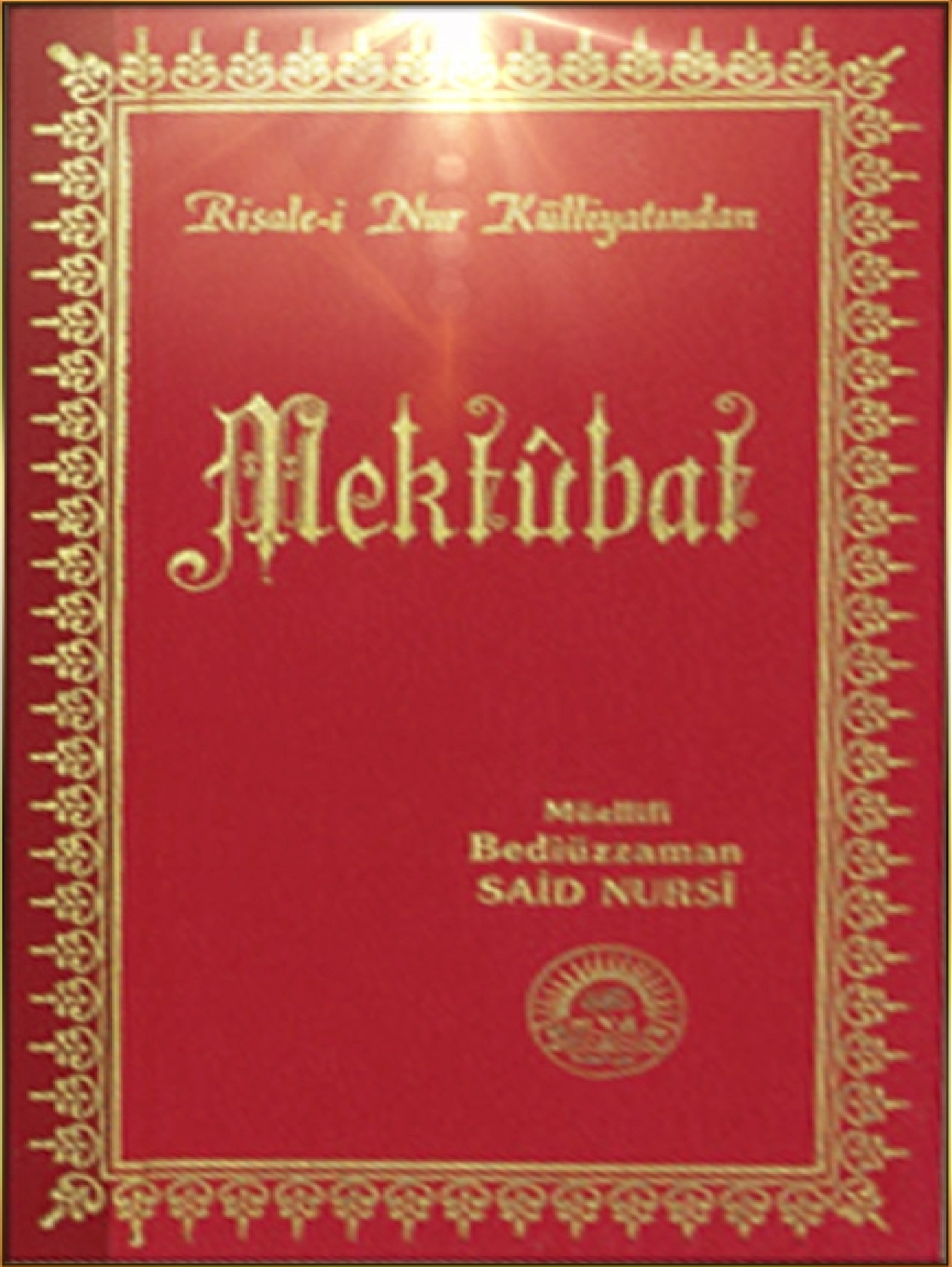
Risale-i Nur Külliyatından
Mektûbat
Müellifi
Bediüzzaman
SAİD NURSİ

MEKTUBAT

Müellifi
Bedîüzzaman Said Nursî

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ
وَ بِهِ نَسْتَعِينُ

Birinci Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Dört sualin muhtasar cevabıdır

Birinci Sual: Hazret-i Hızır Aleyhisselâm hayatta mıdır? Hayatta ise niçin bazı mühim ülema hayatını kabul etmiyorlar?

Elcevab: Hayattadır, fakat meratib-i hayat beştir. O, ikinci mertebededir. Bu sebebden bazı ülema hayatında şübhe etmişler.

Birinci Tabaka-i Hayat: Bizim hayatımızdır ki, çok kayıdlarla mukayyeddir.

İkinci Tabaka-i Hayat: Hazret-i Hızır ve İlyas Aleyhimesselâm'ın hayatlarıdır ki, bir derece serbesttir. Yani bir vakitte pek çok yerlerde bulunabilirler. Bizim gibi beşeriyet levazımatıyla daimî mukayyed değillerdir. Bazan istedikleri vakit bizim gibi yerler, içerler; fakat bizim gibi mecbur değillerdir. Tevatür derecesinde ehl-i şuhud ve keşif olan evliyanın, Hazret-i Hızır ile maceraları, bu tabaka-i hayatı tenvir ve isbat eder. Hattâ makamat-ı velayette bir makam vardır ki, "Makam-ı Hızır" tabir edilir. O makama gelen bir veli, Hızır'dan ders alır ve Hızır ile görüşür. Fakat bazan o makam sahibi yanlış olarak, ayn-ı Hızır telakki olunur.

Üçüncü Tabaka-i Hayat: Hazret-i İdris ve İsa Aleyhimesselâm'ın tabaka-i hayatlarıdır ki, beşeriyet levazımatından tecerrüd ile, melek hayatı gibi bir hayata girerek nuranî bir letafet kesbeder. Âdeta beden-i misalî letafetinde ve cesed-i necmî nuraniyetinde olan cism-i dünyevîleriyle semavatta bulunurlar. Âhirzamanda Hazret-i İsa Aleyhisselâm gelecek, Şeriat-ı Muhammediye (A.S.M.)

ile amel edecek mealindeki hadîsin sırrı şudur ki: Âhirzamanda felsefe-i tabiiyenin verdiği cereyan-ı küfrîye ve inkâr-ı uluhiyete karşı İsevîlik dini tasaffi ederek ve hurafattan tecerrüd edip İslâmiyete inkılab edeceği bir sırada, nasılki İsevîlik şahs-ı manevîsi, vahy-i semavî kılıncıyla o müdhiş dinsizliğin şahs-ı manevîsini öldürür; öyle de Hazret-i İsa Aleyhisselâm, İsevîlik şahs-ı manevîsini temsil ederek, dinsizliğin şahs-ı manevîsini temsil eden Deccal'ı öldürür.. yani inkâr-ı uluhiyet fikrini öldürecek.

Dördüncü Tabaka-i Hayat: Şüheda hayatıdır. Nass-ı Kur'anla şühedanın, ehl-i kuburun fevkinde bir tabaka-i hayatları vardır. Evet şüheda, hayat-ı dünyevîlerini tarîk-ı hakta feda ettikleri için, Cenab-ı Hak kemal-i kereminden onlara hayat-ı dünyeviyeye benzer, fakat kedersiz, zahmetsiz bir hayatı Âlem-i Berzahta onlara ihsan eder. Onlar kendilerini ölmüş bilmiyorlar.. yalnız kendilerinin daha iyi bir âleme gittiklerini biliyorlar.. kemal-i saadetle mütelezziz oluyorlar.. ölümdeki firak acılığını hissetmiyorlar. Ehl-i kuburun çendan ruhları bâkidir, fakat kendilerini ölmüş biliyorlar. Berzahta aldıkları lezzet ve saadet, şühedanın lezzetine yetişmez. Nasılki iki adam bir rü'yada Cennet gibi bir güzel saraya girerler. Birisi rü'yada olduğunu bilir. Aldığı keyf ve lezzet pek noksandır. "Ben uyansam şu lezzet kaçacak." diye düşünür. Diğeri rü'yada olduğunu bilmiyor. Hakikî lezzet ile hakikî saadete mazhar olur.

İşte Âlem-i Berzahtaki emvat ve şühedanın hayat-ı berzahiyeden istifadeleri, öyle farklıdır. Hadsiz vakıatla ve rivayatla şühedanın bu tarz-ı hayata mazhariyetleri ve kendilerini sağ bildikleri sabit ve kat'îdir. Hattâ Seyyid-üş şüheda olan Hazret-i Hamza Radıyallahü Anh, mükerrer vakıatla kendine iltica eden adamları muhafaza etmesi ve dünyevî işlerini görmesi ve gördürmesi gibi çok vakıatla, bu tabaka-i hayat tenvir ve isbat edilmiş. Hattâ -ben kendim- Ubeyd isminde bir yeğenim ve talebem vardı. Benim yanımda ve benim yerime şehid olduktan sonra, üç aylık

mesafede esarette bulunduğum zaman, mahall-i defnini bilmediğim halde, bence bir rü'ya-yı sadıkada, taht-el Arz bir menzil suretindeki kabrine girmişim. Onu şüheda tabaka-i hayatında gördüm. O, beni ölmüş biliyormuş. Benim için çok ağladığını söyledi. Kendisini hayatta biliyor; fakat Rus'un istilasından çekindiği için, yer altında kendine güzel bir menzil yapmış. İşte bu cüz'î rü'ya, bazı şerait ve emaratla, geçen hakikata, bana şuhud derecesinde bir kanaat vermiştir.

Beşinci Tabaka-i Hayat: Ehl-i kuburun hayat-ı ruhanîleridir. Evet mevt; tebdil-i mekândır, ıtlak-ı ruhtur, vazifeden terhistir. İ'dam ve adem ve fena değildir. Hadsiz vakıatla ervah-ı evliyanın temessülleri ve ehl-i keşfe tezahürleri ve sair ehl-i kuburun yakazaten ve menamen bizlerle münasebetleri ve vakıa mutabık olarak bizlere ihbaratları gibi çok delail, o tabaka-i hayatı tenvir ve isbat eder. Zâten beka-i ruha dair "Yirmidokuzuncu Söz" bu tabaka-i hayatı delail-i kat'iyye ile isbat etmiştir.

İKİNCİ SUAL: Furkan-ı Hakîm'de اَلَّذِى خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَوةَ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلاً gibi âyetlerde "Mevt dahi, hayat gibi mahluktur, hem bir nimettir." diye ifham ediliyor. Halbuki zahiren mevt; inhilaldir, ademdir, tefessühtür, hayatın sönmesidir, hâdim-ül lezzattır.. nasıl mahluk ve nimet olabilir?

Elcevab: "Birinci Sual"in cevabının âhirinde denildiği gibi: Mevt, vazife-i hayattan bir terhistir, bir paydostur, bir tebdil-i mekândır, bir tahvil-i vücuddur, hayat-ı bâkiyeye bir davettir, bir mebde'dir, bir hayat-ı bâkiyenin mukaddimesidir. Nasılki hayatın dünyaya gelmesi bir halk ve takdir iledir; öyle de, dünyadan gitmesi de bir halk ve takdir ile, bir hikmet ve tedbir iledir. Çünki en basit tabaka-i hayat olan hayat-ı nebatiyenin mevti, hayattan daha muntazam bir eser-i san'at olduğunu gösteriyor. Zira meyvelerin, çekirdeklerin, tohumların mevti; tefessüh ile çürümek ve dağılmakla göründüğü halde, gayet muntazam bir muamele-i kimyeviye ve mizanlı bir imtizacat-ı unsuriye

ve hikmetli bir teşekkülât-ı zerreviyeden ibaret olan bir yoğurmaktır ki, bu görünmeyen intizamlı ve hikmetli ölümü, sünbülün hayatıyla tezahür ediyor. Demek çekirdeğin mevti, sünbülün mebde-i hayatıdır; belki ayn-ı hayatı hükmünde olduğu için, şu ölüm dahi, hayat kadar mahluk ve muntazamdır.

Hem zîhayat meyvelerin yahut hayvanların mide-i insaniyede ölümleri, hayat-ı insaniyeye çıkmalarına menşe' olduğundan; "o mevt, onların hayatından daha muntazam ve mahluk" denilir.

İşte en edna tabaka-i hayat olan hayat-ı nebatiyenin mevti; böyle mahluk, hikmetli ve intizamlı olsa, tabaka-i hayatın en ulvîsi olan hayat-ı insaniyenin başına gelen mevt, elbette yer altına girmiş bir çekirdeğin hava âleminde bir ağaç olması gibi, yer altına giren bir insan da, Âlem-i Berzah'ta, elbette bir hayat-ı bâkiye sünbülü verecektir.

Amma mevt, nimet olduğunun ciheti ise, çok vücuhundan dört vechine işaret ederiz:

Birincisi: Ağırlaşmış olan vazife-i hayattan ve tekâlif-i hayatiyeden âzad edip, yüzde doksandokuz ahbabına kavuşmak için, Âlem-i Berzah'ta bir visal kapısı olduğundan, en büyük bir nimettir.

İkincisi: Dar, sıkıntılı, dağdağalı, zelzeleli dünya zindanından çıkarıp; vüs'atli, sürurlu, ızdırabsız, bâki bir hayata mazhariyetle.. Mahbub-u Bâki'nin daire-i rahmetine girmektir.

Üçüncüsü: İhtiyarlık gibi şerait-i hayatiyeyi ağırlaştıran bir çok esbab vardır ki; mevti, hayatın pek fevkinde nimet olarak gösterir. Meselâ: Sana ızdırab veren pek ihtiyar olmuş peder ve vâliden ile beraber, ceddin cedleri, sefalet-i halleriyle senin önünde şimdi bulunsaydı; hayat ne kadar nıkmet, mevt ne kadar nimet olduğunu bilecektin. Hem meselâ: Güzel çiçeklerin âşıkları olan güzel sineklerin, kışın şedaidi içinde hayatları ne kadar zahmet ve ölümleri ne kadar rahmet olduğu anlaşılır.

Dördüncüsü: Nevm nasılki bir rahat, bir rahmet, bir istirahattir; hususan musibetzedeler, yaralılar, hastalar için.. öyle de: Nevmin büyük kardeşi olan mevt dahi, musibetzedelere ve intihara sevkeden belalarla mübtela olanlar için ayn-ı nimet ve rahmettir. Amma ehl-i dalalet için müteaddid Sözlerde kat'î isbat edildiği gibi; mevt dahi hayat gibi nıkmet içinde nıkmet, azab içinde azabdır. O, bahisten hariçtir.

ÜÇÜNCÜ SUAL: Cehennem nerededir?

Elcevab: قُلْ اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ ❊ لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّٰهُ Cehennemin yeri, bazı rivayatla "Taht-el Arz" denilmiştir. Başka yerlerde beyan ettiğimiz gibi; Küre-i Arz, hareket-i seneviyesiyle ileride mecma-ı haşir olacak bir meydanın etrafında bir daire çiziyor. Cehennem ise, Arz'ın o medar-ı senevîsi altındadır demektir. Görünmemeleri ve hissedilmemeleri, perdeli ve nursuz ateş olduğu içindir. Küre-i Arz'ın seyahat ettiği mesafe-i azîmede pek çok mahlukat var ki, nursuz oldukları için görünmezler. Kamer, nuru çekildikçe vücudunu kaybettiği gibi, nursuz çok küreler, mahluklar gözümüzün önünde olup göremiyoruz.

Cehennem ikidir: Biri suğra, biri kübradır. İleride suğra, kübraya inkılab edeceği ve çekirdeği hükmünde olduğu gibi, ileride ondan bir menzil olur. Cehennem-i Suğra yerin altında, yani merkezindedir. Kürenin altı, merkezidir. İlm-i Tabakat-ül Arz'ca malûmdur ki: Ekseriya her otuzüç metre hafriyatta, bir derece-i hararet tezayüd eder. Demek merkeze kadar nısf-ı kutr-u Arz, altıbin küsur kilometre olduğundan, ikiyüz bin derece-i harareti câmi', yani ikiyüz defa ateş-i dünyevîden şedid ve rivayet-i hadîse muvafık bir ateş bulunuyor. Şu Cehennem-i Suğra, Cehennem-i Kübra'ya ait çok vezaifi, dünyada ve Âlem-i Berzah'ta görmüş ve ehadîslerle işaret edilmiştir. Âlem-i Âhiret'te, Küre-i Arz nasılki sekenesini medar-ı senevîsindeki meydan-ı haşre döker; öyle de içindeki Cehennem-i Suğra'yı dahi Cehennem-i Kübra'ya emr-i İlahî ile teslim eder. Ehl-i İtizal'in bazı imamları "Cehennem sonradan

halkedilecektir.” demeleri, hâl-i hazırda tamamıyla inbisat etmediğinden ve sekenelerine tam münasib bir tarzda inkişaf etmediğinden, galattır ve gabavettir. Hem perde-i gayb içindeki âlem-i âhirete ait menzilleri dünya gözümüzle görmek ve göstermek için, ya kâinatı küçültüp iki vilayet derecesine getirmeli veyahut gözümüzü büyütüp yıldızlar gibi gözlerimiz olmalı ki yerlerini görüp tayin edelim. وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ âhiret âlemine ait menziller, bu dünyevî gözümüzle görülmez. Fakat bazı rivayatın işaratıyla, âhiretteki Cehennem, bu dünyamızla münasebetdardır. Yaz’ın şiddet-i hararetine مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ denilmiştir. Demek bu dünyevî küçücük ve sönük akıl gözüyle, o büyük Cehennem görülmez. Fakat ism-i Hakîm’in nuruyla bakabiliriz. Şöyle ki:

Arzın medar-ı senevîsi altında bulunan Cehennem-i Kübra, yerin merkezindeki Cehennem-i Suğra’yı güya tevkil ederek bazı vezaifini gördürmüş. Kadîr-i Zülcelal’in mülkü pek çok geniştir. Hikmet-i İlahiye nereyi göstermiş ise Cehennem-i Kübra oraya yerleşir. Evet bir Kadîr-i Zülcelal ve emr-i كُنْ فَيَكُونُ e mâlik bir Hakîm-i Zülkemal, gözümüzün önünde kemal-i hikmet ve intizam ile Kamer’i Arz’a bağlamış; azamet-i kudret ve intizam ile Arz’ı Güneş’e rabtetmiş ve Güneş’i seyyaratıyla beraber Arz’ın sür’at-i seneviyesine yakın bir sür’at ile ve haşmet-i rububiyetiyle, bir ihtimale göre Şemsüşşümus tarafına bir hareket vermiş ve donanma elektrik lâmbaları gibi yıldızları, saltanat-ı rububiyetine nuranî şahidler yapmış; onunla saltanat-ı rububiyetini ve azamet-i kudretini göstermiş bir Zât-ı Zülcelal’in kemal-i hikmetinden ve azamet-i kudretinden ve saltanat-ı rububiyetinden uzak değildir ki, Cehennem-i Kübra’yı elektrik lâmbalarının fabrikasının kazanı hükmüne getirip âhirete bakan semanın yıldızlarını onunla iş’al etsin; hararet ve kuvvet versin. Yani, âlem-i nur olan Cennet’ten yıldızlara nur verip, Cehennem’den nâr ve hararet göndersin. Aynı halde o Cehennem’in bir kısmını ehl-i azaba mesken ve mahbes yapsın. Hem bir Fâtır-ı Hakîm ki; dağ gibi koca bir ağacı, tırnak gibi bir çekirdekte saklar. Elbette

o Zât-ı Zülcelal'in kudret ve hikmetinden uzak değildir ki; Küre-i Arz'ın kalbindeki Cehennem-i Suğra çekirdeğinde Cehennem-i Kübra'yı saklasın.

Elhasıl: Cennet ve Cehennem, şecere-i hilkatten ebed tarafına uzanıp eğilerek giden bir dalın iki meyvesidir. Meyvenin yeri ise, dalın müntehasındadır. Hem şu silsile-i kâinatın iki neticesidir. Neticelerin mahalleri, silsilenin iki tarafındadır. Süflîsi, sakili aşağı tarafında; nuranîsi, ulvîsi yukarı tarafındadır. Hem şu seyl-i şuunatın ve mahsulât-ı maneviye-i arziyenin iki mahzenidir. Mahzenin mekânı ise, mahsulâtın nev'ine göre, fenası altında, iyisi üstündedir. Hem ebede karşı cereyan eden ve dalgalanan mevcudat-ı seyyalenin iki havzıdır. Havzın yeri ise, seylin durduğu ve tecemmu' ettiği yerdedir. Yani habîsatı ve müzahrefatı esfelde, tayyibatı ve safiyatı a'lâdadır. Hem lütuf ve kahrın, rahmet ve azametin iki tecelligâhıdır. Tecelligâhın yeri ise, heryerde olabilir. Rahman-ı Zülcemal ve Kahhar-ı Zülcelal nerede isterse tecelligâhını açar.

Amma Cennet ve Cehennem'in vücudları ise, Onuncu ve Yirmisekizinci ve Yirmidokuzuncu Sözler'de gayet kat'î bir surette isbat edilmiştir. Şurada yalnız bu kadar deriz ki: Meyvenin vücudu dal kadar ve neticenin silsile kadar ve mahzenin mahsulât kadar ve havzın ırmak kadar ve tecelligâhın, rahmet ve kahrın vücudları kadar kat'î ve yakîndir.

DÖRDÜNCÜ SUAL: Mahbublara olan aşk-ı mecazî aşk-ı hakikîye inkılab ettiği gibi, acaba ekser nâsda bulunan dünyaya karşı olan aşk-ı mecazî dahi bir aşk-ı hakikîye inkılab edebilir mi?

Elcevab: Evet. Dünyanın fâni yüzüne karşı olan aşk-ı mecazî, eğer o âşık, o yüzün üstündeki zeval ve fena çirkinliğini görüp ondan yüzünü çevirse, bâki bir mahbub arasa, dünyanın pek güzel ve âyine-i esma-i İlahiye ve mezraa-i âhiret olan iki diğer yüzüne bakmağa muvaffak olursa, o gayr-ı meşru mecazî aşk, o vakit, aşk-ı hakikîye inkılaba yüz tutar. Fakat bir şart ile ki, kendinin zâil ve

hayatıyla bağlı kararsız dünyasını, haricî dünyaya iltibas etmemektir. Eğer ehl-i dalalet ve gaflet gibi kendini unutup âfâka dalıp, umumî dünyayı hususî dünyası zannedip ona âşık olsa, tabiat bataklığına düşer boğulur. Meğer ki hârika olarak bir dest-i inayet onu kurtarsın. Şu hakikatı tenvir için şu temsile bak. Meselâ:

Şu güzel zînetli odanın dört duvarında, dördümüze ait dört endam âyinesi bulunsa, o vakit beş oda olur. Biri hakikî ve umumî, dördü misalî ve hususî... Herbirimiz kendi âyinemiz vasıtasıyla, hususî odamızın şeklini, heyetini, rengini değiştirebiliriz. Kırmızı boya vursak, kırmızı; yeşil boyasak, yeşil gösterir. Ve hâkeza.. âyinede tasarrufla çok vaziyetler verebiliriz; çirkinleştirir, güzelleştirir, çok şekillere koyabiliriz. Fakat haricî ve umumî odayı ise kolaylıkla tasarruf ve tağyir edemeyiz. Hususî oda ile umumî oda hakikatta birbirinin aynı iken, ahkâmda ayrıdırlar. Sen bir parmak ile odanı harab edebilirsin, ötekinin bir taşını bile kımıldatamazsın.

İşte dünya süslü bir menzildir. Herbirimizin hayatı, bir endam âyinesidir. Şu dünyadan herbirimize birer dünya var, birer âlemimiz var. Fakat direği, merkezi, kapısı, hayatımızdır. Belki o hususî dünyamız ve âlemimiz, bir sahifedir. Hayatımız bir kalem.. onunla sahife-i a'malimize geçecek çok şeyler yazılıyor. Eğer dünyamızı sevdikse, sonra gördük ki: Dünyamız hayatımız üstünde bina edildiği için, hayatımız gibi zâil, fâni, kararsızdır, hissedip bildik. Ona ait muhabbetimiz, o hususî dünyamız âyine olduğu ve temsil ettiği güzel nukuş-u esma-i İlahiyeye döner; ondan, cilve-i esmaya intikal eder. Hem o hususî dünyamız, âhiret ve Cennet'in muvakkat bir fidanlığı olduğunu derkedip, ona karşı şedid hırs ve taleb ve muhabbet gibi hissiyatımızı onun neticesi ve semeresi ve sünbülü olan uhrevî fevaidine çevirsek, o vakit o mecazî aşk, hakikî aşka inkılab eder. Yoksa نَسُوا اللّٰهَ فَاَنْسَيهُمْ اَنْفُسَهُمْ اُولئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ sırrına mazhar olup, nefsini unutup, hayatın zevalini düşünmeyerek, hususî kararsız dünyasını, aynı umumî dünya gibi sabit bilip,

kendini lâyemut farzederek dünyaya saplansa, şedid hissiyat ile ona sarılsa, onda boğulur gider. O muhabbet onun için hadsiz bela ve azabdır. Çünki o muhabbetten yetimane bir şefkat, me'yusane bir rikkat tevellüd eder. Bütün zîhayatlara acır; hattâ güzel ve zevale maruz bütün mahlukata bir rikkat ve bir firkat hisseder; elinden bir şey gelmez, ye's-i mutlak içinde elem çeker. Fakat gafletten kurtulan evvelki adam, o şedid şefkatin elemine karşı ulvî bir tiryak bulur ki; acıdığı bütün zîhayatların mevt ve zevalinde bir Zât-ı Bâki'nin bâki esmasının daimî cilvelerini temsil eden âyine-i ervahları bâki görür; şefkati, bir sürura inkılab eder. Hem zeval ve fenaya maruz bütün güzel mahlukatın arkasında bir cemal-i münezzeh ve hüsn-ü mukaddesi ihsas eden bir nakş ve tahsin ve san'at ve tezyin ve ihsan ve tenvir-i daimîyi görür. O zeval ve fenayı tezyid-i hüsn ve tecdid-i lezzet ve teşhir-i san'at için bir tazelendirmek şeklinde görüp, lezzetini ve şevkini ve hayretini ziyadeleştirir.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى
Said Nursî

İkinci Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(O mezkûr ve malûm talebesinin hediyesine karşı cevabdan bir parçadır.)

Sâlisen: Bana bir hediye gönderdin. Gayet ehemmiyetli bir kaidemi bozmak istersin. Ben demiyorum ki "Kardeşim ve biraderzadem olan Abdülmecid ve Abdurrahman'dan kabul etmediğim gibi senden de kabul etmem." Çünki sen onlardan daha ileri ve ruhuma daha yakın olduğundan, herkesin hediyesi reddedilse, seninki bir defaya mahsus olmak üzere reddedilmez. Fakat bu münasebetle o kaidemin sırrını söyleyeceğim. Şöyle ki:

Eski Said minnet almazdı. Minnetin altına girmektense, ölümü tercih ederdi. Çok zahmet ve meşakkat çektiği halde, kaidesini bozmadı. Eski Said'in senin bu bîçare kardeşine irsiyet kalan şu hasleti ise, tezehhüd ve sun'î bir istiğna değil, belki dört-beş ciddî esbaba istinad eder.

Birincisi: Ehl-i dalalet, ehl-i ilmi; ilmi vasıta-i cerr etmekle ittiham ediyorlar. "İlmi ve dini kendilerine medar-ı maişet yapıyorlar." deyip insafsızcasına onlara hücum ediyorlar. Bunları fiilen tekzib lâzımdır.

İkincisi: Neşr-i hak için Enbiyaya ittiba' etmekle mükellefiz. Kur'an-ı Hakîm'de, hakkı neşredenler: اِنْ اَجْرِىَ اِلاَّ عَلَى اللّٰهِ ❊ اِنْ اَجْرِىَ اِلاَّ عَلَى اللّٰهِ diyerek, insanlardan istiğna göstermişler. Sure-i Yâsin'de اِتَّبِعُوا مَنْ لاَ يَسْئَلُكُمْ اَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ cümlesi, mes'elemiz hakkında çok manidardır...

Üçüncüsü: Birinci Söz'de beyan edildiği gibi: Allah namına vermek, Allah namına almak lâzımdır. Halbuki ekseriya ya veren gafildir; kendi namına verir, zımnî bir

minnet eder. Ya alan gafildir; Mün'im-i Hakikî'ye ait şükrü, senayı, zahirî esbaba verir, hata eder.

Dördüncüsü: Tevekkül, kanaat ve iktisad öyle bir hazine ve bir servettir ki, hiçbir şey ile değişilmez. İnsanlardan ahz-ı mal edip o tükenmez hazine ve defineleri kapatmak istemem. Rezzak-ı Zülcelal'e yüzbinler şükrediyorum ki, küçüklüğümden beri beni minnet ve zillet altına girmeye mecbur etmemiş. Onun keremine istinaden, bakiyye-i ömrümü de o kaide ile geçirmesini rahmetinden niyaz ediyorum.

Beşincisi: Bir-iki senedir çok emareler ve tecrübelerle kat'î kanaatım oldu ki; halkların malını, hususan zenginlerin ve memurların hediyelerini almağa me'zun değilim. Bazıları bana dokunuyor.. belki dokunduruluyor, yedirilmiyor. Bazan bana zararlı bir surete çevriliyor. Demek gayrın malını almamağa manen bir emirdir ve almaktan bir nehiydir. Hem bende bir tevahhuş var; herkesi, her vakit kabul edemiyorum. Halkın hediyesini kabul etmek, onların hatırını sayıp istemediğim vakitte onları kabul etmek lâzım geliyor.. o da hoşuma gitmiyor. Hem tasannu' ve temelluktan beni kurtaran bir parça kuru ekmek yemek ve yüz yamalı bir libas giymek, bana daha hoş geliyor. Gayrın en a'lâ baklavasını yemek, en murassa' libasını giymek ve onların hatırını saymağa mecbur olmak, bana nâhoş geliyor.

Altıncısı: Ve istiğna sebebinin en mühimmi; mezhebimizce en mu'teber olan İbn-i Hacer diyor ki: "Salahat niyetiyle sana verilen bir şeyi, sâlih olmazsan kabul etmek haramdır."

İşte şu zamanın insanları hırs ve tama' yüzünden küçük bir hediyesini pek pahalı satıyorlar. Benim gibi günahkâr bir bîçareyi, sâlih veya veli tasavvur ederek, sonra bir ekmek veriyorlar. Eğer hâşâ ben kendimi sâlih bilsem; o alâmet-i gururdur, salahatin ademine delildir. Eğer kendimi sâlih bilmezsem, o malı kabul etmek caiz değildir. Hem âhirete müteveccih a'male mukabil sadaka ve hediyeyi almak,

âhiretin bâki meyvelerini dünyada fâni bir surette yemek demektir.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

Üçüncü Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(O malûm talebesine gönderilen mektubun bir parçasıdır.)

Hâmisen: Bir mektubda, buradaki hissiyatıma hissedar olmak arzusunu yazmıştın. İşte binden birini işit.

Bir gece, yüz tabakalık irtifada, bir katran ağacının başındaki yuvada, semanın yıldızlarla yaldızlanmış güzel yüzüne baktım; Kur'an-ı Hakîm'in فَلاَ اُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ َالْجَوَارِ الْكُنَّسِ kaseminde ulvî bir nur-u i'caz ve parlak bir sırr-ı belâgat gördüm. Evet seyyar yıldızlara ve istitar ve intişarlarına işaret eden şu âyet, gayet âlî bir nakş-ı san'at ve âlî bir levha-i ibret, nazar-ı temaşaya gösteriyor. Evet şu seyyareler, kumandanları olan güneşin dairesinden çıkıyorlar, sabit yıldızlar dairesine girerek semada yeni yeni nakışları ve san'atları gösteriyorlar. Bazan kendileri gibi parlak bir yıldıza omuz omuza verir güzel bir vaziyet gösteriyorlar. Bazan küçük yıldızlar içine girip bir kumandan suretini gösteriyorlar. Hususuyla bu mevsimde, akşamdan sonra ufukta Zühre yıldızı ve fecirden evvel diğer parlak bir arkadaşı, gayet şirin ve güzel bir vaziyet gösteriyorlar. Sonra vazife-i teftişiyelerini ve nakş-ı san'atta mekiklik hizmetini îfadan sonra yine dönüp sultanları olan güneşin şaşaalı dairesine girip gizleniyorlar. Şimdi şu "Hunnes, Künnes" tabir edilen seyyarelerle şu zeminimizi kâinat fezasında birer gemi, birer tayyare suretinde kemal-i intizamla döndüren ve seyr ü seyahat ettiren Zât'ın haşmet-i rububiyetini ve şaşaa-i saltanat-ı uluhiyetini güneş gibi parlaklığıyla gösteriyorlar. Bak bir saltanatın haşmetine ki, gemileri ve tayyareleri içinde öyleleri var ki, bin defa Küre-i

Arz kadar bir cesamette ve bir sâniyede sekiz saat mesafeyi kat'eden sür'attedir.

İşte böyle bir sultana ubudiyet ve imanla intisab etmek ve şu dünyada Ona misafir olmak ne kadar âlî bir saadet, ne derece büyük bir şeref olduğunu kıyas et.

Sonra Kamer'e baktım. وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ âyetinin gayet parlak bir nur-u i'cazı ifade ettiğini gördüm. Evet Kamer'in takdiri ve tedviri ve tedbir ve tenviri ve zemine ve Güneş'e karşı gayet dakik bir hesabla vaziyetleri, o kadar hayret-feza, o derece hârikadır ki, onu öyle tanzim eden ve takdir eden bir Kadîr'e hiçbir şey ağır gelmez. "Onu öyle yapan her şey'i yapabilir." fikrini, temaşa eden herbir zîşuura ders verir. Hem öyle bir tarzda Güneş'i takib ediyor ki; bir sâniye kadar yolunu şaşırmıyor, zerre kadar vazifesinden geri kalmıyor. Dikkatle bakana: سُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِى صُنْعِهِ الْعُقُولُ dedirtiyor. Hususan Mayıs'ın âhirinde olduğu gibi, bazı vakitte ince hilâl şeklinde Süreyya menziline girdiği vakit, hurma ağacının eğilmiş beyaz bir dalı suretini ve Süreyya bir salkım suretini gösterdiğinden, o yeşil sema perdesi arkasında, hayale nuranî büyük bir ağacın vücudunu tahayyül ettirir. Güya o ağaçtan bir dalının bir sivri ucu, o perdeyi delmiş, bir salkımıyla beraber başını çıkarmış, Süreyya ve Hilâl olmuş ve sair yıldızlar da o gaybî ağacın meyveleri olduğunu hayale telkin eder. İşte كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ teşbihinin letafetini, belâgatını gör.

Sonra هُوَ الَّذِى جَعَلَ لَكُمُ اْلاَرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا فِى مَنَاكِبِهَا âyeti hatırıma geldi ki; zemin müsahhar bir sefine, bir merkûb olduğunu işaret ediyor. O işaretten kendimi feza-yı kâinatta sür'atle seyahat eden pek büyük bir geminin yüksek bir mevkiinde gördüm. At ve gemi gibi bir merkûbe binildiği zaman kıraatı sünnet olan سُبْحَانَ الَّذِى سَخَّرَ لَنَا هذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ âyetini okudum.

Hem gördüm ki: Küre-i Arz şu hareketle, sinema levhalarını gösteren bir makine vaziyetini aldı; bütün semavatı harekete getirdi, bütün yıldızları muhteşem bir ordu gibi sevke başladı. Öyle şirin ve yüksek manzaraları

gösterdi ki, ehl-i fikri mest ü hayran eder. “Fesübhanallah!” dedim; ne kadar az bir masrafla ne kadar çok ve büyük ve garib ve acib, âlî ve gâlî işler görülüyor. Bu noktadan iki nükte-i imaniye hatıra geldi:

Birincisi: Birkaç gün evvel bir misafirim bana sual etti. O şübheli sualin esası şudur: Cennet ve Cehennem pek çok uzaktırlar. Haydi ehl-i Cennet, lütf-u İlahî ile berk ve burak gibi uçarak haşirden geçerler, Cennet’e giderler. Fakat ehl-i Cehennem, sakil cisimleri ve büyük ve ağır günahların yükleri altında nasıl gidecekler? Hangi vasıta ile?

İşte hatıra gelen şudur: Nasılki meselâ Amerika’da, bütün milletler umumî bir kongreye davet edilse, her millet büyük gemisine biner, oraya gider. Öyle de: Bahr-i muhit-i kâinatta, bir senede yirmibeş bin senelik uzun bir seyahata alışan Küre-i Arz; ahalisini alır, gider mahşer meydanına boşaltır. Hem her otuzüç metrede bir derece-i hararet tezayüd ettiği delaletiyle, merkez-i Arz’da bulunan Cehennem ateşinin hadîsçe beyan olunan derece-i hararetine muvafık ikiyüz bin derece-i harareti taşıyan ve hadîsin rivayatına göre, dünyada ve berzahta büyük Cehennem’in bazı vazifelerini gören ateşini Cehennem’e döker; sonra emr-i İlahî ile daha güzel ve bâki bir surete tebeddül eder; âhiret âleminden bir menzil olur.

Hatıra gelen ikinci nükte: Sâni’-i Kadîr, Fâtır-ı Hakîm, Vâhid-i Ehad kemal-i kudretini ve cemal-i hikmetini ve delil-i vahdetini göstermek için, pek az birşeyle çok işleri görmek; pek küçük birşeyle, pek büyük vazifeleri gördürmeyi âdet etmiştir. Bazı Sözlerde demiştim ki: Eğer bütün eşya bir tek zâta isnad edilse, vücub derecesinde bir sühulet, bir kolaylık peyda eder. Eğer eşya müteaddid sâni’lere, esbablara isnad edilse; imtina’ derecesinde bir suubet, bir müşkilât ortaya düşer. Çünki bir zabit gibi veya usta gibi bir tek zât, kesretli efrada ve kesretli taşlara bir fiil ile, bir hareket ile ve sühuletle bir vaziyet verip bir netice hasıl eder ki, eğer o vaziyeti alması ve o neticeyi istihsal etmesi, o ordudaki efrada ve o direksiz kubbedeki taşlara havale

edilse; pek çok fiillerle, pek çok müşkilâtla, pek çok karışıklıklarla ancak yapılabilir.

İşte şu kâinattaki raks u deveran, seyr ü cevelan ve temaşa-i tesbihfeşan ve fusul-i erbaa ve gece-gündüzdeki seyeran gibi ef'al, eğer vahdete verilse; bir tek zât, bir tek emirle, bir tek küreyi tahrik ile mevsimlerin değişmesindeki acaib-i san'atı ve gece gündüzün deveranındaki garaib-i hikmeti ve yıldızların ve Şems ve Kamer'in surî hareketlerinde şirin temaşa levhalarını göstermek gibi o âlî vaziyetleri ve gâlî neticeleri istihsal eder. Çünki umum mevcudat ordusu Onundur. İstese, Arz gibi bir neferi, umum yıldızlara kumandan tayin eder; koca Güneş'i, ahalisine ısıtıcı ve ışık verici bir lâmba ve elvah-ı nukuş-u kudret olan fusul-i erbaayı da bir mekik ve sahaif-i kitabet-i hikmet olan gece gündüzü de bir yay yapar. Herbir gününe, ayrı bir şekilde bir Kamer'i göstererek, evkatın hesabı için takvimcilik yaptırır.. ve yıldızların kendilerine, raksa gelen ve cezbeden rakseden melaikenin ellerinde süslü ve şirin, parlak nazenin misbahlar suretini vermek gibi, Arz'a ait çok hikmetlerini gösterir. Eğer bu vaziyetler, umum mevcudata hükmü ve nizamı ve kanunu ve tedbiri müteveccih olan bir zâttan istenilmezse, o vakit umum güneşler, yıldızlar, hakikî hareket ile ve hadsiz bir sür'atle hadsiz bir mesafeyi her gün kat'etmeleri lâzım gelir.

İşte vahdette nihayetsiz sühulet ve kesrette nihayetsiz suubet bulunduğundandır ki; ehl-i san'at ve ticaret, kesrete bir vahdet verir, tâ sühulet ve kolaylık olsun, yani şirketler teşkil ederler.

Elhasıl: Dalalet yolunda nihayetsiz müşkilât var, hidayet ve vahdet yolunda nihayetsiz sühulet var.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى
Said Nursî

Dördüncü Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
سَلاَمُ اللّٰهِ وَ رَحْمَتُهُ وَ بَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ وَ عَلَى اِخْوَانِكُمْ لاَسِيَّمَا...الخره

Aziz kardeşlerim!

Ben şimdi Çam Dağı'nda, yüksek bir tepede, büyük bir çam ağacının tepesinde bir menzilde bulunuyorum. İnsten (ünsten) tevahhuş ve vuhuşa ünsiyet ettim. İnsanlarla sohbet arzu ettiğim vakit, hayalen sizleri yanımda bulur, bir hasbihal ederim, sizinle müteselli olurum. Bir mani olmazsa, bir-iki ay burada yalnız kalmak arzusundayım. Barla'ya dönsem, arzunuz vechile sizden ziyade müştak olduğum şifahî bir musahabe çaresini arayacağız. Şimdi bu çam ağacında hatıra gelen iki-üç hatırayı yazıyorum.

Birincisi: Bir parça mahrem bir sırdır; fakat senden sır saklanmaz. Şöyle ki:

Ehl-i hakikatın bir kısmı nasılki İsm-i Vedud'a mazhardırlar ve a'zamî bir mertebede o ismin cilveleriyle, mevcudatın pencereleriyle Vâcib-ül Vücud'a bakıyorlar.. öyle de: Şu hiç-ender hiç olan kardeşinize, yalnız hizmet-i Kur'ana istihdamı hengâmında ve o hazine-i bînihayenin dellâlı olduğu bir vakitte, İsm-i Rahîm ve İsm-i Hakîm mazhariyetine medar bir vaziyet verilmiş. Bütün Sözler, o mazhariyetin cilveleridir. İnşâallah o Sözler, وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ اُوتِىَ خَيْرًا كَثِيرًا sırrına mazhardırlar.

İkincisi: Tarîk-ı Nakşî hakkında denilen: "Der tarîk-ı Nakşibendî lâzım âmed çâr terk; terk-i dünya, terk-i ukbâ, terk-i hestî, terk-i terk" olan fıkra-i ra'nâ birden hatıra geldi. O hatıra ile beraber, birden şu fıkra tulû' etti:

"Der tarîk-ı acz-mendî lâzım âmed çâr çîz: fakr-ı mutlak, acz-i mutlak, şükr-ü mutlak, şevk-i mutlak ey aziz!"

Sonra senin yazdığın: “Bak kitab-ı kâinatın safha-i rengînine, ilâ âhir..” olan rengîn ve zengin şiir hatırıma geldi. O şiir ile semanın yüzündeki yıldızlara baktım. “Keşke şâir olsaydım, bunu tekmil etseydim.” dedim. Halbuki şiir ve nazma istidadım yokken yine başladım, fakat nazım ve şiir yapamadım; nasıl hutur etti ise, öyle yazdım. Benim vârisim olan sen, istersen nazma çevir, tanzim et. İşte birden hatıra gelen şu:

Dinle de yıldızları şu hutbe-i şirinine
Name-i nurîn-i hikmet, bak ne takrir eylemiş.
Hep beraber nutka gelmiş, hak lisanıyla derler:
Bir Kadîr-i Zülcelal’in haşmet-i sultanına
Birer bürhan-ı nur-efşanız biz, vücud-u Sâni’a
Hem vahdete, hem kudrete şahidleriz biz.
Şu zeminin yüzünü yaldızlayan
Nazenin mu’cizatı çün melek seyranına.
Şu semanın arza bakan, cennete dikkat eden
Binler müdakkik gözleriz biz [1](Haşiye)
Tûbâ-i hilkatten semavat şıkkına
Hep kehkeşan ağsanına
Bir Cemil-i Zülcelal’in, dest-i hikmetiyle takılmış
Pek güzel meyveleriz biz.
Şu semavat ehline birer mescid-i seyyar,
Birer hane-i devvar, birer ulvî âşiyane,
Birer misbah-ı nevvar, birer gemi-i cebbar,
Birer tayyareleriz biz.
Bir Kadîr-i Zülkemal’in, bir Hakîm-i Zülcelal’in
Birer mu’cize-i kudret birer hârika-i san’at-ı hâlıkane,
Birer nadire-i hikmet, birer dâhiye-i hilkat,
Birer nur âlemiyiz biz.
Böyle yüzbin dil ile yüzbin bürhan gösteririz,
İşittiririz insan olan insana.
Kör olası dinsiz gözü, görmez oldu yüzümüzü,
Hem işitmez sözümüzü, hak söyleyen âyetleriz biz.

Sikkemiz bir, turramız bir, Rabbimize müsebbihiz, zikrederiz abîdane.

Kehkeşan'ın halka-i kübrasına mensub birer meczublarız biz.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

Beşinci Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Silsile-i Nakşî'nin kahramanı ve bir güneşi olan İmam-ı Rabbanî (R.A) Mektubat'ında demiş ki: "Hakaik-i imaniyeden bir mes'elenin inkişafını, binler ezvak ve mevacid ve keramata tercih ederim."

Hem demiş ki: "Bütün tarîklerin nokta-i müntehası, hakaik-i imaniyenin vuzuh ve inkişafıdır."

Hem demiş ki: "Velayet üç kısımdır: Biri velayet-i suğra ki, meşhur velayettir. Biri velayet-i vustâ, biri velayet-i kübradır. Velayet-i kübra ise; veraset-i nübüvvet yoluyla, tasavvuf berzahına girmeden, doğrudan doğruya hakikata yol açmaktır."

Hem demiş ki: "Tarîk-i Nakşî'de iki kanat ile sülûk edilir." Yani: Hakaik-i imaniyeye sağlam bir surette itikad etmek ve feraiz-i diniyeyi imtisal etmekle olur. Bu iki cenahta kusur varsa, o yolda gidilmez. Öyle ise tarîk-ı Nakşî'nin üç perdesi var:

Birisi ve en birincisi ve en büyüğü: Doğrudan doğruya hakaik-i imaniyeye hizmettir ki, İmam-ı Rabbanî de (R.A.) âhir zamanında ona sülûk etmiştir.

İkincisi: Feraiz-i diniyeye ve Sünnet-i Seniyeye tarîkat perdesi altında hizmettir.

Üçüncüsü: Tasavvuf yoluyla emraz-ı kalbiyenin izalesine çalışmak, kalb ayağıyla sülûk etmektir. Birincisi farz, ikincisi vâcib, bu üçüncüsü ise sünnet hükmündedir.

Madem hakikat böyledir; ben tahmin ediyorum ki: Eğer Şeyh Abdülkādir-i Geylanî (R.A.) ve Şah-ı Nakşibend (R.A.) ve İmam-ı Rabbanî (R.A.) gibi zâtlar bu zamanda olsaydılar, bütün himmetlerini, hakaik-i imaniyenin ve akaid-i

İslâmiyenin takviyesine sarfedeceklerdi. Çünki saadet-i ebediyenin medarı onlardır. Onlarda kusur edilse, şekavet-i ebediyeye sebebiyet verir. İmansız Cennet'e gidemez, fakat tasavvufsuz Cennet'e giden pek çoktur. Ekmeksiz insan yaşayamaz, fakat meyvesiz yaşayabilir. Tasavvuf meyvedir, hakaik-i İslâmiye gıdadır. Eskiden kırk günden tut, tâ kırk seneye kadar bir seyr ü sülûk ile bazı hakaik-i imaniyeye ancak çıkılabilirdi. Şimdi ise Cenab-ı Hakk'ın rahmetiyle, kırk dakikada o hakaika çıkılacak bir yol bulunsa; o yola karşı lâkayd kalmak, elbette kâr-ı akıl değil…

İşte otuzüç aded Sözler, böyle Kur'anî bir yolu açtığını, dikkatle okuyanlar hükmediyorlar. Madem hakikat budur; esrar-ı Kur'aniyeye ait yazılan Sözler, şu zamanın yaralarına en münasib bir ilâç, bir merhem ve zulümatın tehacümatına maruz heyet-i İslâmiyeye en nâfi' bir nur ve dalalet vâdilerinde hayrete düşenler için en doğru bir rehber olduğu itikadındayım. Bilirsiniz ki: Eğer dalalet cehaletten gelse izalesi kolaydır. Fakat dalalet, fenden ve ilimden gelse, izalesi müşkildir. Eski zamanda ikinci kısım, binde bir bulunuyordu. Bulunanlardan ancak binden biri irşad ile yola gelebilirdi. Çünki öyleler kendilerini beğeniyorlar; hem bilmiyorlar, hem kendilerini bilir zannediyorlar. Cenab-ı Hak şu zamanda, i'caz-ı Kur'anın manevî lemaatından olan malûm Sözler'i, şu dalalet zındıkasına bir tiryak hâsiyetini vermiş tasavvurundayım.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

Altıncı Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
سَلاَمُ اللّٰهِ وَ رَحْمَتُهُ وَ بَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمَا وَ عَلَى اِخْوَانِكُمَا مَادَامَ الْمَلَوَانِ وَ تَعَاقَبَ الْعَصْرَانِ وَ مَادَارَ الْقَمَرَانِ وَ اسْتَقْبَلَ الْفَرْقَدَانِ

Gayretli kardeşlerim, hamiyetli arkadaşlarım ve dünya denilen diyar-ı gurbette medar-ı tesellilerim!

Madem Cenab-ı Hak sizleri, fikrime ihsan ettiği manalara hissedar etmiştir; elbette hissiyatıma da hissedar olmak hakkınızdır. Sizleri ziyade müteessir etmemek için, gurbetimdeki firkatimin ziyade elîm kısmını tayyedip, bir kısmını sizlere hikâye edeceğim. Şöyle ki:

Şu iki-üç aydır pek yalnız kaldım. Bazan onbeş-yirmi günde bir defa misafir yanımda bulunur. Sair vakitlerde yalnızım. Hem yirmi güne yakındır, dağcılar yakınımda yok, dağıldılar…

İşte gece vakti, şu garibane dağlarda; sessiz, sadâsız, yalnız ağaçların hazînane hemhemeleri içinde kendimi birbiri içinde beş muhtelif renkli gurbetlerde gördüm.

Birincisi: İhtiyarlık sırrıyla, hemen ekseriyet-i mutlaka ile, akran ve ahbabım ve akaribimden yalnız ve garib kaldım. Onlar beni bırakıp âlem-i berzaha gittiklerinden neş’et eden hazîn bir gurbeti hissettim. İşte şu gurbet içinde ayrı diğer bir daire-i gurbet açıldı. O da geçen bahar gibi alâkadar olduğum ekser mevcudat beni bırakıp gittiklerinden hasıl olan firkatli bir gurbeti hissettim. Ve şu gurbet içinde bir daire-i gurbet daha açıldı ki, vatanımdan ve akaribimden ayrı düşüp, yalnız kaldığımdan tevellüd eden firkatli bir gurbeti hissettim. Ve şu gurbet içinde, gecenin ve dağların garibane vaziyeti bana rikkatli bir gurbeti daha hissettirdi. Ve şu gurbetten dahi, şu fâni

misafirhaneden ebed-ül âbâd tarafına harekete âmâde olan ruhumu fevkalâde bir gurbette gördüm. Birden Fesübhanallah dedim; bu gurbetlere ve karanlıklara nasıl dayanılır düşündüm. Kalbim feryad ile dedi:

Yâ Rab! Garibem, bîkesem, zaîfem, nâtüvanem, alîlem, âcizem, ihtiyarem.

Bî-ihtiyarem, el-eman gûyem, afv cûyem, meded hâhem zidergâhet İlahî!

Birden nur-u iman, feyz-i Kur'an, lütf-u Rahman imdadıma yetiştiler. O beş karanlıklı gurbetleri, beş nuranî ünsiyet dairelerine çevirdiler. Lisanım حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ söyledi. Kalbim فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِىَ اللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ âyetini okudu. Aklım dahi ızdırabından ve dehşetinden feryad eden nefsime hitaben dedi:

Bırak bîçare feryadı, beladan kıl tevekkül. Zira feryad; bela-ender hata-ender beladır bil.

Bela vereni buldunsa eğer; safa-ender, vefa-ender, atâ-ender beladır bil.

Madem öyle, bırak şekvayı şükret, çün belâbil, demâ keyfinden güler hep gül mül.

Ger bulmazsan, bütün dünya cefa-ender, fena-ender, heba-ender beladır bil.

Cihan dolu bela başında varken, ne bağırırsın küçücük bir beladan gel tevekkül kıl.

Tevekkül ile bela yüzünde gül, tâ o da gülsün; o güldükçe küçülür, eder tebeddül.

Hem üstadlarımdan Mevlâna Celaleddin'in nefsine dediği gibi dedim:

اُو گُفْتْ اَلَسْتُ و تُو گُفْتِى بَلَى شُكْرِ بَلَى چِيسْتْ كَشِيدَنْ بَلاَ ❊ سِرِّ بَلاَ
چِيسْتْ كِه يَعْنِى مَنَمْ حَلْقَه زَنِ دَرْگَهِ فَقْر و فَنَا

O vakit nefsim dahi: Evet evet.. acz ve tevekkül ile, fakr ve iltica ile nur kapısı açılır, zulmetler dağılır. "Elhamdülillahi alâ nur-il iman ve-l İslâm" dedi.

Meşhur Hikem-i Atâiye'nin şu fıkrası:

مَاذَا وَجَدَ مَنْ فَقَدَهُ ❊ وَ مَاذَا فَقَدَ مَنْ وَجَدَهُ

Yani: “Cenab-ı Hakk’ı bulan, neyi kaybeder? Ve Onu kaybeden, neyi kazanır?”

Yani: “Onu bulan herşey’i bulur; Onu bulmayan hiçbir şey bulmaz, bulsa da başına bela bulur.” ne derece âlî bir hakikat olduğunu gördüm ve طُوبَى لِلْغُرَبَاءِ hadîsinin sırrını anladım, şükrettim.

İşte kardeşlerim, karanlıklı bu gurbetler, çendan nur-u imanla nurlandılar; fakat yine bende bir derece hükümlerini icra ettiler ve şöyle bir düşünceyi verdiler: “Madem ben garibim ve gurbetteyim ve gurbete gideceğim; acaba şu misafirhanedeki vazifem bitmiş midir? Tâ ki sizleri ve Sözler’i tevkil etsem ve bütün bütün alâkamı kessem.” fikri hatırıma geldi. Onun için sizden sormuştum ki: “Acaba yazılan Sözler kâfi midir, noksanı var mı? Yani: Vazifem bitmiş midir? Tâ ki rahat-ı kalble kendimi nurlu, zevkli hakikî bir gurbete atıp, dünyayı unutup, Mevlâna Celaleddin’in dediği gibi

دَانِى سَمَاعِ چِه بُوَدْ بِى خُودْ شُدَنْ زِهَسْتِى
اَنْدَرْ فَنَاىِ مُطْلَقْ ذَوْقِ بَقَا چَشِيدَنْ

deyip, ulvî bir gurbeti arayabilir miyim?” diye sizi o sualler ile tasdi’ etmiştim.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى
Said Nursî

Yedinci Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللّٰهِ وَ بَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

Aziz kardeşlerim!

Bana söylemek üzere Şamlı Hâfız'a iki şey demişsiniz:

Birincisi: "Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Zeyneb'i tezevvücünü; eski zaman münafıkları gibi, yeni zamanın ehl-i dalaleti dahi medar-ı tenkid buluyorlar, nefsanî, şehevanî telakki ediyorlar." diyorsunuz.

Elcevab: Yüzbin defa hâşâ ve kellâ! O damen-i muallâya şöyle pest şübehatın eli yetişmez. Evet onbeş yaşından kırk yaşına kadar, hararet-i gariziyenin galeyanı hengâmında ve hevesat-ı nefsaniyenin iltihabı zamanında, dost ve düşmanın ittifakıyla kemal-i iffet ve tamam-ı ismet ile Haticet-ül Kübra (R.A.) gibi ihtiyarca bir tek kadın ile iktifa ve kanaat eden bir zâtın kırktan sonra, yani hararet-i gariziye tevakkufu hengâmında ve hevesat-ı nefsaniyenin sükûneti zamanında kesret-i izdivac ve tezevvücatı, bizzarure ve bilbedahe nefsanî olmadığını ve başka ehemmiyetli hikmetlere müstenid olduğunu, zerre kadar insafı olana isbat eder bir hüccettir.

O hikmetlerden birisi şudur ki: Zât-ı Risaletin akvali gibi, ef'al ve ahvali ve etvar ve harekâtı dahi menabi-i din ve şeriattır ve ahkâmın me'hazleridir. Şıkk-ı zahirîsine Sahabeler hamele oldukları gibi, hususî dairesindeki mahfî ahvalâtından tezahür eden esrar-ı din ve ahkâm-ı şeriatın hameleleri ve râvileri de, Ezvac-ı Tahirattır ve bilfiil o vazifeyi îfa etmişlerdir. Esrar ve ahkâm-ı dinin hemen yarısı, belki onlardan geliyor. Demek bu azîm vazifeye, bir çok ve meşrebce muhtelif Ezvac-ı Tahirat lâzımdır.

Gelelim Hazret-i Zeyneb'in tezevvücüne: Yirmibeşinci Söz'ün Birinci Şu'lesinin Üçüncü Şuaının misallerinden olan مَا كَانَ مُحَمَّدٌ اَبَا اَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلكِنْ رَسُولَ اللّٰهِ وَ خَاتَمَ النَّبِيِّينَ âyetine dair şöyle yazılmış ki: İnsanların tabakatına göre bir tek âyet, müteaddid vücuhlarla, herbir tabakanın fehmine göre bir mana ifade ediyor. Bir tabakanın şu âyetten hisse-i fehmi şudur ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hizmetkârı veya "oğlum" hitabına mazhar olan Zeyd (R.A.), rivayet-i sahiha ile itirafına binaen, izzetli zevcesini kendine manen küfüv bulmadığı için tatlik etmiş. Yani: Hazret-i Zeyneb, başka yüksek bir ahlâkta yaratılmış ve bir Peygambere zevce olacak fıtratta olduğunu, Zeyd ferasetle hissetmiş ve kendisini ona zevc olacak fıtratta kendine küfüv bulmadığından, manevî imtizacsızlığa sebebiyet verdiği için tatlik etmiştir. Allah'ın emriyle Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm almış; yani زَوَّجْنَاكَهَا nın işaretiyle, o nikâh bir akd-i semavî olduğuna delaletiyle, hârikulâde ve örf ve muamelât-ı zahiriye fevkinde, sırf kaderin hükmüyledir ki Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o hükm-ü kadere inkıyad göstermiştir ve mecbur olmuştur. Nefis arzusuyla değildir. Şu kader hükmünün de ehemmiyetli bir hükm-ü şer'î ve mühim bir hikmet-i âmmeyi ve şümullü bir maslahat-ı umumiyeyi tazammun eden لِكَىْ لاَ يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِى اَزْوَاجِ اَدْعِيَائِهِمْ âyet-i kerimesinin işaretiyle: Büyüklerin küçüklere "oğlum" demeleri, zıhar mes'eleleri gibi, yani karısına "Anam gibisin" dese, haram olduğu gibi değildir ki, ahkâm onunla değişsin. Hem büyüklerin raiyetlerine ve peygamberlerin ümmetlerine pederane nazar ve hitabları, vazife-i risalet itibariyledir; şahsiyet-i insaniye itibariyle değildir ki onlardan zevce almak uygun düşmesin?

İkinci bir tabakanın hisse-i fehmi şudur ki: Bir büyük âmir, raiyetine pederane bir şefkat ile bakar. Eğer o âmir, zahirî ve bâtınî bir padişah-ı ruhanî olsa; merhameti, pederin yüz defa şefkatinden ileri gittiği için, raiyetinin efradı, onun hakikî evlâdı gibi, ona peder nazarıyla

bakarlar. Peder nazarı ise, zevc nazarına inkılab edemediğinden ve kız nazarı da zevce nazarına kolayca değişmediğinden, efkâr-ı âmmede, Peygamberin mü'minlerin kızlarını alması şu sırra uygun gelmediği için, Kur'an o vehmi def' maksadıyla der: "Peygamber rahmet-i İlahiye hesabıyla size şefkat eder, pederane muamele eder ve risalet namına siz onun evlâdı gibisiniz. Fakat şahsiyet-i insaniye itibariyle pederiniz değildir ki, sizden zevce alması münasib düşmesin? Ve sizlere "oğlum" dese, ahkâm-ı şeriat itibariyle siz onun evlâdı olamazsınız!.."

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

Sekizinci Mektub

بِاسْمِهِ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ e girdiklerinin الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ isimleri ve her mübarek şey'in başında zikredilmelerinin çok hikmetleri var. Onların beyanını başka vakte talikan, şimdilik kendime ait bir hissimi söyleyeceğim:

Kardeşim ben الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ isimlerini öyle bir nur-u a'zam görüyorum ki, bütün kâinatı ihata eder ve her ruhun bütün hacat-ı ebediyesini tatmin edecek ve hadsiz düşmanlarından emin edecek, nurlu ve kuvvetli görünüyorlar. Bu iki nur-u a'zam olan isimlere yetişmek için en mühim bulduğum vesile; fakr ile şükr, acz ile şefkattir. Yani: Ubudiyet ve iftikardır. Şu mes'ele münasebetiyle hatıra gelen ve muhakkikîne, hattâ bir üstadım olan İmam-ı Rabbanî'ye muhalif olarak diyorum ki: Hazret-i Yakub Aleyhisselâm'ın Yusuf Aleyhisselâm'a karşı şedid ve parlak hissiyatı, muhabbet ve aşk değildir; belki şefkattir. Çünki şefkat, aşk ve muhabbetten çok keskin ve parlak ve ulvî ve nezihtir ve makam-ı nübüvvete lâyıktır. Fakat muhabbet ve aşk, mecazî mahbublara ve mahluklara karşı derece-i şiddette olsa, o makam-ı muallâ-yı nübüvvete lâyık düşmüyor. Demek Kur'an-ı Hakîm'in parlak bir i'caz ile, parlak bir surette gösterdiği ve ism-i Rahîm'in vusulüne vesile olan hissiyat-ı Yakubiye, yüksek bir derece-i şefkattir. İsm-i Vedud'a vesile-i vusul olan aşk ise; Züleyha'nın Yusuf Aleyhisselâm'a karşı olan muhabbet mes'elesindedir. Demek Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, Hazret-i Yakub Aleyhisselâm'ın hissiyatını, ne derece Züleyha'nın hissiyatından yüksek göstermişse; şefkat dahi o derece aşktan daha yüksek görünüyor. Üstadım İmam-ı Rabbanî aşk-ı mecazîyi makam-ı nübüvvete pek münasib

görmediği için demiş ki: “Mehasin-i Yusufiye, mehasin-i uhreviye nev’inden olduğundan, ona muhabbet ise mecazî muhabbetler nev’inden değildir ki, kusur olsun.” Ben de derim: “Ey Üstad! O, tekellüflü bir tevildir; hakikat şu olmak gerektir ki: O, muhabbet değil, belki yüz defa muhabbetten daha parlak, daha geniş, daha yüksek bir mertebe-i şefkattir.” Evet şefkat bütün enva’ıyla latif ve nezihtir. Aşk ve muhabbet ise, çok enva’ına tenezzül edilmiyor.

Hem şefkat pek geniştir. Bir zât, şefkat ettiği evlâdı münasebetiyle bütün yavrulara, hattâ zîruhlara şefkatini ihata eder ve Rahîm isminin ihatasına bir nevi âyinedarlık gösterir. Halbuki aşk, mahbubuna hasr-ı nazar edip, herşey’i mahbubuna feda eder; yahut mahbubunu i’lâ ve sena etmek için, başkalarını tenzil ve manen zemmeder ve hürmetlerini kırar. Meselâ biri demiş: “Güneş mahbubumun hüsnünü görüp utanıyor, görmemek için bulut perdesini başına çekiyor.” Hey âşık efendi! Ne hakkın var, sekiz ism-i a’zamın bir sahife-i nuranîsi olan Güneş’i böyle utandırıyorsun?

Hem şefkat hâlistir, mukabele istemiyor; safi ve ivazsızdır. Hattâ en âdi mertebede olan hayvanatın yavrularına karşı fedakârane ivazsız şefkatleri buna delildir. Halbuki aşk ücret ister ve mukabele taleb eder. Aşkın ağlamaları, bir nevi talebdir, bir ücret istemektir.

Demek suver-i Kur’aniyenin en parlağı olan, Sure-i Yusuf’un en parlak nuru olan Hazret-i Yakub’un (A.S.) şefkati, ism-i Rahman ve Rahîm’i gösterir ve şefkat yolu, rahmet yolu olduğunu bildirir ve o elem-i şefkate deva olarak da فَاللّٰهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ dedirir.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

Dokuzuncu Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(Yine o hâlis talebesine gönderdiği mektubun bir parçasıdır.)

Sâniyen: Neşr-i envâr-ı Kur'aniyedeki muvaffakıyetin ve gayretin ve şevkin, bir ikram-ı İlahîdir, belki bir keramet-i Kur'aniyedir bir inayet-i Rabbaniyedir. Sizi tebrik ediyorum. Keramet ve ikram ve inayetin bahsi geldiği münasebetiyle, keramet ve ikramın bir farkını söyleyeceğim. Şöyle ki:

Kerametin izharı, zaruret olmadan zarardır. İkramın izharı ise, bir tahdis-i nimettir. Eğer keramet ile müşerref olan bir şahıs, bilerek hârika bir emre mazhar olursa, o halde eğer nefs-i emmaresi bâki ise, kendine güvenmek ve nefsine ve keşfine itimad etmek ve gurura düşmek cihetinde istidrac olabilir. Eğer bilmeyerek hârika bir emre mazhar olursa, meselâ birisinin kalbinde bir sual var, intak-ı bilhak nev'inden ona muvafık bir cevab verir; sonra anlar. Anladıktan sonra kendi nefsine değil, belki kendi Rabbisine itimadı ziyadeleşir ve "Beni benden ziyade terbiye eden bir hafîzim vardır." der, tevekkülünü ziyadeleştirir. Bu kısım, hatarsız bir kerametttir; ihfasına mükellef değil, fakat fahr için kasden izharına çalışmamalı. Çünki onda zahiren insanın kesbinin bir medhali bulunduğundan, nefsine nisbet edebilir. Amma ikram ise; o, kerametin selâmetli olan ikinci nev'inden daha selâmetli, bence daha âlîdir. İzharı, tahdis-i nimettir. Kesbin medhali yoktur, nefsi onu kendine isnad etmez.

İşte kardeşim; hem senin hakkında, hem benim hakkımda, bahusus Kur'an hakkındaki hizmetimizde eskiden beri gördüğüm ve yazdığım ihsanat-ı İlahiye bir

ikramdır; izharı, tahdis-i nimettir. Onun için sana karşı tahdis-i nimet nev'inden ikimizin hizmetimize ait muvaffakıyâtı yazıyorum. Biliyordum ki sende fahr değil, şükür damarını tahrik ediyor.

Sâlisen: Görüyorum ki: Şu dünya hayatında en bahtiyar odur ki: Dünyayı bir misafirhane-i askerî telakki etsin ve öyle de iz'an etsin ve ona göre hareket etsin. Ve o telakki ile, en büyük mertebe olan mertebe-i rızayı çabuk elde edebilir. Kırılacak şişe pahasına, daimî bir elmasın fiatını vermez; istikamet ve lezzetle hayatını geçirir. Evet dünyaya ait işler, kırılmağa mahkûm şişeler hükmündedir; bâki umûr-u uhreviye ise, gayet sağlam elmaslar kıymetindedir. İnsanın fıtratındaki şiddetli merak ve hararetli muhabbet ve dehşetli hırs ve inadlı taleb ve hâkeza şedid hissiyatlar, umûr-u uhreviyeyi kazanmak için verilmiştir. O hissiyatı, şiddetli bir surette fâni umûr-u dünyeviyeye tevcih etmek, fâni ve kırılacak şişelere, bâki elmas fiatlarını vermek demektir. Şu münasebetle bir nokta hatıra gelmiş, söyleyeceğim. Şöyle ki:

Aşk, şiddetli bir muhabbettir; fâni mahbublara müteveccih olduğu vakit ya o aşk kendi sahibini daimî bir azab ve elemde bırakır veyahut o mecazî mahbub, o şiddetli muhabbetin fiatına değmediği için bâki bir mahbubu arattırır; aşk-ı mecazî, aşk-ı hakikîye inkılab eder.

İşte insanda binlerle hissiyat var. Herbirisinin aşk gibi iki mertebesi var. Biri mecazî, biri hakikî. Meselâ: Endişe-i istikbal hissi herkeste var; şiddetli bir surette endişe ettiği vakit bakar ki, o endişe ettiği istikbale yetişmek için elinde sened yok. Hem rızık cihetinde bir taahhüd altında ve kısa olan bir istikbal, o şiddetli endişeye değmiyor. Ondan yüzünü çevirip, kabirden sonra hakikî ve uzun ve gafiller hakkında taahhüd altına alınmamış bir istikbale teveccüh eder. Hem mala ve câha karşı şiddetli bir hırs gösterir.. bakar ki: Muvakkaten onun nezaretine verilmiş o fâni mal ve âfetli şöhret ve tehlikeli ve riyaya medar olan câh, o şiddetli hırsa değmiyor. Ondan, hakikî câh olan meratib-i

maneviyeye ve derecat-ı kurbiyeye ve zâd-ı âhirete ve hakikî mal olan a’mal-i sâlihaya teveccüh eder. Fena haslet olan hırs-ı mecazî ise, âlî bir haslet olan hırs-ı hakikîye inkılab eder.

Hem meselâ: Şiddetli bir inad ile; ehemmiyetsiz, zâil, fâni umûrlara karşı hissiyatını sarfeder. Bakar ki, bir dakika inada değmeyen birşey’e, bir sene inad ediyor. Hem zararlı, zehirli bir şey’e inad namına sebat eder. Bakar ki, bu kuvvetli his, böyle şeyler için verilmemiş. Onu onlara sarfetmek, hikmet ve hakikata münafîdir. O şiddetli inadı, o lüzumsuz umûr-u zâileye vermeyip, âlî ve bâki olan hakaik-i imaniyeye ve esasat-ı İslâmiyeye ve hidemat-ı uhreviyeye sarfeder. O haslet-i rezile olan inad-ı mecazî, güzel ve âlî bir haslet olan hakikî inada, -yani hakta şiddetli sebata- inkılab eder.

İşte şu üç misal gibi; insanlar, insana verilen cihazat-ı maneviyeyi, eğer nefsin ve dünyanın hesabıyla istimal etse ve dünyada ebedî kalacak gibi gafilane davransa, ahlâk-ı rezileye ve israfat ve abesiyete medar olur. Eğer hafiflerini dünya umûruna ve şiddetlilerini vezaif-i uhreviyeye ve maneviyeye sarfetse, ahlâk-ı hamîdeye menşe’, hikmet ve hakikata muvafık olarak saadet-i dâreyne medar olur.

İşte tahmin ederim ki, nâsihlerin nasihatları şu zamanda tesirsiz kaldığının bir sebebi şudur ki: Ahlâksız insanlara derler: “Hased etme! Hırs gösterme! Adavet etme! İnad etme! Dünyayı sevme!” Yani, fıtratını değiştir gibi zahiren onlarca mâlâyutak bir teklifte bulunurlar. Eğer deseler ki: “Bunların yüzlerini hayırlı şeylere çeviriniz, mecralarını değiştiriniz.” Hem nasihat tesir eder, hem daire-i ihtiyarlarında bir emr-i teklif olur.

Râbian: Ülema-i İslâm ortasında “İslâm” ve “iman”ın farkları çok medar-ı bahsolmuş. Bir kısmı “İkisi birdir.”, diğer kısmı “İkisi bir değil, fakat biri birisiz olmaz.” demişler ve bunun gibi çok muhtelif fikirler beyan etmişler. Ben şöyle bir fark anladım ki:

İslâmiyet, iltizamdır; iman, iz'andır. Tabir-i diğerle: İslâmiyet, hakka tarafgirlik ve teslim ve inkıyaddır; iman ise, hakkı kabul ve tasdiktir. Eskide bazı dinsizleri gördüm ki: Ahkâm-ı Kur'aniyeye şiddetli tarafgirlik gösteriyorlardı. Demek o dinsiz, bir cihette hakkın iltizamıyla İslâmiyete mazhardı; "dinsiz bir müslüman" denilirdi. Sonra bazı mü'minleri gördüm ki; ahkâm-ı Kur'aniyeye tarafgirlik göstermiyorlar, iltizam etmiyorlar.. "gayr-ı müslim bir mü'min" tabirine mazhar oluyorlar.

Acaba İslâmiyetsiz iman, medar-ı necat olabilir mi?

Elcevab: İmansız İslâmiyet, sebeb-i necat olmadığı gibi; İslâmiyetsiz iman da medar-ı necat olamaz. Felillahilhamdü velminnetü, Kur'anın i'caz-ı manevîsinin feyziyle Risale-i Nur mizanları, din-i İslâmın ve hakaik-i Kur'aniyenin meyvelerini ve neticelerini öyle bir tarzda göstermişlerdir ki; dinsiz dahi onları anlasa, taraftar olmamak kabil değil. Hem iman ve İslâmın delil ve bürhanlarını o derece kuvvetli göstermişlerdir ki; gayr-ı müslim dahi anlasa, herhalde tasdik edecektir. Gayr-ı müslim kaldığı halde, iman eder.

Evet Sözler, Tûbâ-i Cennet'in meyveleri gibi tatlı ve güzel olan iman ve İslâmiyetin meyvelerini ve saadet-i dâreynin mehasini gibi hoş ve şirin öyle neticelerini göstermişler ki, görenlere ve tanıyanlara nihayetsiz bir tarafgirlik ve iltizam ve teslim hissini verir. Ve silsile-i mevcudat gibi kuvvetli ve zerrat gibi kesretli iman ve İslâmın bürhanlarını göstermişler ki, nihayetsiz bir iz'an ve kuvvet-i iman verirler. Hattâ bazı defa Evrad-ı Şah-ı Nakşibendî'de şehadet getirdiğim vakit, عَلَى ذلِكَ نَحْيَى وَ عَلَيْهِ نَمُوتُ وَ عَلَيْهِ نُبْعَثُ غَدًا dediğim zaman, nihayetsiz bir tarafgirlik hissediyorum. Eğer bütün dünya bana verilse, bir hakikat-ı imaniyeyi feda edemiyorum. Bir hakikatın bir dakika aksini farzetmek, bana gayet elîm geliyor. Bütün dünya benim olsa, bir tek hakaik-i imaniyenin vücud bulmasına bilâ-tereddüd vermesine, nefsim itaat ediyor. وَ آمَنَّا بِمَا اَرْسَلْتَ مِنْ رَسُولٍ وَ آمَنَّا بِمَا اَنْزَلْتَ مِنْ كِتَابٍ وَ صَدَّقْنَا dediğim vakit nihayetsiz bir kuvvet-i

iman hissediyorum. Hakaik-i imaniyenin herbirisinin aksini aklen muhal telakki ediyorum, ehl-i dalaleti nihayetsiz ebleh ve divane görüyorum.

Senin vâlideynine pek çok selâm ve arz-ı hürmet ederim. Onlar da bana dua etsinler. Sen benim kardeşim olduğun için, onlar da benim peder ve vâlidem hükmündedirler. Hem köyünüze, hususan senden "Sözler"i işitenlere umumen selâm ediyorum.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى
Said Nursî

Onuncu Mektub

(İki sualin cevabıdır)

بِاسْمِهِ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Birincisi: Otuzuncu Söz'ün İkinci Maksadının tahavvülât-ı zerrat tarifine dair olan uzun cümlesinin haşiyesidir.

Kur'an-ı Hakîm'de "İmam-ı Mübin" ve "Kitab-ı Mübin", mükerrer yerlerde zikredilmiştir. Ehl-i tefsir, "İkisi birdir."; bir kısmı, "Ayrı ayrıdır." demişler. Hakikatlarına dair beyanatları muhteliftir. Hülâsa: "İlm-i İlahînin ünvanlarıdır." demişler. Fakat Kur'anın feyzi ile şöyle kanaatım gelmiş ki: "İmam-ı Mübin", ilim ve emr-i İlahînin bir nev'ine bir ünvandır ki; âlem-i şehadetten ziyade âlem-i gayba bakıyor. Yani zaman-ı hâlden ziyade, mazi ve müstakbele nazar eder. Yani, herşey'in vücud-u zahirîsinden ziyade aslına, nesline ve köklerine ve tohumlarına bakar. Kader-i İlahînin bir defteridir. Şu defterin vücudu, Yirmialtıncı Söz'de, hem Onuncu Söz'ün haşiyesinde isbat edilmiştir.

Evet şu "İmam-ı Mübin", bir nevi ilim ve emr-i İlahînin bir ünvanıdır. Yani, eşyanın mebadileri ve kökleri ve asılları, kemal-i intizam ile eşyanın vücudlarını gayet san'atkârane intac etmesi cihetiyle elbette desatir-i ilm-i İlahînin bir defteri ile tanzim edildiğini gösteriyorlar ve eşyanın neticeleri, nesilleri, tohumları; ileride gelecek mevcudatın proğramlarını, fihristelerini tazammun ettiklerinden elbette evamir-i İlahiyenin bir küçük mecmuası olduğunu bildiriyorlar. Meselâ: Bir çekirdek bütün ağacın teşkilâtını tanzim edecek olan proğramları ve fihristeleri ve o fihriste ve proğramları tayin eden o evamir-i tekviniyenin küçücük bir mücessemi hükmünde denilebilir.

Elhasıl: Madem "İmam-ı Mübin", mazi ve müstakbelin ve âlem-i gaybın etrafında dal-budak salan şecere-i hilkatin bir proğramı, bir fihristesi hükmündedir. Şu manadaki "İmam-ı Mübin", kader-i İlahînin bir defteri, bir mecmua-i desatiridir. O desatirin imlâsı ile ve hükmü ile zerrat, vücud-u eşyadaki hidematına ve harekâtına sevkedilir.

Amma "Kitab-ı Mübin" ise, âlem-i gaybdan ziyade, âlem-i şehadete bakar. Yani, mazi ve müstakbelden ziyade, zaman-ı hazıra nazar eder ve ilim ve emirden ziyade, kudret ve irade-i İlahiyenin bir ünvanı, bir defteri, bir kitabıdır. "İmam-ı Mübin", kader defteri ise; "Kitab-ı Mübin", kudret defteridir. Yani: Herşey'in vücudunda, mahiyetinde ve sıfât ve şuunatında kemal-i san'at ve intizamları gösteriyor ki; bir kudret-i kâmilenin desatiri ile ve bir irade-i nafizenin kavanini ile vücud giydiriliyor. Suretleri tayin, teşhis edilip; birer miktar-ı muayyen, birer şekl-i mahsus veriliyor. Demek o kudret ve iradenin, küllî ve umumî bir mecmua-i kavanini, bir defter-i ekberi vardır ki; herbir şey'in hususî vücudları ve mahsus suretleri ona göre biçilir, dikilir, giydirilir. İşte şu defterin vücudu "İmam-ı Mübin" gibi kader ve cüz'-i ihtiyarî mesailinde isbat edilmiştir. Ehl-i gaflet ve dalalet ve felsefenin ahmaklığına bak ki: Kudret-i Fâtıranın o Levh-i Mahfuzunu ve hikmet ve irade-i Rabbaniyenin o basîrane kitabının eşyadaki cilvesini, aksini, misalini hissetmişler; hâşâ "Tabiat" namıyla tesmiye etmişler, körletmişler. İşte "İmam-ı Mübin"in imlâsı ile, yani kaderin hükmüyle ve düsturuyla kudret-i İlahiye, icad-ı eşyada herbiri birer âyet olan silsile-i mevcudatı, "Levh-i Mahv-İsbat" denilen zamanın sahife-i misaliyesinde yazıyor, icad ediyor, zerratı tahrik ediyor. Demek harekât-ı zerrat o kitabetten, o istinsahtan; mevcudat, âlem-i gaybdan âlem-i şehadete ve ilimden kudrete geçmelerinde bir ihtizazdır, bir harekâttır.

Amma "Levh-i Mahv-İsbat" ise, sabit ve daim olan Levh-i Mahfuz-u A'zam'ın daire-i mümkinatta, yani mevt ve hayata, vücud ve fenaya daima mazhar olan eşyada mütebeddil bir defteri ve yazar bozar bir tahtasıdır ki, hakikat-ı zaman

odur. Evet herşey'in bir hakikatı olduğu gibi, zaman dediğimiz, kâinatta cereyan eden bir nehr-i azîmin hakikatı dahi "Levh-i Mahv-İsbat"taki kitabet-i kudretin sahifesi ve mürekkebi hükmündedir.

لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّٰهُ

İkinci Sual: Meydan-ı Haşir nerededir?

Elcevab: وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ Hâlık-ı Hakîm'in herşeyde gösterdiği hikmet-i âliye, hattâ tek küçük bir şey'e, çok büyük hikmetleri takmasıyla tasrih derecesinde işaret ediyor ki: Küre-i Arz, serseriyane, bâd-i heva azîm bir daireyi çizmiyor. Belki mühim bir şey etrafında dönüyor ve meydan-ı ekberin daire-i muhitasını çiziyor, gösteriyor ve bir meşher-i azîmin etrafında gezip, mahsulât-ı maneviyesini ona devrediyor ki; ileride o meşherde, enzar-ı nâs önünde gösterilecektir. Demek yirmibeş bin seneye karib bir daire-i muhitanın içinde, rivayete binaen Şam-ı Şerif kıt'ası bir çekirdek hükmünde olarak o daireyi dolduracak bir meydan-ı haşir bastedilecektir. Küre-i Arz'ın bütün manevî mahsulâtı, şimdilik perde-i gayb altında olan o meydanın defterlerine ve elvahlarına gönderiliyor ve ileride meydan açıldığı vakit, sekenesini de yine o meydana dökecek; o manevî mahsulâtları da, gaibden şehadete geçecektir. Evet Küre-i Arz bir tarla, bir çeşme, bir ölçek hükmünde olarak o meydan-ı ekberi dolduracak kadar mahsulât vermiş ve onu istiab edecek mahlukat ondan akmış ve onu imlâ edecek masnuat ondan çıkmış. Demek Küre-i Arz bir çekirdek ve meydan-ı haşir, içindekilerle beraber bir ağaçtır, bir sünbüldür ve bir mahzendir. Evet nasılki nuranî bir nokta, sür'at-i hareketiyle nuranî bir hat olur veya bir daire olur. Öyle de: Küre-i Arz sür'atli, hikmetli hareketiyle bir daire-i vücudun temessülüne ve o daire-i vücud mahsulâtıyla beraber, bir meydan-ı haşr-i ekberin teşekkülüne medardır. قُلْ اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

Onbirinci Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(Bu mektub, mühim bir ilâç olup, dört âyetin hazinesinden dört küçük cevherine işaret eder.)

Aziz kardeşim!

Şu dört muhtelif mes'eleyi muhtelif vakitlerde Kur'an-ı Hakîm nefsime ders vermiş. Arzu eden kardeşlerim dahi bundan bir ders veya bir hisse almaları için yazdım. Mebhas itibariyle başka başka dört âyet-i kerimenin hazine-i hakaikından birer küçük cevher nümune olarak gösterilmiştir. O dört mebhastan herbir mebhasın ayrı bir sureti, ayrı bir faidesi var.

Birinci Mebhas: اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا Ey sû'-i vesveseden me'yus nefsim! Tedai-yi hayalât, tahattur-u faraziyat, bir nevi irtisam-ı gayr-ı ihtiyarîdir. İrtisam ise, eğer hayırdan ve nuraniyetten olsa, hakikatın hükmü bir derece suretine ve misaline geçer. Güneşin ziyası ve harareti, âyinedeki misaline geçtiği gibi... Eğer şerden ve kesiften olsa, aslın hükmü ve hâssası, suretine geçmez ve timsaline sirayet etmez. Meselâ necis ve murdar bir şey'in âyinedeki sureti ne necistir, ne murdardır. Ve yılanın timsali, ısırmaz.

İşte şu sırra binaen, tasavvur-u küfür, küfür değil; tahayyül-ü şetm, şetm değil. Hususan ihtiyarsız olsa ve farazî bir tahattur olsa, bütün bütün zararsızdır. Hem ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet Ve Cemaatin mezhebinde bir şey'in şer'an çirkinliği, pisliği; nehy-i İlahî sebebiyledir. Madem ki ihtiyarsız ve rızasız bir tahattur-u farazîdir, bir tedai-yi hayalîdir; nehiy ona taalluk etmez. O dahi ne kadar çirkin ve pis bir şey'in sureti dahi olsa, çirkin ve pis olmaz.

İkinci Mes'ele: Barla Yaylası, Tepelice'de çam, katran, karakavağın bir meyvesi olup, Sözler Mecmuası'na yazıldığı için buraya yazılmamıştır.

Üçüncü Mes'ele: Şu iki mes'ele, Yirmibeşinci Söz'ün i'caz-ı Kur'ana karşı medeniyetin aczini gösteren misallerinden bir kısmıdır. Kur'ana muhalif olan hukuk-u medeniyetin ne kadar haksız olduğunu isbat eden binler misallerinden iki misal:

فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ اْلاُنْثَيَيْنِ olan hükm-ü Kur'anî, mahz-ı adalet olduğu gibi, ayn-ı merhamettir. Evet adalettir. Çünki ekseriyet-i mutlaka itibariyle bir erkek, bir kadın alır, nafakasını taahhüd eder. Bir kadın ise, bir kocaya gider, nafakasını ona yükler; irsiyetteki noksanını telafi eder. Hem merhamettir, çünki o zaîfe kız, pederinden şefkate ve kardeşinden merhamete çok muhtaçtır. Hükm-ü Kur'ana göre o kız, pederinden endişesiz bir şefkat görür. Pederi ona, "Benim servetimin yarısını, ellerin ve yabanilerin ellerine geçmesine sebeb olacak zararlı bir çocuk" nazarıyla endişe edip bakmaz. O şefkate, endişe ve hiddet karışmaz. Hem kardeşinden rekabetsiz, hasedsiz bir merhamet ve himayet görür. Kardeşi ona, "hanedanımızın yarısını bozacak ve malımızın mühim bir kısmını ellerin eline verecek bir rakib" nazarıyla bakmaz; o merhamete ve himayete bir kin, bir iğbirar katmaz. Şu halde o fıtraten nazik, nazenin ve hilkaten zaîfe ve nahife kız, sureten az bir şey kaybeder; fakat ona bedel akaribin şefkatinden, merhametinden, tükenmez bir servet kazanır. Yoksa rahmet-i Hak'tan ziyade ona merhamet edeceğiz diye hakkından fazla ona hak vermek, ona merhamet değil, şedid bir zulümdür. Belki zaman-ı cahiliyette gayret-i vahşiyaneye binaen kızlarını sağ olarak defnetmek gibi gaddarane bir zulmü andıracak şu zamanın hırs-ı vahşiyanesi, merhametsiz bir şenaate yol açmak ihtimali vardır. Bunun gibi bütün ahkâm-ı Kur'aniye, وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلاَّ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ fermanını tasdik ediyorlar.

Dördüncü Mes'ele: فَلِاُمِّهِ السُّدُسُ İşte mimsiz medeniyet, nasıl kız hakkında, hakkından fazla hak verdiğinden böyle bir haksızlığa sebeb oluyor.. öyle de: Vâlide hakkında hakkını kesmekle daha dehşetli haksızlık ediyor. Evet rahmet-i Rabbaniyenin en hürmetli, en halâvetli, en latif ve en şirin bir cilvesi olan şefkat-i vâlide, hakaik-i kâinat içinde en muhterem, en mükerrem bir hakikattır. Ve vâlide, en kerim, en rahîm öyle fedakâr bir dosttur ki; o şefkat saikasıyla bir vâlide, bütün dünyasını ve hayatını ve rahatını, veledi için feda eder. Hattâ vâlideliğin en basit ve en edna derecesinde olan korkak tavuk, o şefkatin küçücük bir lem'asıyla yavrusunu müdafaa için ite atılır, arslana saldırır.

İşte böyle muhterem ve muazzez bir hakikatı taşıyan bir vâlideyi, veledinin malından mahrum etmek, o muhterem hakikata karşı ne kadar dehşetli bir haksızlık, ne derece vahşetli bir hürmetsizlik, ne mertebe cinayetli bir hakaret ve arş-ı rahmeti titreten bir küfran-ı nimet ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyenin gayet parlak ve nâfi' bir tiryakına bir zehir katmak olduğunu, insaniyet-perverlik iddia eden insan canavarları anlamazlarsa, elbette hakikî insanlar anlar. Kur'an-ı Hakîm'in فَلِاُمِّهِ السُّدُسُ hükmünü, ayn-ı hak ve mahz-ı adalet olduğunu bilirler.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

Onikinci Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ عَلَى رُفَقَائِكُمْ

Aziz kardeşlerim!

O gece benden sual ettiniz, ben cevabını vermedim. Çünki mesail-i imaniyenin münakaşa suretinde bahsi caiz değildir. Siz münakaşa suretinde bahsetmiştiniz. Şimdilik münakaşanızın esası olan üç sualinize gayet muhtasar bir cevab yazıyorum. Tafsilini, eczacı efendinin isimlerini yazmış olduğu Sözler'de bulursunuz. Yalnız, kader ve cüz'-ü ihtiyarîye ait Yirmialtıncı Söz hatırıma gelmemişti, size söylememiştim, ona da bakınız, fakat gazete gibi okumayınız. Eczacı efendinin o Sözler'i mütalaa etmesini havale ettiğimin sırrı şudur ki: O çeşit mes'elelerdeki şübheler, erkân-ı imaniyenin za'fından ileri geliyor. O Sözler ise, erkân-ı imaniyeyi tamamıyla isbat ederler.

BİRİNCİ SUALİNİZ: Hazret-i Âdem'in (A.S.) Cennet'ten ihracı ve bir kısım benî-Âdemin Cehennem'e idhali ne hikmete mebnîdir?

Elcevab: Hikmeti, tavziftir. Öyle bir vazife ile memur edilerek gönderilmiştir ki; bütün terakkiyat-ı maneviye-i beşeriyenin ve bütün istidadat-ı beşeriyenin inkişaf ve inbisatları ve mahiyet-i insaniyenin bütün esma-i İlahiyeye bir âyine-i câmia olması, o vazifenin netaicindendir. Eğer Hazret-i Âdem Cennet'te kalsaydı; melek gibi makamı sabit kalırdı, istidadat-ı beşeriye inkişaf etmezdi. Halbuki yeknesak makam sahibi olan melaikeler çoktur, o tarz ubudiyet için insana ihtiyaç yok. Belki hikmet-i İlahiye, nihayetsiz makamatı kat'edecek olan insanın istidadına muvafık bir dâr-ı teklifi iktiza ettiği için, melaikelerin aksine

olarak mukteza-yı fıtratları olan malûm günahla Cennet'ten ihraç edildi. Demek Hazret-i Âdem'in Cennet'ten ihracı, ayn-ı hikmet ve mahz-ı rahmet olduğu gibi; küffarın da Cehennem'e idhalleri, haktır ve adalettir.

Onuncu Söz'ün Üçüncü İşaretinde denildiği gibi: Çendan, kâfir az bir ömürde bir günah işlemiş, fakat o günah içinde nihayetsiz bir cinayet var. Çünki küfür, bütün kâinatı tahkirdir, kıymetlerini tenzil etmektir ve bütün masnuatın vahdaniyete şehadetlerini tekzibdir ve mevcudat âyinelerinde cilveleri görünen esma-i İlahiyeyi tezyiftir. Onun için, mevcudatın hakkını kâfirden almak üzere, mevcudatın sultanı olan Kahhar-ı Zülcelal'in kâfirleri ebedî cehenneme atması, ayn-ı hak ve adalettir. Çünki nihayetsiz cinayet, nihayetsiz azabı ister.

İKİNCİ SUALİNİZ: Şeytanların halkı ve icadı ne içindir? Cenab-ı Hak, şeytanı ve şerleri halketmiş, hikmeti nedir? Şerrin halkı şerdir, kabihin halkı kabihtir?

Elcevab: Hâşâ!.. Halk-ı şer, şer değil, belki kesb-i şer şerdir. Çünki halk ve icad, bütün netaice bakar; kesb, hususî bir mübaşeret olduğu için, hususî netaice bakar. Meselâ: Yağmurun gelmesinin binlerle neticeleri var, bütünü de güzeldir. Sû'-i ihtiyarıyla bazıları yağmurdan zarar görse, "Yağmurun icadı rahmet değildir." diyemez; "Yağmurun halkı şerdir." diye hükmedemez. Belki sû'-i ihtiyarıyla ve kesbiyle onun hakkında şer oldu. Hem ateşin halkında çok faideler var; bütünü de hayırdır. Fakat bazılar sû'-i kesbiyle, sû'-i istimaliyle ateşten zarar görse, "Ateşin halkı şerdir." diyemez. Çünki ateş yalnız onu yakmak için yaratılmamış; belki o, kendi sû'-i ihtiyarıyla, yemeğini pişiren ateşe elini soktu ve o hizmetkârını kendine düşman etti.

Elhasıl: Hayr-ı kesîr için, şerr-i kalil kabul edilir. Eğer şerr-i kalil olmamak için, hayr-ı kesîri intac eden bir şer terkedilse; o vakit şerr-i kesîr irtikâb edilmiş olur. Meselâ: Cihada asker sevketmekte elbette bazı cüz'î ve maddî ve bedenî zarar ve şer olur. Fakat o cihadda hayr-ı kesîr var ki,

İslâm küffarın istilasından kurtulur. Eğer o şerr-i kalil için cihad terkedilse, o vakit hayr-ı kesîr gittikten sonra şerr-i kesîr gelir. O ayn-ı zulümdür. Hem meselâ: Gangren olmuş ve kesilmesi lâzım gelen bir parmağın kesilmesi hayırdır, iyidir; halbuki zahiren bir şerdir. Parmak kesilmezse, el kesilir; şerr-i kesîr olur.

İşte kâinattaki şerlerin, zararların, beliyyelerin ve şeytanların ve muzırların halk ve icadları, şer ve çirkin değildir; çünki çok netaic-i mühimme için halkolunmuşlardır. Meselâ: Melaikelere şeytanlar musallat olmadıkları için, terakkiyatları yoktur; makamları sabittir, tebeddül etmez. Keza hayvanatın dahi, şeytanlar musallat olmadıkları için, mertebeleri sabittir, nâkıstır. Âlem-i insaniyette ise meratib-i terakkiyat ve tedenniyat nihayetsizdir. Nemrudlardan, firavunlardan tut, tâ sıddıkîn-i evliya ve enbiyaya kadar gayet uzun bir mesafe-i terakki var.

İşte kömür gibi olan ervah-ı safileyi, elmas gibi olan ervah-ı âliyeden temyiz ve tefrik için, şeytanların hilkatiyle ve sırr-ı teklif ve ba's-i enbiya ile, bir meydan-ı imtihan ve tecrübe ve cihad ve müsabaka açılmış. Eğer mücahede ve müsabaka olmasaydı, maden-i insaniyetteki elmas ve kömür hükmünde olan istidadlar, beraber kalacaktı. A'lâ-yı illiyyîndeki Ebu Bekr-i Sıddık'ın ruhu, esfel-i safilîndeki Ebu Cehl'in ruhuyla bir seviyede kalacaktı. Demek şeyatîn ve şerlerin yaratılması, büyük ve küllî neticeye baktığı için icadları şer değil, çirkin değil; belki sû'-i istimalâttan ve kesb denilen mübaşeret-i hususiyeden gelen şerler, çirkinlikler, kesb-i insana aittir; icad-ı İlahîye ait değildir.

Eğer sual etseniz ki: Bi'set-i enbiya ile beraber şeytanların vücudundan ekser insanlar kâfir oluyor, küfre gidiyor, zarar görüyor. "El-hükmü lil-ekser" kaidesince, ekser ondan şer görse, o vakit halk-ı şer şerdir, hattâ bi'set-i enbiya dahi rahmet değil denilebilir?

Elcevab: Kemmiyetin, keyfiyete nisbeten ehemmiyeti yok. Asıl ekseriyet, keyfiyete bakar. Meselâ: Yüz hurma çekirdeği bulunsa, toprak altına konup su verilmezse ve muamele-i kimyeviye görmezse ve bir mücahede-i hayatiyeye mazhar olmazsa, yüz para kıymetinde yüz çekirdek olur. Fakat su verildiği ve mücahede-i hayatiyeye maruz kaldığı vakit, sû'-i mizacından sekseni bozulsa, yirmisi meyvedar yirmi hurma ağacı olsa, diyebilir misin ki "Suyu vermek şer oldu, ekserîsini bozdu." Elbette diyemezsin. Çünki o yirmi, yirmi bin hükmüne geçti. Sekseni kaybeden, yirmi bini kazanan, zarar etmez; şer olmaz. Hem meselâ: Tavus kuşunun yüz yumurtası bulunsa, yumurta itibariyle beşyüz kuruş eder. Fakat o yüz yumurta üstünde tavus oturtulsa, sekseni bozulsa; yirmisi, yirmi tavus kuşu olsa, denilebilir mi ki: "Çok zarar oldu, bu muamele şer oldu, bu kuluçkaya kapanmak çirkin oldu, şer oldu." Hâyır öyle değil, belki hayırdır. Çünki o tavus milleti ve o yumurta taifesi, dörtyüz kuruş fiatında bulunan seksen yumurtayı kaybedip, seksen lira kıymetinde yirmi tavus kuşu kazandı.

İşte nev'-i beşer bi'set-i enbiya ile, sırr-ı teklif ile, mücahede ile, şeytanlarla muharebe ile kazandıkları yüzbinlerle enbiya ve milyonlarla evliya ve milyarlarla asfiya gibi âlem-i insaniyetin güneşleri, ayları ve yıldızları mukabilinde; kemmiyetçe kesretli, keyfiyetçe ehemmiyetsiz hayvanat-ı muzırra nev'inden olan küffarı ve münafıkları kaybetti.

ÜÇÜNCÜ SUALİNİZ: Cenab-ı Hak musibetleri veriyor, belaları musallat ediyor. Hususan masumlara, hattâ hayvanlara bu zulüm değil mi?

Elcevab: Hâşâ! Mülk Onundur. Mülkünde istediği gibi tasarruf eder. Hem acaba: San'atkâr bir zât, bir ücret mukabilinde seni bir model yapıp gayet san'atkârane yaptığı murassa' bir libası sana giydiriyor, hünerini, meharetini göstermek için kısaltıyor, uzaltıyor, biçiyor, kesiyor.. seni oturtuyor, kaldırıyor. Sen ona diyebilir misin ki: "Beni güzelleştiren elbiseyi çirkinleştirdin; bana, oturtup

kaldırmakla zahmet verdin.” Elbette diyemezsin. Dersen, divanelik edersin. Aynen öyle de: Sâni’-i Zülcelal göz, kulak, lisan gibi duygularla murassa’ gayet san’atkârane bir vücudu sana giydirmiş. Mütenevvi esmasının nakışlarını göstermek için seni hasta eder, mübtela eder, aç eder, tok eder, susuz eder.. bu gibi ahvalde yuvarlatır. Mahiyet-i hayatiyeyi kuvvetleştirmek ve cilve-i esmasını göstermek için, seni böyle çok tavırlarda gezdiriyor. Sen eğer desen: “Beni ne için bu mesaibe mübtela ediyorsun?” Temsilde işaret edildiği gibi, yüz hikmet seni susturacak. Zâten sükûn ve sükûnet, atalet, yeknesaklık, tevakkuf; bir nevi ademdir, zarardır. Hareket ve tebeddül; vücuddur, hayırdır. Hayat, harekâtla kemalâtını bulur; beliyyat vasıtasıyla terakki eder. Hayat cilve-i esma ile muhtelif harekâta mazhar olur, tasaffi eder, kuvvet bulur, inkişaf eder, inbisat eder, kendi mukadderatını yazmasına müteharrik bir kalem olur, vazifesini îfa eder, ücret-i uhreviyeye kesb-i istihkak eder.

İşte, münakaşanızın içindeki üç sualinizin muhtasar cevabları bu kadardır. İzahları otuzüç aded “Sözler”dedir.

Aziz kardeşim, sen bu mektubu eczacıya ve münakaşayı işitenlerden münasib gördüklerine oku. Benim tarafımdan da, yeni bir talebem olan eczacıya selâm et; de ki:

“Mezkûr mesail gibi dakik mesail-i imaniyeyi, mizansız mücadele suretinde cemaat içinde bahsetmek caiz değildir. Mizansız mücadele olduğundan, tiryak iken zehir olur. Diyenlere, dinleyenlere zarardır. Belki böyle mesail-i imaniyenin itidal-i demle, insafla, bir müdavele-i efkâr suretinde bahsi caizdir.” Ve de ki: “Eğer senin kalbine bu nevi mesailde şübheler gelirse ve Sözler’den de cevabını bulmazsan, hususî bana yazarsınız…” Hem eczacıya de ki: Merhum pederi hakkında gördüğü rü’ya için hatırıma şöyle bir mana geldi ki: Merhum pederi doktor olmak münasebetiyle, çok sâlih ve mübarek, belki veli insanlara faidesi dokunmuş ve ondan memnun olan ve menfaat gören o mübareklerin ervahları, onun vefatı hengâmında kuşlar suretinde en yakın akrabası olan oğluna görünmüş, onun

ruhuna şefaatkârane bir hoş-âmedî nev'inden bir istikbal ettikleri hatırıma geldi. O gece burada beraber bulunan bütün dostlara selâm ve dua ederim.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

Onüçüncü Mektub

بِاسْمِهِ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
السَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى وَالْمَلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهَوَى

Aziz kardeşlerim!

Hâl ve istirahatımı ve vesika için adem-i müracaatımı ve hâl-i âlem siyasetine karşı lâkaydlığımı pek çok soruyorsunuz. Şu sualleriniz çok tekerrür ettiğinden, hem manen de benden sorulduğundan; şu üç suale, Yeni Said değil, belki Eski Said lisanıyla cevab vermeğe mecbur oldum.

Birinci Sualiniz: İstirahatın nasıl? Hâlin nedir?

Elcevab: Cenab-ı Erhamürrâhimîn'e yüzbin şükür ediyorum ki; ehl-i dünyanın bana ettiği enva'-ı zulmü, enva'-ı rahmete çevirdi. Şöyle ki:

Siyaseti terk ve dünyadan tecerrüd ederek bir dağın mağarasında âhireti düşünmekte iken, ehl-i dünya zulmen beni oradan çıkarıp nefyettiler. Hâlık-ı Rahîm ve Hakîm o nefyi bana bir rahmete çevirdi. Emniyetsiz ve ihlası bozacak esbaba maruz o dağdaki inzivayı; emniyetli, ihlaslı Barla Dağlarındaki halvete çevirdi. Rusya'da esarette iken niyet ettim ve niyaz ettim ki, âhir ömrümde bir mağaraya çekileyim. Erhamürrâhimîn bana Barla'yı o mağara yaptı, mağara faidesini verdi. Fakat sıkıntılı mağara zahmetini, zaîf vücuduma yüklemedi. Yalnız Barla'da, iki-üç adamda bir vehhamlık vardı. O vehhamlık sebebiyle bana eziyet verildi. Hattâ o dostlarım, güya istirahatımı düşünüyorlar. Halbuki o vehhamlık sebebiyle hem kalbime, hem Kur'anın hizmetine zarar verdiler. Hem ehl-i dünya bütün menfîlere vesika verdiği ve cânileri hapisten çıkarıp afvettikleri halde, bana zulüm olarak vermediler. Benim Rabb-ı Rahîmim, beni

Kur'anın hizmetinde ziyade istihdam etmek ve Sözler namıyla envâr-ı Kur'aniyeyi bana fazla yazdırmak için, dağdağasız bir surette beni şu gurbette bırakıp, bir büyük merhamete çevirdi. Hem ehl-i dünya, dünyalarına karışabilecek bütün nüfuzlu ve kuvvetli rüesaları ve şeyhleri, kasabalarda ve şehirlerde bırakıp akrabalarıyla beraber herkesle görüşmeye izin verdikleri halde, beni zulmen tecrid etti, bir köye gönderdi. Hiç akraba ve hemşehrilerimi, -bir-iki tanesi müstesna olmak üzere- yanıma gelmeye izin vermedi. Benim Hâlık-ı Rahîm'im o tecridi, benim hakkımda bir azîm rahmete çevirdi. Zihnimi safi bırakıp, gıll u gıştan âzade olarak Kur'an-ı Hakîm'in feyzini olduğu gibi almağa vesile etti. Hem ehl-i dünya bidayette, iki sene zarfında iki âdi mektub yazdığımı çok gördü. Hattâ şimdi bile, on veya yirmi günde veya bir ayda bir-iki misafirin sırf âhiret için yanıma gelmesini hoş görmediler, bana zulmettiler. Benim Rabb-ı Rahîm'im ve Hâlık-ı Hakîm'im o zulmü bana merhamete çevirdi ki, doksan sene manevî bir ömrü kazandıracak şu şuhur-u selâsede, beni bir halvet-i mergubeye ve bir uzlet-i makbuleye koymağa çevirdi. "Elhamdülillahi alâküllihal" İşte hal ve istirahatim böyle…

İkinci Sualiniz: Neden vesika almak için müracaat etmiyorsun?

Elcevab: Şu mes'elede ben kaderin mahkûmuyum, ehl-i dünyanın mahkûmu değilim. Kadere müracaat ediyorum. Ne vakit izin verirse, rızkımı buradan ne vakit keserse, o vakit giderim. Şu mananın hakikatı şudur ki: Başa gelen her işte iki sebeb var; biri zahirî, diğeri hakikî. Ehl-i dünya zahirî bir sebeb oldu, beni buraya getirdi. Kader-i İlahî ise, sebeb-i hakikîdir; beni bu inzivaya mahkûm etti. Sebeb-i zahirî zulmetti; sebeb-i hakikî ise adalet etti. Zahirîsi şöyle düşündü: "Şu adam, ziyadesiyle ilme ve dine hizmet eder, belki dünyamıza karışır." ihtimaliyle beni nefyedip üç cihetle katmerli bir zulüm etti. Kader-i İlahî ise benim için gördü ki, hakkıyla ve ihlasla ilme ve dine hizmet edemiyorum; beni bu

nefye mahkûm etti. Onların bu katmerli zulmünü muzaaf bir rahmete çevirdi. Madem ki nefyimde kader hâkimdir ve o kader âdildir; ona müracaat ederim. Zahirî sebeb ise, zâten bahane nev'inden birşeyleri var. Demek onlara müracaat manasızdır. Eğer onların elinde bir hak veya kuvvetli bir esbab bulunsaydı, o vakit onlara karşı da müracaat olunurdu.

Başlarını yesin, dünyalarını tamamen bıraktığım ve ayaklarına dolaşsın, siyasetlerini büsbütün terkettiğim halde; düşündükleri bahaneler, evhamlar, elbette asılsız olduğundan, onlara müracaatla o evhamlara bir hakikat vermek istemiyorum. Eğer uçları ecnebi elinde olan dünya siyasetine karışmak için bir iştiham olsaydı; değil sekiz sene, belki sekiz saat kalmayacak tereşşuh edecekti, kendini gösterecekti. Halbuki sekiz senedir bir tek gazete okumak arzum olmadı ve okumadım. Dört senedir burada taht-ı nezarette bulunuyorum; hiçbir tereşşuh görünmedi.

Demek Kur'an-ı Hakîm'in hizmetinin bütün siyasetlerin fevkinde bir ulviyeti var ki, çoğu yalancılıktan ibaret olan dünya siyasetine tenezzüle meydan vermiyor.

Adem-i müracaatımın ikinci sebebi şudur ki: Haksızlığı hak zanneden adamlara karşı hak dava etmek, hakka bir nevi haksızlıktır. Bu nevi haksızlığı irtikâb etmek istemem.

Üçüncü Sualiniz: Dünyanın siyasetine karşı ne için bu kadar lâkaydsın? Bu kadar safahat-ı âleme karşı tavrını hiç bozmuyorsun? Bu safahatı hoş mu görüyorsun? Veyahut korkuyor musun ki, sükût ediyorsun?

Elcevab: Kur'an-ı Hakîm'in hizmeti, beni şiddetli bir surette siyaset âleminden men'etti. Hattâ düşünmesini de bana unutturdu. Yoksa bütün sergüzeşt-i hayatım şahiddir ki, hak gördüğüm meslekte gitmeye karşı korku elimi tutup men' edememiş ve edemiyor. Hem neden korkum olacak? Dünya ile, ecelimden başka bir alâkam yok. Çoluk çocuğumu düşüneceğim yok. Malımı düşüneceğim yok. Hanedanımın şerefini düşüneceğim yok. Riyakâr bir şöhret-i

kâzibeden ibaret olan şan ü şeref-i dünyeviyenin muhafazasına değil, kırılmasına yardım edene rahmet… Kaldı ecelim. O, Hâlık-ı Zülcelal'in elindedir. Kimin haddi var ki, vakti gelmeden ona ilişsin. Zâten izzetle mevti, zilletle hayata tercih edenlerdeniz. Eski Said gibi birisi şöyle demiş:

وَ نَحْنُ اُنَاسٌ لاَ تَوَسُّطَ بَيْنَنَا ❊ لَنَا الصَّدْرُ دُونَ الْعَالَمِينَ اَوِ الْقَبْرُ

Belki hizmet-i Kur'an, beni hayat-ı içtimaiye-i siyasiye-i beşeriyeyi düşünmekten men'ediyor. Şöyle ki: Hayat-ı beşeriye bir yolculuktur. Şu zamanda, Kur'anın nuruyla gördüm ki, o yol bir bataklığa girdi. Mülevves ve ufûnetli bir çamur içinde kafile-i beşer düşe kalka gidiyor. Bir kısmı, selâmetli bir yolda gider. Bir kısmı, mümkün olduğu kadar çamurdan, bataklıktan kurtulmak için bazı vasıtaları bulmuş. Bir kısm-ı ekseri o ufûnetli, pis, çamurlu bataklık içinde karanlıkta gidiyor. Yüzde yirmisi sarhoşluk sebebiyle, o pis çamuru misk ü anber zannederek yüzüne gözüne bulaştırıyor.. düşerek kalkarak gider, tâ boğulur. Yüzde sekseni ise, bataklığı anlar, ufûnetli, pis olduğunu hisseder.. fakat mütehayyirdirler, selâmetli yolu göremiyorlar.

İşte bunlara karşı iki çare var:

Birisi: Topuz ile o sarhoş yirmisini ayıltmaktır.

İkincisi: Bir nur göstermekle mütehayyirlere selâmet yolunu irae etmektir.

Ben bakıyorum ki; yirmiye karşı seksen adam, elinde topuz tutuyor. Halbuki o bîçare ve mütehayyir olan seksene karşı hakkıyla nur gösterilmiyor. Gösterilse de; bir elinde hem sopa, hem nur olduğu için emniyetsiz oluyor. Mütehayyir adam "Acaba nurla beni celbedip, topuzla dövmek mi istiyor?" diye telaş eder. Hem de bazan ârızalarla topuz kırıldığı vakit, nur dahi uçar veya söner.

İşte o bataklık ise, gafletkârane ve dalalet-pîşe olan sefihane hayat-ı içtimaiye-i beşeriyedir. O sarhoşlar, dalaletle telezzüz eden mütemerridlerdir. O mütehayyir olanlar, dalaletten nefret edenlerdir, fakat çıkamıyorlar; kurtulmak istiyorlar, yol bulamıyorlar.. mütehayyir insanlardır. O topuzlar ise, siyaset cereyanlarıdır. O nurlar

ise, hakaik-i Kur'aniyedir. Nura karşı kavga edilmez, ona karşı adavet edilmez. Sırf şeytan-ı racîmden başka ondan nefret eden olmaz. İşte ben de nur-u Kur'anı elde tutmak için "Eûzü billahi mineşşeytani vessiyase" deyip, siyaset topuzunu atarak, iki elim ile nura sarıldım. Gördüm ki: Siyaset cereyanlarında hem muvafıkta, hem muhalifte o nurların âşıkları var. Bütün siyaset cereyanlarının ve tarafgirliklerin çok fevkinde ve onların garazkârane telakkiyatlarından müberra ve safi olan bir makamda verilen ders-i Kur'an ve gösterilen envâr-ı Kur'aniyeden hiçbir taraf ve hiçbir kısım çekinmemek ve ittiham etmemek gerektir. Meğer dinsizliği ve zındıkayı siyaset zannedip ona tarafgirlik eden insan suretinde şeytanlar ola veya beşer kıyafetinde hayvanlar ola…

Elhamdülillah, siyasetten tecerrüd sebebiyle, Kur'anın elmas gibi hakikatlarını propaganda-i siyaset ittihamı altında cam parçalarının kıymetine indirmedim. Belki gittikçe o elmaslar kıymetlerini her taifenin nazarında parlak bir tarzda ziyadeleştiriyor.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى هَدَينَا لِهذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِىَ لَوْلاَ اَنْ هَدَينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

Ondördüncü Mektub

Te'lif edilmemiştir.

* * *

Onbeşinci Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Aziz kardeşim!

Senin birinci sualin ki: Sahabeler nazar-ı velayetle müfsidleri neden keşfedemediler? Tâ Hulefa-yı Raşidîn'in üçünün şehadetini netice verdi. Halbuki küçük Sahabelere, büyük velilerden daha büyük deniliyor?

Elcevab: Bunda iki makam var.

BİRİNCİ MAKAM: Dakik bir sırr-ı velayetin beyanıyla sual halledilir. Şöyle ki:

Sahabelerin velayeti, velayet-i kübra denilen, veraset-i nübüvvetten gelen, berzah tarîkına uğramayarak, doğrudan doğruya zahirden hakikata geçip, akrebiyet-i İlahiyenin inkişafına bakan bir velayettir ki, o velayet yolu, gayet kısa olduğu halde gayet yüksektir. Hârikaları az, fakat meziyatı çoktur. Keşif ve keramet orada az görünür. Hem evliyanın kerametleri ise, ekserîsi ihtiyarî değil. Ummadığı yerden, ikram-ı İlahî olarak bir hârika ondan zuhur eder. Bu keşif ve kerametlerin ekserîsi de, seyr ü sülûk zamanında, tarîkat berzahından geçtikleri vakit, âdi beşeriyetten bir derece tecerrüd ettiklerinden, hilaf-ı âdet hâlâta mazhar olurlar. Sahabeler ise, sohbet-i nübüvvetin in'ikasıyla ve incizabıyla ve iksiriyle tarîkattaki seyr ü sülûk daire-i azîminin tayyına mecbur değildirler. Bir kademde ve bir sohbette zahirden hakikata geçebilirler. Meselâ: Nasılki dün geceki Leyle-i Kadr'e ulaşmak için iki yol var:

Biri: Bir sene gezip dolaşıp, tâ o geceye gelmektir. Bu kurbiyeti kazanmak için bir sene mesafeyi tayyetmek lâzım

gelir. Şu ise, ehl-i sülûkün mesleğidir ki, ehl-i tarîkatın çoğu bununla gider.

İkincisi: Zamanla mukayyed olan cism-i maddî gılafından sıyrılıp, tecerrüdle ruhen yükselip, dün geceki Leyle-i Kadr'i öbür gün Leyle-i Îd ile beraber bugünkü gibi hazır görmektir. Çünki ruh zamanla mukayyed değil. Hissiyat-ı insaniye ruh derecesine çıktığı vakit, o hazır zaman genişlenir. Başkalarına nisbeten mazi ve müstakbel olan vakitler, ona nisbeten hazır hükmündedir.

İşte bu temsile göre, dün geceki Leyle-i Kadr'e geçmek için, mertebe-i ruha çıkıp, maziyi hazır derecesinde görmektir. Şu sırr-ı gamızın esası akrebiyet-i İlahiyenin inkişafıdır. Meselâ: Güneş bize yakındır; çünki ziyası, harareti ve misali âyinemizde ve elimizdedir. Fakat biz ondan uzağız. Eğer biz nuraniyet noktasında onun akrebiyetini hissetsek, âyinemizdeki misalî olan timsaline münasebetimizi anlasak, o vasıta ile onu tanısak; ziyası harareti, heyeti ne olduğunu bilsek, onun akrebiyeti bize inkişaf eder ve yakınımızda onu tanıyıp münasebetdar oluruz. Eğer biz bu'diyetimiz nokta-i nazarından ona yakınlaşmak ve tanımak istesek, pek çok seyr-i fikrîye ve sülûk-u aklîye mecbur oluruz ki; kavanin-i fenniye ile fikren semavata çıkıp semadaki güneşi tasavvur ederek, sonra mahiyetindeki ziya ve harareti ve ziyasındaki elvan-ı seb'ayı uzun uzadıya tedkikat-ı fenniye ile anladıktan sonra, birinci adamın kendi âyinesinde az bir tefekkürle elde ettiği kurbiyet-i maneviyeyi ancak elde edebiliriz.

İşte şu temsil gibi, nübüvvet ve veraset-i nübüvvetteki velayet, sırr-ı akrebiyetin inkişafına bakar. Velayet-i saire ise, ekseri kurbiyet esası üzerine gider. Bir çok meratibde seyr ü sülûke mecbur olur.

İKİNCİ MAKAM:

O hâdisata sebebiyet veren ve fesadı çeviren birkaç Yahudiden ibaret değildir ki, onları keşfetmekle fesadın önü alınsın. Çünki pek çok muhtelif milletlerin İslâmiyete girmeleriyle birbirine zıd ve muhalif çok cereyanlar ve efkâr

karıştı. Bahusus bazıların gurur-u millîleri, Hazret-i Ömer’in (R.A.) darbeleriyle dehşetli yaralandığından, seciyeten intikama fırsat beklerlerdi. Çünki onların hem eski dini ibtal edilmiş, hem medar-ı şerefi olan eski hükûmeti ve saltanatı tahrib edilmiş. İntikamını, bilerek veya bilmeyerek hâkimiyet-i İslâmiyeden almağa hissen taraftar bir suret almış. Onun için, Yahudi gibi zeki ve dessas bir kısım münafıklar, o halet-i içtimaiyeden istifade ettiler denilmiş. Demek o hâdisatın önünü almak, o vakitteki hayat-ı içtimaiyeyi ve muhtelif efkârı ıslahla olurdu. Yoksa bir-iki müfsidin keşfedilmesiyle olmazdı.

Eğer denilse: Hazret-i Ömer’in (R.A.) minber üstünde, bir aylık mesafede bulunan Sâriye namındaki bir kumandanına يَا سَارِيَةُ اَلْجَبَلَ اَلْجَبَلَ deyip, Sâriye’ye işittirip, sevk-ül ceyş noktasından zaferine sebebiyet veren kerametkârane kumandası ne derece keskin nazarlı olduğunu gösterdiği halde, neden yanındaki kātili Firuz’u o keskin nazar-ı velayetiyle görmedi?

Elcevab: Hazret-i Yakub Aleyhisselâm’ın verdiği cevab ile cevab veririz. [2](Haşiye) Yani: Hazret-i Yakub’dan sorulmuş ki: “Ne için Mısır’dan gelen gömleğinin kokusunu işittin de, yakınında bulunan Ken’an Kuyusundaki Yusuf’u görmedin?” Cevaben demiş ki: “Bizim halimiz şimşekler gibidir; bazan görünür, bazan saklanır. Bazı vakit olur ki, en yüksek mevkide oturup her tarafı görüyoruz gibi oluruz. Bazı vakitte de ayağımızın üstünü göremiyoruz.”

Elhasıl: İnsan her ne kadar fâil-i muhtar ise de, fakat وَمَا تَشَاؤُنَ اِلَّٓا اَنْ يَشَاءَ اللّٰهُ sırrınca, meşiet-i İlahiye asıldır ve kader hâkimdir. Meşiet-i İlahiye, meşiet-i insaniyeyi geri verir.

اِذَا جَاءَ الْقَدَرُ عُمِىَ الْبَصَرُ hükmünü icra eder. Kader söylese; iktidar-ı beşer konuşmaz, ihtiyar-ı cüz’î susar.

İkinci sualinizin meali: Hazret-i Ali (R.A.) zamanında başlayan muharebelerin mahiyeti nedir?

Muhariblere ve o harbde ölen ve öldürenlere ne nam verebiliriz?

Elcevab: Cemel Vak'ası denilen Hazret-i Ali ile Hazret-i Talha ve Hazret-i Zübeyr ve Âişe-i Sıddıka (Radıyallahü Teâlâ anhüm ecmaîn) arasında olan muharebe; adalet-i mahza ile, adalet-i izafiyenin mücadelesidir. Şöyle ki:

Hazret-i Ali, adalet-i mahzayı esas edip, Şeyheyn zamanındaki gibi o esas üzerine gitmek için içtihad etmiş. Muarızları ise: Şeyheyn zamanındaki safvet-i İslâmiye adalet-i mahzaya müsaid idi, fakat mürur-u zamanla İslâmiyetleri zaîf muhtelif akvam hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeye girdikleri için, adalet-i mahzanın tatbikatı çok müşkil olduğundan, "ehven-üş şerri ihtiyar" denilen adalet-i nisbiye esası üzerine içtihad ettiler. Münakaşa-i içtihadiye siyasete girdiği için, muharebeyi intac etmiştir. Madem sırf lillah için ve İslâmiyetin menafi'i için içtihad edilmiş ve içtihaddan muharebe tevellüd etmiş; elbette hem kātil, hem maktul ikisi de ehl-i Cennet'tir, ikisi de ehl-i sevabdır diyebiliriz. Her ne kadar Hazret-i Ali'nin içtihadı musîb ve mukabilindekilerin hata ise de, yine azaba müstehak değiller. Çünki içtihad eden hakkı bulsa, iki sevab var. Bulmazsa, bir nevi ibadet olan içtihad sevabı olarak bir sevab alır. Hatasından mazurdur. Bizde gayet meşhur ve sözü hüccet bir zât-ı muhakkik Kürdçe demiş ki:

ژِى شَرِّ صَحَابَانْ مَكَه قَالُ و قِيلْ لَوْ رَا جَنَّتِينَه قَاتِلُ و هَمْ قَتِيل

Yani: Sahabelerin muharebesinde kîl u kāl etme. Çünki hem kātil ve hem maktul ikisi de ehl-i Cennet'tirler.

Adalet-i mahza ile adalet-i izafiyenin izahı şudur ki: مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ اَوْ فَسَادٍ فِى الْاَرْضِ فَكَاَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا âyetin mana-yı işarîsiyle: Bir masumun hakkı, bütün halk için dahi ibtal edilmez. Bir ferd dahi, umumun selâmeti için feda edilmez. Cenab-ı Hakk'ın nazar-ı merhametinde hak haktır, küçüğüne büyüğüne bakılmaz. Küçük, büyük için ibtal edilmez. Bir cemaatin selâmeti için, bir ferdin rızası bulunmadan hayatı ve hakkı feda edilmez. Hamiyet namına rızasıyla olsa, o başka mes'eledir.

Adalet-i izafiye ise: Küllün selâmeti için, cüz'ü feda eder. Cemaat için, ferdin hakkını nazara almaz. Ehven-üş şer diye bir nevi adalet-i izafiyeyi yapmağa çalışır. Fakat adalet-i mahza kabil-i tatbik ise, adalet-i izafiyeye gidilmez, gidilse zulümdür.

İşte İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, adalet-i mahzayı Şeyheyn zamanındaki gibi kabil-i tatbiktir deyip, hilafet-i İslâmiyeyi o esas üzerine bina ediyordu. Mukabilleri ve muarızları ise, "Kabil-i tatbik değil, çok müşkilâtı var." diye adalet-i izafiye üzerine içtihad etmişler. Tarihin gösterdiği sair esbab ise, hakikî sebeb değiller, bahanelerdir.

Eğer desen: Hilafet-i İslâmiye noktasında İmam-ı Ali'nin fevkalâde iktidarı, hârikulâde zekâsı ve yüksek liyakatıyla beraber seleflerine nisbeten muvaffakıyetsizliği nedendir?

Elcevab: O mübarek zât, siyaset ve saltanattan ziyade, daha çok mühim başka vazifelere lâyık idi. Eğer tam muvaffakıyet-i siyasiye ve tamam saltanat olsaydı, "Şah-ı Velayet" ünvan-ı manidarını bihakkın kazanamayacaktı. Halbuki zahirî ve siyasî hilafetin pek çok fevkinde manevî bir saltanat kazandı ve Üstad-ı Küll hükmüne geçti; hattâ kıyamete kadar saltanat-ı manevîsi bâki kaldı.

Amma Hazret-i İmam-ı Ali'nin Vak'a-i Sıffîn'de, Hazret-i Muaviye'nin taraftarlarıyla muharebesi ise, hilafet ve saltanatın muharebesidir. Yani: Hazret-i İmam-ı Ali, ahkâm-ı dini ve hakaik-i İslâmiyeyi ve âhireti esas tutup, saltanatın bir kısım kanunlarını ve siyasetin merhametsiz mukteziyatlarını onlara feda ediyordu. Hazret-i Muaviye ve taraftarları ise; hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeyi, saltanat siyasetleriyle takviye etmek için azimeti bırakıp ruhsatı iltizam ettiler, siyaset âleminde kendilerini mecbur zannedip ruhsatı tercih ettiler, hataya düştüler.

Amma Hazret-i Hasan ve Hüseyin'in Emevîlere karşı mücadeleleri ise, din ile milliyet muharebesi idi. Yani: Emevîler, Devlet-i İslâmiyeyi, Arab milliyeti üzerine istinad

ettirip rabıta-i İslâmiyeti, rabıta-i milliyetten geri bıraktıklarından, iki cihetle zarar verdiler:

Birisi: Milel-i saireyi rencide ederek tevhiş ettiler.

Diğeri: Unsuriyet ve milliyet esasları, adaleti ve hakkı takib etmediğinden zulmeder. Adalet üzerine gitmez. Çünki unsuriyet-perver bir hâkim, milletdaşını tercih eder, adalet edemez.

اَلْاِسْلاَمِيَّةُ جَبَّتِ الْعَصَبِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ لاَ فَرْقَ بَيْنَ عَبْدٍ حَبَشِىٍّ وَسَيِّدٍ قُرَيْشِىٍّ اِذَا اَسْلَمَا

ferman-ı kat'îsiyle: Rabıta-i diniye yerine rabıta-i milliye ikame edilmez; edilse adalet edilmez, hakkaniyet gider.

İşte Hazret-i Hüseyin rabıta-i diniyeyi esas tutup, muhik olarak onlara karşı mücadele etmiş, tâ makam-ı şehadeti ihraz etmiş.

Eğer denilse: Bu kadar haklı ve hakikatlı olduğu halde, neden muvaffak olmadı? Hem neden kader-i İlahî ve rahmet-i İlahiye onların feci bir akibete uğramasına müsaade etmiş?

Elcevab: Hazret-i Hüseyin'in yakın taraftarları değil, fakat cemaatine iltihak eden sair milletlerde, yaralanmış gurur-u milliyeleri cihetiyle, Arab milletine karşı bir fikr-i intikam bulunması Hazret-i Hüseyin ve taraftarlarının safi ve parlak mesleklerine halel verip, mağlubiyetlerine sebeb olmuş.

Amma kader nokta-i nazarında feci akibetin hikmeti ise: Hasan ve Hüseyin ve onların hanedanları ve nesilleri, manevî bir saltanata namzed idiler. Dünya saltanatı ile manevî saltanatın cem'i gayet müşkildir. Onun için onları dünyadan küstürdü, dünyanın çirkin yüzünü gösterdi. Tâ, kalben dünyaya karşı alâkaları kalmasın. Onların elleri muvakkat ve surî bir saltanattan çekildi; fakat parlak ve daimî bir saltanat-ı maneviyeye tayin edildiler; âdi valiler yerine, evliya aktablarına merci' oldular.

Üçüncü sualiniz: "O mübarek zâtların başına gelen o feci gaddarane muâmelenin hikmeti nedir?" diyorsunuz.

Elcevab: Sâbıkan beyan ettiğimiz gibi, Hazret-i Hüseyin'in muarızları olan Emevîler saltanatında, merhametsiz gadre sebebiyet verecek üç esas vardı:

Birisi: Merhametsiz siyasetin bir düsturu olan: "Hükûmetin selâmeti ve asayişin devamı için, eşhas feda edilir."

İkincisi: Onların saltanatı, unsuriyet ve milliyete istinad ettiği için, milliyetin gaddarane bir düsturu olan: "Milletin selâmeti için herşey feda edilir."

Üçüncüsü: Emevîlerin Hâşimîlere karşı an'anesindeki rekabet damarı, Yezid gibi bazılarda bulunduğu için, şefkatsiz bir gadre kabiliyet göstermişti.

Dördüncü bir sebeb de Hazret-i Hüseyin'in taraftarlarında bulunuyordu ki; Emevîlerin Arab milliyetini esas tutup, sair milletlerin efradına "memalik" tabir ederek köle nazarıyla bakmaları ve gurur-u milliyelerini kırmaları yüzünden, milel-i saire Hazret-i Hüseyin'in cemaatine intikamkârane ve müşevveş bir niyetle iltihak ettiklerinden, Emevîlerin asabiyet-i milliyelerine fazla dokunmuş, gayet gaddarane ve merhametsizcesine meşhur faciaya sebebiyet vermişlerdir.

Mezkûr dört esbab, zahirîdir. Kader noktasından bakıldığı vakit; Hazret-i Hüseyin ve akrabasına o facia sebebiyle hasıl olan netaic-i uhreviye ve saltanat-ı ruhaniye ve terakkiyat-ı maneviye o kadar kıymetdardır ki, o facia ile çektikleri zahmet, gayet kolay ve ucuz düşer. Nasılki bir nefer, bir saat işkence altında şehid edilse; öyle bir mertebeyi bulur ki, on sene başkası çalışsa, ancak o mertebeyi bulur. Eğer o nefer şehid olduktan sonra ona sorulabilse, "Az bir şey ile pek çok şeyler kazandım." diyecektir.

Dördüncü sualinizin meali: Âhirzamanda Hazret-i İsa Aleyhisselâm Deccal'ı öldürdükten sonra, insanlar ekseriyetle din-i hakka girerler. Halbuki rivayetlerde gelmiştir ki: "Yeryüzünde Allah Allah diyenler bulundukça kıyamet kopmaz." Böyle

umumiyetle imana geldikten sonra nasıl umumiyetle küfre giderler?

Elcevab: Hadîs-i sahihte rivayet edilen: “Hazret-i İsa Aleyhisselâm’ın geleceğini ve şeriat-ı İslâmiye ile amel edeceğini, Deccal’ı öldüreceğini” imanı zaîf olanlar istib’ad ediyorlar. Onun hakikatı izah edilse, hiç istib’ad yeri kalmaz. Şöyle ki:

O hadîsin ve Süfyan ve Mehdi hakkındaki hadîslerin ifade ettikleri mana budur ki: Âhirzamanda dinsizliğin iki cereyanı kuvvet bulacak:

Birisi: Nifak perdesi altında, risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) inkâr edecek Süfyan namında müdhiş bir şahıs, ehl-i nifakın başına geçecek, şeriat-ı İslâmiyenin tahribine çalışacaktır. Ona karşı Âl-i Beyt-i Nebevînin silsile-i nuranîsine bağlanan, ehl-i velayet ve ehl-i kemalin başına geçecek Âl-i Beyt’ten Muhammed Mehdi isminde bir zât-ı nuranî, o Süfyan’ın şahs-ı manevîsi olan cereyan-ı münafikaneyi öldürüp dağıtacaktır.

İkinci cereyan ise: Tabiiyyun, maddiyyun felsefesinden tevellüd eden bir cereyan-ı Nemrudane, gittikçe âhirzamanda felsefe-i maddiye vasıtasıyla intişar ederek kuvvet bulup, uluhiyeti inkâr edecek bir dereceye gelir. Nasıl bir padişahı tanımayan ve ordudaki zabitan ve efrad onun askerleri olduğunu kabul etmeyen vahşi bir adam, herkese, her askere bir nevi padişahlık ve bir gûna hâkimiyet verir. Öyle de: Allah’ı inkâr eden o cereyan efradları, birer küçük Nemrud hükmünde nefislerine birer rububiyet verir. Ve onların başına geçen en büyükleri, ispirtizma ve manyetizmanın hâdisatı nev’inden müdhiş hârikalara mazhar olan Deccal ise; daha ileri gidip, cebbarane surî hükûmetini bir nevi rububiyet tasavvur edip uluhiyetini ilân eder. Bir sineğe mağlub olan ve bir sineğin kanadını bile icad edemeyen âciz bir insanın uluhiyet dava etmesi, ne derece ahmakçasına bir maskaralık olduğu malûmdur.

İşte böyle bir sırada, o cereyan pek kuvvetli göründüğü bir zamanda, Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın şahsiyet-i maneviyesinden ibaret olan hakikî İsevîlik dini zuhur edecek, yani rahmet-i İlahiyenin semasından nüzul edecek; hâl-i hazır Hristiyanlık dini o hakikata karşı tasaffi edecek, hurafattan ve tahrifattan sıyrılacak, hakaik-i İslâmiye ile birleşecek; manen Hristiyanlık bir nevi İslâmiyete inkılab edecektir. Ve Kur'ana iktida ederek, o İsevîlik şahs-ı manevîsi tâbi' ve İslâmiyet metbu' makamında kalacak; din-i hak bu iltihak neticesinde azîm bir kuvvet bulacaktır. Dinsizlik cereyanına karşı ayrı ayrı iken mağlub olan İsevîlik ve İslâmiyet ittihad neticesinde, dinsizlik cereyanına galebe edip dağıtacak istidadında iken; âlem-i semavatta cism-i beşerîsiyle bulunan şahs-ı İsa Aleyhisselâm, o din-i hak cereyanının başına geçeceğini, bir Muhbir-i Sadık, bir Kādir-i Külli Şey'in va'dine istinad ederek haber vermiştir. Madem haber vermiş, haktır; madem Kādir-i Külli Şey' va'detmiş, elbette yapacaktır.

Evet her vakit semavattan melaikeleri yere gönderen ve bazı vakitte insan suretine vaz'eden (Hazret-i Cibril'in "Dıhye" suretine girmesi gibi) ve ruhanîleri âlem-i ervahtan gönderip beşer suretine temessül ettiren, hattâ ölmüş evliyaların çoklarının ervahlarını cesed-i misalîyle dünyaya gönderen bir Hakîm-i Zülcelal, Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ı, İsa dinine ait en mühim bir hüsn-ü hâtimesi için, değil sema-i dünyada cesediyle bulunan ve hayatta olan Hazret-i İsa, belki âlem-i âhiretin en uzak köşesine gitseydi ve hakikaten ölseydi, yine şöyle bir netice-i azîme için ona yeniden cesed giydirip dünyaya göndermek, o Hakîm'in hikmetinden uzak değil.. belki onun hikmeti öyle iktiza ettiği için va'detmiş ve va'dettiği için elbette gönderecek.

Hazret-i İsa Aleyhisselâm geldiği vakit, herkes onun hakikî İsa olduğunu bilmek lâzım değildir. Onun mukarreb ve havassı, nur-u iman ile onu tanır. Yoksa bedahet derecesinde herkes onu tanımayacaktır.

Sual: Rivayetlerde gelmiş ki: "Deccal'ın bir yalancı Cennet'i var; kendine tâbi' olanları ona atar. Hem yalancı bir Cehennemi var; tâbi' olmayanları ona atar. Hattâ o kendi merkebinin de bir kulağını Cennet gibi, bir kulağını da Cehennem gibi yapmış. Azamet-i bedeniyesi bu kadardır, şu kadardır..." diye tarifat var?

Elcevab: Deccal'ın şahs-ı surîsi insan gibidir. Mağrur, firavunlaşmış, Allah'ı unutmuş olduğundan; surî, cebbarane olan hâkimiyetine, uluhiyet namını vermiş bir şeytan-ı ahmaktır ve bir insan-ı dessastır. Fakat şahs-ı manevîsi olan dinsizlik cereyan-ı azîmi, pek cesîmdir. Rivayetlerde Deccal'a ait tavsifat-ı müdhişe ona işaret eder. Bir vakit Japonya'nın başkumandanının resmi, bir ayağı Bahr-i Muhit'te, diğer ayağı on günlük mesafedeki Port Artür Kal'asında tasvir edilmiş. O küçük Japon Kumandanı'nın bu surette tasviriyle, ordusunun şahs-ı manevîsi gösterilmiş.

Amma Deccal'ın yalancı Cennet'i ise, medeniyetin cazibedar lehviyatı ve fantaziyeleridir. Merkebi ise, şimendifer gibi bir vasıtadır ki bir başında ateş ocağı bulunur, kendine tâbi' olmayanları bazan ateşe atar. O merkebin bir kulağı, yani diğer başı Cennet gibi tefriş edilmiş, tâbi' olanları oraya oturtur. Zâten sefih ve gaddar medeniyetin mühim bir merkebi olan şimendifer, ehl-i sefahet ve dünya için yalancı bir Cennet getirir. Bîçare ehl-i diyanet ve ehl-i İslâm için medeniyet elinde Cehennem zebanisi gibi tehlike getirir, esaret ve sefalet altına atar.

İşte İsevîliğin din-i hakikîsi zuhur ile ve İslâmiyete inkılab etmesiyle, çendan âlemde ekseriyet-i mutlakaya nurunu neşreder. Fakat yine kıyamet kopmasına yakın tekrar bir dinsizlik cereyanı başgösterir, galebe eder ve "El-hükmü lil-ekser" kaidesince, yeryüzünde "Allah Allah" diyecek kalmayacak, yani ehemmiyetli bir cemaat, Küre-i Arz'da mühim bir mevkiye sahib olacak bir surette "Allah Allah" denilmeyecek demektir. Yoksa ekalliyette kalan veyahut mağlub düşen ehl-i hak, kıyamete kadar bâki kalacak;

yalnız, kıyametin kopacağı anında, kıyametin dehşetlerini görmemek için, bir eser-i rahmet olarak, ehl-i imanın ruhları daha evvel kabzedilecek, kıyamet kâfirlerin başına kopacaktır.

Beşinci sualinizin meali: Kıyametin hâdisatından ervah-ı bâkiye müteessir olacaklar mı?

Elcevab: Derecatlarına göre müteessir olacaklar. Melaikelerin tecelliyat-ı kahriyede kendilerine göre müteessir oldukları gibi müteessir olurlar. Nasılki bir insan, sıcak bir yerde iken, hariçte kar ve tipi içinde titreyenleri görse, akıl ve vicdan itibariyle müteessir olur. Öyle

de: Zîşuur olan ervah-ı bâkiye, kâinatla alâkadar oldukları için, kâinatın hâdisat-ı azîmesinden derecelerine göre müteessir olmalarını; ehl-i azab ise elemkârane, ehl-i saadet ise hayretkârane, istiğrabkârane, belki bir cihette istibşarkârane teessüratları bulunmasını, işarat-ı Kur'aniye gösteriyor. Zira Kur'an-ı Hakîm, her zaman kıyametin acaibini tehdid suretinde zikrediyor. "Göreceksiniz…" diyor. Halbuki cism-i insanî ile onu görenler, kıyamete yetişenlerdir. Demek, kabirde cesedleri çürüyen ervahların da o tehdid-i Kur'aniyeden hisseleri var.

Altıncı sualinizin meali: كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ Bu âyetin âhirete, Cennet'e, Cehennem'e ve ehillerine şümulü var mı, yok mu?

Elcevab: Şu mes'ele, pek çok ehl-i tahkik ve ehl-i keşif ve ehl-i velayetin medar-ı bahsi olmuş. Şu mes'elede söz onlarındır. Hem de şu âyetin çok genişliği ve çok meratibi var. Ehl-i tahkikin bir kısm-ı ekseri demişler ki: Âlem-i bekaya şümulü yok. Diğer kısmı ise: Âni olarak onlar da az bir zamanda, bir nevi helâkete mazhar olurlar. O kadar az bir zamanda oluyor ki, fenaya gidip gelmiş hissetmeyecekler. Amma bazı müfrit fikirli ehl-i keşfin hükmettikleri fena-yı mutlak ise, hakikat değildir. Çünki Zât-ı Akdes-i İlahî madem sermedî ve daimîdir; elbette sıfâtı ve esması dahi sermedî ve daimîdirler. Madem sıfâtı ve esması

daimî ve sermedîdirler; elbette onların âyineleri ve cilveleri ve nakışları ve mazharları olan âlem-i bekadaki bâkiyat ve ehl-i beka, fena-yı mutlaka bizzarure gidemez.

Kur'an-ı Hakîm'in feyzinden şimdilik iki nokta hatıra gelmiş, icmalen yazacağız:

Birincisi: Cenab-ı Hak öyle bir Kadîr-i Mutlak'tır ki; adem ve vücud, kudretine ve iradesine nisbeten iki menzil gibi, gayet kolay bir surette oraya gönderir ve getirir. İsterse bir günde, isterse bir anda oradan çevirir. Hem adem-i mutlak zâten yoktur, çünki bir ilm-i muhit var. Hem daire-i ilm-i İlahînin harici yok ki, birşey ona atılsın. Daire-i ilim içinde bulunan adem ise, adem-i haricîdir ve vücud-u ilmîye perde olmuş bir ünvandır. Hattâ bu mevcudat-ı ilmiyeye bazı ehl-i tahkik "a'yân-ı sabite" tabir etmişler. Öyle ise fenaya gitmek, muvakkaten haricî libasını çıkarıp, vücud-u manevîye ve ilmîye girmektir. Yani hêlik ve fâni olanlar vücud-u haricîyi bırakıp, mahiyetleri bir vücud-u manevî giyer, daire-i kudretten çıkıp daire-i ilme girer.

İkincisi: Çok Sözlerde izah ettiğimiz gibi: Herşey, mana-yı ismiyle ve kendine bakan vecihte hiçtir. Kendi zâtında müstakil ve bizâtihî sabit bir vücudu yok. Ve yalnız kendi başıyla kaim bir hakikatı yok. Fakat Cenab-ı Hakk'a bakan vecihte ise, yani mana-yı harfiyle olsa, hiç değil. Çünki onda cilvesi görünen esma-i bâkiye var. Madum değil; çünki sermedî bir vücudun gölgesini taşıyor. Hakikatı vardır, sabittir, hem yüksektir. Çünki mazhar olduğu bâki bir ismin sabit bir nevi gölgesidir. Hem كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ insanın elini masivadan kesmek için bir kılınçtır ki; o da Cenab-ı Hakk'ın hesabına olmayan fâni dünyada, fâni şeylere karşı alâkaları kesmek için, hükmü dünyadaki fâniyata bakar. Demek Allah hesabına olsa, mana-yı harfiyle olsa, livechillah olsa; masivaya girmez ki كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ kılıncıyla başı kesilsin.

Elhasıl: Eğer Allah için olsa, Allah'ı bulsa; gayr kalmaz ki, başı kesilsin. Eğer Allah'ı bulmazsa ve hesabıyla bakmazsa,

herşey gayrdır. كُلّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاّ وَجْهَهُ kılıncını istimal etmeli, perdeyi yırtmalı, tâ Onu bulmalı!..

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

Onaltıncı Mektub

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ
اَلَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ اِيمَانًا وَ قَالُوا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

Şu mektub فَقُولاَ لَهُ قَوْلاً لَيِّنًا sırrına mazhar olmuş, şiddetli yazılmamış.

Çoklar tarafından sarihan ve manen gelen bir suale cevabdır.

(Şu cevabı vermek benim için hoş değil, arzu etmiyorum. Her şey'imi, Cenab-ı Hakk'ın tevekkülüne bağlamıştım. Fakat ben kendi halimde ve âlemimde rahat bırakılmadığım ve yüzümü dünyaya çevirdikleri için, Yeni Said değil, bilmecburiye Eski Said lisanıyla, şahsım için değil, belki dostlarımı ve Sözlerimi ehl-i dünyanın evham ve eziyetinden kurtarmak için; hakikat-ı hâli hem dostlarıma, hem ehl-i dünyaya ve ehl-i hükme beyan etmek için "Beş Nokta"yı beyan ediyorum.)

BİRİNCİ NOKTA: Denilmiş: "Ne için siyasetten çekildin? Hiç yanaşmıyorsun?"

Elcevab: Dokuz-on sene evveldeki Eski Said, bir mikdar siyasete girdi. Belki siyaset vasıtasıyla dine ve ilme hizmet edeceğim diye beyhude yoruldu.. ve gördü ki; o yol meşkuk ve müşkilâtlı ve bana nisbeten fuzuliyane, hem en lüzumlu hizmete mani ve hatarlı bir yoldur. Çoğu yalancılık ve bilmeyerek ecnebi parmağına âlet olmak ihtimali var. Hem siyasete giren, ya muvafık olur veya muhalif olur. Eğer muvafık olsa; madem memur ve meb'us değilim, o halde siyasetçilik bana fuzulî ve malayani bir şeydir. Bana ihtiyaç yok ki, beyhude karışayım. Eğer muhalif siyasete girsem, ya fikirle veya kuvvetle karışacağım. Eğer fikirle olsa, bana

ihtiyaç yok. Çünki mesail tavazzuh etmiş, herkes benim gibi bilir. Beyhude çene çalmak manasızdır. Eğer kuvvet ile ve hâdise çıkarmak ile muhalefet etsem, husulü meşkuk bir maksad için binler günaha girmek ihtimali var. Birinin yüzünden çoklar belaya düşer. Hem on ihtimalden bir-iki ihtimale binaen günahlara girmek, masumları günaha atmak; vicdanım kabul etmiyor diye Eski Said, sigara ile beraber gazeteleri ve siyaseti ve sohbet-i dünyeviye-i siyasiyeyi terketti. Buna kat'î şahid, o vakitten beri sekiz senedir bir tek gazete ne okudum ve ne dinledim. Okuduğumu ve dinlediğimi, biri çıksın söylesin. Halbuki sekiz sene evvel, günde belki sekiz gazete Eski Said okuyordu. Hem beş senedir bütün dikkat ile benim halime nezaret ediliyor. Siyasetvari bir tereşşuh gören söylesin. Halbuki benim gibi asabî ve اِنَّمَا الْحِيلَةُ فِى تَرْكِ الْحِيَلِ düsturuyla, en büyük hileyi hilesizlikte bulan pervasız, alâkasız bir insanın, değil sekiz sene, sekiz gün bir fikri gizli kalmaz. Siyasete iştihası ve arzusu olsaydı; tedkikata, taharriyata lüzum bırakmayarak top güllesi gibi sadâ verecekti.

İKİNCİ NOKTA: Yeni Said ne için bu kadar şiddetle siyasetten tecennüb ediyor?

Elcevab: Milyarlar seneden ziyade olan hayat-ı ebediyeye çalışmasını ve kazanmasını; meşkuk bir-iki sene hayat-ı dünyeviyeye lüzumsuz, fuzulî bir surette karışma ile feda etmemek için.. hem en mühim, en lüzumlu, en saf ve en hakikatlı olan hizmet-i iman ve Kur'an için şiddetle siyasetten kaçıyor. Çünki diyor: Ben ihtiyar oluyorum, bundan sonra kaç sene yaşayacağımı bilmiyorum. Öyle ise bana en mühim iş, hayat-ı ebediyeye çalışmak lâzım geliyor. Hayat-ı ebediyeyi kazanmakta en birinci vasıta ve saadet-i ebediyenin anahtarı imandır; ona çalışmak lâzım geliyor. Fakat ilim itibariyle insanlara dahi bir menfaat dokundurmak için şer'an hizmete mükellef olduğumdan, hizmet etmek isterim. Lâkin o hizmet, ya hayat-ı içtimaiye ve dünyeviyeye ait olacak; o ise elimden gelmez. Hem

fırtınalı bir zamanda sağlam hizmet edilmez. Onun için o ciheti bırakıp, en mühim, en lüzumlu, en selâmetli olan imana hizmet cihetini tercih ettim. Kendi nefsime kazandığım hakaik-i imaniyeyi ve nefsimde tecrübe ettiğim manevî ilâçları, sair insanların eline geçmek için o kapıyı açık bırakıyorum. Belki Cenab-ı Hak bu hizmeti kabul eder ve eski günahıma keffaret yapar. Bu hizmete karşı şeytan-ı racîmden başka hiç kimsenin, -mü'min olsun kâfir olsun, sıddık olsun zındık olsun- karşı gelmeye hakkı yoktur. Çünki imansızlık başka şeylere benzemiyor. Zulümde, fıskta, kebairde birer menhus lezzet-i şeytaniye bulunabilir. Fakat imansızlıkta hiçbir cihet-i lezzet yok. Elem içinde elemdir, zulmet içinde zulmettir, azab içinde azabdır.

İşte böyle hadsiz bir hayat-ı ebediyeye çalışmayı ve iman gibi kudsî bir nura hizmeti bırakmak, ihtiyarlık zamanında lüzumsuz tehlikeli siyaset oyuncaklarına atılmak; benim gibi alâkasız ve yalnız ve eski günahlarına keffaret aramağa mecbur bir adamda ne kadar hilaf-ı akıldır, ne kadar hilaf-ı hikmettir, ne derece bir divaneliktir, divaneler de anlayabilirler.

Amma Kur'an ve imanın hizmeti ne için beni men'ediyor dersen, ben de derim ki: Hakaik-i imaniye ve Kur'aniye birer elmas hükmünde olduğu halde, siyaset ile âlûde olsa idim; elimdeki o elmaslar iğfal olunabilen avam tarafından, "Acaba taraftar kazanmak için bir propaganda-i siyaset değil mi?" diye düşünürler. O elmaslara, âdi şişeler nazarıyla bakabilirler. O halde ben o siyasete temas etmekle, o elmaslara zulmederim ve kıymetlerini tenzil etmek hükmüne geçer. İşte ey ehl-i dünya! Neden benim ile uğraşıyorsunuz? Beni kendi hâlimde bırakmıyorsunuz?

Eğer derseniz: Şeyhler bazan işimize karışıyorlar. Sana da bazan şeyh derler.

Ben de derim: Hey efendiler! Ben şeyh değilim, ben hocayım. Buna delil: Dört senedir buradayım; bir tek adama tarîkat verseydim, şübheye hakkınız olurdu. Belki yanıma

gelen herkese demişim: İman lâzım, İslâmiyet lâzım; tarîkat zamanı değil.

Eğer derseniz: Sana Said-i Kürdî derler. Belki sende unsuriyet-perverlik fikri var; o işimize gelmiyor.

Ben de derim: Hey efendiler! Eski Said ve Yeni Said'in yazdıkları meydanda. Şahid gösteriyorum ki: Ben اَلْاِسْلاَمِيَّةُ جَبَّتِ الْعَصَبِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ ferman-ı kat'îsiyle, eski zamandan beri menfî milliyet ve unsuriyet-perverliğe, Avrupa'nın bir nevi firenk illeti olduğundan, bir zehr-i kātil nazarıyla bakmışım. Ve Avrupa, o firenk illetini İslâm içine atmış; tâ tefrika versin, parçalasın, yutmasına hazır olsun diye düşünür. O firenk illetine karşı eskiden beri tedaviye çalıştığımı, talebelerim ve bana temas edenler biliyorlar. Madem böyledir; hey efendiler!. Herbir hâdiseyi bahane tutup, bana sıkıntı vermeye sebeb nedir acaba? Şarkta bir nefer hata etse, garbda bir nefere askerlik münasebetiyle zahmet ve ceza vermek.. veya İstanbul'da bir esnafın cinayetiyle, Bağdad'da bir dükkâncıyı esnaflık münasebetiyle mahkûm etmek nev'inden, her hâdise-i dünyeviyede bana sıkıntı vermek, hangi usûl iledir? Hangi vicdan hükmeder? Hangi maslahat iktiza eder?

ÜÇÜNCÜ NOKTA: Hâlimi, istirahatimi düşünen ve her musibete karşı sabır ile sükûtumu istiğrab eden dostlarımın şöyle bir sualleri var ki: "Sana gelen zahmetlere, sıkıntılara nasıl tahammül ediyorsun? Halbuki eskiden çok hiddetli ve izzetli idin, edna bir tahkire tahammül edemezdin?"

Elcevab: İki küçük hâdiseyi ve hikâyeyi dinleyiniz, cevabını alınız:

Birinci hikâye: İki sene evvel benim hakkımda bir müdür sebebsiz, gıyabımda tezyifkârane, hakaretli sözler söylemişti. Sonra bana söylediler. Bir saat kadar Eski Said damarıyla müteessir oldum. Sonra Cenab-ı Hakk'ın rahmetiyle şöyle bir hakikat kalbe geldi, sıkıntıyı izale edip o adamı da bana helâl ettirdi. O hakikat şudur:

Nefsime dedim: Eğer onun tahkiri ve beyan ettiği kusurlar, şahsıma ve nefsime ait ise; Allah ondan razı olsun ki, benim nefsimin ayıblarını söyler. Eğer doğru söylemiş ise, beni nefsimin terbiyesine sevkeder ve gururdan beni kurtarmaya yardımdır. Eğer yalan söylemiş ise, beni riyadan ve riyanın esası olan şöhret-i kâzibeden kurtarmaya yardımdır. Evet ben nefsim ile musalaha etmemişim. Çünki terbiye etmemişim. Benim boynumda veya koynumda bir akrep bulunduğunu biri söylese veya gösterse; ondan darılmak değil, belki memnun olmak lâzım gelir. Eğer o adamın tahkiratı, benim imana ve Kur'ana hizmetkârlığım sıfatıma ait ise, o bana ait değil. O adamı, beni istihdam eden Sahib-i Kur'ana havale ediyorum. O Aziz'dir, Hakîm'dir. Eğer sırf beni sövmek, tahkir etmek, çürütmek nev'inden ise; o da bana ait değil. Ben menfî ve esir ve garib ve elim bağlı olduğundan, haysiyetimi kendi elimle düzeltmeye çalışmak bana düşmez. Belki misafir olduğum ve bana nezaret eden şu köye, sonra kazaya, sonra vilayete hükmedenlere aittir. Bir insanın elindeki esirini tahkir etmek, sahibine aittir; o müdafaa eder. Madem hakikat budur, kalbim istirahat etti. وَاُفَوِّضُ اَمْرِى اِلَى اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ dedim. O vakıayı olmamış gibi saydım, unuttum. Fakat maatteessüf sonra anlaşıldı ki, Kur'an onu helâl etmemiş...

İkinci hikâye: Şu senede işittim ki, bir hâdise olmuş. O hâdisenin vukuundan sonra yalnız icmalen vukuunu işittiğim halde, o vakıa ile ciddî alâkadar imişim gibi bir muamele gördüm. Zâten muhabere etmiyordum; etsem de pek nadir olarak bir mes'ele-i imaniyeyi bir dostuma yazardım. Hattâ dört senede kardeşime bir tek mektub yazdım. Ve ihtilattan hem ben kendimi men'ediyordum, hem de ehl-i dünya beni men'ediyordu. Yalnız bir-iki ahbab ile, haftada bir defa görüşebiliyordum. Köye gelen misafirler ise; ayda bir-ikisi, bazı bir-iki dakika bir mes'ele-i âhirete dair benimle görüşüyordu. Bu gurbet halimde; garib, yalnız, kimsesiz, nafaka için çalışmaya benim gibilere muvafık olmayan bir köyde, her şeyden herkesten men'edildim.

Hattâ dört sene evvel, harab olmuş bir câmiyi tamir ettirdim. Memleketimde imamlık ve vaizlik vesikam elimde olduğundan, o câmide dört senedir (Allah kabul etsin) imamlık ettiğim halde, şu mübarek geçen Ramazanda mescide gidemedim. Bazan yalnız namazımı kıldım. Cemaatle kılınan namazın yirmibeş sevabından ve hayrından mahrum kaldım.

İşte başıma gelen bu iki hâdiseye karşı, aynen iki sene evvel, o memurun bana karşı muamelesine gösterdiğim sabır ve tahammülü gösterdim. İnşâallah devam da ettireceğim. Şöyle de düşünüyorum ve diyorum ki: Eğer ehl-i dünya tarafından başıma gelen şu eziyet, şu sıkıntı, şu tazyik; ayıblı ve kusurlu nefsim için ise, helâl ediyorum. Benim nefsim belki bununla ıslah-ı hâl eder; hem ona keffaret-üz zünub olur. Dünya misafirhanesinin safasını çok gördüm; azıcık cefasını görsem, yine şükrederim. Eğer imana ve Kur'ana hizmetkârlığım cihetiyle ehl-i dünya beni tazyik ediyorsa, onun müdafaası bana ait değil, onu Aziz-i Cebbar'a havale ediyorum. Eğer asılsız ve riyaya sebeb ve ihlası kıracak bir şöhret-i kâzibeyi kırmak için teveccüh-ü âmmeyi hakkımda bozmak murad ise onlara rahmet. Çünki teveccüh-ü âmmeye mazhar olmak ve halkların nazarında şöhret kazanmak, benim gibi adamlara zarardır zannederim. Benim ile temas edenler beni bilirler ki; şahsıma karşı hürmet istemiyorum, belki nefret ediyorum. Hattâ kıymetdar mühim bir dostumu, fazla hürmeti için belki elli defa tekdir etmişim. Eğer beni çürütmek ve efkâr-ı âmmeden düşürtmek, ıskat ettirmekten muradları, tercümanlık ettiğim hakaik-i imaniye ve Kur'aniyeye ait ise beyhudedir.

Zira Kur'an yıldızlarına perde çekilmez. Gözünü kapayan yalnız kendi görmez, başkasına gece yapamaz.

DÖRDÜNCÜ NOKTA: Evhamlı birkaç sualin cevabıdır:

Birincisi: Ehl-i dünya bana der: "Ne ile yaşıyorsun? Çalışmadan nasıl geçiniyorsun?

Memleketimizde tenbelce oturanları ve başkasının sa'yi ile geçinenleri istemiyoruz."

Elcevab: Ben iktisad ve bereketle yaşıyorum. Rezzakımdan başka kimsenin minnetini almıyorum ve almamağa da karar vermişim. Evet günde yüz para, belki kırk para ile yaşayan bir adam, başkasının minnetini almaz. Şu mes'elenin izahını hiç arzu etmiyordum. Belki bir gururu ve bir enaniyeti ihsas eder fikriyle, beyan etmek bana pek nâhoştur. Fakat madem ehl-i dünya evhamlı bir surette soruyorlar, ben de derim ki: Küçüklüğümden beri halkların malını kabul etmemek -velev zekat dahi olsa- hem maaşı kabul etmemek -yalnız bir-iki sene Dâr-ül Hikmet-il İslâmiye'de dostlarımın icbarıyla kabul etmeye mecbur oldum ve o parayı da manen millete iade ettik- hem maişet-i dünyeviye için minnet altına girmemek, bütün ömrümde bir düstur-u hayatımdır. Ehl-i memleketim ve başka yerlerde beni tanıyanlar bunu biliyorlar. Bu beş seneki nefyimde, çok dostlar bana hediyelerini kabul ettirmek için çok çalıştılar, kabul etmedim. "Öyle ise nasıl idare edersin?" denilse, derim: Bereket ve ikram-ı İlahî ile yaşıyorum. Nefsim çendan her hakarete, her ihanete müstehak ise de; fakat Kur'an hizmetinin kerameti olarak, erzak hususunda ikram-ı İlahî olan berekete mazhar oluyorum. وَ اَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ sırrıyla, Cenab-ı Hakk'ın bana ettiği ihsanatı yâdedip, bir şükr-ü manevî nev'inde birkaç nümunesini söyleyeceğim. Bir şükr-ü manevî olmakla beraber, korkuyorum ki, bir riya ve gururu ihsas ederek o mübarek bereket kesilsin. Çünki müftehirane gizli bereketi izhar etmek, kesilmesine sebeb olur. Fakat ne çare, söylemeye mecbur oldum.

İşte birisi: Şu altı aydır otuzaltı ekmekten ibaret bir kile buğday bana kâfi geldi. Daha var, bitmemiş. Ne mikdar kifayet [3](Haşiye) edecek, bilmiyorum.

İkincisi: Şu mübarek Ramazanda, yalnız iki haneden bana yemek geldi, ikisi de beni hasta etti. Anladım ki, başkasının yemeğini yemekten memnû'um. Mütebâkisi,

bütün Ramazanda benim idareme bakan mübarek bir hanenin ve sadık bir arkadaşım olan o hane sahibi Abdullah Çavuş'un ihbarı ve şehadetiyle; üç ekmek, bir kıyye (kilo demek) pirinç bana kâfi gelmiştir. Hattâ o pirinç, onbeş gün Ramazandan sonra bitmiştir.

Üçüncüsü: Dağda, üç ay bana ve misafirlerime bir kıyye tereyağı, -her gün ekmekle beraber yemek şartıyla- kâfi geldi. Hattâ Süleyman isminde mübarek bir misafirim vardı. Benim ekmeğim de ve onun ekmeği de bitiyordu. Çarşamba günü idi; dedim ona: Git ekmek getir. İki saat, her tarafımızda kimse yok ki, oradan ekmek alınsın. "Cum'a gecesi senin yanında bu dağda beraber dua etmek arzu ediyorum." dedi. Ben de dedim: "Tevekkelna alallah, kal." Sonra hiç münasebeti olmadığı halde ve bir bahane yokken, ikimiz yürüye yürüye bir dağın tepesine çıktık. İbrikte bir parça su vardı. Bir parça şeker ile çayımız vardı. Dedim: "Kardeşim, bir parça çay yap." O ona başladı, ben de derin bir dereye bakar bir katran ağacı altında oturdum. Müteessifane şöyle düşündüm ki: Küflenmiş bir parça ekmeğimiz var; bu akşam ancak ikimize yeter. İki gün nasıl yapacağız ve bu safi-kalb adama ne diyeceğim? diye düşünmede iken, birden bire başım çevrilir gibi başımı çevirdim; gördüm ki: Koca bir ekmek, katran ağacının üstünde, dalları içinde bize bakıyor. Dedim: "Süleyman müjde! Cenab-ı Hak bize rızık verdi." O ekmeği aldık; bakıyoruz ki, kuşlar ve hayvanat-ı vahşiye hiçbiri ilişmemiş. Yirmi-otuz gündür hiçbir insan o tepeye çıkmamıştı. O ekmek, ikimize iki gün kâfi geldi. Biz yerken, bitmek üzere iken, dört sene sadık bir sıddıkım olan müstakim Süleyman, ekmekle aşağıdan çıkageldi.

Dördüncüsü: Şu üstümdeki sakoyu, yedi sene evvel, eski olarak almıştım. Beş senedir elbise, çamaşır, pabuç, çorap için dört buçuk lira ile idare ettim. Bereket-i iktisad ve rahmet-i İlahiye bana kâfi geldi.

İşte şu nümuneler gibi çok şeyler var ve bereket-i İlahiyenin çok cihetleri var. Bu köy halkı çoğunu bilirler.

Fakat sakın bunları fahr için zikrediyorum zannetmeyiniz, belki mecbur oldum. Hem benim için iyiliğe bir medar olduğunu düşünmeyiniz. Bu bereketler, ya yanıma gelen hâlis dostlarıma ihsandır veya hizmet-i Kur'aniyeye bir ikramdır veya iktisadın bereketli bir menfaatıdır veyahut "Yâ Rahîm, Yâ Rahîm" ile zikreden ve yanımda bulunan dört kedinin rızıklarıdır ki, bereket suretinde gelir, ben de ondan istifade ederim. Evet hazîn mırmırlarını dikkatle dinlesen, "Yâ Rahîm, Yâ Rahîm" çektiklerini anlarsın.

Kedi bahsi geldi, tavuğu hatıra getirdi. Bir tavuğum var. Şu kışta, yumurta makinesi gibi pek az fasıla ile her gün rahmet hazinesinden bana bir yumurta getiriyordu. Hem bir gün iki yumurta getirdi; ben de hayrette kaldım. Dostlarımdan sordum: "Böyle olur mu?" dedim. Dediler: "Belki bir ihsan-ı İlahîdir." Hem şu tavuğun yazın çıkardığı küçük bir yavrusu vardı. Ramazan-ı Şerifin başında yumurtaya başladı, tâ kırk gün devam etti. Hem küçük, hem kışta, hem Ramazanda, bu mübarek hâli bir ikram-ı Rabbanî olduğuna, ne benim ve ne de bana hizmet edenlerin şübhemiz kalmadı. Hem ne vakit annesi kesti, hemen o başladı.. beni yumurtasız bırakmadı.

İkinci vehimli sual: Ehl-i dünya diyorlar ki: Sana nasıl emniyet edeceğiz ki, sen dünyamıza karışmayacaksın? Seni serbest bıraksak, belki dünyamıza karışırsın. Hem nasıl bileceğiz ki, sen kurnazlık yapmıyorsun? Kendini târik-i dünya gösterip halkın malını zahiren almaz, gizli alır bir kurnazlık olmadığını nasıl bileceğiz?

Elcevab: Yirmi sene evvelki Divan-ı Harb-i Örfî'de ve Hürriyet'ten daha evvel zamanda çoklara malûm hal ve vaziyetim ve "İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnamesi" namında o zaman Divan-ı Harb'deki müdafaatım kat'î gösterir ki, değil kurnazlık belki edna bir hileye tenezzül etmez bir tarzda hayat geçirmişim. Eğer hile olsaydı, bu beş sene zarfında sizlere temellukkârane bir müracaat edilecekti. Hileli adam kendini sevdirir, kendini çekmez;

iğfal ve aldatmaya daima çalışır. Halbuki bana karşı en mühim hücumlara ve tenkidlere mukabil tezellüle tenezzül etmedim. “Tevekkeltü Alallah” deyip, ehl-i dünyaya arkamı çevirdim. Hem de âhireti bilen ve dünyanın hakikatını keşfeden; aklı varsa pişman olmaz, yeniden dünyaya dönüp uğraşmaz. Elli seneden sonra, alâkasız, tek başıyla bir adam; hayat-ı ebediyesini dünyanın bir-iki sene gevezeliğine, şarlatanlığına feda etmez.. feda etse, kurnaz olmaz, belki ebleh bir divane olur. Ebleh bir divanenin elinden ne gelir ki, onun ile uğraşılsın. Amma zahiren târik-i dünya, bâtınen talib-i dünya şübhesi ise, وَمَا اُبَرِّئُ نَفْسِى اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ sırrınca: Ben nefsimi tebrie etmiyorum, nefsim her fenalığı ister. Fakat şu fâni dünyada, şu muvakkat misafirhanede, ihtiyarlık zamanında, kısa bir ömürde, az bir lezzet için; ebedî, daimî hayatını ve saadet-i ebediyesini berbad etmek, ehl-i aklın kârı değil. Ehl-i aklın ve zîşuurun kârı olmadığından, nefs-i emmarem ister istemez akla tâbi’ olmuştur.

Üçüncü vehimli sual: Ehl-i dünya diyorlar ki: Sen bizi sever misin? Beğeniyor musun? Eğer seversen, neden bize küsüp karışmıyorsun? Eğer beğenmiyorsan bize muarızsın; biz muarızlarımızı ezeriz?

Elcevab: Ben değil sizi, belki dünyanızı sevseydim, dünyadan çekilmezdim. Ne sizi ve ne de dünyanızı beğenmiyorum. Fakat karışmıyorum. Çünki ben başka maksaddayım; başka noktalar benim kalbimi doldurmuş, başka şeyleri düşünmeye kalbimde yer bırakmamış. Sizin vazifeniz ele bakmaktır, kalbe bakmak değil! Çünki idarenizi, asayişinizi istiyorsunuz. El karışmadığı vakit, ne hakkınız var ki, hiç lâyık olmadığınız halde “kalb de bizi sevsin” demeye… Kalbe karışsanız… Evet ben nasıl bu kış içinde baharı temenni ediyorum ve arzu ediyorum; fakat irade edemiyorum, getirmeye teşebbüs edemiyorum. Öyle de: Hâl-i âlemin salahını temenni ediyorum, dua ediyorum ve ehl-i dünyanın ıslahını arzu ediyorum; fakat irade

edemiyorum, çünki elimden gelmiyor. Bilfiil teşebbüs edemiyorum; çünki ne vazifemdir, ne de iktidarım var.

Dördüncü şübheli sual: Ehl-i dünya diyorlar ki: O kadar belalar gördük ki, kimseye emniyetimiz kalmadı. Sana nasıl emin olabiliriz ki; fırsat senin eline geçse, arzu ettiğin gibi karışmazsın?

Elcevab: Evvelki noktalar size emniyet vermekle beraber.. memleketimde, talebe ve akrabam içinde, beni dinleyenlerin ortasında, heyecanlı hâdiseler içinde dünyanıza karışmadığım halde; diyar-ı gurbette ve yalnız, tek başıyla, garib, zaîf, âciz, bütün kuvvetiyle âhirete müteveccih, ihtilattan, muhabereden kesilmiş, iman ve âhiret münasebetiyle uzaktan uzağa yalnız bazı ehl-i âhireti dost bulan ve başka herkese yabani ve herkes de ona yabani nazarıyla bakan bir insan; semeresiz tehlikeli dünyanıza karışsa, muzaaf bir divane olmak gerektir.

BEŞİNCİ NOKTA: Beş küçük mes'eleye dairdir:

Birincisi: Ehl-i dünya bana diyorlar ki: Bizim usûl-ü medeniyetimizi, tarz-ı hayatımızı ve suret-i telebbüsümüzü ne için sen kendine tatbik etmiyorsun? Demek bize muarızsın?

Ben de derim: Hey efendiler! Ne hak ile bana usûl-ü medeniyetinizi teklif ediyorsunuz? Halbuki siz, beni hukuk-u medeniyetten ıskat etmiş gibi, haksız olarak beş sene bir köyde muhabereden ve ihtilattan memnu' bir tarzda ikamet ettirdiniz. Her menfîyi şehirlerde dost ve akrabasıyla beraber bıraktınız ve sonra vesika verdiğiniz halde, sebebsiz beni tecrid edip, bir-iki tane müstesna hiçbir hemşehri ile görüştürmediniz. Demek beni efrad-ı milletten ve raiyetten saymıyorsunuz.

Nasıl kanun-u medeniyetinizin bana tatbikini teklif ediyorsunuz? Dünyayı bana zindan ettiniz. Zindanda olan bir adama böyle şeyler teklif edilmez. Siz bana dünya kapısını kapadınız; ben de âhiret kapısını çaldım; rahmet-i İlahiye açtı. Âhiret kapısında bulunan bir adama, dünyanın karmakarışık usûl ve âdâtı ona nasıl teklif edilir? Ne vakit

beni serbest bırakıp memleketime iade edip hukukumu verdiniz, o vakit usûlünüzün tatbikini isteyebilirsiniz.

İkinci Mes'ele: Ehl-i dünya diyorlar ki: Bize ahkâm-ı diniyeyi ve hakaik-i İslâmiyeyi talim edecek resmî bir dairemiz var. Sen ne salahiyetle neşriyat-ı diniye yapıyorsun? Sen madem nefye mahkûmsun, bu işlere karışmaya hakkın yok.

Elcevab: Hak ve hakikat inhisar altına alınmaz! İman ve Kur'an nasıl inhisar altına alınabilir? Siz dünyanızın usûlünü, kanununu inhisar altına alabilirsiniz. Fakat hakaik-i imaniye ve esasat-ı Kur'aniye, resmî bir şekilde ve ücret mukabilinde dünya muamelâtı suretine sokulmaz; belki bir mevhibe-i İlahiye olan o esrar, hâlis bir niyet ile ve dünyadan ve huzuzat-ı nefsaniyeden tecerrüd etmek vesilesiyle o feyizler gelebilir. Hem de sizin o resmî daireniz dahi, memlekette iken beni vaiz kabul etti, tayin etti. Ben o vaizliği kabul ettim, fakat maaşını terkettim. Elimde vesikam var. Vaizlik, imamlık vesikasıyla her yerde amel edebilirim; çünki benim nefyim haksız olmuştur. Hem menfîler madem iade edildi, eski vesikalarımın hükmü bâkidir.

Sâniyen: Yazdığım hakaik-i imaniyeyi doğrudan doğruya nefsime hitab etmişim. Herkesi davet etmiyorum. Belki ruhları muhtaç ve kalbleri yaralı olanlar, o edviye-i Kur'aniyeyi arayıp buluyorlar. Yalnız medar-ı maişetim için, yeni huruf çıkmadan evvel, haşre dair bir risalemi tab'ettirdim. Bunu da, bana karşı insafsız eski vali, o risaleyi tedkik edip, tenkid edecek bir cihet bulamadığı için ilişemedi.

Üçüncü Mes'ele: Benim bazı dostlarım, ehl-i dünya bana şübheli baktıkları için, ehl-i dünyaya hoş görünmek için; benden zahiren teberri ediyorlar, belki tenkid ediyorlar. Halbuki kurnaz ehl-i dünya, bunların teberrisini ve bana karşı içtinablarını, o ehl-i dünyaya sadakata değil, belki bir nevi riyaya, vicdansızlığa hamledip, o dostlarıma karşı fena nazarla bakıyorlar.

Ben de derim: Ey âhiret dostlarım! Benim Kur'ana hizmetkârlığımdan teberri edip kaçmayınız. Çünki inşâallah benden size zarar gelmez. Eğer farazâ musibet gelse veya bana zulmedilse, siz benden teberri ile kurtulamazsınız.. o hal ile, musibete ve tokata daha ziyade istihkak kesbedersiniz. Hem ne var ki, evhama düşüyorsunuz?

Dördüncü Mes'ele: Şu nefiy zamanımda görüyorum ki: Hodfüruş ve siyaset bataklığına düşmüş bazı insanlar, bana tarafgirane, rakibane bir nazarla bakıyorlar. Güya ben de onlar gibi dünya cereyanlarıyla alâkadarım.

Hey efendiler! Ben imanın cereyanındayım. Karşımda imansızlık cereyanı var. Başka cereyanlarla alâkam yok. O adamlardan ücret mukabilinde iş görenler, belki kendini bir derece mazur görüyor. Fakat ücretsiz, hamiyet namına bana karşı tarafgirane, rakibane vaziyet almak ve ilişmek ve eziyet etmek; gayet fena bir hatadır. Çünki sâbıkan isbat edildiği gibi, siyaset-i dünya ile hiç alâkadar değilim; yalnız bütün vaktimi ve hayatımı, hakaik-i imaniye ve Kur'aniyeye hasr ve vakfetmişim. Madem böyledir, bana eziyet verip rakibane ilişen adam düşünsün ki; o muamelesi zındıka ve imansızlık namına imana ilişmek hükmüne geçer.

Beşinci Mes'ele: Dünya madem fânidir. Hem madem ömür kısadır. Hem madem gayet lüzumlu vazifeler çoktur. Hem madem hayat-ı ebediye burada kazanılacaktır. Hem madem dünya sahibsiz değil. Hem madem şu misafirhane-i dünyanın gayet Hakîm ve Kerim bir Müdebbiri var. Hem madem ne iyilik ve ne fenalık, cezasız kalmayacaktır. Hem madem لاَ يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلاَّ وُسْعَهَا sırrınca teklif-i mâlâyutak yoktur. Hem madem zararsız yol, zararlı yola müreccahtır. Hem madem dünyevî dostlar ve rütbeler, kabir kapısına kadardır.

Elbette en bahtiyar odur ki: Dünya için âhireti unutmasın, âhiretini dünyaya feda etmesin, hayat-ı ebediyesini hayat-ı dünyeviye için bozmasın, malayani şeylerle ömrünü telef etmesin; kendini misafir telakki edip misafirhane sahibinin emirlerine göre hareket etsin;

selâmetle kabir kapısını açıp saadet-i ebediyeye girsin. [4](Haşiye)

Onaltıncı Mektub'un Zeyli

بِاسْمِهِ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Ehl-i dünya sebebsiz, benim gibi âciz, garib bir adamdan tevehhüm edip binler adam kuvvetinde tahayyül ederek, beni çok kayıdlar altına almışlar. Barla'nın bir mahallesi olan Bedre'de ve Barla'nın bir dağında, bir-iki gece kalmaklığıma müsaade etmemişler. İşittim ki, diyorlar: "Said ellibin nefer kuvvetindedir, onun için serbest bırakmıyoruz."

Ben de derim ki: Ey bedbaht ehl-i dünya! Bütün kuvvetinizle dünyaya çalıştığınız halde, neden dünyanın işini dahi bilmiyorsunuz? Divane gibi hükmediyorsunuz. Eğer korkunuz şahsımdan ise; ellibin nefer değil, belki bir nefer elli defa benden ziyade işler görebilir. Yani, odamın kapısında durup, bana "çıkmayacaksın" diyebilir.

Eğer korkunuz mesleğimden ve Kur'ana ait dellâllığımdan ve kuvve-i maneviye-i imaniyeden ise; ellibin nefer değil, yanlışsınız! Meslek itibariyle elli milyon kuvvetindeyim, haberiniz olsun! Çünki Kur'an-ı Hakîm'in kuvvetiyle sizin dinsizleriniz dâhil olduğu halde, bütün Avrupa'ya meydan okuyorum. Bütün neşrettiğim envâr-ı imaniye ile onların fünun-u müsbete ve tabiat dedikleri muhkem kal'alarını zîr ü zeber etmişim. Onların en büyük dinsiz feylesoflarını, hayvandan aşağı düşürmüşüm. Dinsizleriniz dahi içinde bulunan bütün Avrupa toplansa, Allah'ın tevfikiyle beni o mesleğimin bir mes'elesinden geri çeviremezler; inşâallah mağlub edemezler!..

Madem böyledir, ben sizin dünyanıza karışmıyorum, siz de benim âhiretime karışmayınız! Karışsanız da beyhudedir.

Takdir-i Huda, kuvvet-i bâzu ile dönmez

Bir şem'a ki, Mevlâ yaka, üflemekle sönmez.

Benim hakkımda, müstesna bir surette, pek ziyade ehl-i dünya tevehhüm edip, âdeta korkuyorlar. Bende bulunmayan ve bulunsa dahi siyasî bir kusur teşkil etmeyen ve ittihama medar olmayan şeyhlik, büyüklük, hanedan, aşiret sahibi, nüfuzlu, etbaı çok, hemşehrileriyle görüşmek, dünya ahvaliyle alâkadar olmak, hattâ siyasete girmek, hattâ muhalif olmak gibi bende bulunmayan emirleri tahayyül ederek evhama düşmüşler. Hattâ hapiste ve hariçteki, yani kendilerince kabil-i afv olmayanların dahi aflarını müzakere ettikleri sırada, beni âdeta herşeyden men'ettiler. Fena ve fâni bir adamın, güzel ve bâki şöyle bir sözü var:

Zulmün topu var, güllesi var, kal'ası varsa;

Hakkın da bükülmez kolu, dönmez yüzü vardır.

Ben de derim:

Ehl-i dünyanın hükmü var, şevketi var, kuvveti varsa;

Kur'anın feyziyle, hâdiminde de:

Şaşırmaz ilmi, susmaz sözü vardır;

Yanılmaz kalbi, sönmez nuru vardır.

Çok dostlarla beraber bana nezaret eden bir kumandan, mükerreren sual ettiler: Neden vesika için müracaat etmiyorsun? İstida vermiyorsun?

Elcevab: Beş-altı sebeb için müracaat etmiyorum ve edemiyorum:

Birincisi: Ben ehl-i dünyanın dünyasına karışmadım ki onların mahkûmu olayım, onlara müracaat edeyim. Ben, kader-i İlahînin mahkûmuyum ve ona karşı kusurum var, ona müracaat ediyorum.

İkincisi: Bu dünya çabuk tebeddül eder bir misafirhane olduğunu yakînen iman edip bildim. Onun için, hakikî vatan değil, her yer birdir. Madem vatanımda bâki kalmayacağım; beyhude ona karşı çabalamak, oraya gitmek bir şey'e

yaramıyor. Madem her yer misafirhanedir; eğer misafirhane sahibinin rahmeti yâr ise, herkes yârdır, her yer yarar. Eğer yâr değilse, her yer kalbe bârdır ve herkes düşmandır.

Üçüncüsü: Müracaat, kanun dairesinde olur. Halbuki bu altı senedir bana karşı muamele, keyfî ve fevkalkanundur. Menfîler kanunuyla bana muamele edilmedi. Hukuk-u medeniyetten ve belki hukuk-u dünyeviyeden ıskat edilmiş bir tarzda bana baktılar. Bu fevkalkanun muamele edenlere, kanun namına müracaat manasız olur.

Dördüncüsü: Bu sene buranın müdürü, benim namıma, Barla'nın bir mahallesi hükmünde olan Bedre Karyesi'nde, tebdil-i hava için

birkaç gün kalmağa dair müracaat etti; müsaade etmediler. Böyle ehemmiyetsiz bir ihtiyacıma cevab-ı red verenlere nasıl müracaat edilir? Müracaat edilse, zillet içinde faidesiz bir tezellül olur.

Beşincisi: Haksızlığı hak iddia edenlere karşı hak dava etmek ve onlara müracaat etmek; bir haksızlıktır, hakka karşı bir hürmetsizliktir. Ben bu haksızlığı ve hakka karşı hürmetsizliği irtikâb etmek istemem vesselâm.

Altıncı Sebeb: Bana karşı ehl-i dünyanın verdikleri sıkıntı, siyaset için değil; çünki onlar da bilirler ki, siyasete karışmıyorum, siyasetten kaçıyorum. Belki bilerek veya bilmeyerek zındıka hesabına, benim dine merbutiyetimden beni tazib ediyorlar. Öyle ise onlara müracaat etmek, dinden pişmanlık göstermek ve meslek-i zındıkayı okşamak demektir. Hem ben onlara müracaat ve dehalet ettikçe; âdil olan kader-i İlahî, beni onların zalim eliyle tazib edecektir. Çünki onlar diyanete merbutiyetimden beni sıkıyorlar. Kader ise, benim diyanette ve ihlasta noksaniyetim var; arasıra ehl-i dünyaya riyakârlıklarımdan için beni sıkıyor. Öyle ise, şimdilik şu sıkıntıdan kurtuluşum yok. Eğer ehl-i dünyaya müracaat etsem, kader der: "Ey riyakâr! Bu müracaatın cezasını çek!" Eğer müracaat etmezsem, ehl-i dünya der: "Bizi tanımıyorsun, sıkıntıda kal!"

Yedinci Sebeb: Malûmdur ki, bir memurun vazifesi, heyet-i içtimaiyeye muzır eşhasa meydan vermemek ve nâfi'lere yardım etmektir. Halbuki beni nezaret altına alan memur, kabir kapısına gelen, misafir bir ihtiyar adama "Lâ ilahe illallah"daki imanın latif bir zevkini izah ettiğim vakit, -bir cürm-ü meşhud halinde beni yakalamak gibi- çok zaman yanıma gelmediği halde, o vakit güya bir kabahat işliyorum gibi yanıma geldi. İhlas ile dinleyen o bîçareyi de mahrum bıraktı; beni de hiddete getirdi. Halbuki burada bazı adamlar vardı; o onlara ehemmiyet vermiyordu. Sonra edebsizliklerde ve köydeki hayat-ı içtimaiyeye zehir verecek surette bulundukları vakit, onlara iltifat etmeye ve takdir etmeye başladı. Hem malûmdur ki: Zindanda yüz cinayeti bulunan bir adam, nezarete memur zabit olsun, nefer olsun, her zaman onlarla görüşebilir. Halbuki bir senedir, hem âmir, hem nezarete memur hükûmet-i milliyece iki mühim zât kaç defa odamın yanından geçtikleri halde, kat'â ve aslâ ne benim ile görüştüler ve ne de halimi sordular. Ben evvel zannettim ki, adavetlerinden yanaşmıyorlar. Sonra tahakkuk etti ki, evhamlarından… Güya ben onları yutacağım gibi kaçıyorlar. İşte şu adamlar gibi eczası ve memurları bulunan bir hükûmeti, hükûmet diyerek merci' tanıyıp müracaat etmek, kâr-ı akıl değil, beyhude bir zillettir. Eski Said olsaydı Antere gibi diyecekti:

مَاءُ الْحَيَاةِ بِذِلَّةٍ كَجَهَنَّمَ * وَ جَهَنَّمُ بِالْعِزِّ فَخْرُ مَنْزِلِى

Eski Said yok; Yeni Said ise, ehl-i dünya ile konuşmayı manasız görüyor. Dünyaları başlarını yesin! Ne yaparlarsa yapsınlar! Mahkeme-i Kübra'da onlarla muhakeme olacağız der, sükût eder.

Adem-i müracaatımın sebeblerinden sekizincisi: "Gayr-ı meşru' bir muhabbetin neticesi, merhametsiz bir adavet olduğu" kaidesince, âdil olan kader-i İlahî, lâyık olmadıkları halde meylettiğim şu ehl-i dünyanın zalim eliyle beni tazib ediyor. Ben de bu azaba müstehakım deyip sükût ediyorum. Çünki Harb-i Umumîde Gönüllü Alay Kumandanı olarak iki sene çalıştım, çarpıştım. Ordu Kumandanı ve Enver Paşa

takdiratı altında kıymetdar talebelerimi, dostlarımı feda ettim. Yaralanıp esir düştüm. Esaretten geldikten sonra Hutuvat-ı Sitte gibi eserlerimle kendimi tehlikeye atıp, İngilizlerin İstanbul'a tasallutu altında, İngilizlerin başlarına vurdum. Şu beni işkenceli ve sebebsiz esaret altına alanlara yardım ettim. İşte onlar da bana, o yardım cezasını böyle veriyorlar. Üç sene Rusya'da esaretimde çektiğim zahmet ve sıkıntıyı, burada bu dostlarım bana üç ayda çektirdiler. Halbuki Ruslar, beni Kürd Gönüllü Kumandanı suretinde, Kazakları ve esirleri kesen gaddar adam nazarıyla bana baktıkları halde, beni dersten men'etmediler. Arkadaşım olan doksan esir zabitlerin kısm-ı ekserîsine ders veriyordum. Bir defa Rus Kumandanı geldi, dinledi. Türkçe bilmediği için siyasî ders zannetti; bir defa beni men'etti, sonra yine izin verdi. Hem aynı kışlada bir odayı câmi yaptık. Ben imamlık yapıyordum. Hiç müdahale etmediler, ihtilattan men'etmediler, beni muhabereden kesmediler. Halbuki bu dostlarım güya vatandaşlarım ve dindaşlarım ve onların menfaat-ı imaniyelerine uğraştığım adamlar, hiçbir sebeb yokken, siyasetten ve dünyadan alâkamı kestiğimi bilirlerken.. üç sene değil, belki beni altı sene sıkıntılı bir esaret altına aldılar; ihtilattan men'ettiler. Vesikam olduğu halde dersten, hattâ odamda hususî dersimi de men'ettiler; muhabereye sed çektiler. Hattâ vesikam olduğu halde, kendim tamir ettiğim ve dört sene imamlık ettiğim mescidimden beni men'ettiler. Şimdi dahi cemaat sevabından beni mahrum etmek için, -daimî cemaatım ve âhiret kardeşlerim- mahsus üç adama dahi imamet etmemi kabul etmiyorlar.

Hem istemediğim halde, birisi bana iyi dese, bana nezaret eden memur kıskanarak kızıyor; nüfuzunu kırayım diye vicdansızcasına tedbirler yapıyor; âmirlerinden iltifat görmek için beni taciz ediyor.

İşte böyle vaziyette bir adam, Cenab-ı Hak'tan başka kime müracaat eder? Hâkim, kendi müddeî olsa, elbette ona şekva edilmez. Gel sen söyle bu hale ne diyeceğiz? Sen ne

dersen de.. ben derim ki: Bu dostlarım içinde çok münafıklar var. Münafık kâfirden eşeddir. Onun için, kâfir Rus'un bana çektirmediğini çektiriyorlar.

Hey bedbahtlar! Ben size ne yaptım ve ne yapıyorum? İmanınızın kurtulmasına ve saadet-i ebediyenize hizmet ediyorum! Demek hizmetim hâlis, lillah için olmamış ki aks-ül amel oluyor. Siz ona mukabil, her fırsatta beni incitiyorsunuz. Elbette Mahkeme-i Kübra'da sizinle görüşeceğiz. حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ❊ نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ derim.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

Onyedinci Mektub

(Yirmibeşinci Lem'anın zeyli)
(Çocuk Ta'ziyenamesi)
بِاسْمِهِ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Aziz âhiret kardeşim Hâfız Hâlid Efendi!

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ
وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ الَّذِينَ اِذَا اَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ

Kardeşim, çocuğun vefatı beni müteessir etti. Fakat اَلْحُكْمُ لِلّٰهِ kazaya rıza, kadere teslim İslâmiyetin bir şiarıdır. Cenab-ı Hak sizlere sabr-ı cemil versin. Merhumu da, size zahîre-i âhiret ve şefaatçı yapsın. Size ve sizin gibi müttaki mü'minlere büyük bir müjde ve hakikî bir teselli gösterecek "Beş Nokta"yı beyan ederiz:

Birinci Nokta: Kur'an-ı Hakîm'de وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ sırrı ve meali şudur ki: Mü'minlerin kabl-el büluğ vefat eden evlâdları, Cennet'te ebedî, sevimli, Cennet'e lâyık bir surette daimî çocuk kalacaklarını.. ve Cennet'e giden peder ve vâlidelerinin kucaklarında ebedî medar-ı sürurları olacaklarını.. ve çocuk sevmek ve evlâd okşamak gibi en latif bir zevki, ebeveynine temine medar olacaklarını.. ve herbir lezzetli şey'in Cennet'te bulunduğunu.. "Cennet tenasül yeri olmadığından, evlâd muhabbeti ve okşaması olmadığı"nı diyenlerin hükümleri hakikat olmadığını.. hem dünyada on senelik kısa bir zamanda teellümatla karışık evlâd sevmesine ve okşamasına bedel safi, elemsiz milyonlar sene ebedî evlâd sevmesini ve okşamasını kazanmak, ehl-i imanın en büyük bir medar-ı saadeti olduğunu şu âyet-i kerime وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ cümlesiyle işaret ediyor ve müjde veriyor.

İkinci Nokta: Bir zaman bir zât, bir zindanda bulunuyor. Sevimli bir çocuğu yanına gönderilmiş. O bîçare

mahpus, hem kendi elemini çekiyor, hem veledinin istirahatını temin edemediği için, onun zahmetiyle müteellim oluyordu. Sonra merhametkâr hâkim ona bir adam gönderir, der ki: “Şu çocuk çendan senin evlâdındır, fakat benim raiyetim ve milletimdir. Onu ben alacağım, güzel bir sarayda beslettireceğim.” O adam ağlar, sızlar; “Benim medar-ı tesellim olan evlâdımı vermeyeceğim.” der. Ona arkadaşları der ki: “Senin teessüratın manasızdır. Eğer sen çocuğa acıyorsan, çocuk şu mülevves, ufûnetli, sıkıntılı zindana bedel; ferahlı, saadetli bir saraya gidecek. Eğer sen nefsin için müteessir oluyorsan, menfaatini arıyorsan; çocuk burada kalsa, muvakkaten şübheli bir menfaatinle beraber, çocuğun meşakkatlerinden çok sıkıntı ve elem çekmek var. Eğer oraya gitse, sana bin menfaati var. Çünki padişahın merhametini celbe sebeb olur, sana şefaatçı hükmüne geçer. Padişah, onu seninle görüştürmek arzu edecek. Elbette görüşmek için onu zindana göndermeyecek, belki seni zindandan çıkarıp o saraya celbedecek, çocukla görüştürecek. Şu şartla ki, padişaha emniyetin ve itaatın varsa...”

İşte şu temsil gibi, aziz kardeşim, senin gibi mü’minlerin evlâdı vefat ettikleri vakit şöyle düşünmeli: Şu veled masumdur, onun Hâlıkı dahi Rahîm ve Kerim’dir. Benim nâkıs terbiye ve şefkatime bedel, gayet kâmil olan inayet ve rahmetine aldı. Dünyanın elemli, musibetli, meşakkatli zindanından çıkarıp Cennet-ül Firdevsine gönderdi. O çocuğa ne mutlu! Şu dünyada kalsaydı, kim bilir ne şekle girerdi? Onun için ben ona acımıyorum, bahtiyar biliyorum. Kaldı kendi nefsime ait menfaati için, kendime dahi acımıyorum, elîm müteessir olmuyorum.

Çünki dünyada kalsaydı, on senelik muvakkat elemle karışık bir evlâd muhabbeti temin edecekti. Eğer sâlih olsaydı, dünya işinde muktedir olsaydı, belki bana yardım edecekti. Fakat vefatıyla, ebedî Cennet’te on milyon sene bana evlâd muhabbetine medar ve saadet-i ebediyeye vesile bir şefaatçı hükmüne geçer. Elbette ve elbette meşkuk,

muaccel bir menfaatı kaybeden, muhakkak ve müeccel bin menfaatı kazanan; elîm teessürat göstermez; me'yusane feryad etmez.

Üçüncü Nokta: Vefat eden çocuk, bir Hâlık-ı Rahîm'in mahluku, memlukü, abdi ve bütün heyetiyle onun masnu'u ve ona ait olarak ebeveyninin bir arkadaşı idi ki; muvakkaten ebeveyninin nezaretine verilmiş. Peder ve vâlideyi ona hizmetkâr etmiş. Ebeveyninin o hizmetlerine mukabil, muaccel bir ücret olarak lezzetli bir şefkat vermiş. Şimdi binden dokuzyüz doksandokuz hisse sahibi olan O Hâlık-ı Rahîm, mukteza-yı rahmet ve hikmet olarak o çocuğu senin elinden alsa, hizmetine hâtime verse; surî bir hisse ile, hakikî bin hisse sahibine karşı şekvayı andıracak bir tarzda me'yusane hüzün ve feryad etmek ehl-i imana yakışmaz, belki ehl-i gaflet ve dalalete yakışıyor.

Dördüncü Nokta: Eğer dünya ebedî olsaydı, insan içinde ebedî kalsaydı ve firak ebedî olsaydı; elîmane teessürat ve me'yusane teellümatın bir manası olurdu. Fakat madem dünya bir misafirhanedir; vefat eden çocuk nereye gitmişse, siz de biz de oraya gideceğiz. Ve hem bu vefat ona mahsus değil, umumî bir caddedir. Hem madem müfarakat dahi ebedî değil; ileride hem berzahta, hem Cennet'te görüşülecektir. اَلْحُكْمُ لِلّٰهِ demeli.. O verdi, O aldı. "Elhamdülillahi alâküllihal" sabır ile şükretmeli.

Beşinci Nokta: Rahmet-i İlahiyenin en latif, en güzel, en hoş, en şirin cilvelerinden olan şefkat; bir iksir-i nuranîdir. Aşktan çok keskindir. Çabuk Cenab-ı Hakk'a vusule vesile olur. Nasıl aşk-ı mecazî ve aşk-ı dünyevî pek çok müşkilâtla aşk-ı hakikîye inkılab eder, Cenab-ı Hakk'ı bulur. Öyle de şefkat -fakat müşkilâtsız- daha kısa, daha safi bir tarzda kalbi Cenab-ı Hakk'a rabteder. Gerek peder ve gerek vâlide, veledini bütün dünya gibi severler. Veledi elinden alındığı vakit, eğer bahtiyar ise, hakikî ehl-i iman ise; dünyadan yüzünü çevirir, Mün'im-i Hakikî'yi bulur. Der ki: "Dünya madem fânidir, değmiyor alâka-i kalbe..." Veledi nereye

gitmişse oraya karşı bir alâka peyda eder, büyük manevî bir hal kazanır.

Ehl-i gaflet ve dalalet, şu beş hakikattaki saadet ve müjdeden mahrumdurlar. Onların hali ne kadar elîm olduğunu şununla kıyas ediniz ki: Bir ihtiyar hanım gayet sevdiği sevimli tek bir çocuğunu sekeratta görüp, dünyada tevehhüm-ü ebediyet hükmünce gaflet veya dalalet neticesinde; mevti, adem ve firak-ı ebedî tasavvur ettiğinden, yumuşak döşeğine bedel kabrin toprağını düşünüp gaflet veya dalalet cihetiyle, Erhamürrâhimîn'in Cennet-i rahmetini, Firdevs-i nimetini düşünmediğinden, ne kadar me'yusane bir hüzün ve elem çektiğini kıyas edebilirsin. Fakat vesile-i saadet-i dâreyn olan iman ve İslâmiyet, mü'mine der ki: Şu sekeratta olan çocuğun Hâlık-ı Rahîmi, onu bu fâni dünyadan çıkarıp Cennetine götürecek. Hem sana şefaatçı, hem ebedî bir evlâd yapacak. Müfarakat muvakkattır, merak etme; اَلْحُكْمُ لِلّٰهِ ❊ اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ de, sabret.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى
Said Nursî

Onsekizinci Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(Bu mektub üç mes'ele-i mühimmedir.)

BİRİNCİ MES'ELE-İ MÜHİMME: "Fütuhat-ı Mekkiye" sahibi Muhyiddin-i Arab (K.S.) ve "İnsan-ı Kâmil" denilen meşhur bir kitabın sahibi Seyyid Abdülkerim (K.S) gibi evliya-i meşhure; küre-i arzın tabakat-ı seb'asından ve Kaf Dağı arkasındaki Arz-ı Beyza'dan ve Fütuhat'ta Meşmeşiye dedikleri acaibden bahsediyorlar; "gördük" diyorlar. Acaba bunların dedikleri doğru mudur? Doğru ise; halbuki, bu yerlerin yerde yerleri yoktur. Hem Coğrafya ve fen onların bu dediklerini kabul edemiyor. Eğer doğru olmazsa, bunlar nasıl veli olabilirler? Böyle hilaf-ı vaki' ve hilaf-ı hak söyleyen nasıl ehl-i hakikat olabilir?

Elcevab: Onlar ehl-i hak ve hakikattırlar; hem ehl-i velayet ve şuhuddurlar. Gördüklerini doğru görmüşler, fakat ihatasız olan halet-i şuhudda ve rü'ya gibi rü'yetlerini tabirde verdikleri hükümlerinde hakları olmadığı için, kısmen yanlıştır. Rü'yadaki adam kendi rü'yasını tabir edemediği gibi, o kısım ehl-i keşf ve şuhud dahi rü'yetlerini o halde iken kendileri tabir edemezler. Onları tabir edecek, "asfiya" denilen veraset-i nübüvvet muhakkikleridir. Elbette o kısım ehl-i şuhud dahi, asfiya makamına çıktıkları zaman, Kitab ve Sünnet'in irşadıyla yanlışlarını anlarlar, tashih ederler; hem etmişler.

Şu hakikatı izah edecek şu hikâye-i temsiliyeyi dinle. Şöyle ki:

Bir zaman ehl-i kalb iki çoban varmış. Kendileri ağaç kâsesine süt sağıp yanlarına bıraktılar. Kaval tabir ettikleri düdüklerini, o süt kâsesi üzerine uzatmışlardı. Birisi "Uykum geldi." deyip yatar. Uykuda bir zaman kalır. Ötekisi yatana dikkat eder, bakar ki; sinek gibi birşey, yatanın burnundan çıkıp, süt kâsesine bakıyor ve sonra kaval içine girer, öbür ucundan çıkar gider, bir geven altındaki deliğe girip kaybolur. Bir zaman sonra yine o şey döner, yine kavaldan geçer, yatanın burnuna girer; o da uyanır. Der ki: "Ey arkadaş! Acib bir rü'ya gördüm." O da der: "Allah hayır etsin, nedir?" Der ki: "Sütten bir deniz gördüm. Üstünde acib bir köprü uzanmış. O köprünün üstü kapalı, pencereli idi. Ben o köprüden geçtim. Bir meşelik gördüm ki, başları hep sivri. Onun altında bir mağara gördüm, içine girdim, altun dolu bir hazine gördüm. Acaba tabiri nedir?"

Uyanık arkadaşı dedi: "Gördüğün süt denizi, şu ağaç çanaktır. O köprü de, şu kavalımızdır. O başı sivri meşelik de şu gevendir. O mağara da, şu küçük deliktir. İşte kazmayı getir, sana hazineyi de göstereceğim." Kazmayı getirir. O gevenin altını kazdılar, ikisini de dünyada mes'ud edecek altunları buldular.

İşte yatan adamın gördüğü doğrudur, doğru görmüş, fakat rü'yada iken ihatasız olduğu için tabirde hakkı olmadığından, âlem-i maddî ile âlem-i manevîyi birbirinden farketmediğinden, hükmü kısmen yanlıştır ki, "Ben hakikî maddî bir deniz gördüm." der. Fakat uyanık adam, âlem-i misal ile âlem-i maddîyi farkettiği için tabirde hakkı vardır ki, dedi: "Gördüğün doğrudur, fakat hakikî deniz değil; belki şu süt kâsemiz senin hayaline deniz gibi olmuş, kaval da köprü gibi olmuş ve hâkeza..." Demek oluyor ki; âlem-i maddî ile âlem-i ruhanîyi birbirinden farketmek lâzım gelir. Birbirine mezcedilse, hükümleri yanlış görünür. Meselâ: Senin dar bir odan var; fakat dört duvarını kapayacak dört büyük âyine konulmuş. Sen içine girdiğin vakit, o dar odayı bir meydan kadar geniş görürsün. Eğer desen "Odamı geniş bir meydan kadar görüyorum.", doğru dersin. Eğer "Odam

bir meydan kadar geniştir.” diye hükmetsen, yanlış edersin. Çünki âlem-i misali, âlem-i hakikîye karıştırırsın.

İşte Küre-i Arz’ın tabakat-ı seb’asına dair bazı ehl-i keşfin, Kitab ve Sünnet’in mizanıyla tartmadan beyan ettiği tasvirat, yalnız coğrafya nokta-i nazarındaki maddî vaziyetten ibaret değildir. Meselâ, demişler: “Bir tabaka-i Arz, cinn ve ifritlerindir. Binler sene genişliği var.” Halbuki bir-iki senede devredilen küremizde, o acib tabakalar yerleşemez. Fakat âlem-i mana ve âlem-i misalde ve âlem-i berzah ve ervahta, (küremizi bir çamın çekirdeği hükmünde farzetsek) ondan temessül ve teşekkül eden misalî şeceresi, o çekirdeğe nisbeten koca bir çam ağacı kadar olduğundan, bir kısım ehl-i şuhud, seyr-i ruhanîlerinde, Arz’ın tabakalarından bazılarını âlem-i misalde pek çok geniş görüyorlar; binler sene bir mesafe tuttuklarını görüyorlar. Gördükleri doğrudur; fakat âlem-i misal, sureten âlem-i maddîye benzediği için, iki âlemi memzuç görüyorlar; öyle tabir ediyorlar. Âlem-i sahveye döndükleri vakit, mizansız olduğu için, meşhudatlarını aynen yazdıklarından hilaf-ı hakikat telakki ediliyor. Nasıl küçük bir âyinede büyük bir saray ile büyük bir bahçenin vücud-u misaliyeleri onda yerleşir. Öyle de âlem-i maddînin bir senelik mesafesinde, binler sene vüs’atinde vücud-u misalî ve hakaik-i maneviye yerleşir.

Hâtime: Şu mes’eleden anlaşılıyor ki: Derece-i şuhud, derece-i iman-ı bilgaybdan çok aşağıdır. Yani: Yalnız şuhuduna istinad eden bir kısım ehl-i velayetin ihatasız keşfiyatı, veraset-i nübüvvet ehli olan asfiya ve muhakkikînin şuhuda değil, Kur’ana ve vahye, gaybî fakat safi, ihatalı, doğru hakaik-i imaniyelerine dair ahkâmlarına yetişmez. Demek bütün ahval ve keşfiyatın ve ezvak ve müşahedatın mizanı: Kitab ve Sünnettir. Ve mehenkleri, Kitab ve Sünnetin desatir-i kudsiyeleri ve asfiya-i muhakkikînin kavanin-i hadsiyeleridir.

İKİNCİ MES’ELE-İ MÜHİMME: Sual: Vahdet-ül Vücud mes’elesi, çoklar tarafından en yüksek makam

telakki ediliyor. Halbuki velayet-i kübrada bulunan başta Hulefa-yı Erbaa olmak üzere Sahabeler ve hem başta Hamse-i Âl-i Abâ olarak Eimme-i Ehl-i Beyt ve hem başta Eimme-i Erbaa olarak müçtehidîn ve tâbiînden bu çeşit vahdet-ül vücud meşrebi sarihan görülmemiş. Acaba onlardan sonra çıkanlar daha ileri mi gitmişler, daha mükemmel bir cadde-i kübra mı bulmuşlar?

Elcevab: Hâşâ! Şems-i Risalet'in en yakın yıldızları ve en karib vereseleri bulunan o asfiyadan hiç kimsenin haddi değil, daha ileri gidebilsin. Belki cadde-i kübra onlarındır.

Vahdet-ül Vücud ise, bir meşreb ve bir hal ve bir nâkıs mertebedir. Fakat zevkli, neş'eli olduğundan, seyr ü sülûkta o mertebeye girdikleri vakit çoğu çıkmak istemiyorlar, orada kalıyorlar; en münteha mertebe zannediyorlar.

İşte şu meşreb sahibi, eğer maddiyattan ve vesaitten tecerrüd etmiş ve esbab perdesini yırtmış bir ruh ise, istiğrakkârane bir şuhuda mazhar ise; vahdet-ül vücuddan değil, belki vahdet-üş şuhuddan neş'et eden, ilmî değil, hâlî bir vahdet-i vücud onun için bir kemal, bir makam temin edebilir. Hattâ Allah hesabına kâinatı inkâr etmek derecesine gidebilir. Yoksa esbab içinde dalmış ise, maddiyata mütevaggil ise, vahdet-ül vücud demesi, kâinat hesabına Allah'ı inkâr etmeye kadar çıkar.

Evet cadde-i kübra, sahabe ve tâbiîn ve asfiyanın caddesidir.

حَقَائِقُ ٱلاَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ cümlesi, onların kaide-i külliyeleridir. Ve Cenab-ı Hakk'ın لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ mazmunu üzere, hiçbir şey ile müşabeheti yok. Tahayyüz ve tecezziden münezzehtir. Mevcudatla alâkası, hâlıkıyettir. Ehl-i vahdet-ül vücudun dedikleri gibi; mevcudat, evham ve hayalât değil. Görünen eşya dahi, Cenab-ı Hakk'ın âsârıdır. "Heme Ost" değil, "Heme Ezost"tur. Yani herşey O değil, belki herşey Ondandır. Çünki hâdisat, ayn-ı Kadîm olamaz. Şu mes'eleyi iki temsil ile fehme takrib edeceğiz:

Birincisi: Meselâ bir padişah var. O padişahın hâkim-i âdil ismiyle bir adliye dairesi var ki, o ismin cilvesini gösteriyor. Bir ismi de halifedir. Bir meşihat ve bir ilmiye dairesi, o ismin mazharıdır. Bir de Kumandan-ı A'zam ismi var. O isim ile devâir-i askeriyede faaliyet gösterir. Ordu, o ismin mazharıdır. Şimdi biri çıksa dese ki: "O padişah, yalnız hâkim-i âdildir; devair-i adliyeden başka daire yok." O vakit bilmecburiye, adliye memurları içinde, hakikî değil itibarî bir surette, meşihat dairesindeki ülemanın evsafını ve ahvalini onlara tatbik edip, zıllî ve hayalî bir tarzda, hakikî adliye içinde tebaî ve zıllî bir meşihat dairesi tasavvur edilir. Hem daire-i askeriyeye ait ahval ve muamelâtını yine farazî bir tarzda, o memurîn-i adliye içinde itibar edip, gayr-ı hakikî bir daire-i askeriye itibar edilir ve hâkeza... İşte şu halde, padişahın hakikî ismi ve hakikî hâkimiyeti, hâkim-i âdil ismidir ve adliyedeki hâkimiyettir. Halife, kumandan-ı a'zam, sultan gibi isimleri hakikî değiller, itibarîdirler. Halbuki padişahlık mahiyeti ve saltanat hakikatı, bütün isimleri hakikî olarak iktiza eder. Hakikî isimler ise, hakikî daireleri istiyor ve iktiza ediyorlar.

İşte saltanat-ı uluhiyet Rahman, Rezzak, Vehhab, Hallak, Fa'al, Kerim, Rahîm gibi pek çok esma-i mukaddeseyi hakikî olarak iktiza ediyor. O hakikî esma dahi, hakikî âyineleri iktiza ediyorlar. Şimdi ehl-i vahdet-ül vücud madem لاَ مَوْجُودَ اِلاَّ هُوَ der, hakaik-i eşyayı hayal derecesine indirir. Cenab-ı Hakk'ın Vâcib-ül Vücud ve Mevcud ve Vâhid ve Ehad isimlerinin hakikî cilveleri ve daireleri var. Belki âyineleri, daireleri hakikî olmazsa; hayalî, ademî dahi olsa, onlara zarar etmez. Belki vücud-u hakikînin âyinesinde vücud rengi olmazsa, daha ziyade safî ve parlak olur. Fakat Rahman, Rezzak, Kahhar, Cebbar, Hallak gibi isimleri ise, tecellileri hakikî olmuyor, itibarî oluyor. Halbuki o esmalar, Mevcud ismi gibi hakikattırlar, gölge olamazlar; aslîdirler, tebaî olamazlar.

İşte sahabe ve asfiya-i müçtehidîn ve eimme-i Ehl-i Beyt, حَقَائِقُ اْلاَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ derler ki, Cenab-ı Hakk'ın bütün esmasıyla

hakikî bir surette tecelliyatı var. Bütün eşyanın, Onun icadıyla bir vücud-u ârızîsi vardır. Ve o vücud çendan Vâcib-ül Vücud'un vücuduna nisbeten gayet zaîf ve kararsız bir zıll, bir gölgedir; fakat hayal değil, vehim değildir. Cenab-ı Hak, Hallak ismiyle vücud veriyor ve o vücudu idame ediyor.

İkinci Temsil: Meselâ şu menzilin dört duvarında dört tane endam âyinesi bulunsa, herbir âyine içinde her ne kadar o menzil öteki üç âyine ile beraber irtisam ediyor.. fakat herbir âyine, kendinin heyetine ve rengine göre eşyayı kendi içinde ihtiva eyler; kendine mahsus misalî bir menzil hükmündedir. İşte şimdi iki adam o menzile girse; birisi bir tek âyineye bakar, der ki: "Herşey bunun içindedir." Başka âyineleri ve âyinelerin içlerindeki suretleri işittiği vakit, mesmuatını o tek âyinedeki iki derece gölge olmuş, hakikatı küçülmüş, tegayyür etmiş o âyinenin küçük bir köşesinde tatbik eder. Hem der: "Ben öyle görüyorum, öyle ise hakikat böyledir." Diğer adam ona der ki: "Evet sen görüyorsun.. gördüğün haktır; fakat vaki'de ve nefsülemirde hakikatın hakikî sureti öyle değil. Senin dikkat ettiğin âyine gibi daha başka âyineler var; gördüğün kadar küçücük, gölgenin gölgesi değiller."

İşte esma-i İlahiyenin herbiri, ayrı ayrı birer âyine ister. Hem meselâ: Rahman, Rezzak hakikatlı, asıl oldukları için, kendilerine lâyık, rızka ve merhamete muhtaç mevcudatı ister. Rahman nasıl hakikî bir dünyada rızka muhtaç hakikatlı zîruhları ister; Rahîm de, öyle hakikî bir Cennet'i ister. Eğer yalnız Mevcud ve Vâcib-ül Vücud ve Vâhid-i Ehad isimleri hakikî tutulup öteki isimler onların içine gölge olmak haysiyetiyle alınsa, o esmaya karşı bir haksızlık hükmüne geçer.

İşte şu sırdandır ki: Cadde-i Kübra, elbette velayet-i kübra sahibleri olan sahabe ve asfiya ve tâbiîn ve eimme-i Ehl-i Beyt ve eimme-i müçtehidînin caddesidir ki, doğrudan doğruya Kur'anın birinci tabaka şakirdleridir.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى مَنْ اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ

ÜÇÜNCÜ MES'ELE: Hikmet ve akıl ile halledilmeyen bir mes'ele-i mühimme.

كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِى شَاْنٍ * فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ

Sual: Kâinattaki mütemadiyen şu hayret-engiz faaliyetin sırrı ve hikmeti nedir? Neden şu durmayanlar durmuyorlar, daima dönüp tazeleniyorlar?

Elcevab: Şu hikmetin izahı bin sahife ister. Öyle ise izahını bırakıp gayet muhtasar bir icmalini iki sahifeye sığıştıracağız.

İşte nasılki bir şahıs, bir vazife-i fıtriyeyi veyahut bir vazife-i içtimaiyeyi yapsa ve o vazife için hararetli bir surette çalışsa; elbette ona dikkat eden anlar ki, o vazifeyi ona gördüren iki şeydir:

Birisi: Vazifeye terettüb eden maslahatlar, semereler, faidelerdir ki; ona "ille-i gaiye" denilir.

İkincisi: Bir muhabbet, bir iştiyak, bir lezzet vardır ki: Hararetle o vazifeyi yaptırıyor ki, ona "dâî ve muktezi" tabir edilir.

Meselâ: Yemek yemek, iştihadan gelen bir lezzet, bir iştiyaktır ki, onu yemeğe sevkeder. Sonra da yemeğin neticesi, vücudu beslemektir; hayatı idame etmektir.

Öyle de: وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ اْلاَعْلَى şu kâinattaki dehşetengiz ve hayretnüma hadsiz faaliyet, iki kısım esma-i İlahiyeye istinad ederek iki hikmet-i vâsia içindir ki, herbir hikmeti de nihayetsizdir:

Birincisi: Cenab-ı Hakk'ın esma-i hüsnasının hadd ü hesaba gelmez enva'-ı tecelliyatı var. Mahlukatın tenevvüleri, o tecelliyatın tenevvüünden geliyor. O esma ise, daimî bir surette tezahür isterler. Yani, nakışlarını göstermek isterler. Yani nakışlarının âyinelerinde cilve-i cemallerini görmek ve göstermek isterler. Yani, kâinat kitabını ve mevcudat mektubatını ânen fe-ânen

tazelendirmek isterler. Yani, yeniden yeniye manidar yazmak ve her bir mektubu, Zât-ı Mukaddes ve Müsemma-yı Akdes ile beraber, bütün zîşuurların nazar-ı mütalaasına göstermek ve okutturmak iktiza ederler.

İkinci sebeb ve hikmet: Nasılki mahlukattaki faaliyet bir iştiha, bir iştiyak, bir lezzetten geliyor. Ve hattâ herbir faaliyette kat'iyyen lezzet vardır; belki herbir faaliyet, bir nevi lezzettir. Öyle de Vâcib-ül Vücud'a lâyık bir tarzda ve istiğna-i zâtîsine ve gına-i mutlakına muvafık bir surette ve kemal-i mutlakına münasib bir şekilde hadsiz bir şefkat-i mukaddese ve hadsiz bir muhabbet-i mukaddese var. Ve o şefkat-i mukaddese ve o muhabbet-i mukaddeseden gelen hadsiz bir şevk-i mukaddes var. Ve o şevk-i mukaddesten gelen hadsiz bir sürur-u mukaddes var. Ve o sürur-u mukaddesten gelen -tabir caiz ise- hadsiz bir lezzet-i mukaddese var. Hem o lezzet-i mukaddeseden gelen hadsiz terahhumdan, mahlukatın faaliyet-i kudret içinde ve istidadları kuvveden fiile çıkmasından ve tekemmül etmesinden neş'et eden memnuniyetlerinden ve kemallerinden gelen ve Zât-ı Rahman-ı Rahîm'e ait -tabir caiz ise- hadsiz memnuniyet-i mukaddese ve hadsiz iftihar-ı mukaddes vardır ki, hadsiz bir surette, hadsiz bir faaliyeti iktiza ediyor.

İşte şu hikmet-i dakikayı felsefe ve fen ve hikmet bilmediği içindir ki, şuursuz tabiatı ve kör tesadüfü ve camid esbabı; şu gayet derecede alîmane, hakîmane, basîrane faaliyete karıştırmışlar, dalalet zulümatına düşüp nur-u hakikatı bulamamışlar.

قُلِ اللّٰهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِى خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى كَاشِفِ طِلْسِمِ كَائِنَاتِكَ بِعَدَدِ ذَرَّاتِ الْمَوْجُودَاتِ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ مَا دَامَ اْلاَرْضُ وَ السَّموَاتُ

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

Ondokuzuncu Mektub

Bu risale, üçyüzden fazla mu'cizatı beyan eder. Risalet-i Ahmediye'nin (A.S.M.) mu'cizesini beyan ettiği gibi, kendisi de o mu'cizenin bir kerametidir. Üç-dört nev' ile hârika olmuştur:

Birincisi: Nakil ve rivayet olmakla beraber, yüz sahifeden fazla olduğu halde, kitablara müracaat edilmeden, ezber olarak, dağ, bağ köşelerinde, üç-dört gün zarfında her günde iki-üç saat çalışmak şartıyla mecmuu oniki saatte te'lif edilmesi, hârika bir vakıadır.

İkincisi: Bu risale, uzunluğu ile beraber ne yazması usanç verir ve ne de okuması halâvetini kaybeder. Tenbel ehl-i kalemi öyle bir şevk ve gayrete getirdi ki; bu sıkıntılı ve usançlı bir zamanda, bu civarda bir sene zarfında yetmiş adede yakın nüshalar yazıldığı, o mu'cize-i Risaletin bir kerameti olduğunu, muttali olanlara kanaat verdi.

Üçüncüsü: Acemî ve tevafuktan haberi yok ve bize de daha tevafuk tezahür etmeden evvel onun ve başka sekiz müstensihin birbirini görmeden yazdıkları nüshalarda; Lafz-ı Resul-i Ekrem (Aleyhissalâtü Vesselâm) kelimesi bütün risalede ve Lafz-ı Kur'an beşinci parçasında öyle bir tarzda tevafuk etmeleri göründü ki, zerre mikdar insafı olan tesadüfe vermez. Kim görmüşse kat'î hükmediyor ki; bu bir sırr-ı gaybîdir, mu'cize-i Ahmediye'nin (A.S.M.) bir kerametidir.

Şu risalenin başındaki esaslar çok mühimdirler. Hem şu risaledeki ehadîs, hemen umumen eimme-i hadîsçe makbul ve sahih olmakla beraber, en kat'î hâdisat-ı risaleti beyan ediyorlar. O risalenin mezayasını söylemek lâzım gelse; o

risale kadar bir eser yazmak lâzım geldiğinden, müştak olanları onu bir kerre okumasına havale ediyoruz…

Said Nursî

İHTAR: Şu risalede çok ehadîs-i şerife nakletmişim. Yanımda kütüb-ü hadîsiye bulunmuyor. Yazdığım hadîslerin lafzında yanlışım varsa; ya tashih edilsin veyahud "hadîs-i bilmana"dır denilsin. Çünki kavl-i racih odur ki: "Nakl-i hadîs-i bilmana caizdir." Yani: Hadîsin yalnız manasını alıp, lafzını kendi zikreder. Madem öyledir; lafzında yanlışım varsa, hadîs-i bilmana nazarıyla bakılsın.

Mu'cizat-ı Ahmediye (A.S.M.)

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

هُوَ الَّذِى اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ كَفَى

بِاللّٰهِ شَهِيدًا مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ ilâ âhir…

(Risalet-i Ahmediye'ye (A.S.M.) dair Ondokuzuncu Söz'le Otuzbirinci Söz, nübüvvet-i Muhammediyeyi (A.S.M.) delail-i kat'iyye ile isbat ettiklerinden, isbat cihetini onlara havale edip, yalnız onlara bir tetimme olarak ondokuz nükteli işaretlerle, o büyük hakikatın bazı lem'alarını göstereceğiz:)

BİRİNCİ NÜKTELİ İŞARET:

Şu kâinatın sahib ve mutasarrıfı elbette bilerek yapıyor ve hikmetle tasarruf ediyor ve her tarafı görerek tedvir ediyor ve her şey'i bilerek, görerek terbiye ediyor ve herşeyde görünen hikmetleri, gayeleri, faideleri irade ederek tedvir

ediyor. Madem yapan bilir; elbette bilen konuşur. Madem konuşacak, elbette zîşuur ve zîfikir ve konuşmasını bilenlerle konuşacak. Madem zîfikirle konuşacak, elbette zîşuurun içinde en cem'iyetli ve şuuru küllî olan insan nev'i ile konuşacaktır. Madem insan nev'i ile konuşacak, elbette insanlar içinde kabil-i hitab ve mükemmel insan olanlarla konuşacak. Madem en mükemmel ve istidadı en yüksek ve ahlâkı ulvî ve nev'-i beşere mukteda olacak olanlarla konuşacaktır; elbette dost ve düşmanın ittifakıyla, en yüksek istidadda ve en âlî ahlâkta ve nev'-i beşerin humsu ona iktida etmiş ve nısf-ı Arz onun hükm-ü manevîsi altına girmiş ve istikbal onun getirdiği nurun ziyasıyla bin üçyüz sene ışıklanmış

ve beşerin nuranî kısmı ve ehl-i imanı, mütemadiyen günde beş defa onunla tecdid-i biat edip, ona dua-yı rahmet ve saadet edip, ona medih ve muhabbet etmiş olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm ile konuşacak ve konuşmuş ve Resul yapacak ve yapmış ve sair nev'-i beşere rehber yapacak ve yapmıştır.

İKİNCİ NÜKTELİ İŞARET:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm iddia-yı nübüvvet etmiş; Kur'an-ı Azîmüşşan gibi bir fermanı göstermiş ve ehl-i tahkikin yanında bine kadar mu'cizat-ı bahireyi göstermiştir. O mu'cizat, heyet-i mecmuasıyla, dava-yı nübüvvetin vukuu kadar vücudları kat'îdir. Kur'an-ı Hakîm'in çok yerlerinde en muannid kâfirlerden naklettiği sihir isnad etmeleri gösteriyor ki; o muannid kâfirler dahi mu'cizatın vücudlarını ve vukularını inkâr edemiyorlar. Yalnız, kendilerini aldatmak veya etba'larını kandırmak için, -hâşâ- sihir demişler.

Evet mu'cizat-ı Ahmediye'nin (A.S.M.) yüz tevatür kuvvetinde bir kat'iyyeti vardır. Mu'cize ise; Hâlık-ı Kâinat tarafından onun davasına bir tasdiktir, "Sadakte" hükmüne geçer. Nasılki sen bir padişahın meclisinde ve daire-i nazarında desen ki: "Padişah beni filan işe memur etmiş." Senden o davaya bir delil istenilse; padişah "Evet" dese, nasıl seni tasdik eder. Öyle de, âdetini ve vaziyetini senin iltimasınla değiştirirse; "Evet" sözünden daha kat'î daha sağlam, senin davanı tasdik eder. Öyle de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dava etmiş ki: "Ben, şu kâinat Hâlıkının meb'usuyum. Delilim de şudur ki: Müstemir âdetini, benim dua ve iltimasımla değiştirecek. İşte parmaklarıma bakınız, beş musluklu bir çeşme gibi akıttırıyor. Kamer'e bakınız, bir parmağımın işaretiyle iki parça ediyor. Şu ağaca bakınız; beni tasdik için yanıma geliyor, şehadet ediyor. Şu bir parça taama bakınız; iki-üç adama ancak kâfi geldiği halde, işte ikiyüz-üçyüz adamı tok ediyor." Ve hâkeza.. yüzer mu'cizatı böyle göstermiştir.

Şimdi, şu zâtın delail-i sıdkı ve berahin-i nübüvveti yalnız mu'cizatına münhasır değildir. Belki ehl-i dikkat için, hemen umum harekâtı ve ef'ali, ahval ve akvali, ahlâk ve etvarı, sîret ve sureti, sıdkını ve ciddiyetini isbat eder. Hattâ meşhur ülema-i Benî-İsrailiyeden Abdullah İbn-i Selâm gibi pek çok zâtlar, yalnız o Zât-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın sîmasını görmekle, "Şu sîmada yalan yok, şu yüzde hile olamaz!" diyerek imana gelmişler.

Çendan muhakkikîn-i ülema, delail-i nübüvveti ve mu'cizatı bin kadar demişler; fakat binler, belki yüzbinler delail-i nübüvvet vardır. Ve yüzbinler yol ile yüzbinler muhtelif fikirli adamlar, o zâtın nübüvvetini tasdik etmişler. Yalnız Kur'an-ı Hakîm'de kırk vech-i i'cazdan başka, nübüvvet-i Ahmediyenin (A.S.M.) bin bürhanını gösteriyor.

Hem madem nev'-i beşerde nübüvvet vardır. Ve yüzbinler zât, nübüvvet dava edip mu'cize gösterenler, gelip geçmişler. Elbette umumun fevkinde bir kat'iyyet ile, nübüvvet-i Ahmediye (A.S.M.) sabittir. Çünki İsa

Aleyhisselâm ve Musa Aleyhisselâm gibi umum resullere nebi dedirten ve risaletlerine medar olan delail ve evsaf ve vaziyetler ve ümmetlerine karşı muameleler; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’da daha ekmel, daha câmi’ bir surette mevcuddur. Madem hükm-ü nübüvvetin illeti ve sebebi, Zât-ı Ahmedî’de (A.S.M.) daha mükemmel mevcuddur. Elbette hükm-ü nübüvvet, umum enbiyadan daha vâzıh bir kat’iyyet ile ona sabittir.

ÜÇÜNCÜ NÜKTELİ İŞARET:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın mu’cizatı çok mütenevvidir. Risaleti umumî olduğu için, hemen ekser enva’-ı kâinattan birer mu’cizeye mazhardır. Güya nasılki bir padişah-ı zîşanın bir yaver-i ekremi mütenevvi hediyelerle muhtelif akvamın mecmaı olan bir şehre geldiği vakit, her taife onun istikbaline bir mümessil gönderir; kendi taifesi lisanıyla ona “hoş-âmedî” eder, onu alkışlar. Öyle de: Sultan-ı Ezel ve Ebed’in en büyük yaveri olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, âleme teşrif edip ve küre-i arzın ahalisi olan nev’-i beşere meb’us olarak geldiği ve umum kâinatın Hâlıkı tarafından umum kâinatın hakaikına karşı alâkadar olan envâr-ı hakikat ve hedaya-yı maneviyeyi getirdiği zaman; taştan, sudan, ağaçtan, hayvandan, insandan tut tâ Ay’dan, Güneş’ten, yıldızlara kadar her taife, kendi lisan-ı mahsusuyla ve ellerinde birer mu’cizesini taşımasıyla, onun nübüvvetini alkışlamış ve hoş-âmedî demiş.

Şimdi o mu’cizatın umumunu bahsetmek için, cildlerle yazı yazmak lâzım gelir. Muhakkikîn-i asfiya, delail-i nübüvvetin tafsilâtına dair çok cildler yazmışlar. Biz yalnız icmalî işaretler nev’inden, o mu’cizatın kat’î ve manevî mütevatir olan küllî enva’ına işaret ederiz.

İşte nübüvvet-i Ahmediyenin (A.S.M.) delaili, evvelâ iki kısımdır:

Birisi: "İrhasat" denilen nübüvvetten evvel ve veladeti vaktinde zuhur eden hârikulâde hallerdir.

İkinci kısım: Sair delail-i nübüvvettir. İkinci kısım da iki kısımdır: Biri: Nübüvvetinden sonra, fakat nübüvvetini tasdikan zuhura gelen hârikalardır. İkincisi: Asr-ı Saadetinde mazhar olduğu hârikalardır. Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır: Biri: Zâtında, sîretinde, suretinde, ahlâkında, kemalinde zahir olan delail-i nübüvvettir. İkincisi: Âfâkî, haricî şeylerde mazhar olduğu mu'cizattır. Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır: Biri: Manevî ve Kur'anîdir. Diğeri: Maddî ve ekvanîdir. Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır: Biri: Dava-yı nübüvvet vaktinde, ehl-i küfrün inadını kırmak veyahut ehl-i imanın kuvvet-i imanını ziyadeleştirmek için zuhura gelen hârikulâde mu'cizattır. Şakk-ı Kamer ve parmağından suyun akması ve az taamla çokları doyurması ve hayvan ve ağaç ve taşın konuşması gibi yirmi nev' ve herbir nev'i manevî tevatür derecesinde ve herbir nev'in de çok mükerrer efradı vardır. İkinci kısım: İstikbalde ihbar ettiği hâdiselerdir ki; Cenab-ı Hakk'ın talimiyle o da haber vermiş, haber verdiği gibi doğru çıkmıştır. İşte biz de şu âhirki kısımdan başlayıp icmalî bir fihriste göstereceğiz. [5](Haşiye)

DÖRDÜNCÜ NÜKTELİ İŞARET:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın, Allâm-ül Guyub'un talimiyle haber verdiği umûr-u gaybiye, hadd ü hesaba gelmez. İ'caz-ı Kur'ana dair olan Yirmibeşinci Söz'de enva'ına işaret ve bir derece izah ve isbat ettiğimizden, geçmiş zamana dair ve enbiya-yı sâbıkaya dair ve hakaik-i İlahiyeye ve hakaik-i kevniyeye ve hakaik-i uhreviyeye dair ihbarat-ı gaybiyelerini Yirmibeşinci Söz'e havale edip,

şimdilik bahsetmeyeceğiz. Yalnız, kendinden sonra Sahabe ve Âl-i Beyt'in başına gelen ve ümmetin ileride mazhar olacağı hâdisata dair pek çok ihbarat-ı sadıka-i gaybiyesi kısmından cüz'î birkaç misaline işaret edeceğiz. Ve şu hakikat tamamıyla anlaşılmak için, altı esas mukaddime olarak beyan edeceğiz:

Birinci Esas: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın çendan her hali ve her tavrı, sıdkına ve nübüvvetine şahid olabilir; fakat her hali, her tavrı hârikulâde olmak lâzım değildir. Çünki Cenab-ı Hak onu beşer suretinde göndermiş, tâ insanın ahval-i içtimaiyelerinde ve dünyevî, uhrevî saadetlerini kazandıracak a'mal ve harekâtlarında rehber olsun ve imam olsun ve herbiri birer mu'cizat-ı kudret-i İlahiye olan âdiyat içindeki hârikulâde olan san'at-ı Rabbaniyeyi ve tasarruf-u kudret-i İlahiyeyi göstersin. Eğer ef'alinde beşeriyetten çıkıp hârikulâde olsaydı, bizzât imam olamazdı; ef'aliyle, ahvaliyle, etvarıyla ders veremezdi. Fakat yalnız nübüvvetini muannidlere karşı isbat etmek için hârikulâde işlere mazhar olur ve indelhace arasıra mu'cizatı gösterirdi. Fakat sırr-ı teklif olan imtihan ve tecrübe muktezasıyla, elbette bedahet derecesinde ve ister istemez tasdike mecbur kalacak derecede mu'cize olmazdı. Çünki sırr-ı imtihan ve hikmet-i teklif iktiza eder ki, akla kapı açılsın ve aklın ihtiyarı elinden alınmasın. Eğer gayet bedihî bir surette olsa, o vakit aklın ihtiyarı kalmaz. Ebu Cehil de, Ebu Bekir gibi tasdik eder. İmtihan ve teklifin faidesi kalmaz. Kömür ile elmas bir seviyede kalırdı.

Cây-ı hayrettir ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mübalağasız binler vecihte binler çeşit insan, herbiri bir tek mu'cizesiyle veya bir delil-i nübüvvet ile veya bir kelâmı ile veya yüzünü görmesiyle ve hâkeza birer alâmetiyle iman getirdikleri halde, bütün bu binler ayrı ayrı insanları ve müdakkik mütefekkirleri imana getiren bütün o binler delail-i nübüvveti, nakl-i sahih ile ve âsâr-ı kat'iyye ile şimdiki bedbaht bir kısım insanlara kâfi gelmiyor gibi, dalalete sapıyorlar.

İkinci Esas: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hem beşerdir, beşeriyet itibariyle beşer gibi muamele eder; hem Resuldür, risalet itibariyle Cenab-ı Hakk'ın tercümanıdır, elçisidir. Risaleti, vahye istinad eder. Vahiy iki kısımdır:

Biri: "Vahy-i sarihî"dir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onda sırf bir tercümandır, mübelliğdir, müdahalesi yoktur. Kur'an ve bazı ehadîs-i kudsiye gibi…

İkinci Kısım: "Vahy-i zımnî"dir. Şu kısmın mücmel ve hülâsası, vahye ve ilhama istinad eder; fakat tafsilâtı ve tasviratı, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a aittir. O vahiyden gelen mücmel hâdiseyi tafsil ve tasvirde, Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm bazan yine ilhama, ya vahye istinad edip beyan eder veyahut kendi ferasetiyle beyan eder. Ve kendi içtihadıyla yaptığı tafsilât ve tasviratı, ya vazife-i risalet noktasında ulvî kuvve-i kudsiye ile beyan eder veyahut örf ve âdet ve efkâr-ı âmme seviyesine göre, beşeriyeti noktasında beyan eder.

İşte her hadîste bütün tafsilâtına, vahy-i mahz noktasıyla bakılmaz. Beşeriyetin muktezası olan efkâr ve muamelâtında, risaletin ulvî âsârı aranılmaz. Madem bazı hâdiseler mücmel olarak mutlak bir surette ona vahyen gelir, o da kendi ferasetiyle ve tearüf-ü umumî cihetiyle tasvir eder. Şu tasvirdeki müteşabihata ve müşkilâta bazan tefsir lâzım geliyor, hattâ tabir lâzım geliyor. Çünki bazı hakikatlar var ki, temsil ile fehme takrib edilir. Nasılki bir vakit huzur-u Nebevîde derince bir gürültü işitildi. Ferman etti ki: "Şu gürültü, yetmiş senedir yuvarlanıp, şimdi Cehennem'in dibine düşmüş bir taşın gürültüsüdür." Bir saat sonra cevab geldi ki: "Yetmiş yaşına giren meşhur bir münafık ölüp, Cehennem'e gitti." Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın belig bir temsil ile beyan ettiği hâdisenin tevilini gösterdi.

Üçüncü Esas: Naklolunan haberler eğer tevatür suretinde olsa, kat'îdir. Tevatür iki kısımdır. [6](Haşiye) Biri "sarih tevatür", biri "manevî tevatür"dür. Manevî tevatür de

iki kısımdır: Biri sükûtîdir. Yani, sükût ile kabul gösterilmiş. Meselâ: Bir cemaat içinde bir adam, o cemaatin nazarı altında bir hâdiseyi haber verse, cemaat onu tekzib etmezse, sükût ile mukabele etse, kabul etmiş gibi olur. Hususan haber verdiği hâdisede cemaat onunla alâkadar olsa, hem tenkide müheyya ve hatayı kabul etmez ve yalanı çok çirkin görür bir cemaat olsa, elbette onun sükûtu o hâdisenin vukuuna kuvvetli delalet eder. İkinci kısım tevatür-ü manevî şudur ki: Bir hâdisenin vukuuna, meselâ "Bir kıyye taam, ikiyüz adamı tok etmiş." denilse; fakat onu haber verenler, ayrı ayrı surette haber veriyor. Biri bir çeşit, biri başka bir surette, diğeri başka bir şekilde beyan eder.. fakat umumen, aynı hâdisenin vukuuna müttefiktirler. İşte mutlak hâdisenin vukuu; mütevatir-i bil-manadır, kat'îdir. İhtilaf-ı suret ise, zarar vermez. Hem bazan olur ki; haber-i vâhid, bazı şerait dâhilinde tevatür gibi kat'iyyeti ifade eder. Hem bazan olur ki; haber-i vâhid haricî emarelerle kat'iyyeti ifade eder.

İşte Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan bize naklolunan mu'cizatı ve delail-i nübüvveti, kısm-ı a'zamı tevatür iledir; ya sarihî, ya manevî, ya sükûtî. Ve bir kısmı çendan haber-i vâhid iledir. Fakat öyle şerait dâhilinde, nekkad-ı muhaddisîn nazarında kabule şâyan olduktan sonra, tevatür gibi kat'iyyeti ifade etmek lâzım gelir. Evet muhaddisînin muhakkikîninden "El-Hâfız" tabir ettikleri zâtlar, lâakal yüzbin hadîsi hıfzına almış binler muhakkik muhaddisler, hem elli sene sabah namazını işâ' abdestiyle kılan müttaki muhaddisler ve başta Buharî ve Müslim olarak Kütüb-ü Sitte-i Hadîsiye sahibleri olan ilm-i hadîs dâhîleri, allâmeleri tashih ve kabul ettikleri haber-i vâhid, tevatür kat'iyyetinden geri kalmaz. Evet fenn-i hadîsin muhakkikleri, nekkadları o derece hadîs ile hususiyet peyda etmişler ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın tarz-ı ifadesine ve üslûb-u âlîsine ve suret-i ifadesine ünsiyet edip meleke kesbetmişler ki; yüz hadîs içinde bir mevzu'u görse, "Mevzu'dur." der. "Bu, hadîs olmaz ve Peygamber'in sözü

değildir.” der, reddeder. Sarraf gibi hadîsin cevherini tanır, başka sözü ona iltibas edemez. Yalnız İbn-i Cevzî gibi bazı muhakkikler tenkidde ifrat edip, bazı ehadîs-i sahihaya da mevzu’ demişler. Fakat her mevzu’

şey’in manası yanlıştır demek değildir; belki “Bu söz hadîs değildir.” demektir.

Sual: An’aneli senedin faidesi nedir ki; lüzumsuz yerde, malûm bir vakıada “an filan, an filan, an filan” derler?

Elcevab: Faideleri çoktur. Ezcümle, bir faidesi şudur: An’ane ile gösteriliyor ki, an’anede dâhil olan mevsuk ve hüccetli ve sadık ehl-i hadîsin bir nevi icmaını irae eder ve o senedde dâhil olan ehl-i tahkikin bir nevi ittifakını gösterir. Güya o senedde, o an’anede dâhil olan herbir imam, herbir allâme; o hadîsin hükmünü imza ediyor, sıhhatine dair mührünü basıyor.

Sual: Neden hâdisat-ı i’caziye sair zarurî ahkâm-ı şer’iye gibi tevatür suretinde, pek çok tarîklerle, çok ehemmiyetli nakledilmemiş?

Elcevab: Çünki ekser ahkâm-ı şer’iyeye, ekser nâs, ekser evkatta muhtaçtır. Farz-ı ayn gibi, o ahkâmın her şahsa alâkası var. Amma mu’cizat ise; herkesin herbir mu’cizeye ihtiyacı yok. Eğer ihtiyaç olsa da, bir defa işitmek kâfi gelir. Âdeta farz-ı kifaye gibi, bir kısım insanlar onları bilse, yeter.

İşte bunun içindir ki; bazı olur, bir mu’cizenin vücudu ve tahakkuku, bir hükmün vücudundan on derece daha kat’î olduğu halde, onun râvisi bir-iki olur; hükmün râvisi on-yirmi olur.

Dördüncü Esas: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın istikbalden haber verdiği bazı hâdiseler, cüz’î birer hâdise değil; belki tekerrür eden birer hâdise-i külliyeyi, cüz’î bir surette haber verir. Halbuki o hâdisenin müteaddid vecihleri var. Her defa bir vechini beyan eder. Sonra râvi-i hadîs o vecihleri birleştirir, hilaf-ı vaki’ gibi

görünür. Muselâ: Hazret-i Mehdi'ye dair muhtelif rivayetler var. Tafsilât ve tasvirat, başka başkadır. Halbuki Yirmidördüncü Söz'ün bir dalında isbat edildiği gibi; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, vahye istinaden, her bir asırda kuvve-i maneviye-i ehl-i imanı muhafaza etmek için, hem dehşetli hâdiselerde ye'se düşmemek için, hem âlem-i İslâmiyetin bir silsile-i nuraniyesi olan Âl-i Beytine ehl-i imanı manevî rabtetmek için, Mehdi'yi haber vermiş. Âhirzamanda gelen Mehdi gibi, herbir asır Âl-i Beytten bir nevi Mehdi, belki Mehdiler bulmuş. Hattâ Âl-i Beytten ma'dud olan Abbasiye Hulefasından, Büyük Mehdi'nin çok evsafına câmi' bir Mehdi bulmuş.

İşte Büyük Mehdi'den evvel gelen emsalleri, nümuneleri olan Hulefa-yı Mehdiyyîn ve Aktab-ı Mehdiyyîn evsafları, asıl Mehdi'nin evsafına karışmış ve ondan rivayetler ihtilafa düşmüş.

Beşinci Esas: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّٰهُ sırrınca kendi kendine gaybı bilmezdi; belki Cenab-ı Hak ona bildirirdi, o da bildirirdi. Cenab-ı Hak hem Hakîm'dir, hem Rahîm'dir. Hikmet ve rahmeti ise, umûr-u gaybiyeden çoğunun setrini iktiza ediyor, mübhem kalmasını istiyor. Çünki şu dünyada insanın hoşuna gitmeyen şeyler daha çoktur. Vukuundan evvel onları bilmek elîmdir.

İşte bu sır içindir ki: Ölüm ve ecel mübhem bırakılmış ve insanın başına gelecek musibetler dahi, perde-i gaybda kalmış. İşte hikmet-i Rabbaniye ve rahmet-i İlahiye böyle iktiza ettiği için Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ümmetine karşı ziyade hassas merhametini ziyade rencide etmemek ve âl ü ashabına karşı şedid şefkatini fazla incitmemek için, vefat-ı Nebevî'den sonra, âl ü ashabının ve ümmetinin başlarına gelen müdhiş hâdisatı, umumiyetle ve tafsilatıyla göstermemek [7](Haşiye) mukteza-yı hikmet ve rahmettir. Fakat yine bazı hikmetler için mühim hâdisatı, -fakat dehşetli bir surette değil- ona talim etmiş. O da ihbar

etmiş. Hem güzel hâdiseleri kısmen mücmel, kısmen tafsil ile bildirmiş. O da haber vermiş. Onun haberlerini de en yüksek bir derece-i takvada ve adlde ve sıdkta çalışan ve وَمَنْ كَذَبَ عَلَىَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّاْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ hadîsindeki tehdidden şiddetle korkan ve فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللّٰهِ âyetindeki şiddetli tehdidden şiddetle kaçan muhaddisîn-i kâmilîn, bize sahih bir surette o haberleri nakletmişler.

Altıncı Esas: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ahval ve evsafı, Siyer ve Tarih suretiyle beyan edilmiş. Fakat o evsaf ve ahval-i galibi, beşeriyetine bakar. Halbuki o Zât-ı Mübarek'in şahs-ı manevîsi ve mahiyet-i kudsiyesi o derece yüksek ve nuranîdir ki; Siyer ve Tarihte beyan olunan evsaf, o bâlâ kamete uygun gelmiyor, o yüksek kıymete muvafık düşmüyor. Çünki اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırrınca: Her gün, hattâ şimdi de, bütün ümmetinin ibadetleri kadar bir azîm ibadet sahife-i kemalâtına ilâve oluyor. Nihayetsiz rahmet-i İlahiyeye, nihayetsiz bir surette, nihayetsiz bir istidad ile mazhar olduğu gibi, her gün hadsiz ümmetinin hadsiz duasına mazhar oluyor. Ve şu kâinatın neticesi ve en mükemmel meyvesi ve Hâlık-ı Kâinat'ın tercümanı ve sevgilisi olan o Zât-ı Mübarek'in tamam-ı mahiyeti ve hakikat-ı kemalâtı, Siyer ve Tarihe geçen beşerî ahval ve etvara sığışmaz. Meselâ: Hazret-i Cebrail ve Mikâil, iki muhafız yaver hükmünde Gazve-i Bedir'de yanında bulunan bir Zât-ı Mübarek; çarşı içinde, bedevi bir arabla at mübayaasında münazaa etmek, bir tek şahid olan Huzeyfe'yi şahid göstermekle görünen etvarı içinde sığışmaz.

İşte yanlış gitmemek için; her vakit mahiyet-i beşeriyeti itibariyle işitilen evsaf-ı âdiye içinde başını kaldırıp, hakikî mahiyetine ve mertebe-i risalette durmuş nuranî şahsiyet-i maneviyesine bakmak lâzımdır. Yoksa, ya hürmetsizlik eder veya şübheye düşer. Şu sırrı izah için şu temsili dinle:

Meselâ bir hurma çekirdeği var. O hurma çekirdeği toprak altına konup, açılarak koca meyvedar bir ağaç oldu. Hem gittikçe tevessü' eder, büyür. Veya tavus kuşunun bir

yumurtası vardı. O yumurtaya hararet verildi, bir tavus civcivi çıktı. Sonra tam mükemmel, her tarafı kudretten yazılı ve yaldızlı bir tavus kuşu oldu. Hem gittikçe daha büyür ve güzelleşir. Şimdi o çekirdek ve o yumurtaya ait sıfatlar, haller var. İçinde incecik maddeler var. Hem ondan hasıl olan ağaç ve kuşun da, o çekirdek ve yumurtanın âdi küçük keyfiyet ve vaziyetlerine nisbeten, büyük ve âlî sıfatları ve keyfiyetleri var. Şimdi o çekirdek ve o yumurtanın evsafını, ağaç ve kuşun evsafıyla rabtedip bahsetmekte lâzım gelir ki; her vakit akl-ı beşer, başını çekirdekten ağaca kaldırıp baksın ve yumurtadan kuşa gözünü tevcih edip dikkat etsin. Tâ işittiği evsafı onun aklı kabul edebilsin. Yoksa "Bir dirhem çekirdekten bin batman hurma aldım." ve "Şu yumurta, cevv-i âsumanda kuşların sultanıdır." dese, tekzib ve inkâra sapacak.

İşte bunun gibi Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın beşeriyeti; o çekirdeğe, o yumurtaya benzer. Ve vazife-i risaletle parlayan mahiyeti ise, Şecere-i Tûbâ gibi ve Cennet'in tayr-ı hümayunu gibidir. Hem daima tekemmüldedir. Onun için çarşı içinde bir bedevi ile niza eden o zâtı düşündüğü vakit; Refref'e binip, Cebrail'i arkada bırakıp, Kab-ı Kavseyn'e koşup giden Zât-ı Nuranîsine, hayal gözünü kaldırıp bakmak lâzım gelir. Yoksa ya hürmetsizlik edecek veya nefs-i emmaresi inanmayacak.

BEŞİNCİ NÜKTELİ İŞARET:

Umûr-u gaybiyeye dair hadîslerin birkaç misalini zikrederiz:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, nakl-i sahih ile ve mütevatir bir derecede bize vâsıl olmuş ki; minber üstünde, cemaat-ı Sahabe içinde ferman etmiş ki: اِبْنِى حَسَنٌ هذَا سَيِّدٌ سَيُصْلِحُ اللّٰهُ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ

İşte kırk sene sonra İslâmın en büyük iki ordusu karşı karşıya geldiği vakit, Hazret-i Hasan Radıyallahü Anh, Hazret-i Muaviye (R.A.) ile musalaha edip, cedd-i emcedinin mu’cize-i gaybiyesini tasdik etmiştir.

İkincisi: Nakl-i sahih ile Hazret-i Ali’ye demiş: سَتُقَاتِلُ النَّاكِثِينَ وَالْقَاسِطِينَ وَالْمَارِقِينَ

Hem Vak’a-i Cemel, hem Vak’a-i Sıffîn, hem Vak’a-i Havariç hâdiselerini haber vermiş.

Hem Hazret-i Ali (R.A.) Hazret-i Zübeyr ile seviştiği bir zaman dedi: “Bu sana karşı muharebe edecek, fakat haksızdır.”

Hem Ezvac-ı Tahiratına demiş: “İçinizde birisi, mühim bir fitnenin başına geçecek ve etrafında çoklar katledilecek.” وَتَنْبَحُ عَلَيْهَا كِلاَبُ الْحَوْئَبِ

İşte şu sahih, kat’î hadîsler; otuz sene sonra Hazret-i Ali’nin Hazret-i Âişe ve Zübeyr ve Talha’ya karşı Vak’a-i Cemel’de.. ve Muaviye’ye karşı Sıffîn’de.. ve Havaric’e karşı Harevra’da ve Nehrüvan’da muharebesi, o ihbar-ı gaybiyenin bir tasdik-i fiilîsidir.

Hem Hazret-i Ali’ye: “Senin sakalını senin başının kanıyla ıslattıracak bir adamı” ihbar etmiş. Hazret-i Ali o adamı tanırmış; o da Abdurrahman İbn-i Mülcem-ül Haricî’dir.

Hem Haricîlerin içinde Züssedye denilen bir adamı, garib bir nişanla alâmet olarak haber vermiştir ki; Havariçlerin maktulleri içinde o adam bulunmuş; Hazret-i Ali, onu hakkaniyetine hüccet göstermiş. Hem mu’cize-i Nebeviyeyi ilân etmiş.

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm; Ümm-ü Seleme’nin, daha diğerlerin rivayet-i sahihi ile haber vermiş ki: “Hazret-i Hüseyin, Taff yani Kerbelâ’da katledilecektir.” Elli sene sonra, aynı vak’a-i ciğersûz vukua gelip, o ihbar-ı gaybîyi tasdik etmiş.

Hem mükerreren ihbar etmiş ki: “Benim Âl-i Beytim, benden sonra يَلْقَوْنَ قَتْلاً وَ تَشْرِيدًا yani; katle ve belaya ve nefye maruz kalacaklar.” Ve bir derece izah etmiş, aynen öyle çıkmıştır.

Şu makamda bir mühim sual vardır ki; denilir ki: "Hazret-i Ali, o derece hilafete liyakatı olduğu ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a karabeti ve hârikulâde cesaret ve ilmi ile beraber, neden hilafette tekaddüm ettirilmedi ve neden onun hilafeti zamanında İslâm çok keşmekeşe mazhar oldu?.."

Elcevab: Âl-i Beyt'ten bir kutb-u a'zam demiş ki: "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Ali'nin (R.A.) hilafetini arzu etmiş, fakat gaibden ona bildirilmiş ki: Murad-ı İlahî başkadır. O da, arzusunu bırakıp, murad-ı İlahîye tâbi' olmuş." Murad-ı İlahînin hikmetlerinden birisi şu olmak gerektir ki:

Vefat-ı Nebevî'den sonra, en ziyade ittifak ve ittihada gelmeye muhtaç olan Sahabeler; eğer Hazret-i Ali başa geçseydi, Hazret-i Ali'nin hilafeti zamanında zuhura gelen hâdisatın şehadetiyle ve Hazret-i Ali'nin mümaşatsız, pervasız, zâhidane, kahramanane, müstağniyane tavrı ve şöhretgir-i âlem şecaatı itibariyle, çok zâtlarda ve kabîlelerde rekabet damarını harekete getirip, tefrikaya sebeb olmak kaviyyen muhtemeldi. Hem Hazret-i Ali'nin hilafetinin teehhür etmesinin bir sırrı da şudur ki: Gayet muhtelif akvamın birbirine karışmasıyla, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın haber verdiği gibi, sonra inkişaf eden yetmişüç fırka efkârının esaslarını taşıyan o akvam içinde, fitne-engiz hâdisatın zuhuru zamanında, Hazret-i Ali gibi hârikulâde bir cesaret ve feraset sahibi, Hâşimî ve Âl-i Beyt gibi kuvvetli, hürmetli bir kuvvet lâzım idi ki, dayanabilsin. Evet dayandı... Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın haber verdiği gibi: "Ben Kur'anın tenzili için harbettim, sen de tevili için harbedeceksin!" Hem eğer Hazret-i Ali olmasaydı, dünya saltanatı, mülûk-u Emeviyeyi bütün bütün yoldan çıkarmak muhtemeldi. Halbuki karşılarında Hazret-i Ali ve Âl-i Beyt'i gördükleri için, onlara karşı müvazeneye gelmek ve ehl-i İslâm nazarında mevkilerini muhafaza etmek için ister istemez Emeviye Devleti reislerinin umumu, kendileri olmasa da, herhalde

teşvik ve tasvibleriyle etba'ları ve taraftarları, bütün kuvvetleriyle hakaik-i İslâmiyeyi ve hakaik-i imaniyeyi ve ahkâm-ı Kur'aniyeyi muhafazaya ve neşre çalıştılar. Yüzbinlerle müçtehidîn-i muhakkikîn ve muhaddisîn-i kâmilîn ve evliyalar ve asfiyalar yetiştirdiler. Eğer karşılarında Âl-i Beyt'in gayet kuvvetli velayet ve diyanet ve kemalâtı olmasaydı, Abbasîlerin ve Emevîlerin âhirlerindeki gibi, bütün bütün çığırdan çıkmak kaviyyen muhtemeldi.

Eğer denilse: Neden hilafet-i İslâmiye Âl-i Beyt-i Nebevî'de takarrur etmedi? Halbuki en ziyade lâyık ve müstehak onlardı?

Elcevab: Saltanat-ı dünyeviye aldatıcıdır. Âl-i Beyt ise, hakaik-i İslâmiyeyi ve ahkâm-ı Kur'aniyeyi muhafazaya memur idiler. Hilafet ve saltanata geçen, ya Nebi gibi masum olmalı, veyahut Hulefa-yı Raşidîn ve Ömer İbn-i Abdülaziz-i Emevî ve Mehdi-i Abbasî gibi hârikulâde bir zühd-ü kalbi olmalı ki aldanmasın. Halbuki Mısır'da Âl-i Beyt namına teşekkül eden Devlet-i Fatımiye Hilafeti ve Afrika'da Muvahhidîn Hükûmeti ve İran'da Safevîler Devleti gösteriyor ki; saltanat-ı dünyeviye Âl-i Beyte yaramaz, vazife-i asliyesi olan hıfz-ı dini ve hizmet-i İslâmiyeti onlara unutturur. Halbuki saltanatı terk ettikleri zaman, parlak ve yüksek bir surette İslâmiyete ve Kur'ana hizmet etmişler.

İşte bak! Hazret-i Hasan'ın neslinden gelen aktablar, hususan Aktab-ı Erbaa ve bilhâssa Gavs-ı A'zam olan Şeyh Abdülkādir-i Geylanî ve Hazret-i Hüseyin'in neslinden gelen imamlar, hususan Zeynelâbidîn ve Cafer-i Sadık ki, herbiri birer manevî mehdi hükmüne geçmiş, manevî zulmü ve zulümatı dağıtıp, envâr-ı Kur'aniyeyi ve hakaik-i imaniyeyi neşretmişler. Cedd-i emcedlerinin birer vârisi olduklarını göstermişler.

Eğer denilse: Mübarek İslâmiyet ve nuranî Asr-ı Saadetin başına gelen o dehşetli kanlı fitnenin hikmeti ve vech-i rahmeti nedir? Çünki onlar, kahra lâyık değil idiler?

Elcevab: Nasılki baharda dehşetli yağmurlu bir fırtına, her taife-i nebatatın, tohumların, ağaçların istidadlarını tahrik eder, inkişaf ettirir; herbiri kendine mahsus çiçek açar; fıtrî birer vazife başına geçer. Öyle de: Sahabe ve Tâbiînin başına gelen fitne dahi, çekirdekler hükmündeki muhtelif ayrı ayrı istidadları tahrik edip kamçıladı; "İslâmiyet tehlikededir, yangın var!" diye her taifeyi korkuttu, İslâmiyetin hıfzına koşturdu. Herbiri, kendi istidadına göre câmia-i İslâmiyetin kesretli ve muhtelif vazifelerinden bir vazifeyi omuzuna aldı, kemal-i ciddiyetle çalıştı. Bir kısmı hadîslerin muhafazasına, bir kısmı şeriatın muhafazasına, bir kısmı hakaik-i imaniyenin muhafazasına, bir kısmı Kur'anın muhafazasına çalıştı ve hâkeza.. Herbir taife bir hizmete girdi. Vezaif-i İslâmiyette hummalı bir surette sa'yettiler. Muhtelif renklerde çok çiçekler açıldı. Pek geniş olan âlem-i İslâmiyetin aktarına, o fırtına ile tohumlar atıldı; yarı yeri gülistana çevirdi. Fakat maatteessüf o güller ve gülistan içinde ehl-i bid'a fırkalarının dikenleri dahi çıktı.

Güya dest-i kudret, celal ile o asrı çalkaladı, şiddetle tahrik edip çevirdi, ehl-i himmeti gayrete getirip elektriklendirdi. O hareketten gelen bir kuvve-i anilmerkeziye ile pek çok münevver müçtehidleri ve nuranî muhaddisleri, kudsî hâfızları, asfiyaları, aktabları âlem-i İslâmın aktarına uçurdu, hicret ettirdi. Şarktan garba kadar ehl-i İslâmı heyecana getirip, Kur'anın hazinelerinden istifade için gözlerini açtırdı… Şimdi sadede geliyoruz.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın, umûr-u gaybiyeden haber verdiği gibi doğru vukua gelen işler binlerdir, pek çoktur. Biz yalnız cüz'î birkaç misaline işaret edeceğiz:

İşte başta Buharî ve Müslim, sıhhatle meşhur Kütüb-ü Sitte-i Hadîsiye sahibleri, beyan edeceğimiz haberlerin çoğunda müttefik ve o haberlerin çoğu manen mütevatir ve bir kısmı dahi, ehl-i tahkik onların sıhhatine ittifak etmesiyle, mütevatir gibi kat'î denilebilir.

İşte -nakl-i sahih-i kat'î ile- ashabına haber vermiş ki: "Siz umum düşmanlarınıza galebe edeceksiniz; hem Feth-i Mekke, hem Feth-i Hayber, hem Feth-i Şam, hem Feth-i Irak, hem Feth-i İran, hem Feth-i Beyt-ül Makdis'e muvaffak olacaksınız. Hem o zamanın en büyük devletleri olan İran ve Rum padişahlarının hazinelerini beyninizde taksim edeceksiniz!.." Haber vermiş, hem "Tahminim böyle" veya "Zannederim" dememiş. Belki görür gibi kat'î ihbar etmiş, haber verdiği gibi çıkmış. Halbuki haber verdiği vakit, hicrete mecbur olmuş. Sahabeleri az, Medine etrafı ve bütün dünya düşmandı.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- çok defa ferman etmiş: عَلَيْكُمْ بِسِيرَةِ الَّذَيْنِ مِنْ بَعْدِى اَبِى بَكْرٍ وَ عُمَرَ deyip, Ebu Bekir ve Ömer kendinden sonraya kalacaklar, hem halife olacaklar, hem mükemmel bir surette ve rıza-i İlahî ve marzî-i Nebevî dairesinde hareket edecekler. Hem Ebu Bekir az kalacak, Ömer çok kalacak ve pek çok fütuhat yapacak.

Hem ferman etmiş ki: زُوِيَتْ لِىَ الْاَرْضُ فَاُرِيتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا وَسَيَبْلُغُ مُلْكُ اُمَّتِى مَا زُوِىَ لِى مِنْهَا deyip: "Şarktan garba kadar benim ümmetimin eline geçecektir. Hiçbir ümmet, o kadar mülk zabtetmemiş." Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- Gazâ-i Bedir'den evvel ferman etmiş:

هذَا مَصْرَعُ اَبِى جَهْلٍ، هذَا مَصْرَعُ عُتْبَةَ، هذَا مَصْرَعُ اُمَيَّةَ، هذَا مَصْرَعُ فُلاَنٍ وَ فُلاَنٍ deyip, müşrik Kureyş reislerinin herbiri nerede katledileceğini göstermiş ve demiş: "Ben kendi elimle Übeyy İbn-i Halef'i öldüreceğim." Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- bir ay uzak mesafede Şam etrafında, Mûte nam mevkideki gazve-i meşhurede muharebe eden sahabelerini görür gibi ferman etmiş:

اَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَاُصِيبَ، ثُمَّ اَخَذَهَا اِبْنُ رَوَاحَةَ فَاُصِيبَ، ثُمَّ اَخَذَهَا جَعْفَرُ فَاُصِيبَ، ثُمَّ اَخَذَهَا سَيْفٌ مِنْ سُيُوفِ اللّٰهِ

deyip, birer birer hâdisatı ashabına haber vermiş. İki-üç hafta sonra Ya'lâ İbn-i Münebbih meydan-ı harbden geldi; daha söylemeden Muhbir-i Sadık (A.S.M.) harbin tafsilâtını beyan etti. Ya'lâ kasem etti: "Dediğin gibi aynen öyle oldu."

Hem -nakl-i sahih-i kat’î ile- ferman etmiş:

اِنَّ الْخِلاَفَةَ بَعْدِى ثَلاَثُونَ سَنَةً ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا عَضُوضًا وَاِنَّ هذَا اْلاَمْرَ بَدَاَ نُبُوَّةً وَرَحْمَةً

ثُمَّ يَكُونُ رَحْمَةً وَخِلاَفَةً ثُمَّ يَكُونُ مُلْكًا عَضُوضًا ثُمَّ يَكُونُ عُتُوًّا وَ جَبَرُوتًا

deyip, Hazret-i Hasan’ın altı ay hilafetiyle; Cihar-ı Yâr-ı Güzin’in

(Hulefa-yı Raşidîn’in) zaman-ı hilafetlerini ve onlardan sonra saltanat şekline girmesini, sonra o saltanattan ceberut ve fesad-ı ümmet olacağını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih-i kat’î ile- ferman etmiş:

يُقْتَلُ عُثْمَانُ وَهُوَ يَقْرَاُ الْمُصْحَفَ وَاِنَّ اللّٰهَ عَسَى اَنْ يُلْبِسَهُ قَمِيصًا وَاِنَّهُمْ يُرِيدُونَ خَلْعَهُ

deyip, Hazret-i Osman halife olacağını ve hal’i istenileceğini ve mazlum olarak Kur’an okurken katledileceğini haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih-i kat’î ile- hacamat edip mübarek kanını Abdullah İbn-i Zübeyr teberrüken şerbet gibi içtiği zaman ferman etmiş: وَيْلٌ لِلنَّاسِ مِنْكَ وَ وَيْلٌ لَكَ مِنَ النَّاسِ deyip, hârika bir şecaatle ümmetin başına geçeceğini ve müdhiş hücumlara maruz kalacaklarını ve insanlar onun yüzünden dehşetli hâdiselere giriftar olacaklarını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış. Abdullah İbn-i Zübeyr, Emevîler zamanında hilafeti Mekke’de ilân ederek kahramanane çok müsademe etmiş; nihayet Haccac-ı Zalim büyük bir ordu ile üzerine hücum ederek, şiddetli müsademeden sonra o kahraman-ı âlîşan şehid edilmiş.

Hem -nakl-i sahih-i kat’î ile- Emeviye Devleti’nin zuhurunu ve onların padişahlarının çoğu zalim olacağını ve içlerinde Yezid ve Velid bulunacağını ve Hazret-i Muaviye ümmetin başına geçeceğini, وَاِذَا مَلَكْتَ فَاَسْجِحْ fermanıyla, rıfk ve adaleti tavsiye etmiş. Ve Emeviye’den sonra يَخْرُجُ وَلَدُ الْعَبَّاسِ بِالرَّايَاتِ السُّودِ وَ يَمْلِكُونَ اَضْعَافَ مَا مَلَكُوا deyip, Devlet-i Abbasiye’nin zuhurunu ve uzun müddet devam edeceğini haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih-i kat’î ile- ferman etmiş:

وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِن شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ deyip, Cengiz ve Hülâgu’nun dehşetli fitnelerini ve Arab Devlet-i Abbasiyesini mahvedeceklerini haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih-i kat’î ile- Sa’d İbn-i Ebî Vakkas gayet ağır hasta iken ona ferman etmiş: لَعَلَّكَ تُخَلَّفُ حَتَّى يَنْتَفِعَ بِكَ اَقْوَامٌ وَيَسْتَضِرَّ بِكَ آخَرُونَ deyip, ileride büyük bir kumandan olacağını, çok fütuhat yapacağını, çok milletler ve kavimler ondan menfaat görüp, yani İslâm olup ve çoklar zarar görecek, yani devletleri onun eliyle harab olacağını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış. Hazret-i Sa’d ordu-yu İslâm başına geçti, Devlet-i İraniye’yi zîr ü zeber etti; çok kavimlerin daire-i İslâma ve hidayete girmelerine sebeb oldu.

Hem -nakl-i sahih-i kat’î ile- imana gelen Habeş Meliki olan Necaşî, Hicretin yedinci senesinde vefat ettiği gün ashabına haber vermiş, hattâ cenaze namazını kılmış. Bir hafta sonra cevab geldi ki, aynı günde vefat etmiş.

Hem -nakl-i sahih-i kat’î ile- Cihar-ı Yâr-ı Güzin ile beraber Uhud veya Hira Dağı’nın başında iken dağ titredi, zelzelelendi. Dağa ferman etti ki: اُثْبُتْ فَاِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِىٌّ وَ صِدِّيقٌ وَ شَهِيدٌ deyip, Hazret-i Ömer ve Osman ve Ali’nin şehid olacaklarını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Şimdi ey bedbaht, kalbsiz, bîçare adam! Muhammed-i Arabî akıllı bir adam idi diye o Şems-i Hakikat’a karşı gözünü yuman bîçare insan! Onbeş enva’-ı külliye-i mu’cizatından bir tek nev’i olan umûr-u gaybiyeden onbeş ve belki yüz kısmından bir kısmını işittin. Manevî tevatür derecesinde kat’î bir kısmını duydun. Şu ihbar-ı gayb kısmının yüzden birisini akıl gözüyle gören bir zâta “dâhî-i a’zam” denilir ki, ferasetiyle istikbali keşfediyor. Binaenaleyh senin gibi haydi dehâ desek; yüz dâhî-i a’zam derecesinde bir dehâ-yı kudsiyeyi taşıyan bir adam yanlış görür mü? Yanlış haber vermeye tenezzül eder mi? Böyle yüz derece bir dehâ-yı a’zam sahibinin saadet-i dâreyne dair sözlerini dinlememek, elbette yüz derece divaneliğin alâmetidir.

ALTINCI NÜKTELİ İŞARET:

-Nakl-i sahih-i kat'î ile- Hazret-i Fatıma'ya (R.A.) ferman etmiş ki: اَنْتِ اَوَّلُ اَهْلِ بَيْتِى لُحُوقًا بِى deyip, "Âl-i Beytimden herkesten evvel vefat edip, bana iltihak edeceksin." diye söylemiş. Altı ay sonra, haber verdiği gibi aynen zuhur etmiş.

Hem Ebâ Zer'e ferman etmiş: سَتُخْرَجُ مِنْ هُنَا وَتَعِيشُ وَحْدَكَ وَتَمُوتُ وَحْدَكَ deyip, Medine'den nefyedilip, yalnız hayat geçirip, yalnız bir sahrada vefat edeceğini haber vermiş. Yirmi sene sonra haber verdiği gibi çıkmış.

Hem Enes İbn-i Mâlik'in halası olan Ümm-ü Haram'ın hanesinde uykudan kalkmış, tebessüm edip ferman etmiş: رَاَيْتُ اُمَّتِى يَغْزُونَ فِى الْبَحْرِ كَالْمُلُوكِ عَلَى اْلاَسِرَّةِ Ümm-ü Haram niyaz etmiş: "Dua ediniz, ben de onlarla beraber olayım." Ferman etmiş: "Beraber olacaksın." Kırk sene sonra, zevci olan Ubade İbn-i Sâmit refakatıyla Kıbrıs'ın fethine gitmiş; Kıbrıs'ta vefat edip, mezarı ziyaretgâh olmuş. Haber verdiği gibi aynen zuhur etmiş.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- ferman etmiş ki: يَخْرُجُ مِنْ ثَقِيفَ كَذَّابٌ وَ مُبِيرٌ yani: "Sakif Kabîlesinden biri dava-yı nübüvvet edecek; ve biri, hunhar zalim zuhur edecek." deyip, nübüvvet dava eden meşhur Muhtar'ı ve yüzbin adam öldüren Haccac-ı Zalim'i haber vermiş.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- سَتُفْتَحُ الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ فَنِعْمَ اْلاَمِيرُ اَمِيرُهَا وَنِعْمَ الْجَيْشُ جَيْشُهَا deyip, İstanbul'un İslâm eliyle fetholacağını ve Hazret-i Sultan Mehmed Fatih'in yüksek bir mertebe sahibi olduğunu haber vermiş. Haber verdiği gibi zuhur etmiş.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- ferman etmiş ki: اِنَّ الدِّينَ لَوْ كَانَ مَنُوطًا بِالثُّرَيَّا لَنَا لَهُ رِجَالٌ مِنْ اَبْنَاءِ فَارِسَ deyip, başta

Ebu Hanife olarak İran'ın emsalsiz bir surette yetiştirdiği ülema ve evliyaya işaret ediyor, haber veriyor.

Hem ferman etmiş ki: عَالِمُ قُرَيْشٍ يَمْلَءُ طِبَاقَ اْلاَرْضِ عِلْمًا deyip, İmam-ı Şafiî'ye işaret edip haber veriyor.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- ferman etmiş ki:
سَتَفْتَرِقُ اُمَّتِى ثَلاَثًا وَسَبْعِينَ فِرْقَةً اَلنَّاجِيَةُ وَاحِدَةٌ مِنْهَا. قِيلَ مَنْهُمْ ؟ قَالَ مَا اَنَا عَلَيْهِ وَ اَصْحَابِى

deyip, ümmeti yetmişüç fırkaya inkısam edeceğini ve içinde fırka-i naciye-i kâmile, Ehl-i Sünnet ve Cemaat olduğunu haber veriyor.

Hem ferman etmiş ki: اَلْقَدَرِيَّةُ مَجُوسُ هذِهِ ٱلْاُمَّةِ deyip, çok şubelere inkısam eden ve kaderi inkâr eden Kaderiye taifesini haber vermiş. Hem çok şubelere inkısam eden Râfızîleri haber vermiş.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- İmam-ı Ali'ye (R.A.) demiş: Sende Hazret-i İsa (A.S.) gibi iki kısım insan helâkete gider. Birisi, ifrat-ı muhabbet; diğeri, ifrat-ı adavetle. Hazret-i İsa'ya Nasrani muhabbetinden hadd-i meşru'dan tecavüz ile hâşâ "İbnullah" dediler. Yahudi, adavetinden çok tecavüz ettiler, nübüvvetini ve kemalini inkâr ettiler. Senin hakkında da bir kısım, hadd-i meşru'dan tecavüz edecek, muhabbetinden helâkete gidecektir. لَهُمْ نَبْزٌ يُقَالُ لَهُمُ الرَّافِضِيَّةُ demiş. Bir kısmı, senin adavetinden çok ileri gidecekler, onlar da Havariç'tir ve Emevîlerin müfrit bir kısım tarafdarlarıdır ki, onlara Nâsibe denilir.

Eğer denilse: Âl-i Beyt'e muhabbeti, Kur'an emrediyor. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm çok teşvik etmiş. O muhabbet, Şîalar için belki bir özür teşkil eder. Çünki ehl-i muhabbet, bir derece ehl-i sekirdir. Ne için Şîalar hususan Râfızîler, o muhabbetten istifade etmiyorlar; belki işaret-i Nebeviye ile o fart-ı muhabbetten mahkûmdurlar?

Elcevab: Muhabbet iki kısımdır. Biri: Mana-yı harfiyle, yani: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hesabına, Cenab-ı Hak namına, Hazret-i Ali ile Hasan ve Hüseyin ve Âl-i Beyt'i sevmektir. Şu muhabbet Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın muhabbetini ziyadeleştirir. Cenab-ı Hakk'ın muhabbetine vesile olur. Şu muhabbet

meşrudur, ifratı zarar vermez, tecavüz etmez, başkalarının zemmini ve adavetini iktiza etmez.

İkincisi: Mana-yı ismiyle muhabbettir. Yani bizzât onları sever. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı düşünmeden Hazret-i Ali'nin kahramanlıklarını ve kemalini ve Hazret-i Hasan ve Hüseyin'in yüksek faziletlerini düşünüp sever. Hattâ Allah'ı bilmese de, Peygamber'i tanımasa da yine onları sever. Bu sevmek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın muhabbetine ve Cenab-ı Hakk'ın muhabbetine sebebiyet vermez; hem ifrat olsa, başkaların zemmini ve adavetini iktiza eder.

İşte işaret-i Nebeviye ile, Hazret-i Ali hakkında ziyade muhabbetlerinden, Hazret-i Ebu Bekir-is Sıddık ile Hazret-i Ömer'den teberri ettiklerinden hasarete düşmüşler. Ve o menfî muhabbet, sebeb-i hasarettir.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- ferman etmiş ki:

اِذَا مَشَوُا الْمُطَيْطَاءَ وَخَدَمَتْهُمْ بَنَاتُ فَارِسَ وَالرُّومِ، رَدَّ اللّٰهُ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ وَ سَلَّطَ شِرَارَهُمْ عَلَى خِيَارِهِمْ

deyip, "Ne vakit size Fars ve Rum kızları hizmet etti; o vakit belanız, fitneniz içinize girecek, harbiniz dâhilî olacak; şerirleriniz başa geçip, hayırlılar ve iyilerinize musallat olacaklar!" haber vermiş. Otuz sene sonra haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- ferman etmiş ki: وَتُفْتَحُ خَيْبَرُ عَلَى يَدَىْ عَلِىٍّ deyip, "Hayber Kal'asının fethi, Ali'nin eliyle olacak." Me'mulün pek fevkinde ikinci gün bir mu'cize-i Nebeviye olarak Hayber Kal'asının kapısını Hazret-i Ali çekip kalkan gibi istimal ederek, fethe muvaffak olduktan sonra kapıyı yere atmış; sekiz kuvvetli adam, o kapıyı yerden kaldıramamış; bir rivayette kırk adam kaldıramamış.

Hem ferman etmiş ki: لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتَتِلَ فِئَتَانِ دَعْوَاهُمَا وَاحِدَةٌ diye, Sıffîn'de Hazret-i Ali ile Muaviye'nin harbini haber vermiş.

Hem ferman etmiş ki: اِنَّ عَمَّارًا تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ diye, "Bâgî bir taife, Ammar'ı katledecek." Sonra, Sıffîn Harbi'nde

katledildi. Hazret-i Ali, onu Muaviye'nin taraftarları bâgî olduklarına hüccet gösterdi. Fakat Muaviye tevil etti. Amr İbn-ül Âs dedi: "Bâgî yalnız onun kātilleridir, umumumuz değiliz."

Hem ferman etmiş ki: اِنَّ الْفِتَنَ لاَ تَظْهَرُ مَا دَامَ عُمَرُ حَيًّا diye, "Hazret-i Ömer sağ kaldıkça, içinizde fitneler zuhur etmez!" haber vermiş, öyle de olmuş.

Hem Sehl İbn-i Amr daha imana gelmeden esir olmuş. Hazret-i Ömer, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a demiş ki: "İzin ver, ben bunun dişlerini çekeceğim. Çünki o fesahatıyla küffar-ı Kureyş'i harbimize teşvik ediyordu." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki: وَعَسَى اَنْ يَقُومَ مَقَامًا يَسُرُّكَ يَا عُمَرُ diye, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın vefatı hengâmında olan dehşet-engiz ve sabırsûz hâdisede, Hazret-i Ebu Bekir-is Sıddık nasılki Medine-i Münevvere'de kemal-i metanetle herkese teselli verip mühim bir hutbe ile sahabeleri teskin etmiş.. aynen onun gibi: Şu Sehl o hengâmda, Mekke-i Mükerreme'de aynı Ebu Bekir-is Sıddık gibi sahabeye teskin ve teselli verip, malûm fesahatıyla Ebu Bekir-is Sıddık'ın aynı hutbesinin mealinde bir nutuk söylemiş. Hattâ iki hutbenin kelimeleri birbirine benzer.

Hem Süraka'ya ferman etmiş ki: كَيْفَ بِكَ اِذَا اُلْبِسْتَ سُوَارَىْ كِسْرَى diye, "Kisra'nın iki bileziğini giyeceksin!" Hazret-i Ömer zamanında Kisra mahvedildi, zînetleri ve şahane bilezikleri geldi; Hazret-i Ömer Süraka'ya giydirdi. Dedi: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى سَلَبَهُمَا كِسْرَى وَاَلْبَسَهُمَا سُرَاقَةَ İhbar-ı Nebevîyi tasdik ettirdi.

Hem ferman etmiş ki: اِذَا ذَهَبَ كِسْرَى فَلاَ كِسْرَى بَعْدَهُ diye, "Kisra-yı Fars gittikten sonra, daha kisra çıkmayacak!" Haber vermiş, hem öyle olmuş.

Hem Kisra elçisine demiş: "Şimdi Kisra'nın oğlu Şirveyh Perviz, Kisra'yı öldürdü." O elçi tahkik etmiş, aynı vakitte öyle olmuş; o da İslâm olmuş. Bazı ehadîste, o elçinin adı Firuz'dur.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- Hâtıb İbn-i Beltea'nın, gizli Kureyş'e gönderdiği mektubu haber vermiş. Hazret-i Ali ile Mikdad'ı göndermiş. "Filan mevkide bir şahısta şöyle bir mektub var. Alınız, getiriniz!" Gittiler, aynı yerden aynı mektubu getirdiler. Hâtıb'ı celbetti. "Neden yaptın?" demiş; o da özür beyan etmiş, özrünü kabul etmiş.

Hem -nakl-i sahih ile- Utbe İbn-i Ebî Leheb hakkında ferman etmiş ki: يَاْكُلُهُ كَلْبُ اللّٰهِ diye, Utbe'nin akibet-i feciasını haber vermiş. Sonra Yemen tarafına giderken bir arslan gelip onu yemiş. Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hem bedduasını, hem haberini tasdik etmiş.

Hem -nakl-i sahih ile- Feth-i Mekke vaktinde, Hazret-i Bilâl-i Habeşî, Kâ'be damına çıkıp ezan okumuş. Rüesa-yı Kureyş'ten Ebî Süfyan, Attab İbn-i Esid ve Hâris İbn-i Hişam oturup konuştular. Attab dedi: "Pederim Esid bahtiyar idi ki, bugünü görmedi." Haris dedi ki: "Muhammed, bu siyah kargadan başka adam bulmadı mı ki müezzin yapsın?" Hazret-i Bilâl-i Habeşî'yi tezyif etti. Ebî Süfyan dedi: "Ben korkarım, birşey demeyeceğim; kimse olmasa da şu Batha'nın taşları, ona haber verecek, o bilecek." Hakikaten bir parça sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onlara rast geldi, harfiyen konuştuklarını söyledi. O vakit Attab ile Haris şehadet getirdiler, müslüman oldular.

İşte ey bîçare mülhid! Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tanımayan kalbsiz adam! Bak, Kureyş'in iki muannid büyükleri, bir tek ihbar-ı gaybî ile imana geldiler. Ne kadar kalbin bozulmuş ki; manevî tevatürle, bu ihbar-ı gaybî gibi binler mu'cizatı işitiyorsun, yine kanaat-ı tâmmen gelmiyor!.. Her ne ise, sadede dönüyoruz.

Hem -nakl-i sahih ile- Gazve-i Bedir'de, Hazret-i Abbas sahabelerin eline esir düştüğü vakitte, fidye-i necat istenilmiş. O da demiş: "Param yok." Hazret-i Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki: "Zevcen Ümm-ü Fadl yanında bu kadar parayı filan yere bırakmışsın." Hazret-i Abbas tasdik edip, "İkimizden başka kimsenin

bilmediği bir sır idi.” O vakit kemal-i imanı kazanıp İslâm olmuş.

Hem -nakl-i sahih-i kat’î ile- muzır bir sahir olan Lebid-i Yahudi; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ı rencide etmek için acib ve müessir bir sihir yapmış. Bir tarağa saçları sarmış, üstünde sihir yapmış, bir kuyuya atmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Ali’ye ve sahabelere ferman etmiş: “Gidiniz, filan kuyuda bu çeşit sihir âletlerini bulup getiriniz!” Gitmişler, aynen öyle bulup getirmişler. Her bir ipi açıldıkça, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dahi rahatsızlığından hıffet buluyordu.

Hem -nakl-i sahih ile- Ebu Hüreyre ve Huzeyfe gibi mühim zâtlar bulunduğu bir heyette, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki: ضِرْسُ اَحَدِكُمْ فِى النَّارِ اَعْظَمُ مِنْ اُحُدٍ diye, birinin irtidadıyla müdhiş akibetini haber vermiş. Ebu Hüreyre dedi: “O heyetten, ben bir adamla ikimiz kaldık; ben korktum. Sonra öteki adam, Yemame Harbi’nde Müseylime tarafında bulunup, mürted olarak katledildi.” İhbar-ı Nebevînin hakikatı çıktı.

Hem -nakl-i sahih ile- Umeyr ve Safvan müslüman olmadan evvel, mühim bir mala mukabil, Peygamber’in (A.S.M.) katline karar verip; Umeyr ise Peygamber’in (A.S.M.) katlini niyet ederek Medine’ye gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Umeyr’i gördü, yanına çağırdı. Dedi: “Safvan ile maceranız budur!” Elini Umeyr’in göğsüne koydu; Umeyr “Evet” dedi, müslüman oldu.

Daha bunlar gibi pek çok sahih ihbarat-ı gaybiye vuku bulmuş. Meşhur Kütüb-ü Sitte-i Sahiha-i Hadîsiyede zikredilmiştir ve senedleriyle beyan edilmiştir. Bu risalede beyan edilen vakıatın ekseri, tevatür-ü manevî hükmünde kat’îdir, yakînîdirler. Başta Buharî ve Müslim ki, Kur’andan sonra en sahih kitab olduklarını, ehl-i tahkik kabul etmiş. Ve sair Sahih-i Tirmizî, Nesaî ve Ebu Davud ve Müsned-i Hâkim

ve Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel ve Delail-i Beyhakî gibi kitablarda an'anesiyle beyan edilmiştir.

Şimdi ey mülhid-i bîhuş! "Muhammed-i Arabî (A.S.M.) akıllı bir adam idi." deyip geçme. Çünki şu umûr-u gaybiyeye dair ihbarat-ı sadıka-i Ahmediye (A.S.M.) iki şıktan hâlî değil; ya diyeceksin ki: O Zât-ı Kudsî'de öyle keskin bir nazar ve geniş bir dehâ var ki, mazi ve müstakbeli ve umum dünyayı görür, bilir ve etraf-ı âlemi ve şark ve garbı temaşa eder bir gözü ve geçmiş ve gelecek bütün zamanları keşfeder bir dehâsı vardır. Bu hal ise, beşerde olamaz; eğer olsa, Hâlık-ı Âlem tarafından verilmiş bir hârika, bir mevhibe olur. Bu ise, tek başıyla bir mu'cize-i a'zamdır. Veyahut inanacaksın ki: O Zât-ı Mübarek, öyle bir Zât'ın memuru ve şakirdidir ki, herşey onun nazarında ve tasarrufundadır ve bütün enva'-ı kâinat ve bütün zamanlar, onun taht-ı emrindedir.. Defter-i Kebirinde herşey yazılıdır; istediği zaman talebesine bildirir ve gösterir. Demek Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, Üstad-ı Ezelîsinden ders alır, öyle ders verir…

Hem -nakl-i sahih ile- Hazret-i Hâlid'i, harb için Düvmet-ül Cendel Reisi olan Ükeydir'e gönderdiği vakit ferman etmiş ki: اِنَّكَ تَجِدُهُ يَصِيدُ الْبَقَرَ diye, bakar-ı vahşi avında bulacağını, kavgasız esir edileceğini ihbar etmiş. Hazret-i Hâlid gitmiş, aynen öyle bulmuş, esir etmiş getirmiş.

Hem -nakl-i sahih ile- Kureyş, Benî-Hâşimî aleyhinde yazdıkları ve Kâ'be'nin sakfına astıkları sahife hakkında ferman etmiş ki: "Kurtlar yazılarınızı yemiş, yalnız sahifedeki Esma-i İlahiyeye ilişmemişler!" Haber vermiş. Sonra sahifeye bakmışlar, aynen öyle olmuş.

Hem -nakl-i sahih ile- "Beyt-ül Makdis'in fethinde büyük bir taun çıkacak." ferman etmişti. Hazret-i Ömer zamanında Beyt-ül Makdis fetholundu. Ve öyle bir taun çıktı ki, üç günde yetmiş bin vefiyat oldu.

Hem -nakl-i sahih ile- o zamanda vücudu olmayan Basra ve Bağdad'ın vücuda geleceklerini ve Bağdad'a dünya hazinelerinin gireceğini ve Türkler ve Bahr-i Hazar

etrafındaki milletler ile Arablar muharebe edeceklerini ve sonra onlar çoklukla İslâmiyete girecek, Arablara Arablar içinde hâkim olacaklarını haber vermiş. Demiş ki:

يُوشِكُ اَنْ يَكْثُرَ فِيكُمُ الْعَجَمُ يَاْكُلُونَ فَيْئَكُمْ وَيَضْرِبُونَ رِقَابَكُمْ

Hem ferman etmiş ki: هَلاَكُ اُمَّتِى عَلَى يَدِ اُغَيْلِمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ diye, Emeviye'nin Yezid ve Velid gibi şerir reislerinin fesadını haber vermiş.

Hem Yemame gibi bir kısım yerlerde, irtidad vuku bulacağını haber vermiş.

Hem Gazve-i Meşhure-i Hendek'te ferman etmiş ki: اِنَّ قُرَيْشًا وَالْاَحْزَابَ لاَ يَغْزُونِى اَبَدًا وَاَنَا اَغْزُوهُمْ diye, "Bundan sonra onlar bana değil, belki ben onlara hücum edeceğim!" Haber vermiş, haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih ile- vefatından bir-iki ay evvel ferman etmiş ki: اِنَّ عَبْدًا خُيِّرَ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللّٰهِ diye, vefatını haber vermiş.

Hem Zeyd İbn-i Suvahan hakkında ferman etmiş ki: يَسْبِقُ عُضْوٌ مِنْهُ اِلَى الْجَنَّةِ Zeyd'den evvel, bir uzvu şehid edileceğini haber vermiş. Bir zaman sonra, Nihavend Harbi'nde bir eli kesilmiş. Demek en evvel o el şehid olup, manen Cennet'e gitmiş.

İşte bütün bahsettiğimiz umûr-u gaybiye, on kısım enva'-ı mu'cizatından bir tek nevidir. O nev'in on kısmından bir kısmını söylemedik. Şimdi bu kısımla beraber i'caz-ı Kur'ana dair Yirmibeşinci Söz'de, gayet geniş ihbar-ı gayb nev'inin dört nev'ini icmalen beyan etmişiz. İşte buradaki nev'i ile beraber, Kur'anın lisanıyla gaybdan haber verilen o dört büyük nev'i beraber düşün. Gör ki: Ne kadar kat'î, şübhesiz, parlak, kuvvetli, kavî bir bürhan-ı risalettir ki; bütün bütün kalbi, aklı bozulmayan elbette iman edecek ki: Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, Hâlık-ı Küll-i Şey ve Allâm-ül Guyub olan bir Zât-ı Zülcelal'in resulüdür ve ondan haber alıyor.

YEDİNCİ NÜKTELİ İŞARET:

Mu’cizat-ı Nebeviyenin bereket-i taam hususunda olan kısmından birkaç kat’î ve manen mütevatir misaline işaret edeceğiz. Bahisten evvel bir mukaddime zikri münasibdir.

Mukaddime: Şu gelecek bereketli mu’cizat misalleri, herbiri müteaddid tarîkle, hattâ bazıları onaltı tarîkle sahih bir surette nakledilmiş. Ekserîsi, bir cemaat-ı kesîre huzurunda vukubulmuş; o cemaat içinde mu’teber ve sadık insanlar onlardan bahsedip nakletmişler. Meselâ: “Sa’ denilen dört avuç taamdan yetmiş adam yemişler, tok olmuşlar.” naklediyor. O yetmiş adam, onun sözünü işitiyor, tekzib etmiyor. Demek sükût ile tasdik ediyorlar. Halbuki o asr-ı sıdk ve hakikatta ve o hakperest ve ciddî ve doğru adam olan sahabeler, zerre miktar yalanı görse, red ve tekzib ederler. Halbuki bahsedeceğimiz vakıaları çoklar rivayet etmiş ve ötekiler de sükût ile tasdik etmişler. Demek herbir hâdise manen mütevatir gibi kat’îdir.

Hem sahabeler, Kur’anın ve âyetlerin hıfzından sonra en ziyade, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın ef’al ve akvalinin muhafazasına, bahusus ahkâma ve mu’cizata dair ahvaline bütün kuvvetleriyle çalıştıklarını ve sıhhatlerine pek çok dikkat ettiklerini, Tarih ve Siyer şehadet ediyor. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’a ait en küçük bir hareketi, bir sîreti, bir hali ihmal etmemişler. Ve etmediklerini ve kaydettiklerini, kütüb-ü ehadîsiye şehadet ediyor. Hem Asr-ı Saadette, mu’cizatı ve medar-ı ahkâm ehadîsi, kitabetle çoklar kaydedip yazdılar. Hususan Abadile-i Seb’a, kitabetle kaydettiler. Hususan Tercüman-ül Kur’an olan Abdullah İbn-i Abbas ve Abdullah İbn-i Amr İbn-il Âs, bahusus otuz-kırk sene sonra, Tâbiînin binler muhakkikleri, ehadîsi ve mu’cizatı yazı ile kaydettiler. Daha ondan sonra, başta dört imam-ı müçtehid ve binler muhakkik muhaddisler naklettiler; yazı ile muhafaza ettiler. Daha Hicretten ikiyüz sene sonra başta Buharî, Müslim,

Kütüb-ü Sitte-i Makbule vazife-i hıfzı omuzlarına aldılar. İbn-i Cevzî gibi şiddetli binler münekkidler çıkıp; bazı mülhidlerin veya fikirsiz veya hıfızsız veya nâdânların karıştırdıkları mevzu ehadîsi tefrik ettiler, gösterdiler. Sonra ehl-i keşfin tasdikiyle; yetmiş defa Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm temessül edip, yakaza halinde onun sohbetiyle müşerref olan Celaleddin-i Süyutî gibi allâmeler ve muhakkikler, ehadîs-i sahihanın elmaslarını, sair sözlerden ve mevzuattan tefrik ettiler. İşte bahsedeceğimiz hâdiseler, mu'cizeler böyle elden ele -kuvvetli, emin, müteaddid ve çok, belki hadsiz ellerden- sağlam olarak bize gelmiş. اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

İşte buna binaen; "Bu zamana kadar uzun mesafeden gelen şu zamandan tâ o zamana kadar bu hâdiseleri nasıl bileceğiz ki karışmamış ve safidir." hatıra gelmemelidir.

Berekete dair mu'cizat-ı kat'iyyenin birinci misali: Başta Buharî ve Müslim, Kütüb-ü Sitte-i Sahiha müttefikan haber veriyorlar ki; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Hazret-i Zeyneb ile tezevvücü velîmesinde, Hazret-i Enes'in vâlidesi Ümm-ü Süleym, bir-iki avuç hurmayı yağ ile kavurarak bir kaba koyup Hazret-i Enes'le Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'a gönderdi. Enes'e ferman etti ki: "Filan, filanı çağır. Hem kime tesadüf etsen davet et." Enes de kime rast geldiyse çağırdı. Üçyüz kadar sahabe gelip, Suffe ve Hücre-i Saadeti doldurdular. Ferman etti: تَحَلَّقُوا عَشَرَةً عَشَرَةً Yani: "Onar onar halka olunuz!" Sonra mübarek elini o az taam üzerine koydu, dua etti, "Buyurun!" dedi. Bütün o üçyüz adam yediler, tok olup kalktılar. Enes'e ferman etmiş: "Kaldır!" Enes demiş ki: "Bilmedim, taam kabını koyduğum vakit mi taam çoktu, yoksa kaldırdığım vakit mi çoktu farkedemedim."

İkinci Misal: Mihmandar-ı Nebevî Ebu Eyyüb-il Ensarî hanesine teşrif-i Nebevî hengâmında Ebu Eyyüb der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ve Ebu Bekir-i Sıddık'a kâfi gelecek iki kişilik yemek yaptım. Ona ferman etti: اُدْعُ ثَلاَثِينَ مِنْ اَشْرَافِ اْلاَنْصَارِ Otuz adam geldiler, yediler.

Sonra ferman etti: اَدْعُ سِتِّينَ Altmış daha davet ettim; geldiler, yediler. Sonra ferman etti: اُدْعُ سَبْعِينَ Yetmiş daha davet ettim; geldiler, yediler. Kaplarda yemek daha kaldı. Bütün gelenler o mu'cize karşısında İslâmiyete girip, biat ettiler. O iki kişilik taamdan yüzseksen adam yediler.

Üçüncü Misal: Hazret-i Ömer İbn-il Hattab ve Ebu Hüreyre ve Seleme İbn-il Ekva' ve Ebu Amrat-el Ensarî gibi, müteaddid tarîklerle diyorlar ki: Bir gazvede ordu aç kaldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a müracaat ettiler. Ferman etti ki: "Heybelerinizde kalan bakiyye-i erzakı toplayınız!" Herkes azar birer parça hurma getirdi. En çok getiren dört avuç getirebildi. Bir kilime koydular. Seleme der ki: "Mecmuunu ben tahmin ettim, oturmuş bir keçi kadar ancak vardı." Sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bereketle dua edip, ferman etti: "Herkes kabını getirsin!" Koşuştular, geldiler. O ordu içinde hiçbir kap kalmadı, hepsini doldurdular. Hem fazla kaldı. Sahabeden bir râvi demiş: "O bereketin gidişatından anladım; eğer ehl-i Arz gelseydi, onlara dahi kâfi gelecekti."

Dördüncü Misal: Başta Buharî ve Müslim, Kütüb-ü Sahiha beyan ediyorlar ki: Abdurrahman İbn-i Ebî Bekir-i Sıddık der: Biz yüzotuz sahabe, bir seferde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. Dört avuç mikdarı olan bir sa', ekmek için hamur yapıldı. Bir keçi dahi kesildi, pişirildi; yalnız ciğer ve böbrekleri kebap yapıldı. Kasem ederim, o kebaptan yüzotuz sahabeden herbirisine bir parça kesti, verdi. Sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, pişmiş eti iki kâseye koydu. Biz umumumuz tok oluncaya kadar yedik, fazla kaldı. Ben fazlasını deveye yükledim.

Beşinci Misal: Kütüb-ü sahiha kat'iyyetle beyan ediyorlar ki: Gazve-i Garra-i Ahzab'da, meşhur Yevm-ül Hendek'te, Hazret-i Câbir-ül Ensarî kasem ile ilân ediyor: O günde, dört avuç olan bir sa' arpa ekmeğinden, bir senelik bir keçi oğlağından bin adam yediler ve öylece kaldı. Hazret-i Câbir der ki: "O gün yemek, hanemde pişirildi;

bütün bin adam o sa’dan, o oğlaktan yediler, gittiler. Daha tenceremiz dolu kaynıyor, daha hamurumuz ekmek yapılıyor. O hamura, o tencereye mübarek ağzının suyunu koyup, bereketle dua etmişti.

İşte şu mu’cize-i bereketi, bin zâtın huzurunda, onları ona alâkadar göstererek Hazret-i Câbir kasemle ilân ediyor. Demek şu hâdise, bin adam rivayet etmiş gibi kat’î denilebilir.

Altıncı Misal: -Nakl-i sahih-i kat’î ile- hâdim-i Nebevî Hazret-i Enes’in amucası meşhur Ebu Talha der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm; yetmiş seksen adamı, Enes’in koltuğu altında getirdiği az arpa ekmeğinden tok oluncaya kadar yedirdi. “O az ekmekleri parça parça ediniz!” emretti ve bereketle dua etti. Menzil dar olduğundan, onar onar gelip yediler, tok olarak gittiler.

Yedinci Misal: -Nakl-i sahih-i kat’î ile- Şifa-i Şerif ve Müslim gibi kütüb-ü sahiha beyan ederler ki: Hazret-i Câbir-ül Ensarî diyor: Bir zât, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’dan iyali için taam istedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, yarım yük arpa verdi. Çok zaman o adam iyali ile ve misafirleriyle o arpadan yediler. Bakıyorlar, bitmiyor. Noksaniyetini anlamak için ölçtüler. Sonra bereket dahi kalktı, noksan olmağa başladı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’a geldi, vak’ayı beyan etti. Ona cevaben ferman etti: لَوْ لَمْ تَكِلْهُ َلاَكَلْتُمْ مِنْهُ وَ لَقَامَ بِكُمْ Yani: “Eğer kile ile tecrübe etmeseydiniz, hayatınızca size yeterdi.”

Sekizinci Misal: Tirmizî ve Nesaî ve Beyhakî ve Şifa-i Şerif gibi kütüb-ü sahiha beyan ediyorlar ki: Hazret-i Semuretebn-i Cündüb der: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’a bir kâse et geldi. Sabahtan akşama kadar fevc fevc adamlar geldiler, yediler.

İşte mukaddimede beyan ettiğimiz sırra binaen; şu vakıa-i bereket, yalnız Semure’nin rivayeti değil, belki Semure, o yemeği yiyen cemaatlerin mümessili gibi, onların namına ve tasdiklerine binaen ilân ediyor.

Dokuzuncu Misal: Şifa-i Şerif sahibi ve meşhur İbn-i Ebî Şeybe ve Taberanî gibi mevsuk ve sahih muhakkikler rivayetiyle, Hazret-i Ebu Hüreyre der: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bana emretti: "Mescid-i Şerif'in suffesini mesken ittihaz eden yüzden ziyade fukara-yı muhacirîni davet et!" Ben dahi onları aradım, topladım. Umumumuza bir tabla taam konuldu. Biz, istediğimiz kadar yedik, kalktık. O kâse konulduğu vakit nasıl idi, yine öyle dolu kaldı; yalnız parmakların izi taamda görünüyordu.

İşte Hazret-i Ebu Hüreyre, umum kâmilîn-i Ehl-i Suffe tasdikine istinaden, onlar namına haber verir. Demek, manen umum Ehl-i Suffe rivayet etmiş gibi kat'îdir. Hem hiç mümkün müdür ki, o haber hak ve doğru olmasa, o sadık ve kâmil zâtlar sükût edip, tekzib etmesinler.

Onuncu Misal: -Nakl-i sahih-i kat'î ile- Hazret-i İmam-ı Ali der: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Benî-Abdülmuttalib'i cem'etti. Onlar kırk adam idiler. Onlardan bazıları bir deve yavrusunu yerdi ve dört kıyye süt içerdi. Halbuki umum onlara, bir avuç kadar bir yemek yaptı; umum yeyip tok oldular. Yemek eskisi gibi kaldı. Sonra üç-dört adama ancak kâfi gelir ağaçtan bir kap içinde süt getirdi. Umumen içtiler, doydular. İçilmemiş gibi bâki kaldı.

İşte Hazret-i Ali'nin şecaatı ve sadakatı kat'iyyetinde bir mu'cize-i bereket!..

Onbirinci Misal: -Nakl-i sahih ile- Hazret-i Ali ve Fatımat-üz Zehra velîmesinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Bilâl-i Habeşî'ye emretti: "Dört-beş avuç un ekmek yapılsın ve bir deve yavrusu kesilsin." Hazret-i Bilâl der: Ben taamı getirdim, mübarek elini üstüne vurdu; sonra taife taife sahabeler geldiler, yediler, gittiler. O yemekten bâki kalan miktara yine bereketle dua etti, bütün Ezvac-ı Tahirat'a herbirine birer kâse gönderildi. Emretti ki: "Hem yesinler, hem yanlarına gelenlere yedirsinler."

Evet böyle mübarek bir izdivacda, elbette böyle bir bereket lâzımdır ve vukuu kat'îdir!..

Onikinci Misal: Hazret-i İmam-ı Cafer-i Sadık, pederleri İmam-ı Muhammed-ül Bâkır'dan, o da pederi İmam-ı Zeynelâbidîn'den, o dahi İmam-ı Ali'den nakleder ki: Fatımat-üz Zehra, yalnız ikisine kâfi gelecek bir yemek pişirdi. Sonra Ali'yi gönderdi; tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm gelsin, beraber yesinler. Teşrif etti ve emretti ki: O yemekten her bir ezvacına birer kâse gönderildi. Sonra kendine, hem Ali'ye, hem Fatıma ve evlâdlarına birer kâse ayrıldıktan sonra, Hazret-i Fatıma der: "Tenceremizi kaldırdık, daha dolu olup taşıyordu. Meşiet-i İlahiye ile, hayli zaman o yemekten yedik."

Acaba niçin bu nuranî, yüksek silsile-i rivayetten gelen şu mu'cize-i berekete, gözün ile görmüş gibi inanmıyorsun? Evet buna karşı, şeytan dahi bahane bulamaz.

Onüçüncü Misal: Ebu Davud ve Ahmed İbn-i Hanbel ve İmam-ı Beyhakî gibi sadûk imamlar, Dükeyn-ül Ahmesî İbn-i Said-il Müzenî'den, hem altı kardeş ile beraber sohbete müşerref ve sahabelerden olan Nu'man İbn-i Mukarrin-il Ahmesiyy-il Müzenî'den, hem Cerir'den naklederek, müteaddid tarîklerle Hazret-i Ömer İbn-il Hattab'dan naklediyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Ömer'e emretti: "Ahmesî Kabîlesinden gelen dört yüz atlıya yolculuk için zâd ü zahîre ver!" Hazret-i Ömer dedi: "Yâ Resulallah! Mevcud zahîre, birkaç sa'dır. Kümesi, oturmuş bir deve yavrusu kadardır." Ferman etti: "Git ver!" O da gitti, yarım yük hurmadan, dört yüz süvariye kifayet derecesinde zâd ü zahîre verdi. Ve dedi: Hiç noksan olmamış gibi eski halinde kaldı.

İşte şu mu'cize-i bereket, dört yüz adamla ve bahusus Hazret-i Ömer ile münasebetdar bir surette vukua gelmiştir. Rivayetlerin arkasında bunlar var. Bunların sükûtu, tasdiktir. İki-üç haber-i vâhid deyip geçme! Böyle hâdiseler haber-i vâhid dahi olsa, tevatür-ü manevî hükmünde kanaat verir.

Ondördüncü Misal: Başta Buharî ve Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Hazret-i Câbir'in pederi vefat

eder; borcu çok, ziyade medyun. Borç sahibleri de Yahudiler. Câbir, pederinin asıl malını guremaya verdi, kabul etmediler. Halbuki bağındaki meyveleri, kaç senede deynine kâfi gelmeyecek. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: "Bağın meyvelerini koparınız, harman ediniz!" Öyle yaptılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm harman içinde gezdi, dua etti. Sonra Câbir harmandan pederinin bütün guremasının borçlarını verdikten sonra, yine bir senede bağdan gelen mahsulât kadar harmanda kaldı. Bir rivayette, bütün guremaya verdiği kadar kaldı. O hâdiseden borç sahibleri olan Yahudiler, çok taaccüb edip hayrette kaldılar.

İşte şu mu'cize-i bahire-i bereket, yalnız Hazret-i Câbir gibi birkaç râvilerin haberi değil, belki manevî tevatür hükmünde, o hâdise ile münasebetdar, hadd-i tevatür derecesinde çok adamları temsil ederek rivayet etmişler.

Onbeşinci Misal: Başta Tirmizî ve İmam-ı Beyhakî gibi muhakkikler, Hazret-i Ebu Hüreyre'den nakl-i sahih ile beraber haber veriyorlar ki: Ebu Hüreyre demiş ki: Bir gazvede -başka bir rivayette Gazve-i Tebük'te- ordu aç kaldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: هَلْ مِن شَيْءٍ؟ "Bir şey var mı?" diye emretti. Ben dedim: "Heybede bir parça hurma var." (Bir rivayette, onbeş tane imiş.) Dedi: "Getir!" Getirdim. Mübarek elini soktu, bir kabza çıkardı, bir kaba bıraktı; bereketle dua buyurdular. Sonra onar onar askeri çağırdı, umumen yediler. Sonra ferman etti: خُذْ مَا جِئْتَ بِهِ وَاقْبِضْ عَلَيْهِ وَلاَ تَكُبَّهُ Ben aldım, elimi o heybeye soktum. Evvel getirdiğim kadar elime geçti. Sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hayatında, Ebu Bekir ve Ömer ve Osman hayatında, o hurmalardan yedim. Başka bir tarîkte rivayet edilmiş ki: O hurmalardan kaç yük, fîsebilillah sarfettim. Sonra Hazret-i Osman'ın katlinde, o hurma kabı ile nehb ü garat edildi, gitti.

İşte Hoca-i Kâinat olan Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın kudsî medresesi ve tekyesi olan Suffe'nin demirbaş bir mühim talebesi ve müridi ve kuvve-i hâfızanın

ziyadesi için dua-yı Nebeviyeye mazhar olan Hazret-i Ebu Hüreyre, Gazve-i Tebük gibi bir mecma-i nâsta vukuunu haber verdiği şu mu'cize-i bereket; manen bir ordu sözü kadar kat'î ve kuvvetli olmak gerektir.

Onaltıncı Misal: Başta Buharî, kütüb-ü sahiha -nakl-i kat'î ile- beyan ediyorlar ki: Hazret-i Ebu Hüreyre aç olmuş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın arkasından gidip, menzil-i saadete gitmişler. Bakarlar ki bir kadeh süt, oraya hediye getirilmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm emretti ki: "Ehl-i Suffe'yi çağır!" Ben kalbimden dedim ki: "Bu sütün bütününü ben içebilirim. Ben daha ziyade muhtacım." Fakat emr-i Nebevî için onları topladım, getirdim. Yüzü mütecaviz idiler. Ferman etti: "Onlara içir!" Ben de o kadehteki sütü birer birer verdim. Her birisi doyuncaya kadar içer, diğerine veririm. Böyle birer birer içirerek, bütün Ehl-i Suffe o sâfi sütten içtiler. Sonra ferman etti ki: بَقِىَ اَنَا وَاَنْتَ فَاشْرَبْ Ben içtim. "İçtikçe, iç!" ferman eder; tâ ben dedim: "Seni hak ile irsal eden Zât-ı Zülcelal'e kasem ederim, yer kalmadı ki içeyim." Sonra kendisi aldı. Bismillah deyip hamdederek bakiyyesini içti. Yüzbin âfiyet olsun.

İşte şu sâfi, hâlis, süt gibi latif, şübhesiz mu'cize-i bahire-i bereket, beşyüzbin hadîsi hıfzına alan Hazret-i Buharî başta olarak, Kütüb-ü Sitte-i Sahiha ile nakilleri, gözle görmek kadar kat'î olmakla beraber, Medrese-i Kudsiye-i Ahmediye (A.S.M.) olan Suffe'nin namdar, sadık, hâfız bir şakirdi olan Ebu Hüreyre'nin, umum Ehl-i Suffe'yi manen işhad ederek, âdeta umumunu temsil edip şu ihbarı, tevatür derecesinde kat'î telakki etmeyenin ya kalbi bozuk veya aklı yok. Acaba Hazret-i Ebu Hüreyre gibi sadık ve bütün hayatını hadîse ve dine vakfeden, وَمَنْ كَذَبَ عَلَىَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّاْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ hadîsini işiten ve nakleden; hiç mümkün müdür ki, hıfzındaki ehadîs-i Nebeviyenin kıymetini ve sıhhatini şübheye düşürüp, Ehl-i Suffe'nin tekzibine hedef edecek muhalif bir söz ve asılsız bir vak'a söylesin? Hâşâ…

Yâ Rab! Şu Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bereketi hürmetine, bize ihsan ettiğin maddî ve manevî rızkımıza bereket ihsan et!..

Bir Nükte-i Mühimme: Malûmdur ki; zaîf şeyler içtima' ettikçe kuvvetleşir. İncecik ipler topak yapılsa, kuvvetli halat olur. Kuvvetli halatlar topak yapılsa, kimse koparamaz. İşte onbeş enva'-ı mu'cizattan yalnız bereket kısmındaki mu'cizatı ve o kısmın onbeş kısmından ancak bir kısmını, onbeş misal ile gösterdik. Herbir misal, tek başıyla, nübüvveti isbat eder bir derecede kuvvetli idi. Farz-ı muhal olarak, bunların bir kısmını kuvvetsiz saysak da, yine kuvvetsiz diyemeyiz. Çünki kavî ile ittifak eden kavîleşir.

Hem şu onbeş misalin içtimaı; kat'î şübhesiz bir tevatür-ü manevî ile, kuvvetli bir mu'cize-i kübrayı gösterir. Şimdi şu mecmu'daki mu'cize-i kübra, bereket mu'cizelerinden zikredilmemiş olan ondört kısm-ı âhere mezcedilse; kuvvetli halatları topak yapmak gibi, koparılması mümkün olmayan bir mu'cize-i ekber, içinde görünür. Sonra şu mu'cize-i ekberi, sair ondört nevi mu'cizatın mecmuuna ilâve et, gör ki: Ne derece kuvvetli, sarsılmaz, kat'î bir bürhan-ı nübüvvet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) gösterir. İşte nübüvvet-i Ahmediyenin (A.S.M.) direği, şu mecmu'dan teşekkül eden dağ gibi kuvvetli bir direktir. Şimdi cüz'iyatta ve misallerde, sû'-i fehimden gelen şübhelerle, o metin sakf-ı muallâyı sebatsız ve kabil-i sukut görmek ne derece akılsızlık olduğunu anladın. Evet berekete dair o mu'cizeler gösteriyorlar ki: Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, umuma rızık veren ve rızıkları halkeden bir Zât-ı Rahîm ve Kerim'in sevgili memurudur, pek hürmetli bir abdidir ki; rızkın enva'ında, hilaf-ı âdet olarak, ona hiçten ve sırf gaybdan ziyafetler gönderiyor. Malûmdur ki: Ceziret-ül Arab, suyu ve ziraati az bir yerdir. Onun için ahalisi, hususan bidayet-i İslâmdaki sahabeler, dîk-ı maişete maruzdular. Hem susuzluğa çok defa giriftar oluyorlardı. İşte bu hikmete binaen, mu'cizat-ı bahire-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mühimleri, taam ve su hususunda

tezahür etmiş. Bu hârikalar dava-yı nübüvvete delil ve mu'cize olmaktan ziyade, ihtiyaca binaen Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a bir ikram-ı İlahî, bir ihsan-ı Rabbanî, bir ziyafet-i Rahmaniye hükmündedir. Çünki o mu'cizatı görenler, nübüvveti tasdik etmişler. Fakat mu'cize zuhur ettikçe, iman ziyadeleşir, "nurun alâ nur" olur.

SEKİZİNCİ İŞARET:

Su hususunda tezahür eden bir kısım mu'cizatı beyan eder.

Mukaddime: Malûmdur ki cemaatler içinde vuku bulan hâdiseler âhâdî bir surette nakledilse, tekzib edilmediği vakit, doğruluğunu gösterir. Çünki insanın fıtratında yalana yalandır demeye cibillî bir meyil vardır. Hususan her kavimden ziyade yalana karşı sükût etmez sahabeler olsa.. hususan hâdiseler, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a taalluk etse ve bilhâssa nakleden, meşahir-i sahabeden olsa; elbette o haber-i vâhid sahibi, o hâdiseyi gören cemaatı temsil eder hükmünde rivayet eder. Halbuki şimdi bahsedeceğimiz mu'cizat-ı mâiyeyi, herbir misali çok tarîklerle, çok sahabelerin ellerinden, binler Tâbiînin muhakkikleri el atıp almışlar; sağlam olarak ikinci asır müçtehidlerinin ellerine vermişler. Onlar da, kemal-i ciddiyetle ve hürmetle el atıp, kabul edip, arkalarındaki asrın muhakkiklerinin ellerine vermişler. Her tabaka, binler kuvvetli ellerden geçip, gele gele tâ asrımıza gelmiş. Hem Asr-ı Saadette yazılan Kütüb-ü Ehadîsiye sağlam olarak devredilip, tâ Buharî ve Müslim gibi ilm-i hadîsin dâhî imamlarının eline geçmiş. Onlar da, kemal-i tahkik ile meratibini tefrik ederek, sıhhati şübhesiz olanları cem'ederek bize ders vermişler, takdim etmişler. جَزَاهُمُ اللّٰهُ خَيْرًا كَثِيرًا

İşte Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mübarek parmaklarından suyun akması ve pek çok adama içirmesi mütevatirdir. Öyle bir cemaat nakletmiş ki, yalana ittifakları muhaldir. Şu mu'cize gayet kat'îdir. Hem üç defa, üç mecma-ı azîmde tekerrür etmiş. Başta Buharî, Müslim, İmam-ı Mâlik, İmam-ı Şuayb, İmam-ı Katade gibi pek çok ehl-i sahih bir cemaat, sahabelerden, başta hâdim-i Nebevî Hazret-i Enes, Hazret-i Câbir, Hazret-i İbn-i Mes'ud gibi meşahir-i sahabenin bir cemaatinden, parmaklarından suyun kesretle akması ve orduya içirmesi nakl-i sahih-i kat'î ile beyan edilmiştir. Bu nevi mu'cize-i mâiyeden, pek çok misallerinden dokuz misali beyan edeceğiz.

Birinci Misal: Başta Buharî, Müslim, kütüb-ü sahiha Hazret-i Enes'ten nakl-i sahih ile haber veriyorlar ki: Hazret-i Enes diyor: Zevra nam mahalde, üçyüz kişi kadar, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. İkindi namazı için abdest almayı emretti. Su bulunmadı. Yalnız bir parça su emretti, getirdik. Mübarek ellerini içine batırdı. Gördüm ki, parmaklarından çeşme gibi su akıyor. Sonra bütün maiyetindeki üçyüz adam geldiler, umumu abdest alıp içtiler. İşte şu misali Hazret-i Enes, üçyüz kişiyi temsil ederek haber veriyor. Mümkün müdür ki, o üçyüz kişi, şu habere manen iştirak etmesinler; hem iştirak etmedikleri halde, tekzib etmesinler.

İkinci Misal: Başta Buharî, Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Hazret-i Câbir İbn-i Abdullah-il Ensarî beyan ediyor: Biz bin beşyüz kişi, Gazve-i Hudeybiye'de susadık. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kırba denilen deriden bir kap sudan abdest aldı, sonra elini içine soktu. Gördüm ki, parmaklarından çeşme gibi su akıyor. Bin beşyüz kişi içip, kaplarını o kırbadan doldurdular. Sâlim İbn-i Ebi-l Ca'de, Câbir'den sormuş: "Kaç kişi idiniz?" Câbir demiş ki: "Yüzbin kişi de olsaydı, yine kâfi gelirdi. Fakat biz, onbeş yüz (yani bin beşyüz) idik." İşte şu mu'cize-i bahirenin râvileri, manen bin beşyüz kadardırlar. Çünki

fıtrat-ı beşeriyede, yalana yalan demek bir meyl-i arzusu vardır. Sahabeler ise sıdk ve doğruluk için, can ve mal ve peder ve vâlidelerini ve kavim ve kabîlelerini feda edip, sıdk ve hak için fedai oldukları halde; hem "Benden bilerek yalan birşey haber veren, Cehennem ateşinden yerini hazırlasın!" mealindeki hadîs-i şerifin tehdidine karşı, yalana mukabil sükût etmeleri mümkün değildir. Madem sükût ettiler; o haberi kabul ettiler, manen iştirak edip tasdik ediyorlar demektir.

Üçüncü Misal: Gazve-i Buvat'ta, yine Buharî, Müslim başta, kütüb-ü sahiha beyan ediyorlar ki: Hazret-i Câbir dedi ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: نَادِ بِالْوُضُوءِ "Abdest almak için nida et!" dediler. "Su yok." denildi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dedi: "Bir parça su bulunuz." Gayet az su getirdik. Sonra o az su üstüne elini kapadı, birşeyler okudu; bilmedim ne idi. Sonra ferman etti: نَادِ بِجَفْنَةِ الرَّكْبِ Yani, kafilenin büyük teştini (tekne) getir. Bana getirildi; ben de Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın önüne koydum. O da elini içine koydu, parmaklarını açtı. Ben de o az suyu, mübarek eli üzerine döküyordum. Gördüm ki, mübarek parmaklarından kesretle su aktı; sonra teşt doldu. Suya muhtaç olanları çağırdım; bütün geldiler, o sudan abdest alıp içtiler. Ben dedim: "Daha kimse kalmadı." Elini kaldırdı, o cefne (yani tekne) lebâleb dolu kaldı.

İşte şu mu'cize-i bahire-i Ahmediye (A.S.M) manen mütevatirdir. Çünki Hazret-i Câbir o işte başta olduğu için, birinci söz onun hakkıdır. O, umumun namına ilân ediyor. Çünki o vakit hizmet eden o zât idi; ilân, başta onun hakkıdır. İbn-i Mes'ud da, aynen rivayetinde diyor ki: Ben gördüm ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın parmaklarından çeşme gibi su akıyor. Acaba meşahir-i sıddıkîn-i sahabeden olan Enes, Câbir, İbn-i Mes'ud gibi bir cemaat dese: "Ben gördüm." Görmemesi mümkün müdür? Şimdi şu üç misali birleştir, ne kadar kuvvetli bir mu'cize-i

bahire olduğunu gör ve şu üç tarîk birleşse, hakikî tevatür hükmünde parmaklarından su akmasını kat'î isbat eder.

Hazret-i Musa Aleyhisselâm'ın taştan oniki yerde çeşme gibi su akıtması, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın on parmağından on musluk suyun akmasının derecesine çıkamaz. Çünki taştan su akması mümkündür, âdiyat içinde naziri bulunur. Fakat et ve kemikten âb-ı kevser gibi suyun kesretle akmasının naziri, âdiyat içinde yoktur.

Dördüncü Misal: Başta İmam-ı Mâlik, Muvatta' kitab-ı mu'teberinde, Muaz İbn-i Cebel gibi meşahir-i sahabeden haber veriyor ki: Hazret-i Muaz İbn-i Cebel dedi ki: Gazve-i Tebük'te bir çeşmeye rastgeldik, sicim kalınlığında güç ile akıyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm emretti ki: "Bir parça o suyu toplayınız." Avuçlarında bir parça topladılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, onunla elini yüzünü yıkadı; suyu çeşmeye koyduk. Birden çeşmenin menfezi açılıp, kesretle aktı; bütün orduya kâfi geldi. Hattâ bir râvi olan İmam İbn-i İshak der ki: Gök gürültüsü gibi, toprak altında o çeşmenin suyu gürültü yaparak öyle aktı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Muaz'a ferman etti ki: يُوشِكُ يَا مُعَاذُ اِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ اَنْ تَرَى مَا هٰهُنَا قَدْ مُلِئَ جِنَانًا Yani: Bu eser-i mu'cize olan mübarek su devam edip, buraları bağa çevirecek; ömrün varsa göreceksin. Ve öyle olmuştur.

Beşinci Misal: Başta Buharî Hazret-i Bera'dan ve Müslim Hazret-i Selemetebn-i Ekva'dan ve sair kütüb-ü sahiha başka râvilerden müttefikan haber veriyorlar ki: Gazve-i Hudeybiye'de bir kuyuya rastgeldik. Biz dört yüz kişi idik. O kuyunun suyu, elli kişiyi ancak idare ederdi. Biz suyu çektik, içinde birşey bırakmadık. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm geldi, kuyunun başına oturdu, bir kova su istedi; getirdik. Kovanın içine mübarek ağzının suyunu bıraktı ve dua etti, sonra o kovayı kuyuya döktü. Birden kuyu coştu ve kaynadı; ağzına kadar doldu. Bütün ordu, kendileri ve hayvanatı doyuncaya kadar içtiler, kaplarını da doldurdular.

Altıncı Misal: Yine Müslim ve İbn-i Cerir-i Taberî gibi hadîsin dâhî imamları başta olarak, kütüb-ü sahiha nakl-i sahih ile meşhur Ebî Katade'den haber veriyorlar ki: Ebî Katade diyor: Mûte gazve-i meşhuresinde, reislerin şehadetleri üzerine imdada gidiyorduk. Bende bir kırba vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bana ferman etti: اِحْفَظْ عَلَىَّ مِيضَئَتَكَ فَسَيَكُونُ لَهَا نَبَأٌ عَظِيمٌ Yani: "Kırbanı sakla, onun büyük işi var." Sonra susuzluk başladı. Yetmişiki kişi idik, -Taberî'nin nakline göre, üçyüz idik- susuz kaldık. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dedi: "Kırbanı getir." Ben getirdim. O da aldı, ağzını ağzına getirdi, içine nefes etti etmedi bilmem; sonra yetmişiki kişi geldiler, içtiler, kaplarını doldurdular. Sonra ben aldım, verdiğim gibi kalmıştı.

İşte şu mu'cize-i bahire-i Ahmediyeyi (A.S.M.) gör, اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَيْهِ وَ عَلَى آلِهِ بِعَدَدِ قَطَرَاتِ الْمَاءِ de.

Yedinci Misal: Başta Buharî ve Müslim olarak kütüb-ü sahiha, Hazret-i İmran İbn-i Husayn'dan haber veriyorlar ki: İmran der: Bir seferde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraber susuz kaldık. Bana ve Ali'ye ferman etti ki: "Filan mevkide bir kadın, iki kırba suyu hayvana yükletmiş gidiyor; alıp buraya getiriniz." Ben ve Ali beraber gittik, aynı yerde kadını, su yükü ile bulduk, getirdik. Sonra emretti: "Bir kaba bir parça su boşaltınız." Boşalttık. Bereketle dua etti. Sonra yine suyu, o hayvandaki kırbaya koyduk. Ferman etti ki: "Herkes gelsin, kabını doldursun." Bütün kafile geldi, kaplarını doldurdular, içtiler. Sonra ferman etti: "Kadına birşeyler toplayınız." Kadının eteğini doldurdular. İmran diyor ki: Ben tahayyül ediyordum ki, gittikçe iki kırba doluyor, daha ziyadeleşiyor. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o kadına ferman etti ki: اِذْهَبِى فَاِنَّا لَمْ نَأْخُذْ مِنْ مَائِكِ شَيْئًا وَلكِنَّ اللّٰهَ سَقَينَا Yani: Senin suyundan almadık, belki Cenab-ı Hak bize hazinesinden su içirdi.

Sekizinci Misal: Başta meşhur İbn-i Hazm Sahihinde, râviler Hazret-i Ömer'den naklediyorlar ki: Gazve-i Tebük'te susuz kaldık. Hattâ bazılar devesini keser, susuzluktan içini

sıkar, içerdi. Ebu Bekir-is Sıddık, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a dua etmek için rica etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm elini kaldırdı; daha elini indirmeden bulut toplandı; yağmur öyle geldi ki, kaplarımızı doldurduk. Sonra su çekildi, ordumuza mahsus olarak hududumuzu tecavüz etmedi. Demek tesadüf içine karışmamış, sırf bir mu'cize-i Ahmediyedir. (A.S.M.)

Dokuzuncu Misal: Meşhur Abdullah İbn-i Amr İbn-il Âs'ın hafidi ve dört imamın ona itimad edip ve ondan tahric-i hadîs ettikleri Amr İbn-i Şuayb'dan nakl-i sahih ile haber veriyorlar ki, demiş: Nübüvvetten evvel, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm amucası Ebu Talib ile deveye binip Arafa civarında Zilmecaz nam mevkie geldikleri vakit Ebu Talib demiş: "Ben susadım." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm inmiş, yere ayağını vurmuş, su çıkmış; Ebu Talib içmiştir. Muhakkikînden birisi demiş ki: Şu hâdise nübüvvetten evvel olduğundan, irhasat kabîlinden olmakla beraber, bin sene sonra aynı yerde Arafat çeşmesi çıkması, o hâdiseye binaen bir keramet-i Ahmediye (A.S.M.) sayılabilir.

İşte şu dokuz misaller gibi, doksan misal olmasa da, belki doksan surette rivayetler; mu'cizat-ı maiyeyi haber vermişler. Baştaki yedi misal, manevî tevatür gibi kat'î ve kuvvetlidirler. Âhirdeki iki misal, çendan o derece tarîkleri kuvvetli ve müteaddid değil, râvileri çok değiller. Fakat sekizinci misalde, Hazret-i Ömer'den rivayet olunan mu'cize-i sehabiyeyi teyid ve takviye eden ikinci bir mu'cize-i sehabiye:

Başta İmam-ı Beyhakî ve Hâkim olarak, kütüb-ü sahiha, Hazret-i Ömer'den haber veriyorlar ki: Hazret-i Ömer, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan yağmur duasını niyaz etti. Çünki ordu suya muhtaçtı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm elini kaldırdı, birden bulut toplandı, yağmur geldi. Ordunun ihtiyacı kadar su verdi, gitti. Âdeta yalnız orduya su vermek için memur idi. Geldi, ihtiyaca göre verdi gitti.

Şu hâdise, nasılki sekizinci misali teyid ve kat'î isbat eder; öyle de: Şu hâdisede, meşhur allâmelerden ve tashihte çok müşkilpesend, hattâ çok sahihlere mevzu' deyip kabul etmeyen İbn-i Cevzî gibi bir muhakkik der ki: Şu hâdise Gazve-i Meşhure-i Bedir'de vuku bulmuş. وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ âyet-i kerimesi, o hâdiseyi beyan edip, ifade eder. Madem âyet o hâdiseyi gösterir; kat'iyyetinde şübhe kalmaz.

Hem dua-i Nebevî ile, birden ve sür'atle ve daha elini indirmeden yağmurun gelmesi, çok tekerrür etmiş, tek başıyla bir mu'cize-i mütevatiredir. Bazı defa câmide, minber üstünde elini kaldırmış, daha indirmeden yağmış; tevatür ile nakledilmiş.

DOKUZUNCU İŞARET :

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın enva'-ı mu'cizatından birisi de, ağaçların insanlar gibi emrini dinlemeleri ve yerinden kalkıp yanına geldikleridir ki; şu mu'cize-i şeceriye, mübarek parmaklarından suyun akması gibi, manen mütevatirdir. Müteaddid suretleri var ve çok tarîklerle gelmiştir. Evet Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın emri için; ağaç, yerinden çıkıp yanına gelmesi, sarihan mütevatir denilebilir. Çünki meşahir-i sıddıkîn-i sahabeden Hazret-i Ali, Hazret-i İbn-i Abbas, Hazret-i İbn-i Mes'ud, Hazret-i İbn-i Ömer, Hazret-i Ya'lâ İbn-i Murre, Hazret-i Câbir, Hazret-i Enes İbn-i Mâlik, Hazret-i Büreyde, Hazret-i Üsame Bin Zeyd ve Hazret-i Gaylan İbn-i Seleme gibi sahabeler; herbiri kat'iyyet ile, aynı mu'cize-i şeceriyeyi haber vermiş. Tâbiînin yüzer imamları, mezkûr sahabelerden herbir sahabeden ayrı bir tarîk ile, o mu'cize-i şeceriyeyi nakletmişler. Âdeta muzaaf tevatür suretinde

bize nakletmişler. İşte şu mu’cize-i şecere, hiçbir şübhe kabul etmez bir tevatür-ü manevî-i kat’î hükmündedir.

Şimdi o mu’cize-i kübranın, tekerrür ettiği halde, birkaç sahih suretlerini, birkaç misal ile beyan edeceğiz:

Birinci Misal: Başta İmam-ı Mace ve Darimî ve İmam-ı Beyhakî nakl-i sahihle Hazret-i Enes İbn-i Mâlik’ten ve Hazret-i Ali’den ve Bezzaz ve İmam-ı Beyhakî Hazret-i Ömer’den haber veriyorlar ki: Üç sahabe demişler: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, küffarın tekzibinden müteessir olarak mahzun idi. Dedi: يَا رَبِّ اَرِنِى آيَةً لاَ اُبَالِى مَنْ كَذَّبَنِى بَعْدَهَا Enes’in rivayetinde, Hazret-i Cebrail hazır idi. Vâdi kenarında bir ağaç vardı. Hazret-i Cebrail’in i’lamıyla, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o ağacı çağırdı; tâ yanına geldi. Sonra git dedi. Tekrar gitti, yerine yerleşti.

İkinci Misal: Allâme-i Mağrib Kadı Iyaz Şifa-i Şerif’te ulvî bir senedle, doğru ve sağlam bir an’ane ile, Hazret-i Abdullah İbn-i Ömer’den haber veriyor ki: Bir seferde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın yanına bir bedevi geldi. Ferman etti: اَيْنَ تُرِيدُ “Nereye gidiyorsun?” Bedevi dedi: “Ehlime.” Ferman etti:

هَلْ لَكَ اِلَى خَيْرٍ مِنْ ذلِكَ؟ “Ondan daha iyi bir hayr istemiyor musun?” Bedevi dedi: “Nedir?” Ferman etti: اَنْ تَشْهَدَ اَنْ لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ Bedevi dedi: “Bu şehadete şahid nedir?” Ferman etti: هذِهِ الشَّجَرَةُ السَّمُرَةُ “Vâdi kenarındaki ağaç şahid olacak.” İbn-i Ömer der ki: O ağaç yerinden sallanarak çıktı, yeri şakk etti, geldi; tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın yanına. Üç defa, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o ağacı istişhad etti. Ağaç da, sıdkına şehadet etti. Emretti yine yerine gidip yerleşti.

Hazret-i Büreyde İbn-i Hasib-il Eslemî tarîkinde, nakl-i sahih ile Büreyde dedi ki: Biz, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın yanında iken, bir seferde bir a’rabî geldi. Bir âyet, yani bir mu’cize istedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: قُلْ لِتِلْكَ الشَّجَرَةِ رَسُولُ اللّهِ يَدْعُوكِ Bir ağaca işaret etti; ağaç sağa ve sola meylederek köklerini yerden çıkarıp, huzur-u Nebevîye geldi. اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ

اللّٰهِ dedi. Sonra a’rabî dedi: “Yine yerine gitsin.” Emretti, yerine gitti. A’rabî dedi: “İzin ver, sana secde edeyim.” Dedi. “İzin yok kimseye.” Dedi: “Öyle ise, senin elini ayağını öpeceğim.” İzin verdi.

Üçüncü Misal: Başta Sahih-i Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki, Câbir diyor: Biz bir seferde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. Kaza-yı hacet için bir yer aradı. Settareli bir yer yoktu. Sonra gitti, iki ağaç yanına. Bir ağacın dalını tuttu, çekti. Ağaç itaat ederek beraber gitti, öteki ağacın yanına getirdi. Muti’ devenin yularını tutup çekildikte geldiği gibi, o iki ağacı o suretle yanyana getirdi. Sonra dedi: اِلْتَئِمَا عَلَىَّ بِاِذْنِ اللّٰهِ Yani: “Üstüme birleşiniz.” dedi. İkisi birleşerek settare oldular. Arkalarında kaza-yı hacet ettikten sonra onlara emretti, yerlerine gittiler.

İkinci bir rivayette, yine Hazret-i Câbir der ki: Bana emretti ki:

يَا جَابِرُ قُلْ لِهذِهِ الشَّجَرَةِ يَقُولُ لَكِ رَسُولُ اللّٰهِ: اِلْحَقِى بِصَاحِبَتِكِ حَتَّى اَجْلِسَ خَلْفَكُمَا

Yani: “O ağaçlara de: Resulullah’ın haceti için birleşiniz.” Ben öyle dedim, onlar da birleştiler. Sonra ben beklerken, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çıkageldi. Başıyla sağa sola işaret etti, o iki ağaç yerlerine gittiler.

Dördüncü Misal: Nakl-i sahih ile, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın cesur kumandanlarından ve hizmetkârlarından olan Üsame Bin Zeyd der ki: Bir seferde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. Kaza-yı hacet için hâlî, settareli bir yer bulunmuyordu. Ferman etti ki: هَلْ تَرَى مِنْ نَخْلٍ اَوْ حِجَارَةٍ Dedim: Evet, var. Emretti ve dedi:

اِنْطَلِقْ وَقُلْ لَهُنَّ اِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ يَاْمُرُكُنَّ اَنْ تَاْتِينَ لِمَخْرَجِ رَسُولِ اللّٰهِ وَقُلْ لِلْحِجَارَةِ مِثْلَ ذلِكَ

Yani ağaçlara de ki: “Resulullah’ın haceti için birleşiniz.” ve taşlara da de: “Duvar gibi toplanınız.” Ben gittim, söyledim. Kasem ediyorum ki, ağaçlar birleştiler ve taşlar duvar oldular. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm,

hacetinden sonra yine emretti: قُلْ لَهُنَّ يَفْتَرِقْنَ Benim nefsim kabza-i kudretinde olan Zât-ı Zülcelal'e kasem ederim, ağaçlar ve taşlar ayrılıp yerlerine gittiler.

Şu Hazret-i Câbir ve Üsame'nin beyan ettiği iki hâdiseyi, aynen Ya'lâ İbn-i Murre ve Gaylan İbn-i Selemet-is Sakafî ve Hazret-i İbn-i Mes'ud, Gazve-i Huneyn'de aynen haber veriyorlar.

Beşinci Misal: İmam-ı İbn-i Fûrek ki, kemal-i içtihad ve fazlından kinaye olarak Şafiiyy-i Sâni ünvanını alan allâme-i asr, kat'î haber veriyor ki: Gazve-i Taif'te, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm gece at üstünde giderken uykusu geliyordu. O halde iken, bir sidre ağacına rastgeldi. Ağaç ona yol verip, atını incitmemek için, iki şakk oldu.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hayvan ile içinden geçti. Tâ zamanımıza kadar o ağaç, iki ayak üstünde, muhterem bir vaziyette kaldı.

Altıncı Misal: Hazret-i Ya'lâ tarîkında -nakl-i sahih ile- haber veriyor ki: Bir seferde, Talha veya Semure denilen bir ağaç geldi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın etrafında tavaf eder gibi döndü. Sonra yine yerine gitti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti ki: اِنَّهَا اِسْتَأْذَنَتْ اَنْ تُسَلِّمَ عَلَىَّ Yani: O ağaç, Cenab-ı Hak'tan istedi ki, bana selâm etsin.

Yedinci Misal: Muhaddisler nakl-i sahih ile İbn-i Mes'ud'dan beyan ediyorlar ki: İbn-i Mes'ud dedi: Batn-ı Nahl denilen nam mevkide, Nusaybin ecinnileri ihtida için Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a geldikleri vakit, bir ağaç o ecinnilerin geldiklerini haber verdi. Hem İmam-ı Mücahid, o hadîste İbn-i Mes'ud'dan nakleder ki: O cinniler bir delil istediler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir ağaca emretti; yerinden çıkıp geldi, sonra yine yerine gitti. İşte cinn taifesine bir tek mu'cize kâfi geldi. Acaba bu mu'cize gibi bin mu'cizat işiten bir insan imana gelmezse, cinnilerin يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللّٰهِ شَطَطًا tabir ettikleri şeytanlardan daha şeytan olmaz mı?

Sekizinci Misal: Sahih-i Tirmizî nakl-i sahih ile Hazret-i İbn-i Abbas'tan haber veriyorlar ki: İbn-i Abbas dedi ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir a'rabîye ferman etti: اَرَاَيْتَ اِنْ دَعَوْتُ هذَا الْعِذْقَ مِنْ هذِهِ النَّخْلَةِ اَتَشْهَدُ اَنِّى رَسُولُ اللّهِ؟ "Ben, bu ağacın şu dalını çağırsam, yanıma gelse, iman edecek misin?" "Evet" dedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çağırdı. O urcun, ağacının başından kopup, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına atladı, geldi. Sonra emretti, yine yerine gitti.

İşte bu sekiz misal gibi çok misaller var; çok tarîklerle nakledilmişler. Malûmdur ki; yedi- sekiz urgan toplansa, kuvvetli bir halat olur. Binaenaleyh şu en meşhur sıddıkîn-ı sahabeden, böyle müteaddid tarîklerle ihbar edilen şu mu'cize-i şeceriye, elbette tevatür-ü manevî kuvvetindedir; belki tevatür-ü hakikîdir. Zâten Sahabeden sonra Tâbiînin eline geçtiği vakit, tevatür suretini alır. Hususan Buharî, Müslim, İbn-i Hibban, Tirmizî gibi kütüb-ü sahiha; tâ zaman-ı sahabeye kadar, o yolu o kadar sağlam yapmışlar ve tutmuşlar ki, meselâ Buharî'de görmek, aynı sahabeden işitmek gibidir.

Acaba o Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a ağaçlar, -misallerde göründüğü gibi- onu tanıyıp, risaletini tasdik edip, ona selâm ederek ziyaret edip, emirlerini dinleyerek itaat ettiği halde, kendilerine insan diyen bir kısım camid, akılsız mahluklar; onu tanımazsa, iman etmezse, kuru ağaçtan çok ednâ, odun parçası gibi ehemmiyetsiz, kıymetsiz olarak ateşe lâyık olmaz mı?

ONUNCU İŞARET:

Şu mu'cize-i şeceriyeyi daha ziyade takviye eden mütevatir bir surette nakledilen, hanîn-ül ciz' mu'cizesidir. Evet Mescid-i Şerif-i Nebevîde kuru direğin büyük bir cemaat

içinde, muvakkaten firak-ı Ahmedîden (A.S.M.) ağlaması; beyan ettiğimiz mu'cize-i şeceriyenin misallerini hem teyid eder, hem kuvvet verir. Çünki o da ağaçtır, cinsi birdir. Fakat şunun şahsı mütevatirdir, öteki kısımlar herbirinin nev'i mütevatirdir. Cüz'iyatları, misalleri çoğu sarih tevatür derecesine çıkmıyor. Evet Mescid-i Şerifte hurma ağacından olan kuru direk, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hutbe okurken ona dayanıyordu. Sonra minber-i şerif yapıldığı vakit, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm minbere çıkıp hutbeye başladı. Okurken, direk deve gibi enin edip ağladı; bütün cemaat işitti. Tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yanına geldi, elini üstüne koydu. Onunla konuştu, teselli verdi; sonra durdu. Şu mu'cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm pek çok tarîklerle, tevatür derecesinde nakledilmiştir.

Evet hanîn-ül ciz' mu'cizesi çok münteşir ve meşhur ve hakikî mütevatirdir. Sahabelerin bir cemaat-ı âlîsinden, onbeş tarîk ile gelip, Tâbiînin yüzer imamları o mu'cizeyi, o tarîklerle arkadaki asırlara haber vermişler. Sahabenin o cemaatinden ülema-i sahabe namdarları ve rivayet-i hadîsin reislerinden Hazret-i Enes İbn-i Mâlik (hâdim-i Nebevî), Hazret-i Câbir Bin Abdullah-il Ensarî (hâdim-i Nebevî), Hazret-i Abdullah İbn-i Ömer, Hazret-i Abdullah Bin Abbas, Hazret-i Sehl Bin Sa'd, Hazret-i Ebu Said-il Hudrî, Hazret-i Übeyy İbn-il Kâ'b, Hazret-i Büreyde, Hazret-i Ümm-ül Mü'minîn Ümm-ü Seleme gibi meşahir-i ülema-i sahabe ve rivayet-i hadîsin rüesaları gibi, herbiri bir tarîkın başında, aynı mu'cizeyi ümmete haber vermişler. Başta Buharî, Müslim, kütüb-ü sahiha; arkalarındaki asırlara, o mütevatir mu'cize-i kübrayı tarîkleriyle haber vermişler.

İşte Hazret-i Câbir tarîkında der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hutbe okurken, Mescid-i Şerifte جِذْعُ النَّخْلِ denilen kuru direğe dayanıp, okurdu. Minber-i şerif yapıldıktan sonra, minbere geçtiği vakit; direk tahammül edemeyerek, hamile deve gibi ses verip inleyerek ağladı. Hazret-i Enes tarîkında der ki: Camus gibi ağladı, mescidi

lerzeye getirdi. Sehl İbn-i Sa’d tarîkında der: Hem onun ağlaması üzerine, halklarda ağlamak çoğaldı. Hazret-i Übeyy İbn-il Kâ’b tarîkında diyor: Hem öyle ağladı ki, inşikak etti. Diğer bir tarîkta, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: اِنَّ هذَا بَكَى لِمَا فَقَدَ مِنَ الذِّكْرِ Yani: “Onun mevkiinde okunan zikir ve hutbedeki zikr-i İlahînin iftirakındandır ağlaması.” Diğer bir tarîkte ferman etmiş: لَوْ لَمْ اَلْتَزِمْهُ لَمْ يَزَلْ هكَذَا اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ تَحَزُّنًا عَلَى رَسُولِ اللّهِ Yani: “Ben onu kucaklayıp teselli vermeseydim, Resulullah’ın iftirakından kıyamete kadar böyle ağlaması devam edecekti.” Hazret-i Büreyde tarîkında der ki: Ciz’ ağladıktan sonra, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, elini üstüne koyup ferman etti:

اِنْ شِئْتَ اَرُدُّكَ اِلَى الْحَائِطِ الَّذِى كُنْتَ فِيهِ تَنْبُتُ لَكَ عُرُوقُكَ وَيَكْمُلُ خَلْقُكَ وَيُجَدَّدُ خُوصُكَ وَثَمَرُكَ وَاِنْ شِئْتَ اَغْرِسُكَ فِى الْجَنَّةِ يَاْكُلُ اَوْلِيَاءُ اللّهِ مِنْ ثَمَرِكَ

Sonra, o ciz’i dinledi ne söylüyor; ciz’ söyledi, arkadaki adamlar da işitti: اِغْرِسْنِى فِى الْجَنَّةِ يَاْكُلُ مِنِّى اَوْلِيَاءُ اللّهِ فِى مَكَانٍ لاَ يَبْلَى Yani: “Cennet’te beni dik ki; benim meyvelerimden Cenab-ı Hakk’ın sevgili kulları yesin. Hem bir mekân ki, orada beka bulup, çürümek yoktur.” Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: قَدْ فَعَلْتُ Sonra ferman etti: اِخْتَارَ دَارَ الْبَقَاءِ عَلَى دَارِ الْفَنَاءِ

İlm-i Kelâm’ın büyük imamlarından meşhur Ebu İshak-ı İsferanî naklediyor ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm direğin yanına gitmedi; belki direk onun emriyle, onun yanına geldi. Sonra emretti, yerine döndü. Hazret-i Übeyy İbn-i Kâ’b der ki: Şu hâdise-i hârikadan sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm emretti ki: “Direk, minberin altına konulsun.” Minberin altına konuldu, tâ mescid-i şerifin tamiri için hedmedilinceye kadar. O vakit Hazret-i Übeyy İbn-i Kâ’b yanına aldı, çürüyünceye kadar muhafaza edildi.

Meşhur Hasan-ı Basrî, şu hâdise-i mu’cizeyi şakirdlerine ders verdiği vakit, ağlardı ve derdi ki: “Ağaç, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’a meyl ve iştiyak gösteriyor.. sizler daha ziyade iştiyaka, meyle müstehaksınız.” Biz de deriz ki:

Evet hem ona iştiyak ve meyl ve muhabbet, onun Sünnet-i Seniyesine ve Şeriat-ı Garrasına ittiba' iledir.

Bir Nükte-i Mühimme: Eğer denilse: Neden Gazve-i Hendek'te dört avuç taamla bin adamı doyurmak olan mu'cize-i taamiye ve mübarek parmaklarından akan su ile, bin beşyüz kişiye suyu doyuruncaya kadar içiren mu'cize-i mâiye, neden şu hanîn-i ciz' mu'cizesi gibi şaşaa ile çok kesretli tarîklerle nakledilmemiş? Halbuki o ikisi, bundan daha ziyade bir cemaatte vuku bulmuş...

Elcevab: Zuhur eden mu'cizeler, iki kısımdır. Bir kısmı, nübüvveti tasdik ettirmek için, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm elinde izhar ediliyor. Hanîn-i ciz' şu nevidendir ki, sırf nübüvvetin tasdiki için bir hüccet olarak zuhura gelmiş ki; mü'minlerin imanını ziyadeleştirmek ve münafıkları ihlasa ve imana sevketmek ve küffarı imana getirmek için zahir olmuş. Onun için avam ve havas herkes onu gördü, onun neşrine fazla ihtimam edildi. Fakat şu mu'cize-i taamiye ve mu'cize-i mâiye ise, mu'cizeden ziyade bir kerامettir, belki kerametten ziyade bir ikramdır, belki ikramdan ziyade ihtiyaca binaen bir ziyafet-i Rahmaniyedir. Onun için çendan dava-yı nübüvvete delildir ve mu'cizedir; fakat asıl maksad: Ordu aç kalmış; bir çekirdekten bin batman hurmayı halkettiği gibi, Cenab-ı Hak hazine-i gaybdan bir sa' taamdan, bin adama ziyafet veriyor. Hem susuz kalmış mücahid bir orduya, kumandan-ı a'zamın parmaklarından, âb-ı kevser gibi su akıttırıp içiriyor. İşte şu sır içindir ki, mu'cize-i taamiye ve mu'cize-i mâiyenin her bir misali, hanîn-i ciz' derecesine çıkmıyor. Fakat o iki mu'cizenin cinsleri ve nevileri külliyet itibariyle, hanîn-i ciz' gibi mütevatir ve kesretlidir. Hem taamın bereketini ve parmaklarından suyun akmasını herkes göremiyor, yalnız eserlerini görüyor. Direğin ağlamasını ise herkes işitiyor. Onun için fazla intişar etti.

Eğer denilse: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın her hal ve hareketini kemal-i ihtimam

ile sahabeler muhafaza ederek nakletmişler. Böyle mu'cizat-ı azîme, neden on-yirmi tarîk ile geliyor? Yüz tarîk ile gelmeli idi. Hem neden Hazret-i Enes, Câbir, Ebu Hüreyre'den çok geliyor; Hazret-i Ebu Bekir ve Ömer az rivayet ediyor?

Elcevab: Birinci şıkkın cevabı: Dördüncü İşaretin Üçüncü Esasında geçmiş. İkinci şıkkın cevabı ise: Nasılki insan, bir ilâca muhtaç olsa, bir tabibe gider; hendese için mühendise gider, mühendisten nakleder; mes'ele-i şer'iye, müftüden haber alınır ve hâkeza... Öyle de, sahabe içinde ehadîs-i Nebeviyeyi gelecek asırlara ders vermek için, ülema-i sahabeden bir kısım, ona manen muvazzaf idiler. Bütün kuvvetleriyle ona çalışıyorlardı. Evet Hazret-i Ebu Hüreyre bütün hayatını, hadîsin hıfzına vermiş; Hazret-i Ömer, siyaset âlemiyle ve hilafet-i kübra ile meşgul imiş. Onun için, ehadîsi ümmete ders vermek için, Ebu Hüreyre ve Enes ve Câbir gibi zâtlara itimad edip; ondan, rivayeti az ederdi. Hem madem sıddık, sadûk, sadık ve musaddak bir sahabenin meşhur bir namdarı, bir tarîk ile bir hâdiseyi haber verse; yeter denilir, başkasının nakline ihtiyaç da kalmaz. Onun için bazı mühim hâdiseler, iki-üç tarîk ile geliyor.

ONBİRİNCİ İŞARET:

Onuncu İşaret, nasılki şecer taifesindeki mu'cize-i Nebeviyeyi gösterdi. Onbirinci İşaret dahi, cemadatta taş ve dağ taifesinin mu'cize-i Nebeviyeyi gösterdiklerine işaret edecek. İşte biz de, o çok kesretli misallerinden yedi-sekiz misali zikredeceğiz:

Birinci Misal: Allâme-i Mağrib Hazret-i Kadı-yı Iyaz, Şifa-i Şerif'inde ulvî bir senedle ve Buharî sahibi gibi mühim imamlardan nakl-i sahih ile haber veriyorlar ki: Hâdim-i

Nebevî Hazret-i İbn-i Mes'ud der ki: "Biz, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında taam yerken, taamın tesbihlerini işitiyorduk."

İkinci Misal: Nakl-i sahih ile, Enes ve Ebu Zerr'den kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Hazret-i Enes (hâdim-i Nebevî) demiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında idik. Avucuna küçük taşları aldı, mübarek elinde tesbih etmeye başladılar. Sonra Ebu Bekir-is Sıddık'ın eline koydu, yine tesbih ettiler. Ebu Zerr-i Gıffarî tarîkında der ki: Sonra Hazret-i Ömer'in eline koydu, yine tesbih ettiler. Sonra aldı yere koydu, sustular. Sonra yine aldı, Hazret-i Osman'ın eline koydu, yine tesbihe başladılar. Sonra Hazret-i Enes ve Ebu Zerr diyorlar ki: "Ellerimize koydu, sustular."

Üçüncü Misal: Hazret-i Ali ve Hazret-i Câbir ve Hazret-i Âişe-i Sıddıka'dan nakl-i sahih ile sabittir ki: Dağ, taş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a "Esselâmü aleyke ya Resulallah" diyorlardı. Hazret-i Ali'nin tarîkında diyor ki: Bidayet-i nübüvvette, nevahi-i Mekke'de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraber gezdiğimizde, ağaç ve taşa rastgeldiğimiz vakit, "Esselâmü aleyke yâ Resulallah" diyorlardı. Hazret-i Câbir, tarîkında der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm taş ve ağaca rastgeldiği vakit, ona secde ediyordular; yani inkıyad edip, "Esselâmü aleyke yâ Resulallah" diyordular. Câbir'in bir rivayetinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş: اِنِّى َلاَعْرِفُ حَجَرًا كَانَ يُسَلِّمُ عَلَىَّ Bazıları demişler ki: O, Hacer-ül Esved'e işarettir. Hazret-i Âişe'nin tarîkında demiş: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

لَمَّا اسْتَقْبَلَنِى جِبْرَائِيلُ بِالرِّسَالَةِ جَعَلْتُ لاَ اَمُرُّ بِحَجَرٍ وَلاَ شَجَرٍ اِلاَّ قَالَ اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

Dördüncü Misal: Nakl-i sahih ile Hazret-i Abbas'tan haber veriyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Abbas'ı ve dört oğlunu (Abdullah, Ubeydullah, Fazl, Kusem) beraber, mülâet denilen bir perde altına alarak, üzerlerine örttü. Dedi:

يَا رَبِّ هذَا عَمِّى وَصِنْوُ اَبِى وَ هؤُلاَءِ بَنُوهُ فَاسْتُرْهُمْ مِنَ النَّارِ كَسَتْرِى اِيَّاهُمْ بِمُلاَئَتِى

deyip, dua etti. Birden evin damı ve kapısı ve duvarları, "Âmîn, Âmîn" diyerek duaya iştirak ettiler.

Beşinci Misal: Başta Buharî, İbn-i Hibban, Davud, Tirmizî gibi kütüb-ü sahiha müttefikan Hazret-i Enes'ten, Ebu Hüreyre'den, Osman-ı Zinnureyn'den, Aşere-i Mübeşşere'den Said İbn-i Zeyd'den haber veriyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekir-is Sıddık, Ömer-ül Faruk ve Osman-ı Zinnureyn ile Uhud Dağı'nın başına çıktılar. Cebel-i Uhud ya onların mehabetlerinden veya kendi sürur ve sevincinden lerzeye geldi, kımıldandı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti ki: اُثْبُتْ يَا اُحُدُ فَاِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِىٌّ وَ صِدِّيقٌ وَ شَهِيدَانِ

Şu hadîs, Hazret-i Ömer ve Osman şehid olacaklarına bir ihbar-ı gaybîdir. Şu misalin tetimmesi olarak nakledilmiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Mekke'den hicret ettiği ve küffarlar takibe çıktıkları vakit, Sebir namındaki dağa çıktılar. Sebir dedi: "Yâ Resulallah, benden ininiz! Korkarım, benim üstümde sizi vururlarsa, Allah beni tazib eder. Onun için korkarım." Cebel-i Hira çağırdı: يَا رَسُولَ اللّٰهِ اِلَىَّ "Bana gel." Bu sır içindir ki, ehl-i kalb, Sebir'de havf ve Hira'da da emniyeti hissederler. Bu misalden anlaşılır ki: O koca dağlar, birer müstakil abddir, müsebbihtir ve vazifedardırlar. Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tanır ve severler; başıboş değillerdir.

Altıncı Misal: Nakl-i sahih ile Abdullah İbn-i Ömer'den haber veriyorlar ki, demiş: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm minberde hutbe okurken

وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْاَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّموَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ

âyetini okudu. Ve dedi:

اِنَّ الْجَبَّارَ يُعَظِّمُ نَفْسَهُ وَيَقُولُ اَنَا الْجَبَّارُ اَنَا الْجَبَّارُ اَنَا الْكَبِيرُ الْمُتَعَالُ dediği vakit, minber öyle sarsıldı ve öyle lerzeye geldi ve titredi, korktuk ki; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı düşürecek bir derecede sallandı.

Yedinci Misal: Nakl-i sahih ile, Habr-ül Ümme ve Tercüman-ül Kur'an olan Hazret-i İbn-i Abbas ve hâdim-i Nebevî ve ülema-i azîme-i sahabeden olan İbn-i Mes'ud'dan haber veriyorlar ki, demişler: Feth-i Mekke gününde, Kâ'be ve etrafında, taşta rasasla mıhlanmış üçyüz altmış sanem vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm elinde kavse benzer bir değnekle, o sanemlere birer birer işaret ederek جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا deyip, hangisine işaret etti, yere düştü. Sanemin yüzüne işaret ettiyse, arkasına düşer; arkasına işaret ettiyse, yüzüstüne düşer ve hâkeza.. sanemler yere yuvarlandılar.

Sekizinci Misal: Meşhur Buheyra-yı Rahib'in meşhur kıssasıdır ki: Nübüvvetten evvel, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, amucası Ebu Talib ve bir kısım Kureyşî ile beraber, Şam tarafına ticarete gidiyorlar. Buheyra-yı Rahib'in Kilisesi civarına geldikleri vakit oturdular. İnsanlar ile ihtilat etmeyen münzevi Buheyra-yı Rahib birden çıkageldi. Kafile içinde Muhammed-ül Emin'i (A.S.M) gördü. Kafileye dedi: "Şu Seyyid-ül Âlemîn'dir ve peygamber olacaktır." Kureyşîler dediler: "Neden biliyorsun?" Mübarek rahib dedi ki: "Siz gelirken baktım ki, havada üstünüzde bir parça bulut vardı. Siz otururken, şu Muhammed-ül Emin (A.S.M.) tarafına bulut meyletti, gölge yaptı. Hem görüyordum ki: Taş, ağaç ona secde eder gibi bir vaziyet gördüm. Bu ise, nebilere yapılır."

İşte bu sekiz misal gibi, belki seksen misal var. Bu sekiz misal birleştirilse; öyle kopmaz bir zincir olur ki, hiçbir şübhe onu koparamaz ve sarsamaz. Şu cins mu'cize umumiyeti itibariyle, yani cemadatın dava-yı nübüvvete delil olarak konuşmaları, manevî tevatür hükmünde yakîni ve kat'iyyeti ifade eder. Herbir misal, mecmuun kuvvetinden, kendi kuvvetinden fazla bir kuvvet daha alır. Evet zaîf bir direk, kuvvetli direklerle omuz omuza geldiği vakit, muhkemleşir. Zaîf, kuvvetsiz bir adam, asker olup orduya girse; öyle kuvvetleşir ki, bin adama meydan okur.

ONİKİNCİ İŞARET:

Onbirinci İşaret'le alâkadar olan üç misal, fakat gayet mühim misallerdir.

Birinci misal: وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلكِنَّ اللّٰهَ رَمَى nass-ı kat'îsiyle ve ehl-i tahkik umum müfessirlerin tahkikiyle ve umum ehl-i hadîsin ihbarıyla, Gazve-i Bedir'de, şu âyet haber veriyor ki; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir avuç toprak ile küçük taşları aldı, küffar ordusunun yüzüne attı, شَاهَتِ الْوُجُوهُ dedi. شَاهَتِ الْوُجُوهُ kelimesi bir kelâm iken, onların herbirinin kulağına gitmesi gibi; o bir avuç toprak dahi, herbir kâfirin gözüne gitti. Herbiri kendi gözü ile meşgul olup, hücumda iken birden kaçtılar.

Hem Gazve-i Huneyn'de, başta İmam-ı Müslim olarak ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Gazve-i Huneyn'de -Bedir gibi- küffar, şiddetle hücum ederken, yine bir avuç toprak atıp, شَاهَتِ الْوُجُوهُ diyerek, herbirinin kulağına bir شَاهَتِ الْوُجُوهُ kelimesi girdiği gibi; biiznillah, herbirinin yüzüne bir avuç toprak gitti. Gözleriyle meşgul olup, kaçtılar. İşte Bedir'de ve Huneyn'deki hârika olan şu hâdise, esbab-ı âdi ve kudret-i beşer dâhilinde olmadığından, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلكِنَّ اللّٰهَ رَمَى ferman eder. yani "O hâdise, kudret-i beşer haricindedir. Kuvve-i beşeriye ile değil; belki fevkalâde bir surette, kudret-i İlahiye ile olmuştur."

İkinci Misal: Başta Buharî, Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Gazve-i Hayber'de bir Yahudi kadını, bir keçiyi biryan yapıp pişirmiş, gayet müessir bir zehir ile zehirlemiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a göndermiş. Sahabeler yemeye başladılar. Birden ferman etti: اِرْفَعُوا اَيْدِيَكُمْ اِنَّهَا اَخْبَرَتْنِى اَنَّهَا مَسْمُومَةٌ Yani, pişirilen keçi bana der ki: "Ben zehirliyim." diye haber veriyor. Herkes elini çekti. Fakat o şiddetli zehirin tesirinden, Bişr İbn-il Berra', aldığı bir tek lokmadan vefat etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o Zeyneb ismindeki kadını çağırdı. Ferman etti: "Neden böyle yaptın?" O menhuse dedi: "Eğer

peygamber isen, sana zarar vermeyecek; eğer padişah isen, insanları senden kurtarmak için yaptım.” Bazı rivayette onu öldürtmemiş, bazı tarîkte öldürtmüş. Ehl-i tahkik demiş ki: Kendi öldürtmemiş; fakat Bişr’in veresesine verilmiş, onlar öldürmüşler. Şu vak’a-i acibedeki vech-i i’cazı gösterecek iki-üç noktayı dinle:

Birincisi: Bir rivayette var ki, o keçinin kolu haber verdiği vakit, bazı sahabeler de işittiler.

İkincisi: Hem bir rivayette vardır ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm haber verdikten sonra dedi: “Bismillah deyiniz, ondan sonra yiyiniz. Zehir daha tesir etmeyecektir.” Şu rivayeti çendan İbn-i Hacer-i Askalanî kabul etmemiş, fakat başkaları kabul etmişler.

Üçüncüsü: Hem dessas Yahudiler, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’a ve mukarrebîn-i Sahabeye birden darbe vurmak istedikleri halde, birden gaibden haber verilmiş gibi, hâdisenin inkişafı ve desiselerinin akîm kalması ve o ihbarın ifade ettiği vakıa doğru çıkması ve hiçbir vakit sahabeleri nazarında mütehalif bir haberi görülmeyen Zât-ı Ahmediyenin “Şu keçinin kolu bana söylüyor.” demesi; herkesin kulağıyla o keçiden, o sözü işitmesi kadar kanaat-ı kat’iyyeleri olmuş.

Üçüncü Misal: Hazret-i Musa Aleyhisselâm’ın “yed-i beyza” ve “asâ” mu’cizesine nazire olarak, üç hâdisede bir mu’cize-i Ahmediye:

Birincisi: Hazret-i İmam-ı Ahmed İbn-i Hanbel, Ebî Said-il Hudrî’den tahric ve tashih eder ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Katade İbn-i Nu’man’a karanlıklı, yağmurlu bir gecede bir değnek verir ve ferman eder ki: “Sana lâmba gibi, onar arşın her tarafta ışık verecek. Evine gittiğin zaman, bir siyah şahıs gölge göreceksin. O, şeytandır. Onu hanenden çıkar, tardet.” Katade değneği alır, gider. Yed-i beyza gibi ışık verir. Evine gider; o siyah şahsı görür, tardeder.

İkincisi: Bir menba’-ı garaib olan Gazve-i Kübra-yı Bedir’de, Ukkaşe İbn-il Mihsan-il Esedî’nin müşriklerle

döğüşürken kılıncı kırıldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona kılınca mukabil kalınca bir değnek verdi. Dedi: “Bununla harbet.” Birden değnek, biiznillah uzun, beyaz bir kılınç oldu. Onunla harbetti. Hayatı mikdarınca, tâ Yemame Harbi’nde şehid oluncaya kadar boynunda taşıdı. Şu hâdise kat’îdir. Çünki Ukkaşe bütün hayatında onunla iftihar etmiş ve o kılınç “El-Avn” namıyla meşhur olmuş. İşte Hazret-i Ukkaşe’nin iftiharı ve kılıncın Avn namıyla, kılınçların fevkinde iştiharı, şu hâdisenin iki hüccetidir.

Üçüncüsü: İbn-i Abd-il Berr gibi bir allâme-i asır ve ehl-i tahkikin büyüklerinden nakl ve tashih ediyorlar ki: Gazve-i Uhud’da Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın halazadesi olan Abdullah İbn-i Cahş harbederken kılıncı kırıldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona bir değnek verdi. O değnek, onun elinde bir kılınç oldu. Onun ile harbetti. O eser-i mu’cize olan kılınç, bâki kaldı. Meşhur İbn-i Seyyid-in Nas siyerinde haber veriyor ki: Bir zaman sonra, Abdullah o kılıncı Bugay-ı Türkî namında bir adama, ikiyüz liraya sattı. İşte bu iki kılınç asâ-yı Musa gibi birer mu’cizedir. Fakat asâ-yı Musa, vefat-ı Musa’dan sonra vech-i i’cazı kalmadı. Fakat şunlar bâki kaldılar.

ONÜÇÜNCÜ İŞARET:

Mu’cizat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm’ın hem mütevatir, hem misalleri pek çok bir nev’i dahi; hastalar ve yaralılar nefes-i mübarekiyle şifa bulmalarıdır. Şu nevi mu’cize-i Ahmediye (Aleyhissalâtü Vesselâm), nev’i itibariyle manevî mütevatirdir. Cüz’iyatları, bir kısmı dahi manevî mütevatir hükmündedir. Diğer kısmı âhâdî ise de, ilm-i hadîsin müdakkik imamları tashih ve tahric ettikleri için, kanaat-ı ilmiye verir. Biz de pek çok misallerinden birkaç misalini zikredeceğiz:

Birinci Misal: Allâme-i Mağrib Kadı-yı Iyaz, Şifa-i Şerif'inde, ulvî bir an'ane ile ve müteaddid tarîklerle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hâdimi ve bir kumandanı ve Hazret-i Ömer'in zamanında ordu-yu İslâmın baş kumandanı ve İran'ın fâtihi ve Aşere-i Mübeşşere'den olan Hazret-i Sa'd İbn-i Ebî Vakkas diyor:

Gazve-i Uhud'da ben Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında idim. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o gün kavsi kırılıncaya kadar küffara oklar attı. Sonra bana okları veriyordu. "At!" diyordu. Nasl'sız, yani okun uçmasına yardım eden kanatları olmayan okları verirdi. Ve bana emrederdi: "At!" Ben de atardım. Kanatlı oklar gibi uçardı, küffarın cesedine yerleşirdi. O halde iken, Katade İbn-i Nu'man'ın gözüne bir ok isabet etmiş, gözünü çıkarıp, gözünün hadekası yüzünün üstüne indi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm mübarek, şifalı eliyle onun gözünü alıp, eski yuvasına yerleştirip, iki gözünden en güzeli olarak, hiçbir şey olmamış gibi şifa buldu. Şu vakıa çok iştihar etmiş. Hattâ Katade'nin bir hafidi, Ömer İbn-i Abd-il Aziz'in yanına geldiği vakit, kendini şöyle tarif etmiş: "Ben öyle bir zâtın hafidiyim ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun çıkmış gözünü yerine koyup, birden şifa buldu. En güzel göz o olmuş." diye, nazm suretinde [8](Haşiye) Hazret-i Ömer'e söylemiş; onun ile kendini tanıttırmış.

Hem nakl-i sahih ile haber verilmiş ki: Meşhur Ebî Katade'nin, Yevm-i Zîkarad denilen gazvede, bir ok mübarek yüzüne isabet etmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, mübarek eliyle meshetmiş. Ebî Katade der ki: "Kat'iyyen ve aslâ ne acısını ve ne de cerahatini görmedim."

İkinci Misal: Başta Buharî ve Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Gazve-i Hayber'de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Aliyy-i Haydarî'yi bayraktar tayin ettiği halde, Ali'nin gözleri hastalıktan çok ağrıyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm tiryak gibi tükürüğünü

gözüne sürdüğü dakikada, şifa bularak hiçbir şey kalmadı. Sabahleyin Hayber Kal'asının pek ağır demir kapısını çekip, elinde kalkan gibi tutup, Kal'a-i Hayber'i fethetti. Hem o vakıada, Seleme İbn-i Ekva'ın bacağına kılınç vurulmuş, yarılmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona nefes edip, birden ayağı şifa bulmuş.

Üçüncü Misal: Başta Nesaî olarak erbab-ı Siyer, Osman İbn-i Huneyf'ten haber veriyorlar ki: Osman diyor ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına bir a'ma geldi, dedi: "Benim gözlerimin açılması için dua et." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona ferman etti:

فَانْطَلِقْ وَتَوَضَّأْ ثُمَّ صَلِّ رَكْعَتَيْنِ وَقُلِ اللّٰهُمَّ اِنِّى اَسْئَلُكَ وَاَتَوَجَّهُ اِلَيْكَ بِنَبِيِّ مُحَمَّدٍ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ يَا مُحَمَّدُ اِنِّى اَتَوَجَّهُ بِكَ اِلَى رَبِّكَ اَنْ يَكْشِفَ عَنْ بَصَرِى اَللّٰهُمَّ شَفِّعْهُ فِىَّ

O gitti öyle yaptı, geldi. Gözü açılmış, güzel görüyormuş, gördük.

Dördüncü Misal: Büyük bir imam olan İbn-i Vehb haber veriyor ki: Gazve-i Bedr'in ondört şehidinden birisi olan Muavviz İbn-i Afra', Ebu Cehil ile döğüşürken; Ebu Cehil-i Laîn, o kahramanın bir elini kesmiş. O da öteki eliyle elini tutup, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun elini yine yerine yapıştırdı, tükürüğünü ona sürdü; birden şifa buldu. Yine harbe gitti, şehid oluncaya kadar harbetti. Hem yine İmam-ı Celil İbn-i Vehb haber veriyor ki: O gazvede Hubeyb İbn-i Yesaf'ın omuz başına bir kılınç vurulmuş ki, bir şakkı ayrılmış gibi dehşetli bir yara açılmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun kolunu omuzuna eliyle yapıştırmış, nefes etmiş; şifa bulmuş. İşte şu iki vakıa, çendan âhâdîdir ve haber-i vâhiddir; fakat İbn-i Vehb gibi bir imam tashih etse, Gazve-i Bedir gibi bir menba'-ı mu'cizat olan bir gazvede olsa, hem bu iki vakıayı andıracak çok misaller bulunsa; elbette şu iki vakıa, kat'î ve vaki'dir denilebilir.

İşte ehadîs-i sahiha ile sübut bulan belki bin misal var ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mübarek eli ona

şifa olmuş.

Bu parça altun ve elmas ile yazılsa liyakatı var

Evet sâbıkan bahsi geçmiş: Avucunda küçük taşların zikir ve tesbih etmesi; وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ sırrıyla aynı avucunda, küçücük taş ve toprak, düşmana top ve gülle hükmünde onları inhizama sevketmesi; وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ nassı ile aynı avucunun parmağıyla Kamer'i iki parça etmesi; ve aynı el, çeşme gibi on parmağından suyun akması ve bir orduya içirmesi; ve aynı el, hastalara ve yaralılara şifa olması, elbette o mübarek el, ne kadar hârika bir mu'cize-i kudret-i İlahiye olduğunu gösterir. Güya ahbab içinde o elin avucu küçük bir zikirhane-i Sübhanîdir ki, küçücük taşlar dahi içine girse, zikir ve tesbih ederler. Ve a'daya karşı küçücük bir cephane-i Rabbanîdir ki; içine taş ve toprak girse, gülle ve bomba olur. Ve yaralılar ve hastalara karşı küçücük bir eczahane-i Rahmanîdir ki, hangi derde temas etse derman olur. Ve celal ile kalktığı vakit, Kamer'i parçalayıp Kab-ı Kavseyn şeklini verir; ve cemal ile döndüğü vakit, âb-ı kevser akıtan on musluklu bir çeşme-i rahmet hükmüne girer. Acaba böyle bir zâtın bir tek eli, böyle acib mu'cizata mazhar ve medar olsa; o zâtın Hâlık-ı Kâinat yanında ne kadar makbul olduğu ve davasında ne kadar sadık bulunduğu ve o el ile biat edenler, ne kadar bahtiyar olacakları, bedahet derecesinde anlaşılmaz mı?..

Bir Sual: Deniliyor ki: Sen çok şeylere mütevatir dersin, halbuki biz onların çoğunu yeni işitiyoruz. Mütevatir birşey böyle gizli kalmaz?

Elcevab: Ülema-i Şeriat yanında çok mütevatir ve bedihî şeyler var ki, onlardan olmayana göre meçhuldür. Ehl-i hadîs yanında da çok mütevatir var, sairlerin yanında âhâdî de olmuyor ve hâkeza... Her fennin ehl-i ihtisası, o fenne

göre bedihiyatı, nazariyatı beyan edilir. Umum halk ise, o fennin ehl-i ihtisasına itimad eder, teslim olur veya içine girer, görür. Şimdi haber verdiğimiz hakikî mütevatir veya manevî mütevatir veya tevatür hükmünde kat'iyyeti ifade eden vakıalar, hem ehl-i hadîs, hem ehl-i şeriat, hem ehl-i Usûlüddin, hem ekser tabakat-ı ülemada hükmünü öyle göstermiş. Gaflette bulunan avam veya gözünü kapayan nâdanlar bilmezlerse, kabahat onlara aittir.

Beşinci Misal: İmam-ı Bagavî tahrici ve tashihi ile haber veriyor ki: Aliyy-ibn-il Hakem'in Gazve-i Hendek'te küffarın darbesiyle ayağı kırıldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm meshetti. Dakikasında öyle şifa buldu ki, atından inmedi.

Altıncı Misal: Başta İmam-ı Beyhakî, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: İmam-ı Ali gayet hasta idi. Izdırabından kendi kendine dua edip inliyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm geldi, dedi: اَللّٰهُمَّ اشْفِهِ Ve ayağıyla Hazret-i Ali'ye dokundu, "Kalk!" dedi. Birden şifa buldu. İmam-ı Ali der ki: "Ondan sonra o hastalığı hiç görmedim."

Yedinci Misal: Şürehbil-el Cuhfî'nin meşhur kıssasıdır ki: Avucunda etten bir ur vardı ki, kılıncı ve atın dizginini tutamıyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm eliyle avucundaki uru meshetti ve mübarek eliyle oğdu. O urdan hiçbir eser kalmadı.

Sekizinci Misal: Altı çocuğun herbiri ayrı ayrı birer mu'cize-i Ahmediyeye mazhar oldu.

Birincisi: İbn-i Ebî Şeybe (muhakkik-i kâmil ve muhaddis-i meşhur) haber veriyor ki: Bir kadın bir çocuğu, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına getirdi. O çocukta bir bela vardı, konuşmuyordu, aptal idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir su ile mazmaza etti, elini yıkadı. O suyu kadına verdi, çocuğa içirsin ferman etti. Çocuk o suyu içtikten sonra, hastalığından ve belasından bir şey kalmadı. Öyle bir akıl ve kemal sahibi oldu ki, ukalâ-yı nâsın fevkine çıktı.

İkincisi: Nakl-i sahih ile, Hazret-i İbn-i Abbas demiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a mecnun bir çocuk getirildi. Mübarek elini onun göğsüne koydu; birden çocuk istifrağ etti. İçinden küçük hıyar kadar siyah bir şey çıktı, çocuk şifa bulup gitti.

Üçüncüsü: İmam-ı Beyhakî ve Nesaî nakl-i sahih ile haber veriyorlar ki: Muhammed İbn-i Hâtib isminde bir çocuğun koluna kaynayan tencere dökülmüş, bütün kolunu yakmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm meshedip tükürüğünü sürdü, dakikasında şifa buldu.

Dördüncüsü: Büyümüş fakat lisanı yok, büyükçe bir çocuk Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına geldi. Çocuğa ferman etmiş: "Ben kimim?" Hiç konuşmayan dilsiz çocuk, اَنْتَ رَسُولُ اللّٰهِ deyip tekellüme başlamış.

Beşinci çocuk: Âlem-i yakazada Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'la mükerrer surette müşerref olan Celaleddin-i Süyutî ve asrın imamı tahric ve tashih ile Mübarek-ül Yemame ismiyle meşhur bir zâtı, daha yeni dünyaya geldiği vakit, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına getirmişler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona müteveccih olmuş. Çocuk tekellüme başlamış, اَشْهَدُ اَنَّكَ رَسُولُ اللّٰهِ demiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm "Bârekâllah" demiş. Çocuk ondan sonra büyüyünceye kadar daha konuşmamış. O çocuk, bu mu'cize-i Ahmediyeye ve "Bârekâllah" dua-yı Nebevîsine mazhar olduğundan, "Mübarek-ül Yemame" ismiyle şöhret bulmuş.

Altıncı çocuk: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm namaz kılarken, hırçın bir çocuk, namazını kat'edip geçtiğinden, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm اَللّٰهُمَّ اقْطَعْ اَثَرَهُ demiş. Ondan sonra çocuk daha yürümemiş öyle kalmış, hırçınlığının cezasını bulmuş.

Yedinci çocuk: Çocuk tabiatında hayâsız bir kadın, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yemek yerken lokma istemiş, vermiş. Demiş: "Yok, senin ağzındakini istiyorum." Onu da vermiş. O gayet hayâsız kadın, o lokmayı yedikten

sonra, en hayâlı kadın ve Medine kadınlarının fevkinde bir hayâ sahibi oldu.

İşte bu sekiz misal gibi, seksen değil, belki sekizyüz misalleri var. Çoğu kütüb-ü Siyer ve ehadîste beyan edilmiştir. Evet Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mübarek eli Hakîm-i Lokman'ın bir eczahanesi gibi ve tükürüğü Hazret-i Hızır'ın âb-ı hayat çeşmesi gibi ve nefesi Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın nefesi gibi meded-res ve şifa-resan olsa ve nev'-i beşer çok musibet ve belalara giriftar olsa; elbette Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a hadsiz müracaatlar olmuş. Hastalar, çocuklar, mecnunlar pek kesretli gelmişler, cümlesi şifa bulup gitmişler. Hattâ kırk defa hacceden ve kırk sene sabah namazını yatsı abdestiyle kılan, Tâbiînin azîm imamlarından ve çok sahabelerle görüşen, Taus denilen Ebu Abdurrahman-il Yemanî, kat'iyyen haber verir ve hükmeder ve demiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a ne kadar mecnun gelmişse, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm sinesine elini koymuş ise, kat'iyyen şifa bulmuştur; şifa bulmayan kalmamış.

İşte Asr-ı Saadete yetişmiş böyle bir imam, böyle kat'î ve küllî hükmetmişse; elbette ona gelen hiçbir hasta kalmamış ki, illâ şifa bulmuş. Madem şifa bulmuş, elbette müracaatlar binler olacaktır.

ONDÖRDÜNCÜ İŞARET:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın enva'-ı mu'cizatından bir nev'-i azîmi, duasıyla zahir olan hârikalardır. Evet şu nevi, kat'î ve hakikî mütevatirdir. Cüz'iyat ve misalleri o kadar çoktur ki, hesab edilmez. Misallerin çokları var ki, onlar da mütevatir derecesine çıkmışlar. Belki tevatüre yakın meşhur olmuşlar. Bir kısmını öyle imamlar nakletmiş ki, meşhur mütevatir gibi, kat'iyyeti

ifade eder. Biz şu pek çok misallerinden, tevatüre yakın ve meşhur derecesinde münteşir bazı misalleri, nümune olarak ve her misalinde birkaç cüz'iyatını zikredeceğiz:

Birinci Misal: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yağmur duası, tevatür derecesinde ve çok defa tekrar ile, daima sür'atle kabul olması, başta İmam-ı Buharî ve İmam-ı Müslim, eimme-i hadîs nakletmişler. Hattâ bazı defa minber-i şerif üstünde, yağmur duası için elini kaldırıp, indirmeden yağmış. Sâbıkan zikrettiğimiz gibi, bir-iki defa ordu susuz kaldığı vakit bulut geliyordu, yağmur veriyordu. Hattâ nübüvvetten evvel, cedd-i Nebi Abdülmuttalib, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın küçüklük zamanında mübarek yüzüyle yağmur duasına giderdi. Onun yüzü hürmetine gelirdi ki; o hâdise, Abdülmuttalib'in bir şiiri ile iştihar bulmuş. Hem vefat-ı Nebevîden sonra, Hazret-i Ömer, Hazret-i Abbas'ı vesile yapıp demiş: "Yâ Rab! Bu senin habibinin amucasıdır. Onun yüzü hürmetine yağmur ver." Yağmur gelmiş.

Hem İmam-ı Buharî ve Müslim haber veriyorlar ki: Yağmur için dua taleb edildi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dua etti. Yağmur öyle geldi ki, mecbur oldular: "Aman dua et, kesilsin." Dua etti, birden kesildi.

İkinci Misal: Tevatüre yakın meşhurdur ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, sahabe ve imana gelenler daha kırka vâsıl olmadan ve gizli ibadet etmekte iken dua etti: اَللّٰهُمَّ اَعِزَّ الْاِسْلاَمَ بِعُمَرِ ابْنِ الْخَطَّابِ اَوْ بِعَمْرِو ابْنِ الْهِشَامِ Bir-iki gün sonra, Hazret-i Ömer İbn-il Hattab imana geldi ve İslâmiyeti ilân ve i'zaz etmeye vesile oldu. "Faruk" ünvan-ı âlîsini aldı.

Üçüncü Misal: Bazı sahabe-i güzine, ayrı ayrı maksadlar için dua etmiş. Duası öyle parlak bir surette kabul olmuş ki, o keramet-i duaiye, mu'cize derecesine çıkmış. Ezcümle, başta Buharî ve Müslim haber veriyorlar ki: İbn-i Abbas'a şöyle dua etmiş: اَللّٰهُمَّ فَقِّهْهُ فِى الدِّينِ وَعَلِّمْهُ التَّاْوِيلَ Duası öyle makbul olmuş ki; İbn-i Abbas, Tercüman-ül Kur'an ünvan-ı zîşanını ve Habr-ül Ümme, yani allâme-i

ümmet rütbe-i âlîsini kazanmış. Hattâ çok genç iken, Hazret-i Ömer, onu ülema ve kudema-yı sahabe meclisine alıyordu.

Hem başta İmam-ı Buharî, ehl-i kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Enes'in vâlidesi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a niyaz etmiş ki: "Senin hâdimin olan Enes'in evlâd ve malı hakkında bereket ile dua et." O da dua etmiş: اَللّٰهُمَّ اَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَبَارِكْ لَهُ فِيمَا اَعْطَيْتَهُ demiş. Hazret-i Enes âhir ömründe kasem ile ilân ediyor ki: "Ben kendi elimle yüz evlâdımı defnetmişim. Benim malım ve servetim itibariyle de, hiçbirisi benim gibi mes'ud yaşamamış. Benim malımı görüyorsunuz ki pek çoktur. Bunlar, bütün dua-yı Nebeviyenin bereketindendir."

Hem başta İmam-ı Beyhakî, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Aşere-i Mübeşşere'den Abdurrahman Bin Avf'a, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kesret-i mal ve bereketle dua etmiş. O duanın bereketiyle o kadar servet kazanmış ki, bir defa yedi yüz deveyi yükleriyle beraber "fîsebilillah" tasadduk etmiş. İşte dua-yı Nebeviyenin bereketine bakınız, "Bârekâllah" deyiniz.

Hem İmam-ı Buharî başta olarak râviler naklediyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Urve İbn-i Ebî Ca'de'ye ticarette kâr ve kazanç için bereketle dua etmiş. Urve diyor ki: Ben bazı Kûfe çarşısında duruyordum, bir günde kırkbin kazanıyordum, sonra evime dönüyordum. İmam-ı Buharî der ki: "Toprağı da eline alsa, onda bir kazanç bulurdu."

Hem Abdullah İbn-i Cafer'e, kesret-i mal ve bereket için dua etmiş. Hazret-i Abdullah İbn-i Cafer, o derece servet kazanmış ki, o asırda şöhretgîr olmuş. O bereket-i dua-yı Nebevî ile hasıl olan serveti kadar, sehavetle de iştihar etmiş. Bu neviden çok misaller var. Nümune için bu dört misalle iktifa ediyoruz.

Hem başta İmam-ı Tirmizî, haber veriyor ki: Sa'd İbn-i Ebî Vakkas için Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dua etmiş: اَللّٰهُمَّ اَجِبْ دَعْوَتَهُ demiş. Sa'd'ın duasının kabulü için dua

etmiş. O asırda, Sa’d’ın bedduasından herkes korkuyordu. Duasının kabulü de şöhret buldu.

Hem meşhur Ebu Katade’ye ferman etmiş: اَفْلَحَ اللّٰهُ وَجْهَكَ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَهُ فِى شَعْرِهِ وَ بَشَرِهِ diye, genç kalmasına dua etmiş. Ebu Katade yetmiş yaşında vefat ettiği vakit onbeş yaşında bir genç gibi olduğu, nakl-i sahih ile şöhret bulmuş.

Hem meşhur şâir Nâbiga’nın kıssa-i meşhuresidir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın yanında bir şiirini okumuş. Şu fıkra:

بَلَغْنَا السَّمَاءَ مَجْدُنَا وَسَنَائُنَا ٭ وَ اِنَّا نُرِيدُ فَوْقَ ذٰلِكَ مَظْهَرًا

Yani: “Şerefimiz göğe çıktı, biz daha üstüne çıkmak istiyoruz!” Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, mülatafe suretinde ferman etti: اِلَى اَيْنَ يَا اَبَا لَيْلاَ؟ Dedi: اِلَى الْجَنَّةِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ Yani: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm latife olarak dedi: “Gökten öbür tarafa nereyi istiyorsun ki, şiirinde orayı niyet ediyorsun?” Nâbiga dedi: “Göklerin fevkinde Cennet’e gitmek istiyoruz.” Sonra bir manidar şiirini daha okudu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dua etti: لاَ يَفْضُضِ اللّٰهُ فَاكَ Yani, “Senin ağzın bozulmasın.” İşte o dua-yı Nebevînin bereketiyle, o Nâbiga yüzyirmi yaşında bir dişi noksan olmadı. Hattâ bazı bir dişi düştüğü vakit, yerine bir daha geliyordu.

Hem nakl-i sahih ile İmam-ı Ali için dua etmiş ki: اَللّٰهُمَّ اكْفِهِ الْحَرَّ وَالْقَرَّ Yani: “Yâ Rab! Soğuk ve sıcağın zahmetini ona gösterme.” İşte şu dua bereketiyle, İmam-ı Ali kışta yaz libasını giyerdi, yazda kış libasını giyerdi. Der idi ki: O duanın bereketiyle hiçbir soğuk ve sıcağın zahmetini çekmiyorum.

Hem Hazret-i Fatıma için dua etmiş: اَللّٰهُمَّ لاَ تُجِعْهَا Yani: “Açlık elemini ona verme.” Hazret-i Fatıma der ki: “O duadan sonra açlık elemini görmedim.”

Hem Tufeyl İbn-i Amr, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’dan bir mu’cize istedi ki, götürüp kavmine göstersin. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, اَللّٰهُمَّ نَوِّرْ لَهُ demiş. İki gözü ortasında bir nur zuhur etmiş. Sonra değneği ucuna naklolmuş. Bunun ile “Zinnur” diye iştihar

bulmuş. İşte bu vakıalar, ehadîs-i meşhuredendir ki, kat'iyyet peyda etmişler.

Hem Ebu Hüreyre, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a şekva etmiş ki, "Nisyan bana ârız oluyor." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş, bir mendil şeklinde bir şey açmış. Sonra mübarek avucu ile gaibden birşey alır gibi, öyle avucunu oraya boşaltmış. İki-üç defa öyle yaparak Ebu Hüreyre'ye demiş: "Şimdi mendili topla." Toplamış. Bu sırr-ı manevî-i dua-yı Nebevî ile Ebu Hüreyre kasem eder ki: "Ondan sonra hiçbir şey unutmadım." İşte bu vakıalar, ehadîs-i meşhuredendirler.

Dördüncü Misal: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bedduasına mazhar olmuş birkaç vakıayı beyan ederiz:

Birincisi: Perviz denilen Fars padişahı, name-i Nebeviyeyi yırtmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a haber geldi. Şöyle beddua etti: اَللّٰهُمَّ مَزِّقْهُ "Yâ Rab! Nasıl mektubumu paraladı, sen de onu ve onun mülkünü parça parça et." İşte şu bedduanın tesiriyledir ki; o Kisra Perviz'in oğlu Şirveyh, hançer ile onu paraladı. Sa'd İbn-i Ebî Vakkas da, saltanatını parça parça etti. Sasaniye Devleti'nin hiçbir yerde şevketi kalmadı. Fakat Kayser ve sair melikler, name-i Nebeviyeye hürmet ettikleri için, mahvolmadılar.

İkincisi: Tevatüre yakın meşhurdur ve âyât-ı Kur'aniye işaret ediyor ki: Bidayet-i İslâmda Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Mescid-ül Haram'da namaz kılarken; rüesa-yı Kureyş toplandılar, ona karşı gayet bed bir muamele ettiler. O da, o vakit onlara beddua etti. İbn-i Mes'ud der ki: Kasem ederim, o bed muameleyi yapan ve onun bedduasına mazhar olanların, Gazve-i Bedir'de birer birer lâşelerini gördüm.

Üçüncüsü: Mudariye denilen Arabın büyük bir kabîlesi, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tekzib ettikleri için, onlara kaht ile beddua etti. Yağmur kesildi, kaht u galâ başgösterdi. Sonra Mudariye kavminden olan Kabîle-i Kureyş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a iltimas

ettiler. Dua etti; yağmur geldi, kahtlık kalktı. Bu vakıa tevatür derecesinde meşhurdur.

Beşinci Misal: Hususî adamlara bedduasının dehşetli kabulüdür. Bunun çok misalleri var. Kat'î üç misali nümune olarak beyan ederiz:

Birincisi: Utbe İbn-i Ebî Leheb hakkında şöyle beddua etti: اَللّٰهُمَّ سَلِّطْ عَلَيْهِ كَلْبًا مِنْ كِلاَبِكَ Yani: "Yâ Rab! Ona bir itini musallat et." Sonra Utbe sefere giderken, bir arslan gelip, kafile içinde onu arayıp bulmuş, parçalamış. Şu vakıa meşhurdur. Eimme-i hadîs, nakl ve tashih etmişler.

İkincisi: Muhallim İbn-i Cüsame'dir ki, Âmir İbn-i Azbat'ı gadr ile katletmişti. Halbuki Âmir'i Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onu cihad ve harb için kumandan edip, bir bölük ile göndermişti. Muhallim de beraberdi. Bu gadrin haberi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a yetiştiği vakit hiddet etmiş. اَللّٰهُمَّ لاَ تَغْفِرْ لِمُحَلِّمٍ diye beddua buyurmuş. Yedi gün sonra o Muhallim öldü. Kabre koydular, kabir dışarıya attı. Kaç defa koydularsa yer kabul etmedi. Sonra mecbur oldular; iki taş ortasında muhkemce bir duvar yapılmış, o surette yer altında setredilmiş.

Üçüncüsü: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm görüyordu bir adam sol eliyle yemek yer. Ferman etmiş: كُلْ بِيَمِينِكَ "Sağ elinle ye." demiş. O adam demiş: لاَ اَسْتَطِيعُ "Sağ elimle yapamıyorum." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm demiş: لاَ اسْتَطَعْتَ diye beddua etmiş. "Kaldıramayacaksın." İşte ondan sonra o adam sağ elini hiç kaldıramamış.

Altıncı Misal: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hem duası, hem temasından zuhur eden pek çok hârikalarından, kat'iyyet kesbetmiş birkaç hâdiseyi zikredeceğiz:

Birincisi: Hazret-i Hâlid İbn-i Velid'e (Seyfullah'a) birkaç saçını verip, nusretine dua etmiş. Hazret-i Hâlid, o saçları külahında hıfzetmiş. İşte o saç ve duanın bereketi hürmetine, hiçbir harbe girmemiş illâ muzaffer çıkmış.

İkincisi: Selman-ı Farisî, evvelce Yahudilerin abdi imiş. Onun seyyidleri, onu âzad etmek için çok şeyler istediler.

“Üçyüz hurma fidanını dikip meyve verdikten sonra, kırk okıyye altun vermekle âzad edilirsin.” dediler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’a geldi, beyan-ı hâl etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kendi eliyle, Medine civarında üçyüz fidanı dikti. Yalnız bir tanesini başkası dikti. O sene zarfında, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın diktiği bütün fidanlar meyve verdi. Yalnız bir tek başkası dikmişti, o tek meyve vermedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onu çıkardı, yeniden dikti. O da meyve verdi. Hem tavuk yumurtası kadar bir altunu, ağzının tükürüğünü ona sürdü, dua etti, Selman’a verdi. Dedi: “Git Yahudilere ver.” Selman-ı Farisî gidip o altundan kırk okıyyeyi onlara verdi; o tavuk yumurtası kadar olan altun, eskisi gibi bâki kaldı. İşte şu vakıa, Hazret-i Selman-ı Pâk’in sergüzeşte-i hayatının en mühim bir hâdise-i mu’cizekâranesidir. Muteber ve mevsuk imamlar haber vermişler.

Üçüncüsü: Ümm-ü Mâlik isminde bir sahabiye, “ukke” denilen küçük bir yağ tulumundan, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’a yağ hediye ederdi. Bir defa Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona dua edip ukkeyi vermiş; ferman etmiş ki: “Onu boşaltıp sıkmayınız.” Ümm-ü Mâlik ukkeyi almış. Ne vakit evlâdları yağ isterlerse, bereket-i dua-yı Nebevî ile ukkede yağ bulurlardı. Hayli zaman devam etti. Sonra sıktılar, bereket kesildi.

Yedinci Misal: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın duasıyla ve temasıyla, suların tatlılaşması ve güzel koku vermesinin çok hâdiseleri var. İki-üç taneyi, nümune olarak beyan ederiz:

Birincisi: İmam-ı Beyhakî başta, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Bi’r-i Kubâ denilen kuyunun suyu bazı kesiliyordu. Yani bitiyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm abdest suyunu içine koyup dua ettikten sonra, kesretle devam etti, daha hiç kesilmedi.

İkincisi: Başta Ebu Nuaym Delail-i Nübüvvet’te, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Enes’in evindeki kuyuya, Resul-i

Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm tükürüğünü içine atıp dua etmiş, Medine-i Münevvere'de en tatlı su o olmuş.

Üçüncüsü: İbn-i Mâce haber veriyor ki: Mâ-i Zemzem'den bir kova su, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a getirdiler. Bir parça ağzına aldı, kovaya boşalttı. Kova misk gibi râyiha verdi.

Dördüncüsü: İmam-ı Ahmed İbn-i Hanbel haber veriyor ki: Bir kuyudan, bir kova su çıkardılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm içine ağzının suyunu akıtıp kuyuya boşalttıktan sonra, misk gibi râyiha vermeğe başladı.

Beşincisi: Ricalullahtan ve İmam-ı Müslim ve ülema-i Mağrib'in mutemedi ve makbulü olan Hammad İbn-i Seleme haber veriyor ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm deriden bir tuluğa su doldurup ağzına üflemiş, dua etmiş. Bağladı, bir kısım sahabeye verdi. "Ağzını açmayınız! Yalnız abdest aldığınız vakit açınız." demiş. Gitmişler, abdest almak vaktinde ağzını açmışlar. Görüyorlar ki, hâlis bir süt, ağzında da kaymak yağ. İşte bu beş cüz'ü; bazıları meşhur, bazı da mühim imamlar naklediyorlar. Bunlar ve burada nakledilmeyenlerle mecmuu; manevî tevatür gibi bir mu'cize-i mutlakanın tahakkukunu gösteriyorlar.

Sekizinci Misal: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mesh ve duasıyla, sütsüz ve kısır keçilerin mübarek elinin temasıyla ve duasıyla sütlü, hem çok sütlü olmaları misalleri ve cüz'iyatları çoktur. Biz yalnız meşhur ve kat'î iki-üç misali, nümune olarak zikrediyoruz:

Birincisi: Ehl-i Siyer'in bütün muteber kitabları haber veriyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekir-is Sıddık ile beraber hicret ederken, Âtiket Bint-il Huzaiye denilen Ümm-ü Mabed hanesine gelmişler. Gayet zaîf, sütsüz, kısır bir keçi orada vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ümm-ü Mabed'e ferman etti: "Bunda süt yok mudur?" Ümm-ü Mabed demiş ki: "Bunun vücudunda kan yoktur, nereden süt verecek?" Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm gidip o keçinin beline elini

sürmüş, memesini de meshetmiş, dua etmiş. Sonra demiş: “Kap getiriniz, sağınız!” Sağdılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekir-is Sıddık ile içtikten sonra, o hane halkı da doyuncaya kadar içmişler. O keçi kuvvetlenmiş, öyle de mübarek kalmış.

İkincisi: Şât-ı İbn-i Mes’ud’un meşhur kıssasıdır ki: İbn-i Mes’ud İslâm olmadan evvel, bazıların çobanı idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Ebu Bekir-is Sıddık ile beraber, İbn-i Mes’ud’un keçileriyle bulunduğu yere gitmişler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, İbn-i Mes’ud’dan süt istemiş. O da demiş: “Keçiler benim değil, başkasının malıdırlar.” Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm demiş: “Kısır, sütsüz bir keçi bana getir.” O da iki senedir teke görmemiş bir keçi getirdi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm eliyle onun memesine meshedip dua etmiş. Sonra sağmışlar, hâlis bir süt almışlar, içmişler. İbn-i Mes’ud bu mu’cizeyi gördükten sonra iman etmiş.

Üçüncüsü: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın murdiası yani süt annesi olan Halîme-i Sa’diye’nin keçilerinin kıssa-i meşhuresidir ki; o kabîlede bir derece kahtlık vardı. Hayvanat zaîf ve sütsüz oluyordular ve tok oluncaya kadar yemiyorlardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm oraya, süt annesinin yanına gönderildiği zaman, onun bereketiyle, Halîme-i Sa’diye’nin keçileri, akşam vakti başkalarının hilafına olarak, hem tok ve memeleri dolu olarak geliyorlardı. İşte bunun gibi Siyer kitablarında daha başka cüz’iyatları var; fakat bu nümuneler, asıl maksada kâfidir.

Dokuzuncu Misal: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bazı zâtların başını ve yüzünü mübarek eliyle meshedip dua ettikten sonra, zahir olan hârikaların çok cüz’iyatından iştihar bulmuş birkaçını nümune olarak beyan ediyoruz:

Birincisi: Ömer İbn-i Sa’d’ın başına elini sürmüş, dua etmiş. Seksen yaşında o adam, o duanın bereketiyle, öldüğü vakit başında beyaz yoktu.

İkincisi: Kays İbn-i Zeyd'in başına elini koyup, meshedip dua etmiş. O duanın bereketiyle, yüz yaşına girdiği vakit, meshin tesiriyle, bütün başı beyaz, yalnız Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın elini koyduğu yer simsiyah olarak kalmış.

Üçüncüsü: Abdurrahman İbn-i Zeyd İbn-il Hattab hem küçük, hem çirkin idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm eli ile başını meshedip dua etmiş. O duanın bereketiyle; kametçe en bâlâ kamet ve suretçe en güzel bir surete girmiş.

Dördüncüsü: Âiz İbn-i Amr'ın Gazve-i Huneyn'de yüzü yaralanmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, eliyle yüzündeki kanı silmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın elinin temas ettiği yer, parlak bir nuraniyet vermiş ki, muhaddisler كَغُرَّةِ الْفَرَسِ tabir etmişler. Yani, doru atın alnındaki beyaz gibi, temas yeri öyle parlıyordu.

Beşincisi: Katade İbn-i Selman'ın yüzüne elini sürmüş, dua etmiş. Katade'nin yüzü âyine gibi parlamağa başlamış.

Altıncısı: Ümm-ül Mü'minîn Ümm-ü Seleme'nin kızı ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın üvey kızı Zeyneb'e, küçükken Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun yüzüne abdest suyu atıp taltif etmiş. O suyun temasından sonra, Zeyneb'in hüsn ü cemali acib suret almış, bedî'-ül cemal olmuş.

İşte şu cüz'iyatlar gibi daha çok misaller var. Onların çoğunu eimme-i hadîs nakletmişler. Bu cüz'iyatın herbirini, haber-i vâhid ve zaîf farzetsek dahi, yine mecmuu manevî bir tevatür hükmünde, mutlak bir mu'cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ı gösterir. Çünki bir hâdise, ayrı ayrı ve çok suretlerle nakledilse, asıl hâdisenin vukuu kat'î olur. Suretlerin herbiri zaîf dahi olsa, yine asıl hâdiseyi isbat ediyor. Meselâ:

Bir gürültü işitildi. Bazılar dediler ki, filan ev harab oldu; diğeri, başka ev harab oldu dedi; daha başkası, başka bir evi söyledi ve hâkeza... Herbir rivayet, haber-i vâhid de, zaîf de, hilaf-ı vaki' de olabilir. Fakat asıl vakıa ki: Bir ev harab

olmuş, o kat'îdir; onda bütün müttefiktirler. Halbuki bahsettiğimiz şu altı cüz'iyat; hem sahihtirler, hem bazıları şöhret derecesine çıkmışlar. Farazâ bunların herbirini zaîf addetsek, temsilde mutlak bir hane harab olması gibi, yine cüz'iyatın mecmuunda, mutlak bir mu'cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın vücudunu kat'iyyen gösterir.

İşte Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mu'cizat-ı bahiresi, her bir nevide kat'î olarak mevcuddur. Cüz'iyatı dahi, o küllî ve mutlak mu'cizenin suretleri veyahut nümuneleridir. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın nasılki eli, parmakları, tükürüğü, nefesi, sözü yani duası çok mu'cizatın mebdei oluyor. Aynen öyle de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın sair letaifi ve duyguları ve cihazatı, çok hârikalara medardır. Kütüb-ü Siyer ve Tarih, o hârikaları beyan etmişler; sîret ve suret ve duygularında, çok delail-i nübüvvet bulunduğunu göstermişler.

ONBEŞİNCİ İŞARET:

Nasılki taşlar, ağaçlar, Kamer, Güneş onu tanıyorlar; birer mu'cizesini göstermekle, nübüvvetini tasdik ediyorlar.

Öyle de: Hayvanat taifesi, ölüler taifesi, cinler taifesi, melaikeler taifesi o Zât-ı Mübarek'i tanıyorlar ve nübüvvetini tasdik ediyorlar ki; onlar, onu tanıdıklarını, herbir taifesi, bazı mu'cizatını göstermekle gösteriyorlar ve nübüvvetinin tasdikini ilân ediyorlar. Şu Onbeşinci İşaret'in üç şubesi var:

Birinci Şubesi: Hayvanat cinsi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tanıyorlar ve mu'cizatını da izhar ediyorlar. Şu şubenin çok misalleri var. Biz yalnız burada, meşhur ve manevî tevatür derecesinde kat'î olmuş veya muhakkikîn-i eimmenin makbulü olmuş veya ümmet telakki-

i bilkabul etmiş olan bir kısım hâdiseleri, nümune olarak zikredeceğiz:

Birinci Hâdise: Manevî tevatür derecesinde bir şöhretle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Ebu Bekir-is Sıddık ile, küffarın takibinden kurtulmak için tahassun ettikleri Gâr-ı Hira'nın kapısında, iki nöbetçi gibi iki güvercin gelip beklemeleri ve örümcek dahi perdedar gibi, hârika bir tarzda, kalın bir ağ ile mağara kapısını örtmesidir. Hattâ rüesa-yı Kureyş'ten, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın eli ile Gazve-i Bedir'de öldürülen Übeyy İbn-i Halef mağaraya bakmış. Arkadaşları demişler: "Mağaraya girelim." O demiş: "Nasıl girelim? Burada bir ağ görüyorum ki, Hazret-i Muhammed tevellüd etmeden bu ağ yapılmış gibidir. Bu iki güvercin işte orada duruyor, adam olsa orada dururlar mı?" İşte bunun gibi, mübarek güvercin taifesi, Feth-i Mekke'de dahi Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın başı üzerinde gölge yaptıklarını, İmam-ı Celil İbn-i Vehb naklediyor. Hem nakl-i sahih ile Hazret-i Âişe-i Sıddıka haber veriyor ki: Güvercin gibi, Dâcin denilen bir kuş hanemizde vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hazır olsa idi hiç debelenmezdi, sükûtla dururdu. Ne vakit Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çıksa idi, o kuş başlardı harekete; giderdi gelirdi, hiç durmuyordu. Demek o kuş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı dinliyordu, huzurunda temkin ile sükût ederdi.

İkinci Hâdise: Beş-altı tarîkle manevî bir tevatür hükmünü almış kurd hâdisesidir ki; bu kıssa-i acibe çok tarîklerle meşhur sahabelerden nakledilmiş. Ezcümle: Ebu Said-il Hudrî ve Seleme İbn-il Ekva' ve İbn-i Ebî Vehb ve Ebu Hüreyre ve bir vak'a sahibi çoban (Uhban) gibi müteaddid tarîklerle haber veriyorlar ki: Bir kurd, keçilerden birisini tutmuş; çoban, kurdun elinden kurtarmış. Zi'b demiş: "Allah'tan korkmadın, benim rızkımı elimden aldın." Çoban demiş: "Acaib, zi'b konuşur mu?" Zi'b ona demiş: "Acib senin halindedir ki, bu yerin arka tarafında bir zât var ki; sizi Cennet'e davet ediyor, peygamberdir, onu

tanımıyorsunuz!” Bütün tarîkler kurdun konuşmasında müttefik olmakla beraber, kuvvetli bir tarîk olan Ebu Hüreyre ihbarında diyor ki: Çoban kurda demiş: “Ben gideceğim; fakat kim benim keçilerime bakacak?” Zi’b demiş: “Ben bakacağım.” Çoban ise, çobanlığı kurda devredip gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ı görmüş, iman etmiş, dönüp gitmiş. Zi’bi çoban bulmuş. Zayiat yok. Bir keçi ona kesmiş, çünki ona üstadlık etmiş.

Bir tarîkte: Rüesa-yı Kureyş’ten Ebu Süfyan ile Safvan bir kurdu gördüler, bir ceylanı takib edip Harem-i Şerif’e girdi. Kurd dönmüş, sonra taaccüb etmişler. Kurd konuşmuş, risalet-i Ahmediyeyi haber vermiş. Ebu Süfyan, Safvan’a demiş ki: “Bu kıssayı kimseye söylemeyelim, korkarım Mekke boşalıp onlara iltihak edecekler.” Elhasıl, kurt kıssası kat’î ve manevî mütevatir gibi kanaat verir.

Üçüncü Hâdise: Beş-altı tarîkle mühim sahabelerden nakledilen cemel hâdisesidir ki: Ezcümle: Ebu Hüreyre ve Sa’lebe İbn-i Mâlik ve Câbir İbn-i Abdullah ve Abdullah İbn-i Cafer ve Abdullah İbn-i Ebî Evfa gibi müteaddid tarîkler ve o tarîklerin başındaki sahabeler müttefikan haber veriyorlar ki: Deve gelmiş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’a tahiyye-i ikram nev’inden secde edip konuşmuş. Ve birkaç tarîkte haber veriliyor ki: O deve bir bağda kızmış, vahşi olmuş; yanına kimseyi sokmuyor, hücum ediyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm girdi; deve geldi, ikramen secde etti, yanında ıhdı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yular taktı. Deve, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’a dedi: “Beni çok meşakkatli şeylerde çalıştırdılar, şimdi de beni kesmek istiyorlar. Onun için kızdım.” Deve sahibine söyledi: “Böyle midir?” “Evet” dediler.

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın Adbâ ismindeki devesi, vefat-ı Nebevîden sonra kederinden ne yedi, ne içti, tâ öldü. Hem o deve, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile mühim bir kıssayı konuştuğunu, Ebu İshak-ı İsferanî gibi bazı mühim imamlar haber vermişler. Hem nakl-i sahih ile; Câbir İbn-i Abdullah’ın bir

seferde devesi çok yorulmuştu, daha yürüyemiyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o deveye ufak bir dürtmek ile dürttü. O deve, o iltifat-ı Ahmedîden o kadar bir çeviklik, bir sevinçlik peyda etti ki; daha sür'atinden dizgini zabtedilmiyor, yolda yetişilmiyordu. Hazret-i Câbir haber veriyor.

Dördüncü Hâdise: Başta İmam-ı Buharî, eimme-i hadîs haber veriyorlar ki: Bir defa gecede, Medine-i Münevvere'nin haricinde, düşman hücum ediyor gibi mühim bir hâdise işaa edildi. Sonra cesur atlılar çıktılar, gittiler. Yolda görüyorlar, bir zât geliyor. Baktılar, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dır. Ferman etmiş: "Birşey yoktur." Meşhur Ebu Talha'nın atına binip, şecaat-ı kudsiyesi muktezasınca, herkesten evvel gitmiş, tahkik etmiş ve dönmüştü. Ebu Talha'ya ferman etmiş: وَجَدْتُ فَرَسَكَ بَحْرًا Yani: "Senin atın sarsmadan, gayet çabuktur." Halbuki Ebu Talha'nın atı, katuf tabir edilen yürüyüşsüz kısmından idi. O geceden sonra, hiçbir at ona karşı yürüyüşte mukabele edemiyordu. Hem nakl-i sahih ile; bir defa, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm seferde namaz kılacak vaktinde atına dedi: "Dur." O da durdu. Namaz bitinceye kadar hiçbir a'zâsını kımıldatmadı.

Beşinci Hâdise: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hizmetkârı Sefine, Yemen Valisi Muaz İbn-i Cebel'in yanına gitmek için, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan emir alıp gitmiş. Yolda bir arslan rast gelmiş. O Sefine, ona demiş: "Ben, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hizmetkârıyım." Arslan ses verip ayrılmış. İlişmemiş. Diğer bir tarîkte haber veriyorlar ki: Sefine döndüğü vakit yolu kaybetmiş, bir arslana rast gelmiş; arslan ona ilişmemekle beraber, yolu da göstermiş.

Hem Hazret-i Ömer'den haber veriyorlar ki demiş: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına bir bedevi geldi. Arabça "dabb" denilen bir susmar, yani keler elinde idi. Dedi: "Eğer bu hayvan sana şehadet etse, ben sana iman getiririm; yoksa iman getirmem." Resul-i Ekrem

Aleyhissalâtü Vesselâm, o hayvandan sordu; o susmar fasih bir dille, risaletine şehadet etti.

Hem Ümm-ül Mü'minîn Ümm-ü Seleme haber veriyor ki: Bir ceylan, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile konuşmuş ve risaletine şehadet etmiş.

İşte bunun gibi çok misaller var. Hem de kat'î şöhret bulmuş birkaç nümuneyi gösterdik. Ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tanımayana ve itaat etmeyene deriz:

Ey insan! İbret alınız… Kurt, arslan; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tanıyor, itaat ediyorlar. Sizlerin hayvandan, kurttan aşağı düşmemeye çalışmanız iktiza eder.

İkinci Şube: Cenazelerin ve cinlerin ve melaikelerin, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tanımalarıdır. Bunun da çok hâdiseleri var. Nümune için, şöhret bulmuş ve mevsuk imamlar haber vermiş birkaç nümuneyi, evvelâ cenazelerden göstereceğiz. Amma cinn ve melaike ise, o mütevatirdir.. onların misalleri bir değil, bindir. İşte ölülerin konuşması misallerinden:

Birincisi şudur ki: Ülema-i zahir ve bâtının, Tâbiîn zamanında en büyük reisi ve İmam-ı Ali'nin mühim ve sadık bir şakirdi olan Hasan-ı Basrî haber veriyor ki: Bir adam, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına gelerek ağlayıp sızladı. Dedi: "Benim küçük bir kızım vardı, şu yakın derede öldü, oraya attım." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona acıdı. Ona dedi: "Gel oraya gideceğiz." Gittiler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o ölmüş kızı çağırdı: "Yâ filane!" dedi. Birden o ölmüş kız, "Lebbeyke ve sa'deyk" dedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: "Tekrar peder ve vâlidenin yanına gelmeyi arzu eder misin?" O dedi: "Yok, ben onlardan daha hayırlısını buldum."

İkincisi: İmam-ı Beyhakî ve İmam-ı İbn-i Adiyy gibi bazı mühim imamlar, Hazret-i Enes İbn-i Mâlik'ten haber veriyorlar ki: Enes demiş: Bir ihtiyare kadının bir tek oğlu

vardı, birden vefat etti. O sâliha kadın çok müteessir oldu, dedi: "Yâ Rab! Senin rızan için, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın biatı ve hizmeti için hicret edip buraya geldim. Benim hayatımda istirahatımı temin edecek tek evlâdcığımı, o Resul'ün hürmetine bağışla." Enes der: O ölmüş adam kalktı, bizimle yemek yedi.

İşte şu hâdise-i acibeye işaret ve ifade eden, İmam-ı Busîrî'nin Kaside-i Bürde'de şu fıkrasıdır:

لَوْ نَاسَبَتْ قَدْرَهُ آيَاتُهُ عِظَمًا ❊ اَحْيَى اسْمُهُ حِينَ يُدْعَى دَارِسَ الرِّمَمِ

Yani: "Eğer alâmetleri, onun kadrine muvafık derecesinde azametini ve makbuliyetini gösterse idiler; değil yeni ölmüşler, belki onun ismiyle çürümüş kemikler de ihya edilebilirdi."

Üçüncü Hâdise: Başta İmam-ı Beyhakî gibi râviler, Abdullah İbn-i Ubeydullah-il Ensarî'den haber veriyorlar ki: Abdullah demiş: Sabit İbn-i Kays İbn-i Şemmas'ın Yemame Harbi'nde şehid düştüğü ve kabre koyduğumuz vakit, ben hazırdım. Kabre konurken, birden ondan bir ses geldi: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ وَاَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ وَعُمَرُ الشَّهِيدُ وَعُثْمَانُ الْبَرُّ الرَّحِيمُ dedi. Sonra açtık, baktık; ölü, cansız. İşte o vakit, daha Hazret-i Ömer hilafete geçmeden, şehadetini haber veriyor.

Dördüncü Hâdise: İmam-ı Taberanî ve Ebu Nuaym Delail-i Nübüvvet'te Nu'man İbn-i Beşir'den haber veriyorlar ki: Zeyd İbn-i Harice, çarşı içinde birden düşüp vefat etti. Eve getirdik. Akşam ve yatsı arasında etrafında kadınlar ağlarken birden اَنْصِتُوا اَنْصِتُوا "Susunuz!" dedi. Sonra fasih bir lisanla: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ diyerek bir mikdar konuştu. Sonra baktık ki, cansız vefat etmiş.

İşte cansız cenazeler onun risaletini tasdik etse; canlı olanlar tasdik etmese; elbette o câni canlılar, cansızlardan daha cansız ve ölülerden daha ölüdürler.

Amma melaikelerin, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a hizmeti ve görünmesi ve cinnîlerin ona iman ve itaati, mütevatirdir. Nass-ı Kur'an ve çok âyâtla musarrahtır. Gazve-i Bedir'de beşbin melaike, -nass-ı Kur'an ile- önde,

sahabeler gibi ona hizmet edip, asker olmuşlar. Hattâ o melekler, melaikeler içinde, Ashab-ı Bedir gibi şeref kazanmışlar. Şu mes’elede iki cihet var:

Birisi: Cinn ve melaikenin taifeleri, hayvan ve insanın taifeleri gibi, vücudları kat’î ve bizimle münasebetdar olduğu, Yirmidokuzuncu Söz’de iki kerre iki dört eder derecesinde bir kat’iyyetle isbat etmişiz. Onların isbatını, o Söz’e havale ederiz.

İkinci cihet: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın şerefiyle, eser-i mu’cizesi olarak, efrad-ı ümmeti onları görmek ve konuşmaktır. İşte başta Buharî ve İmam-ı Müslim, eimme-i hadîs müttefikan haber veriyorlar ki: Bir defa melek yani Hazret-i Cebrail, beyaz libaslı bir insan suretinde gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm sahabeleri içinde otururken, yanına gitmiş, demiş: مَا اْلاِسْلاَمُ وَمَا اْلاِيمَانُ وَمَا اْلاِحْسَانُ Yani: “İman, İslâm, ihsan nedir? Tarif et.” Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm tarif etmiş. Oradaki cemaat-ı sahabe hem ders almış, hem de o zâtı iyi görmüşler. O zât misafir gibi görünürken, üstünde alâmet-i sefer eseri hiç yoktu. Kalktı, birden kayboldu. O vakit Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki: “Size ders vermek için Cebrail böyle yaptı.” Hem haber-i sahih ile ve haber-i kat’î ile ve manevî tevatür derecesinde, eimme-i hadîs haber veriyorlar ki: Hazret-i Cebrail’i çok defa, hüsn ü cemal sahibi olan Dıhye suretinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın yanında sahabeler görüyorlardı. Ezcümle, Hazret-i Ömer ve İbn-i Abbas ve Üsame İbn-i Zeyd ve Hâris ve Âişe-i Sıddıka ve Ümm-ü Seleme, kat’iyyen sabittir ki, bunlar kat’iyyen haber veriyorlar ki: Biz Hazret-i Cebrail’i Dıhye suretinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın yanında çok görüyoruz. Acaba hiç mümkün müdür ki, bu zâtlar, görmeden görüyoruz desinler?

Hem nakl-i sahih-i kat’î ile, Aşere-i Mübeşşere’den, İran fâtihi Sa’d İbn-i Ebî Vakkas haber veriyor ki: “Gazve-i Uhud’da, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın iki tarafında, iki beyaz libaslı, ona nöbetdar gibi muhafız

suretinde gördük. İkisi de anlaşıldı ki, meleklerdir. Ve Hazret-i Cebrail ile Mikâil olduğunu anladık.” Acaba böyle bir kahraman-ı İslâm gördük dese, görmemek mümkün müdür?

Hem Ebu Süfyan İbn-i Hâris İbn-i Abdülmuttalib (ammizade-i Nebevî) nakl-i sahih ile haber veriyor ki: “Gazve-i Bedir’de, gök ile yer arasında, beyaz libaslı atlı zâtları gördük.”

Hem Hazret-i Hamza Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’dan niyaz etti ki: “Ben Cebrail’i görmek istiyorum.” Kâ’be’de ona gösterdi. Dayanamadı, bîhuş oldu, yere düştü. Bu çeşit melaikeleri görmek vukuatı çoktur. Bütün bu vukuat, bir nevi mu’cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm’ı gösteriyor ve delalet ediyor ki; onun misbah-ı nübüvvetine melaikeler dahi pervanelerdir.

Cinnîler ise; onlar ile görüşmek ve görmek, değil sahabeler, belki avam-ı ümmet dahi çokları ile görüşmeleri çok vuku buluyor. Fakat en kat’î, en sahih haber ile eimme-i hadîs bize diyorlar ki: İbn-i Mes’ud “Batn-ı Nahl’de ecinnilerin ihtidası gecesinde, ecinnileri gördüm ve Sudan kabîlesinden Zutt denilen uzun boylu taifeye benzettim, onlara benziyordular.”

Hem meşhurdur ve hadîs imamları tahric ve kabul ettikleri Hazret-i Hâlid İbn-i Velid vak’asıdır ki: Uzza denilen sanemi tahrib ettikleri vakit, siyah bir kadın şeklinde, o sanem içinden bir cinniye çıktı. Hazret-i Hâlid, bir kılınç ile o cinniyeyi iki parça etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o hâdise için ferman etmiş ki: “Uzza sanemi içinde ona ibadet ediliyordu, daha ona ibadet edilmez.”

Hem Hazret-i Ömer’den meşhur bir haberdir ki, demiş: “Biz Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın yanında iken, ihtiyar şeklinde, elinde bir asâ, “Hâme” isminde bir cinnî geldi, iman etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona kısa surelerden birkaç sureyi ders verdi. Dersini aldı, gitti.” Şu âhirki hâdiseye, çendan bazı hadîs imamları ilişmişler;

fakat mühim imamlar, sıhhatine hükmetmişler. Her ne ise, bu nevide uzun söylemeye lüzum yok; misalleri çoktur.

Hem deriz ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın nuruyla, terbiyesiyle ve onun arkasında gitmesiyle, binler Şeyh-i Geylanî gibi aktablar, asfiyalar, melaikeler ve cinler ile görüşmüşler ve konuşuyorlar ve bu hâdise, yüz tevatür derecesinde ve çok kesrettedir. Evet ümmet-i Muhammed'in (A.S.M.) melaike ve cinlerle temasları ve tekellümleri ise, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın terbiye ve irşad-ı i'cazkâranesinin bir eseridir.

Üçüncü Şube: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hıfzı ve ismeti, bir mu'cize-i bahiredir. وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ âyet-i kerimesinin hakikat-ı bahiresi, çok mu'cizatı gösterir. Evet Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çıktığı vakit, değil yalnız bir taifeye, bir kavme, bir kısım ehl-i siyasete veya bir dine; belki umum padişahlara ve umum ehl-i dine tek başıyla meydan okudu. Halbuki onun amucası en büyük düşman ve kavim ve kabîlesi düşman iken; yirmiüç sene nöbetdarsız, tekellüfsüz, muhafazasız ve pek çok defa sû'-i kasde maruz kaldığı halde, kemal-i saadetle, rahat döşeğinde vefat edip, Mele-i A'lâ'ya çıkmasına kadar hıfz u ismeti, وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ne kadar kuvvetli bir hakikatı ifade ettiğini ve ne kadar metin bir nokta-i istinad olduğunu, güneş gibi gösterir. Biz yalnız nümune için, kat'iyyet kesbetmiş birkaç hâdiseyi zikredeceğiz:

Birinci Hâdise: Ehl-i siyer ve hadîs, müttefikan haber veriyorlar ki: Kureyş kabîlesi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı öldürtmek için, kat'î ittifak ettiler. Hattâ insan suretine girmiş bir şeytanın tedbiriyle, Kureyş içine fitne düşmemek için, her kabîleden lâakal bir adam içinde bulunup, ikiyüze yakın, Ebu Cehil ve Ebu Leheb'in taht-ı hükmünde olarak, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hane-i saadetini bastılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında Hazret-i Ali vardı. Ona dedi: "Sen bu

gece benim yatağımda yat.” Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm beklemiş, tâ Kureyş gelmiş, bütün hanenin etrafını tutmuşlar. O vakit çıktı, bir parça toprak başlarına attı. Hiçbirisi onu görmedi, içlerinden çıktı gitti. Gâr-ı Hira’da iki güvercin ve bir örümcek, bütün Kureyş’e karşı ona nöbetdar olup, muhafaza ettiler.

İkinci Hâdise: Vakıat-ı kat’iyyedendir ki, mağaradan çıkıp Medine tarafına gittikleri vakit, Kureyş rüesası mühim bir mal mukabilinde, Süraka isminde gayet cesur bir adamı gönderdiler; tâ takib edip, onları öldürmeye çalışsın. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekir-i Sıddık ile beraber gârdan çıkıp giderken gördüler ki, Süraka geliyor. Ebu Bekir-i Sıddık telaş etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm mağarada dediği gibi لاَ تَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا dedi. Süraka’ya bir baktı, Süraka’nın atının ayakları yere saplandı kaldı. Tekrar kurtuldu, yine takib etti. Tekrar atının ayaklarının saplandığı yerden duman gibi birşey çıkıyordu. O vakit anladı ki: Ne onun elinden ve ne de kimsenin elinden gelmez ki, ona ilişsin. “El-Eman!” dedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm eman verdi. Fakat dedi: “Git öyle yap ki, başkası gelmesin!”

Şu hâdise münasebetiyle bunu da beyan ederiz ki: Sahih bir surette haber veriyorlar: Bir çoban, onları gördükten sonra Kureyş’e haber vermek için Mekke’ye gitmiş. Mekke’ye dâhil olduğu vakit, ne için geldiğini unutmuş. Ne kadar çalışmış ise, hatırına getirememiş. Mecbur olmuş dönmüş. Sonra anlamış ki, ona unutturulmuş.

Üçüncü Hâdise: Gazve-i Gatafan ve Enmar’da müteaddid tarîklerle eimme-i hadîs haber veriyorlar ki: Gavres isminde cesur bir kabîle reisi, kimse görmeden tam Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın başı üzerine gelerek, yalın kılınç elinde olduğu halde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’a dedi: “Kim seni benden kurtaracak?” Demiş: “Allah!” Sonra böyle dua etti: اَللّٰهُمَّ اكْفِنِيهِ بِمَا شِئْتَ Birden o Gavres, iki omuzu ortasına gaibden bir darbe yer; o kılınç elinden düşer, yere yuvarlanır. Resul-i

Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kılıncı eline alır, “Şimdi seni kim kurtaracak?” der, sonra afveder. O adam gider taifesine. O pek cür’etkâr, cesur adama herkes hayrette kalır. “Ne oldu sana, ne için bir şey yapamadın?” dediler. O dedi: “Hâdise böyle oldu. Ben şimdi, insanların en iyisinin yanından geliyorum.”

Hem şu hâdise gibi, Gazve-i Bedir’de bir münafık, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ı bir gaflet vaktinde kimse görmeden, tam arkasından kılınç kaldırıp vururken, birden Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bakmış. O titreyip, kılınç elinden yere düşmüş.

Dördüncü Hâdise: Manevî tevatüre yakın bir şöhretle ve ekser ehl-i tefsirin

اِنَّا جَعَلْنَا فِى اَعْنَاقِهِمْ اَغْلاَلاً فَهِىَ اِلَى اْلاَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ ❊ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ اَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَاَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لاَ يُبْصِرُونَ âyetinin sebeb-i nüzulü ve ehl-i tefsir allâmeleri ve ehl-i hadîs imamları haber veriyorlar ki: Ebu Cehil yemin etmiş ki: “Ben secdede Muhammed’i görsem, bu taşla onu vuracağım.” Büyük bir taş alıp gitmiş. Secdede gördüğü vakit kaldırıp vurmakta iken, elleri yukarıda kalmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm namazı bitirdikten sonra kalkmış, Ebu Cehil’in eli çözülmüş. O ise; ya Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın müsaadesiyle veyahut ihtiyaç kalmadığından çözülmüş.

Hem yine Ebu Cehil kabîlesinden -bir tarîkte- Velid İbn-i Mugire, yine Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ı vurmak için, büyük bir taşı alıp secdede iken vurmaya gitmiş; gözü kapanmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ı Mescid-i Haram’da görmedi, geldi. Onu gönderenleri de görmüyordu, yalnız seslerini işitiyordu. Tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm namazdan çıktı, ihtiyaç kalmadığından onun gözü de açıldı.

Hem nakl-i sahih ile Ebu Bekir-i Sıddık’tan haber veriyorlar ki: Sure-i تَبَّتْ يَدَا اَبِى لَهَبٍ nâzil olduktan sonra, Ebu Leheb’in karısı Ümm-ü Cemil denilen “Hammalet-el Hatab” bir taş alıp, Mescid-i Haram’a gelmiş. Ebu Bekir ile Resul-i

Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm orada oturuyorlarmış. Gözü Ebu Bekir-i Sıddık'ı görüyor, soruyor: "Yâ Ebâ Bekir! Senin arkadaşın nerede? Ben işitmişim ki, beni hicvetmiş. Ben görsem, bu taşı ağzına vuracağım." Yanında iken Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı görmemiş. Elbette hıfz-ı İlahîde olan bir Sultan-ı Levlak'i, böyle bir Cehennem oduncusu, onun huzuruna girip göremez. Ağzına mı düşmüş!..

Beşinci Hâdise: Haber-i sahih ile haber veriliyor ki: Âmir İbn-i Tufeyl ve Erbed İbn-i Kays ikisi ittifak ederek Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına gitmişler. Âmir demiş: "Ben onu meşgul edeceğim, sen onu vuracaksın!" Sonra bakıyor ki, birşey yapmıyor. Gittikten sonra arkadaşına dedi: "Neden vurmadın?" Dedi: "Nasıl vuracağım, ne kadar niyet ettim, bakıyorum ki, ikimizin ortasına sen geçiyorsun. Seni nasıl vuracağım?"

Altıncı Hâdise: Nakl-i sahih ile haber veriliyor ki: Gazve-i Uhud'da veya Huneyn'de Şeybe İbn-i Osman-el Hacebî -ki, Hazret-i Hamza, onun hem amucasını, hem pederini öldürmüştü- intikamını almak için gizli geldi. Tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın arkasından yalın kılınç kaldırdı. Birden kılınç elinden düştü. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona baktı, elini göğsüne koydu. Şeybe der ki: "O dakikada dünyada ondan daha sevgili adam bana olmazdı." İmana geldi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: "Haydi git, harbet!" Şeybe dedi: "Ben gittim, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm önünde harbettim. Eğer o vakit pederim de rastgelseydi, vuracaktım."

Hem Feth-i Mekke gününde Fedale namında birisi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına vurmak niyetiyle geldi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona bakıp tebessüm etti, "Nefsinle ne konuştun?" dedi ve Fedale için taleb-i mağfiret etti. Fedale imana geldi ve dedi ki: "O vakit ondan daha ziyade dünyada sevgilim olmazdı."

Yedinci Hâdise: -Nakl-i sahih ile- Yahudiler sû'-i kasd niyetiyle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın oturduğu yere üstünden büyük bir taş atmak ânında, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o dakikada hıfz-ı İlahî ile kalkmış; o sû'-i kasd de akîm kalmış.

Bu yedi misal gibi çok hâdiseler vardır. Başta İmam-ı Buharî ve İmam-ı Müslim ve eimme-i hadîs, Hazret-i Âişe'den naklediyorlar ki: وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ âyeti nâzil olduktan sonra, arasıra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı muhafaza eden zâtlara ferman etti: يَا اَيُّهَا النَّاسُ انْصَرِفُوا فَقَدْ عَصَمَنِى رَبِّى عَزَّ وَجَلَّ Yani: "Nöbetdarlığa lüzum yok, benim Rabbim beni hıfzediyor."

İşte şu risale de, baştan buraya kadar gösteriyor ki: Şu kâinatın her nev'i, her âlemi; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tanır, alâkadardır. Herbir nev'-i kâinatta, onun mu'cizatı görünüyor. Demek o Zât-ı Ahmediye (A.S.M.) Cenab-ı Hakk'ın -fakat kâinatın Hâlıkı itibariyle ve bütün mahlukatın Rabbi ünvanıyla- memurudur ve resulüdür. Evet nasılki bir padişahın büyük ve müfettiş bir memurunu herbir daire bilir ve tanır; hangi daireye girse, onunla münasebetdar olur. Çünki umumun padişahı namına bir memuriyeti var. Eğer meselâ yalnız adliye müfettişi olsa, o vakit adliye dairesiyle münasebetdar olur.

Başka daireler onu pek tanımaz. Ve askeriye müfettişi olsa, mülkiye dairesi onu bilmez. Öyle de, anlaşılıyor ki; bütün devair-i saltanat-ı İlahiyede, melekten tut tâ sineğe ve örümceğe kadar herbir taife onu tanır ve bilir veya bildirilir. Demek Hâtem-ül Enbiya ve Resul-i Rabb-il Âlemîn'dir. Ve umum enbiyanın fevkinde risaletinin şümulü var.

ONALTINCI İŞARET:

İrhasat denilen; bi'set-i nübüvvetten evvel fakat nübüvvetle alâkadar olarak vücuda gelen hârikalar dahi, delail-i nübüvvettir. Şu da üç kısımdır:

BİRİNCİ KISIM: Nass-ı Kur'anla; Tevrat, İncil, Zebur ve Suhuf-u Enbiyanın, nübüvvet-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'a dair verdikleri haberdir. Evet madem o kitablar semavîdirler ve madem o kitab sahibleri enbiyadırlar; elbette ve herhalde onların dinlerini nesheden ve kâinatın şeklini değiştiren ve yerin yarısını getirdiği bir nur ile ışıklandıran bir zâttan bahsetmeleri, zarurî ve kat'îdir. Evet küçük hâdiseleri haber veren o kitablar, nev'-i beşerin en büyük hâdisesi olan hâdise-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ı haber vermemek kabil midir? İşte madem bilbedahe haber verecekler, herhalde ya tekzib edecekler, tâ ki dinlerini tahribden ve kitablarını neshden kurtarsınlar.. veya tasdik edecekler, tâ ki o hakikatlı zât ile, dinleri hurafattan ve tahrifattan kurtulsun. Halbuki dost ve düşmanın ittifakıyla, tekzib emaresi hiçbir kitabda yoktur. Öyle ise, tasdik vardır. Madem mutlak bir surette tasdik vardır ve madem şu tasdikin vücudunu iktiza eden kat'î bir illet ve esaslı bir sebeb vardır; biz dahi, o tasdikin vücuduna delalet eden üç hüccet-i katıa ile isbat edeceğiz:

Birinci Hüccet: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Kur'anın lisanıyla onlara der ki: "Kitablarınızda, benim tasdikim ve evsafım vardır. Benim beyan ettiğim şeylerde, kitablarınız beni tasdik ediyor." قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَيةِ فَاتْلُوهَا اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * قُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ اَبْنَاءَنَا وَاَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَاَنْفُسَنَا وَاَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ gibi âyetlerle, onlara meydan okuyor. "Tevratınızı getiriniz, okuyunuz ve geliniz; biz çoluk ve çocuğumuzu alıp Cenab-ı Hakk'ın dergâhına el açıp, yalancılar aleyhinde lanetle dua edeceğiz!" diye mütemadiyen onların başına vurduğu halde, hiç Yahudi bir âlim veya Nasrani bir kıssîs, onun bir yanlışını gösteremedi. Eğer gösterseydi, pek çok kesrette bulunan ve pek çok inadlı ve hasedli olan kâfirler ve münafık Yahudiler ve bütün âlem-i küfür, her tarafta ilân edeceklerdi. Hem

demiş: “Ya yanlışımı bulunuz veyahut sizinle mahvoluncaya kadar cihad edeceğim!” Halbuki bunlar, harbi ve perişaniyeti ve hicreti ihtiyar ettiler. Demek yanlışını bulamadılar. Bir yanlış bulunsaydı, onlar kurtulurlardı.

İkinci Hüccet: Tevrat, İncil ve Zebur’un ibareleri; Kur’an gibi i’cazları olmadığından, hem mütemadiyen tercüme tercüme üstüne olduğundan, pek çok yabanî kelimeler içlerine karıştı. Hem müfessirlerin sözleri ve yanlış tevilleri, onların âyetleriyle iltibas edildi; hem bazı nâdanların ve bazı ehl-i garazın tahrifatı da ilâve edildi. Şu surette o kitablarda tahrifat, tağyirat çoğaldı. Hattâ Şeyh Rahmetullah-i Hindî (allâme-i meşhur) kütüb-ü sâbıkanın binler yerde tahrifatını, keşişlerine ve Yahudi ve Nasara ülemasına isbat ederek, iskât etmiş. İşte bu kadar tahrifatla beraber, şu zamanda dahi meşhur Hüseyin-i Cisrî (Rahmetullahi Aleyh) o kitablardan yüz ondört delil nübüvvet-i Ahmediyeye dair çıkarmıştır. “Risale-i Hamîdiye”de yazmış. O risaleyi de, Manastırlı Merhum İsmail Hakkı tercüme etmiş. Kim arzu ederse, ona müracaat eder, görür.

Hem pek çok Yahudi uleması ve Nasara uleması, ikrar ve itiraf etmişler ki: “Kitablarımızda Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm’ın evsafı yazılıdır.” Evet gayr-ı müslim olarak başta meşhur Rum Meliklerinden Hirakl itiraf etmiş, demiş ki: “Evet İsa Aleyhisselâm, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm’dan haber veriyor.”

Hem Rum Meliki Mukavkis namında Mısır hâkimi ve ülema-i Yehud’un en meşhurlarından İbn-i Suriya ve İbn-i Ahtab ve onun kardeşi Kâ’b Bin Esed ve Zübeyr Bin Bâtıya gibi meşhur ülema ve reisler, gayr-ı müslim kaldıkları halde ikrar etmişler ki: “Evet kitablarımızda onun evsafı vardır, ondan bahsediyorlar.”

Hem Yehud’un meşhur ülemasından ve Nasara’nın meşhur kıssîslerinden, kütüb-ü sâbıkada evsaf-ı Muhammediyeyi (A.S.M.) gördükten sonra inadı terkedip imana gelenler, evsafını Tevrat ve İncil’de göstermişler ve

sair Yahudi ve Nasrani ülemasını onunla ilzam etmişler. Ezcümle, meşhur Abdullah İbn-i Selâm ve Vehb İbn-i Münebbih ve Ebî Yâsir ve Şâmul (ki bu zât, Melik-i Yemen Tübba' zamanında idi. Tübba' nasıl gıyaben ve bi'setten evvel iman getirmiş, Şâmul de öyle.) ve Sa'ye'nin iki oğlu olan Esid ve Sa'lebe ki; İbn-i Heyban denilen bir ârif-i billah bi'setten evvel Benî-Nadîr Kabîlesine misafir olmuş. قَرِيبٌ ظُهُورُ نَبِىٍّ هذَا دَارُ هِجْرَتِهِ demiş, orada vefat etmiş. Sonra o kabîle Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile harbettikleri zaman Esid ve Sa'lebe meydana çıktılar, o kabîleye bağırdılar: وَاللّٰهِ هُوَ الَّذِى عَهَدَ اِلَيْكُمْ فِيهِ ابْنُ هَيْبَان Yani: "İbn-i Heyban'ın haber verdiği zât budur; onunla harbetmeyiniz!" Fakat onlar onları dinlemediler, belalarını buldular.

Hem ülema-i Yehud'dan İbn-i Bünyamin ve Muhayrık ve Kâ'b-ül Ahbar gibi çok ülema-i Yehud, evsaf-ı Nebeviyeyi kitablarında gördüklerinden, imana gelmişler; sair imana gelmeyenleri de ilzam etmişler.

Hem ülema-i Nasara'dan, bahsi geçen meşhur Buheyra-i Rahib ki; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Şam tarafına amucasıyla gittiği vakit oniki yaşında idi. Buheyra-i Rahib, onun hatırı için Kureyşîleri davet etmiş. Baktı ki, kafileye gölge eden bir parça bulut, daha kafile yerinde gölge ediyor. "Demek aradığım adam orada kalmış!" Sonra adam göndermiş, onu da getirtmiş. Ebu Talib'e demiş: "Sen dön Mekke'ye git! Yahudiler hasûddurlar; bunun evsafı Tevrat'ta mezkûrdur; hıyanet ederler."

Hem Nastur-ul Habeşe ve Habeş Reisi olan Necaşî, evsaf-ı Muhammediyeyi (A.S.M.) kitablarında gördükleri için, beraber iman etmişler.

Hem Dağatır isminde meşhur bir Nasrani âlimi; evsafını görmüş, iman etmiş; Rumlar içinde ilân etmiş, şehid edilmiş.

Hem Nasrani rüesasından Hâris İbn-i Ebî Şümer-il Gasanî ve Şam'ın büyük dinî reisleri ve melikleri, yani Sahib-i İlya ve Hirakl ve İbn-i Natur ve Cârud gibi meşhur

zâtlar, kitablarında evsafını görmüşler ve iman etmişler. Yalnız Hirakl, dünya saltanatı için imanını izhar etmemiş.

Hem bunlar gibi Selman-ül Farisî, o da evvel Nasrani idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın evsafını gördükten sonra, onu arıyordu.

Hem Temim namında mühim bir âlim, hem meşhur Habeş Reisi Necaşî, hem Habeş nasarası, hem Necran papazları; bütün müttefikan haber veriyorlar ki: "Biz, evsaf-ı Nebeviyeyi kitablarımızda gördük, onun için imana geldik."

Üçüncü Hüccet: İşte bir nümune olarak Tevrat, İncil, Zebur'un Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm'a ait âyetlerinin birkaç nümunesini göstereceğiz:

Birincisi: Zebur'da şöyle bir âyet var: اَللّٰهُمَّ ابْعَثْ لَنَا مُقِيمَ السُّنَّةِ بَعْدَ الْفَتْرَةِ "Mukîm-üs Sünne" ise, ism-i Ahmedîdir.

İncil'in âyeti: قَالَ الْمَسِيحُ اِنِّى ذَاهِبٌ اِلَى اَبِى وَ اَبِيكُمْ لِيَبْعَثَ لَكُمُ الْفَارَقْلِيطَا Yani: "Ben gidiyorum, tâ size Faraklit gelsin!" Yani, Ahmed gelsin.

İncil'in ikinci bir âyeti: اِنِّى اَطْلُبُ مِنْ رَبِّى فَارَقْلِيطًا يَكُونُ مَعَكُمْ اِلَى اْلاَبَدِ Yani: "Ben Rabbimden; hakkı bâtıldan farkeden bir peygamberi istiyorum ki, ebede kadar beraberinizde bulunsun." Faraklit, اَلْفَارِقُ بَيْنَ الْحَقِّ وَ الْبَاطِلِ manasında Peygamber'in o kitablarda ismidir.

Tevrat'ın âyeti:

اِنَّ اللّٰهَ قَالَ لاِبْرَاهِيمَ اِنَّ هَاجَرَ تَلِدُ وَيَكُونُ مِنْ وَلَدِهَا مَنْ يَدُهُ فَوْقَ الْجَمِيعِ وَيَدُ الْجَمِيعِ مَبْسُوطَةٌ اِلَيْهِ بِالْخُشُوعِ

Yani: "Hazret-i İsmail'in vâlidesi olan Hacer, evlâd sahibesi olacak ve onun evlâdından öyle birisi çıkacak ki, o veledin eli, umumun fevkinde olacak ve umumun eli huşu' ve itaatle ona açılacak."

Tevrat'ın ikinci bir âyeti:

وَقَالَ يَا مُوسَى اِنِّى مُقِيمٌ لَهُمْ نَبِيًّا مِنْ بَنِى اِخْوَتِهِمْ مِثْلَكَ وَاُجْرِى قَوْلِى فِى فَمِهِ وَالرَّجُلُ الَّذِى لاَيَقْبَلُ قَوْلَ النَّبِىِّ الَّذِى يَتَكَلَّمُ بِاِسْمِى فَاَنَا اَنْتَقِمُ مِنْهُ

Yani: "Benî-İsrail'in kardeşleri olan Benî-İsmail'den senin gibi birini göndereceğim. Ben sözümü onun ağzına

koyacağım, benim vahyimle konuşacak. Onu kabul etmeyene azab vereceğim.”

Tevrat’ın üçüncü bir âyeti:

قَالَ مُوسَى رَبِّ اِنِّى اَجِدُ فِى التَّوْرَيةِ اُمَّةً هُمْ خَيْرُ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ يَاْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ فَاجْعَلْهُمْ اُمَّتِى قَالَ تِلْكَ اُمَّةُ مُحَمَّدٍ

İhtar: Muhammed ismi, o kitablarda “Müşeffah” ve “El-Münhamenna” ve “Hımyata” gibi Süryanî isimler suretinde, “Muhammed” manasındaki İbranî isimleriyle gelmiş. Yoksa sarih Muhammed ismi az vardı. Sarih miktarını dahi, hasûd Yahudiler tahrif etmişler.

Zebur’un âyeti: يَا دَاوُدُ يَاْتِى بَعْدَكَ نَبِىٌّ يُسَمَّى اَحْمَدَ وَمُحَمَّدًا صَادِقًا سَيِّدًا اُمَّتُهُ مَرْحُومَةٌ

Hem Abadile-i Seb’adan ve kütüb-ü sâbıkada çok tedkikat yapan Abdullah İbn-i Amr İbn-il Âs ve meşhur ülema-i Yehud’dan en evvel İslâm’a gelen Abdullah İbn-i Selâm ve meşhur Kâ’b-ül Ahbar denilen Benî-İsrail’in allâmelerinden; o zamanda daha çok tahrifata uğramayan Tevrat’ta aynen şu gelecek âyeti ilân ederek göstermişler. Âyetin bir parçası şudur ki: Hz. Musa ile hitabdan sonra, gelecek peygambere hitaben şöyle diyor:

يَا اَيُّهَا النَّبِىُّ اِنَّا اَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَحِرْزًا لِلْاُمِّيِّينَ اَنْتَ عَبْدِى سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ وَلاَ غَلِيظٍ وَلاَ صَخَّابٍ فِى الْاَسْوَاقِ وَلاَ يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ بَلْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ اللّٰهُ حَتَّى يُقِيمَ بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بِاَنْ يَقُولُوا لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللّٰهُ

Tevrat’ın bir âyeti daha:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ مَوْلِدُهُ بِمَكَّةَ وَهِجْرَتُهُ بِطَيْبَةَ وَمُلْكُهُ بِالشَّامِ وَاُمَّتُهُ الْحَمَّادُونَ

İşte şu âyette “Muhammed” lafzı, Muhammed manasında Süryanî bir isimde gelmiştir.

Tevrat’ın diğer bir âyeti daha: اَنْتَ عَبْدِى وَرَسُولِى سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ İşte şu âyette, Benî-İshak’ın kardeşleri olan Benî-İsmail’den ve Hazret-i Musa’dan sonra gelen peygambere hitab ediyor.

Tevrat’ın diğer bir âyeti daha: عَبْدِىَ الْمُخْتَارُ لَيْسَ بِفَظٍّ وَلاَ غَلِيظٍ İşte “Muhtar”ın manası; “Mustafa”dır, hem ism-i Nebevîdir.

İncil'de, İsa'dan sonra gelen ve İncil'in birkaç âyetinde "Âlem Reisi" ünvanıyla müjde verdiği Nebinin tarifine dair: مَعَهُ قَضِيبٌ مِنْ حَدِيدٍ يُقَاتِلُ بِهِ وَاُمَّتُهُ كَذلِكَ İşte şu âyet gösteriyor ki: "Sahib-üs seyf ve cihada memur bir peygamber gelecektir." Kadîb-i Hadîd, kılınç demektir. Hem ümmeti de onun gibi sahib-üs seyf, yani cihada memur olacağını, Sure-i Feth'in âhirinde وَ مَثَلُهُمْ فِى الْاِنْجِيلِ كَزَرْعٍ اَخْرَجَ شَطْاَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ âyeti, İncil'in şu âyeti gibi, başka âyetlerine işaret edip, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm sahib-üs seyf ve cihada memur olduğunu İncil ile beraber ilân ediyor.

Tevrat'ın Beşinci Kitabının Otuzüçüncü Babında şu âyet var: "Hak Teâlâ, Tûr-i Sina'dan ikbal edip bize Sâîr'den tulû' etti ve Fâran Dağlarında zahir oldu."

İşte şu âyet nasılki "Tûr-i Sina'da ikbal-i Hak" fıkrasıyla nübüvvet-i Museviyeyi ve Şam Dağları'ndan ibaret olan "Sâîr'den tulû-u Hak" fıkrasıyla, nübüvvet-i İseviyeyi ihbar eder. Öyle de bil'ittifak Hicaz Dağları'ndan ibaret olan Fâran Dağları'ndan zuhur-u Hak fıkrasıyla, bizzarure risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) haber veriyor. Hem Sure-i Feth'in âhirinde ذلِكَ مَثَلُهُمْ فِى التَّوْرَيةِ hükmünü tasdikan, Tevrat'ta Fâran Dağları'ndan zuhur eden peygamberin sahabeleri hakkında şu âyet var: "Kudsîlerin bayrakları beraberindedir ve onun sağındadır." "Kudsîler" namıyla tavsif eder. Yani: "Onun sahabeleri kudsî, sâlih evliyalardır."

Eş'iya Peygamber'in kitabında, Kırkikinci Babında şu âyet vardır: "Hak Sübhanehu âhir zamanda, kendinin ıstıfagerde ve bergüzidesi kulunu ba's edecek ve ona Ruh-ul Emîn Hazret-i Cibril'i yollayıp, din-i İlahîsini ona talim ettirecek. Ve o dahi, Ruh-ül Emîn'in talimi vechile nâsa talim eyliyecek ve beyn-en nâs hak ile hükmedecektir. O bir nurdur, halkı zulümattan çıkaracaktır. Rabbin bana kabl-el vuku' bildirdiği şeyi, ben de size bildiriyorum."

İşte şu âyet gayet sarih bir surette, Âhirzaman Peygamberi olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın evsafını beyan ediyor.

Mişail namıyla müsemma Mihail Peygamber'in kitabının Dördüncü Babında şu âyet var: "Âhirzamanda bir ümmet-i merhume kaim olup, orada Hakk'a ibadet etmek üzere, mübarek dağı ihtiyar ederler. Ve her iklimden orada birçok halk toplanıp, Rabb-ı Vâhid'e ibadet ederler. Ona şirk etmezler."

İşte şu âyet, zahir bir surette dünyanın en mübarek dağı olan Cebel-i Arafat ve orada her iklimden gelen hacıların tekbir ve ibadetlerini ve ümmet-i merhume namıyla şöhretşiar olan ümmet-i Muhammediyeyi tarif ediyor.

Zebur'da Yetmişikinci Babında şu âyet var:

"Bahrden bahre mâlik ve nehirlerden, Arz'ın makta' ve müntehasına kadar mâlik ola.. ve kendisine Yemen ve Cezayir Mülûkü hediyeler götüreler.. ve padişahlar ona secde ve inkıyad edeler.. ve her vakit ona salât ve her gün kendisine bereketle dua oluna.. ve envârı Medine'den münevvir ola.. ve zikri ebed-ül âbâd devam ede.. onun ismi, şemsin vücudundan evvel mevcuddur. Onun adı, güneş durdukça münteşir ola..."

İşte şu âyet, pek aşikâr bir tarzda Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tavsif eder. Acaba Hazret-i Davud Aleyhisselâm'dan sonra Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'dan başka hangi nebi gelmiş ki; şarktan garba kadar dinini neşretmiş ve mülûkü cizyeye bağlamış ve padişahları kendine secde eder gibi bir inkıyad altına almış ve her gün nev'-i beşerin humsunun salavat ve dualarını kendine kazanmış ve envârı Medine'den parlamış kim var? Kim gösterilebilir?

Hem Türkçe Yuhanna İncili'nin Ondördüncü Bab ve otuzuncu âyeti şudur: "Artık sizinle çok söyleşmem, zira bu âlemin reisi geliyor. Ve bende, onun nesnesi aslâ yoktur!" İşte "Âlemin Reisi" tabiri, "Fahr-i Âlem" demektir. Fahr-i Âlem ünvanı ise, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ın en meşhur ünvanıdır.

Yine İncil-i Yuhanna, Onaltıncı Bab ve yedinci âyeti şudur: "Amma ben, size hakkı söylüyorum. Benim gittiğim,

size faidelidir. Zira ben gitmeyince, tesellici size gelmez." İşte bakınız! Reis-i Âlem ve insanlara hakikî teselli veren, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'dan başka kimdir? Evet Fahr-i Âlem odur ve fâni insanları i'dam-ı ebedîden kurtarıp teselli veren odur.

Hem İncil-i Yuhanna, Onaltıncı Bab, sekizinci âyeti: "O dahi geldikte; dünyayı günaha dair, salaha dair ve hükme dair ilzam edecektir." İşte dünyanın fesadını salaha çeviren ve günahlardan ve şirkten kurtaran ve siyaset ve hâkimiyet-i dünyayı tebdil eden Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'dan başka kim gelmiş?

Hem İncil-i Yuhanna, Onaltıncı Bab, onbirinci âyet: "Zira bu âlemin reisinin gelmesinin hükmü gelmiştir." İşte "Âlemin Reisi" [9](Haşiye) elbette Seyyid-ül Beşer olan Ahmed-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'dır.

Hem İncil-i Yuhanna, Onaltıncı Bab ve onüçüncü âyet: "Amma o Hak ruhu geldiği zaman, sizi bilcümle hakikata irşad edecektir. Zira kendisinden söylemiyor. Bilcümle işittiğini söyleyerek, gelecek nesnelerden size haber verecek." İşte bu âyet sarihtir. Acaba umum insanları birden hakikata davet eden ve her haberini vahiyden veren ve Cebrail'den işittiğini söyleyen ve kıyamet ve âhiretten tafsilen haber veren, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'dan başka kimdir ve kim olabilir?

Hem Kütüb-ü Enbiya'da, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Muhammed, Ahmed, Muhtar manasında Süryanî ve İbranî isimleri var. İşte:

Hazret-i Şuayb'ın suhufunda ismi, Muhammed manasında "Müşeffah"tır. Hem Tevrat'ta yine Muhammed manasında "Münhamenna", hem Nebiyy-ül Haram manasında "Hımyata". Zebur'da "El-Muhtar" ismiyle müsemmadır. Yine Tevrat'ta "El-Hâtem-ül Hâtem". Hem Tevrat'ta ve Zebur'da "Mukîm-üs Sünne". Hem Suhuf-u İbrahim ve Tevrat'ta "Mazmaz"dır. Hem Tevrat'ta "Ahyed"dir.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm demiş: اِسْمِى فِى الْقُرْآنِ مُحَمَّدٌ وَ فِى اْلاِنْجِيلِ اَحْمَدُ وَ فِى التَّوْرَيةِ اَحْيَدُ buyurmuştur. Hem İncil'de, Esma-i Nebevîden "Sahib-ül Kadîbi ve-l Herave" yani "seyf ve asâ sahibi." Evet sahib-üs seyf enbiyalar içinde en büyüğü; ümmetiyle cihada memur, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dır. Yine İncil'de "Sahib-üt Tâc"dır. Evet "Sahib-üt Tâc" ünvanı, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a mahsustur. Tâc, amame yani sarık demektir. Eski zamanda milletler içinde, milletçe umumiyet itibariyle sarık ve agel saran, Kavm-i Arabdır. İncil'de "Sahib-üt Tâc", kat'î olarak "Resul-i Ekrem" (Aleyhissalâtü Vesselâm) demektir.

Hem İncil'de "El-Baraklit" veyahut "El-Faraklit" ki İncil tefsirlerinde, "Hak ve bâtılı birbirinden tefrik eden hakperest" manası verilmiş ki; sonra gelecek insanları, hakka sevkedecek zâtın ismidir.

İncil'in bir yerinde, İsa Aleyhisselâm demiş: "Ben gideceğim; tâ dünyanın reisi gelsin." Acaba Hazret-i İsa Aleyhisselâm'dan sonra dünyanın reisi olacak ve hak ve bâtılı fark ve temyiz edip Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın yerinde insanları irşad edecek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan başka kim gelmiştir? Demek Hazret-i İsa Aleyhisselâm ümmetine daima müjde ediyor ve haber veriyor ki: "Birisi gelecek, bana ihtiyaç kalmayacak. Ben, onun bir mukaddimesiyim ve müjdecisiyim." Nasılki şu âyet-i kerime: واِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِى اِسْرَائِيلَ اِنِّى رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَىَّ مِنَ التَّوْرَيةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَاْتِى مِنْ بَعْدِى اسْمُهُ اَحْمَدُ [10](Haşiye) Evet İncil'de Hazret-i İsa Aleyhisselâm, çok defalar ümmetine müjde veriyor. İnsanların en mühim bir reisi geleceğini ve o zâtı da bazı isimler ile yâdediyor. O isimler, elbette Süryanî ve İbranîdirler. Ehl-i tahkik görmüşler. O isimler, "Ahmed, Muhammed, Farik-un Beyn-el Hakk-ı Ve-l Bâtıl" manasındadırlar. Demek İsa Aleyhisselâm, çok defa Ahmed Aleyhissalâtü Vesselâm'dan beşaret veriyor.

Sual: Eğer desen: "Neden Hazret-i İsa Aleyhisselâm, her nebiden ziyade müjde veriyor; başkalar yalnız haber veriyorlar, müjde sureti azdır."

Elcevab: Çünki Ahmed Aleyhissalâtü Vesselâm, İsa Aleyhisselâm'ı Yahudilerin müdhiş tekzibinden ve müdhiş iftiralarından ve dinini müdhiş tahrifattan kurtarmakla beraber.. İsa Aleyhisselâm'ı tanımayan Benî-İsrail'in suubetli şeriatına mukabil, süholetli ve câmi' ve ahkâmca Şeriat-ı İseviye'nin noksanını ikmal edecek bir şeriat-ı âliyeye sahibdir. İşte onun için çok defa, "Âlemin Reisi geliyor!" diye müjde veriyor.

İşte Tevrat, İncil, Zebur'da ve sair suhuf-u enbiyada çok ehemmiyetle, âhirde gelecek bir peygamberden bahisler var, çok âyetler var. Nasıl bir kısım nümunelerini gösterdik. Hem çok namlar ile o kitablarda mezkûrdur. Acaba bütün bu Kütüb-ü Enbiyada bu kadar ehemmiyetle, mükerrer âyetlerde bahsettikleri, Âhirzaman Peygamberi Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'dan başka kim olabilir?

İkinci kısım irhasattan ve delail-i nübüvvetten maksad şudur ki: Bi'set-i Ahmediyeden evvel, zaman-ı fetrette kâhinler, hem o zamanın bir derece evliya ve ârif-i billah olan bir kısım insanları; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın geleceğini haber vermişler ve ihbarlarını da neşretmişler, şiirleriyle gelecek asırlara bırakmışlar. Onlar çoktur; biz, ehl-i siyer ve tarihin nakil ve kabul ettikleri meşhur ve münteşir olan bir kısmını zikredeceğiz. Ezcümle:

Yemen padişahlarından Tübba' isminde bir melik, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın evsafını eski kitablarda görmüş, iman etmiş. Şöyle bir şiirini ilân etmiş:

شَهِدْتُ عَلَى اَحْمَدَ اَنَّهُ رَسُولٌ مِنَ اللّٰهِ بَارِى النَّسَمِ
فَلَوْ مُدَّ عُمْرِى اِلَى عُمْرِهِ لَكُنْتُ وَزِيرًا لَهُ وَابْنَ عَمٍّ

Yani: "Ben Ahmed'in (A.S.M.) risaletini tasdik ediyorum. Ben onun zamanına yetişseydim, ona vezir ve ammizade olurdum." (Yani, Ali gibi ona fedai bir hâdim olurdum.)

İkincisi: Meşhur Kuss İbn-i Sâide ki, kavm-i Arabın en meşhur ve mühim hatibi ve muvahhid bir zât-ı

ruşenzamirdir. İşte şu zât da, bi'set-i Nebevîden evvel risalet-i Ahmediyeyi şu şiirle ilân ediyor:

اَرْسَلَ فِينَا اَحْمَدَ خَيْرَ نَبِىٍّ قَدْ بُعِثَ ❊ صَلَّى عَلَيْهِ اللّٰهُ مَا عَجَّ لَهُ رَكْبٌ وَ حُثَّ

Üçüncüsü: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ecdadından olan Kâ'b İbn-i Lüeyy, nübüvvet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) ilham eseri olarak şöyle ilân etmiş: عَلَى غَفْلَةٍ يَاْتِى النَّبِىُّ مُحَمَّدٌ فَيُخْبِرُ اَخْبَارًا صَدُوقًا خَبِيرُهَا

Yani: "Füc'eten, Muhammed-ün Nebi gelecek, doğru haberleri verecek."

Dördüncüsü: Yemen padişahlarından Seyf İbn-i Zîyezen, kütüb-ü sâbıkada Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın evsafını görmüş; iman etmiş, müştak olmuş idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ceddi Abdülmuttalib Yemen'e kafile-i Kureyş ile gittiği zaman, Seyf İbn-i Zîyezen onları çağırmış. Onlara demiş ki:

اِذَا وُلِدَ بِتِهَامَةَ وَلَدٌ بَيْنَ كَتْفَيْهِ شَامَةٌ كَانَتْ لَهُ الْاِمَامَةُ وَاِنَّكَ يَا عَبْدَ الْمُطَّلِبِ لَجَدُّهُ

Yani: "Hicaz'da bir çocuk dünyaya gelir. Onun iki omuzu arasında hâtem gibi bir nişan var. İşte o çocuk umum insanlara imam olacak!" Sonra gizli Abdülmuttalib'i çağırmış, "O çocuğun ceddi de sensin." diye kerametkârane, bi'setten evvel haber vermiş.

Beşincisi: Varaka İbn-i Nevfel (Hatice-i Kübra'nın ammizadelerinden) bidayet-i vahiyde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm telaş etmiş. Hatice-i Kübra o hâdiseyi, meşhur Varaka İbn-i Nevfel'e hikâye etmiş. Varaka demiş: "Onu bana gönder." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Varaka'nın yanına gitmiş, mebde'-i vahiydeki vaziyeti hikâye etmiş. Varaka demiş: بَشِّرْ يَا مُحَمَّدُ اِنِّى اَشْهَدُ اَنَّكَ اَنْتَ النَّبِىُّ الْمُنْتَظَرُ وَبَشَّرَ بِكَ عِيسَى

Yani: "Telaş etme, o halet vahiydir. Sana müjde! İntizar edilen Nebi sensin! İsa, seninle müjde vermiş."

Altıncısı: Askelân-ul Hımyerî nam ârif-i billah, bi'setten evvel Kureyşîleri gördüğü vakit, "İçinizde dava-yı nübüvvet eden var mı?" "Yok" derlerdi. Sonra bi'set vaktinde yine

sormuş; "Evet" demişler, "Biri dava-yı nübüvvet ediyor." Demiş: "İşte âlem onu bekliyor."

Yedincisi: Nasara ülema-yı be-nâmından İbn-ül Alâ, bi'setten ve Peygamber'i görmeden evvel haber vermiş. Sonra gelmiş. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı görmüş, demiş:

وَالَّذِى بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَقَدْ وَجَدْتُ صِفَتَكَ فِى اْلاِنْجِيلِ وَبَشَّرَ بِكَ ابْنُ الْبَتُولِ

Yani: "Ben senin sıfatını İncil'de gördüm, iman ettim. İbn-i Meryem, İncil'de senin geleceğini müjde etmiş."

Sekizincisi: Bahsi geçen Habeş padişahı Necaşî demiş: لَيْتَ لِى خِدْمَتَهُ بَدَلاً عَنْ هذِهِ السَّلْطَنَةِ Yani: "Keşke şu saltanata bedel Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hizmetkârı olsaydım. O hizmetkârlık, saltanatın pek fevkindedir."

Şimdi ilham-ı Rabbanî ile gaibden haber veren bu âriflerden sonra; gaibden ruh ve cinn vasıtasıyla haber veren kâhinler, pek sarih bir surette Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın geleceğini ve nübüvvetini haber vermişler. Onlar çoktur; biz, onlardan meşhurları ve manevî tevatür hükmüne geçmiş ve ekser tarih ve siyerde nakledilmiş birkaçını zikredeceğiz. Onların uzun kıssalarını ve sözlerini siyer kitablarına havale edip, yalnız icmalen bahsedeceğiz.

Birincisi: Şıkk isminde meşhur bir kâhindir ki; bir gözü, bir eli, bir ayağı varmış. Âdeta yarım insan... İşte o kâhin, manevî tevatür derecesinde kat'î bir surette tarihlere geçmiş ki; risalet-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ı haber verip, mükerreren söylemiştir.

İkincisi: Meşhur Şam kâhini Satih'tir ki; kemiksiz, âdeta âzâsız bir vücud, yüzü göğsü içinde bir acube-i hilkat ve çok da yaşamış bir kâhindir. Gaibden verdiği doğru haberler, o zaman insanlarda şöhret bulmuş. Hattâ Kisra (yani Fars padişahı) gördüğü acib rü'yayı ve veladet-i Ahmediye (A.S.M.) zamanında sarayın ondört şerefesinin düşmesinin sırrını Satih'ten sormak için, Muyzan denilen âlim bir elçisini göndermiş. Satih demiş: "Ondört zât sizlerde

hâkimiyet edecek, sonra saltanatınız mahvolacak. Hem birisi gelecek, bir din izhar edecek. İşte o sizin din ve devletinizi kaldıracak!” mealinde Kisra’ya haber göndermiş. İşte o Satih, sarih bir surette, âhirzaman peygamberinin gelmesini haber vermiş.

Hem kâhinlerden Sevad İbn-i Karib-id Devsî ve Hunafir ve Ef’asiye Necran ve Cizl İbn-i Cizl-il Kindî ve İbn-i Halasat-ed Devsî ve Fatıma Bint-i Nu’man-ı Neccariye gibi meşhur kâhinler, siyer ve tarih kitablarında tafsilen beyan ettikleri vecih üzere; âhirzaman peygamberinin geleceğini, o peygamber de, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm olduğunu haber vermişler.

Hem Hazret-i Osman’ın akrabasından Sa’d İbn-i Bint-i Küreyz kâhinlik vasıtasıyla, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın nübüvvetini gaibden haber almış. Bidayet-i İslâmiyette Hazret-i Osman-ı Zinnureyn’e demiş ki: “Sen git iman et.” Osman bidayette gelmiş, iman etmiş. İşte o Sa’d, o vakıayı böyle bir şiir ile söylüyor:

هَدَى اللّٰهُ عُثْمَانًا بِقَوْلِى اِلَى الَّتِى بِهَا رُشْدُهُ وَ اللّٰهُ يَهْدِى اِلَى الْحَقِّ

Hem kâhinler gibi; “hâtif” denilen, şahsı görünmeyen ve sesi işitilen cinnîler, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın geleceğini mükerreren haber vermişler. Ezcümle:

Zeyyab İbn-ül Haris’e hâtif-i cinnî böyle bağırmış, onun ve başkasının sebeb-i İslâmı olmuş:

يَا ذَيَابُ يَا ذَيَابُ اِسْمَعِ الْعَجَبَ الْعُجَابَ

بُعِثَ مُحَمَّدٌ بِالْكِتَابِ يَدْعُو بِمَكَّةَ فَلاَ يُجَابُ

Yine bir hâtif-i cinnî, Sâmia İbn-i Karret-il Gatafanî’ye böyle bağırmış, bazılarını imana getirmiştir: جَاءَ الْحَقُّ فَسَطَعَ وَ دُمِّرَ بَاطِلٌ فَانْقَمَعَ

Bu hâtiflerin beşaretleri ve haber vermeleri pek meşhurdur ve çoktur.

Hem nasıl kâhinler, hâtifler haber vermişler; öyle de sanemler dahi ve sanemlere kesilen kurbanlar dahi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın risaletini haber vermişler. Ezcümle:

Kıssa-i meşhuredendir ki: Mâzen Kabîlesinin sanemi bağırıp demiş:

هذَا النَّبِىُّ الْمُرْسَلُ جَاءَ بِالْحَقِّ الْمُنْزَلِ diyerek, risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) haber vermiş.

Hem Abbas İbn-i Mirdas'ın sebeb-i İslâmiyeti olan meşhur vakıa şudur ki: Dımar namında bir sanemi varmış; o sanem, bir gün böyle bir ses vermiş: اَوْدَى ضِمَارُ وَكَانَ يُعْبَدُ مُدَّةً قَبْلَ الْبَيَانِ مِنَ النَّبِىِّ مُحَمَّدٍ

Yani: "Muhammed gelmeden evvel bana ibadet ediliyordu, şimdi Muhammed'in beyanı gelmiş; daha o dalalet olamaz."

Hazret-i Ömer, İslâmiyetten evvel saneme kesilen bir kurbandan böyle işitmiş: يَا آلَ الذَّبِيحِ اَمْرٌ نَجِيحٌ رَجُلٌ فَصِيحٌ يَقُولُ لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ

İşte bu nümuneler gibi çok vakıalar var, mevsuk kitablar kabul edip nakletmişler.

Nasılki kâhinler, ârif-i billahlar, hâtifler, hattâ sanemler ve kurbanlar, risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) haber vermişler; herbir hâdise dahi, bir kısım insanların imanına sebeb olmuş. Öyle de, bazı taşlar üstünde ve kabirlerde ve kabirlerin mezar taşlarında hatt-ı kadîm ile مُحَمَّدٌ مُصْلِحٌ اَمِينٌ gibi ibareler bulunmuş; onunla bir kısım insanlar imana gelmişler. Evet hatt-ı kadîm ile bazı taşlarda bulunan مُحَمَّدٌ مُصْلِحٌ اَمِينٌ , Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan ibarettir. Çünki ondan evvel, zamanına pek yakın, yalnız yedi Muhammed ismi var, başka yoktur. O yedi adamın hiçbir cihetle "Muslih-i Emin" tabirine liyakatları yoktur.

Üçüncü kısım irhasattan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın veladeti hengâmında vücuda gelen hârikalardır ve hâdiselerdir. O hâdiseler, onun veladetiyle alâkadar bir surette vücuda gelmiş.

Hem bi'setten evvel bazı hâdiseler var ki, doğrudan doğruya birer mu'cizesidir. Bunlar çoktur. Nümune olarak, meşhur olmuş ve eimme-i hadîs kabul etmiş ve sıhhatleri tahakkuk etmiş birkaç nümuneyi zikredeceğiz:

Birincisi: Veladet-i Nebevî gecesinde hem annesi, hem annesinin yanında bulunan Osman İbn-il Âs'ın annesi, hem Abdurrahman İbn-i Avf'ın annesinin gördükleri azîm bir nurdur ki; üçü de demişler: "Veladeti ânında biz öyle bir nur gördük ki; o nur, maşrık ve mağribi bize aydınlattırdı."

İkincisi: O gece Kâ'be'deki sanemlerin çoğu başı aşağı düşmüş.

Üçüncüsü: Meşhur Kisra'nın eyvanı (yani saray-ı meşhuresi) o gece sallanıp inşikak etmesi ve ondört şerefesinin düşmesidir.

Dördüncüsü: Sava'nın takdis edilen küçük denizinin o gecede yere batması ve İstahr-Âbad'da bin senedir daima iş'al edilen, yanan ve sönmeyen, Mecusilerin mabud ittihaz ettikleri ateşin, veladet gecesinde sönmesi. İşte şu üç-dört hâdise işarettir ki: O yeni dünyaya gelen zât; ateşperestliği kaldıracak, Fars saltanatının sarayını parçalayacak, izn-i İlahî ile olmayan şeylerin takdisini men'edecektir.

Beşincisi: Çendan veladet gecesinde değil, fakat veladete pek yakın olduğu cihetle, o hâdiseler de irhasat-ı Ahmediyedir ki (A.S.M.), Sure-i اَلَمْ تَرَ كَيْفَ de nass-ı kat'î ile beyan edilen "Vak'a-i Fil"dir ki; Kâ'be'yi tahrib etmek için, Ebrehe namında Habeş Meliki gelip, Fil-i Mahmudî namında cesîm bir fili öne sürüp gelmiş. Mekke'ye yakın olduğu vakit fil yürümemiş. Çare bulamamış, dönmüşler. Ebabil kuşları onları mağlub etmiş ve perişan etmiş, kaçmışlar. Bu kıssa-i acibe, tarih kitablarında tafsilen meşhurdur. İşte şu hâdise, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın delail-i nübüvvetindendir. Çünki veladete pek yakın bir zamanda, kıblesi ve mevlidi ve sevgili vatanı olan Kâ'be-i Mükerreme, gaybî ve hârika bir surette Ebrehe'nin tahribinden kurtulmuştur.

Altıncısı: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm küçüklüğünde Halîme-i Sa'diye'nin yanında iken, Halîme ve Halîme'nin zevcinin şehadetleriyle; güneşten rahatsız olmamak için, çok defa üstünde bir bulut parçasının ona gölge ettiğini görmüşler ve halka söylemişler ve o vakıa sıhhatle şöhret bulmuş.

Hem Şam tarafına oniki yaşında iken gittiği vakit, Buheyra-yı Rahib'in şehadetiyle, bir parça bulut, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın başına gölge ettiğini görmüş ve göstermiş.

Hem yine bi'setten evvel Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bir defa Hatice-i Kübra'nın Meysere ismindeki hizmetkârıyla ticaretten geldiği zaman, Hatice-i Kübra, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın başında iki meleğin bulut tarzında gölge ettiklerini görmüş. Kendi hizmetkârı olan Meysere'ye demiş. Meysere dahi Hatice-i Kübra'ya demiş: "Bütün seferimizde ben öyle görüyordum."

Yedincisi: Nakl-i sahih ile sabittir ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bi'setten evvel bir ağacın altında oturdu; o yer kuru idi, birden yeşillendi. Ağacın dalları, onun başı üzerine eğilip kıvrılarak gölge yapmıştır.

Sekizincisi: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ufak iken, Ebu Talib'in evinde kalıyordu. Ebu Talib, çoluk ve çocuğu ile onunla beraber yerlerse, karınları doyardı. Ne vakit o zât yemekte bulunmazsa, tok olmuyorlardı. Şu hâdise hem meşhurdur, hem kat'îdir.

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın küçüklüğünde ona bakan ve hizmet eden Ümm-ü Eymen demiş: "Hiçbir vakit Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm açlık ve susuzluktan şikayet etmedi, ne küçüklüğünde ve ne de büyüklüğünde."

Dokuzuncusu: Murdiası olan Halîme-i Sa'diye'nin malında ve keçilerinin sütünde, kabîlesinin hilafına olarak çok bereketi ve ziyade olmasıdır. Bu vakıa hem meşhurdur, hem kat'îdir.

Hem sinek onu taciz etmezdi, onun cesed-i mübarekine ve libasına konmazdı. Nasılki evlâdından olan Seyyid Abdülkādir-i Geylanî (K.S.) dahi, ceddinden o hali irsiyet almıştı; sinek ona da konmazdı.

Onuncusu: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dünyaya geldikten sonra, bahusus veladet gecesinde, yıldızların düşmesinin çoğalmasıdır ki; şu hâdise Onbeşinci Söz'de kat'iyyen bürhanlarıyla isbat ettiğimiz üzere; şu yıldızların sukutu, şeyatîn ve cinlerin gaybî haberlerden kesilmesine alâmet ve işarettir. İşte madem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm vahiy ile dünyaya çıktı; elbette yarım yamalak ve yalanlar ile karışık, kâhinlerin ve gaibden haber verenlerin ve cinlerin ihbaratına sed çekmek lâzımdır ki, vahye bir şübhe îras etmesinler ve vahye benzemesin. Evet bi'setten evvel kâhinlik çoktu. Kur'an nâzil olduktan sonra onlara hâtime çekti. Hattâ çok kâhinler imana geldiler. Çünki daha cinler taifesinden olan muhbirlerini bulamadılar. Demek Kur'an hâtime çekmişti. İşte eski zaman kâhinleri gibi, şimdi de medyumlar suretinde yine bir nevi kâhinlik Avrupa'da ispirtizmacıların içlerinde baş göstermiş. Her ne ise…

Elhasıl: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın nübüvvetinden evvel nübüvvetini tasdik ettiren ve tasdik eden pek çok vakıalar, pek çok zâtlar zahir olmuşlar.

Evet dünyaya manen reis olacak [11](Haşiye) ve dünyanın manevî şeklini değiştirecek ve dünyayı âhirete mezraa yapacak ve dünyanın mahlukatının kıymetlerini ilân edecek ve cinn ü inse saadet-i ebediyeye yol gösterecek ve fâni cinn ü insi i'dam-ı ebedîden kurtaracak ve dünyanın hikmet-i hilkatini ve tılsım-ı muğlakını ve muammasını açacak ve Hâlık-ı Kâinat'ın makasıdını bilecek ve bildirecek ve o Hâlık'ı tanıyıp umuma tanıttıracak bir zât; elbette o daha gelmeden herşey, her nev', her taife onun geleceğini sevecek ve bekleyecek ve hüsn-ü istikbal edecek ve alkışlayacak ve Hâlıkı tarafından bildirilirse, o da bildirecek.

Nasılki sâbık işaretlerde ve misallerde gördük ki; her bir nev'-i mahlukat, onu hüsn-ü istikbal ediyor gibi mu'cizatını gösteriyorlar, mu'cize lisanıyla nübüvvetini tasdik ediyorlar.

ONYEDİNCİ İŞARET:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Kur'andan sonra en büyük mu'cizesi, kendi zâtıdır. Yani onda içtima' etmiş ahlâk-ı âliyedir ki; herbir haslette en yüksek tabakada olduğuna, dost ve düşman ittifak ediyorlar. Hattâ şecaat kahramanı Hazret-i Ali, mükerreren diyordu: "Harbin dehşetlendiği vakit, biz Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın arkasına iltica edip tahassun ediyorduk." Ve hâkeza... Bütün ahlâk-ı hamîdede en yüksek ve yetişilmeyecek bir dereceye mâlik idi. Şu mu'cize-i ekberi, Allâme-i Mağrib Kadı Iyaz'ın Şifa-i Şerif'ine havale ediyoruz. Elhak o zât, o mu'cize-i ahlâk-ı hamîdeyi pek güzel beyan edip isbat etmiştir.

Hem pek büyük ve dost ve düşmanla musaddak bir mu'cize-i Ahmediye (A.S.M) şeriat-ı kübrasıdır ki, ne misli gelmiş ve ne de gelecek. Şu mu'cize-i a'zamın bir derece beyanını, bütün yazdığımız otuzüç Söz ve otuzüç Mektub'a ve otuzbir Lem'aya ve onüç Şua'ya havale ediyoruz.

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mütevatir ve kat'î bir mu'cize-i kübrası, şakk-ı Kamer'dir. Evet şu inşikak-ı Kamer; çok tarîklerle mütevatir bir surette, İbn-i Mes'ud, İbn-i Abbas, İbn-i Ömer, İmam-ı Ali, Enes, Huzeyfe gibi pek çok eazım-ı sahabeden müteaddid tarîklerle haber verilmekle beraber, nass-ı Kur'anla اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ âyeti, o mu'cize-i kübrayı âleme ilân etmiştir.

O zamanın inadcı Kureyş müşrikleri, şu âyetin verdiği habere karşı inkâr ile mukabele etmemişler, belki yalnız "sihirdir" demişler. Demek kâfirlerce dahi Kamer'in inşikakı

kat'îdir. Şu mu'cize-i kübrayı, şakk-ı Kamer'e dair yazdığımız Otuzbirinci Söz'e zeyl olan Şakk-ı Kamer Risalesi'ne havale ederiz.

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, nasılki Arz ahalisine inşikak-ı Kamer mu'cizesini göstermiş; öyle de Semavat ahalisine Mi'rac mu'cize-i ekberini göstermiştir. İşte Mi'rac denilen şu mu'cize-i a'zamı, Otuzbirinci Söz olan Mi'rac Risalesi'ne havale ederiz. Çünki o risale, o mu'cize-i kübrayı, ne kadar nuranî ve âlî ve doğru olduğunu kat'î bürhanlarla, hattâ mülhidlere karşı da isbat etmiştir. Yalnız mu'cize-i Mi'racın mukaddimesi olan Beyt-ül Makdis seyahatı ve sabahleyin Kureyş kavmi, ondan Beyt-ül Makdis'in tarifatını istemesi üzerine hasıl olan bir mu'cizeyi bahsedeceğiz. Şöyle ki:

Mi'rac gecesinin sabahında, Mi'racını Kureyş'e haber verdi. Kureyş tekzib etti. Dediler: "Eğer Beyt-ül Makdis'e gitmiş isen, Beyt-ül Makdis'in kapılarını ve duvarlarını ve ahvalini bize tarif et!" Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman ediyor ki:

فَكَرَبْتُ كَرْبًا لَمْ اَكْرُبْ مِثْلَهُ قَطُّ فَجَلَّى اللّٰهُ لِى بَيْتَ الْمَقْدِسِ وَكَشَفَ الْحُجُبَ بَيْنِى وَبَيْنَهُ حَتَّى رَاَيْتُهُ فَنَعَتُّهُ وَ اَنَا اَنْظُرُ اِلَيْهِ

Yani: "Onların tekziblerinden ve suallerinden pek çok sıkıldım. Hattâ öyle bir sıkıntı hiç çekmemiştim. Birden Cenab-ı Hak, Beyt-ül Makdis'i bana gösterdi; ben de Beyt-ül Makdis'e bakıyorum, birer birer herşey'i tarif ediyordum." İşte o vakit Kureyş baktılar ki, Beyt-ül Makdis'ten doğru ve tam haber veriyor.

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Kureyş'e demiş ki: "Yolda giderken sizin bir kafilenizi gördüm, kafileniz yarın filan vakitte gelecek. Sonra o vakit, kafileye muntazır kaldılar. Kafile bir saat teehhür etmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ihbarı doğru çıkmak için, ehl-i tahkikin tasdikiyle, Güneş bir saat tevakkuf etmiş. Yani Arz, onun sözünü doğru çıkarmak için vazifesini, seyahatını bir saat ta'til etmiştir ve o ta'tili, Güneş'in sükûnetiyle göstermiştir.

İşte Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bir tek sözünün tasdiki için koca Arz vazifesini terkeder, koca Güneş şahid olur. Böyle bir zâtı tasdik etmeyen ve emrini tutmayanın ne derece bedbaht olduğunu ve onu tasdik edip emrine سَمِعْنَا وَ اَطَعْنَا diyenlerin ne kadar bahtiyar olduklarını anla, "Elhamdülillahi ale-l iman ve-l İslâm" de.

ONSEKİZİNCİ İŞARET:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın en büyük ve ebedî ve yüzer delail-i nübüvveti câmi' ve kırk vecihle i'cazı isbat edilmiş bir mu'cizesi dahi, Kur'an-ı Hakîm'dir. İşte şu mu'cize-i ekberin beyanına dair Yirmibeşinci Söz takriben yüzelli sahifede, kırk vech-i i'cazını icmalen beyan ve isbat etmiştir. Öyle ise, şu mahzen-i mu'cizat olan mu'cize-i a'zamı o Söz'e havale ederek, yalnız iki-üç nükteyi beyan edeceğiz:

BİRİNCİ NÜKTE: Eğer denilse: İ'caz-ı Kur'an belâgattadır. Halbuki umum tabakatın hakları var ki, i'cazında hisseleri bulunsun. Halbuki belâgattaki i'cazı, binde ancak bir muhakkik âlim anlayabilir?

Elcevab: Kur'an-ı Hakîm'in her tabakaya karşı bir nevi i'cazı vardır. Ve bir tarzda, i'cazının vücudunu ihsas eder. Meselâ: Ehl-i belâgat ve fesahat tabakasına karşı, hârikulâde belâgattaki i'cazını gösterir. Ve ehl-i şiir ve hitabet tabakasına karşı; garib, güzel, yüksek üslûb-u bedîin i'cazını gösterir. O üslûb herkesin hoşuna gittiği halde, kimse taklid edemiyor. Mürur-u zaman o üslûbu ihtiyarlatmıyor, daima genç ve tazedir. Öyle muntazam bir nesir ve mensur bir nazımdır ki; hem âlî, hem tatlıdır. Hem kâhinler ve gaibden haber verenler tabakasına karşı, hârikulâde ihbarat-ı gaybiyedeki i'cazını gösterir. Ve ehl-i tarih ve hâdisat-ı âlem üleması tabakasına karşı, Kur'andaki

ihbarat ve hâdisat-ı ümem-i sâlife ve ahval ve vakıat-ı istikbaliye ve berzahiye ve uhreviyedeki i'cazını gösterir. Ve içtimaiyat-ı beşeriye üleması ve ehl-i siyaset tabakasına karşı, Kur'anın desatir-i kudsiyesindeki i'cazını gösterir. Evet o Kur'andan çıkan şeriat-ı kübra, o sırr-ı i'cazı gösterir. Hem maarif-i İlahiye ve hakaik-i kevniyede tevaggul eden tabakaya karşı, Kur'andaki hakaik-i kudsiye-i İlahiyedeki i'cazı gösterir veya i'cazın vücudunu ihsas eder. Ve ehl-i tarîkat ve velayete karşı, Kur'an bir deniz gibi daima temevvücde olan âyâtının esrarındaki i'cazını gösterir ve hâkeza... Kırk tabakadan her tabakaya karşı bir pencere açar, i'cazını gösterir.

Hattâ yalnız kulağı bulunan ve bir derece mana fehmeden avam tabakasına karşı, Kur'anın okunmasıyla başka kitablara benzemediğini, kulak sahibi tasdik eder. Ve o âmi der ki: "Ya bu Kur'an bütün dinlediğimiz kitabların aşağısındadır. Bu ise, hiçbir düşman dahi diyemez ve hem yüz derece muhaldir. Öyle ise, bütün işitilen kitabların fevkindedir. Öyle ise, mu'cizedir." İşte bu kulaklı âminin fehmettiği i'cazı, ona yardım için bir derece izah edeceğiz. Şöyle ki:

Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan meydana çıktığı vakit bütün âleme meydan okudu ve insanlarda iki şiddetli his uyandırdı:

Birisi: Dostlarında hiss-i taklidi; yani sevgili Kur'anın üslûbuna karşı benzemeklik arzusu ve onun gibi konuşmak hissi...

İkincisi: Düşmanlarda bir hiss-i tenkid ve muaraza; yani Kur'an üslûbuna mukabele etmekle dava-yı i'cazı kırmak hissi...

İşte bu iki hiss-i şedid ile milyonlar Arabî kitablar yazılmışlar, meydandadır. Şimdi bütün bu kitabların en beligleri, en fasihleri Kur'anla beraber okunduğu vakit, her kim dinlese, kat'iyyen diyecek ki; Kur'an bunların hiçbirisine benzemiyor. Demek Kur'an, umum bu kitabların derecesinde değildir. Öyle ise herhalde, ya Kur'an

umumunun altında olacak; o ise yüz derece muhal olmakla beraber, hiç kimse, hattâ şeytan bile olsa diyemez. [12](Haşiye-1) Öyle ise Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, yazılan umum kitabların fevkindedir.

Hattâ manayı da fehmetmeyen cahil âmi tabakaya karşı da Kur'an-ı Hakîm, usandırmamak suretiyle i'cazını gösterir. Evet o âmi, cahil adam der ki: "En güzel, en meşhur bir beyti iki-üç defa işitsem, bana usanç veriyor. Şu Kur'an ise hiç usandırmıyor, gittikçe daha ziyade dinlemesi hoşuma gidiyor. Öyle ise bu insan sözü değildir."

Hem hıfza çalışan çocukların tabakasına karşı dahi, Kur'an-ı Hakîm o nazik, zaîf, basit ve bir sahife kitabı hıfzında tutamayan o çocukların küçük kafalarında, o büyük Kur'an ve çok yerlerinde iltibas ve müşevveşiyete sebebiyet veren birbirine benzeyen âyetlerin ve cümlelerin teşabühüyle beraber; kemal-i sühuletle, kolaylıkla o çocukların hâfızalarında yerleşmesi suretinde, i'cazını onlara dahi gösterir.

Hattâ az sözden ve gürültüden müteessir olan hastalara ve sekeratta olanlara karşı Kur'anın zemzemesi ve sadâsı; zemzem suyu gibi onlara hoş ve tatlı geldiği cihetle, bir nevi i'cazını onlara da ihsas eder.

Elhasıl: Kırk muhtelif tabakata ve ayrı ayrı insanlara, kırk vecihle Kur'an-ı Hakîm i'cazını gösterir veya i'cazının vücudunu ihsas eder. Kimseyi mahrum bırakmaz. Hattâ yalnız gözü bulunan [13](Haşiye-2) kulaksız, kalbsiz, ilimsiz tabakasına karşı da, Kur'anın bir nevi alâmet-i i'cazı vardır. Şöyle ki:

Hâfız Osman hattıyla ve basmasıyla olan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın yazılan kelimeleri birbirine bakıyor. Meselâ: Sure-i Kehf'de وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ kelimesi altında yapraklar delinse; Sure-i Fâtır'daki قِطْمِيرٍ kelimesi, az bir inhirafla görünecek ve o kelbin ismi de anlaşılacak. Ve Sure-i Yâsin'de iki defa مُحْضَرُونَ birbiri üstüne; Vessâffat'taki مُحْضَرِينَ ve مُحْضَرُونَ hem birbirine, hem onlara bakıyor; biri

delinse, ötekiler az bir inhirafla görünecek. Meselâ: Sure-i Sebe'in âhirinde, Sure-i Fâtır'ın evvelindeki iki مَثْنَى birbirine bakar. Bütün Kur'anda yalnız üç مَثْنَى dan ikisi birbirine bakmaları tesadüfî olamaz. Ve bunların emsali pek çoktur. Hattâ bir kelime, beş-altı yerde yapraklar arkasında, az bir inhirafla birbirine bakıyorlar. Ve Kur'anın birbirine bakan iki sahifesinde, birbirine bakan cümleleri kırmızı kalemle yazılan bir Kur'anı ben gördüm. "Şu vaziyet dahi, bir nevi mu'cizenin emaresidir." o vakit dedim. Daha sonra baktım ki: Kur'anın, müteaddid yapraklar arkasında birbirine bakar çok cümleleri var ki, manidar bir surette birbirine bakar. İşte tertib-i Kur'an irşad-ı Nebevî ile, münteşir ve matbu' Kur'anlar da ilham-ı İlahî ile olduğundan; Kur'an-ı Hakîm'in nakşında ve o hattında, bir nevi alâmet-i i'caz işareti var. Çünki o vaziyet, ne tesadüfün işi ve ne de fikr-i beşerin düşünüşüdür. Fakat bazı inhiraf var ki, o da tab'ın noksanıdır ki; tam muntazam olsaydı, kelimeler tam birbiri üzerine düşecekti.

Hem Kur'anın Medine'de nâzil olan mutavassıt ve uzun surelerinin herbir sahifesinde "Lafzullah" pek bedî' bir tarzda tekrar edilmiş. Ağleben ya beş, ya altı, ya yedi, ya sekiz, ya dokuz, ya onbir aded tekrar ile beraber bir yaprağın iki yüzünde ve karşı karşıya gelen sahifede güzel ve manidar bir münasebet-i adediye gösterir. [14](Haşiye-1,2,3,4)

İKİNCİ NÜKTE: Hazret-i Musa Aleyhisselâm'ın zamanında sihrin revacı olduğundan, mühim mu'cizatı ona benzer bir tarzda geldiği; ve Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın zamanında ilm-i Tıb revaçta olduğundan, mu'cizatının galibi o cinsten geldiği gibi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın dahi zamanında Ceziret-ül Arab'da en ziyade revaçta dört şey idi:

Birincisi: Belâgat ve fesahat.

İkincisi: Şiir ve hitabet.

Üçüncüsü: Kâhinlik ve gaibden haber vermek.

Dördüncüsü: Hâdisat-ı maziyeyi ve vakıat-ı kevniyeyi bilmek idi.

İşte Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan geldiği zaman, bu dört nevi malûmat sahiblerine karşı meydan okudu:

Başta ehl-i belâgata birden diz çöktürdü. Hayretle Kur'anı dinlediler.

İkincisi ehl-i şiir ve hitabet, yani muntazam nutuk okuyan ve güzel şiir söyleyenlere karşı öyle bir hayret verdi ki, parmaklarını ısırttı. Altun ile yazılan en güzel şiirlerini ve Kâ'be duvarlarına medar-ı iftihar için asılan meşhur "Muallakat-ı Seb'a"larını indirtti, kıymetten düşürdü.

Hem gaibden haber veren kâhinleri ve sahirleri susturdu. Onların gaybî haberlerini onlara unutturdu. Cinnîlerini tardettirdi. Kâhinliğe hâtime çektirdi.

Hem ümem-i salifenin vekayiine ve hâdisat-ı âlemin ahvaline vâkıf olanları hurafattan ve yalandan kurtarıp, hakikî hâdisat-ı maziyeyi ve nurlu olan vekayi-i âlemi onlara ders verdi.

İşte bu dört tabaka, Kur'ana karşı kemal-i hayret ve hürmetle onun önüne diz çökerek şakird oldular. Hiçbirisi, hiçbir vakit bir tek sureyle muarazaya kalkışamadılar.

Eğer denilse: Nasıl biliyoruz ki, kimse muaraza edemedi ve muaraza kabil değil?

Elcevab: Eğer muaraza mümkün olsaydı, herhalde teşebbüs edilecekti. Çünki muarazaya ihtiyaç şedid idi. Zira dinleri, malları, canları, iyalleri tehlikeye düşüyor. Muaraza edilseydi kurtulurlardı. Eğer muaraza mümkün olsaydı, herhalde muaraza edecektiler. Eğer muaraza edilseydi,

muaraza taraftarları kâfirler, münafıklar çok, hem pek çok olduğundan herhalde muarazaya taraftar çıkıp iltizam ederek, herkese neşredeceklerdi. -Nasılki İslâmiyetin aleyhinde herşey'i neşretmişler.- Eğer neşretseydiler ve muaraza olsaydı; her halde tarihlere, kitablara şaşaalı bir surette geçecekti. İşte meydanda bütün tarihler, kitablar;

hiçbirisinde Müseylime-i Kezzab’ın birkaç fıkrasından başka yoktur. Halbuki Kur’an-ı Hakîm, yirmiüç sene mütemadiyen damarlara dokunduracak ve inadı tahrik edecek bir tarzda meydan okudu. Ve der idi ki:

“Şu Kur’anın, Muhammed-ül Emin gibi bir ümmiden nazirini yapınız ve gösteriniz. Haydi bunu yapamıyorsunuz; o zât ümmi olmasın, gayet âlim ve kâtib olsun. Haydi bunu da getiremiyorsunuz; bir tek zât olmasın, bütün âlimleriniz, beligleriniz toplansın, birbirine yardım etsin.. hattâ güvendiğiniz âliheleriniz size yardım etsin. Haydi bununla da yapamayacaksınız; eskiden yazılmış belig eserlerden de istifade edip, hattâ gelecekleri de yardıma çağırıp, Kur’anın nazirini gösteriniz, yapınız. Haydi bunu da yapamıyorsunuz; Kur’anın mecmuuna olmasın da, yalnız on suresinin nazirini getiriniz. Haydi on suresine mukabil hakikî doğru olarak bir nazire getiremiyorsunuz; haydi hikâyelerden, asılsız kıssalardan terkib ediniz. Yalnız nazmına ve belâgatına nazire olsun getiriniz. Haydi bunu da yapamıyorsunuz; bir tek suresinin nazirini getiriniz. Haydi sure uzun olmasın, kısa bir sure olsun nazirini getiriniz. Yoksa din, can, mal, iyalleriniz; dünyada da âhirette de tehlikeye düşecektir!”

İşte sekiz tabakada, ilzam suretinde, Kur’an-ı Hakîm yirmiüç senede değil, belki bin üçyüz senede bütün ins ü cinne karşı bu meydanı okumuş ve okuyor. Halbuki evvelki zamanda o kâfirler can, mal ve iyalini tehlikeye atıp en dehşetli yol olan harb yolunu ihtiyar ederek, en kolay ve en kısa olan muaraza yolunu terkettiler. Demek muaraza yolu mümkün değildi.

İşte hiçbir âkıl, hususan o zamanda Ceziret-ül Arab’daki adamlar, hususan Kureyşîler gibi zeki adamlar; bir tek edibleri, Kur’anın bir tek suresine nazire yapıp Kur’anın hücumundan kurtulmasını temin ederek, kısa ve kolay yolu terkedip can, mal, iyalini tehlikeye atıp en müşkilâtlı yola sülûk eder mi?

Elhasıl: Meşhur Cahız’ın dediği gibi: “Muaraza-i bilhuruf mümkün olmadı, muharebe-i bissüyufa mecbur oldular...”

Eğer denilse: Bazı muhakkik ülema demişler ki: "Kur'anın bir suresine değil; bir tek âyetine, hattâ bir tek cümlesine, hattâ bir tek kelimesine muaraza edilmez ve edilmemiş." Bu sözler mübalağa görünüyor ve akıl kabul etmiyor. Çünki beşerin sözlerinde Kur'an cümlelerine benzeyen çok cümleler var. Bu sözün sırr-ı hikmeti nedir?

Elcevab: İ'caz-ı Kur'anda iki mezheb var. Mezheb-i ekser ve racih odur ki, Kur'andaki letaif-i belâgat ve mezaya-yı maânî, kudret-i beşerin fevkindedir.

İkinci mercuh mezheb odur ki: Kur'anın bir suresine muaraza, kudret-i beşer dâhilindedir. Fakat Cenab-ı Hak, mu'cize-i Ahmediye (A.S.M.) olarak men'etmiş. Nasılki bir adam ayağa kalkabilir, fakat eser-i mu'cize olarak bir Nebi dese ki: "Sen kalkamayacaksın!" O da kalkamazsa, mu'cize olur. Şu mezheb-i mercuha, Sarfe Mezhebi denilir. Yani Cenab-ı Hak cinn ü insi men'etmiş ki, Kur'anın bir suresine mukabele edemesinler. Eğer men'etmeseydi, cinn ü ins bir suresine mukabele ederdi. İşte şu mezhebe göre, "Bir kelimesine de muaraza edilmez." diyen ülemanın sözleri hakikattır. Çünki madem Cenab-ı Hak, i'caz için onları men'etmiş; muarazaya ağızlarını açamazlar. Ağızlarını açsalar da; izn-i İlahî olmazsa, kelimeyi çıkaramazlar.

Amma mezheb-i racih ve ekser olan mezheb-i evvele göre dahi, o ülemanın beyan ettiği fikrin şöyle bir ince vechi vardır ki: Kur'an-ı Hakîm'in cümleleri, kelimeleri birbirine bakar. Bazı olur bir kelime, on yere bakar; onda, on nükte-i belâgat, on münasebet bulunuyor. Nasılki İşarat-ül İ'caz namındaki tefsirde, Fatiha'nın bazı cümleleri içinde ve الم ❊ ذٰلِكَ الْكِتَابُ لاَ رَيْبَ فِيهِ cümleleri içinde, şu nüktelerden bazı nümuneleri göstermişiz. Meselâ: Nasılki münakkaş bir sarayda, müteaddid, muhtelif nakışların düğümü hükmünde bir taşı, bütün nakışlara bakacak bir yerde yerleştirmek; bütün o duvarı nukuşuyla bilmeye mütevakkıftır. Hem nasılki insanın başındaki gözbebeğini yerinde yerleştirmek, bütün cesedin münasebatını ve vezaif-i acibesini ve gözün o

vezaife karşı vaziyetini bilmekle oluyor. Öyle de: Ehl-i hakikatın çok ileri giden bir kısmı, Kur’anın kelimatında pek çok münasebatı ve sair âyetlerdeki cümlelere bakan vücuhları, alâkaları göstermişler. Hususan ülema-i ilm-i huruf daha ileri gidip, bir harf-i Kur’anda, bir sahife kadar esrarı, ehline beyan ederek isbat etmişler. Hem madem Hâlık-ı Külli Şey’in kelâmıdır; herbir kelimesi, kalb ve çekirdek hükmüne geçebilir. (Etrafında, esrardan müteşekkil bir cesed-i manevîye kalb ve bir şecere-i maneviyeye çekirdek hükmüne geçebilir.) İşte insanın sözlerinde, Kur’anın kelimeleri gibi kelimeler, belki cümleler, âyetler bulunabilir. Fakat Kur’anda, çok münasebat gözetilerek bir tarz ile yerleştirildiği yerde; bir ilm-i muhit lâzım ki, öyle yerli yerine yerleşsin.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Kur’an-ı Mu’ciz-ül Beyan’ın hülâsat-ül hülâsa bir icmal-i mahiyeti için bir vakit Arabî ibare ile bir tefekkür-ü hakikîyi, Cenab-ı Hak benim kalbime ihsan etmişti. Şimdi aynen o tefekkürü, Arabî olarak yazacağız, sonra manasını beyan edeceğiz. İşte:

سُبْحَانَ مَنْ شَهِدَ عَلَى وَحْدَانِيَّتِهِ وَصَرَّحَ بِاَوْصَافِ جَمَالِهِ وَجَلاَلِهِ وَكَمَالِهِ اَلْقُرْآنُ
الْحَكِيمُ الْمُنَوَّرُ جِهَاتُهُ السِّتُّ اَلْحَاوِى لِسِرِّ اِجْمَاعِ كُلِّ كُتُبِ اْلاَنْبِيَاءِ وَاْلاَوْلِيَاءِ
وَالْمُوَحِّدِينَ الْمُخْتَلِفِينَ فِى اْلاَعْصَارِ وَالْمَشَارِبِ وَالْمَسَالِكِ الْمُتَّفِقِينَ بِقُلُوبِهِمْ
وَعُقُولِهِمْ عَلَى تَصْدِيقِ اَسَاسَاتِ الْقُرْآنِ وَكُلِّيَّاتِ اَحْكَامِهِ عَلَى وَجْهِ اْلاِجْمَالِ
وَهُوَ مَحْضُ الْوَحْىِ بِاِجْمَاعِ الْمُنْزِلِ وَالْمُنْزَلِ وَالْمُنْزَلِ عَلَيْهِ وَعَيْنُ الْهِدَايَةِ
بِالْبَدَاهَةِ وَمَعْدَنُ اَنْوَارِ اْلاِيمَانِ بِالضَّرُورَةِ وَمَجْمَعُ الْحَقَائِقِ بِالْيَقِينِ وَمُوصِلٌ
اِلَى السَّعَادَةِ بِالْعَيَانِ وَذُو اْلاَثْمَارِ الْكَامِلِينَ بِالْمُشَاهَدَةِ وَمَقْبُولُ الْمَلَكِ وَاْلاِنْسِ
وَالْجَانِّ بِالْحَدْسِ الصَّادِقِ مِنْ تَفَارِيقِ اْلاَمَارَاتِ وَالْمُؤَيَّدُ بِالدَّلاَئِلِ الْعَقْلِيَّةِ
بِاِتِّفَاقِ الْعُقَلاَءِ الْكَامِلِينَ وَالْمُصَدَّقُ مِنْ جِهَةِ الْفِطْرَةِ السَّلِيمَةِ بِشَهَادَةِ
اِطْمِئْنَانِ الْوِجْدَانِ وَالْمُعْجِزَةُ اْلاَبَدِيَّةُ الْبَاقِى وَجْهُ اِعْجَازِهِ عَلَى مَرِّ الزَّمَانِ
بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْمُنْبَسِطُ دَائِرَةُ اِرْشَادِهِ مِنَ الْمَلاِ اْلاَعْلَى اِلَى مَكْتَبِ الصِّبْيَانِ
يَسْتَفِيدُ مِنْ عَيْنِ دَرْسٍ اَلْمَلئِكَةُ مَعَ الصَّبِيِّينَ وَ كَذَا هُوَ ذُو الْبَصَرِ الْمُطْلَقِ يَرَى
اْلاَشْيَاءَ بِكَمَالِ الْوُضُوحِ وَالظُّهُورِ وَيُحِيطُ بِهَا وَيُقَلِّبُ الْعَالَمَ فِى يَدِهِ وَيُعَرِّفُهُ لَنَا
كَمَا يُقَلِّبُ صَانِعُ السَّاعَةِ السَّاعَةَ فِى كَفِّهِ وَيُعَرِّفُهَا لِلنَّاسِ فَهذَا الْقُرْآنُ
الْعَظِيمُ الشَّانِ هُوَ الَّذِى يَقُولُ مُكَرَّرًا اَللّهُ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ فَاعْلَمْ اَنَّهُ لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ

İşte şu tefekkür-ü Arabînin tercümesi ve meali şudur ki, yani: Kur’an-ı Mu’ciz-ül Beyan’ın altı ciheti parlaktır ve

nurludur. Evham ve şübehat içine giremez. Çünki arkası Arş'a dayanıyor; o cihette nur-u vahiy var. Önünde ve hedefinde saadet-i dâreyn var. Ebede, âhirete el atmış; Cennet ve saadet nuru var. Üstünde sikke-i i'caz parlıyor. Altında bürhan ve delil direkleri var. İçi hâlis hidayet. Sağı اَفَلاَ يَعْقِلُونَ ler ile ukûlü istintakla "Sadakte" dedirtiyor. Solunda; kalblere ezvak-ı ruhanî vermekle, vicdanları istişhad ederek "Bârekâllah" dediren Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'a hangi köşeden, hangi cihetten evham ve şübehatın hırsızları girebilir?

Evet Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan asırları, meşrebleri, meslekleri muhtelif olan enbiyanın, evliyanın, muvahhidînin kitablarının sırr-ı icma'ını câmi'dir. Yani bütün o ehl-i kalb ve akıl, Kur'an-ı Hakîm'in mücmel ahkâmını ve esasatını tasdik eder bir surette, o esasatı kitablarında zikredip kabul etmişler. Demek onlar, Kur'an şecere-i semavîsinin kökleri hükmündedirler. Hem Kur'an-ı Hakîm, vahye istinad ediyor ve vahiydir. Çünki Kur'anı nâzil eden Zât-ı Zülcelal, mu'cizat-ı Ahmediye (A.S.M.) ile, Kur'an vahiy olduğunu gösterir, isbat eder. Ve nâzil olan Kur'an dahi, üstündeki i'caz ile gösterir ki, Arş'tan geliyor. Ve münzel-i aleyh olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bidayet-i vahiydeki telaşı ve nüzul-i vahiy vaktindeki vaziyet-i bîhuşu ve herkesten ziyade Kur'ana karşı ihlas ve hürmeti gösteriyor ki: Vahiy olup ezelden geliyor, ona misafir oluyor.

Hem o Kur'an bilbedahe mahz-ı hidayettir. Çünki onun muhalifi, bilmüşahede küfrün dalaletidir. Hem bizzarure Kur'an envâr-ı imaniyenin madenidir. Elbette envâr-ı imaniyenin aksi, zulümattır. Çok Sözlerde bunu kat'î olarak isbat etmişiz.

Hem Kur'an bilyakîn hakaikın mecma'ıdır. Hayalât ve hurafat, içine giremez. Teşkil ettiği hakikatlı âlem-i İslâmiyet, izhar ettiği esaslı şeriat ve gösterdiği âlî kemalâtın şehadetiyle, âlem-i gayba ait olan bahislerinde dahi, âlem-i şehadetteki bahisleri gibi, ayn-ı hakaik olduğunu ve içinde hilaf bulunmadığını isbat eder.

Hem Kur’an bil’ayân ve şübhesiz, saadet-i dâreyne îsal eder, beşeri ona sevkeder. Kimin şübhesi varsa, bir defa Kur’anı okusun ve dinlesin ne diyor? Hem Kur’anın verdiği meyveler; hem mükemmeldir, hem hayatdardır. Öyle ise, Kur’an ağacının kökü hakikattadır, hayatdardır. Çünki meyvenin hayatı, ağacın hayatına delalet eder. İşte bak; her asırda ne kadar asfiya ve evliya gibi mükemmel ve kâmil zîhayat ve zînur meyveler vermiş.

Hem hadsiz müteferrik emarelerden neş’et eden bir hads ve kanaatla, Kur’an hem ins, hem cinn, hem meleğin makbulü ve mergubudur ki; okunduğu vakit onlar iştiyakla pervane gibi etrafına toplanıyorlar.

Hem Kur’an vahiy olmakla beraber, delail-i akliye ile teyid ve tahkim edilmiş. Evet kâmil ukalânın ittifakı buna şahiddir. Başta ülema-i ilm-i Kelâmın allâmeleri ve İbn-i Sina, İbn-i Rüşd gibi felsefenin dâhîleri müttefikan esasat-ı Kur’aniyeyi usûlleriyle, delilleriyle isbat etmişler. Hem Kur’an, fıtrat-ı selime cihetiyle musaddaktır. Eğer bir ârıza ve bir maraz olmazsa; herbir fıtrat-ı selime onu tasdik eder. Çünki itminan-ı vicdan ve istirahat-ı kalb, onun envârıyla olur. Demek fıtrat-ı selime, vicdanın itminanı şehadetiyle, onu tasdik ediyor. Evet fıtrat, lisan-ı haliyle Kur’ana der: “Fıtratımızın kemali sensiz olamaz!” Şu hakikatı çok yerlerde isbat etmişiz.

Hem Kur’an bilmüşahede ve bilbedahe, ebedî ve daimî bir mu’cizedir. Her vakit i’cazını gösterir. Sair mu’cizat gibi sönmez, vakti bitmez, ebedîdir.

Hem Kur’anın mertebe-i irşadında öyle bir genişlik var ki; bir tek dersinde, Hazret-i Cibril (A.S.), bir tıfl-ı nevresîde ile omuz omuza o dersi dinler, hisselerini alırlar. Ve İbn-i Sina gibi en dâhî feylesof, en âmi bir ehl-i kıraatla diz dize aynı dersi okurlar, derslerini alırlar. Hattâ bazan olur ki; o âmi adam, kuvvet ve safvet-i iman cihetiyle, İbn-i Sina’dan daha ziyade istifade eder.

Hem Kur’anın içinde öyle bir göz var ki; bütün kâinatı görür, ihata eder ve bir kitabın sahifeleri gibi kâinatı göz

önünde tutar, tabakatını ve âlemlerini beyan eder. Bir saatin san'atkârı nasıl saatini çevirir, açar, gösterir, tarif eder; Kur'an dahi, elinde kâinatı tutmuş öyle yapıyor. İşte şöyle bir Kur'an-ı Azîmüşşan'dır ki فَاعْلَمْ اَنَّهُ لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللّٰهُ der, vahdaniyeti ilân eder.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْآنَ لَنَا فِى الدُّنْيَا قَرِينًا وَ فِى الْقَبْرِ مُونِسًا وَ فِى الْقِيَامَةِ شَفِيعًا وَ عَلَى الصِّرَاطِ نُورًا وَ مِنَ النَّارِ سِتْرًا وَ حِجَابًا وَ فِى الْجَنَّةِ رَفِيقًا وَ اِلَى الْخَيْرَاتِ كُلِّهَا دَلِيلاً وَ اِمَامًا

اَللّٰهُمَّ نَوِّرْ قُلُوبَنَا وَ قُبُورَنَا بِنُورِ الْاِيمَانِ وَ الْقُرْآنِ وَ نَوِّرْ بُرْهَانَ الْقُرْآنِ بِحَقِّ وَ بِحُرْمَةِ مَنْ اُنْزِلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ عَلَيْهِ وَ عَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَ السَّلاَمُ مِنَ الرَّحْمنِ الْحَنَّانِ آمِينَ

ONDOKUZUNCU NÜKTELİ İŞARET:

Sâbık işaretlerde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Cenab-ı Hakk'ın resulü olduğu gayet kat'î ve şübhesiz bir surette isbat edildi. İşte risaleti binler delail-i kat'iyye ile sabit olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, vahdaniyet-i İlahiyenin ve saadet-i ebediyenin en parlak bir delili ve en kat'î bir bürhanıdır. Biz şu işarette; o müşrık, parlak delile ve nâtık-ı sadık bürhana, hülâsat-ül hülâsa bir icmal ile küçük bir tarif yapacağız. Çünki madem o delildir ve neticesi marifet-i İlahiyedir; elbette delili tanımak ve vech-i delaletini bilmek lâzımdır. Öyle ise, biz de gayet muhtasar bir hülâsa ile, vech-i delaletini ve sıhhatını beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, şu kâinatın mevcudatı gibi, Hâlık-ı Kâinat'ın vücuduna ve vahdetine kendi zâtı delalet ettiği gibi; o kendi delalet-i zâtiyesini, bütün mevcudatın delaletiyle beraber, lisanıyla ilân etmiştir. Madem delildir; biz o delilin hüccet ve istikametine ve sıdk ve hakkaniyetine, onbeş esasta işaret ederiz:

Birinci Esas: Hem zâtıyla, hem lisanıyla, hem delalet-i haliyle, hem kāliyle kâinatın Sâni'ine delalet eden şu delil; hem hakikat-ı kâinatça musaddak, hem sadıktır. Çünki bütün mevcudatın vahdaniyete delaletleri, elbette vahdaniyeti söyleyen zâtı tasdik hükmündedir. Demek söylediği dava da, umum kâinatça musaddaktır. Hem beyan ettiği kemal-i mutlak olan vahdaniyet-i İlahiye ve hayr-ı mutlak olan saadet-i ebediye, bütün hakaik-i âlemin hüsün ve kemaline muvafık ve mutabık olduğundan; o, davasında elbette sadıktır. Demek Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, vahdaniyet-i İlahiyeye ve saadet-i ebediyeye bir bürhan-ı nâtık-ı sadık ve musaddaktır.

İkinci Esas: Hem o delil-i sadık ve musaddak, madem umum enbiyanın fevkinde binler mu'cizat ve neshedilmeyen bir şeriat ve umum cinn ü inse şamil bir davet sahibi olduğundan, elbette umum enbiyanın reisidir. Öyle ise, umum enbiyanın mu'cizatlarının sırrını ve ittifaklarını câmi'dir. Demek bütün enbiyanın kuvvet-i icma'ı ve mu'cizatlarının şehadeti, onun sıdk u hakkaniyetine bir nokta-i istinad teşkil eder. Hem onun terbiyesi ve irşadı ve nur-u şeriatıyla kemal bulan bütün evliya ve asfiyanın sultanı ve üstadıdır. Öyle ise, onların sırr-ı kerametlerini ve icma'kârane tasdiklerini ve tahkiklerinin kuvvetini câmi'dir. Çünki onlar üstadlarının açtığı ve kapıyı açık bıraktığı yolda gitmişler, hakikatı bulmuşlar. Öyle ise, onların bütün kerametleri ve tahkikatları ve icma'ları, o mukaddes üstadlarının sıdk u hakkaniyeti için bir nokta-i istinad temin eder. Hem o bürhan-ı vahdaniyet, sâbık işaretlerde görüldüğü gibi; o kadar kat'î, yakînî ve bahir mu'cizeleri ve hârika irhasatları ve şübhesiz delail-i nübüvveti var ve o zâtı öyle bir tasdik ediyor ki, kâinat toplansa onların tasdikini ibtal edemez!

Üçüncü Esas: Hem o mu'cizat-ı bahire sahibi olan vahdaniyet dellâlı ve saadet-i ebediye müjdecisi, kendi zât-ı mübarekinde öyle ahlâk-ı âliye ve vazife-i risaletinde öyle secaya-yı sâmiye ve tebliğ ettiği şeriat ve dininde öyle

hasail-i galiye vardır ki; en şedid düşman dahi onu tasdik ediyor, inkâra mecal bulamıyor. Madem zâtında ve vazifesinde ve dininde, en yüksek ve güzel ahlâkları ve en ulvî ve mükemmel seciyeleri ve en kıymetdar ve makbul hasletleri bulunuyor; elbette o zât, mevcudattaki kemalâtın ve ahlâk-ı âliyenin misali ve mümessili ve timsali ve üstadıdır. Öyle ise, zâtında ve vazifesinde ve dininde şu kemalât ise; hakkaniyetine ve sıdkına o kadar kuvvetli bir nokta-i istinaddır ki, hiçbir cihette sarsılmaz.

Dördüncü Esas: Hem maden-i kemalât ve muallim-i ahlâk-ı âliye olan o dellâl-ı vahdaniyet ve saadet, kendi kendine söylemiyor; belki söylettiriliyor. Evet Hâlık-ı Kâinat tarafından söylettiriliyor. Üstad-ı Ezelîsinden ders alır, sonra ders verir. Çünki sâbık işaretlerde kısmen beyan edilen binler delail-i nübüvvetle; Hâlık-ı Kâinat bütün o mu'cizatı onun elinde halketmekle gösterdi ki; o, onun hesabına konuşuyor, onun kelâmını tebliğ ediyor. Hem ona gelen Kur'an ise içinde, dışında kırk vech-i i'caz ile gösterir ki, o Cenab-ı Hakk'ın tercümanıdır. Hem o kendi zâtında bütün ihlasıyla ve takvasıyla ve ciddiyetiyle ve emanetiyle ve sair bütün ahval ü etvarıyla gösterir ki; o kendi namına, kendi fikriyle demiyor.. belki Hâlıkı namına konuşuyor.

Hem onu dinleyen bütün ehl-i hakikat, keşif ve tahkik ile tasdik etmişler ve ilmelyakîn iman etmişler ki; o kendi kendine konuşmuyor, belki Hâlık-ı Kâinat onu konuşturuyor, ders veriyor, onunla ders verdiriyor. Öyle ise onun sıdk u hakkaniyeti, bu dört gayet kuvvetli esasların icmaına istinad eder.

Beşinci Esas: Hem o Tercüman-ı Kelâm-ı Ezelî ervahları görüyor, melaikelerle sohbet ediyor, cinn ü insi de irşad ediyor. Değil ins ü cinn âlemi, belki âlem-i ervah ve âlem-i melaike fevkinde ders alıyor. Ve mâverasında münasebeti var ve ıttılaı vardır. Sâbık mu'cizatı ve tevatürle kat'î macera-yı hayatı şu hakikatı isbat etmiştir. Öyle ise kâhinler ve sair gaibden haber verenler gibi, onun haberlerine değil cinn, değil ervah, değil melaike, belki Cibril'den başka

Melaike-i Mukarrebîn dahi karışamıyor. Hattâ ekser evkatta onun arkadaşı olan Hazret-i Cebrail'i dahi bazı geri bırakıyor.

Altıncı Esas: Hem o melek, cinn ve beşerin seyyidi olan zât, şu kâinat ağacının en münevver ve mükemmel meyvesi ve rahmet-i İlahiyenin timsali ve muhabbet-i Rabbaniyenin misali ve Hakk'ın en münevver bürhanı ve hakikatın en parlak siracı ve tılsım-ı kâinatın miftahı ve muamma-yı hilkatin keşşafı ve hikmet-i âlemin şârihi ve saltanat-ı İlahiyenin dellâlı ve mehasin-i san'at-ı Rabbaniyenin vassafı ve câmiiyet-i istidad cihetiyle o zât, mevcudattaki kemalâtın en mükemmel enmuzecidir. Öyle ise o zâtın şu evsafı ve şahsiyet-i maneviyesi işaret eder, belki gösterir ki; o zât, kâinatın illet-i gaiyesidir. Yani o zâta şu kâinatın Hâlıkı bakmış, kâinatı halketmiştir. Eğer onu icad etmeseydi, kâinatı dahi icad etmezdi denilebilir. Evet cinn ü inse getirdiği hakaik-i Kur'aniye ve envâr-ı imaniye ve zâtında görünen ahlâk-ı âliye ve kemalât-ı sâmiye, şu hakikata şahid-i katı'dır.

Yedinci Esas: Hem o bürhan-ı Hak ve sirac-ı hakikat, öyle bir din ve şeriat göstermiştir ki; iki cihanın saadetini temin edecek desatiri câmi'dir. Ve câmi' olmakla beraber, kâinatın hakaikını ve vezaifini ve Hâlık-ı Kâinat'ın esmasını ve sıfâtını, kemal-i hakkaniyetle beyan etmiştir. İşte o İslâmiyet ve şeriat, öyle bir tarzda muhit ve mükemmeldir ve öyle bir surette kâinatı kendiyle beraber tarif eder ki, onun mahiyetine dikkat eden elbette anlar ki; o din, bu güzel kâinatı yapan zâtın, o kâinatı kendiyle beraber tarif edecek bir beyannamesidir ve bir tarifesidir. Nasılki bir sarayın ustası, o saraya münasib bir tarife yapar. Kendini vasıflarıyla göstermek için, bir tarife kaleme alır; öyle de: Din ve şeriat-ı Muhammediyede (A.S.M.) öyle bir ihata, bir ulviyet, bir hakkaniyet görünüyor ki; kâinatı halk ve tedbir edenin kaleminden çıktığını gösterir. Ve o kâinatı güzelce tanzim eden kim ise, şu dini güzelce tanzim eden yine odur. Evet o nizam-ı ekmel, elbette bu nazm-ı ecmeli ister.

Sekizinci Esas: İşte mezkûr sıfatlarla muttasıf ve her cihet ile sarsılmaz kuvvetli istinad noktalarına dayanan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, âlem-i şehadete müteveccih olarak, âlem-i gayb namına, cinn ü insin başları üzerine ilân ederek; istikbalde gelecek asırlar arkasında duran akvama ve milletlere hitab edip öyle bir nida eder ki; umum cinn ü inse, umum yerlere, umum asırlara işittiriyor. Evet, işitiyoruz!..

Dokuzuncu Esas: Hem öyle yüksek, kuvvetli hitab ediyor ki; bütün asırlar onu dinler. Evet aks-i sadâsını herbir asır işitiyor.

Onuncu Esas: Hem o zâtın gidişatında görünüyor ki; görüyor, öyle haber veriyor. Çünki en tehlikeli vakitlerde, kemal-i metanetle tereddüdsüz, telaşsız söylüyor. Bazı olur tek başıyla dünyaya meydan okuyor.

Onbirinci Esas: Hem bütün kuvvetiyle öyle kuvvetli davet edip çağırır ki: Yarı yeri ve nev'-i beşerin beşte birini sesine karşı "Lebbeyk" dedirtti, سَمِعْنَا وَ اَطَعْنَا söylettirdi.

Onikinci Esas: Hem öyle bir ciddiyetle davet ve öyle esaslı bir surette terbiye eder ki; düsturlarını asırların cebhesinde ve aktarın taşlarında nakşediyor ve dehirlerin yüzlerinde payidar ediyor.

Onüçüncü Esas: Hem tebliğ ettiği ahkâmın sağlamlığına öyle bir vüsuk ve güvenmekle söylüyor ve davet ediyor ki; dünya toplansa, onu bir hükmünden geri çevirip pişman edemez. Buna şahid, bütün tarih-i hayatı ve siyer-i seniyesidir.

Ondördüncü Esas: Hem öyle bir itminan ile, bir itimad ile davet eder, tebliğ eder ki; kimseden minnet almaz, hiçbir müşkilâta karşı telaş etmez, tereddüdsüz, kemal-i samimiyetle ve safvetle ve herkesten evvel kendisi amel edip kabul ederek, getirdiği ahkâmı ilân eder. Buna şahid ise; herkesçe, dost ve düşmanca malûm olan meşhur zühdü ve istiğnası ve dünyanın fâni müzeyyenatına adem-i tenezzülüdür.

Onbeşinci Esas: Hem getirdiği dine herkesten ziyade itaatı ve Hâlıkına karşı herkesten ziyade ubudiyeti ve menhiyata karşı herkesten ziyade takvası, kat'iyyen gösterir ki: O, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in mübelliğidir, elçisidir ve o Mabud-u Bilhakk'ın en hâlis abdidir ve Kelâm-ı Ezelî'nin tercümanıdır.

Şu onbeş aded esasların neticesi şudur ki: Mezkûr evsaf ile muttasıf şu zât; bütün kuvvetiyle, bütün hayatında mükerreren ve mütemadiyen فَاعْلَمْ اَنَّهُ لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ der, vahdaniyeti ilân eder.

اَللّهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ عَدَدَ حَسَنَاتِ اُمَّتِهِ
سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Bir İkram-ı İlahî ve Bir Eser-i İnayet-i Rabbaniye

وَ اَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ mazmununa mâsadak olmak emeliyle deriz: Şu risalenin te'lifinde, Cenab-ı Hakk'ın bir eser-i inayetini ve rahmetini zikredeceğim. Tâ, şu risaleyi okuyanlar, ehemmiyetle baksınlar.

İşte şu risalenin te'lifi hiç kalbimde yoktu. Çünki risalet-i Ahmediyeye (A.S.M.) dair Otuzbirinci ve Ondokuzuncu Sözler yazılmıştı. Birdenbire, şu risaleyi yazmak için mücbir bir hatıra kalbe geldi. Hem kuvve-i hâfızam, musibetler neticesi olarak sönmüştü. Hem meşrebimde, yazdığım eserlerde, nakil suretiyle ("kāle - kīle" suretiyle) gitmemiştim. Hem yanımda kütüb-ü hadîsiye ve siyer kitabları yoktur. Bununla beraber, "Tevekkeltü Alallah" diyerek başladım. Öyle bir muvaffakıyet oldu ki, Eski Said'in kuvve-i hâfızasından ziyade hâfızam yardım etti. Her iki-üç saatte, sür'atle otuz-kırk sahife yazıldı. Bir tek saatte, onbeş sahife yazılıyordu. Ekser Buharî, Müslim, Beyhakî, Tirmizî,

Şifa-i Şerif, Ebu Nuaym, Taberî gibi kitablardan naklediliyor. Halbuki bu nakilde hata olsa -hadîs olduğu için- günah olması lâzım geldiğinden, kalbim titriyordu. Fakat anlaşıldı ki inayet var ve şu risaleye ihtiyaç var. İnşâallah sahih bir surette yazılmıştır. Şayet bazı elfaz-ı hadîsiyede veya râvilerin isminde bir yanlış bulunsa, tashih edilerek müsamaha ile bakmalarını ihvanlarımdan rica ediyorum.

Said Nursî

Evet biz müsveddeyi yazıyorduk, Üstadımız da söylüyordu. Yanında hiç kitab yoktu; hiç müracaat da etmiyordu. Birdenbire gayet sür'atli söylüyordu, biz de yazıyorduk. İki-üç saatte, otuz-kırk, daha fazla sahife yazıyorduk. Bizim de kanaatımız geldi ki: Bu muvaffakıyet, mu'cizat-ı Nebeviyenin bir kerametidir.

Daimî hizmetkârı: Abdullah Çavuş
Hizmetkârı ve müsvedde kâtibi: Süleyman Sâmi
Müsvedde kâtibi ve âhiret kardeşi: Hâfız Hâlid
Müsvedde ve tebyiz kâtibi: Hâfız Tevfik

Mu'cizat-ı Ahmediye'nin Birinci Zeyli

(Ondokuzuncu Söz, risalet-i Ahmediyeye (A.S.M.) ve zeyli Şakk-ı Kamer Mu'cizesine dair olduğundan; makam münasebetiyle buraya alınmıştır.)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

"Ondört Reşehat"ı tazammun eden Ondördüncü Lem'anın

BİRİNCİ REŞHASI: Rabbimizi bize tarif eden üç büyük, küllî muarrif var. Birisi: Şu kitab-ı kâinattır ki, bir nebze şehadetini onüç lem'a ile Nur Risalesinden Onüçüncü Ders'ten işittik. Birisi: Şu kitab-ı kebirin âyet-i kübrası olan Hâtem-ül Enbiya Aleyhissalâtü Vesselâm'dır. Birisi de

Kur'an-ı Azîmüşşan'dır. Şimdi şu ikinci bürhan-ı nâtıkî olan Hâtem-ül Enbiya Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tanımalıyız, dinlemeliyiz.

Evet o bürhanın şahs-ı manevîsine bak: Sath-ı Arz bir mescid, Mekke bir mihrab, Medine bir minber… O bürhan-ı bahir olan Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm bütün ehl-i imana imam, bütün insanlara hatib, bütün enbiyaya reis, bütün evliyaya seyyid, bütün enbiya ve evliyadan mürekkeb bir halka-i zikrin serzakiri.. bütün enbiya hayattar kökleri, bütün evliya taravettar semereleri bir şecere-i nuraniyedir ki; herbir davasını, mu'cizatlarına istinad eden bütün enbiya ve kerametlerine itimad eden bütün evliya tasdik edip imza ediyorlar. Zira o, "Lâ ilahe illallah" der, dava eder. Bütün sağ ve sol, yani mazi ve müstakbel taraflarında saf tutan o nuranî zakirler aynı kelimeyi tekrar ederek, icma ederek manen "Sadakte ve bilhakkı natakte" derler. Hangi vehmin haddi var ki, böyle hesabsız imzalarla teyid edilen bir müddeaya parmak karıştırsın?

İKİNCİ REŞHA: O nuranî bürhan-ı tevhid, nasılki iki cenahın icma' ve tevatürüyle teyid ediliyor. Öyle de, Tevrat ve İncil gibi Kütüb-ü Semaviyenin [15](Haşiye) yüzler işaratı ve irhasatın binler rumuzatı ve hâtiflerin meşhur beşaratı ve kâhinlerin mütevatir şehadatı ve şakk-ı Kamer gibi binler mu'cizatının delalatı ve şeriatın hakkaniyeti ile teyid ve tasdik ettikleri gibi; zâtında gayet kemaldeki ahlâk-ı hamîdesi ve vazifesinde nihayet hüsnündeki secaya-yı galiyesi ve kemal-i emniyeti ve kuvvet-i imanını ve gayet itminanını ve nihayet vüsukunu gösteren fevkalâde takvası, fevkalâde ubudiyeti, fevkalâde ciddiyeti, fevkalâde metaneti; davasında nihayet derecede sadık olduğunu güneş gibi aşikâre gösteriyor.

ÜÇÜNCÜ REŞHA: Eğer istersen gel, Asr-ı Saadet'e, Ceziret-ül Arab'a gideriz. Hayalen olsun onu vazife başında görüp ziyaret ederiz. İşte bak: Hüsn-ü sîret ve cemal-i suret

ile mümtaz bir zâtı görüyoruz ki: Elinde mu'ciznüma bir kitab, lisanında hakaik-aşina bir hitab, bütün benî-Âdeme, belki cinn ü inse ve meleğe, belki bütün mevcudata karşı bir hutbe-i ezeliyeyi tebliğ ediyor. Sırr-ı hilkat-i âlem olan muamma-i acibanesini hall ü şerh edip ve sırr-ı kâinat olan tılsım-ı muğlakını feth u keşfederek, bütün mevcudattan sorulan, bütün ukûlü hayret içinde meşgul eden üç müşkil ve müdhiş sual-i azîm olan "Necisin? Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?" suallerine mukni', makbul cevab verir.

DÖRDÜNCÜ REŞHA: Bak! Öyle bir ziya-yı hakikat neşreder ki: Eğer onun o nuranî daire-i hakikat-ı irşadından hariç bir surette kâinata baksan; elbette kâinatın şeklini bir matemhane-i umumî hükmünde ve mevcudatı birbirine ecnebi, belki düşman ve camidatı dehşetli cenazeler ve bütün zevil-hayatı zeval ve firakın sillesiyle ağlayan yetimler hükmünde görürsün. Şimdi bak: Onun neşrettiği nur ile o matemhane-i umumî, şevk u cezbe içinde bir zikirhaneye inkılab etti. O ecnebi, düşman mevcudat, birer dost ve kardeş şekline girdi. O camidat-ı meyyite-i samite birer munis memur, birer müsahhar hizmetkâr vaziyetini aldı ve o ağlayıcı ve şekva edici kimsesiz yetimler, birer tesbih içinde zâkir veya vazife paydosundan şâkir suretine girdi.

BEŞİNCİ REŞHA: Hem o nur ile; kâinattaki harekât, tenevvüat, tebeddülât, tegayyürat; manasızlıktan ve abesiyetten ve tesadüf oyuncaklığından çıkıp birer mektubat-ı Rabbaniye, birer sahife-i âyât-ı tekviniye, birer meraya-yı esma-i İlahiye ve âlem dahi bir kitab-ı hikmet-i Samedaniye mertebesine çıktılar. Hem insanı bütün hayvanatın madûnuna düşüren hadsiz za'f u aczi, fakr u ihtiyacatı ve bütün hayvanlardan daha bedbaht eden, vasıta-i nakl-i hüzün ve elem ve gam olan aklı, o nur ile nurlandığı vakit, insan bütün hayvanat, bütün mahlukat üstüne çıkar. O nurlanmış acz, fakr, akıl ile, niyaz ile nazenin bir sultan ve fizar ile nazdar bir halife-i zemin olur. Demek o nur olmazsa kâinat da, insan da, hattâ herşey dahi hiçe iner.

Evet elbette böyle bedî’ bir kâinatta, böyle bir zât lâzımdır. Yoksa kâinat ve eflâk olmamalıdır.

ALTINCI REŞHA: İşte o zât, bir saadet-i ebediyenin muhbiri, müjdecisi ve rahmet-i bînihayenin kâşifi ve ilâncısı ve saltanat-ı rububiyetin mehasininin dellâlı, seyircisi ve künuz-u esma-i İlahiyenin keşşafı, göstericisi olduğundan; böyle baksan -yani ubudiyeti cihetiyle- onu bir misal-i muhabbet, bir timsal-i rahmet, bir şeref-i insaniyet, en nuranî bir semere-i şecere-i hilkat göreceksin. Şöyle baksan, -yani risaleti cihetiyle- bir bürhan-ı Hak, bir sirac-ı hakikat, bir şems-i hidayet, bir vesile-i saadet görürsün. İşte bak: Nasıl berk-i hâtıf gibi onun nuru, şarktan garbı tuttu ve nısf-ı arz ve hums-u beşer, onun hediye-i hidayetini kabul edip hırz-ı can etti. Bizim nefis ve şeytanımıza ne oluyor ki: Böyle bir zâtın bütün davalarının esası olan “Lâ ilahe illallah”ı, bütün meratibiyle beraber kabul etmesin?

YEDİNCİ REŞHA: İşte bak: Şu cezire-i vasiada vahşi ve âdetlerine mutaassıb ve inadcı muhtelif akvamı, ne çabuk âdât ve ahlâk-ı seyyie-i vahşiyanelerini def’aten kal’ u ref’ ederek bütün ahlâk-ı hasene ile techiz edip bütün âleme muallim ve medenî ümeme üstad eyledi. Bak! Değil zahirî bir tasallut, belki akılları, ruhları, kalbleri, nefisleri feth u teshir ediyor. Mahbub-u kulûb, muallim-i ukûl, mürebbi-i nüfus, sultan-ı ervah oldu.

SEKİZİNCİ REŞHA: Bilirsin ki: Sigara gibi küçük bir âdeti, küçük bir kavimde büyük bir hâkim, büyük bir himmetle ancak daimî kaldırabilir. Halbuki bak bu zât, büyük ve çok âdetleri; hem inadcı, mutaassıb büyük kavimlerden, zahirî küçük bir kuvvetle, küçük bir himmetle, az bir zamanda ref’edip yerlerine öyle secaya-yı âliyeyi ki, dem ve damarlarına karışmış derecede sabit olarak vaz’ u tesbit eyliyor. Bunun gibi daha pek çok hârika icraatı yapıyor. İşte şu Asr-ı Saadet’i görmeyenlere Ceziret-ül Arab’ı gözlerine sokuyoruz. Haydi yüzer feylesofu alsınlar, oraya gitsinler, yüz sene çalışsınlar. O zâtın, o zamana

nisbeten bir senede yaptığının yüzden birisini acaba yapabilirler mi?

DOKUZUNCU REŞHA: Hem bilirsin: Küçük bir adam, küçük bir haysiyetle, küçük bir cemaatte, küçük bir mes'elede, münazaralı bir davada hicabsız, pervasız; küçük, fakat hacaletaver bir yalanı; düşmanları yanında hilesini hissettirmeyecek derecede teessür ve telaş göstermeden söyleyemez. Şimdi bak bu zâta; pek büyük bir vazifede, pek büyük bir vazifedar, pek büyük bir haysiyetle, pek büyük emniyete muhtaç bir halde, pek büyük bir cemaatte, pek büyük husumet karşısında, pek büyük mes'elelerde, pek büyük davada, pek büyük bir serbestiyetle, bilâ-perva, bilâ-tereddüd, bilâ-hicab, telaşsız, samimî bir safvetle, büyük bir ciddiyetle, hasımlarının damarlarına dokunduracak şedid, ulvî bir surette söylediği sözlerinde hiç hilaf bulunabilir mi? Hiç hile karışması mümkün müdür? Kellâ! اِنْ هُوَ اِلاَّ وَحْىٌ يُوحَى Evet hak aldatmaz, hakikatbîn aldanmaz. Hak olan mesleği hileden müstağnidir; hakikatbîn gözüne hayalin ne haddi var ki, hakikat görünsün, aldatsın?

ONUNCU REŞHA: İşte bak: Ne kadar merak-aver, ne kadar cazibedar, ne kadar lüzumlu, ne kadar dehşetli hakaikı gösterir ve mesaili isbat eder.

Bilirsin ki, en ziyade insanı tahrik eden meraktır. Hattâ eğer sana denilse: "Yarı ömrünü, yarı malını versen; Kamer'den ve Müşteri'den biri gelir, Kamer'de ve Müşteri'de ne var ne yok, ahvalini sana haber verecek. Hem doğru olarak senin istikbalini ve başına ne geleceğini doğru olarak haber verecek." Merakın varsa vereceksin. Halbuki şu zât, öyle bir Sultan'ın ahbarını söylüyor ki: Memleketinde Kamer bir sinek gibi bir pervane etrafında döner. O Arz olan o pervane ise, bir lâmba etrafında pervaz eder ve o Güneş olan lâmba ise, o Sultan'ın binler menzillerinden bir misafirhanesinde binler misbahlar içinde bir lâmbasıdır. Hem öyle acaib bir âlemden hakikî olarak bahsediyor ve öyle bir inkılabdan haber veriyor ki: Binler Küre-i Arz bomba olsa patlasalar, o kadar acib olmaz. Bak! Onun

lisanında اَلْقَارِعَةُ ❊ اِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ❊ اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ gibi sureleri işit... Hem öyle bir istikbalden doğru olarak haber veriyor ki: Şu dünyevî istikbal, ona nisbeten bir katre serab hükmündedir. Hem öyle bir saadetten pek ciddî olarak haber veriyor ki: Bütün saadet-i dünyeviye, ona nisbeten bir berk-i zâilin bir şems-i sermede nisbeti gibidir.

ONBİRİNCİ REŞHA: Böyle acib ve muamma-âlûd şu kâinatın perde-i zahiriyesi altında elbette ve elbette böyle acaib bizi bekliyor.

Böyle acaibi haber verecek, böyle hârika ve fevkalâde mu'ciznüma bir zât lâzımdır. Hem bu zâtın gidişatından görünüyor ki: O, görmüş ve görüyor ve gördüğünü söylüyor. Hem "Bizi nimetleriyle perverde eden şu Semavat ve Arz'ın İlahı bizden ne istiyor, marziyatı nedir?" Pek sağlam olarak bize ders veriyor. Hem bunlar gibi daha pekçok merak-aver, lüzumlu hakaikı ders veren bu zâta karşı herşey'i bırakıp ona koşmak, onu dinlemek lâzım gelirken; ekser insanlara ne olmuş ki sağır olup, kör olmuşlar, belki divane olmuşlar ki; bu hakkı görmüyorlar, bu hakikatı işitmiyorlar, anlamıyorlar?

ONİKİNCİ REŞHA: İşte şu zât, şu mevcudat Hâlıkının vahdaniyetine hakkaniyeti derecesinde hak bir bürhan-ı nâtık, bir delil-i sadık olduğu gibi; haşrin ve saadet-i ebediyenin dahi bir bürhan-ı katı'ı, bir delil-i satı'ıdır. Belki nasılki o zât; hidayetiyle saadet-i ebediyenin sebeb-i husulü ve vesile-i vusulüdür. Öyle de duasıyla, niyazıyla o saadetin sebeb-i vücudu ve vesile-i icadıdır. Haşir mes'elesinde geçen şu sırrı, makam münasebetiyle tekrar ederiz:

İşte bak: O zât öyle bir salât-ı kübrada dua ediyor ki: Güya şu cezire, belki Arz, onun azametli namazıyla namaz kılar, niyaz eder. Bak, hem öyle bir cemaat-ı uzmada niyaz ediyor ki: Güya benî-Âdemin zaman-ı Âdem'den asrımıza, kıyamete kadar bütün nuranî kâmil insanlar, ona ittiba ile iktida edip duasına âmîn diyorlar. Hem bak, öyle bir hacet-i âmme için dua ediyor ki: Değil ehl-i arz, belki ehl-i semavat, belki bütün mevcudat, niyazına: "Evet Yâ Rabbenâ ver. Biz

dahi istiyoruz.” deyip iştirak ediyorlar. Hem öyle fakirane, öyle hazînane, öyle mahbubane, öyle müştakane, öyle tazarrukârane niyaz ediyor ki, bütün kâinatı ağlattırıyor. Duasına iştirak ettiriyor.

Bak! Hem öyle bir maksad, öyle bir gaye için dua ediyor ki: İnsanı ve âlemi, belki bütün mahlukatı; esfel-i safilînden, sukuttan, kıymetsizlikten, faidesizlikten a’lâ-yı illiyyîne yani kıymete, bekaya, ulvî vazifeye çıkarıyor.

Bak! Hem öyle yüksek bir fizar-ı istimdadkârane ve öyle tatlı bir niyaz-ı istirhamkârane ile istiyor, yalvarıyor ki; güya bütün mevcudata ve semavata ve Arş’a işittirip, vecde getirip duasına “Âmîn Allahümme âmîn” dedirtiyor. Bak! Hem öyle Semî’, Kerim bir Kadîr’den, öyle Basîr, Rahîm bir Alîm’den hacetini istiyor ki; bilmüşahede en hafî bir zîhayatın en hafî bir hacetini, bir niyazını görür, işitir, kabul eder, merhamet eder. Çünki istediğini, -velev lisan-ı hal ile olsun- verir ve öyle bir suret-i hakîmane, basîrane, rahîmanede verir ki, şübhe bırakmaz: Bu terbiye ve tedbir öyle bir Semî’ ve Basîr ve öyle bir Kerim ve Rahîm’e hastır.

ONÜÇÜNCÜ REŞHA: Acaba bütün efazıl-ı benî-Âdemi arkasına alıp, Arz üstünde durup, Arş-ı A’zam’a müteveccihen el kaldırıp dua eden şu şeref-i nev’-i insan ve ferîd-i kevn ü zaman ve bihakkın fahr-ı kâinat ne istiyor? Bak dinle: Saadet-i ebediye istiyor, beka istiyor, lika istiyor, Cennet istiyor. Hem meraya-yı mevcudatta ahkâmını ve cemallerini gösteren bütün esma-i kudsiye-i İlahiye ile beraber istiyor. Hattâ eğer rahmet, inayet, hikmet, adalet gibi hesabsız o matlubun esbab-ı mûcibesi olmasa idi, şu zâtın tek duası, baharımızın icadı kadar kudretine hafif gelen şu Cennet’in binasına sebebiyet verecekti. Evet nasılki onun risaleti şu dâr-ı imtihanın açılmasına sebebiyet verdi. Öyle de, onun ubudiyeti dahi öteki dârın açılmasına sebebdir. Acaba ehl-i akıl ve tahkike, لَيْسَ فِى اْلاِمْكَانِ اَبْدَعُ مِمَّا كَانَ dediren şu meşhud intizam-ı faik, şu rahmet içinde kusursuz hüsn-ü san’at ve misilsiz cemal-i rububiyet; hiç böyle bir çirkinliği, böyle bir merhametsizliği, böyle bir

intizamsızlığı kabul eder mi ki: En cüz'î, en ehemmiyetsiz arzuları, sesleri ehemmiyetle işitip îfa etsin; en ehemmiyetli, en lüzumlu arzuları ehemmiyetsiz görüp işitmesin, anlamasın, yapmasın? Hâşâ ve kellâ! Yüzbin defa hâşâ! Böyle bir cemal, böyle bir çirkinliği kabul etmez, çirkin olmaz.

Yâhu ey hayalî arkadaşım! Şimdilik kâfidir, geri gitmeliyiz. Yoksa yüz sene şu zamanda, şu cezirede kalsak, yine o zâtın garaib-i icraatını ve acaib-i vezaifini, yüzden birisine tamamen ihata edip temaşasında doyamayız.

Şimdi gel! Üstünde döneceğimiz her asra birer birer bakacağız. Bak nasıl her asır, o Şems-i Hidayet'ten aldıkları feyz ile çiçek açmışlar! Ebu Hanife, Şafiî, Bayezid-i Bistamî, Şah-ı Geylanî, Şah-ı Nakşibend, İmam-ı Gazalî, İmam-ı Rabbanî gibi milyonlar münevver meyveler veriyor. Meşhudatımızın tafsilatını başka vakte ta'lik edip o mu'ciznüma ve hidayet-edaya bir kısım kat'î mu'cizatına işaret eden bir salavat getirmeliyiz:

عَلَى مَنْ اُنْزِلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانُ الْحَكِيمُ مِنَ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ ❊ مِنَ الْعَرْشِ
الْعَظِيمِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ اَلْفُ اَلْفِ صَلاَةٍ وَ اَلْفُ اَلْفِ سَلاَمٍ بِعَدَدِ حَسَنَاتِ اُمَّتِهِ
عَلَى مَنْ بَشَّرَ بِرِسَالَتِهِ التَّوْرَيةُ وَ الْاِنْجِيلُ وَ الزَّبُورُ ❊ وَ بَشَّرَ بِنُبُوَّتِهِ
الْاِرْهَاصَاتُ وَ هَوَاتِفُ الْجِنِّ وَ اَوْلِيَاءُ الْاِنْسِ وَ كَوَاهِنُ الْبَشَرِ ❊ وَ انْشَقَّ
بِاِشَارَتِهِ الْقَمَرُ ❊ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ اَلْفُ اَلْفِ صَلاَةٍ وَ سَلاَمٍ بِعَدَدِ اَنْفَاسِ اُمَّتِهِ ❊
عَلَى مَنْ جَائَتْ لِدَعْوَتِهِ الشَّجَرُ وَ نَزَلَ سُرْعَةً بِدُعَائِهِ الْمَطَرُ وَ اَظَلَّتْهُ الْغَمَامَةُ
مِنَ الْحَرِّ ❊ وَ شَبَعَ مِنْ صَاعٍ مِنْ طَعَامِهِ مِأتٌ مِنَ الْبَشَرِ وَ نَبَعَ الْمَاءُ مِنْ بَيْنِ
اَصَابِعِهِ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ كَالْكَوْثَرِ وَ اَنْطَقَ اللّهُ لَهُ الضَّبَّ وَ الظَّبْىَ وَ الْجِذْعَ وَ
الذِّرَاعَ وَ الْجَمَلَ وَ الْجَبَلَ وَ الْحَجَرَ وَ الْمَدَرَ صَاحِبِ الْمِعْرَاجِ وَ مَازَاغَ الْبَصَرُ ❊
سَيِّدِنَا وَ شَفِيعِنَا مُحَمَّدٍ اَلْفُ اَلْفِ صَلاَةٍ وَ سَلاَمٍ بِعَدَدِ كُلِّ الْحُرُوفِ الْمُتَشَكِّلَةِ
فِى الْكَلِمَاتِ الْمُتَمَثِّلَةِ بِاِذْنِ الرَّحْمنِ فِى مَرَايَا تَمَوُّجَاتِ الْهَوَاءِ عِنْدَ قِرَائَةِ كُلِّ
كَلِمَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ قَارِءٍ مِنْ اَوَّلِ النُّزُولِ اِلَى آخِرِ الزَّمَانِ وَ اغْفِرْلَنَا وَ
ارْحَمْنَا يَا اِلهَنَا بِكُلِّ صَلاَةٍ مِنْهَا آمِينَ

[Şuaat-ı Marifet-ün Nebi namındaki Türkçe bir risalede ve Ondokuzuncu Mektub'da ve şu Söz'de icmalen işaret ettiğimiz delail-i nübüvvet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) beyan etmişim. Hem onda Kur'an-ı Hakîm'in vücuh-u i'cazı icmalen zikredilmiş. Yine "Lemaat" namında Türkçe bir

risalede ve Yirmibeşinci Söz'de Kur'anın kırk vecihle mu'cize olduğunu icmalen beyan ve kırk vücuh-u i'cazına işaret etmişim. O kırk vecihte, yalnız nazımda olan belâgatı, "İşarat-ül İ'caz" namındaki bir tefsir-i Arabîde kırk sahife içinde yazmışım. Eğer ihtiyacın varsa şu üç kitaba müracaat edebilirsin.]

ONDÖRDÜNCÜ REŞHA: Mahzen-i mu'cizat ve mu'cize-i kübra olan Kur'an-ı Hakîm; nübüvvet-i Ahmediye ile vahdaniyet-i İlahiyeyi o derece kat'î isbat ediyor ki, başka bürhana hacet bırakmıyor. Biz de onun tarifine ve medar-ı tenkid olmuş bir-iki lem'a-i i'cazına işaret ederiz.

İşte Rabbimizi bize tarif eden Kur'an-ı Hakîm; şu kitab-ı kebir-i kâinatın bir tercüme-i ezeliyesi... Şu sahaif-i arz ve semada müstetir künuz-u esma-i İlahiyenin keşşafı... Şu sutur-u hâdisatın altında muzmer hakaikın miftahı... Şu âlem-i şehadet perdesi arkasındaki âlem-i gayb cihetinden gelen iltifatat-ı Rahmaniye ve hitabat-ı ezeliyenin hazinesi... Şu âlem-i maneviye-i İslâmiyenin güneşi, temeli, hendesesi, avalim-i uhreviyenin haritası... Zât ve sıfât ve şuun-u İlahiyenin kavl-i şarihi, tefsir-i vazıhı, bürhan-ı nâtıkı, tercüman-ı satıı... Şu âlem-i insaniyetin mürebbisi, hikmet-i hakikîsi, mürşid ve hâdîsi... Hem bir kitab-ı hikmet ve şeriat, hem bir kitab-ı dua ve ubudiyet, hem bir kitab-ı emir ve davet, hem bir kitab-ı zikir ve marifet gibi; beşerin bütün hacat-ı maneviyesine karşı birer kitab ve bütün muhtelif ehl-i mesalik ve meşarib olan evliya ve sıddıkînin, asfiya ve muhakkikînin (her birinin) meşreblerine lâyık birer risale ibraz eden bir "Kütübhane-i Mukaddese"dir.

Sebeb-i kusur tevehhüm edilen tekraratındaki lem'a-i i'caza bak ki: Kur'an hem bir kitab-ı zikir, hem bir kitab-ı dua, hem bir kitab-ı davet olduğundan içinde tekrar müstahsendir, belki elzem ve eblağdır. Ehl-i kusurun zannı gibi değil... Zira zikrin şe'ni, tekrar ile tenvirdir; duanın şe'ni, terdad ile takrirdir; emir ve davetin şe'ni, tekrar ile te'kiddir. Hem herkes her vakit bütün Kur'anı okumaya muktedir olamaz. Fakat bir sureye galiben muktedir olur.

Onun için en mühim makasıd-ı Kur’aniye ekser uzun surelerde derc edilerek her bir sure bir küçük Kur’an hükmüne geçmiş. Demek, hiç kimseyi mahrum etmemek için Tevhid ve Haşir ve Kıssa-i Musa gibi bazı maksadlar tekrar edilmiş.

Hem cismanî ihtiyaç gibi, manevî hacat dahi muhteliftir. Bazısına insan her nefes muhtaç olur. (Cisme hava, ruha Hu gibi). Bazısına her saat (Bismillah gibi) ve hâkeza... Demek tekrar-ı âyet, tekerrür-ü ihtiyaçtan ileri gelmiş. O ihtiyaca işaret ederek ve uyandırıp teşvik etmek, hem iştiyakı ve iştihayı tahrik etmek için tekrar eder.

Hem Kur’an müessistir. Bir din-i mübinin esasatıdır ve şu âlem-i İslâmiyet’in temelleridir ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeyi değiştirip, muhtelif tabakatın mükerrer suallerine cevabdır. Müessise, tesbit etmek için tekrar lâzımdır. Te’kid için terdad lâzımdır. Teyid için takrir, tahkik, tekrir lâzımdır. Hem öyle mesail-i azîme ve hakaik-i dakikadan bahsediyor ki; umumun kalblerinde yerleştirmek için çok defa muhtelif suretlerde tekrar lâzımdır.

Bununla beraber sureten tekrardır. Fakat manen herbir âyetin çok manaları, çok faideleri, çok vücuh ve tabakatı vardır. Herbir makamda ayrı bir mana ve faide ve maksadlar için zikrediliyor.

Hem Kur’anın mesail-i kevniyenin bazısında ibham ve icmali ise, irşadî bir lem’a-i i’cazdır. Ehl-i ilhadın tevehhüm ettikleri gibi medar-ı tenkid olamaz ve sebeb-i kusur değildir.

Eğer desen: Acaba neden Kur’an-ı Hakîm, felsefenin mevcudattan bahsettiği gibi etmiyor. Bazı mesaili mücmel bırakır, bazısını nazar-ı umumîyi okşayacak, hiss-i âmmeyi rencide etmeyecek, fikr-i avamı taciz edip yormayacak bir suret-i basitane-i zahiranede söylüyor?

Cevaben deriz ki: Felsefe, hakikatın yolunu şaşırmış onun için... Hem geçmiş derslerden ve Sözlerden elbette anlamışsın ki: Kur’an-ı Hakîm şu kâinattan bahsediyor, tâ

zât ve sıfât ve esma-i İlahiyeyi bildirsin. Yani bu kitab-ı kâinatın maânîsini anlattırıp, tâ Hâlıkını tanıttırsın. Demek mevcudata kendileri için değil, belki mûcidleri için bakıyor. Hem umuma hitab ediyor. İlm-i Hikmet ise mevcudata mevcudat için bakıyor, hem hususan ehl-i fenne hitab ediyor. Öyle ise mademki Kur’an-ı Hakîm mevcudatı delil yapıyor, bürhan yapıyor. Delil zahir olmak, nazar-ı umuma çabuk anlaşılmak gerektir. Hem mademki Kur’an-ı Mürşid, bütün tabakat-ı beşere hitab eder. Kesretli tabaka ise, tabaka-i avamdır. Elbette irşad ister ki: Lüzumsuz şeyleri ibham ile icmal etsin ve dakik şeyleri temsil ile takrib etsin ve mağlatalara düşürmemek için zahirî nazarlarında bedihî olan şeyleri, lüzumsuz belki zararlı bir surette tağyir etmemektir.

Meselâ Güneş’e der: “Döner bir siracdır, bir lâmbadır.” Zira Güneş’ten, Güneş için, mahiyeti için bahsetmiyor. Belki bir nevi intizamın zenbereği ve nizamın merkezi olduğundan, intizam ve nizam ise; Sâni’in âyine-i marifeti olduğundan bahsediyor. Evet der: وَ الشَّمْسُ تَجْرِى “Güneş döner.” Bu döner tabiriyle; kış, yaz, gece, gündüzün deveranındaki muntazam tasarrufat-ı kudreti ihtar ile azamet-i Sâni’i ifham eder. İşte bu dönmek hakikatı ne olursa olsun, maksud olan ve hem mensuc, hem meşhud olan intizama tesir etmez. Hem der: وَ جَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا Şu sirac tabiriyle, âlemi bir kasır suretinde, içinde olan eşya ise; insana ve zîhayata ihzar edilmiş müzeyyenat ve mat’umat ve levazımat olduğunu ve Güneş dahi müsahhar bir mumdar olduğunu ihtar ile rahmet ve ihsan-ı Hâlıkı ifham eder.

Şimdi bak, şu sersem ve geveze felsefe ne der? Bak diyor ki: “Güneş, bir kitle-i azîme-i mayia-i nariyedir. Ondan fırlamış olan seyyaratı etrafında döndürüp, cesameti bu kadar, mahiyeti böyledir şöyledir.” Mûhiş bir dehşetten, müdhiş bir hayretten başka ruha bir kemal-i ilmî vermiyor, bahs-i Kur’an gibi etmiyor. Buna kıyasen bâtınen kof, zahiren mutantan felsefî mes’elelerin ne kıymette olduğunu

anlarsın. Onun şaşaa-i surîsine aldanıp, Kur'anın gayet mu'ciznüma beyanına karşı hürmetsizlik etme!..

İHTAR: Arabî Risale-tün Nur'da Ondördüncü Reşha'nın Altı Katresi var. Bahusus Dördüncü Katre'nin Altı Nüktesi var. Kur'an-ı Hakîm'in kırk kadar enva'-ı i'cazından onbeşini beyan eder. Ona iktifaen burada ihtisar ettik. İstersen ona müracaat et, bir hazine-i mu'cizat bulursun.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْآنَ شِفَاءً لَنَا مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ مُونِسًا لَنَا فِى حَيَاتِنَا وَ بَعْدَ مَمَاتِنَا وَ فِى الدُّنْيَا قَرِينًا وَ فِى الْقَبْرِ مُونِسًا وَ فِى الْقِيَامَةِ شَفِيعًا وَ عَلَى الصِّرَاطِ نُورًا وَ مِنَ النَّارِ سِتْرًا وَ حِجَابًا وَ فِى الْجَنَّةِ رَفِيقًا وَ اِلَى الْخَيْرَاتِ كُلِّهَا دَلِيلاً وَ اِمَامًا بِفَضْلِكَ وَ جُودِكَ وَ كَرَمِكَ وَ رَحْمَتِكَ يَا اَكْرَمَ اْلاَكْرَمِينَ وَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ آمِينَ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى مَنْ اُنْزِلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانُ الْحَكِيمُ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ آمِينَ

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

Şakk-ı Kamer Mu'cizesine Dairdir

(Ondokuzuncu ve Otuzbirinci Sözlerin Zeyli)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ وَاِنْ يَرَوْ آيَةً يُعْرِضُوا وَ يَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ

Kamer gibi parlak bir mu'cize-i Ahmediye (A.S.M.) olan inşikak-ı Kamer'i, evham-ı faside ile inhisafa uğratmak isteyen feylesoflar ve onların muhakemesiz mukallidleri diyorlar ki: "Eğer inşikak-ı Kamer vuku bulsa idi umum âleme malûm olurdu. Bütün tarih-i beşerin nakletmesi lâzım gelirdi?"

Elcevab: İnşikak-ı Kamer; dava-yı nübüvvete delil olmak için o davayı işiten ve inkâr eden hazır bir cemaate, gecede, vakt-i gaflette âni olarak gösterildiğinden; hem ihtilaf-ı metali' ve sis ve bulut gibi rü'yete mani esbabın vücudu ile

beraber, o zamanda medeniyet taammüm etmediğinden ve hususî kaldığından ve tarassudat-ı semaviye pek az olduğundan; bütün etraf-ı âlemde görülmek, umum tarihlere geçmek, elbette lâzım değildir. Şakk-ı Kamer yüzünden bu evham bulutlarını dağıtacak çok noktalardan şimdilik beş noktayı dinle.

BİRİNCİ NOKTA: O zaman, o zemindeki küffarın gayet şedid derecede inadları, tarihen malûm ve meşhur olduğu halde; Kur’an-ı Hakîm’in وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ demesiyle şu vak’ayı umum âleme ihbar ettiği halde; Kur’anı inkâr eden o küffardan hiçbir kimse, şu âyetin tekzibine, yani ihbar ettiği şu vakıanın inkârına ağız açmamışlar. Eğer o zamanda o hâdise, o küffarca kat’î ve vaki’ bir hâdise olmasa idi; şu sözü serrişte ederek, gayet dehşetli bir tekzibe ve Peygamber’in ibtal-i davasına hücum göstereceklerdi. Halbuki şu vak’aya dair siyer ve tarih, o vak’a ile münasebetdar küffarın adem-i vukuuna dair hiçbir şey’ini nakletmemişlerdir.

Yalnız وَ يَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ âyetinin beyan ettiği gibi, tarihçe menkul olan şudur ki: O hâdiseyi gören küffar, “Sihirdir.” demişler ve “Bize sihir gösterdi. Eğer sair taraflardaki kervan ve kafileler görmüşlerse hakikattır. Yoksa bize sihir etmiş.” demişler. Sonra sabahleyin Yemen ve başka taraflardan gelen kafileler ihbar ettiler ki: “Böyle bir hâdiseyi gördük.” Sonra küffar, Fahr-i Âlem (A.S.M.) hakkında (hâşâ) “Yetim-i Ebu Talib’in sihri, semaya da tesir etti.” dediler.

İKİNCİ NOKTA: Sa’d-ı Taftazanî gibi eazım-ı muhakkikînin ekseri demişler ki: İnşikak-ı Kamer; parmaklarından su akması umum bir orduya su içirmesi, câmide hutbe okurken dayandığı kuru direğin müfarakat-ı Ahmediyeden (A.S.M.) ağlaması umum cemaatin işitmesi gibi mütevatirdir. Yani, öyle tabakadan tabakaya bir cemaat-ı kesîre nakletmiştir ki, kizbe ittifakları muhaldir. Hâle gibi meşhur bir kuyruklu yıldızın bin sene evvel çıkması gibi mütevatirdir. Görmediğimiz Serendib Adası’nın vücudu gibi

tevatürle vücudu kat'îdir, demişler. İşte böyle gayet kat'î ve şuhudî mesailde teşkikat-ı vehmiye yapmak, akılsızlıktır. Yalnız muhal olmamak kâfidir. Halbuki şakk-ı Kamer, bir volkanla inşikak eden bir dağ gibi mümkündür.

ÜÇÜNCÜ NOKTA: Mu'cize dava-yı nübüvvetin isbatı için, münkirleri ikna etmek içindir, icbar etmek için değildir. Öyle ise dava-yı nübüvveti işitenler için, ikna edecek bir derecede mu'cize göstermek lâzımdır. Sair taraflara göstermek veyahut icbar derecesinde bir bedahetle izhar etmek, Hakîm-i Zülcelal'in hikmetine münafî olduğu gibi, sırr-ı teklife dahi muhaliftir. Çünki "Akla kapı açmak, ihtiyarı elinden almamak" sırr-ı teklif iktiza ediyor. Eğer Fâtır-ı Hakîm, inşikak-ı Kamer'i, feylesofların hevesatına göre bütün âleme göstermek için bir-iki saat öyle bıraksa idi ve beşerin umum tarihlerine geçse idi, o vakit sair hâdisat-ı semaviye gibi ya dava-yı nübüvvete delil olmazdı ve risalet-i Ahmediyeye (A.S.M.) hususiyeti kalmazdı veyahut bedahet derecesinde öyle bir mu'cize olacaktı ki, aklı icbar edecek, aklın ihtiyarını elinden alacak, ister istemez nübüvveti tasdik edecek. Ebucehil gibi kömür ruhlu, Ebubekir-i Sıddık gibi elmas ruhlu adamlar bir seviyede kalıp, sırr-ı teklif zayi' olacaktı. İşte bu sır içindir ki: Hem âni, hem gece, hem vakt-i gaflet, hem ihtilaf-ı metali' ve sis ve bulut gibi sair mevanii perde ederek umum âleme gösterilmedi veyahut tarihlere geçirilmedi.

DÖRDÜNCÜ NOKTA: Şu hâdise, gece vakti herkes gaflette iken âni bir surette vuku bulduğundan etraf-ı âlemde elbette görülmeyecek.

Bazı efrada görünse de, gözüne inanmayacak. İnandırsa da, elbette böyle mühim bir hâdise, haber-i vâhid ile tarihlere bâki bir sermaye olmayacak.

Bazı kitablarda "Kamer iki parça olduktan sonra yere inmiş." ilâvesi ise, ehl-i tahkik reddetmişler. "Şu mu'cize-i bahireyi kıymetten düşürmek niyetiyle, belki bir münafık ilhak etmiş." demişler.

Hem meselâ o vakit, cehalet sisiyle muhat İngiltere, İspanya'da yeni gurub; Amerika'da gündüz; Çin'de, Japonya'da sabah olduğu gibi, başka yerlerde başka esbab-ı maniaya binaen elbette görülmeyecek. Şimdi bu akılsız muterize bak, diyor ki: "İngiltere, Çin, Japon, Amerika gibi akvamın tarihleri bundan bahsetmiyor. Öyle ise vuku bulmamış." Bin nefrin onun gibi Avrupa kâselislerinin başına!

BEŞİNCİ NOKTA: İnşikak-ı Kamer, kendi kendine bazı esbaba binaen vuku bulmuş, tesadüfî, tabiî bir hâdise değil ki; âdi ve tabiî kanunlarına tatbik edilsin. Belki Şems ve Kamer'in Hâlık-ı Hakîm'i, Resulünün risaletini tasdik ve davasını tenvir için hârikulâde olarak o hâdiseyi îka etmiştir. Sırr-ı irşad ve sırr-ı teklif ve hikmet-i risaletin iktizasıyla, hikmet-i rububiyetin istediği insanlara ilzam-ı hüccet için gösterilmiştir. O sırr-ı hikmetin iktiza etmedikleri, istemedikleri ve dava-yı nübüvveti henüz işitmedikleri aktar-ı zemindeki insanlara göstermemek için, sis ve bulut ve ihtilaf-ı metali' haysiyetiyle; bazı memleketin kameri daha çıkmaması ve bazıların güneşleri çıkması ve bir kısmının sabahı olması ve bir kısmının güneşi yeni gurub etmesi gibi, o hâdiseyi görmeye mani pekçok esbaba binaen gösterilmemiş. Eğer, umum onlara dahi gösterilse idi, o halde ya işaret-i Ahmediyenin (A.S.M.) neticesi ve mu'cize-i nübüvvet olarak gösterilecekti; o vakit risaleti bedahet derecesine çıkacaktı. Herkes tasdike mecbur olurdu, aklın ihtiyarı kalmazdı. İman ise aklın ihtiyarıyladır. Sırr-ı teklif zayi' olurdu. Eğer sırf bir hâdise-i semaviye olarak gösterilse idi; risalet-i Ahmediye (A.S.M.) ile münasebeti kesilirdi ve onunla hususiyeti kalmazdı.

Elhasıl: Şakk-ı Kamer'in imkânında şübhe kalmadı, kat'î isbat edildi. Şimdi, vukuuna delalet eden çok bürhanlarından altısına [16](Haşiye) işaret ederiz. Şöyle ki:

Ehl-i adalet olan sahabelerin, vukuuna icmaı ve ehl-i tahkik umum müfessirlerin, وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ tefsirinde onun

vukuuna ittifakı ve ehl-i rivayet-i sadıka bütün muhaddisînin, pek çok senedlerle ve muhtelif tarîklerle vukuunu nakletmesi ve ehl-i keşif ve ilham bütün evliya ve sıddıkînin şehadeti ve ilm-i Kelâm'ın meslekçe birbirinden çok uzak olan imamlarının ve mütebahhir ülemanın tasdiki ve nass-ı kat'î ile dalalet üzerine icma'ları vaki' olmayan ümmet-i Muhammediyenin (A.S.M.) o vak'ayı telakki-i bilkabul etmesi; güneş gibi inşikak-ı Kamer'i isbat eder.

Elhasıl: Buraya kadar tahkik namına ve hasmı ilzam hesabına idi. Bundan sonraki cümleler, hakikat namına ve iman hesabınadır. Evet tahkik öyle dedi, hakikat ise diyor ki:

Sema-yı risaletin kamer-i müniri olan Hâtem-i Divan-ı Nübüvvet, nasılki mahbubiyet derecesine çıkan ubudiyetindeki velayetin keramet-i uzması ve mu'cize-i kübrası olan Mi'rac ile, yani bir cism-i Arzı semavatta gezdirmekle semavatın sekenesine ve âlem-i ulvî ehline rüchaniyeti ve mahbubiyeti gösterildi ve velayetini isbat etti. Öyle de: Arza bağlı, semaya asılı olan Kamer'i, bir arzlının işaretiyle iki parça ederek arzın sekenesine, o arzlının risaletine öyle bir mu'cize gösterildi ki: Zât-ı Ahmediye (A.S.M.) Kamer'in açılmış iki nuranî kanadı gibi; risalet ve velayet gibi iki nuranî kanadıyla, iki ziyadar cenah ile, evc-i kemalâta uçmuş; tâ Kab-ı Kavseyn'e çıkmış, hem ehl-i semavat hem ehl-i arza medar-ı fahr olmuştur.

عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالتَّسْلِيمَاتُ مِلْاَ ٱلاَرْضِ وَالسَّموَاتِ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Mu'cizat-ı Ahmediye (A.S.M.) Zeylinin Bir Parçasıdır

(Risalet-i Ahmediye (A.S.M.) delaili hakkında olup, Mi'rac Risalesinin Üçüncü Esasının nihayetindeki üç mühim

müşkilden birinci müşkile ait suale, muhtasar bir fihriste suretinde verilen cevabdır.)

Sual: Şu Mi'rac-ı Azîm, ne için Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'a mahsustur?

Elcevab: Şu birinci müşkiliniz: Otuzüç aded Sözlerde tafsilen halledilmiştir. Yalnız şurada Zât-ı Ahmediye'nin (A.S.M.) kemalâtına ve delail-i nübüvvetine ve o Mi'rac-ı A'zama en elyak o olduğuna icmalî işaretler nev'inde, bir muhtasar fihriste gösteriyoruz. Şöyle ki:

Evvelâ: Tevrat, İncil, Zebur gibi Kütüb-ü Mukaddese, pek çok tahrifata maruz oldukları halde, şu zamanda dahi, Hüseyin-i Cisrî gibi bir muhakkik, nübüvvet-i Ahmediyeye (A.S.M.) dair o kitablardan yüzondört işarî beşaretleri çıkarıp "Risale-i Hamîdiye"de göstermiştir.

Sâniyen: Tarihçe müsbettir ki: Şıkk ve Satih gibi meşhur iki kâhinin, nübüvvet-i Ahmediyeden (A.S.M.) biraz evvel, nübüvvetine ve âhirzaman peygamberi olduğuna beyanatları gibi çok beşaretler, sahih bir surette tarihen nakledilmiştir.

Sâlisen: Veladet-i Ahmediye (A.S.M.) gecesinde Kâ'be'deki sanemlerin sukutu ile, Kisra-yı Faris'in saray-ı meşhuresi olan Eyvan'ı inşikak etmesi gibi, irhasat denilen yüzer hârikalar tarihçe meşhurdur.

Râbian: Bir orduya parmağından gelen suyu içirmesi ve câmide bir cemaat-ı azîmenin huzurunda, kuru direğin, minberin naklinden dolayı müfarekat-ı Ahmediyeden (A.S.M.) deve gibi enin ederek ağlaması; وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ nassı ile, Şakk-ı Kamer gibi, muhakkiklerin tahkikatıyla bine baliğ olan mu'cizatıyla serfiraz olduğunu tarih ve siyer gösteriyor.

Hâmisen: Dost ve düşmanın ittifakıyla ahlâk-ı hasenenin şahsında en yüksek derecede; ve bütün muamelâtının şehadetiyle secaya-yı sâmiye, vazifesinde ve tebliğatında en âlî bir derecede; ve Din-i İslâm'daki mehasin-i ahlâkın şehadetiyle, şeriatında en âlî hisal-i hamîde en mükemmel derecede bulunduğunu ehl-i insaf ve dikkat tereddüd etmez.

Sâdisen: Onuncu Söz'ün İkinci İşaretinde işaret edildiği gibi: Uluhiyet, mukteza-yı hikmet olarak tezahür istemesine mukabil, en a'zamî bir derecede Zât-ı Ahmediye (A.S.M.) dinindeki a'zamî ubudiyetle en parlak bir derecede göstermiştir.

Hem Hâlık-ı Âlem'in nihayet kemaldeki cemalini bir vasıta ile mukteza-yı hikmet ve hakikat olarak göstermek istemesine mukabil; en güzel bir surette gösterici ve tarif edici, bilbedahe yine o zâttır.

Hem Sâni'-i Âlem'in nihayet cemalde olan kemal-i san'atı üzerine enzar-ı dikkati celb etmek, teşhir etmek istemesine mukabil; en yüksek bir sadâ ile dellâllık eden, yine bilmüşahede o zâttır.

Hem bütün âlemlerin Rabbi, kesret tabakatında vahdaniyeti ilân etmek istemesine mukabil, en a'zamî bir derecede bütün meratib-i tevhidi ilân eden yine bizzarure o zâttır.

Hem Sahib-i Âlem'in nihayet derecede âsârındaki cemalin işaretiyle, nihayetsiz hüsn-ü zâtîsini ve cemalinin mehasinini ve hüsnünün letaifini âyinelerde mukteza-yı hakikat ve hikmet olarak görmek ve göstermek istemesine mukabil; en şaşaalı bir surette âyinedarlık eden ve gösteren ve sevip, başkasına sevdiren yine bilbedahe o zâttır.

Hem şu saray-ı âlemin Sâni'i, gayet hârika mu'cizeler ile ve gayet kıymetdar cevherler ile dolu hazine-i gaybiyelerini izhar ve teşhir istemesi ve onlarla kemalâtını tarif etmek ve bildirmek istemesine mukabil, en a'zamî bir surette teşhir edici, tavsif edici ve tarif edici yine bilbedahe o zâttır.

Hem şu kâinatın Sâni'i, şu kâinatı enva'-ı acaib ve zînetlerle süslendirmek suretinde yapması ve zîşuur mahlukatını seyr ü tenezzüh ve ibret ü tefekkür için ona idhal etmesi ve mukteza-yı hikmet olarak onlara o âsâr ve sanayiin manalarını, kıymetlerini, ehl-i temaşa ve tefekküre bildirmek istemesine mukabil; en a'zamî bir surette cinn ü inse, belki ruhanîlere ve melaikelere de Kur'an-ı Hakîm vasıtasıyla rehberlik eden, yine bilbedahe o zâttır.

Hem şu kâinatın Hâkim-i Hakîm'i, şu kâinatın tahavvülâtındaki maksad ve gayeyi tazammun eden tılsım-ı muğlakını ve mevcudatın "Nereden? Nereye? Ve ne oldukları" olan şu üç sual-i müşkilin muammasını bir elçi vasıtasıyla umum zîşuurlara açtırmak istemesine mukabil, en vazıh bir surette ve en a'zamî bir derecede hakaik-i Kur'aniye vasıtasıyla o tılsımı açan ve o muammayı halleden, yine bilbedahe o zâttır.

Hem şu âlemin Sâni'-i Zülcelal'i, bütün güzel masnuatıyla kendini zîşuur olanlara tanıttırması ve kıymetli nimetler ile kendini onlara sevdirmesi, bizzarure onun mukabilinde zîşuur olanlara marziyatı ve arzu-yu İlahiyelerini bir elçi vasıtasıyla bildirmesini istemesine mukabil, en a'lâ ve ekmel bir surette, Kur'an vasıtasıyla o marziyat ve arzuları beyan eden ve getiren, yine bilbedahe o zâttır.

Hem Rabb-ül Âlemîn, meyve-i âlem olan insana, âlemi içine alacak bir vüs'at-i istidad verdiğinden ve bir ubudiyet-i külliyeye müheyya ettiğinden ve hissiyatça kesrete, dünyaya mübtela olduğundan, bir rehber vasıtasıyla, yüzlerini kesretten vahdete, fâniden bâkiye çevirmek istemesine mukabil; en a'zam bir derecede, en eblağ bir surette, Kur'an vasıtasıyla en ahsen bir tarzda rehberlik eden ve risaletin vazifesini en ekmel bir tarzda îfa eden, yine bilbedahe o zâttır.

İşte mevcudatın en eşrefi olan zîhayat ve zîhayat içinde en eşref olan zîşuur ve zîşuur içinde en eşref olan hakikî insan ve hakikî insan içinde geçmiş vezaifi en a'zamî bir derecede, en ekmel bir surette îfa eden zât; elbette bir Mi'rac-ı A'zam ile Kab-ı Kavseyn'e çıkacak, saadet-i ebediye kapısını çalacak, hazine-i rahmeti açacak, imanın hakaik-i gaybiyesini görecek, yine o olacaktır.

Sâbian: Bilmüşahede şu masnuatta gayet güzel tahsinat, nihayet derecede süslü tezyinat vardır. Ve bilbedahe şöyle tahsinat ve tezyinat, onların Sâni'inde, gayet şiddetli bir irade-i tahsin ve kasd-ı tezyin var olduğunu gösterir. Ve irade-i tahsin ve tezyin ise, bizzarure o Sâni'de, san'atına

karşı kuvvetli bir rağbet ve kudsî bir muhabbet olduğunu gösterir. Ve masnuat içinde en câmi' ve letaif-i san'atı birden kendinde gösteren ve bilen ve bildiren ve kendini sevdiren ve başka masnuattaki güzellikleri "Mâşâallah" deyip istihsan eden, bilbedahe o san'atperver ve san'atını çok seven Sâni'in nazarında en ziyade mahbub, o olacaktır.

İşte masnuatı yaldızlayan mezaya ve mehasine ve mevcudatı ışıklandıran letaif ve kemalâta karşı, "Sübhanallah, Mâşâallah, Allahü Ekber" diyerek semavatı çınlattıran ve Kur'anın nağamatıyla kâinatı velveleye verdiren, istihsan ve takdir ile, tefekkür ve teşhir ile, zikir ve tevhid ile, berr ve bahri cezbeye getiren, yine bilmüşahede o zâttır.

İşte böyle bir zât ki: اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırrınca bütün ümmetinin işlediği hasenatın bir misli, onun kefe-i mizanında bulunan ve umum ümmetinin salavatı, onun manevî kemalâtına imdad veren ve risaletinde gördüğü vezaifin netaicini ve manevî ücretleriyle beraber rahmet ve muhabbet-i İlahiyenin nihayetsiz feyzine mazhar olan bir zât, elbette Mi'rac merdiveniyle Cennet'e, Sidret-ül-Münteha'ya, Arş'a, Kab-ı Kavseyn'e kadar gitmek, ayn-ı hak, nefs-i hakikat, mahz-ı hikmettir.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

(Haşiye): En mühim bir ceride-i İslâmiyede, umum âlem-i İslâma taalluk eden ve gayet ehemmiyetli siyasîlerden ve hayat-ı içtimaiye ile çok alâkadar olan umum hukukçulardan 1927 senesinde Avrupa'da toplanan bir kongrede mühim ecnebi feylesoflar, şeriat-ı Muhammediyeye (A.S.M.) dair bu aşağıda yazılan Arabî fıkranın aynını kendi lisanlarıyla söylemişler. O Arabî ceridenin naklettiği Arabî ifadeyi aynen yazıyoruz ve tercümesini de Arabî ifadenin altına ilâve ediyoruz. Nur Çeşmesi'nin âhirinde yazılan ecnebi feylesoflardan kırküç tanesinin beyanatı, bu iki kahraman feylesofun beyanatıyla kırkbeş tane şahid-i sadık oluyor.

اَلْفَضْلُ مَا شَهِدَتْ بِهِ اْلاَعْدَاءُ "Fazilet odur ki; düşmanlar dahi onu tasdik etsin."

Arabî ceridenin beyanatı:

وَقَدْ اِعْتَرَفَ حَتَّى عُلَمَاءُ الْغَرْبِ بِسُمُوِّ مَبَادِى اْلاِسْلاَمِ وَصَلاَحِهَا لِلْعَالَمِ... قَالَ عَمِيدُ كُلِّيَّةِ الْحُقُوقِ بِجَامِعَةِ فِيينَا اْلاُسْتَاذُ شَبُولْ فِى مُؤْتَمَرِ الْحُقُوقِيِّينَ الْمُنْعَقَدِ فِى سَنَةِ ا (١٩٢٧):

اِنَّ الْبَشَرِيَّةَ لَتَفْتَخِرُ بِاِنْتِسَابِ رَجُلٍ كَمُحَمَّدٍ (ع ص م) اِلَيْهَا اِذْ اِنَّهُ رَغْمَ اُمِّيَّتِهِ اِسْتَطَاعَ قَبْلَ بِضْعَةِ عَشَرَ قَرْنًا اَنْ يَاْتِى بِتَشْرِيعٍ سَنَكُونُ نَحْنُ اْلاَوْرُوبَائِيِّينَ اَسْعَدَ مَا نَكُونُ لَوْ وَصَلْنَا اِلَى قِيْمَتِهِ بَعْدَ اَلْفَىْ عَامٍ

وَ قَالَ بَرْنَارْد شَوْ : لَقَدْ كَانَ دِينُ مُحَمَّدٍ (ع ص م) مَوْضِعَ التَّقْدِيرِ السَّامِى دَائِمًا لِمَا يَنْطَوِى عَلَيْهِ مِنْ حَيَوِيَّةٍ مُدْهِشَةٍ لاَنَّهُ عَلَى مَا يَلُوحُ لِى هُوَ الدِّينُ الْوَحِيدُ الَّذِى لَهُ مَلَكَةُ الْهَضْمِ لاَطْوَارِ الْحَيَاةِ الْمُخْتَلِفَةِ وَالَّذِى يَسْتَطِيعُ لِذلِكَ اَنْ يَجْذِبَ اِلَيْهِ كُلَّ جَيْلٍ مِنَ النَّاسِ وَ اَرَى وَاجِبًا اَنْ يُدْعَى مُحَمَّدٌ (ع ص م) مُنْقِذَ اْلاِنْسَانِيَّةِ وَ اَعْتَقِدُ اَنَّ رَجُلاً مِثْلَهُ اِذَا تَوَلَّى زَعَامَةَ الْعَالَمِ الْحَدِيثِ نَجَحَ فِى حَلِّ مُشْكِلاَتِهِ وَاَحَلَّ فِى الْعَالَمِ السَّلاَمَةَ وَالسَّعَادَةَ (يَعْنِى الْمُسَالَمَةَ وَالصُّلْحَ الْعُمُومِىَّ) وَمَا اَشَدَّ حَاجَةَ الْعَالَمِ اَلْيَوْمَ اِلَيْهَا...

Tercümesinin bir hülâsası:

Evet garb üleması ve feylesofları itiraf ve ikrar etmişler ki: "İslâmiyetin kanunları, yüksek bir tarzda âlemin ıslahına kâfidir."

Hem Külliyet-ül Hukuk Kongresinin cem'iyetinde, bütün hukukiyyunun toplandığı o kongrede 1927 senesinde onun reisi feylesof üstad Shebol demiş ki: "Muhammed'in (A.S.M.) beşeriyete intisabıyla bütün beşeriyet muhakkak iftihar eder. Çünki o zât ümmi olmasıyla beraber, onüç asır evvel öyle bir şeriat getirmiş ki; biz Avrupalılar iki bin sene sonra onun kıymetine ve hakikatine yetişsek, en mes'ud, en saadetli oluruz."

İkincisi veyahut Nur Çeşmesi'nin âhirine ilâve edilenlerle kırkbeşincisi olan Bernard Shaw demiş: "Din-i Muhammedî'nin (A.S.M.) en yüksek makam-ı takdire çıkmasının sebebi: Gayet acib ve sağlam bir hayatı temin etmesidir. Bana açılan budur ki: O din tek, yekta, emsalsiz bir din-i ferîd olup, bütün muhtelif ayrı ayrı hayatın etvarlarını ve çeşitlerini hazmettiriyor. Yani, ıslah ve istihale tarzında tasfiye ve terakki ettiriyor. Hem Muhammed'in

(A.S.M.) dini öyle bir dindir ki, insanın ayrı ayrı bütün milletlerini kendine celbedebilir. Ben görüyorum ve itikad ediyorum ki: Beşere vâcibdir ki desin: "Muhammed (A.S.M.) insaniyetin halaskârıdır. Ve halaskârlık namı, ona verilmek lâzımdır."

Hem diyor: "Ben itikad ediyorum ki: Muhammed'in misli, yani sîretinde, tarzında bir adam şimdiki yeni âleme reis olsa, hükmetse; bu yeni âlemin müşkilâtını halledip, bu yeni karmakarışık âlemde müsalemet-i umumiyeye ve saadet-i hayatın husulüne sebeb olacak. Evet, bu yeni âlemin müsalemet ve saadet-i hayatiyeye ne kadar şedid ihtiyacı var olduğunu herkes anlar!"

Âyet-ül Kübra Risalesinin Risalet-i Ahmediyeden bahseden Onaltıncı Mertebesi

(Makam münasebetiyle buraya ilhak edilmiştir.)

Sonra o dünya seyyahı, kendi aklına dedi ki: Madem bu kâinatın mevcudatıyla Mâlikimi ve Hâlıkımı arıyorum. Elbette her şeyden evvel bu mevcudatın en meşhuru ve a'dasının tasdikiyle dahi en mükemmeli ve en büyük kumandanı ve en namdar hâkimi ve sözce en yükseği ve akılca en parlağı ve ondört asrı faziletiyle ve Kur'anıyla ışıklandıran Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ı ziyaret etmek ve aradığımı ondan sormak için Asr-ı Saadete gitmeliyiz diyerek, aklıyla beraber o asra girdi. Gördü ki: O asır, hakikaten o zât ile, bir saadet-i beşeriye asrı olmuş. Çünki en bedevi ve en ümmi bir kavmi, getirdiği nur vasıtasıyla, kısa bir zamanda dünyaya üstad ve hâkim eylemiş.

Hem kendi aklına dedi: "Biz, en evvel bu fevkalâde zâtın bir derece kıymetini ve sözlerinin hakkaniyetini ve

ihbaratının doğruluğunu bilmeliyiz, sonra Hâlıkımızı ondan sormalıyız.” diyerek taharriye başladı. Bulduğu hadsiz kat’î delillerden burada yalnız dokuz küllîlerine birer kısa işaret edilecek.

Birincisi: Bu zâtta -hattâ düşmanlarının tasdikiyle dahi- bütün güzel huyların ve hasletlerin bulunması, وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلكِنَّ اللّٰهَ رَمَى ❊ âyetlerinin sarahatıyla, bir parmağının işaretiyle Kamer iki parça olması ve bir avucu ile, a’dasının ordusuna attığı az bir toprak, umum o ordunun gözlerine girmesiyle kaçmaları ve susuz kalmış kendi ordusuna, beş parmağından akan kevser gibi suyu kifayet derecesinde içirmesi gibi; nass-ı kat’î ile ve bir kısmı tevatür ile, yüzer mu’cizatın onun elinde zahir olmasıdır. Bu mu’cizatın üçyüzden ziyade bir kısmı, Ondokuzuncu Mektub Mu’cizat-ı Ahmediye (A.S.M.) namındaki hârika ve kerametli bir risalede kat’î delilleriyle beraber beyan edildiğinden, onları ona havale ederek dedi ki:

Bu kadar ahlâk-ı hasene ve kemalâtla beraber, bu kadar mu’cizat-ı bahiresi bulunan bir zât, elbette en doğru sözlüdür. Ahlâksızların işi olan hileye, yalana, yanlışa tenezzül etmesi kabil değil.

İkincisi: Elinde bu kâinat sahibinin bir fermanı bulunduğu ve o fermanı, her asırda üçyüz milyondan ziyade insanların onu kabul ve tasdik ettikleri ve o ferman olan Kur’an-ı Azîmüşşan’ın yedi vecihle hârika olmasıdır. Ve bu Kur’anın, kırk vecihle mu’cize olduğunu ve kâinat Hâlıkının sözü bulunduğunu kuvvetli delilleriyle beraber, “Yirmibeşinci Söz - Mu’cizat-ı Kur’aniye” namında ve Risale-i Nur’un bir güneşi olan meşhur bir risalede tafsilen beyan edilmesinden; onu, ona havale ederek dedi: Böyle ayn-ı hak ve hakikat bir fermanın tercümanı ve tebliğ edicisi bir zâtta (A.S.M.) fermana cinayet ve ferman sahibine hıyanet hükmünde olan yalan olamaz ve bulunamaz!

Üçüncüsü: O zât (A.S.M.) öyle bir şeriat, bir İslâmiyet, bir ubudiyet, bir dua, bir davet, bir iman ile meydana çıkmış ki, onların ne misli var ne de olur. Ve onlardan daha

mükemmel ne bulunmuş ve ne de bulunur. Çünki ümmi bir zâtta zuhur eden o şeriat; ondört asrı ve nev'-i beşerin humsunu, âdilane hakkaniyet üzere, müdakkikane, hadsiz kanunlarıyla idare etmesi emsal kabul etmez. Hem ümmi bir zâtın, ef'al ve akval ve ahvalinden çıkan İslâmiyet; her asırda üçyüz milyon insanın rehberi ve mercii ve akıllarının muallimi ve mürşidi ve kalblerinin münevviri ve musaffisi ve nefislerinin mürebbisi ve müzekkisi ve ruhlarının medar-ı inkişafatı ve maden-i terakkiyatı olması cihetiyle misli olamaz ve olamamış.

Hem dininde bulunan bütün ibadatın bütün enva'ında en ileri olması.. ve herkesten ziyade takvada bulunması.. ve Allah'tan korkması.. ve fevkalâde daimî mücahedat ve dağdağalar içinde, tam tamına ubudiyetin en ince esrarına kadar müraatı.. ve hiç kimseyi taklid etmeyerek tam manasıyla mübtediyane, fakat mükemmel olarak ibtida ve intihayı birleştirerek yapması, elbette misli görülmez ve görülmemiş.

Hem binler dua ve münacatlarından yalnız Cevşen-ül Kebir ile, öyle bir marifet-i Rabbaniye ile, öyle bir derecede Rabbini tavsif ediyor ki; o zamandan beri gelen ehl-i marifet ve ehl-i velayet, telahuk-u efkâr ile beraber, ne o mertebe-i marifete ve ne de o derece-i tavsife yetişememeleri gösteriyor ki, duada dahi onun misli yoktur. Risale-i Münacat'ın başında, Cevşen-ül Kebir'in doksandokuz fıkrasından bir fıkranın kısacık bir mealinin beyan edildiği yere bakan adam, Cevşen'in dahi misli yoktur diyecek.

Hem tebliğ-i risalette ve nâsı hakka davette o derece metanet ve sebat ve cesaret göstermiş ki; büyük devletler, büyük dinler, hattâ kavim ve kabîlesi ve amucası ona şiddetli adavet ettikleri halde, zerre miktar bir eser-i tereddüd, bir telaş, bir korkaklık göstermemesi ve tek başıyla bütün dünyaya meydan okuması ve başa da çıkarması ve İslâmiyeti dünyanın başına geçirmesi isbat eder ki; tebliğ ve davette dahi misli olmamış ve olamaz.

Hem imanda öyle fevkalâde bir kuvvet ve hârika bir yakîn ve mu'cizane bir inkişaf ve cihanı ışıklandıran bir ulvî itikad taşımış ki; o zamanın hükümranı olan bütün efkârı ve akideleri ve hükemanın hikmetleri ve ruhanî reislerin ilimleri ona muarız ve muhalif ve münkir oldukları halde; onun ne yakînine, ne itikadına, ne itimadına, ne itminanına hiçbir şübhe, hiçbir tereddüd, hiçbir za'f, hiçbir vesvese vermemesi.. ve maneviyatta ve meratib-i imaniyede terakki eden başta Sahabeler, bütün ehl-i velayet her vakit onun mertebe-i imanından feyz almaları ve onu en yüksek derecede bulmaları bilbedahe gösterir ki, imanı dahi emsalsizdir. İşte böyle emsalsiz bir şeriat ve misilsiz bir İslâmiyet ve hârika bir ubudiyet ve fevkalâde bir dua ve cihanpesendane bir davet ve mu'cizane bir iman sahibinde, elbette hiçbir cihetle yalan olamaz ve aldatmaz diye anladı ve aklı dahi tasdik etti.

Dördüncüsü: Enbiyaların icmaı nasılki vücud ve vahdaniyet-i İlahiyeye gayet kuvvetli bir delildir. Öyle de bu zâtın doğruluğuna ve risaletine gayet sağlam bir şehadettir. Çünki Enbiya Aleyhimüsselâm'ın doğruluklarına ve peygamber olmalarına medar olan ne kadar kudsî sıfatlar, mu'cizeler ve vazifeler varsa; o zâtta en ileride olduğu tarihçe musaddaktır. Demek onlar nasılki lisan-ı kal ile Tevrat, İncil ve Zebur ve Suhuflarında bu zâtın geleceğini haber verip insanlara beşaret vermişler ki; Kütüb-ü Mukaddese'nin o beşaretli işaratından yirmiden fazla ve pek zahir bir kısmı, Ondokuzuncu Mektub'da güzelce beyan ve isbat edilmiş. Öyle de lisan-ı halleriyle, yani nübüvvetleriyle ve mu'cizeleriyle; kendi mesleklerinde ve vazifelerinde en ileri, en mükemmel olan bu zâtı tasdik edip, davasını imza ediyorlar. Ve lisan-ı kal ve icma' ile vahdaniyete delalet ettikleri gibi, lisan-ı hal ve ittifakla bu zâtın sadıkıyetine şehadet ediyorlar, diye anladı.

Beşincisi: Bu zâtın düsturlarıyla ve terbiyeti ve tebaiyetiyle ve arkasında gitmeleriyle hakka, hakikata, kemalâta, keramata, keşfiyata, müşahedata yetişen binler

evliya vahdaniyete delalet ettikleri gibi; üstadları olan bu zâtın sadıkıyetine ve risaletine icma' ve ittifak ile şehadet ediyorlar. Ve âlem-i gaybdan verdiği haberlerin bir kısmını nur-u velayetle müşahede etmeleri ve umumunu nur-u imanla ya ilmelyakîn veya aynelyakîn veya hakkalyakîn suretinde itikad ve tasdik etmeleri, üstadları olan bu zâtın derece-i hakkaniyet ve sadıkıyetini güneş gibi gösterdiğini gördü.

Altıncısı: Bu zâtın ümmiliğiyle beraber getirdiği hakaik-i kudsiye ve ihtira' ettiği ulûm-u âliye ve keşfettiği marifet-i İlahiyenin dersiyle ve talimiyle, mertebe-i ilmiyede en yüksek makama yetişen milyonlar asfiya-i müdakkikîn ve sıddıkîn-i muhakkikîn ve dâhî hükema-i mü'minîn, bu zâtın üss-ül esas davası olan vahdaniyeti, kuvvetli bürhanlarıyla bil-ittifak isbat ve tasdik ettikleri gibi; bu muallim-i ekberin ve bu üstad-ı a'zamın hakkaniyetine ve sözlerinin hakikat olduğuna ittifakla şehadetleri, gündüz gibi bir hüccet-i risaleti ve sadıkıyetidir. Meselâ: Risale-i Nur yüz parçasıyla, sadakatının bir tek bürhanıdır.

Yedincisi: Âl ve Ashab namında nev'-i beşerin Enbiyadan sonra feraset ve dirayet ve kemalâtla en meşhur, en muhterem, en namdarı, en dindar, en keskin nazarlı taife-i azîmesi; kemal-i merak ile ve gayet dikkat ve nihayet ciddiyetle, bu zâtın bütün gizli ve aşikâr hallerini ve fikirlerini ve vaziyetlerini taharri ve teftiş ve tedkik etmeleri neticesinde, bu zâtın dünyada en sadık ve en yüksek ve en haklı ve hakikatlı olduğuna ittifakla, icma' ile sarsılmaz tasdikleri ve kuvvetli imanları, Güneş'in ziyasına delalet eden gündüz gibi bir delildir, diye anladı.

Sekizincisi: Bu kâinat nasılki kendini icad ve idare ve tertib eden ve tasvir ve takdir ve tedbir ile bir saray gibi, bir kitab gibi, bir sergi gibi, bir temaşagâh gibi tasarruf eden Sâni'ine ve kâtibine ve nakkaşına delalet eder. Öyle de; kâinatın hilkatindeki makasıd-ı İlahiyeyi bilecek ve bildirecek ve tahavvülâtındaki Rabbanî hikmetleri talim edecek ve vazifedarane harekâtındaki neticeleri ders

verecek ve mahiyetindeki kıymetini ve içindeki mevcudatın kemalâtını ilân edecek ve o kitab-ı kebirin manalarını ifade edecek bir yüksek dellâl, bir doğru keşşaf, bir muhakkik üstad ve bir sadık muallim istediği ve iktiza ettiği ve her halde bulunmasına delalet ettiği cihetle, elbette bu vazifeleri herkesten ziyade yapan bu zâtın hakkaniyetine ve bu kâinat Hâlıkının en yüksek ve sadık bir memuru olduğuna şehadet ettiğini bildi.

Dokuzuncusu: Madem bu san'atlı ve hikmetli masnuatıyla kendi hünerlerini ve san'atkârlığının kemalâtını teşhir etmek.. ve bu süslü ve zînetli nihayetsiz mahlukatıyla kendini tanıttırmak ve sevdirmek.. ve bu lezzetli ve kıymetli hesabsız nimetleriyle kendine teşekkür ve hamd ettirmek.. ve bu şefkatli ve himayetli umumî terbiye ve iaşe ile, hattâ ağızların en ince zevklerini ve iştihaların her nev'ini tatmin edecek bir surette ihzar edilen Rabbanî it'amlar ve ziyafetlerle, kendi rububiyetine karşı minnetdarane, müteşekkirane ve perestişkârane ibadet ettirmek.. ve mevsimlerin tebdili ve gece ve gündüzün tahvili ve ihtilafı gibi, azametli ve haşmetli tasarrufat ve icraat ve dehşetli ve hikmetli faaliyet ve Hallakıyet ile, kendi uluhiyetini izhar ederek, o uluhiyete karşı iman ve teslim ve inkıyad ve itaat ettirmek.. ve her vakit iyiliği ve iyileri himaye ve fenalığı ve fenaları izale ve semavî tokatlarla zalimleri ve yalancıları imha etmek cihetiyle, hakkaniyet ve adaletini göstermek isteyen perde arkasında birisi var. Elbette ve her halde o gaybî zâtın yanında en sevgili mahluku ve en doğru abdi; onun mezkûr maksadlarına tam hizmet ederek, hilkat-i kâinatın tılsımını ve muammasını hall ve keşfeden ve daima o Hâlıkının namına hareket eden ve ondan istimdad eden ve muvaffakıyet isteyen ve onun tarafından imdada ve tevfike mazhar olan Muhammed-i Kureyşî (A.S.M.) denilen bu zât olacak!..

Hem aklına dedi: Madem bu mezkûr dokuz hakikatlar bu zâtın sıdkına şehadet ederler; elbette bu âdem, benî-Âdemin medar-ı şerefi ve bu âlemin medar-ı iftiharıdır. Ve

ona Fahr-i Âlem ve Şeref-i Benî-Âdem denilmesi pek lâyıktır. Ve onun elinde bulunan ferman-ı Rahmanî olan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın haşmet-i saltanat-ı maneviyesinin nısf-ı Arzı istilası ve şahsî kemalâtı ve yüksek hasletleri gösteriyor ki; bu âlemde en mühim zât budur, Hâlıkımız hakkında en mühim söz onundur.

İşte gel bak: Bu hârika zâtın yüzer zahir ve bahir kat'î mu'cizelerinin kuvvetine ve dinindeki binler âlî ve esaslı hakikatlarına istinaden bütün davalarının esası ve bütün hayatının gayesi, Vâcib-ül Vücud'un vücuduna ve vahdetine ve sıfâtına ve esmasına delalet ve şehadet ve o Vâcib-ül Vücud'u isbat ve ilân ve i'lam etmektir. Demek bu kâinatın bir manevî güneşi ve Hâlıkımızın en parlak bürhanı, bu Habibullah denilen zâttır ki; onun şehadetini teyid ve tasdik ve imza eden, aldanmaz ve aldatmaz üç büyük icma' var:

Birincisi: "Eğer perde-i gayb açılsa yakînim ziyadeleşmeyecek." diyen İmam-ı Ali (R.A.) ve yerde iken Arş-ı A'zam'ı ve İsrafil'in azamet-i heykelini temaşa eden Gavs-ı A'zam (K.S.) gibi keskin nazar ve gaybbîn gözleri bulunan binler aktab ve evliya-i azîmeyi câmi' ve Âl-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm namıyla şöhret-şiar-ı âlem olan cemaat-ı nuraniyenin icma' ile tasdikleridir.

İkincisi: Bedevi bir kavim ve ümmi bir muhitte, hayat-ı içtimaiyeden ve efkâr-ı siyasiyeden hâlî ve kitabsız ve fetret asrının karanlıklarında bulunan ve pek az bir zamanda en medenî ve malûmatlı ve hayat-ı içtimaiyede ve siyasiyede en ileri olan milletlere ve hükûmetlere üstad ve rehber ve diplomat ve hâkim-i âdil olarak, şarktan garba kadar cihanpesendane idare eden ve Sahabe namıyla dünyada namdar olan cemaat-ı meşhurenin ittifak ile; can ve mallarını, peder ve aşiretlerini feda ettiren bir kuvvetli iman ile tasdikleridir.

Üçüncüsü: Her asırda binlerle efradı bulunan ve her fende dâhiyane ileri giden ve muhtelif mesleklerde çalışan ve ümmetinde yetişen hadsiz muhakkik ve mütebahhir ülemasının cemaat-ı uzmasının tevafuk ile ve ilmelyakîn

derecesinde tasdikleridir. Demek bu zâtın vahdaniyete şehadeti şahsî ve cüz’î değil, belki umumî ve küllî ve sarsılmaz ve bütün şeytanlar toplansa karşısına hiçbir cihetle çıkamaz bir şehadettir diye hükmetti.

İşte Asr-ı Saadette aklıyla beraber seyahat eden dünya misafiri ve hayat yolcusunun, o medrese-i nuraniyeden aldığı derse kısa bir işaret olarak, Birinci Makamın Onaltıncı Mertebesinde böyle:

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ اْلاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ فَخْرُ الْعَالَمِ وَ شَرَفُ نَوْعِ بَنِى آدَمَ بِعَظَمَةِ سَلْطَنَةِ قُرْآنِهِ وَ حِشْمَةِ وُسْعَةِ دِينِهِ وَ كَثْرَةِ كَمَالاَتِهِ وَ عُلْوِيَّةِ اَخْلاَقِهِ حَتَّى بِتَصْدِيقِ اَعْدَائِهِ وَ كَذَا شَهِدَ وَ بَرْهَنَ بِقُوَّةِ مِأتِ الْمُعْجِزَاتِ الظَّاهِرَاتِ الْبَاهِرَاتِ الْمُصَدِّقَةِ الْمُصَدَّقَةِ وَ بِقُوَّةِ آلاَفِ حَقَائِقِ دِينِهِ السَّاطِعَةِ الْقَاطِعَةِ بِاِجْمَاعِ آلِهِ ذَوِى اْلاَنْوَارِ وَ بِاِتِّفَاقِ اَصْحَابِهِ ذَوِى اْلاَبْصَارِ وَ بِتَوَافُقِ مُحَقِّقِى اُمَّتِهِ ذَوِى الْبَرَاهِينِ وَ الْبَصَائِرِ النَّوَّارَةِ ❊

denilmiştir.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

Yirminci Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ
لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِى وَ يُمِيتُ وَ هُوَ حَىٌّ
لاَ يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ اِلَيْهِ الْمَصِيرُ

(Sabah ve akşam namazından sonra tekrarı, pek çok fazileti bulunan ve bir rivayet-i sahihada ism-i a'zam mertebesini taşıyan şu cümle-i tevhidiyenin onbir kelimesi var. Herbir kelimesinde hem birer müjde ve beşaret, hem birer mertebe-i tevhid-i rububiyet, hem bir ism-i a'zam noktasında bir kibriya-i vahdet ve bir kemal-i vahdaniyet vardır. Bu büyük ve ulvî hakikatların izahını sair Sözlere havale edip, bir va'de binaen, şimdilik mücmel bir hülâsa suretinde; "İki Makam", bir "Mukaddime" ile ona bir fihriste yapacağız.)

Mukaddime

Kat'iyyen bil ki: Hilkatin en yüksek gayesi ve fıtratın en yüce neticesi iman-ı billahtır. Ve insaniyetin en âlî mertebesi ve beşeriyetin en büyük makamı, iman-ı billah içindeki marifetullahtır. Cinn ü insin en parlak saadeti ve en tatlı nimeti, o marifetullah içindeki muhabbetullahtır. Ve ruh-u beşer için en hâlis sürur ve kalb-i insan için en safi sevinç, o muhabbetullah içindeki lezzet-i ruhaniyedir.

Evet bütün hakikî saadet ve hâlis sürur ve şirin nimet ve safi lezzet elbette marifetullah ve muhabbetullahtadır.

Onlar, onsuz olamaz. Cenab-ı Hakk’ı tanıyan ve seven, nihayetsiz saadete, nimete, envâra, esrara; ya bilkuvve veya bilfiil mazhardır. Onu hakikî tanımayan, sevmeyen; nihayetsiz şekavete, âlâma ve evhama manen ve maddeten mübtela olur.

Evet şu perişan dünyada, âvâre nev’-i beşer içinde, semeresiz bir hayatta; sahibsiz, hâmîsiz bir surette; âciz, miskin bir insan, bütün dünyanın sultanı da olsa kaç para eder. İşte bu âvâre nev’-i beşer içinde, bu perişan fâni dünyada; insan, sahibini tanımazsa, mâlikini bulmazsa, ne kadar bîçare sergerdan olduğunu herkes anlar. Eğer sahibini bulsa, mâlikini tanısa, o vakit rahmetine iltica eder, kudretine istinad eder. O vahşetgâh dünya, bir tenezzühgâha döner ve bir ticaretgâh olur.

Birinci Makam

Şu kelâm-ı tevhidînin, onbir kelimesinin her birinde birer müjde var. Ve o müjdede birer şifa ve o şifada birer lezzet-i maneviye bulunur.

BİRİNCİ KELİME: لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ da şöyle bir müjde var ki: Hadsiz hacata mübtela, nihayetsiz a’danın hücumuna hedef olan ruh-u insanî şu kelimede öyle bir nokta-i istimdad bulur ki, bütün hacatını temin edecek bir hazine-i rahmet kapısını ona açar ve öyle bir nokta-i istinad bulur ki, bütün a’dasının şerrinden emin edecek bir kudret-i mutlakanın sahibi olan kendi Mabudunu ve Hâlıkını bildirir ve tanıttırır, sahibini gösterir, Mâliki kim olduğunu irae eder. Ve o irae ile, kalbi vahşet-i mutlakadan ve ruhu hüzn-ü elîmden kurtarıp, ebedî bir ferahı, daimî bir süruru temin eder.

İKİNCİ KELİME: وَحْدَهُ Şu kelimede şifalı, saadetli bir müjde vardır. Şöyle ki:

Kâinatın ekser enva’ıyla alâkadar ve o alâkadarlık yüzünden perişan ve keşmekeş içinde boğulmak derecesine

gelen ruh-u beşer ve kalb-i insan وَحْدَهُ kelimesinde bir melce', bir halaskâr bulur ki; onu bütün o keşmekeşten, o perişaniyetten kurtarır. Yani, وَحْدَهُ manen der: "Allah birdir. Başka şeylere müracaat edip yorulma, onlara tezellül edip minnet çekme, onlara temelluk edip boyun eğme, onların arkasına düşüp zahmet çekme, onlardan korkup titreme. Çünki Sultan-ı Kâinat birdir, herşey'in anahtarı onun yanında, her şey'in dizgini onun elindedir; herşey onun emriyle halledilir. Onu bulsan, her matlubunu buldun; hadsiz minnetlerden, korkulardan kurtuldun."

ÜÇÜNCÜ KELİME: لاَ شَرِيكَ لَهُ Yani: Nasılki uluhiyetinde ve saltanatında şeriki yoktur; "Allah" bir olur, müteaddid olamaz. Öyle de; rububiyetinde ve icraatında ve icadatında dahi şeriki yoktur. Bazan olur ki; sultan bir olur, saltanatında şeriki olmaz.. fakat icraatında, onun memurları onun şeriki sayılırlar ve onun huzuruna herkesin girmesine mani olurlar. "Bize de müracaat et." derler. Fakat Ezel, Ebed Sultanı olan Cenab-ı Hak, saltanatında şeriki olmadığı gibi; icraat-ı rububiyetinde dahi muinlere, şeriklere muhtaç değildir. Emr u iradesi, havl ü kuvveti olmazsa hiçbir şey, hiçbir şey'e müdahale edemez. Doğrudan doğruya herkes ona müracaat edebilir. Şeriki ve muini olmadığından, o müracaatçı adama "Yasaktır, onun huzuruna giremezsin." denilmez.

İşte şu kelime, ruh-u beşer için şöyle bir müjde verir ki: İmanı elde eden ruh-u beşer; manisiz, müdahalesiz, hailsiz, mümanaatsız, her halinde, her arzusunda, her anda, her yerde o ezel ve ebed ve hazain-i rahmet mâliki ve defain-i saadet sahibi olan Cemil-i Zülcelal, Kadîr-i Zülkemal'in huzuruna girip, hacatını arzedebilir. Ve rahmetini bulup, kudretine istinad ederek, kemal-i ferah ve sürurு kazanabilir.

DÖRDÜNCÜ KELİME: لَهُ الْمُلْكُ Yani: Mülk umumen onundur. Sen, hem onun mülküsün, hem memlukusün, hem mülkünde çalışıyorsun. Şu kelime, şöyle şifalı bir müjde veriyor ve diyor: Ey insan! Sen kendini, kendine mâlik

sayma. Çünki sen kendini idare edemezsin, o yük ağırdır. Kendi başına muhafaza edemezsin, belalardan sakınıp, levazımatını yerine getiremezsin. Öyle ise beyhude ızdıraba düşüp azab çekme, mülk başkasınındır. O Mâlik, hem Kadîr'dir, hem Rahîm'dir; kudretine istinad et, rahmetini ittiham etme. Kederi bırak, keyfini çek. Zahmeti at, safayı bul.

Hem der ki: Manen sevdiğin ve alâkadar olduğun ve perişaniyetinden müteessir olduğun ve ıslah edemediğin şu kâinat, bir Kadîr-i Rahîm'in mülküdür. Mülkü sahibine teslim et, ona bırak.. cefasını değil, safasını çek. O hem Hakîm'dir, hem Rahîm'dir. Mülkünde istediği gibi tasarruf eder, çevirir. Dehşet aldığın zaman, İbrahim Hakkı gibi "Mevlâ görelim neyler, neylerse güzel eyler." de, pencerelerden seyret, içlerine girme.

BEŞİNCİ KELİME: وَ لَهُ الْحَمْدُ Yani: Hamd ü sena, medih ve minnet ona mahsustur, ona lâyıktır. Demek nimetler onundur ve onun hazinesinden çıkar. Hazine ise, daimîdir. İşte şu kelime, şöyle müjde verip diyor ki: Ey insan! Nimetin zevalinden elem çekme. Çünki rahmet hazinesi tükenmez. Ve lezzetin zevalini düşünüp, o elemden feryad etme. Çünki o nimet meyvesi, bir rahmet-i bînihayenin semeresidir. Ağacı bâki ise, meyve gitse de yerine gelen var. Nimetin lezzeti içinde, o lezzetten yüz derece daha ziyade lezzetli bir iltifat-ı rahmeti hamd ile düşünüp, lezzeti birden yüz derece yapabilirsin. Nasılki bir padişah-ı zîşanın sana hediye ettiği bir elma lezzeti içinde yüz belki bin elmanın lezzetinin fevkinde, bir iltifat-ı şahane lezzetini sana ihsas ve ihsan eder. Öyle de: لَهُ الْحَمْدُ kelimesiyle, yani hamd ve şükür ile, yani nimetten in'amı hissetmekle, yani Mün'imi tanımakla ve in'amını düşünmekle, yani onun rahmetinin iltifatını ve şefkatinin teveccühünü ve in'amının devamını düşünmekle; nimetten bin derece daha leziz, manevî bir lezzet kapısını sana açar.

ALTINCI KELİME: يُحْيِى Yani: Hayatı veren odur. Ve hayatı rızık ile idame eden de odur. Ve levazımat-ı hayatı da

ihzar eden yine odur. Ve hayatın âlî gayeleri ona aittir ve mühim neticeleri ona bakar, yüzde doksandokuz meyvesi onundur. İşte şu kelime; şöyle fâni ve âciz beşere nida eder, müjde verir ve der:

Ey insan! Hayatın ağır tekâlifini omuzuna alıp zahmet çekme. Hayatın fenasını düşünüp, hüzne düşme. Yalnız dünyevî ehemmiyetsiz meyvelerini görüp dünyaya gelişinden pişmanlık gösterme. Belki o sefine-i vücudundaki hayat makinesi, Hayy-u Kayyum'a aittir. Masarıf ve levazımatını, o tedarik eder. Ve o hayatın pek kesretli gayeleri ve neticeleri var ve ona aittir. Sen, o gemide bir dümenci neferisin. Vazifeni güzel gör, ücretini al, keyfine bak. O hayat sefinesi, ne kadar kıymetdar olduğunu ve ne kadar güzel faideler verdiğini ve o sefine sahibi zâtın, ne kadar Kerim ve Rahîm olduğunu düşün, mesrur ol ve şükret ve anla ki: Vazifeni istikametle yaptığın vakit, o sefinenin verdiği bütün netaic; bir cihetle senin defter-i a'maline geçer, sana bir hayat-ı bâkiyeyi temin eder, seni ebedî ihya eder.

YEDİNCİ KELİME: وَ يُمِيتُ Yani: Mevti veren odur. Yani: Hayat vazifesinden terhis eder, fâni dünyadan yerini tebdil eder, külfet-i hizmetten âzad eder. Yani: Hayat-ı fâniyeden, seni hayat-ı bâkiyeye alır. İşte şu kelime, şöylece fâni cinn ü inse bağırır, der ki:

Sizlere müjde! Mevt i'dam değil, hiçlik değil, fena değil, inkıraz değil, sönmek değil, firak-ı ebedî değil, adem değil, tesadüf değil, fâilsiz bir in'idam değil. Belki bir Fâil-i Hakîm-i Rahîm tarafından bir terhistir, bir tebdil-i mekândır. Saadet-i Ebediye tarafına, vatan-ı aslîlerine bir sevkiyattır. Yüzde doksandokuz ahbabın mecma'ı olan âlem-i berzaha bir visal kapısıdır.

SEKİZİNCİ KELİME: وَ هُوَ حَىٌّ لاَ يَمُوتُ Yani: Bütün kâinatın mevcudatında görünen ve vesile-i muhabbet olan kemal ve hüsün ve ihsanın hadsiz bir derece fevkinde bir cemal ve kemal ve ihsanın sahibi ve bütün mahbublara bedel, bir tek cilve-i cemali kâfi gelen bir Mabud-u

Lemyezel, bir Mahbub-u Lâyezal'in ezelî ve ebedî bir hayat-ı daimesi var ki; şaibe-i zeval ü fenadan münezzeh ve avarız-ı naks u kusurdan müberradır. İşte şu kelime, cinn ü inse ve bütün zîşuura ve ehl-i muhabbet ve aşka ilân eder ki:

Sizlere müjde! Mahbublarınızdan nihayetsiz firakların yaralarını tedavi edip merhem süren bir Mahbub-u Bâki'niz var. Madem o var ve Bâki'dir, başkaları ne olursa olsun merak çekmeyiniz. Belki o mahbublarda, sebeb-i muhabbetiniz olan hüsn ü ihsan, fazl u kemal, o Mahbub-u Bâki'nin cilve-i cemal-i bâkisinden çok perdelerden geçip, gayet zayıf bir gölgenin gölgesidir. Onların zevalleri, sizleri incitmesin. Çünki onlar bir nevi âyinelerdir. Âyinelerin değişmesi şaşaa-i cemalin cilvesini tazeleştirir, güzelleştirir. Madem o var, herşey var.

DOKUZUNCU KELİME: بِيَدِهِ الْخَيْرُ Yani: Her hayır, onun elindedir. Her yaptığınız hayrat, onun defterine geçer. Her işlediğiniz a'mal-i sâliha, yanında kaydedilir. İşte şu kelime, cinn ü inse nida edip müjde veriyor. Diyor ki:

Ey bîçareler! Mezaristana göçtüğünüz zaman, "Eyvah! Malımız harab olup, sa'yimiz heba oldu; şu güzel ve geniş dünyadan gidip, dar bir toprağa girdik." demeyiniz, feryad edip me'yus olmayınız... Çünki sizin herşey'iniz muhafaza ediliyor. Her ameliniz yazılmıştır. Her hizmetiniz kaydedilmiştir. Hizmetinizin mükâfatını verecek ve her hayır elinde ve her hayrı yapabilecek bir Zât-ı Zülcelal, sizi celb edip, yer altında muvakkaten durdurur. Sonra huzuruna aldırır. Ne mutlu sizlere ki; hizmetinizi ve vazifenizi bitirdiniz. Zahmetiniz bitti, rahata ve rahmete gidiyorsunuz. Hizmet, meşakkat bitti; ücret almağa gidiyorsunuz.

Evet geçen baharın defter-i a'malinin sahifeleri ve hidematının sandukçaları olan tohumları, çekirdekleri muhafaza eden.. ve ikinci baharda gayet şaşaalı, belki yüz derece aslından daha bereketli bir tarzda muhafaza eden, neşreden Kadîr-i Zülcelal; elbette sizin de netaic-i hayatınızı öyle muhafaza ediyor ve hizmetinize pek kesretli bir surette mükâfat verecektir.

ONUNCU KELİME: وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Yani: O Vâhid'dir, Ehad'dir, her şey'e kādirdir. Hiçbir şey ona ağır gelmez. Bir baharı halketmek bir çiçek kadar ona kolaydır. Cennet'i halk etmek, bir bahar kadar ona rahattır. Her günde, her senede, her asırda, yeniden yeniye icad ettiği hadsiz masnuatı, nihayetsiz kudretine nihayetsiz lisanlarla şehadet ederler. İşte şu kelime dahi şöyle müjde eder. Der ki:

Ey insan! Yaptığın hizmet, ettiğin ubudiyet boşu boşuna gitmez. Bir dâr-ı mükâfat, bir mahall-i saadet senin için ihzar edilmiştir. Senin şu fâni dünyana bedel, bâki bir Cennet seni bekler. İbadet ettiğin ve tanıdığın Hâlık-ı Zülcelal'in va'dine iman ve itimad et. Ona va'dinde hulfetmek muhaldir. Kudretinde hiçbir cihetle noksaniyet yoktur. İşlerine, acz müdahale edemez. Senin küçük bahçeni halk ettiği gibi, Cennet'i dahi senin için halk edebilir ve halk etmiş ve sana va'd etmiş. Ve va'dettiği için, elbette seni onun içine alacak.

Madem bilmüşahede görüyoruz: Her senede, yer yüzünde, hayvanat ve nebatatın üçyüzbinden ziyade enva'larını ve milletlerini, kemal-i intizam ve mizan ile, kemal-i sür'at ve sühuletle haşr edip, neşreder. Elbette böyle bir Kadîr-i Zülcelal, va'dini yerine getirmeye muktedirdir. Hem madem her senede, öyle bir Kadîr-i Mutlak, haşrin ve Cennet'in nümunelerini binler tarzda icad ediyor. Hem madem bütün semavî fermanları ile saadet-i ebediyeyi va'd edip, Cennet'i müjde veriyor. Hem madem bütün icraatı ve şuunatı hak ve hakikattır ve sıdk ve ciddiyetledir. Hem madem âsârının şehadetiyle, bütün kemalât, onun nihayetsiz kemaline delalet ve şehadet eder. Ve hiçbir cihette naks ve kusur onda yoktur. Hem madem hulf-ül va'd ve hilaf ve kizb ve aldatmak, en çirkin bir haslet ve naks u kusurdur. Elbette ve elbette o Kadîr-i Zülcelal, o Hakîm-i Zülkemal, o Rahîm-i Zülcemal va'dini yerine getirecek; saadet-i ebediye kapısını açacak, Âdem babanızın

vatan-ı aslîsi olan Cennet’e sizleri ey ehl-i iman idhal edecektir.

ONBİRİNCİ KELİME: وَ اِلَيْهِ الْمَصِيرُ Yani: Ticaret ve memuriyet için, mühim vazifelerle bu dâr-ı imtihan olan dünyaya gönderilen insanlar; ticaretlerini yapıp, vazifelerini bitirip ve hizmetlerini itmam ettikten sonra, yine onları gönderen Hâlık-ı Zülcelal’ine dönecekler ve Mevlâ-yı Kerim’lerine kavuşacaklar. Yani, bu dâr-ı fâniden gidip dâr-ı bâkide huzur-u kibriyaya müşerref olacaklar. Yani, esbab dağdağasından ve vesaitin karanlık perdelerinden kurtulup, Rabb-i Rahîm’lerine makarr-ı saltanat-ı ebedîsinde perdesiz kavuşacaklar. Doğrudan doğruya herkes, kendi Hâlıkı ve Mabudu ve Rabbi ve Seyyidi ve Mâliki kim olduğunu bilecek ve bulacaklar. İşte şu kelime bütün müjdelerin fevkinde şöyle müjde eder. Ve der ki:

Ey insan! Bilir misin nereye gidiyorsun ve nereye sevk olunuyorsun? Otuzikinci Söz’ün âhirinde denildiği gibi: Dünyanın bin sene mes’udane hayatı, bir saat hayatına mukabil gelmeyen Cennet hayatının ve o Cennet hayatının dahi bin senesi, bir saat rü’yet-i cemaline mukabil gelmeyen bir Cemil-i Zülcelal’in daire-i rahmetine ve mertebe-i huzuruna gidiyorsun. Mübtela ve meftun ve müştak olduğunuz mecazî mahbublarda ve bütün mevcudat-ı dünyeviyedeki hüsün ve cemal, onun cilve-i cemalinin ve hüsn-ü esmasının bir nevi gölgesi ve bütün Cennet, bütün letaifiyle bir cilve-i rahmeti ve bütün iştiyaklar ve muhabbetler ve incizablar ve cazibeler, bir lem’a-i muhabbeti olan bir Mabud-u Lemyezel’in, bir Mahbub-u Lâyezal’in daire-i huzuruna gidiyorsunuz ve ziyafetgâh-ı ebedîsi olan Cennet’e çağrılıyorsunuz. Öyle ise kabir kapısına ağlayarak değil, gülerek giriniz.

Hem şu kelime şöyle müjde veriyor, diyor ki: Ey insan! Fenaya, ademe, hiçliğe, zulümata, nisyana, çürümeye, dağılmaya ve kesrette boğulmaya gittiğinizi tevehhüm edip düşünmeyiniz! Siz fenaya değil, bekaya gidiyorsunuz. Ademe değil, vücud-u daimîye sevk olunuyorsunuz.

Zulümata değil, âlem-i nura giriyorsunuz. Sahib ve Mâlik-i Hakikî'nin tarafına gidiyorsunuz ve Sultan-ı Ezelî'nin payitahtına dönüyorsunuz. Kesrette boğulmaya değil, vahdet dairesinde teneffüs edeceksiniz. Firaka değil, visale müteveccihsiniz.

İkinci Makam

(İsm-i A'zam noktasında, tevhidin isbatına muhtasar bir işarettir)

BİRİNCİ KELİME: لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ da, bir tevhid-i uluhiyet ve mabudiyet vardır. Şu mertebenin gayet kuvvetli bir bürhanına şöyle işaret ederiz ki: Şu kâinat yüzünde, hususan zeminin sahifesinde, gayet muntazam bir faaliyet görünüyor. Ve gayet hikmetli bir hallakıyet müşahede ediyoruz. Ve gayet intizamlı bir fettahiyet, yani herşey'e lâyık bir şekil açmak ve suret vermek aynelyakîn görüyoruz. Hem gayet şefkatli, keremli, rahmetli bir vehhabiyet ve ihsanat görüyoruz. Öyle ise, bizzarure şu hâl ve şu keyfiyet; Faal, Hallak, Fettah, Vehhab bir Zât-ı Zülcelal'in vücub-u vücudunu ve vahdetini isbat eder, belki ihsas eder. Evet mevcudatın mütemadiyen zevalleri, tazelenmeleri gösteriyor ki, o mevcudat; bir Sâni'-i Kadîr'in kudsî esmasının cilveleri ve envâr-ı esmaiyesinin gölgeleri ve ef'alinin eserleri ve kalem-i kader ve kudretin nakışları ve sahifeleri ve cemal-i kemalinin âyineleridir.

Şu hakikat-ı uzmaya ve şu tevhidin mertebe-i ulyasına, şu kâinatın sahibi, bütün gönderdiği mukaddes kitablar ve suhuflarıyla o tevhidi gösterdiği gibi; bütün ehl-i hakikat ve kâmilîn-i nev'-i beşer tahkikatlarıyla ve keşfiyatlarıyla, aynı mertebe-i tevhidi gösteriyorlar. Ve kâinat dahi, acz ve fakrıyla beraber, mazhar olduğu daimî mu'cizat-ı san'atın ve havarik-ı iktidar, hazain-i servetin şehadetiyle, aynı

mertebe-i tevhide işaret eder. Demek Şahid-i Ezelî bütün kütüb ve suhufuyla ve ehl-i şuhud bütün tahkikat ve küşûfuyla ve âlem-i şehadet bütün muntazam ahval ve hakîmane şuunatıyla o mertebe-i tevhidde bil'icma' ittifak ediyorlar.

İşte o Vâhid-i Ehad'i kabul etmeyen, ya nihayetsiz ilahları kabul edecek veyahut ahmak Sofestaî gibi hem kendini, hem kâinatın vücudunu inkâr edecek.

İKİNCİ KELİME: وَحْدَهُ İşte şu kelime sarih bir mertebe-i tevhidi gösterir. Şu mertebeyi dahi, a'zamî bir surette isbat eden gayet kuvvetli bir bürhanına şöyle işaret ederiz ki:

Biz gözümüzü açtıkça, kâinat yüzüne nazarımızı saldırdıkça, en evvel gözümüze ilişen, âmm ve mükemmel bir nizamdır ve şamil, hassas bir mizandır görüyoruz. Herşey dakik bir nizam ile, hassas bir mizan ve ölçü içindedir. Daha bir parça dikkat-i nazar ettikçe, yeniden yeniye bir tanzim ve tevziniyet gözümüze çarpıyor. Yani: Birisi, intizam ile o nizamı değiştiriyor ve tartı ile o mizanı tazelendiriyor. Herşey bir model olup, pek kesretli muntazam ve mevzun suretler giydiriliyor. Daha ziyade dikkat ettikçe, o tanzim ve tevzin altında bir hikmet ve adalet görünüyor. Her harekette bir hikmet ve maslahat gözetiliyor, bir hak, bir faide takib ediliyor. Daha ziyade dikkat ettikçe, gayet hakîmane bir faaliyet içinde bir kudretin tezahüratı ve herşey'in her şe'nini ihata eden gayet muhit bir ilmin cilveleri nazar-ı şuurumuza çarpıyor. Demek bütün mevcudattaki şu nizam ve mizan, umuma âmm bir tanzim ve tevzini ve o tanzim ve tevzin, âmm bir hikmet ve adaleti ve o hikmet ve adalet, bir kudret ve ilmi gözümüze gösteriyor. Demek bir Kadîr-i Külli Şey ve bir Alîm-i Külli Şey, şu perdeler arkasında akla görünüyor. Hem herşey'in evveline ve âhirine bakıyoruz, hususan zîhayat nev'inde görüyoruz ki: Başlangıçları, asılları, kökleri, hem meyveleri ve neticeleri öyle bir tarzdadır ki; güya tohumları, asılları; birer tarife, birer proğram şeklinde bütün o mevcudun cihazatını tazammun ediyor. Ve neticesinde ve

meyvesinde; yine bütün o zîhayatın manası süzülüp onda tecemmu' eder, tarihçe-i hayatını ona bırakır. Güya onun aslı olan çekirdeği, desatir-i icadiyesinin bir mecmuasıdır. Ve meyvesi ve semeresi ise, evamir-i icadiyesinin bir fihristesi hükmünde görüyoruz. Sonra o zîhayatın zahirine ve bâtınına bakıyoruz. Gayet derecede hikmetli bir kudretin tasarrufatı ve nafiz bir iradenin tasviratı ve tanzimatı görünüyor. Yani, bir kuvvet ve kudret icad eder; bir emir ve irade suret giydirir.

İşte bütün mevcudat, böyle evveline dikkat ettikçe bir ilmin tarifenamesi ve âhirine dikkat ettikçe bir Sâni'in plânı ve beyannamesi ve zahirine baktıkça bir Fâil-i Muhtar'ın ve Mürid'in gayet san'atlı ve tenasüblü bir hulle-i san'atı ve bâtınına baktıkça bir Kadîr'in gayet muntazam bir makinesini müşahede ediyoruz.

İşte şu hal ve şu keyfiyet, bizzarure ve bilbedahe ilân eder ki; hiçbir şey, hiçbir zaman, hiçbir mekân bir tek Sâni'-i Zülcelal'in kabza-i tasarrufundan hariç olamaz. Herbir şey ve bütün eşya, bütün şuunatıyla, bir Kadîr-i Mürid'in kabza-i tasarrufunda tedbir edilir. Ve bir Rahman-ı Rahîm'in tanzimiyle ve lütfuyla güzelleştiriliyor. Ve bir Hannan-ı Mennan'ın tezyiniyle süslendiriliyor. Evet başında şuur ve yüzünde gözü bulunana şu kâinat ve şu mevcudattaki nizam ve mizan ve tanzim ve tevzin; bir tek, yekta, Vâhid, Ehad, Kadîr, Mürîd, Alîm, Hakîm bir zâtı vahdaniyet mertebesinde gösterir. Evet her şeyde bir birlik var. Birlik ise, biri gösterir. Meselâ, dünyanın lâmbası olan Güneş birdir; öyle ise, dünyanın mâliki dahi birdir. Meselâ, zemin yüzündeki zîhayatların hizmetçileri olan hava, ateş, su birdir; öyle ise, onları istihdam eden ve bizlere müsahhar eden dahi birdir.

ÜÇÜNCÜ KELİME: لاَ شَرِيكَ لَهُ Şu kelimeyi, Otuzikinci Söz'ün Birinci Makamı gayet kuvvetli ve şaşaalı bir surette isbat ettiğinden, ona havale ederiz. Onun fevkinde beyan olamaz, ondan daha ileri beyana lüzum yok ve izah edilmez.

DÖRDÜNCÜ KELİME: لَهُ الْمُلْكُ Yani: Ferş'ten Arş'a, seradan süreyyaya, zerrattan seyyarata, ezelden ebede

kadar herbir mevcud, semavat ve arz, dünya ve âhiret, her şey onun mülküdür. Mâlikiyet mertebe-i uzması, tevhid-i a'zam suretinde onundur. Şu mertebe-i uzma-i mâlikiyet ve makam-ı a'zam-ı tevhidin bir hüccet-i kübrası, latif bir zamanda ve latif bir hatırada, Arabî ibaresinde, şu âcizin hatırına ilka edildi. O latif hatıranın hatırı için, aynı ibare-i Arabiyeyi kaydedip, sonra mealini yazacağız.

لَهُ الْمُلْكُ ِلاَنَّ ذَاكَ الْعَالَمَ الْكَبِيرَ كَهذَا الْعَالَمِ الصَّغِيرِ ❊ مَصْنُوعَا قُدْرَتِهِ مَكْتُوبَا قَدَرِهِ ❊ اِبْدَاعُهُ لِذَاكَ صَيَّرَهُ مَسْجِدًا ❊ اِيجَادُهُ لِهذَا صَيَّرَهُ سَاجِدًا اِنْشَاؤُهُ لِذَاكَ صَيَّرَ ذَاكَ مِلْكًا ❊ اِيجَادُهُ لِهذَا صَيَّرَهُ مَمْلُوكًا ❊ صَنْعَتُهُ فِى ذَاكَ تَظَاهَرَتْ كِتَابًا ❊ صِبْغَتُهُ فِى هذَا تَزَاهَرَتْ خِطَابًا ❊ قُدْرَتُهُ فِى ذَاكَ تُظْهِرُ حِشْمَتَهُ ❊ رَحْمَتُهُ فِى هذَا تُنَظِّمُ نِعْمَتَهُ ❊ حِشْمَتُهُ فِى ذَاكَ تَشْهَدُ هُوَ الْوَاحِدُ ❊ نِعْمَتُهُ فِى هذَا تُعْلِنُ هُوَ اْلاَحَدُ ❊ سِكَّتُهُ فِى ذَاكَ فِى الْكُلِّ وَاْلاَجْزَاءِ ❊ خَاتَمُهُ فِى هذَا فِى الْجِسْمِ وَ اْلاَعْضَاءِ ❊

Birinci Fıkra: ذَاكَ الْعَالَمَ الْكَبِيرَ...الخ Yani: Şu kâinat denilen âlem-i ekber ve insan denilen onun misal-i musaggarı olan âlem-i asgar, kudret ve kader kalemiyle yazılan âfâkî ve enfüsî vahdaniyet delailini gösteriyorlar. Evet kâinattaki san'at-ı muntazamanın küçük bir mikyasta, nümunesi insanda vardır. O daire-i kübradaki san'at, Sâni'-i Vâhid'e şehadet ettiği gibi, şu insanda olan küçük mikyastaki hurdebînî san'at dahi, yine o Sâni'a işaret eder, vahdetini gösterir. Hem nasılki şu insan gayet manidar bir mektub-u Rabbanîdir, muntazam bir kaside-i kaderdir.. öyle de şu kâinat dahi, aynı o kalem-i kaderle, fakat büyük bir mikyasta yazılmış muntazam bir kaside-i kaderdir. Hiç mümkün müdür ki; hadsiz alâmet-i farika ile bütün insanlara bakan şu insan yüzündeki sikke-i vahdete ve bütün mevcudatı omuz omuza, el ele, baş başa veren kâinat üstündeki hâtem-i vahdaniyete, Vâhid-i Ehad'den başka bir şey'in müdahalesi bulunsun?

İkinci Fıkra: اِبْدَاعُهُ لِذَاكَ...الخ Meali şudur: Sâni'-i Hakîm, âlem-i ekberi öyle bedî' bir surette halk edip âyât-ı kibriyasını üstünde nakşetmiş ki; kâinatı bir mescid-i kebir şekline döndürmüş ve insanı dahi öyle bir tarzda icad edip, ona akıl vererek, onunla o mu'cizat-ı san'atına ve o bedî'

kudretine karşı secde-i hayret ettirerek, ona âyât-ı kibriyayı okutturup, kemerbeste-i ubudiyet ettirerek, o mescid-i kebirde bir abd-i sâcid fıtratında yaratmıştır. Hiç mümkün müdür ki: Şu mescid-i kebirin içindeki sâcidlerin, âbidlerin mabud-u hakikîleri; o Sâni'-i Vâhid-i Ehad'den başkası olabilsin?.

Üçüncü Fıkra: اِنْشَائُهُ لِذَاكَ...الخ Meali şudur ki: O Mâlik-ül Mülk-i Zülcelal, âlem-i ekberi, bahusus Küre-i Arz yüzünü öyle bir surette inşa ederek yapmıştır ki; birbiri içinde hadsiz daireler olup, herbir daire bir tarla hükmünde olup, vakit be-vakit, mevsim be-mevsim, asır be-asır; eker, biçer, mahsulât alır. Mütemadiyen mülkünü çalıştırır, tasarruf eder. En büyük daire olan zerrat âlemini bir tarla yapıp, her zaman kâinat kadar mahsulâtı; kudretiyle, hikmetiyle onda eker, biçer, kaldırır. Âlem-i şehadetten âlem-i gayba, daire-i kudretten daire-i ilme gönderir. Sonra mutavassıt bir daire olan zemin yüzünü, aynen öyle bir mezraa yapmış ki; mevsim be-mevsim âlemleri, enva'ları içinde eker, biçer, kaldırır. Manevî mahsulâtını dahi gaybî, uhrevî, misalî ve manevî âlemlerine gönderir. Daha küçük bir daire olan bir bahçeyi yine yüz defa, bin defa kudretle doldurup, hikmetle boşalttırıyor. Daha küçük bir daire olan bir zîhayatı, meselâ bir ağacı, bir insanı, yüz defa onun kadar, ondan mahsulât alır. Demek o Mâlik-ül Mülk-i Zülcelal; küçük-büyük, cüz'î-küllî herşey'i birer model hükmünde inşa ederek, yüzler tarzda, taze taze nakışlarla münakkaş mensucat-ı san'atını onlara giydirir; cilve-i esmasını, mu'cizat-ı kudretini izhar eder. Kendi mülkünde herbir şey'i, birer sahife hükmünde inşa etmiş; her sahifede, yüzer tarzda manidar mektubatını yazar; hikmetinin âyâtını izhar eder, zîşuurlara okutturur. Şu âlem-i ekberi, mülk şeklinde inşa etmekle beraber; şu insanı dahi öyle bir surette halketmiştir ve ona öyle cihazat ve âletler ve havâs ve hissiyatlar ve bilhâssa nefs, heva ve ihtiyaç ve iştiha ve hırs ve dava vermiştir ki; o geniş mülkünde, bütün mülke muhtaç bir memluk hükmüne getirmiştir.

İşte hiç mümkün müdür ki: Pek büyük olan âlem-i zerrattan tâ bir sineğe kadar bütününü mülk ve tarla yapan ve küçük insanı, o büyük mülke nâzır ve müfettiş ve çiftçi ve tüccar ve dellâl ve âbid ve memluk yaptıran ve kendine, muhterem bir misafir ve sevgili bir muhatab ittihaz eden o Mâlik-ül Mülk-i Zülcelal'den başka, o mülke tasarruf edip, o memluke seyyid olabilsin?

Dördüncü Fıkra: صَنْعَتُهُ فِى ذَاكَ...الخ ibaresidir. Meali şudur ki: Sâni'-i Zülcelal'in âlem-i ekberdeki san'atı o derece manidardır ki; o san'at, bir kitab suretinde tezahür edip, kâinatı bir kitab-ı kebir hükmüne getirdiğinden, akl-ı beşer, hakikî fenn-i hikmet kütübhanesini ondan aldı ve ona göre yazdı. Ve o kitab-ı hikmet, o derece hakikatla bağlı ve hakikattan meded alıyor ki, büyük Kitab-ı Mübin'in bir nüshası olan Kur'an-ı Hakîm şeklinde ilân edildi. Hem nasılki kâinattaki san'atı, kemal-i intizamından kitab şekline girdi; insandaki sıbgatı ve nakş-ı hikmeti dahi, hitab çiçeğini açtı. Yani o san'at, o derece manidar ve hassas ve güzeldir ki; o makine-i zîhayattaki cihazatı, fonoğraf gibi nutka geldi, söylettirdi. Ve öyle bir ahsen-i takvim içinde bir sıbga-i Rabbaniye vermiş ki; o maddî, cismanî, camid kafada; manevî, gaybî, hayatdar olan beyan ve hitab çiçeği açıldı. Ve o insan kafasındaki kabiliyet-i nutk u beyana, o derece ulvî cihazat ve istidad verdi ki; Sultan-ı Ezelî'ye muhatab olacak bir makamda inkişaf ettirdi, terakki verdi. Yani fıtrat-ı insaniyedeki sıbgat-ı Rabbaniye, hitab-ı İlahî çiçeğini açtı. Hiç mümkün müdür ki: Kitab derecesine gelen bütün mevcudattaki san'ata ve hitab makamına gelen insandaki o sıbgata, Vâhid-i Ehad'den başkası karışabilsin? Hâşâ!..

Beşinci Fıkra: قُدْرَتُهُ فِى ذَاكَ...الخ ibaresidir. Meali şudur ki: Kudret-i İlahiye âlem-i ekberde, haşmet-i rububiyetini gösteriyor. Rahmet-i Rabbaniye ise âlem-i asgar olan insanda, nimetleri tanzim ediyor. Yani Sâni'in kudreti, kibriya ve celal noktasında, kâinatı öyle muhteşem bir saray şeklinde icad ediyor ki; Güneş'i büyük bir elektrik lâmbası, Kamer'i kandil ve yıldızları mumlar meyveleriyle yaldızlar,

elektrikler. Ve zemin yüzünü bir sofra, bir tarla, bir bahçe, bir haliçe ve dağları birer mahzen, birer direk, birer kal'a ve hâkeza bütün eşyayı büyük bir mikyasta o büyük sarayın levazımatı şekline getirerek, şaşaalı bir surette haşmet-i rububiyetini gösterdiği gibi; cemal noktasında rahmeti dahi en küçük zîhayata kadar her zîruha enva'-ı nimetini verir, onun ile tanzim eder.. baştan aşağıya kadar nimetlerle süsleyip, lütf u keremle tezyin eder ve o haşmet-i celaliyeye karşı cemal-i rahmetini o küçücük lisanlarla o büyük lisana karşı çıkarır. Yani: Güneş ve Arş gibi büyük cirmler, haşmet lisanıyla "Yâ Celil, yâ Kebir, yâ Azîm" dedikleri vakit; sinek ve semek gibi o küçücük zîhayatlar dahi rahmet lisanıyla "Yâ Cemil, yâ Rahîm, yâ Kerim" diyerek o musika-i kübraya latif nağamatlarını katıyorlar, tatlılaştırıyorlar. Hiç mümkün müdür ki: O Celil-i Zülcemal'den ve o Cemil-i Zülcelal'den başka birşey, kendi başıyla şu âlem-i ekber ve asgara icad cihetinde müdahale edebilsin? Hâşâ!..

Altıncı Fıkra: حِشْمَتُهُ فِى ذَاكَ...الخ ibaresidir. Meali şudur ki: Yani, kâinatın heyet-i mecmuasında tezahür eden haşmet-i rububiyet, vahdaniyet-i İlahiyeyi isbat edip gösterdiği gibi; zîhayatların cüz'iyatlarına mukannen erzaklarını veren nimet-i Rabbaniye dahi, ehadiyet-i İlahiyeyi isbat edip gösterir. Vâhidiyet ise, bütün o mevcudat birinindir ve birine bakar ve birinin icadıdır demektir. Ehadiyet ise; herbir şeyde, Hâlık-ı Külli Şey'in ekser esması tecelli ediyor demektir. Meselâ Güneş'in ziyası, bütün zeminin yüzünü ihata ettiği haysiyetiyle, vâhidiyet misalini gösterir. Ve herbir şeffaf cüz'de ve su katrelerinde, Güneş'in ziyası ve harareti ve ziyasındaki yedi rengi ve bir nevi gölgesi bulunması, ehadiyet misalini gösterir. Ve herbir şeyde hususan zîhayatta ve bilhâssa herbir insanda; o Sâni'in ekser esması onda tecelli ettiği cihetle, ehadiyeti gösterir.

İşte şu fıkra işaret eder ki: Kâinatta tasarruf eden haşmet-i rububiyet, o koca Güneş'i şu zemin yüzündeki zîhayatlara bir hizmetkâr, bir lâmba, bir ocak; ve koca Küre-

i Zemini onlara bir beşik, bir menzil, bir ticaretgâh; ve ateşi, heryerde hazır bir aşçı ve dost; ve bulutu, süzgeç ve murdia; ve dağları, mahzen ve anbar; ve havayı, zîhayata enfas ve nüfusa yelpaze; ve suyu, yeniden hayata girenlere süt emziren dâye ve hayvanata âb-ı hayat veren bir şerbetçi hükmüne getiren rububiyet-i İlahiye, gayet vazıh bir surette vahdaniyet-i İlahiyeyi gösterir. Evet Hâlık-ı Vâhid'den başka kim Güneş'i Arzlılara müsahhar bir hizmetkâr eder? Ve o Vâhid-i Ehad'den başka kim havayı elinde tutar, pek çok vazifelerle tavzif edip, rûy-i zeminde çevik-çalak bir hizmetkâr eder? Ve o Vâhid-i Ehad'den başka kimin haddine düşmüştür ki, ateşi aşçı yapsın ve kibrit başı kadar bir zerrecik ateşe, binler batman eşyayı yuttursun ve hâkeza... Herbir şey, herbir unsur, herbir ecram-ı ulviye, o haşmet-i rububiyet noktasında Vâhid-i Zülcelal'i gösterir.

İşte celal ve haşmet noktasında vâhidiyet göründüğü gibi, cemal ve rahmet noktasında dahi nimet ve ihsan, ehadiyet-i İlahiyeyi ilân eder. Çünki zîhayatta ve bilhâssa insanda, o derece san'at-ı câmia içinde; hadsiz enva'-ı nimeti anlayacak, kabul edecek, isteyecek cihazat ve âletler vardır ki; bütün kâinatta tecelli eden bütün esmasının cilvesine mazhardır. Âdeta bir nokta-i mihrakıye hükmünde, bütün esma-i hüsnayı birden mahiyetinin âyinesiyle gösterir ve onunla ehadiyet-i İlahiyeyi ilân eder.

Yedinci Fıkra: سِكَّتُهُ فِى ذَاكَ فِى الْكُلِّ وَالْاَجْزَاءِ خَاتَمُهُ فِى هذَا فِى الْجِسْمِ وَالْاَعْضَاءِ Meali şudur ki: Sâni'-i Zülcelal âlem-i ekberin heyet-i mecmuasında bir sikke-i kübrası olduğu gibi, bütün eczasında ve enva'ında dahi birer sikke-i vahdet koymuştur. Âlem-i asgar olan insanın cisminde ve yüzünde birer hâtem-i vahdaniyet bastığı gibi, herbir a'zâsında dahi, birer mühr-ü vahdeti vardır. Evet o Kadîr-i Zülcelal her şeyde, külliyatta ve cüz'iyatta, yıldızlarda ve zerrelerde birer sikke-i vahdet koymuştur ki; ona şehadet eder. Ve birer mühr-ü vahdaniyet basmıştır ki, ona delalet eder. Şu hakikat-ı uzma, Yirmiikinci Söz'de ve Otuzikinci Söz'de ve Otuzüçüncü Mektub'un otuzüç aded Penceresinde gayet parlak ve kat'î bir surette

izah ve isbat edildiğinden onlara havale edip, sözü keser, burada hâtime veririz.

BEŞİNCİ KELİME: لَهُ الْحَمْدُ Yani: Bütün mevcudatta sebeb-i medh ü sena olan kemalât onundur. Öyle ise, hamd dahi ona aittir. Ezelden ebede kadar her kimden her kime karşı gelen ve gelecek medh ü sena ona aittir. Çünki sebeb-i medih olan nimet ve ihsan ve kemal ve cemal ve medar-ı hamd olan herşey onundur, ona aittir. Evet âyât-ı Kur'aniyenin işaratıyla, bütün mevcudattan daimî bir surette dergâh-ı İlahiyeye giden bir ubudiyettir, bir tesbihtir, bir secdedir, bir duadır ve bir hamd ü senadır ki; daimî o dergâha gidiyor. Şu hakikat-ı Tevhidi isbat eden bir bürhan-ı a'zama şöyle işaret ederiz ki:

Şu kâinata baktığımız vakit, bağistan şeklinde; sakfı ulvî yıldızlarla yaldızlanmış, zemini zînetli mevcudatla şenlenmiş surette görünüyor. İşte şu bağistandaki muntazam nuranî ecram-ı ulviye ve hikmetli ve zînetli mevcudat-ı süfliye, umumen herbiri lisan-ı mahsusuyla derler ki: Biz bir Kadîr-i Zülcelal'in mu'cizat-ı kudretiyiz. Bir Hâlık-ı Hakîm ve bir Sâni'-i Kadîr'in vahdetine şehadet ederiz.

Ve şu bağistan-ı âlem içindeki Küre-i Arz'a bakıyoruz, görüyoruz ki: Bir bahçe şeklinde rengârenk yüzbinler süslü çiçekli nebatat taifeleri onda serilmiş ve çeşit çeşit yüzbinler enva'-ı hayvanat onda serpilmiştir.

İşte şu zemin bahçesinde bütün o süslü nebatat ve zînetli hayvanat, muntazam suretleriyle ve mevzun şekilleriyle ilân ediyorlar ki: Biz bir tek Sâni'-i Hakîm'in san'atından birer mu'cizesi, birer hârikasıyız ve vahdaniyetin birer dellâlı, birer şahidiyiz.

Hem o bahçedeki ağaçların başlarına bakar görürüz ki: Gayet derecede alîmane, hakîmane, kerimane, latifane, cemilane yapılmış muhtelif suretlerde meyveleri, çiçekleri görüyoruz. İşte şunlar bil'umum bir lisan ile ilân ederler ki: Biz, bir Rahman-ı Zülcemal'in ve bir Rahîm-i Zülkemal'in mu'ciznüma hediyeleriyiz, hayretnüma ihsanlarıyız.

İşte bağistan-ı kâinattaki ecram ve mevcudat ve Küre-i Arz bahçesindeki nebatat ve hayvanat ve eşcar ve nebatatın başlarındaki ezhar ve semerat; nihayet derecede yüksek bir sadâ ile şehadet eder, ilân eder, derler ki: Bizim Hâlıkımız ve Musavvirimiz ve bizi hediye veren Kadîr-i Zülcemal, Hakîm-i Bîmisal, Kerim-i Pür-neval herşey'e kādirdir. Hiçbir şey ona ağır gelmez. Hiçbir şey daire-i kudretinden hariç olamaz. Kudretine nisbeten, zerreler yıldızlar birdir. Küllî, cüz'î kadar kolaydır. Cüz', küll kadar kıymetlidir. En büyük, en küçük kadar kudretine nisbeten rahattır. Küçük, büyük kadar san'atlıdır.. belki san'atça bazı küçük, büyükten daha büyüktür. Bütün mazideki acaib-i kudreti olan vukuat şehadet eder ki; o Kadîr-i Mutlak, bütün istikbaldeki acaib-i imkânata muktedirdir. Dünü getiren, yarını getirdiği gibi; maziyi icad eden o Zât-ı Kadîr, istikbali dahi icad eder. Dünyayı yapan o Sâni'-i Hakîm, âhireti de yapar. Evet Mabud-u Bilhak yalnız o Kadîr-i Zülcelal olduğu gibi, Mahmud-u Bil'ıtlak yine yalnız odur. İbadet ona mahsus olduğu gibi, hamd ü sena dahi ona hastır. Hiç mümkün müdür ki: Semavat ve Arz'ı halkeden bir Sâni'-i Hakîm, Semavat ve Arz'ın en mühim neticesi ve kâinatın en mükemmel meyvesi olan insanları başıboş bıraksın, esbab ve tesadüfe havale etsin, hikmet-i bahiresini abesiyete kalbetsin? Hâşâ!.. Hiç mümkün müdür ki: Hakîm, Alîm bir zât, bir ağacı gayet ehemmiyetle tedbir ve tasvir edip ve gayet derecede hikmetle idare ve terbiye ettiği halde; o ağacın gayesi, faidesi olan meyvelerine bakmayıp ehemmiyet vermesin; hırsız ellere, boş yerlere dağılsın, zayi' olsun? Elbette bakmamak, ehemmiyet vermemek olamaz. Çünki ağaca ehemmiyet vermek, meyveleri içindir.

İşte, şu kâinatın zîşuuru ve en mükemmel meyvesi ve neticesi ve gayesi, insandır. Şu kâinatın Sâni'-i Hakîm'i mümkün müdür ki, şu zîşuur meyvelerin meyveleri olan hamd ve ibadeti, şükür ve muhabbeti başkalara verip hikmet-i bahiresini hiçe indirsin veyahut kudret-i

mutlakasını acze kalbettirsin veyahut ilm-i muhitini cehle çevirsin? Yüzbin defa hâşâ!

Hiç mümkün müdür ki: Şu kâinat sarayının binasındaki makasıd-ı Rabbaniyenin medarı olan zîşuur ve zîşuurun serfirazı olan nev'-i insanın mazhar olduğu nimetlere mukabil izhar ettikleri şükür ve ibadeti, o saray-ı kâinatın Sâni'inden başkasına gitsin. Ve o Sâni'-i Zülcelal, o gayet-ül gaye olan şükür ve ibadeti başkalara gitmesine müsaade etsin.

Hem hiç mümkün müdür ki: Hadsiz enva'-ı nimetiyle kendini zîşuurlara sevdirsin; ve hadsiz mu'cizat-ı san'atıyla kendini onlara tanıttırsın; sonra onların şükür ve ibadetlerini, hamd ve muhabbetlerini, marifet ve minnetdarlıklarını esbaba ve tabiata terkedip ehemmiyet vermesin; hikmet-i mutlakasını inkâr ettirsin; saltanat-ı rububiyetini hiçe indirsin! Yüzbin defa hâşâ ve kellâ!..

Hiç mümkün müdür ki: Bir baharı halkedemeyen ve bütün meyveleri icad edemeyen ve yer yüzünde sikkeleri bir olan bütün elmaları inşa edemeyen; onların bir misal-i musaggarı olan bir elmayı halkedip ve o elmayı nimet olarak birisine yedirsin, şükrünü kazansın, Mahmud-u Bil'ıtlak'a hamd noktasında iştirak etsin? Hâşâ!.. Çünki bir elmayı halkeden kim ise, bütün dünyaya gelen elmaları icad eden yine o olabilir. Çünki sikke birdir. Hem elmaları icad eden kim ise, bütün dünyada medar-ı rızk olan hububat ve semeratı halkeden yine odur. Demek en küçük cüz'î bir zîhayata, en cüz'î bir nimeti veren, doğrudan doğruya kâinatın Hâlıkıdır ve Rezzak-ı Zülcelal'dir. Öyle ise şükür ve hamd, doğrudan doğruya ona aittir. Öyle ise hakikat-ı kâinat, daima hak lisanıyla der: لَهُ الْحَمْدُ مِنْ كُلِّ اَحَدٍ مِنَ اْلاَزَلِ اِلَى اْلاَبَدِ

ALTINCI KELİME: يُحْيِى Yani: Hayat veren yalnız odur. Öyle ise, her şey'in Hâlıkı dahi yalnız odur. Çünki kâinatın ruhu, nuru, mayesi, esası, neticesi, hülâsası hayattır. Hayatı veren kim ise, bütün kâinatın Hâlıkı da odur. Hayatı veren elbette odur, Hayy u Kayyum'dur.

İşte şu mertebe-i tevhidin bürhan-ı a’zamına şöyle işaret ederiz ki: -Başka bir Söz’de izah ve isbat edildiği gibi- zemin yüzünün sahrasında çadırları kurulmuş gayet muhteşem zîhayatlar ordusunu görüyoruz. Evet Hayy u Kayyum’un hadsiz ordularından, her bahar mevsiminde yeni silâh altına alınmış, gaibden gelen taze bir ordu meydana çıkmış görüyoruz. Şu orduya bakıyoruz ki: Nebatat taifelerinden ikiyüzbinden ziyade ve hayvanat milletlerinden yine yüzbinden fazla çeşit çeşit muhtelif kavimler görüyoruz. Herbir milletin, herbir taifenin elbisesi ayrı, erzakı ayrı, talimatı ayrı, terhisatı ayrı, silâhları ayrı, müddet-i askeriyeleri ayrı olduğu halde; bir kumandan-ı a’zam hadsiz kudret ve hikmetiyle ve nihayetsiz ilim ve iradesiyle, bitmez rahmetiyle, tükenmez hazinesiyle, hiçbirini unutmayarak, şaşırmayarak, karıştırmayarak, geciktirmeyerek.. ayrı ayrı bütün o üçyüz binden ziyade milletleri ve taifeleri kemal-i intizam ile, tamam-ı mizan ile, vakti vaktine ayrı ayrı erzaklarını, ayrı ayrı elbiselerini, ayrı ayrı silâhlarını vererek, ayrı ayrı talimat yaptırarak, ayrı ayrı terhisat ettiğini, gözü bulunan bilmüşahede görür ve kalbi bulunan biaynelyakîn tasdik eder.

İşte hiç mümkün müdür ki: Şu ihya ve idareye ve şu terbiye ve iaşeye; o orduyu bütün şuunatıyla ihata eden bir ilm-i muhitin ve o orduyu bütün levazımatıyla idare eden bir kudret-i mutlakanın sahibinden başkası karışabilsin, müdahale edebilsin, onda hissesi olsun? Yüzbinler defa hâşâ!..

Malûmdur ki: Bir taburda on millet bulunsa, ayrı ayrı techiz etmesi on tabur kadar güç olduğundan; âciz insanlar, ister istemez bir tarzda techize mecbur olmuşlar. Halbuki Hayy u Kayyum şu muhteşem ordusu içinde, üçyüzbinden ziyade milletlere, ayrı ayrı techizat-ı hayatiyeyi veriyor. Hem külfetsiz, müşkilâtsız, kolay bir tarzda, hafif bir şekilde, gayet hakîmane ve intizam-perverane veriyor. Ve koca orduya, bir tek lisan ile, هُوَ الَّذِى يُحْيِى dedirtip; kâinat

mescidinde o cemaat-ı uzmaya اَللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاّٰ هُوَ الْحَىُّ الْقَيُّومُ لاَ تَاْخُذُهُ سِنَةٌ وَ لاَنَوْمٌ ilh... okutturuyor...

YEDİNCİ KELİME: وَ يُمِيتُ Yani: Mevti veren odur. Yani: Hayatı veren o olduğu gibi; hayatı alan, mevti veren dahi yine odur. Evet mevt, yalnız tahrib ve sönmek değildir ki esbaba verilsin, tabiata havale edilsin. Belki nasıl bir tohum zahiren ölüp çürüyor, fakat bâtınen bir sünbülün hayatına ve yoğurmasına.. yani cüz'î tohumluk hayatından, küllî sünbül hayatına geçiyor. Öyle de mevt dahi zahiren bir inhilal ve bir intıfa göründüğü halde, hakikatta insan için, hayat-ı bâkiyeye ünvan ve mukaddeme ve mebde' oluyor. Öyle ise hayatı veren ve idare eden Kadîr-i Mutlak, yine elbette mevti dahi o icad eder. Şu kelimedeki mertebe-i uzma-yı tevhidin bir bürhan-ı a'zamına şöyle işaret ederiz ki: Otuzüçüncü Mektub'un Yirmidördüncü Penceresi'nde beyan edildiği gibi: Şu mevcudat, irade-i İlahiye ile seyyaledir. Şu kâinat, emr-i Rabbanî ile seyyaredir. Şu mahlukat, izn-i İlahî ile, zaman nehrinde mütemadiyen akıyor.. âlem-i gaybdan gönderiliyor, âlem-i şehadette vücud-u zahirî giydiriliyor, sonra âlem-i gayba muntazaman yağıyor, iniyor. Ve emr-i Rabbanî ile, mütemadiyen istikbalden gelip, hâle uğrayarak teneffüs eder, maziye dökülür.

İşte şu mahlukatın şu seyelanı, gayet hakîmane rahmet ve ihsan dairesinde; ve şu seyeranı, gayet alîmane hikmet ve intizam dairesinde; ve şu cereyanı, gayet Rahîmane şefkat ve mizan dairesinde baştan aşağıya kadar hikmetlerle maslahatlarla neticelerle ve gayelerle yapılıyor. Demek bir Kadîr-i Zülcelal, bir Hakîm-i Zülkemal mütemadiyen tavaif-i mevcudatı ve her taife içindeki cüz'iyatı ve o taifelerden teşekkül eden âlemleri, kudretiyle hayat verip tavzif eder. Sonra hikmetiyle terhis edip, mevte mazhar eder; âlem-i gayba gönderir. Daire-i kudretten, daire-i ilme çevirir.

İşte hiç mümkün müdür ki: Şu kâinatı, heyet-i mecmuasıyla çevirmeğe muktedir olmayan ve bütün

zamanlara hükmü geçmeyen ve âlemleri hayata ve mevte bir ferd gibi mazhar etmeğe kudreti yetmeyen ve baharları, bir çiçek gibi hayat verip, yer yüzüne takıp, sonra mevt ile ondan koparıp alamayan bir zât; mevt ve imateye sahib çıkabilsin? Evet en cüz'î bir zîhayatın mevti dahi, hayatı gibi bütün hakaik-i hayat ve enva'-ı mevt elinde bulunan bir Zât-ı Zülcelal'in kanunuyla, izniyle, emriyle, kuvvetiyle, ilmiyle olmak zarurîdir.

SEKİZİNCİ KELİME: وَ هُوَ حَىٌّ لاَ يَمُوتُ Yani: Hayatı daimîdir, ezelî ve ebedîdir. Mevt ve fena, adem ve zeval ona ârız olamaz. Çünki hayat, ona zâtîdir. Zâtî olan, zâil olamaz. Evet ezelî olan elbette ebedîdir. Kadîm olan, elbette bâkidir. Vâcib-ül Vücud olan, elbette sermedîdir. Evet bir hayat ki, bütün vücud, bütün envârıyla onun gölgesidir. Nasıl adem ona ârız olabilir? Evet bir hayat ki, vâcib bir vücud onun lâzımı ve ünvanıdır; elbette adem ve fena hiçbir cihetle ona ârız olamaz. Evet bir hayat ki; bütün hayatlar mütemadiyen onun cilvesiyle zuhura gelir ve bütün hakaik-i sabite-i kâinat ona istinad eder, onunla kaimdir; elbette hiçbir cihetle fena ve zeval ona ârız olamaz. Evet bir hayat ki; onun bir lem'a-i cilvesi, maruz-u fena ve zeval olan eşya-yı kesîreye bir vahdet verip bekaya mazhar eder ve dağılmaktan kurtarır ve vücudunu muhafaza eder ve bir nevi bekaya mazhar eder. Yani hayat; kesrete bir vahdet verir, ibka eder. Hayat gitse; dağılır, fenaya gider. Elbette öyle hadsiz lemaat-ı hayatiye bir cilvesi olan hayat-ı vâcibeye, zeval ve fena yanaşamaz.

Şu hakikata şahid-i katı', şu kâinatın zeval ve fenasıdır. Yani mevcudat vücudlarıyla, hayatlarıyla nasılki o Hayy-ı Lâyemut'un hayatına ve o hayatın vücub-u vücuduna delalet ve şehadet ederler; [17](Haşiye) öyle de: Mevtleriyle, zevalleriyle o hayatın bekasına, sermediyetine delalet eder ve şehadet ederler. Çünki mevcudat zevale gittikten sonra, arkalarında yine kendileri gibi hayata mazhar olup yerlerine geldiklerinden gösteriyor ki; daimî bir zîhayat var

ki, mütemadiyen cilve-i hayatı tazelendiriyor. Nasılki Güneş'e karşı cereyan eden bir nehrin yüzünde kabarcıklar parlar gider. Gelenler aynı parlamayı gösterip, taife taife arkasında parlayıp sönüp gider. Bu sönmek, parlamak vaziyetiyle; yüksek daimî bir Güneş'in devamına delalet ederler. Öyle de, şu mevcudat-ı seyyaredeki hayat ve mevtin değişmeleri ve münavebeleri, bir Hayy-ı Bâki'nin beka ve devamına şehadet ederler.

Evet şu mevcudat âyinelerdir. Fakat zulmet nura âyine olduğu gibi, hem karanlık ne derece şiddetli ise o derece nurun parlamasını gösterdiği gibi, çok cihetlerle zıddiyet noktasında âyinedarlık ederler. Meselâ: Nasılki mevcudat acziyle kudret-i Sâni'a âyinedarlık eder, fakrıyla gınasına âyinedar olur. Öyle de, fenasıyla bekasına âyinedarlık eder. Evet zeminin yüzü ve yüzündeki eşcarın kıştaki vaziyet-i fakiraneleri ve baharda şaşaa-paş olan servet ve gınaları gayet kat'î bir surette, bir Kadîr-i Mutlak ve Ganiyy-i Alelıtlak'ın kudret ve rahmetine âyinedarlık eder. Evet bütün mevcudat, güya lisan-ı hal ile, Veysel Karanî gibi şöyle münacat ederler; derler ki:

"Yâ İlahenâ! Rabbimiz sensin! Çünki biz abdiz. Nefsimizin terbiyesinden âciziz. Demek bizi terbiye eden sensin!.. Hem sensin Hâlık! Çünki biz mahlukuz, yapılıyoruz. Hem Rezzak sensin! Çünki biz rızka muhtacız, elimiz yetişmiyor. Demek bizi yapan ve rızkımızı veren sensin. Hem sensin Mâlik! Çünki biz memluküz. Bizden başkası bizde tasarruf ediyor. Demek mâlikimiz sensin. Hem sen Aziz'sin, izzet ve azamet sahibisin! Biz zilletimize bakıyoruz, üstümüzde bir izzet cilveleri var. Demek senin izzetinin âyinesiyiz. Hem sensin Ganiyy-i Mutlak! Çünki biz fakiriz. Fakrımızın eline yetişmediği bir gına veriliyor. Demek gani sensin, veren sensin. Hem sen Hayy-ı Bâki'sin! Çünki biz ölüyoruz. Ölmemizde ve dirilmemizde, bir daimî hayat verici cilvesini görüyoruz. Hem sen Bâki'sin! Çünki biz, fena ve zevalimizde senin devam ve bekanı görüyoruz. Hem cevab veren, atiyye veren sensin! Çünki biz umum mevcudat, kālî

ve hâlî dillerimizle daimî bağırıp istiyoruz, niyaz edip yalvarıyoruz. Arzularımız yerlerine geliyor, maksudlarımız veriliyor. Demek bize cevab veren sensin. Ve hâkeza…”

Bütün mevcudatın, küllî ve cüz'î herbirisi birer Veysel Karanî gibi, bir münacat-ı maneviye suretinde bir âyinedarlıkları var. Acz ve fakr ve kusurlarıyla, kudret ve kemal-i İlahîyi ilân ediyorlar.

DOKUZUNCU KELİME: بِيَدِهِ الْخَيْرُ Yani: Bütün hayrat onun elinde, bütün hasenat onun defterinde, bütün ihsanat onun hazinesindedir. Öyle ise hayr isteyen ondan istemeli, iyilik arzu eden ona yalvarmalı… Şu kelimenin hakikatını kat'î bir surette göstermek için, ilm-i İlahînin hadsiz delillerinden bir geniş delilin emarelerine ve lem'alarına şöyle işaret eder ve deriz ki:

Şu kâinatta görünen ef'al ile tasarruf edip icad eden Sâni'in, bir muhit ilmi var. Ve o ilim, onun zâtının hâssa-i lâzıme-i zaruriyesidir, infikâki muhaldir. Nasılki Güneş'in zâtı bulunup ziyası bulunmamak kabil değil; öyle de binler derece ondan ziyade kabil değildir ki, şu muntazam mevcudatı icad eden zâtın ilmi ondan infikâk etsin. Şu ilm-i muhit, o zâta lâzım olduğu gibi, taalluk cihetiyle herşey'e dahi lâzımdır. Yani, hiçbir şey ondan gizlenmesi kabil değildir. Perdesiz, Güneş'e karşı zemin yüzündeki eşya, Güneş'i görmemesi kabil olmadığı gibi; o Alîm-i Zülcelal'in nur-u ilmine karşı eşyanın gizlenmesi, bin derece daha gayr-ı kabildir, muhaldir. Çünki huzur var. Yani herşey daire-i nazarındadır ve mukabildir ve daire-i şuhudundadır ve herşey'e nüfuzu var. Şu camid Güneş, şu âciz insan, şu şuursuz röntgen şuaı gibi zînurlar; hâdis, nâkıs ve ârızî oldukları halde, onların nurları, mukabilindeki her şey'i görüp nüfuz ederlerse; elbette vâcib ve muhit ve zâtî olan nur-u ilm-i ezelîden hiçbir şey gizlenemez ve haricinde kalamaz. Şu hakikata işaret eden kâinatın hadd ü hesaba gelmez alâmetleri, âyetleri vardır. Ezcümle:

Bütün mevcudatta görünen bütün hikmetler, o ilme işaret eder. Çünki hikmet ile iş görmek ilim ile olur. Hem

bütün inayetler, tezyinatlar o ilme işaret eder. İnayetkârane, lütufkârane iş gören; elbette bilir ve bilerek yapar. Hem herbiri birer mizan içindeki bütün intizamlı mevcudat ve herbiri birer intizam içindeki bütün mizanlı ve ölçülü hey'at, yine o ilm-i muhite işaret eder. Çünki intizam ile iş görmek, ilim ile olur. Ölçü ile, tartı ile san'atkârane yapan; elbette kuvvetli bir ilme istinaden yapar. Hem bütün mevcudatta görünen muntazam miktarlar, hikmet ve maslahata göre biçilmiş şekiller, bir kazanın düsturuyla ve kaderin pergârıyla tanzim edilmiş gibi meyvedar vaziyetler ve heyetler, bir ilm-i muhiti gösteriyor.

Evet eşyaya ayrı ayrı muntazam suretler vermek, herşey'in mesalih-i hayatiyesine ve vücuduna lâyık mahsus bir şekil vermek, bir ilm-i muhit ile olur, başka surette olamaz.

Hem bütün zîhayata, herbirisine lâyık bir tarzda, münasib vakitte, ummadığı yerde rızıklarını vermek; bir ilm-i muhit ile olur. Çünki rızkı gönderen; rızka muhtaç olanları bilecek, tanıyacak, vaktini bilecek, ihtiyacını idrak edecek, sonra rızkını lâyık bir tarzda verebilir.

Hem umum zîhayatın, ibham ünvanı altında bir kanun-u taayyüne bağlı olan ecelleri, ölümleri bir ilm-i muhiti gösteriyor. Çünki her taifenin, gerçi ferdlerin zahiren muayyen bir vakt-i eceli görünmüyor, fakat o taifenin iki had ortasında mahdud bir zamanda ecelleri muayyendir. O ecel hengamında, o şey'in arkasında vazifesini idame edecek olan neticesinin, meyvesinin, çekirdeğinin muhafazası ve bir taze hayata inkılab ettirmesi; yine o ilm-i muhiti gösteriyor.

Hem bütün mevcudata şamil, herbir mevcuda lâyık bir surette rahmetin taltifatı; bir rahmet-i vasia içinde bir ilm-i muhiti gösteriyor. Çünki meselâ zîhayatın etfallerini süt ile iaşe eden ve zeminin suya muhtaç nebatatına yağmur ile yardım eden; elbette etfali tanır, ihtiyaçlarını bilir ve o nebatatı görür ve yağmurun onlara lüzumunu derkeder

sonra gönderir ve hâkeza… Bütün hikmetli, inayetli rahmetinin hadsiz cilveleri; bir ilm-i muhiti gösteriyor.

Hem bütün eşyanın san’atındaki ihtimamat ve san’atkârane tasvirat ve mahirane tezyinat, bir ilm-i muhiti gösteriyor. Çünki binler vaziyet-i muhtemele içinde, muntazam ve müzeyyen, san’atlı ve hikmetli bir vaziyeti intihab etmek, derin bir ilim ile olur. Bütün eşyadaki şu tarz-ı intihabat, bir ilm-i muhiti gösteriyor.

Hem icad ve ibda’-ı eşyada kemal-i sühulet, bir ilm-i ekmele delalet eder. Çünki bir işde kolaylık ve bir vaziyette sühulet, derece-i ilim ve meharetle mütenasibdir. Ne kadar ziyade bilse, o derece kolay yapar.

İşte şu sırra binaen herbiri birer mu’cize-i san’at olan mevcudata bakıyoruz ki; hayretnüma bir derecede sühuletle, kolaylıkla, külfetsiz, dağdağasız, kısa bir zamanda fakat mu’ciznüma bir surette icad edilir. Demek hadsiz bir ilim vardır ki, hadsiz sühuletle yapılır ve hâkeza… Mezkûr emareler gibi binler alâmet-i sadıka var ki, şu kâinatta tasarruf eden zâtın muhit bir ilmi vardır. Ve herşey’i bütün şuunatıyla bilir, sonra yapar. Madem şu kâinat sahibinin böyle bir ilmi vardır; elbette insanları ve insanların amellerini görür ve insanlar neye lâyık ve müstehak olduklarını bilir, hikmet ve rahmetin muktezasına göre onlarla muamele eder ve edecek.

Ey insan! Aklını başına al, dikkat et! Nasıl bir zât seni bilir ve bakar, bil ve ayıl!..

Eğer denilse: Yalnız ilim kâfi değildir, irade dahi lâzımdır. İrade olmazsa, ilim kâfi gelmez?

Elcevab: Bütün mevcudat nasılki bir ilm-i muhite delalet ve şehadet eder. Öyle de: O ilm-i muhit sahibinin irade-i külliyesine dahi delalet eder. Şöyle ki: Herbir şey’e, hususan herbir zîhayata pek çok müşevveş ihtimalât içinde, muayyen bir ihtimal ile ve pek çok akîm yollar içinde neticeli bir yol ile ve pek çok imkânat içinde mütereddid iken gayet muntazam bir teşahhus verilmesi; hadsiz cihetlerle bir irade-i külliyeyi gösteriyor. Çünki herşey’in vücudunu ihata

eden hadsiz imkânat ve ihtimalât içinde ve semeresiz akîm yollarda ve karışık ve yeknesak sel gibi mizansız akan camid unsurlardan gayet hassas bir ölçü ile, nazik bir tartı ile ve gayet ince bir intizam ile, nazenin bir nizam ile verilen mevzun şekil ve muntazam teşahhus; bizzarure ve bilbedahe belki bilmüşahede, bir irade-i külliyenin eseri olduğunu gösterir. Çünki hadsiz vaziyetler içinde bir vaziyeti intihab etmek; bir tahsis, bir tercih, bir kasd ve bir irade ile olur ve amd ve arzu ile tahsis edilir. Elbette tahsis, bir muhassısı iktiza eder. Tercih, bir müreccihi ister. Muhassıs ve müreccih ise iradedir. Meselâ: İnsan gibi yüzler muhtelif cihazat ve âlâtın makinesi hükmünde olan bir vücudun, bir katre sudan.. ve yüzer muhtelif a'zâsı bulunan bir kuşun, basit bir yumurtadan.. ve yüzer muhtelif kısımlara ayrılan bir ağacın, basit bir çekirdekten icadları; kudret ve ilme şehadet ettikleri gibi, gayet kat'î ve zarurî bir tarzda onların Sâni'inde bir irade-i külliyeye delalet ederler ki, o irade ile, o şey'in herşey'ini tahsis eder ve o irade ile her cüz'üne, her uzvuna, her kısmına ayrı, has bir şekil verir, bir vaziyet giydirir.

Elhasıl: Nasılki eşyada, meselâ hayvanattaki ehemmiyetli a'zânın, esasat ve netaic itibariyle birbirlerine benzeyişleri ve tevafukları ve bir tek sikke-i vahdet izhar etmeleri, nasıl kat'î olarak delalet ediyor ki; umum hayvanatın Sâni'i birdir, Vâhid'dir, Ehad'dir. Öyle de: O hayvanatın ayrı ayrı teşahhusları ve sîmalarındaki başka başka hikmetli taayyün ve temeyyüzleri delalet eder ki; onların Sâni'-i Vâhid'i, fâil-i muhtardır ve iradelidir; istediğini yapar, istemediğini yapmaz; kasd ve irade ile işler. Madem ilm-i İlahîye ve irade-i Rabbaniyeye mevcudat adedince, belki mevcudatın şuunatı adedince delalet ve şehadet vardır. Elbette bir kısım feylesofların irade-i İlahiyeyi nefy ve bir kısım ehl-i bid'atın kaderi inkâr ve bir kısım ehl-i dalaletin, cüz'iyata adem-i ıttılaını iddia etmeleri ve tabiiyyunun, bir kısım mevcudatı tabiat ve esbaba isnad etmeleri; mevcudat adedince muzaaf bir yalancılıktır ve

mevcudatın şuunatı adedince muzaaf bir dalalet divaneliğidir. Çünki hadsiz şehadet-i sadıkayı tekzib eden, hadsiz bir yalancılık işlemiş olur.

İşte, meşiet-i İlahiye ile vücuda gelen işlerde; “İnşâallah İnşâallah” yerinde, bilerek “tabiî tabiî” demek, ne kadar hata ve muhalif-i hakikat olduğunu kıyas et…

ONUNCU KELİME: وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Yani: Hiçbir şey ona ağır gelemez. Daire-i imkânda ne kadar eşya var, o eşyaya gayet kolay vücud giydirebilir. Ve o derece ona kolay ve rahattır ki: اِنَّمَا اَمْرُهُ اِذَا اَرَادَ شَيْئًا ilh… sırrıyla, güya yalnız emreder, yapılır. Nasılki gayet mahir bir san’atkâr; ziyade kolay bir tarzda, elini işe dokundurur dokundurmaz, makine gibi işler. Ve o sür’at ve mehareti ifade için denilir ki: O iş ve san’at, ona o kadar müsahhardır ki; güya emriyle, dokunmasıyla işler oluyor; san’atlar vücuda geliyor. Öyle de: Kadîr-i Zülcelal’in kudretine karşı eşyanın nihayet derecede müsahhariyet ve itaatine ve o kudretin nihayet derecede külfetsiz ve sühuletle iş gördüğüne işareten, اِنَّمَا اَمْرُهُ اِذَا اَرَادَ شَيْئًا اَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ferman eder. Şu hakikat-ı uzmanın hadsiz esrarından beş sırrını beş nüktede beyan edeceğiz:

Birincisi: Kudret-i İlahiyeye nisbeten en büyük şey, en küçük şey kadar kolaydır. Bir nev’in umum efradıyla icadı, bir ferd kadar külfetsiz ve rahattır. Cennet’i halketmek, bir bahar kadar kolaydır. Bir baharı icad etmek, bir çiçek kadar rahattır. Şu sırrı izah ve isbat eden haşre dair Onuncu Söz’ün âhirinde, hem melaike ve beka-i ruh ve haşre dair Yirmidokuzuncu Söz’de haşir mes’elesinde, İkinci Esas’ın beyanında zikredilen “nuraniyet sırrı”, “şeffafiyet sırrı”, “mukabele sırrı”, “müvazene sırrı”, “intizam sırrı”, “itaat sırrı”, altı temsil ile isbat edilerek gösterilmiştir ki: Kudret-i İlahiyeye nisbeten yıldızlar, zerreler gibi kolaydır; hadsiz efrad bir ferd kadar külfetsiz ve rahatça icad edilir. Madem o iki Söz’de bu altı sır isbat edilmiş, onlara havale ederek burada kısa keseriz.

İkincisi: Kudret-i İlahiyeye nisbeten herşey müsavi olduğuna delil-i katı’ ve bürhan-ı satı’ şudur ki: Hayvanat ve

nebatatın icadında, gözümüzle görüyoruz, hadsiz bir sehavet ve kesret içinde, nihayet derecede bir itkan, bir hüsn-ü san'at bulunuyor. Hem nihayet derecede karışıklık ve ihtilat içinde, nihayet derecede bir imtiyaz ve tefrik görünüyor. Hem nihayet derecede mebzuliyet ve vüs'at içinde, nihayet derecede san'atça kıymetdarlık ve hilkatçe güzellik bulunuyor. Hem nihayet derecede san'atkârane bir surette, çok cihazata ve çok zamana muhtaç olmakla beraber; gayet derecede sühuletle ve sür'atle icad ediliyor. Âdeta birden ve hiçten o mu'cizat-ı san'at vücuda geliyor.

İşte bilmüşahede her mevsimde rûy-i zeminde gördüğümüz bu faaliyet-i kudret, kat'iyyen delalet eder ki: Şu ef'alin menba'ı olan kudrete nisbeten; en büyük şey, en küçük şey kadar kolaydır ve hadsiz efradın icadı ve idareleri, bir ferd kadar rahatça icad ve idare edilir.

Üçüncüsü: Şu kâinatta, şu görünen tasarrufat ve ef'al ile hükmeden Sâni'-i Kadîr'in kudretine nisbeten, en büyük küll en küçük cüz' kadar kolay gelir. Efradça kesretli bir küllînin icadı, bir tek cüz'înin icadı kadar sühuletlidir. Ve en âdi bir cüz'îde, en yüksek bir kıymet-i san'at gösterilebilir. Şu hakikatın sırr-ı hikmeti üç menba'dan çıkar:

Evvelâ: İmdad-ı vâhidiyetten.

Sâniyen: Yüsr-ü vahdetten.

Sâlisen: Tecelli-i ehadiyetten.

Birinci menba' olan imdad-ı vâhidiyet: Yani herşey ve bütün eşya, bir tek zâtın mülkü olsa; o vakit vâhidiyet cihetiyle herbir şey'in arkasında, bütün eşyanın kuvvetini tahşid edebilir. Ve bütün eşya, bir tek şey gibi kolayca idare edilir. Şu sırrı, şöyle bir temsil ile fehme takrib için deriz; meselâ: Nasılki bir memleketin tek bir padişahı bulunsa, o padişah o vahdet-i saltanat kanunu cihetiyle, herbir neferin arkasında bir ordu kuvvet-i maneviyesini tahşid edebilir.. ve edebildiği için; o tek nefer, bir şahı esir edebilir ve şahın fevkinde padişahı namına hükmedebilir. Hem o padişah, vâhidiyet-i saltanat sırrıyla, bir neferi ve bir memuru istihdam ve idare ettiği gibi, bütün orduyu ve bütün

memurlarını idare edebilir. Güya vâhidiyet-i saltanat sırrıyla herkesi, herşey'i, bir ferdin imdadına gönderebilir. Ve herbir ferdi, bütün efrad kadar bir kuvvete istinad edebilir; yani ondan meded alabilir. Eğer o vâhidiyet-i saltanat ipi çözülse ve başıbozukluğa dönse; o vakit herbir nefer, hadsiz bir kuvveti birden kaybedip, yüksek bir makam-ı nüfuzdan sukut eder, âdi bir adam makamına gelir. Ve onların idare ve istihdamları, efrad adedince müşkilât peyda eder.

Aynen öyle de وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَى şu kâinatın Sâni'i, Vâhid olduğundan; herbir şeye karşı, bütün eşyaya müteveccih olan esmayı tahşid eder. Ve nihayetsiz bir san'atla, kıymetdar bir surette icad eder. Lüzum olsa, bütün eşya ile bir tek şey'e bakar, baktırır, meded verir ve kuvvetli yapar. Ve bütün eşyayı dahi o vâhidiyet sırrıyla; bir tek şey gibi icad eder, tasarruf eder, idare eder.

İşte, şu imdad-ı vâhidiyet sırrıyladır ki; şu kâinatta nihayet derecede mebzuliyet ve ucuzluk içinde, nihayet derecede san'atça ve kıymetçe yüksek ve âlî bir keyfiyet görünüyor.

İkinci menba' olan yüsr-ü vahdet: Yani birlik usûlüyle bir merkezde, bir elden, bir kanunla olan işler; gayet derecede kolaylık veriyor. Müteaddid merkezlere, müteaddid kanuna, müteaddid ellere dağılsa müşkilât peyda eder. Meselâ: Nasılki bir ordunun bütün neferatının bir merkezden, bir kanunla, bir kumandan-ı a'zam emriyle esasat-ı techiziyeleri yapılsa; bir tek nefer kadar kolay olur. Eğer ayrı ayrı fabrikalarda, ayrı ayrı merkezlerde techizatları yapılsa; bir ordunun techizine lâzım olan bütün askerî fabrikalar, bir tek neferin techizatı için lâzım gelir. Demek eğer vahdete istinad edilse; bir ordu, bir nefer kadar kolay olur. Eğer vahdet olmazsa; bir nefer, bir ordu kadar techizin esasatı cihetinde müşkilât peyda eder. Hem bir ağacın meyvelerine -vahdet noktasında- bir merkeze, bir kanuna, bir köke istinaden madde-i hayatiye verilse; binler meyveler, tek bir meyve gibi kolay olur. Eğer herbir meyve, ayrı ayrı merkeze rabtedilse ve ayrı ayrı yerden mevadd-ı

hayatiyeleri gönderilse; herbir meyve, bütün ağaç kadar müşkilât peyda eder. Çünki bütün ağaca lâzım olan mevadd-ı hayatiye, herbir meyve için dahi lâzımdır.

İşte şu iki temsil gibi, وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ اْلاَعْلَى şu kâinatın Sâni'i, Vâhid-i Ehad olduğu için, vahdetle iş görür ve vahdetle iş gördüğü için, bütün eşya bir tek şey kadar kolay olur. Hem bir tek şeyi, san'atça bütün eşya kadar kıymetli yapabilir. Ve hadsiz efradı, gayet kıymetdar bir surette icad ederek; şu görünen hadsiz mebzuliyet ve nihayetsiz ucuzluk lisanıyla, cûd-u mutlakını gösterir ve hadsiz sehavetini ve nihayetsiz hallakıyetini izhar eder.

Üçüncü menba' olan tecelli-i ehadiyet: Yani Sâni'-i Zülcelal cisim ve cismanî olmadığı için, zaman ve mekân onu kayıd altına alamaz. Ve kevn ü mekân, onun şuhuduna ve huzuruna müdahale edemez. Ve vesait ve ecram, onun fiiline perde çekemez. Teveccühünde tecezzi ve inkısam olmaz. Bir şey, bir şey'e mani olmaz. Hadsiz ef'ali, bir fiil gibi yapar. Onun içindir ki; bir çekirdekte koca bir ağacı manen dercettiği gibi, bir âlemi bir tek ferdde dercedebilir. Bütün âlem, bir tek ferd gibi dest-i kudretinde çevrilir. Şu sırrı başka Sözlerde izah ettiğimiz gibi, deriz ki: Nasılki nuraniyet itibariyle bir derece kayıdsız olan Güneş'in timsali, herbir cilâlı parlak şeyde temessül eder. Binlerle, milyonlarla âyineler nuruna mukabil gelse, bir tek âyine gibi inkısam etmeden bizzât herbirinde cilve-i misaliyesi bulunur. Eğer âyinenin istidadı olsa, Güneş azametiyle onda âsârını gösterebilir. Bir şey, bir şey'e mani olamaz. Binler, bir gibi ve binler yere, bir yer gibi kolay girer. Herbir yer, binler yer kadar o güneşin cilvesine mazhar olur.

İşte وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ اْلاَعْلَى şu kâinat Sâni'-i Zülcelal'inin nur olan bütün sıfâtıyla ve nuranî olan bütün esmasıyla, teveccüh-ü ehadiyet sırrıyla öyle bir tecellisi var ki; hiçbir yerde olmadığı halde, heryerde hazır ve nâzırdır. Teveccühünde inkısam olmaz. Aynı anda, her yerde, külfetsiz, müzahamesiz her işi yapar.

İşte şu imdad-ı vâhidiyet ve yüsr-ü vahdet ve tecelli-i ehadiyet sırrıyladır ki; bütün mevcudat, bir tek Sâni'a verildiği vakit; o bütün mevcudat, bir tek mevcud gibi kolay ve sühuletli olur. Ve herbir mevcud, hüsn-ü san'atça, bütün mevcudat kadar kıymetli olabilir. Nasılki mevcudatın hadsiz mebzuliyeti içinde, herbir ferdde hadsiz dekaik-ı san'atın bulunması bu hakikatı gösteriyor. Eğer o mevcudat, doğrudan doğruya bir tek Sâni'a verilmezse; o zaman herbir mevcud, bütün mevcudat kadar müşkilâtlı olur ve bütün mevcudat, bir tek mevcud kıymetine sukut eder, iner. Şu halde ya hiçbir şey vücuda gelmeyecek veya gelse de kıymetsiz, hiçe inecektir.

İşte şu sırdandır ki: Ehl-i felsefenin en ziyade ileri gidenleri olan Sofestaîler, tarîk-ı haktan yüzlerini çevirdiklerinden, küfür ve dalalet tarîkına bakmışlar; görmüşler ki: Şirk yolu, tarîk-ı haktan ve tevhid yolundan yüzbin defa daha müşkilâtlıdır, nihayet derecede gayr-ı makuldür. Onun için bilmecburiye herşey'in vücudunu inkâr ederek akıldan istifa etmişler.

Dördüncüsü: Şu kâinatta şu görünen ef'al ile tasarruf eden Zât-ı Kadîr'in kudretine nisbeten Cennet'in icadı, bir bahar kadar kolay ve bir baharın icadı, bir çiçek kadar kolaydır. Ve bir çiçeğin mehasin-i san'atı ve letaif-i hilkati, bir bahar kadar letafetli ve kıymetli olabilir. Şu hakikatın sırrı üç şeydir:

Birincisi: Sâni'deki vücub ile tecerrüd.

İkincisi: Mahiyetinin mübayenetiyle adem-i takayyüd.

Üçüncüsü: Adem-i tahayyüz ile adem-i tecezzidir.

Birinci Sır: Vücub ve tecerrüdün hadsiz kolaylığa ve nihayetsiz sühulete sebebiyet vermeleri, gayet derin bir sırdır. Onu bir temsil ile fehme takrib edeceğiz. Şöyle ki:

Vücud mertebeleri muhteliftir. Ve vücud âlemleri ayrı ayrıdır. Ayrı ayrı oldukları için, vücudda rüsuhu bulunan bir tabaka-i vücudun bir zerresi, o tabakadan daha hafif bir tabaka-i vücudun bir dağı kadardır ve o dağı istiab eder. Meselâ: Âlem-i şehadetten olan kafadaki hardal kadar

kuvve-i hâfıza âlem-i manadan bir kütübhane kadar vücudu içine alır. Ve âlem-i haricîden olan tırnak kadar bir âyine, vücudun âlem-i misal tabakasından koca bir şehri içine alır. Ve o âlem-i haricîden olan o âyine ve o hâfızanın şuurları ve kuvve-i icadiyeleri olsaydı, bir zerrecik vücud-u haricîleri kuvvetiyle, o vücud-u manevîde ve misalîde hadsiz tasarrufat ve tahavvülât yapabilirlerdi. Demek vücud rüsuh peyda ettikçe, kuvvet ziyadeleşir; az bir şey, çok hükmüne geçer. Hususan vücud rüsuh-u tam kazandıktan sonra, maddeden mücerred ise, kayıd altına girmezse; o vakit cüz'î bir cilvesi, sair hafif tabakat-ı vücudun çok âlemlerini çevirebilir.

İşte وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ اْلاَعْلَى şu kâinatın Sâni'-i Zülcelali, Vâcib-ül Vücud'dur. Yani: Onun vücudu zâtîdir, ezelîdir, ebedîdir, ademi mümteni'dir, zevali muhaldir ve tabakat-ı vücudun en rasihi, en esaslısı, en kuvvetlisi, en mükemmelidir. Sair tabakat-ı vücud, onun vücuduna nisbeten gayet zaîf bir gölge hükmündedir. Ve o derece vücud-u Vâcib rasih ve hakikatlı ve vücud-u mümkinat o derece hafif ve zaîftir ki; Muhyiddin-i Arabî gibi çok ehl-i tahkik, sair tabakat-ı vücudu, evham ve hayal derecesine indirmişler; لاَ مَوْجُودَ اِلاَّ هُوَ demişler. Yani: Vücud-u Vâcib'e nisbeten başka şeylere vücud denilmemeli; onlar, vücud ünvanına lâyık değillerdir diye hükmetmişler.

İşte Vâcib-ül Vücud'un hem vâcib, hem zâtî olan kudretine karşı; mevcudatın hem hâdis, hem ârızî vücudları ve mümkinatın hem kararsız, hem kuvvetsiz sübutları; elbette nihayet derecede kolay ve hafif gelir. Bütün ruhları haşr-i a'zamda ihya edip muhakeme etmek; bir baharda, belki bir bahçede, belki bir ağaçta haşr u neşrettiği yaprak ve çiçek ve meyveler kadar kolaydır.

İkinci Sır: Mübayenet-i mahiyet ve adem-i takayyüdün kolaylığa sebebiyeti ise şudur ki: Sâni'-i Kâinat, elbette kâinat cinsinden değildir. Mahiyeti, hiçbir mahiyete benzemez. Öyle ise: Kâinat dairesindeki manialar, kayıdlar onun önüne geçemez; onun icraatını takyid edemez. Bütün

kâinatı birden tasarruf edip çevirebilir. Eğer kâinat yüzündeki görünen tasarrufat ve ef'al, kâinata havale edilse, o kadar müşkilât ve karışıklığa sebebiyet verir ki; hiçbir intizam kalmadığı gibi, hiçbir şey dahi vücudda kalmaz; belki vücuda gelemez. Meselâ: Nasılki kemerli kubbelerdeki ustalık san'atı, o kubbedeki taşlara havale edilse ve bir taburun zabite ait idaresi, neferata bırakılsa; ya hiç vücuda gelmez veyahut çok müşkilât ve karışıklık içinde intizamsız bir vaziyet alacak. Halbuki o kubbelerdeki taşlara vaziyet vermek için, taş nev'inden olmayan bir ustaya verilse ve taburdaki neferatın idaresi, mertebe itibariyle zabitlik mahiyetini haiz olan bir zabite havale edilse; hem san'at kolay olur, hem tedbir ve idare sühuletli olur. Çünki taşlar ve neferler birbirine mani' olurlar; usta ve zabit ise, manisiz her noktaya bakar, idare eder.

İşte وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ اْلاَعْلَى Vâcib-ül Vücud'un mahiyet-i kudsiyesi, mahiyat-ı mümkinat cinsinden değildir. Belki bütün hakaik-i kâinat, o mahiyetin esma-i hüsnasından olan Hak isminin şualarıdır. Madem mahiyet-i mukaddesesi hem Vâcib-ül Vücud'dur, hem maddeden mücerreddir, hem bütün mahiyata muhaliftir; misli, misali, mesîli yoktur. Elbette o Zât-ı Zülcelal'in o kudret-i ezeliyesine nisbeten bütün kâinatın idaresi ve terbiyesi; bir bahar, belki bir ağaç kadar kolaydır. Haşr-i a'zam ve dâr-ı âhiret, Cennet ve Cehennem'in icadı; bir güz mevsiminde ölmüş ağaçların yeniden bir baharda ihyaları kadar kolaydır.

Üçüncü Sır: Adem-i tahayyüz ve adem-i tecezzinin nihayet derecede olan kolaylığa sebebiyet vermelerinin sırrı ise şudur ki: Madem Sâni'-i Kadîr mekândan münezzehtir, elbette kudretiyle her mekânda hazır sayılır. Ve madem tecezzi ve inkısam yoktur; elbette her şeye karşı, bütün esmasıyla müteveccih olabilir. Ve madem heryerde hazır ve herşey'e müteveccih olur.. öyle ise mevcudat ve vesait ve ecram onun ef'aline mümanaat etmez, ta'vik etmez, belki –hiç lüzum yok, farazâ lüzum olsa– elektriğin telleri gibi ve ağacın dalları gibi ve insanın damarları gibi; eşya, vesile-i

teshilat ve vasıta-i vusul-ü hayat ve sebeb-i sür'at-i ef'al hükmüne geçer. Ta'vik, takyid, men' ve müdahale şöyle dursun; belki teshil ve tesri' ve îsale vesile hükmüne geçer. Demek Kadîr-i Zülcelal'in tasarrufat-ı kudretine herşey itaat ve inkıyad cihetinde -ihtiyaç yok- eğer ihtiyaç olsa kolaylığa vesile olur.

Elhasıl: Sâni'-i Kadîr külfetsiz, mualecesiz, sür'atle, sühuletle herşey'i o şey'e lâyık bir surette halkeder. Külliyatı, cüz'iyat kadar kolay icad eder. Cüz'iyatı, külliyat kadar san'atlı halkeder. Evet külliyatı ve semavatı ve arzı halkeden kimse, semavat ve arzda olan cüz'iyatı ve efrad-ı zîhayatiyeyi halkeden elbette yine odur ve ondan başka olamaz. Çünki o küçük cüz'iyat; o külliyatın meyveleri, çekirdekleri, misal-i musaggarlarıdır. Hem o cüz'iyatı icad eden kim ise, cüz'iyatı ihata eden unsurları ve semavat ve arzı dahi o halketmiştir. Çünki görüyoruz ki; cüz'iyat külliyata nisbeten birer çekirdek, birer küçük nüsha hükmündedir. Öyle ise o cüz'îleri halkeden zâtın elinde, anasır-ı külliye ve semavat ve arz bulunmalıdır. Tâ ki, hikmetinin düsturlarıyla ve ilminin mizanlarıyla o küllî ve muhit mevcudatın hülâsalarını, manalarını, nümunelerini; o küçücük misal-i musaggarlar hükmünde olan cüz'iyatta dercedebilsin. Evet acaib-i san'at ve garaib-i hilkat noktasında cüz'iyat, külliyattan geri değil; çiçekler, yıldızlardan aşağı değil; çekirdekler, ağaçların madûnunda değil; belki çekirdekteki nakş-ı kader olan manevî ağaç, bağdaki nesc-i kudret olan mücessem ağaçtan daha acibdir. Ve hilkat-i insaniye, hilkat-i âlemden daha acibdir. Nasılki bir cevher-i ferd üstünde, esîr zerratıyla bir Kur'an-ı hikmet yazılsa, semavat yüzündeki yıldızlarla yazılan bir Kur'an-ı azametten kıymetçe daha ehemmiyetli olabilir. Öyle de; çok küçük cüz'iyatlar var, mu'cizat-ı san'atça külliyattan üstündür.

Beşincisi: Sâbık beyanatımızda, icad-ı mahlukatta görünen hadsiz kolaylık, gayet derecede çabukluk, nihayetsiz sür'at-i ef'al, nihayetsiz sühuletle icad-ı eşyanın

sırlarını, hikmetlerini bir derece gösterdik. İşte şu nihayetsiz sür'at ve hadsiz sühuletle vücud-u eşya, ehl-i hidayete şöyle kat'î bir kanaat verir ki: Mahlukatı icad eden zâtın kudretine nisbeten; Cennetler baharlar kadar, baharlar bahçeler kadar, bahçeler çiçekler kadar kolay gelir. مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ sırrıyla, nev'-i beşerin haşr u neşri, bir tek nefsin imate ve ihyası gibi sühuletlidir. اِنْ كَانَتْ اِلاَّ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَاِذَاهُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ tasrihiyle, bütün insanları haşirde ihya etmek; istirahat için dağılan bir orduyu bir boru sesiyle toplamak kadar kolaydır.

İşte şu hadsiz sür'at ve nihayetsiz sühulet, bilbedahe kudret-i Sâni'in kemaline ve herşey ona nisbeten kolay olduğuna delil-i kat'î ve bürhan-ı yakînî olduğu halde; ehl-i dalaletin nazarında, Sâni'in kudretiyle eşyanın teşkili ve icadı -ki, vücub derecesinde sühuletlidir. Bin derece muhal olan- kendi kendine teşekkül ile iltibasa sebeb olmuştur. Yani bazı âdi şeylerin vücuda gelmelerini çok kolay gördükleri için, onların teşkilini, teşekkül tevehhüm ediyorlar. Yani icad edilmiyorlar, belki kendi kendine vücud buluyorlar. İşte gel ahmaklığın nihayetsiz derecatına bak ki; nihayetsiz bir kudretin delilini, onun ademine delil yapar; nihayetsiz muhalât kapısını açar. Çünki o halde Sâni'-i Âlem'e lâzım olan nihayetsiz kudret ve muhit ilim gibi evsaf-ı kemal, her mahlukun her zerresine verilmek lâzım gelir; tâ kendi kendine teşekkül edebilsin.

ONBİRİNCİ KELİME: وَ اِلَيْهِ الْمَصِيرُ Yani: Dâr-ı fâniden dâr-ı bâkiye dönülecek ve Kadîm-i Bâki'nin makarr-ı saltanat-ı ebediyesine gidilecek ve kesret-i esbabdan Vâhid-i Zülcelal'in daire-i kudretine gidilecek, dünyadan âhirete geçilecek. Merciiniz onun dergâhıdır, melceiniz onun rahmetidir ve hâkeza...

Şu kelimenin bunlar gibi ifade ettiği pek çok hakikatlar var. Şu hakikatların içinde, saadet-i ebediye ile Cennet'e döneceğinizi ifade eden hakikat ise: Onuncu Söz'ün oniki bürhan-ı kat'î-yi yakînîyle ve Yirmidokuzuncu Söz'ün pek çok delail-i katıayı tazammun eden altı esasıyla o derece

kat'î isbat edilmiştir ki, başka beyana hacet bırakmıyor. Gurub eden güneşin ertesi sabah yeniden tulû' edeceği kat'iyyetinde, o iki Söz isbat etmişler ki: Şu dünyanın manevî güneşi olan hayat dahi, harab-ı dünya ile gurubundan sonra haşrin sabahında bâki bir surette tulû' edecektir. Ve cinn ü insin bir kısmı saadet-i ebediyeye ve bir kısmı da şekavet-i ebediyeye mazhar olacaktır. Madem Onuncu ve Yirmidokuzuncu Sözler bu hakikatı kemaliyle isbat etmişler, sözü onlara havale edip yalnız deriz ki:

Sâbık beyanatta kat'î isbat edildiği üzere: Nihayetsiz bir ilm-i muhit ve hadsiz bir irade-i külliye ve nihayetsiz bir kudret-i mutlaka sahibi olan şu kâinatın Sâni'-i Hakîm'i ve şu insanların Hâlık-ı Rahîm'i bütün semavî kitabları ve fermanlarıyla Cennet'i ve saadet-i ebediyeyi nev'-i beşerin ehl-i imanına va'detmiştir. Madem va'detmiştir, elbette yapacaktır. Çünki va'dinde hulf etmek ona muhaldir. Çünki va'dini îfa etmemek, gayet çirkin bir noksandır. Kâmil-i Mutlak noksandan münezzeh ve mukaddestir. Va'dettiğini yapmamak, ya cehlinden veya aczinden yapamaz. Halbuki o Kadîr-i Mutlak ve Alîm-i Külli Şey hakkında cehl ve acz muhal olduğundan, hulf-ü va'd dahi muhaldir.

Hem başta Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâm olarak bütün enbiya ve evliya ve asfiya ve ehl-i iman mütemadiyen o Rahîm-i Kerim'den, va'dettiği saadet-i ebediyeyi rica edip yalvarıyorlar ve niyaz edip istiyorlar. Hem bütün esma-i hüsna ile beraber istiyorlar. Çünki başta şefkati ve rahmeti, adaleti ve hikmeti ve Rahman ve Rahîm, Âdil ve Hakîm isimleri ve rububiyeti ve saltanatı ve Rab ve Allah isimleri gibi ekser esma-i hüsnası, daire-i âhireti ve saadet-i ebediyeyi iktiza ve istilzam ederler ve tahakkukuna şehadet ve delalet ediyorlar. Belki -Onuncu Söz'de isbat edildiği gibi- bütün mevcudat bütün hakaikıyla dâr-ı âhirete işaret ediyorlar. Hem ferman-ı a'zam olan Kur'an-ı Hakîm binler âyât u beyyinatıyla ve berahin-i sadıka-i kat'iyyesiyle o hakikatı gösteriyor ve talim ediyor. Ve nev'-i beşerin mâbihil iftiharı olan Habib-i Ekrem binler mu'cizat-ı bahireye

istinad ederek bütün hayatında, bütün kuvvetiyle o hakikatı ders vermiş, isbat etmiş, ilân etmiş, görmüş ve göstermiş.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ وَ بَارِكْ عَلَيْهِ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ بِعَدَدِ اَنْفَاسِ اَهْلِ الْجَنَّةِ فِى الْجَنَّةِ وَ احْشُرْنَا وَ نَاشِرَهُ وَ رُفَقَائَهُ وَصَاحِبَهُ سَعِيدًا وَ وَالِدِينَا وَ اِخْوَانَنَا وَ اَخَوَاتِنَا تَحْتَ لِوَائِهِ وَارْزُقْنَا شَفَاعَتَهُ وَ اَدْخِلْنَا الْجَنَّةَ مَعَ آلِهِ وَ اَصْحَابِهِ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ آمِينَ آمِينَ

رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا ❊ رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ

رَبِّ اشْرَحْ لِى صَدْرِى وَيَسِّرْ لِى اَمْرِى وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِى يَفْقَهُوا قَوْلِى

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ❊ وَ تُبْ عَلَيْنَا اِنَّكَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

Yirminci Mektub'un Onuncu Kelimesine Zeyldir

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلاَ بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ❊ ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلاً رَجُلاً فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ

Sual: Sen çok yerlerde demişsin ki: "Vahdette nihayet derecede kolaylık var; kesrette ve şirkte nihayet müşkilât oluyor. Vahdette vücub derecesinde bir sühulet var; şirkte, imtina' derecesinde bir suubet var." diyorsun. Halbuki gösterdiğin müşkilât ve muhalât, vahdet tarafında da cereyan eder. Meselâ diyorsun: "Eğer zerreler memur olmazlarsa; herbir zerrede, ya bir ilm-i muhit veya bir kudret-i mutlaka veya hadsiz manevî makineler, matbaalar bulunmak lâzım gelir. Bu ise yüz derece muhaldir." Halbuki o zerreler memur-u İlahî de olsalar, yine öyle bir mazhariyet lâzım gelir.. tâ hadsiz muntazam vazifelerini yapabilsinler. Bunun hallini isterim.

Elcevab: Çok Sözlerde izah ve isbat etmişiz ki: Bütün mevcudat bir tek Sâni'a verilse, bir tek mevcud gibi kolay ve sühuletli olur. Eğer müteaddid esbaba ve tabiata isnad edilse; bir tek sinek, semavat kadar; bir çiçek, bir bahar kadar; bir meyve, bir bahçe kadar müşkilâtlı ve suubetli olur. Madem şu mes'ele başka Sözler'de izah ve isbat edilmiş; onlara havale edip, şurada yalnız üç işaret ile, o hakikata karşı nefsin itminanını temin edecek üç temsil beyan edeceğiz:

Birinci Temsil: Meselâ şeffaf parlak bir zerrecik, bizzât kendi başıyla kalsa bir kibrit başı kadar bir nur içinde yerleşmez ve ona masdar olamaz. Kendi cirmi kadar ve mahiyeti mikdarınca bil'asale cüz'î zerre gibi bir nuru olabilir. Fakat o zerrecik, Güneş'e intisab edip ona karşı gözünü açıp baksa; o vakit o koca Güneş'i ziyasıyla, elvan-ı seb'asıyla, hararetiyle hattâ mesafesiyle içine alabilir ve bir nevi tecelli-i a'zamına mazhar olur. Demek o zerre kendi kendine kalsa, bir zerre kadar ancak iş görebilir. Eğer Güneş'e memur ve mensub ve mir'at sayılsa; Güneş gibi, Güneş'in icraatındaki bir kısım cüz'î nümunelerini gösterebilir.

İşte وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ اْلاَعْلَى herbir mevcud, hattâ herbir zerre, eğer kesrete ve şirke ve esbaba ve tabiata ve kendi kendine isnad edilse; o vakit herbir zerre, herbir mevcud, ya bir ilm-i muhit ve kudret-i mutlaka sahibi olmalı veyahut hadsiz manevî makine ve matbaalar, içinde teşekkül etmeli; tâ ona tevdi' edilen acib vazifeleri yapabilsin. Eğer o zerreler Vâhid-i Ehad'e isnad edilse; o vakit her bir masnu, herbir zerre ona mensub olur, onun memuru hükmüne geçer. Şu intisabı onu tecelliye mazhar eder. Bu mazhariyet ve intisabla, nihayetsiz bir ilim ve kudrete istinad eder. Hâlıkının kuvvetiyle, milyonlar defa kuvvet-i zâtîsinden fazla işleri, vazifeleri; o intisab ve istinad sırrıyla yapar.

İkinci Temsil: Meselâ: İki kardeş var. Birisi cesur, kendine güvenir. Diğeri hamiyetli, milliyet-perverdir. Bir muharebe zamanında kendine güvenen adam devlete

intisab etmez, kendi başıyla iş görmek ister. Kendi kuvvetinin menba'larını belinde taşımaya mecbur olur. Techizatını, cephanelerini kendi kuvvetine göre çekmeye muztardır. O şahsî ve küçük kuvvet mikdarınca, düşman ordusunun bir onbaşısıyla ancak mücadele eder; fazla birşey elinden gelmez. Öteki kardeş kendine güvenmiyor ve kendisini âciz, kuvvetsiz biliyor.. padişaha intisab etti, askere kaydedildi. O intisab ile, koca bir ordu ona nokta-i istinad oldu. Ve o istinad ile arkasında, padişahın himmetiyle bir ordunun manevî kuvveti tahşid edilebilir bir kuvve-i maneviye ile harbe atıldı. Tâ düşmanın mağlub ordusu içindeki şahın büyük bir müşirine rastgeldi; kendi padişahı namına, "Seni esir ediyorum, gel!" der. Esir eder getirir. Şu halin sırrı ve hikmeti şudur ki:

Evvelki başıbozuk, kendi menba'-ı kuvvetini ve techizatını kendisi taşımaya mecbur olduğu için, gayet cüz'î iş görebildi. Şu memur ise; kendi kuvvetinin menbaını taşımaya mecbur değil, belki onu ordu ve padişah taşıyor. Mevcud telgraf ve telefon teline makinesini küçük bir

tel ile rabtetmek gibi, şu adam bu intisabla kendini o hadsiz kuvvete rabteder.

İşte وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ اْلاَعْلَى eğer her mahluk, her zerre doğrudan doğruya Vâhid-i Ehad'e isnad edilse ve onlar ona intisab etseler; o vakit o intisab kuvvetiyle ve seyyidinin havliyle, emriyle; karınca, Firavun'un sarayını başına yıkar, başaşağı atar.. sinek, Nemrud'u gebertip Cehennem'e atar.. bir mikrop, en cebbar bir zalimi kabre sokar.. buğday tanesi kadar çam çekirdeği, bir dağ gibi bir çam ağacının destgâhı ve makinesi hükmüne geçer.. havanın zerresi, bütün çiçeklerin, meyvelerin ayrı ayrı işlerinde, teşekkülâtlarında muntazaman, güzelce çalışabilir. Bütün bu kolaylık, bilbedahe memuriyet ve intisabdan ileri geliyor. Eğer iş başıbozukluğa dönse, esbaba ve kesrete ve kendi kendilerine bırakılıp şirk yolunda gidilse, o vakit herşey, cirmi kadar ve şuuru mikdarınca iş görebilir.

Üçüncü Temsil: Meselâ iki arkadaş var. Hiç görmedikleri bir memleketin ahvaline dair istatistikli bir nevi coğrafya yazmak istiyorlar.

Birisi, o memleketin padişahına intisab edip, telgraf ve telefon dairesine girer. On paralık bir tel ile, kendi telefon makinesini devletin teline rabteder. Her yer ile görüşür, muhabere eder, malûmat alır. Gayet muntazam ve mükemmel coğrafya istatistiğine ait san'atkârane bir eser yapar.

Öteki arkadaş ise, ya elli sene mütemadiyen gezecek ve müşkilâtla heryeri görüp her hâdiseyi işitecek veyahut milyonlarla lirayı sarfedip, devletin tel ve telefon temdidatı kadar ve padişah gibi telgraf sahibi olacak. Tâ evvelki arkadaşı gibi o mükemmel eseri yapsın.

Öyle de: وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ اْلاَعْلَى eğer hadsiz eşya ve mahlukat Vâhid-i Ehad'e verilse, o vakit o irtibat ile herşey birer mazhar olur. O Şems-i Ezelî'nin tecellisine mazhariyetle, kavanin-i hikmetine ve desatir-i ilmiyesine ve nevamis-i kudretine irtibat peyda eder. O vakit havl ve kuvvet-i İlahiye ile herşey'i görür bir gözü ve her yere bakar bir yüzü ve her işe geçer bir sözü hükmünde bir cilve-i Rabbaniyeye mazhar olur. Eğer o intisab kesilse; o şey, bütün eşyadan dahi inkıta' eder, cirmi kadar bir küçüklüğe sığışır. O halde bir uluhiyet-i mutlaka sahibi olmalı ki, evvelki vaziyette gördüğü işleri görebilsin.

Elhasıl: Vahdet ve iman yolunda, vücub derecesinde bir sühulet ve kolaylık var. Şirk ve esbabda, imtina derecesinde müşkilât ve suubet var. Çünki bir vâhid, külfetsiz olarak kesîr eşyaya bir vaziyet verir ve bir neticeyi istihsal eder. Eğer o vaziyeti almayı ve o neticeyi istihsal etmeyi, o eşya-yı kesîreye havale edilse; o vakit pek çok külfetle ve pek çok hareketlerle ancak o vaziyet alınır ve o netice istihsal edilir. Meselâ Üçüncü Mektub'da denildiği gibi: Semavat meydanında, Şems ve Kamer kumandası altında yıldızlar ordusunu harekete getirmekle, her gece ve her sene, şaşaalı tesbihkârane bir seyeran ve cereyan vermek demek

olan cazibedar, sevimli vaziyet-i semaviye ve mevsimlerin değişmesi gibi büyük maslahatların vücud bulması demek olan o ulvî, hikmetli netice-i Arziye, eğer vahdete verilse; o Sultan-ı Ezel kolayca Küre-i Arz gibi bir neferi, o vaziyet ve o netice için ecram-ı ulviyeye kumandan tayin eder. O vakit Arz, emir aldıktan sonra, memuriyet neş'esinden mevlevî gibi zikr ü semaa kalkar; az bir masrafla o güzel vaziyet hasıl olur, o mühim netice vücud bulur. Eğer Arz'a, "Sen dur, karışma!" denilse; ve o netice ve o vaziyetin istihsali de semavata havale edilse; ve vahdetten, kesrete ve şirke gidilse; her gün ve her sene, binler derece Küre-i Arz'dan büyük olan milyonlar adedince yıldızlar hareket etmek, milyarlar sene mesafeyi yirmidört saatte ve bir senede kestirmek lâzımdır.

Netice-i Meram: Kur'an ve ehl-i iman, hadsiz masnuatı bir Sâni'-i Vâhid'e verir. Doğrudan doğruya her işi ona isnad eder. Vücub derecesinde sühuletli bir yolda gider, sevkeder. Ve ehl-i şirk ve tuğyan, bir masnu-u vâhidi hadsiz esbaba isnad ederek, imtina' derecesinde suubetli bir yolda gider. Şu halde Kur'an yolunda, bütün masnuatla; dalalet yolunda, bir masnu-u vâhid beraberdirler. Hattâ belki bütün eşyanın vâhidden sudûru, bir vâhidin hadsiz eşyadan sudûrundan çok derece eshel ve kolaydır. Nasılki bir zabit, bin neferin tedbirini, bir nefer gibi kolay yapar ve bir neferin tedbiri, bin zabite havale edilse; bin nefer kadar müşkilâtlı olur, keşmekeşe sebebiyet verir.

İşte şu hakikatı şu âyet-i azîme, ehl-i şirkin başına vuruyor, dağıtıyor: ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلاً رَجُلاً فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلاً سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلاً اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ ذَرَّاتِ الْكَائِنَاتِ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ آمِينَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

اَللّٰهُمَّ يَا اَحَدُ يَا وَاحِدُ يَا صَمَدُ يَا مَنْ لاَ اِلَهَ اِلاَّ هُوَ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ يَا مَنْ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَ يَا مَنْ يُحْيِى وَ يُمِيتُ يَا مَنْ بِيَدِهِ الْخَيْرُ يَا مَنْ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْئٍ قَدِيرٌ يَا مَنْ اِلَيْهِ الْمَصِيرُ بِحَقِّ اَسْرَارِ هذِهِ الْكَلِمَاتِ اِجْعَلْ نَاشِرَ هذِهِ

الرِّسَالَةِ وَ رُفَقَائَهُ وَ صَاحِبَهَا سَعِيدًا مِنَ الْمُوَحِّدِينَ الْكَامِلِينَ وَ مِنَ الصِّدِّيقِينَ الْمُحَقِّقِينَ وَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ الْمُتَّقِينَ آمِينَ

اَللّٰهُمَّ بِحَقِّ سِرِّ اَحَدِيَّتِكَ اِجْعَلْ نَاشِرَ هٰذَا الْكِتَابِ نَاشِرًا لِاَسْرَارِ التَّوْحِيدِ وَ قَلْبَهُ مَظْهَرًا لِانْوَارِ الْاِيمَانِ وَ لِسَانَهُ نَاطِقًا بِحَقَائِقِ الْقُرْآنِ آمِينَ آمِينَ

Yirmibirinci Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ
اِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ اَحَدُهُمَا اَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُلْ لَهُمَا اُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلاً كَرِيمًا ❊ وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِى صَغِيرًا ❊ رَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَا فِى نُفُوسِكُمْ اِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَاِنَّهُ كَانَ لِلاَوَّابِينَ غَفُورًا ❊

Ey hanesinde ihtiyar bir vâlide veya pederi veya akrabasından veya iman kardeşlerinden bir amel-mânde veya âciz, alîl bir şahıs bulunan gafil!. Şu âyet-i kerimeye dikkat et bak: Nasılki bir âyette, beş tabaka ayrı ayrı surette ihtiyar vâlideyne şefkati celbediyor. Evet dünyada en yüksek hakikat, peder ve vâlidelerin evlâdlarına karşı şefkatleridir. Ve en âlî hukuk dahi, onların o şefkatlerine mukabil hürmet haklarıdır. Çünki onlar, hayatlarını kemal-i lezzetle evlâdlarının hayatı için feda edip sarfediyorlar. Öyle ise, insaniyeti sukut etmemiş ve canavara inkılab etmemiş herbir veled; o muhterem, sadık, fedakâr dostlara hâlisane hürmet ve samimane hizmet ve rızalarını tahsil ve kalblerini hoşnud etmektir. Amca ve hala, peder hükmündedir; teyze ve dayı, ana hükmündedir.

İşte o mübarek ihtiyarların vücudlarını istiskal edip ölümlerini arzu etmek, ne kadar vicdansızlık ve ne kadar alçaklıktır bil, ayıl! Evet hayatını senin hayatına feda edenin zeval-i hayatını arzu etmek, ne kadar çirkin bir zulüm, bir vicdansızlık olduğunu anla!

Ey derd-i maişetle mübtela olan insan! Bil ki senin hanendeki bereket direği ve rahmet vesilesi ve musibet dafiası, hanendeki o istiskal ettiğin ihtiyar veya kör akrabandır. Sakın deme: "Maişetim dardır, idare

edemiyorum.” Çünki onların yüzünden gelen bereket olmasaydı, elbette senin dîk-ı maişetin daha ziyade olacaktı. Bu hakikatı benden inan. Bunun çok kat’î delillerini biliyorum, seni de inandırabilirim. Fakat uzun gitmemek için kısa kesiyorum. Şu sözüme kanaat et. Kasem ederim şu hakikat gayet kat’îdir, hattâ nefis ve şeytanım dahi buna karşı teslim olmuşlar. Nefsimin inadını kıran ve şeytanımı susturan bir hakikat, sana kanaat vermeli.

Evet kâinatın şehadetiyle, nihayet derecede Rahman, Rahîm ve Latif ve Kerim olan Hâlık-ı Zülcelali Vel’ikram, çocukları dünyaya gönderdiği vakit, arkalarından rızıklarını gayet latif bir surette gönderip ve memeler musluğundan ağızlarına akıttığı gibi; çocuk hükmüne gelen ve çocuklardan daha ziyade merhamete lâyık ve şefkate muhtaç olan ihtiyarların rızıklarını dahi, bereket suretinde gönderir. Onların iaşelerini, tama’kâr ve bahil insanlara yükletmez. اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ * وَكَاَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لاَ تَحْمِلُ رِزْقَهَا اَللّٰهُ يَرْزُقُهَا وَاِيَّاكُمْ âyetlerinin ifade ettikleri hakikatı, bütün zîhayatın enva’-ı mahlukları lisan-ı hal ile bağırıp, o hakikat-ı kerimaneyi söylüyorlar.

Hattâ değil yalnız ihtiyar akraba, belki insanlara arkadaş verilen ve rızıkları insanların rızıkları içinde gönderilen kedi gibi bazı mahlukların rızıkları dahi, bereket suretinde geliyor. Bunu teyid eden ve kendim gördüğüm bir misal: Benim yakın dostlarım bilirler ki; iki-üç sene evvel her gün yarım ekmek, -o köyün ekmeği küçük idi- muayyen bir tayinim vardı ki, çok defa bana kâfi gelmiyordu. Sonra dört kedi bana misafir geldiler. O aynı tayinim hem bana, hem onlara kâfi geldi. Çok kerre de fazla kalırdı. İşte şu hal o derece tekerrür edip bana kanaat verdi ki, ben kedilerin bereketinden istifade ediyordum. Kat’î bir surette ilân ediyorum: Onlar bana bâr değil; hem onlar benden değil, ben onlardan minnet alırdım.

Ey insan! Madem canavar suretinde bir hayvan, insanların hanesine misafir geldiği vakit berekete medar oluyor; öyle ise mahlukatın en mükerremi olan insan ve

insanların en mükemmeli olan ehl-i iman ve ehl-i imanın en ziyade hürmet ve merhamete şâyan aceze, alîl ihtiyareler ve alîl ihtiyarların içinde şefkat ve hizmet ve muhabbete en ziyade lâyık ve müstehak bulunan akrabalar ve akrabaların içinde dahi en hakikî dost ve en sadık muhib olan peder ve vâlide, ihtiyarlık halinde bir hanede bulunsa, ne derece vesile-i bereket ve vasıta-i rahmet ve لَوْلاَ الشُّيُوخُ الرُّكَّعُ لَصُبَّ عَلَيْكُمُ الْبَلاَءُ صَبًّا sırrıyla, yani: "Beli bükülmüş ihtiyarlarınız olmasa idi, belalar sel gibi üstünüze dökülecekti." Ne derece sebeb-i def'-i musibet olduklarını sen kıyas eyle.

İşte ey insan! Aklını başına al. Eğer sen ölmezsen, ihtiyar olacaksın. اَلْجَزَاءُ مِنْ جِنْسِ الْعَمَلِ sırrıyla, sen vâlideynine hürmet etmezsen, senin evlâdın dahi sana hizmet etmeyecektir. Eğer âhiretini seversen, işte sana mühim bir define; onlara hizmet et, rızalarını tahsil eyle. Eğer dünyayı seversen, yine onları memnun et ki, onların yüzünden hayatın rahatlı ve rızkın bereketli geçsin. Yoksa onları istiskal etmek, ölümlerini temenni etmek ve onların nazik ve seri-üt teessür kalblerini rencide etmek ile خَسِرَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةَ sırrına mazhar olursun. Eğer rahmet-i Rahman istersen, o Rahman'ın vedialarına ve senin hanendeki emanetlerine rahmet et.

Âhiret kardeşlerimden Mustafa Çavuş isminde bir zât vardı. Dininde, dünyasında muvaffakıyetli görüyordum. Sırrını bilmezdim. Sonra anladım ki, o muvaffakıyetin sebebi: O zât ise, ihtiyar peder ve vâlidelerinin haklarını anlamış ve o hukuka tam riayet etmiş ve onların yüzünden rahat ve rahmet bulmuş. İnşâallah âhiretini de tamir etmiş. Bahtiyar olmak isteyen, ona benzemeli.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ قَالَ اَلْجَنَّةُ تَحْتَ اَقْدَامِ اْلاُمَّهَاتِ وَ عَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Yirmiikinci Mektub

بِاسْمِهِ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
(Şu Mektub, iki mebhastır. Birinci Mebhas, ehl-i imanı uhuvvete ve muhabbete davet eder.)

Birinci Mebhas

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ
اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ فَاَصْلِحُوا بَيْنَ اَخَوَيْكُمْ ❊ اِدْفَعْ بِالَّتِى هِىَ اَحْسَنُ فَاِذَا الَّذِى بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَاَنَّهُ وَلِىٌّ حَمِيمٌ ❊ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

Mü'minlerde nifak ve şikak, kin ve adavete sebebiyet veren tarafgirlik ve inad ve hased; hakikatça ve hikmetçe ve insaniyet-i kübra olan İslâmiyetçe ve hayat-ı şahsiyece ve hayat-ı içtimaiyece ve hayat-ı maneviyece çirkin ve merduddur, muzır ve zulümdür ve hayat-ı beşeriye için zehirdir. Şu hakikatın gayet çok vücuhundan altı vechini beyan ederiz:

BİRİNCİ VECİH: Hakikat nazarında zulümdür.

Ey mü'mine kin ve adavet besleyen insafsız adam! Nasılki sen bir gemide veya bir hanede bulunsan, seninle beraber dokuz masum ile bir câni var. O gemiyi gark ve o haneyi ihrak etmeye çalışan bir adamın, ne derece zulmettiğini bilirsin. Ve zalimliğini, semavata işittirecek derecede bağıracaksın. Hattâ bir tek masum, dokuz câni olsa; yine o gemi hiçbir kanun-u adaletle batırılmaz.

Aynen öyle de: Sen, bir hane-i Rabbaniye ve bir sefine-i İlahiye olan bir mü'minin vücudunda iman ve İslâmiyet ve komşuluk gibi dokuz değil, belki yirmi sıfât-ı masume varken; sana muzır olan ve hoşuna gitmeyen bir câni sıfatı yüzünden ona kin ve adavet bağlamakla, o hane-i maneviye-i vücudun manen gark ve ihrakına, tahrib ve batmasına teşebbüs veya arzu etmen, onun gibi şeni' ve gaddar bir zulümdür.

İKİNCİ VECİH: Hem hikmet nazarında dahi zulümdür. Zira malûmdur ki: Adavet ve muhabbet, nur ve zulmet gibi zıddırlar. İkisi, mana-yı hakikîsinde olarak beraber cem' olamazlar.

Eğer muhabbet, kendi esbabının rüchaniyetine göre bir kalbde hakikî bulunsa, o vakit adavet mecazî olur; acımak suretine inkılab eder. Evet mü'min, kardeşini sever ve sevmeli. Fakat fenalığı için yalnız acır. Tahakkümle değil, belki lütufla ıslahına çalışır. Onun için nass-ı hadîs ile: "Üç günden fazla mü'min mü'mine küsüp kat'-ı mükâleme etmeyecek."

Eğer esbab-ı adavet galebe çalıp, adavet hakikatıyla bir kalbde bulunsa; o vakit muhabbet mecazî olur, tasannu' ve temelluk suretine girer.

Ey insafsız adam! Şimdi bak ki: Mü'min kardeşine kin ve adavet ne kadar zulümdür. Çünki nasılki sen âdi küçük taşları, Kâ'be'den daha ehemmiyetli ve Cebel-i Uhud'dan daha büyük desen, çirkin bir akılsızlık edersin. Aynen öyle de: Kâ'be hürmetinde olan iman ve Cebel-i Uhud azametinde olan İslâmiyet gibi çok evsaf-ı İslâmiye; muhabbeti ve ittifakı istediği halde, mü'mine karşı adavete sebebiyet veren ve âdi taşlar hükmünde olan bazı kusuratı, iman ve İslâmiyete tercih etmek, o derece insafsızlık ve akılsızlık ve pek büyük bir zulüm olduğunu aklın varsa anlarsın!..

Evet tevhid-i imanî, elbette tevhid-i kulûbü ister. Ve vahdet-i itikad dahi, vahdet-i içtimaiyeyi iktiza eder. Evet inkâr edemezsin ki: Sen bir adamla beraber bir taburda

bulunmakla, o adama karşı dostane bir rabıta anlarsın; ve bir kumandanın emri altında beraber bulunduğunuzdan arkadaşane bir alâka telakki edersin. Ve bir memlekette beraber bulunmakla uhuvvetkârane bir münasebet hissedersin. Halbuki imanın verdiği nur ve şuur ile ve sana gösterdiği ve bildirdiği esma-i İlahiye adedince vahdet alâkaları ve ittifak rabıtaları ve uhuvvet münasebetleri var. Meselâ:

Her ikinizin Hâlıkınız bir, Mâlikiniz bir, Mabudunuz bir, Râzıkınız bir.. bir bir, bine kadar bir bir. Hem Peygamberiniz bir, dininiz bir, kıbleniz bir.. bir bir, yüze kadar bir bir. Sonra köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir.. ona kadar bir bir. Bu kadar bir birler vahdet ve tevhidi, vifak ve ittifakı, muhabbet ve uhuvveti iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak manevî zincirler bulundukları halde; şikak ve nifaka, kin ve adavete sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mü'mine karşı hakikî adavet etmek ve kin bağlamak; ne kadar o rabıta-i vahdete bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete karşı bir istihfaf ve o münasebat-ı uhuvvete karşı ne derece bir zulüm ve i'tisaf olduğunu; kalbin ölmemiş ise, aklın sönmemiş ise anlarsın!

ÜÇÜNCÜ VECİH: Adalet-i mahzayı ifade eden وَلاَ تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ اُخْرَى sırrına göre; bir mü'minde bulunan câni bir sıfat yüzünden sair masum sıfatlarını mahkûm etmek hükmünde olan adavet ve kin bağlamak, ne derece hadsiz bir zulüm olduğunu ve bahusus bir mü'minin fena bir sıfatından darılıp küsüp, o mü'minin akrabasına adavetini teşmil etmek, اِنَّ ٱلاِنْسَانَ لَظَلُومٌ sîga-i mübalağa ile gayet azîm bir zulüm ettiğini, hakikat ve şeriat ve hikmet-i İslâmiye sana ihtar ettiği halde; nasıl kendini haklı bulursun, "Benim hakkım var" dersin?

Hakikat nazarında sebeb-i adavet ve şerr olan fenalıklar, şerr ve toprak gibi kesiftir; başkasına sirayet ve in'ikas etmemek gerektir. Başkası ondan ders alıp şerr işlese, o başka mes'eledir. Muhabbetin esbabı olan iyilikler,

muhabbet gibi nurdur; sirayet ve in’ikas etmek, şe’nidir. Ve ondandır ki; “Dostun dostu dosttur.” sözü, durub-u emsal sırasına geçmiştir. Hem onun içindir ki; “Bir göz hatırı için çok gözler sevilir.” sözü umumun lisanında gezer.

İşte ey insafsız adam! Hakikat böyle gördüğü halde, sevmediğin bir adamın, sevimli masum bir kardeşine ve taallukatına adavet etmek; ne kadar hilaf-ı hakikat olduğunu hakikat-bîn isen anlarsın.

DÖRDÜNCÜ VECİH: Hayat-ı şahsiye nazarında dahi zulümdür. Şu dördüncü vechin esası olarak birkaç düsturu dinle:

Birincisi: Sen, mesleğini ve efkârını hak bildiğin vakit; “Mesleğim haktır veya daha güzeldir.” demeye hakkın var. Fakat “Yalnız hak benim mesleğimdir.” demeye hakkın yoktur. وَعَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ وَلكِنَّ عَيْنَ السُّخْطِ تُبْدِى الْمَسَاوِيَا sırrınca, insafsız nazarın ve düşkün fikrin hakem olamaz. Başkasının mesleğini butlan ile mahkûm edemez.

İkinci Düstur: Senin üzerine haktır ki: Her söylediğin hak olsun. Fakat her hakkı söylemeğe senin hakkın yoktur. Her dediğin doğru olmalı. Fakat her doğruyu demek doğru değildir. Zira senin gibi niyeti hâlis olmayan bir adam, nasihatı bazan damara dokundurur, aks-ül amel yapar.

Üçüncü Düstur: Adavet etmek istersen, kalbindeki adavete adavet et; onun ref’ine çalış. Hem en ziyade sana zarar veren nefs-i emmarene ve heva-i nefsine adavet et, ıslahına çalış. O muzır nefsin hatırı için, mü’minlere adavet etme. Eğer düşmanlık etmek istersen; kâfirler, zındıklar çoktur; onlara adavet et. Evet nasılki muhabbet sıfatı, muhabbete lâyıktır; öyle de adavet hasleti, her şeyden evvel kendisi adavete lâyıktır.

Eğer hasmını mağlub etmek istersen, fenalığına karşı iyilikle mukabele et. Çünki eğer fenalıkla mukabele edersen, husumet tezayüd eder. Zahiren mağlub bile olsa, kalben kin bağlar, adaveti idame eder. Eğer iyilikle mukabele etsen, nedamet eder; sana dost olur. اِذَا اَنْتَ اَكْرَمْتَ الْكَرِيمَ مَلَكْتَهُ وَ اِنْ اَنْتَ اَكْرَمْتَ اللَّئِيمَ تَمَرَّدَا hükmünce; mü’minin

şe'ni, kerim olmaktır. Senin ikramınla sana müsahhar olur. Zahiren leîm bile olsa, iman cihetinde kerimdir. Evet fena bir adama "İyisin iyisin" desen, iyileşmesi ve iyi adama "Fenasın fenasın" desen, fenalaşması çok vukubulur. Öyle ise وَاِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا ❊ وَاِنْ تَعْفُوا وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ gibi desatir-i kudsiye-i Kur'aniyeye kulak ver, saadet ve selâmet ondadır.

Dördüncü Düstur: Ehl-i kin ve adavet hem nefsine, hem mü'min kardeşine, hem rahmet-i İlahiyeye zulmeder, tecavüz eder. Çünki kin ve adavet ile nefsini bir azab-ı elîmde bırakır. Hasmına gelen nimetlerden azabı ve korkusundan gelen elemi nefsine çektirir, nefsine zulmeder. Eğer adavet hasedden gelse, o bütün bütün azabdır. Çünki hased evvelâ hâsidi ezer, mahveder, yandırır. Mahsud hakkında zararı ya azdır veya yoktur.

Hasedin çaresi: Hâsid adam, hased ettiği şeylerin akibetini düşünsün. Tâ anlasın ki; rakibinde olan dünyevî hüsün ve kuvvet ve mertebe ve servet; fânidir, muvakkattır. Faidesi az, zahmeti çoktur. Eğer uhrevî meziyetler ise, zâten onlarda hased olamaz. Eğer onlarda dahi hased yapsa; ya kendisi riyakârdır, âhiret malını dünyada mahvetmek ister veyahut mahsudu riyakâr zanneder, haksızlık eder, zulmeder.

Hem ona gelen musibetlerden memnun ve nimetlerden mahzun olup kader ve rahmet-i İlahiyeye, onun hakkında ettiği iyiliklerden küsüyor. Âdeta kaderi tenkid ve rahmete itiraz ediyor. Kaderi tenkid eden başını örse vurur, kırar. Rahmete itiraz eden, rahmetten mahrum kalır.

Acaba, bir gün adavete değmeyen bir şey'e, bir sene kin ve adavetle mukabele etmeyi hangi insaf kabul eder, bozulmamış hangi vicdana sığar? Halbuki mü'min kardeşinden sana gelen bir fenalığı, bütün bütün ona verip, onu mahkûm edemezsin. Çünki evvelâ, kaderin onda bir hissesi var. Onu çıkarıp o kader ve kaza hissesine karşı rıza ile mukabele etmek gerektir. Sâniyen, nefis ve şeytanın hissesini de ayırıp, o adama adavet değil, belki nefsine

mağlub olduğundan acımak ve nedamet edeceğini beklemek. Sâlisen, sen kendi nefsinde görmediğin veya görmek istemediğin kusurunu gör; bir hisse de ona ver. Sonra bâki kalan küçük bir hisseye karşı en selâmetli ve en çabuk hasmını mağlub edecek afv u safh ile ve ulüvvücenablıkla mukabele etsen, zulümden ve zarardan kurtulursun. Yoksa sarhoş ve divane olan ve şişeleri ve buz parçalarını elmas fiatıyla alan cevherci bir Yahudi gibi, beş paraya değmeyen fâni, zâil, muvakkat, ehemmiyetsiz umûr-u dünyeviyeye; güya ebedî dünyada durup ebedî beraber kalacak gibi şedid bir hırs ile ve daimî bir kin ile mütemadiyen bir adavetle mukabele etmek, sîga-i mübalağa ile bir zalûmiyettir veya bir sarhoşluktur ve bir nevi divaneliktir.

İşte hayat-ı şahsiyece bu derece muzır olan adavete ve fikr-i intikama, -eğer şahsını seversen- yol verme ki kalbine girsin. Eğer kalbine girmiş ise, onun sözünü dinleme. Bak, hakikatbîn olan Hâfız-ı Şirazî'yi dinle: دُنْيَا نَه مَتَاعِيسْتِى كِه اَرْزَدْ بَنِزَاعِى

Yani: "Dünya öyle bir meta' değil ki, bir nizaa değsin." Çünki fâni ve geçici olduğundan kıymetsizdir. Koca dünya böyle ise, dünyanın cüz'î işleri ne kadar ehemmiyetsiz olduğunu anlarsın!.. Hem demiş:

آسَايِشِ دُو گِيتِى تَفْسِيرِ اِينْ دُو حَرْفَسْتْ
بَادُوسِتَانْ مُرُوَّتْ بَادُشْمَنَانْ مُدَارَا

Yani: "İki cihanın rahat ve selâmetini iki harf tefsir eder, kazandırır: Dostlarına karşı mürüvvetkârane muaşeret ve düşmanlarına sulhkârane muamele etmektir."

Eğer dersen: "İhtiyar benim elimde değil; fıtratımda adavet var. Hem damarıma dokundurmuşlar, vazgeçemiyorum."

Elcevab: Sû'-i hulk ve fena haslet eseri gösterilmezse ve gıybet gibi şeylerle ve muktezasıyla amel edilmezse; kusurunu da anlasa zarar vermez. Madem ihtiyar senin elinde değil, vazgeçemiyorsun. Senin manevî bir nedamet, gizli bir tövbe ve zımnî bir istiğfar hükmünde olan kusurunu

bilmen ve o haslette haksız olduğunu anlaman; onun şerrinden seni kurtarır. Zâten bu mektubun bu mebhasını yazdık, tâ bu manevî istiğfarı temin etsin; haksızlığı hak bilmesin, haklı hasmını haksızlıkla teşhir etmesin.

Cây-ı dikkat bir hâdise: Bir zaman, bu garazkârane tarafgirlik neticesi olarak gördüm ki: Mütedeyyin bir ehl-i ilim, fikr-i siyasîsine muhalif bir âlim-i sâlihi, tekfir derecesinde tezyif etti. Ve kendi fikrinde olan bir münafığı, hürmetkârane medhetti. İşte siyasetin bu fena neticelerinden ürktüm, "Eûzü billahi mineşşeytani vessiyase" dedim, o zamandan beri hayat-ı siyasiyeden çekildim.

BEŞİNCİ VECİH: Hayat-ı içtimaiyece, inad ve tarafgirlik, gayet muzır olduğunu beyan eder.

Eğer denilse: Hadîste اِخْتِلاَفُ اُمَّتِى رَحْمَةٌ denilmiş. İhtilaf ise, tarafgirliği iktiza ediyor. Hem tarafgirlik marazı; mazlum avamı, zalim havassın şerrinden kurtarıyor. Çünki bir kasabanın ve bir köyün havassı ittifak etseler, mazlum avamı ezerler. Tarafgirlik olsa, mazlum bir tarafa iltica eder, kendisini kurtarır. Hem tesadüm-ü efkârdan ve tehalüf-ü ukûlden hakikat tamamıyla tezahür eder.

Elcevab: Birinci suale deriz ki: Hadîsteki ihtilaf ise, müsbet ihtilaftır. Yani: Herbiri kendi mesleğinin tamir ve revacına sa'yeder. Başkasının tahrib ve ibtaline değil, belki tekmil ve ıslahına çalışır. Amma menfî ihtilaf ise ki: Garazkârane, adavetkârane birbirinin tahribine çalışmaktır; hadîsin nazarında merduddur. Çünki birbiriyle boğuşanlar, müsbet hareket edemezler.

İkinci suale deriz ki: Tarafgirlik eğer hak namına olsa, haklılara melce' olabilir. Fakat şimdiki gibi garazkârane, nefis hesabına olan tarafgirlik, haksızlara melce'dir ki; onlara nokta-i istinad teşkil eder. Çünki garazkârane tarafgirlik eden bir adama şeytan gelse, onun fikrine yardım edip taraftarlık gösterse, o adam o şeytana rahmet

okuyacak. Eğer mukabil tarafa melek gibi bir adam gelse, ona hâşâ lanet okuyacak derecede bir haksızlık gösterecek.

Üçüncü suale deriz ki: Hak namına, hakikat hesabına olan tesadüm-ü efkâr ise; maksadda ve esasta ittifak ile beraber, vesailde ihtilaf eder. Hakikatın her köşesini izhar edip, hakka ve hakikata hizmet eder. Fakat tarafgirane ve garazkârane, firavunlaşmış nefs-i emmare hesabına hodfüruşluk, şöhretperverane bir tarzdaki tesadüm-ü efkârdan bârika-i hakikat değil, belki fitne ateşleri çıkıyor. Çünki maksadda ittifak lâzım gelirken, öylelerin efkârının Küre-i Arz'da dahi nokta-i telakisi bulunmaz. Hak namına olmadığı için, nihayetsiz müfritane gider. Kabil-i iltiyam olmayan inşikaklara sebebiyet verir. Hâl-i âlem buna şahiddir.

Elhasıl: اَلْحُبُّ لِلّٰهِ ❊ وَالْبُغْضُ فِى اللّٰهِ ❊ وَالْحُكْمُ لِلّٰهِ olan desatir-i âliye düstur-u harekât olmazsa nifak ve şikak meydan alır. Evet اَلْبُغْضُ فِى اللّٰهِ ❊ وَالْحُكْمُ لِلّٰهِ demezse, o düsturları nazara almazsa, adalet etmek isterken zulmeder.

Cây-ı ibret bir hâdise: Bir vakit, İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, bir kâfiri yere atmış. Kılıncını çekip keseceği zaman, o kâfir ona tükürmüş. O kâfiri bırakmış, kesmemiş. O kâfir, ona demiş ki: "Neden beni kesmedin?" Dedi: "Seni Allah için kesecektim. Fakat bana tükürdün, hiddete geldim. Nefsimin hissesi karıştığı için ihlasım zedelendi. Onun için seni kesmedim." O kâfir ona dedi: "Beni çabuk kesmen için seni hiddete getirmekti. Madem dininiz bu derece sâfi ve hâlistir, o din haktır." dedi.

Hem medar-ı dikkat bir vakıa: Bir zaman bir hâkim, bir hırsızın elini kestiği vakit eser-i hiddet gösterdiği için, ona dikkat eden âdil âmiri onu o vazifeden azletmiş. Çünki şeriat namına, kanun-u İlahî hesabına kesse idi, nefsi ona acıyacak idi. Ve kalbi hiddet etmeyip, fakat merhamet de etmeyecek bir tarzda kesecekti. Demek nefsine o hükümden bir hisse çıkardığı için, adaletle iş görmemiştir.

Cây-ı teessüf bir halet-i içtimaiye ve kalb-i İslâmı ağlatacak müdhiş bir maraz-ı hayat-ı içtimaî:

“Haricî düşmanların zuhur ve tehacümünde dâhilî adavetleri unutmak ve bırakmak” olan bir maslahat-ı içtimaiyeyi en bedevi kavimler dahi takdir edip yaptıkları halde, şu cemaat-ı İslâmiyeye hizmet dava edenlere ne olmuş ki; birbiri arkasında tehacüm vaziyetini alan hadsiz düşmanlar varken, cüz’î adavetleri unutmayıp, düşmanların hücumuna zemin hazır ediyorlar. Şu hal bir sukuttur, bir vahşettir. Hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeye bir hıyanettir.

Medar-ı ibret bir hikâye: Bedevi aşiretlerinden Hasenan aşiretinin birbirine düşman iki kabîlesi varmış. Birbirinden belki elli adamdan fazla öldürdükleri halde; Sipkan veya Hayderan aşireti gibi bir kabîle karşılarına çıktığı vakit; o iki düşman taife, eski adaveti unutup omuz omuza verip, o haricî aşireti def’edinceye kadar, dâhilî adaveti hatırlarına getirmezlerdi.

İşte ey mü’minler! Ehl-i iman aşiretine karşı tecavüz vaziyetini almış ne kadar aşiret hükmünde düşmanlar olduğunu bilir misiniz? Birbiri içindeki daireler gibi yüz daireden fazla vardır. Her birisine karşı tesanüd ederek, el-ele verip müdafaa vaziyeti almaya mecbur iken; onların hücumunu teshil etmek, onların harîm-i İslâma girmeleri için kapıları açmak hükmünde olan garazkârane tarafgirlik ve adavetkârane inad; hiçbir cihetle ehl-i imana yakışır mı? O düşman daireler ehl-i dalalet ve ilhaddan tut, tâ ehl-i küfrün âlemine, tâ dünyanın ehval ve mesaibine kadar birbiri içinde size karşı zararlı bir vaziyet alan, birbiri arkasında size hiddet ve hırs ile bakan, belki yetmiş nevi düşmanlar var. Bütün bunlara karşı kuvvetli silâhın ve siperin ve kal’an: Uhuvvet-i İslâmiyedir. Bu kal’a-i İslâmiyeyi, küçük adavetlerle ve bahanelerle sarsmak; ne kadar hilaf-ı vicdan ve ne kadar hilaf-ı maslahat-ı İslâmiye olduğunu bil, ayıl!..

Ehadîs-i şerifede gelmiş ki: Âhirzamanın Süfyan ve Deccal gibi nifak ve zındıka başına geçecek eşhas-ı müdhişe-i muzırraları, İslâm’ın ve beşerin hırs ve

şikakından istifade ederek az bir kuvvetle nev'-i beşeri herc ü merc eder ve koca Âlem-i İslâmı esaret altına alır.

Ey ehl-i iman! Zillet içinde esaret altına girmemek isterseniz, aklınızı başınıza alınız! İhtilafınızdan istifade eden zalimlere karşı اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ kal'a-i kudsiyesi içine giriniz; tahassun ediniz. Yoksa ne hayatınızı muhafaza ve ne de hukukunuzu müdafaa edebilirsiniz. Malûmdur ki; iki kahraman birbiriyle boğuşurken; bir çocuk, ikisini de döğebilir. Bir mizanda iki dağ birbirine karşı müvazenede bulunsa; bir küçük taş, müvazenelerini bozup onlarla oynayabilir; birini yukarı, birini aşağı indirir. İşte ey ehl-i iman! İhtiraslarınızdan ve husumetkârane tarafgirliklerinizden kuvvetiniz hiçe iner, az bir kuvvetle ezilebilirsiniz. Hayat-ı içtimaiyenizle alâkanız varsa, اَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ الْمَرْصُوصِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا düstur-u âliyeyi düstur-u hayat yapınız, sefalet-i dünyeviyeden ve şekavet-i uhreviyeden kurtulunuz!..

ALTINCI VECİH: Hayat-ı maneviye ve sıhhat-ı ubudiyet, adavet ve inad ile sarsılır. Çünki vasıta-i halas ve vesile-i necat olan "ihlas" zayi' olur. Zira tarafgir bir muannid, kendi a'mal-i hayriyesinde hasmına tefevvuk ister. Hâlisen livechillah amele pek de muvaffak olamaz. Hem hüküm ve muamelâtında tarafgirini tercih eder, adalet edemez. İşte ef'al ve a'mal-i hayriyenin esasları olan "ihlas" ve "adalet", husumet ve adavetle kaybolur. Şu Altıncı Vecih çok uzundur. Fakat kabiliyet-i makam kısa olduğundan kısa kesiyoruz.

* * *

İkinci Mebhas

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ❊ وَكَاَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لاَ تَحْمِلُ رِزْقَهَا اَللّٰهُ يَرْزُقُهَا وَاِيَّاكُمْ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Ey ehl-i iman! Sâbıkan, adavet ne kadar zararlı olduğunu anladın. Hem anla ki; adavet kadar hayat-ı İslâmiyeye en müdhiş bir maraz-ı muzır dahi hırstır. Hırs, sebeb-i haybettir ve illet ve zillettir ve mahrumiyet ve sefaleti getirir. Evet her milletten ziyade hırs ile dünyaya saldıran Yahudi Milletinin zillet ve sefaleti, bu hükme bir şahid-i katı'dır. Evet hırs, zîhayat âleminde en geniş bir daireden tut, tâ en cüz'î bir ferde kadar sû'-i tesirini gösterir. Tevekkülvari taleb-i rızk ise, bilakis medar-ı rahattır ve her yerde hüsn-ü tesirini gösterir.

İşte bir nevi zîhayat ve rızka muhtaç olan meyvedar ağaçlar ve nebatlar, tevekkülvari, kanaatkârane yerlerinde durup hırs göstermediklerinden, rızıkları onlara koşup geliyor. Hayvanlardan pek fazla evlâd besliyorlar. Hayvanat ise, hırs ile rızıkları peşinde koştukları için, pek çok zahmet ve noksaniyet ile rızıklarını elde edebiliyorlar.

Hem hayvanat dairesi içinde za'f u acz lisan-ı haliyle tevekkül eden yavruların meşru' ve mükemmel ve latif rızıkları hazine-i rahmetten verilmesi; ve hırs ile rızıklarına saldıran canavarların gayr-ı meşru ve pek çok zahmet ile kazandıkları nâhoş rızıkları gösteriyor ki: Hırs, sebeb-i mahrumiyettir; tevekkül ve kanaat ise, vesile-i rahmettir.

Hem daire-i insaniye içinde her milletten ziyade hırs ile dünyaya yapışan ve aşk ile hayat-ı dünyeviyeye bağlanan Yahudi Milleti pek çok zahmet ile kazandığı, kendine faidesi az, yalnız hazinedarlık ettiği gayr-ı meşru bir servet-i ribaî ile bütün milletlerden yedikleri sille-i zillet ü sefalet, katl ü ihanet gösteriyor ki: Hırs maden-i zillet ve hasarettir.

Hem harîs bir insan, her vakit hasarete düştüğüne dair o kadar vakıalar var ki, اَلْحَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ darb-ı mesel hükmüne geçmiş, umumun nazarında bir hakikat-ı âmme olarak kabul edilmiştir. Madem öyledir; eğer malı çok seversen, hırs ile değil, belki kanaat ile malı taleb et, tâ çok gelsin.

Ehl-i kanaat ile ehl-i hırs, iki şahsa benzer ki; büyük bir zâtın divanhanesine giriyorlar. Birisi kalbinden der: "Beni

yalnız kabul etsin, dışarıdaki soğuktan kurtulsam bana kâfidir. En aşağıdaki iskemleyi de bana verseler, lütuftur." İkinci adam güya bir hakkı varmış gibi ve herkes ona hürmet etmeye mecbur imiş gibi mağrurane der ki: "Bana en yukarı iskemleyi vermeli." O hırs ile girer, gözünü yukarı mevkilere diker, onlara gitmek ister. Fakat divanhane sahibi onu geri döndürüp aşağı oturtur. Ona teşekkür lâzımken, teşekküre bedel kalbinden kızıyor. Teşekkür değil, bilakis hane sahibini tenkid ediyor. Hane sahibi de ondan istiskal ediyor. Birinci adam mütevaziane giriyor; en aşağıdaki iskemleye oturmak istiyor. Onun o kanaati, divanhane sahibinin hoşuna gidiyor. "Daha yukarı iskemleye buyurun." der. O da gittikçe teşekküratını ziyadeleştirir, memnuniyeti tezayüd eder.

İşte dünya bir divanhane-i Rahman'dır. Zemin yüzü, bir sofra-yı rahmettir. Derecat-ı erzak ve meratib-i nimet dahi, iskemleler hükmündedir.

Hem en cüz'î işlerde de herkes hırsın sû'-i tesirini hissedebilir.

Meselâ: İki dilenci bir şey istedikleri vakit, hırs ile ilhah eden dilenciden istiskal edip vermemek; diğer sâkin dilenciye merhamet edip vermek, herkes kalbinde hisseder. Hem meselâ: Gecede uykun kaçmış, sen yatmak istesen, lâkayd kalsan uykun gelebilir. Eğer hırs ile uyku istesen: "Aman yatayım, aman yatayım" dersen, bütün bütün uykunu kaçırırsın. Hem meselâ: Mühim bir netice için birisini hırs ile beklersin; "Aman gelmedi, aman gelmedi" deyip en nihayet hırs senin sabrını tüketip kalkar gidersin; bir dakika sonra o adam gelir; fakat beklediğin o mühim netice bozulur.

Şu hâdisatın sırrı şudur ki: Nasılki bir ekmeğin vücudu, tarla, harman, değirmen, fırına terettüb eder. Öyle de: Tertib-i eşyada bir teenni-i hikmet vardır. Hırs sebebiyle teenni ile hareket etmediği için, o tertibli eşyadaki manevî basamakları müraat etmez; ya atlar düşer veyahut bir basamağı noksan bırakır; maksada çıkamaz.

İşte ey derd-i maişetle sersem olmuş ve hırs-ı dünya ile sarhoş olmuş kardeşler! Hırs bu kadar muzır ve belalı bir şey olduğu halde, nasıl hırs yolunda her zilleti irtikâb ve haram helâl demeyip her malı kabul ve hayat-ı uhreviyeye lâzım çok şeyleri feda ediyorsunuz? Hattâ erkân-ı İslâmiyenin mühim bir rüknü olan zekatı, hırs yolunda terkediyorsunuz? Halbuki zekat, her şahıs için sebeb-i bereket ve dâfi-i beliyyattır. Zekatı vermeyenin herhalde elinden zekat kadar bir mal çıkacak; ya lüzumsuz yerlere verecektir, ya bir musibet gelip alacaktır.

Hakikatlı bir rü'ya-yı hayaliyede, Birinci Harb-i Umumî'nin beşinci senesinde, bir acib rü'yada benden soruldu:

"Müslümanlara gelen bu açlık, bu zayiat-ı mâliye ve meşakkat-i bedeniye nedendir?"

Rü'yada demiştim:

"Cenab-ı Hak, bir kısım maldan onda bir [18](Haşiye-1) veya bir kısım maldan kırkta bir [19](Haşiye-2) kendi verdiği malından birisini bizden istedi; tâ bize fukaraların dualarını kazandırsın ve kin ve hasedlerini men'etsin. Biz hırsımız için tama'kârlık edip vermedik. Cenab-ı Hak müterakim zekatını, kırkta otuz, onda sekizini aldı. Hem her senede yalnız bir ayda yetmiş hikmetli bir açlık bizden istedi. Biz nefsimize acıdık, muvakkat ve lezzetli bir açlığı çekmedik. Cenab-ı Hak ceza olarak yetmiş cihetle belalı bir nevi orucu beş sene cebren bize tutturdu. Hem yirmidört saatte bir tek saati, hoş ve ulvî, nuranî ve faideli bir nevi talimat-ı Rabbaniyeyi bizden istedi. Biz tenbellik edip, o namazı ve niyazı yerine getirmedik. O tek saati diğer saatlere katarak zayi' ettik. Cenab-ı Hak onun keffareti olarak, beş sene talim ve talimat ve koşturmakla bize bir nevi namaz kıldırdı." demiştim.

Sonra ayıldım, düşündüm, anladım ki; o rü'ya-yı hayaliyede pek mühim bir hakikat vardır. Yirmibeşinci Söz'de, medeniyetle hükm-ü Kur'anı müvazene bahsinde

isbat ve beyan edildiği üzere; beşerin hayat-ı içtimaîsinde bütün ahlâksızlığın ve bütün ihtilalatın menşe'i iki kelimedir:

Birisi: "Ben tok olduktan sonra, başkası açlıktan ölse bana ne?"

İkincisi: "Sen çalış, ben yiyeyim."

Bu iki kelimeyi de idame eden, cereyan-ı riba ve terk-i zekattır. Bu iki müdhiş maraz-ı içtimaîyi tedavi edecek tek çare, zekatın bir düstur-u umumî suretinde icrasıyla, vücub-u zekat ve hurmet-i ribadır. Hem değil yalnız eşhasta ve hususî cemaatlerde, belki umum nev'-i beşerin saadet-i hayatı için en mühim bir rükün belki devam-ı hayat-ı insaniye için en mühim bir direk, zekattır. Çünki beşerde, havas ve avam iki tabaka var. Havastan avama merhamet ve ihsan ve avamdan havassa karşı hürmet ve itaatı temin edecek, zekattır. Yoksa yukarıdan avamın başına zulüm ve tahakküm iner, avamdan zenginlere karşı kin ve isyan çıkar. İki tabaka-i beşer daimî bir mücadele-i maneviyede, bir keşmekeş-i ihtilafta bulunur. Gele gele tâ Rusya'da olduğu gibi, sa'y ve sermaye mücadelesi suretinde boğuşmaya başlar.

Ey ehl-i kerem ve vicdan ve ey ehl-i sehavet ve ihsan!

İhsanlar zekat namına olmazsa, üç zararı var. Bazan da faidesiz gider. Çünki Allah namına vermediğin için, manen minnet ediyorsun; bîçare fakiri minnet esareti altında bırakıyorsun. Hem makbul olan duasından mahrum kalıyorsun. Hem hakikaten Cenab-ı Hakk'ın malını ibadına vermek için bir tevziat memuru olduğun halde, kendini sahib-i mal zannedip bir küfran-ı nimet ediyorsun. Eğer zekat namına versen; Cenab-ı Hak namına verdiğin için bir sevab kazanıyorsun, bir şükran-ı nimet gösteriyorsun. O muhtaç adam dahi sana tabasbus etmeğe mecbur olmadığı için, izzet-i nefsi kırılmaz ve duası senin hakkında makbul olur. Evet zekat kadar, belki daha ziyade nafile ve ihsan, yahut sair suretlerde verip riya ve şöhret gibi, minnet ve tezlil gibi zararları kazanmak nerede? Zekat namına o

iyilikleri yapıp, hem farzı eda etmek, hem sevabı, hem ihlası, hem makbul bir duayı kazanmak nerede?

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
اَللّهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الَّذِى قَالَ اَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ الْمَرْصُوصِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا وَ قَالَ اَلْقَنَاعَةُ كَنْزٌ لاَ يَفْنَى وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ آمِينَ وَالْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

* * *

Hâtime

(Gıybet hakkındadır)

بِاسْمِهِ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Yirmibeşinci Söz’ün Birinci Şu’lesinin Birinci Şuaının Beşinci Noktasının makam-ı zemm ve zecrin misallerinden olan bir tek âyetin, mu’cizane altı tarzda gıybetten tenfir etmesi; Kur’an’ın nazarında gıybet ne kadar şeni’ bir şey olduğunu tamamıyla gösterdiğinden, başka beyana ihtiyaç bırakmamış. Evet Kur’anın beyanından sonra beyan olamaz, ihtiyaç da yoktur.

İşte اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ اَخِيهِ مَيْتًا âyetinde altı derece zemmi, zemmeder. Gıybetten altı mertebe şiddetle zecreder. Şu âyet bilfiil gıybet edenlere müteveccih olduğu vakit, manası gelecek tarzda oluyor. Şöyle ki:

Malûmdur: Âyetin başındaki hemze, sormak (âyâ) manasındadır. O sormak manası, su gibi âyetin bütün kelimelerine girer. Her kelimede bir hükm-ü zımnî var.

İşte birincisi, hemze ile der: Âyâ, sual ve cevab mahalli olan aklınız yok mu ki, bu derece çirkin bir şey’i anlamıyor?

İkincisi, يُحِبُّ lafzıyla der: Âyâ, sevmek ve nefret etmek mahalli olan kalbiniz bozulmuş mu ki, en menfur bir işi sever?

Üçüncüsü, اَحَدُكُمْ kelimesiyle der: Cemaatten hayatını alan hayat-ı içtimaiye ve medeniyetiniz ne olmuş ki, böyle

hayatınızı zehirleyen bir ameli kabul eder?

Dördüncüsü, اَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ kelâmıyla der: İnsaniyetiniz ne olmuş ki, böyle canavarcasına arkadaşınızı diş ile parçalamayı yapıyorsunuz?

Beşincisi, اَخِيهِ kelimesiyle der: Hiç rikkat-i cinsiyeniz, hiç sıla-i rahminiz yok mu ki, böyle çok cihetlerle kardeşiniz olan bir mazlumun şahs-ı manevîsini insafsızca dişliyorsunuz? Ve hiç aklınız yok mu ki, kendi a'zânızı kendi dişinizle divane gibi ısırıyorsunuz?

Altıncısı, مَيْتًا kelâmıyla der: Vicdanınız nerede? Fıtratınız bozulmuş mu ki, en muhterem bir halde bir kardeşinize karşı, etini yemek gibi en müstekreh bir işi yapıyorsunuz?

Demek şu âyetin ifadesiyle ve kelimelerin ayrı ayrı delaletiyle: Zemm ve gıybet, aklen ve kalben ve insaniyeten ve vicdanen ve fıtraten ve milliyeten mezmumdur. İşte bak nasıl şu âyet, îcazkârane altı mertebe zemmi zemmetmekle, i'cazkârane altı derece o cürümden zecreder.

Gıybet, ehl-i adavet ve hased ve inadın en çok istimal ettikleri alçak bir silâhtır. İzzet-i nefis sahibi, bu pis silâha tenezzül edip istimal etmez. Nasıl meşhur bir zât demiş:

اُكَبِّرُ نَفْسِى عَنْ جَزَاءٍ بِغِيْبَةٍ ❊ فَكُلُّ اِغْتِيَابٍ جَهْدُ مَنْ لاَ لَهُ جَهْدٌ

Yani: "Düşmanıma gıybetle ceza vermekten nefsimi yüksek tutuyorum ve tenezzül etmiyorum. Çünki gıybet; zaîf ve zelil ve aşağıların silâhıdır."

Gıybet odur ki: Gıybet edilen adam hazır olsa idi ve işitse idi, kerahet edip darılacaktı. Eğer doğru dese, zâten gıybettir. Eğer yalan dese; hem gıybet, hem iftiradır. İki katlı çirkin bir günahtır.

Gıybet, mahsus birkaç maddede caiz olabilir:

Birisi: Şekva suretinde bir vazifedar adama der, tâ yardım edip o münkeri, o kabahati ondan izale etsin ve hakkını ondan alsın.

Birisi de: Bir adam onunla teşrik-i mesaî etmek ister. Senin ile meşveret eder. Sen de sırf maslahat için garazsız olarak, meşveretin hakkını eda etmek için desen: "Onun ile teşrik-i mesaî etme. Çünki zarar göreceksin."

Birisi de: Maksadı, tahkir ve teşhir değil; belki maksadı, tarif ve tanıttırmak için dese: “O topal ve serseri adam filan yere gitti.”

Birisi de: O gıybet edilen adam fâsık-ı mütecahirdir. Yani fenalıktan sıkılmıyor, belki işlediği seyyiatla iftihar ediyor; zulmü ile telezzüz ediyor, sıkılmayarak aşikâre bir surette işliyor.

İşte bu mahsus maddelerde garazsız ve sırf hak ve maslahat için gıybet caiz olabilir. Yoksa gıybet, nasıl ateş odunu yer bitirir; gıybet dahi a’mal-i sâlihayı yer bitirir.

Eğer gıybet etti veyahut isteyerek dinledi; o vakit اَللّٰهُمَّ اغْفِرْلَنَا وَ لِمَنِ اغْتَبْنَاهُ demeli, sonra gıybet edilen adama ne vakit rast gelse, “Beni helâl et.” demeli.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

* * *

Yirmiüçüncü Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللّٰهِ وَ بَرَكَاتُهُ اَبَدًا بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ عُمْرِكَ وَذَرَّاتِ وُجُودِكَ

Aziz, gayretli, ciddî, hakikatlı, hâlis, dirayetli kardeşim!

Bizim gibi hakikat ve âhiret kardeşlerin, ihtilaf-ı zaman ve mekân sohbetlerine ve ünsiyetlerine bir mani' teşkil etmez. Biri şarkta, biri garbda, biri mazide, biri müstakbelde, biri dünyada, biri âhirette olsa da beraber sayılabilirler ve sohbet edebilirler. Hususan bir tek maksad için bir tek vazifede bulunanlar, birbirinin aynı hükmündedirler. Sizi her sabah yanımda tasavvur edip, kazancımın bir kısmını, bir sülüsünü (Allah kabul etsin) size veriyorum. Duada, Abdülmecid ve Abdurrahman ile berabersiniz. İnşâallah her vakit hissenizi alırsınız. Sizin dünyaca bazı müşkilâtınız, senin hesabına beni bir parça müteessir etti. Fakat madem dünya bâki değil ve musibetlerinde bir nevi hayır vardır; senin bedeline "Yahu bu da geçer." kalbime geldi. لاَ عَيْشَ اِلاَّ عَيْشُ اْلآخِرَةِ düşündüm, اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرِينَ okudum, اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ dedim. Senin yerine teselli buldum. Cenab-ı Hak bir abdini severse, dünyayı ona küstürür, çirkin gösterir. İnşâallah sen de o sevgililerin sınıfındansın. "Sözler"in neşrine manilerin çoğalması sizi müteessir etmesin. İnşâallah neşrettiğin miktar bir rahmete mazhar olduğu zaman, pek bereketli bir surette o nurlu çekirdekler, kesretli çiçekler açacaklar.

Bazı sualler soruyorsunuz. Aziz kardeşim, yazılan galib Sözler ve Mektublar; ihtiyarsız, def'î ve ânî bir surette kalbe geliyordu, güzel oluyordu. Eğer ihtiyar ile Eski Said gibi kuvve-i ilmiye ile düşünüp cevab versem; sönük düşer,

noksan olur. Bir miktardır ki; tulûat-ı kalbiye tevakkuf etmiş, hâfıza kamçısı kırılmış, fakat cevabsız kalmamak için gayet muhtasar birer cevab yazacağız:

Birinci Sualiniz: Mü'minin mü'mine en iyi duası nasıl olmalıdır?

Elcevab: Esbab-ı kabul dairesinde olmalı. Çünki bazı şerait dâhilinde dua makbul olur. Şerait-i kabulün içtimaı nisbetinde makbuliyeti ziyadeleşir. Ezcümle: Dua edileceği vakit, istiğfar ile manevî temizlenmeli, sonra makbul bir dua olan salavat-ı şerifeyi şefaatçı gibi zikretmeli ve âhirde yine salavat getirmeli. Çünki iki makbul duanın ortasında bir dua makbul olur. Hem بِظَهْرِ الْغَيْبِ yani "gıyaben ona dua etmek"; hem hadîste ve Kur'anda gelen me'sur dualarla dua etmek. Meselâ:

اَللّٰهُمَّ اِنِّى اَسْئَلُكَ الْعَفْوَ وَ الْعَافِيَةَ لِى وَ لَهُ فِى الدِّينِ وَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ
رَبَّنَا آتِنَا فِى الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ

gibi câmi' dualarla dua etmek; hem hulûs ve huşu' ve huzur-u kalb ile dua etmek; hem namazın sonunda, bilhâssa sabah namazından sonra; hem mevâki'-i mübarekede, hususan mescidlerde; hem Cum'ada, hususan saat-ı icabede; hem şuhur-u selâsede, hususan leyali-i meşhurede; hem ramazanda, hususan leyle-i kadirde dua etmek kabule karin olması rahmet-i İlahiyeden kaviyyen me'muldür. O makbul duanın ya aynen dünyada eseri görünür veyahut dua olunanın âhiretine ve hayat-ı ebediyesi cihetinde makbul olur. Demek aynı maksad yerine gelmezse, dua kabul olmadı denilmez; belki daha iyi bir surette kabul edilmiş denilir.

İkinci Sualiniz: Sahabe-i Kiram Hazeratına Radıyallahü Anh denildiğine binaen, başkalara da bu manada söylemek muvafık mıdır?

Elcevab: Evet denilir. Çünki Resul-i Ekrem'in bir şiarı olan Aleyhissalâtü Vesselâm kelâmı gibi Radıyallahü Anh terkibi, Sahabeye mahsus bir şiar değil, belki Sahabe gibi veraset-i nübüvvet denilen velayet-i kübrada bulunan ve makam-ı rızaya yetişen Eimme-i Erbaa, Şah-ı Geylanî,

İmam-ı Rabbanî, İmam-ı Gazalî gibi zâtlara denilmeli. Fakat örf-ü ülemada Sahabeye, Radıyallahü Anh; Tâbiîn ve Tebe-i Tâbiîne, Rahimehullah; onlardan sonrakilere, Gaferehullah; ve Evliyaya, Kuddise Sırruhu denilir.

Üçüncü Sualiniz: Başta müçtehidîn-i izam imamları mı efdal, yoksa hak tarîkatların şahları, aktabları mı efdaldir?

Elcevab: Umum müçtehidîn değil; belki Ebu Hanife, Mâlik, Şafiî, Ahmed İbn-i Hanbel; şahların, aktabların fevkındedirler. Fakat hususî faziletlerde Şah-ı Geylanî gibi bazı hârika kutublar, bir cihette daha parlak makama sahibdirler. Fakat küllî fazilet imamlarındır. Hem tarîkat şahlarının bir kısmı, müçtehidlerdendir; onun için umum müçtehidîn, aktabdan daha efdaldir denilmez. Fakat Eimme-i Erbaa, Sahabeden ve Mehdi'den sonra en efdallerdir denilir.

Dördüncü Sualiniz: اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرِينَ de hikmet ve gaye nedir?

Elcevab: Cenab-ı Hak, Hakîm ismi muktezası olarak, vücud-u eşyada bir merdivenin basamakları gibi bir tertib vaz'etmiş. Sabırsız adam teenni ile hareket etmediği için, basamakları ya atlar düşer veya noksan bırakır; maksud damına çıkamaz. Onun için hırs mahrumiyete sebebdir. Sabır ise müşkilâtın anahtarıdır ki, اَلْحَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ ❊ وَالصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ

durub-u emsal hükmüne geçmiştir. Demek Cenab-ı Hakk'ın inayet ve tevfiki, sabırlı adamlarla beraberdir. Çünki sabır üçtür:

Biri: Masiyetten kendini çekip sabretmektir. Şu sabır takvadır, اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ sırrına mazhar eder.

İkincisi: Musibetlere karşı sabırdır ki, tevekkül ve teslimdir. اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ❊ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ şerefine mazhar ediyor.

Ve sabırsızlık ise Allah'tan şikayeti tazammun eder. Ve ef'alini tenkid ve rahmetini ittiham ve hikmetini beğenmemek çıkar. Evet musibetin darbesine karşı şekva

suretiyle elbette âciz ve zaîf insan ağlar; fakat şekva ona olmalı, ondan olmamalı. Hazret-i Yakub Aleyhisselâm'ın اِنَّمَا اَشْكُوا بَثِّى وَ حُزْنِى اِلَى اللّٰهِ demesi gibi olmalı. Yani: Musibeti Allah'a şekva etmeli, yoksa Allah'ı insanlara şekva eder gibi, "Eyvah! Of!" deyip, "Ben ne ettim ki, bu başıma geldi!" diyerek, âciz insanların rikkatini tahrik etmek zarardır, manasızdır.

Üçüncü Sabır: İbadet üzerine sabırdır ki, şu sabır onu makam-ı mahbubiyete kadar çıkarıyor. En büyük makam olan ubudiyet-i kâmile canibine sevkediyor.

Beşinci Sualiniz: Sinn-i mükellefiyet onbeş sene kabul ediliyor. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm, nübüvvetten evvel nasıl ibadet ederdi?

Elcevab: Hazret-i İbrahim Aleyhisselâm'ın, Arabistanda çok perdeler altında cereyan eden bakiyye-i dini ile; fakat farziyet ve mecburiyet suretiyle değil, belki ihtiyarıyla ve mendubiyet suretiyle ibadet ederdi. Şu hakikat uzundur, şimdilik kısa kalsın.

Altıncı Sualiniz: Sinn-i kemal itibar olunan kırk yaşında nübüvvetin gelmesi ve ömr-ü saadetlerinin altmışüç olmasındaki hikmet nedir?

Elcevab: Hikmetleri çoktur. Birisi şudur ki: Nübüvvet, gayet ağır ve büyük bir mükellefiyettir. Melekât-ı akliye ve istidadat-ı kalbiyenin inkişafı ve tekemmülü ile o ağır mükellefiyet tahammül edilir. O tekemmülün zamanı ise kırk yaşıdır. Hem hevesat-ı nefsaniyenin heyecanlı zamanı ve hararet-i gariziyenin galeyanlı hengâmı ve ihtirasat-ı dünyeviyenin feveranlı vakti olan gençlik ve şebabiyet ise, sırf İlahî ve uhrevî ve kudsî olan vezaif-i nübüvvete muvafık düşmüyor. Kırktan evvel ne kadar ciddî ve hâlis bir adam olsa da, şöhretperestlerin hatırlarına belki dünyanın şan ü şerefi için çalışır vehmi gelir. Onların ittihamından çabuk kurtulamaz. Fakat kırktan sonra, madem kabir tarafına nüzul başlıyor ve dünyadan ziyade âhiret ona görünüyor. Harekât ve a'mal-i uhreviyesinde çabuk o ittihamdan

kurtulur ve muvaffak olur. İnsanlar da sû'-i zandan kurtulur, halâs olur.

Amma ömr-ü saadetinin altmışüç olması ise, çok hikmetlerinden birisi şudur ki: Şer'an ehl-i iman, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı gayet derecede sevmek ve hürmet etmek ve hiçbir şey'inden nefret etmemek ve her halini güzel görmekle mükellef olduğundan; altmıştan sonraki meşakkatli ve musibetli olan ihtiyarlık zamanında, Habib-i Ekremini bırakmıyor; belki imam olduğu ümmetin ömr-ü galibi olan altmışüçte mele-i a'lâya gönderiyor, yanına alıyor; her cihette imam olduğunu gösteriyor.

Yedinci Sualiniz: خَيْرُ شَبَابِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِكُهُولِكُمْ وَ شَرُّ كُهُولِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِشَبَابِكُمْ hadîs midir; bundan murad nedir?

Elcevab: Hadîs olarak işitmişim. Murad da şudur ki: "En hayırlı genç odur ki; ihtiyar gibi ölümü düşünüp âhiretine çalışarak, gençlik hevesatına esir olmayıp gaflette boğulmayandır. Ve ihtiyarlarınızın en kötüsü odur ki; gaflette ve hevesatta gençlere benzemek ister; çocukçasına hevesat-ı nefsaniyeye tâbi olur."

Senin levhanda gördüğün ikinci parçanın sahih sureti şudur ki; ben başımın üstünde onu bir levha-i hikmet olarak ta'lik etmişim. Her sabah ve akşam ona bakarım, dersimi alırım:

Dost istersen Allah yeter. Evet o dost ise, herşey dosttur.

Yârân istersen Kur'an yeter. Evet ondaki enbiya ve melaike ile hayalen görüşür ve vukuatlarını seyredip ünsiyet eder.

Mal istersen kanaat yeter. Evet kanaat eden, iktisad eder; iktisad eden, bereket bulur.

Düşman istersen nefis yeter. Evet kendini beğenen, belayı bulur zahmete düşer; kendini beğenmeyen, safayı bulur, rahmete gider.

Nasihat istersen ölüm yeter. Evet ölümü düşünen, hubb-u dünyadan kurtulur ve âhiretine ciddî çalışır.

Yedinci mes’elenize bir sekizinciyi ben ilâve ediyorum. Şöyle ki:

Bir iki gün evvel bir hâfız, Sure-i Yusuf’tan bir aşr, tâ تَوَفَّنِى مُسْلِمًا وَ اَلْحِقْنِى بِالصَّالِحِينَ e kadar okudu. Birden ânî bir surette bir nükte kalbe geldi: Kur’ana ve imana ait herşey kıymetlidir, zahiren ne kadar küçük olursa olsun kıymetçe büyüktür. Evet saadet-i ebediyeye yardım eden küçük değildir. Öyle ise, “Şu küçük bir nüktedir, şu izaha ve ehemmiyete değmez.” denilmez. Elbette şu çeşit mesailde en birinci talebe ve muhatab olan ve nüket-i Kur’aniyeyi takdir eden İbrahim Hulusi, o nükteyi işitmek ister. Öyle ise dinle:

En güzel bir kıssanın güzel bir nüktesidir. Ahsen-ül kasas olan Kıssa-i Yusuf Aleyhisselâm hâtimesini haber veren تَوَفَّنِى مُسْلِمًا وَ اَلْحِقْنِى بِالصَّالِحِينَ âyetinin, ulvî ve latif ve müjdeli ve i’cazkârane bir nüktesi şudur ki: Sair ferahlı ve saadetli kıssaların âhirindeki zeval ve firak haberlerinin acıları ve elemi, kıssadan alınan hayalî lezzeti acılaştırıyor, kırıyor. Bahusus kemal-i ferah ve saadet içinde bulunduğunu ihbar ettiği hengâmda, mevtini ve firakını haber vermek daha elîmdir; dinleyenlere “Eyvah!” dedirtir. Halbuki şu âyet, Kıssa-i Yusuf’un (A.S.) en parlak kısmı ki; Aziz-i Mısır olması, peder ve vâlidesiyle görüşmesi, kardeşleriyle sevişip tanışması olan, dünyada en büyük saadetli ve ferahlı bir hengâmda, Hazret-i Yusuf’un mevtini şöyle bir surette haber veriyor ve diyor ki: Şu ferahlı ve saadetli vaziyetten daha saadetli, daha parlak bir vaziyete mazhar olmak için, Hazret-i Yusuf kendisi Cenab-ı Hak’tan vefatını istedi ve vefat etti; o saadete mazhar oldu. Demek o dünyevî lezzetli saadetten daha cazibedar bir saadet ve ferahlı bir vaziyet kabrin arkasında vardır ki; Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm gibi hakikat-bîn bir zât, o gayet lezzetli dünyevî vaziyet içinde gayet acı olan mevti istedi, tâ öteki saadete mazhar olsun.

İşte Kur’an-ı Hakîm’in şu belâgatına bak ki, Kıssa-i Yusuf’un hâtimesini ne suretle haber verdi. O haberde dinleyenlere elem ve teessüf değil, belki bir müjde ve bir

sürur ilâve ediyor. Hem irşad ediyor ki: Kabrin arkası için çalışınız, hakikî saadet ve lezzet ondadır. Hem Hazret-i Yusuf'un âlî sıddıkıyetini gösteriyor ve diyor: Dünyanın en parlak ve en sürurlu haleti dahi ona gaflet vermiyor, onu meftun etmiyor, yine âhireti istiyor.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

Yirmidördüncü Mektub

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ
يَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَاءُ وَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ

Sual: Eazım-ı Esma-i İlahiyeden olan Rahîm ve Hakîm ve Vedud'un iktiza ettikleri şefkatperverane terbiye ve maslahatkârane tedbir ve muhabbetdarane taltif, nasıl ve ne suretle, müdhiş ve muvahhiş olan mevt ve adem ile, zeval ve firak ile, musibet ve meşakkat ile tevfik edilebilir? Haydi insan saadet-i ebediyeye gittiği için, mevt yolunda geçtiğini hoş görelim; fakat bu nazik ve nazenin ve zîhayat olan eşcar ve nebatat enva'ları ve çiçekleri ve vücuda lâyık ve hayata âşık ve bekaya müştak olan hayvanat taifelerini, mütemadiyen hiçbirini bırakmayarak ifnalarında ve gayet sür'atle onlara göz açtırmayarak i'damlarında ve onlara nefes aldırmayarak meşakkatle çalıştırmalarında ve hiçbirini rahatta bırakmayarak musibetlerle tağyirlerinde ve hiçbirini müstesna etmeyerek öldürmelerinde ve hiçbiri durmayarak zevallerinde ve hiçbiri memnun olmayarak firaklarında hangi şefkat ve merhamet var, hangi hikmet ve maslahat bulunur, hangi lütuf ve merhamet yerleşebilir?

Elcevab: Dâî ve muktezîyi gösteren beş remiz ile ve gayeleri ve faideleri gösteren beş işaretle şu suali halleden çok geniş ve çok derin ve çok yüksek olan hakikat-ı uzmaya uzaktan uzağa baktırmağa çalışacağız.

BİRİNCİ MAKAM:

Beş remizdir.

Birinci Remiz: Yirmialtıncı Söz’ün hâtimelerinde denildiği gibi; nasılki bir mahir san’atkâr kıymetdar bir elbiseyi murassa’ ve münakkaş surette yapmak için, bir miskin adamı lâyık olduğu bir ücrete mukabil model yaparak kendi san’at ve meharetini göstermek için; o elbiseyi o miskin adam üstünde biçer, keser, kısaltır, uzatır; o adamı da oturtur, kaldırır, muhtelif vaziyetler verir. Şu miskin adamın hiçbir hakkı var mıdır ki, o san’atkâra desin: “Beni güzelleştiren bu elbiseye neden ilişip tebdil ve tağyir ediyorsun ve beni kaldırıp oturtup, meşakkatle benim istirahatımı bozuyorsun?”

Aynen öyle de: Sâni’-i Zülcelal herbir nevi mevcudatın mahiyetini birer model ittihaz ederek ve nukuş-u esmasıyla kemalât-ı san’atını göstermek için; herbir şey’e hususan zîhayata, duygularla murassa’ bir vücud libasını giydirerek, üstünde kalem-i kaza ve kaderle nakışlar yapar; cilve-i esmasını gösterir. Herbir mevcuda dahi, ona lâyık bir tarzda bir ücret olarak; bir kemal, bir lezzet, bir feyz veriyor. مَالِكُ الْمُلْكِ يَتَصَرَّفُ فِى مُلْكِهِ كَيْفَ يَشَاءُ sırrına mazhar olan o Sâni’-i Zülcelal’e karşı hiçbir şey’in hakkı var mıdır ki, desin: “Bana zahmet veriyorsun. Benim istirahatımı bozuyorsun.” Hâşâ! Evet mevcudatın hiçbir cihette Vâcib-ül Vücud’a karşı hakları yoktur ve hak dava edemezler; belki hakları, daima şükür ve hamd ile, verdiği vücud mertebelerinin hakkını eda etmektir. Çünki verilen bütün vücud mertebeleri vukuattır, birer illet ister. Fakat verilmeyen mertebeler imkânattır. İmkânat ise ademdir, hem nihayetsizdir. Ademler ise, illet istemezler. Nihayetsize illet olamaz. Meselâ madenler diyemezler: “Niçin nebatî olmadık?” Şekva edemezler; belki vücud-u madenîye mazhar oldukları için hakları Fâtırına şükrandır. Nebatat niçin hayvan olmadım deyip şekva edemez, belki vücud ile beraber

hayata mazhar olduğu için hakkı şükrandır. Hayvan ise niçin insan olmadım diye şikayet edemez, belki hayat ve vücud ile beraber kıymetdar bir ruh cevheri ona verildiği için, onun üstündeki hakkı, şükrandır. Ve hâkeza kıyas et.

Ey insan-ı müştekî! Sen madum kalmadın, vücud nimetini giydin, hayatı tattın, camid kalmadın, hayvan olmadın, İslâmiyet nimetini buldun, dalalette kalmadın, sıhhat ve selâmet nimetini gördün ve hâkeza…

Ey nankör! Daha sen nerede hak kazanıyorsun ki, Cenab-ı Hakk'ın sana verdiği mahz-ı nimet olan vücud mertebelerine mukabil şükretmeyerek; imkânat ve ademiyat nev'inde ve senin eline geçmediği ve sen lâyık olmadığın yüksek nimetlerin sana verilmediğinden bâtıl bir hırsla Cenab-ı Hak'tan şekva ediyorsun ve küfran-ı nimet ediyorsun? Acaba bir adam; minare başına çıkmak gibi âlî derecatlı bir mertebeye çıksın, büyük makam bulsun, her basamakta büyük bir nimet görsün; o nimetleri verene şükretmesin ve desin: "Niçin o minareden daha yükseğine çıkamadım?" diye şekva ederek ağlayıp sızlasın. Ne kadar haksızlık eder ve ne kadar küfran-ı nimete düşer, ne kadar büyük divanelik eder, divaneler dahi anlar.

Ey kanaatsız hırslı ve iktisadsız israflı ve haksız şekvalı gafil insan! Kat'iyyen bil ki: Kanaat, ticaretli bir şükrandır; hırs, hasaretli bir küfrandır.

Ve iktisad, nimete güzel ve menfaatli bir ihtiramdır. İsraf ise, nimete çirkin ve zararlı bir istihfaftır. Eğer aklın varsa, kanaata alış ve rızaya çalış. Tahammül etmezsen "Yâ Sabûr" de ve sabır iste; hakkına razı ol, teşekki etme. Kimden kime şekva ettiğini bil, sus. Her halde şekva etmek istersen; nefsini Cenab-ı Hakk'a şekva et, çünki kusur ondadır.

İkinci Remiz: Onsekizinci Mektub'un âhirki mes'elesinin âhirinde denildiği gibi, Hâlık-ı Zülcelal hayretnüma, dehşetengiz bir surette bir faaliyet-i rububiyetiyle, mevcudatı mütemadiyen tebdil ve tecdid ettiğinin bir hikmeti budur: Nasılki mahlukatta faaliyet ve

hareket; bir iştiha, bir iştiyak, bir lezzetten, bir muhabbetten ileri geliyor. Hattâ denilebilir ki; herbir faaliyette bir lezzet nev'i vardır; belki herbir faaliyet, bir çeşit lezzettir. Ve lezzet dahi, bir kemale müteveccihtir; belki bir nevi kemaldir. Madem faaliyet bir kemal, bir lezzet, bir cemale işaret eder. Ve madem Kemal-i Mutlak ve Kâmil-i Zülcelal olan Vâcib-ül Vücud, zât ve sıfât ve ef'alinde, bütün enva'-ı kemalâta câmi'dir; elbette o Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un vücub-u vücuduna ve kudsiyetine lâyık bir tarzda ve istiğna-i zâtîsine ve gına-i mutlakına muvafık bir surette ve kemal-i mutlakına ve tenezzüh-ü zâtîsine münasib bir şekilde; hadsiz bir şefkat-i mukaddese ve nihayetsiz bir muhabbet-i münezzehesi vardır. Elbette o şefkat-i mukaddeseden ve o muhabbet-i münezzeheden gelen hadsiz bir şevk-i mukaddes vardır. Ve o şevk-i mukaddesten gelen hadsiz bir sürur-u mukaddes vardır. Ve o sürur-u mukaddesten gelen, tabiri caiz ise, hadsiz bir lezzet-i mukaddese vardır. Ve elbette o lezzet-i mukaddese ile beraber; hadsiz onun merhameti cihetiyle faaliyet-i kudreti içinde, mahlukatının istidadları kuvveden fiile çıkmasından ve tekemmül etmesinden neş'et eden, o mahlukatın memnuniyetlerinden ve kemallerinden gelen Zât-ı Rahman ve Rahîm'e ait, tabiri caiz ise, hadsiz memnuniyet-i mukaddese ve hadsiz iftihar-ı mukaddes vardır ki; hadsiz bir surette, hadsiz bir faaliyeti iktiza ediyor. Ve o hadsiz faaliyet dahi, hadsiz bir tebdil ve tağyir ve tahvil ve tahribi dahi iktiza ediyor. Ve o hadsiz tağyir ve tebdil dahi; mevt ve ademi, zeval ve firakı iktiza ediyor.

Bir zaman, hikmet-i beşeriyenin masnuatın gayelerine dair gösterdiği faideler nazarımda çok ehemmiyetsiz göründü. Ve ondan bildim ki, o hikmet abesiyete gider. Onun için feylesofların ileri gidenleri, ya tabiat dalaletine düşer veya Sofestaî olur veya ihtiyar ve ilm-i Sâni'i inkâr eder veya Hâlık'a "mûcib-i bizzât" der.

İşte o zaman rahmet-i İlahiye, Hakîm ismini imdadıma gönderdi; bana da masnuatın büyük gayelerini gösterdi.

Yani herbir masnu' öyle bir mektub-u Rabbanîdir ki, umum zîşuur onu mütalaa eder. Şu gaye bir sene bana kâfi geldi. Sonra san'attaki hârikalar inkişaf etti, o gaye kâfi gelmemeye başladı. Daha çok büyük diğer bir gaye gösterildi. Yani: Herbir masnu'un en mühim gayeleri Sâni'ine bakar; onun kemalât-ı san'atını ve nukuş-u esmasını ve murassaat-ı hikmetini ve hedaya-yı rahmetini, onun nazarına arzetmek ve cemal ve kemaline bir âyine olmaktır, bildim. Şu gaye hayli zaman bana kâfi geldi. Sonra san'at ve icad-ı eşyadaki hayret-engiz faaliyet içinde, gayet derecede sür'atli tağyir ve tebdildeki mu'cizat-ı kudret ve şuunat-ı rububiyet göründü. O vakit bu gaye dahi kâfi gelmemeye başladı. Belki şu gaye kadar büyük bir muktezi ve dâî dahi lâzımdır bildim. İşte o vakit, şu İkinci Remiz'deki mukteziler ve gelecek işaretlerdeki gayeler gösterildi. Ve yakînen bana bildirildi ki: "Kâinattaki kudretin faaliyeti ve seyr ü seyelan-ı eşya o kadar manidardır ki; o faaliyet ile Sâni'-i Hakîm, enva'-ı kâinatı konuşturuyor." Güya göklerin ve zeminin müteharrik mevcudları ve hareketleri, onların o konuşmalarındaki kelimelerdir ve taharrük ise bir tekellümdür. Demek faaliyetten gelen harekât ve zeval, bir tekellümat-ı tesbihiyedir. Ve kâinattaki faaliyet dahi kâinatın ve enva'ının sessizce bir konuşması ve konuşturmasıdır.

Üçüncü Remiz: Eşya zeval ve ademe gitmiyor, belki daire-i kudretten daire-i ilme geçiyor; âlem-i şehadetten, âlem-i gayba gidiyor; âlem-i tegayyür ve fenadan, âlem-i nura, bekaya müteveccih oluyor. Hakikat nokta-i nazarında eşyadaki cemal ve kemal; esma-i İlahiyeye aittir ve onların nukuş ve cilveleridir. Madem o esma bâkidirler ve cilveleri daimîdir; elbette nakışları teceddüd eder, tazelenir, güzelleşir. Ademe ve fenaya gitmiyor; belki yalnız itibarî taayyünleri değişir ve medar-ı hüsn ü cemal ve mazhar-ı feyz ü kemal olan hakikatları ve mahiyetleri ve hüviyet-i misaliyeleri bâkidirler. Zîruh olmayanlar, doğrudan doğruya onlardaki hüsn ü cemal esma-i İlahiyeye aittir, şeref onlaradır, medih onların hesabına geçer, güzellik onlarındır,

muhabbet onlara gider. O âyinelerin değişmesiyle onlara bir zarar îras etmez. Eğer zîruh ise, zevil-ukûlden değilse, onların zeval ve firakı, bir adem ve fena değil; belki vücud-u cismanîden ve vazife-i hayatın dağdağasından kurtulup, kazandıkları vazifenin semerelerini bâki olan ervahlarına devrederek; onların o ervah-ı bâkiyeleri dahi birer esma-i İlahiyeye istinad ederek devam eder, belki kendine lâyık bir saadete gider. Eğer o zîruhlar zevil-ukûlden ise; zâten saadet-i ebediyeye ve maddî ve manevî kemalâta medar olan âlem-i bekaya ve o Sâni'-i Hakîm'in dünyadan daha güzel, daha nurani olan âlem-i berzah, âlem-i misal, âlem-i ervah gibi diğer menzillerine, başka memleketlerine bir seyr ü seferdir; bir mevt ü adem ve zeval ü firak değil, belki kemalâta kavuşmaktır.

Elhasıl: Madem Sâni'-i Zülcelal vardır ve bâkidir ve sıfât ve esması daimî ve sermedîdirler; elbette o esmanın cilveleri ve nakışları, bir manevî beka içinde teceddüd eder; tahrib ve fena, i'dam ve zeval değildirler. Malûmdur ki insan insaniyet cihetiyle ekser mevcudatla alâkadardır. Onların saadetleriyle mütelezziz ve helâketleriyle müteellimdir. Hususan zîhayat ile ve bilhâssa nev'-i beşerle ve bilhâssa sevdiği ve istihsan ettiği ehl-i kemalin âlâmıyla daha ziyade müteellim ve saadetleriyle daha ziyade mes'ud olur. Hattâ şefkatli bir vâlide gibi, kendi saadetini ve rahatını, onların saadeti için feda eder.

İşte her mü'min derecesine göre, nur-u Kur'an ve sırr-ı iman ile, bütün mevcudatın saadetleriyle ve bekalarıyla ve hiçlikten kurtulmalarıyla ve kıymetdar mektubat-ı Rabbaniye olmalarıyla mes'ud olabilir ve dünya kadar bir nur kazanabilir. Herkes derecesine göre bu nurdan istifade eder. Eğer ehl-i dalalet ise; kendi elemiyle beraber, bütün mevcudatın helâketiyle ve fenasıyla ve zahirî i'damlarıyla, zîruh ise âlâmlarıyla müteellim olur. Yani onun küfrü, onun dünyasına adem doldurur, onun başına boşaltır; daha Cehennem'e gitmeden Cehennem'e gider.

Dördüncü Remiz: Çok yerlerde dediğimiz gibi, bir padişahın sultan, halife, hâkim, kumandan gibi muhtelif ünvanlar ve sıfatlardan neş'et eden muhtelif ayrı ayrı devair-i teşkilâtı olduğu gibi; Cenab-ı Hakk'ın esma-i hüsnasının hadd ü hesaba gelmez türlü türlü tecelliyatı vardır. Mahlukatın tenevvü'leri ve ihtilafları, o tecelliyatın tenevvü'lerinden ileri geliyor. İşte her kemal ve cemal sahibi, fıtraten cemal ve kemalini görmek ve göstermek istemesi sırrınca; o muhtelif esma dahi, daimî ve sermedî oldukları için, daimî bir surette Zât-ı Akdes hesabına tezahür isterler; yani nakışlarını görmek isterler; yani kendi nakışlarının âyinelerinde cilve-i cemallerini ve in'ikas-ı kemallerini görmek ve göstermek isterler; yani kâinat kitab-ı kebirini ve mevcudatın muhtelif mektubatını ânen fe-ânen tazelendirmek; yani yeniden yeniye manidar yazmak; yani bir tek sahifede ayrı ayrı binler mektubatı yazmak ve herbir mektubu, Zât-ı Mukaddes ve Müsemma-yı Akdes'in nazar-ı şuhuduna izhar etmekle beraber; bütün zîşuurun nazar-ı mütalaasına göstermek ve okutturmak iktiza ederler. Bu hakikata işaret eden şu hakikatlı şiire bak:

Kitab-ı âlemin yaprakları, enva'-ı nâma'dud
Huruf ile kelimatı dahi, efrad-ı nâmahdud
Yazılmış destgâh-ı Levh-i Mahfuz-i hakikatta
Mücessem lafz-ı manidardır, âlemde her mevcud.

تَاَمَّلْ سُطُورَ الْكَائِنَاتِ فَاِنَّهَا مِنَ الْمَلاَِ ْالاَعْلَى اِلَيْكَ رَسَائِلُ

Beşinci Remiz: İki nüktedir.

Birinci Nükte: Madem Cenab-ı Hak var, herşey var. Madem Cenab-ı Vâcib-ül Vücud'a intisab var, herşey için bütün eşya var. Çünki Vâcib-ül Vücud'a nisbetle herbir mevcud, bütün mevcudata, vahdet sırrıyla bir irtibat peyda eder. Demek Vâcib-ül Vücud'a intisabını bilen veya intisabı bilinen herbir mevcud, sırr-ı vahdetle, Vâcib-ül Vücud'a mensub bütün mevcudatla münasebetdar olur. Demek herbir şey, o intisab noktasında hadsiz envâr-ı vücuda mazhar olabilir. Firaklar, zevaller, o noktada yoktur. Bir ân-ı seyyale yaşamak, hadsiz envâr-ı vücuda medardır.

Eğer o intisab olmazsa ve bilinmezse, hadsiz firaklara ve zevallere ve ademlere mazhar olur. Çünki o halde alâkadar olabileceği herbir mevcuda karşı bir firakı ve bir iftirakı ve bir zevali vardır. Demek kendi şahsî vücuduna, hadsiz ademler ve firaklar yüklenir. Bir milyon sene vücudda kalsa da (intisabsız); evvelki noktasındaki o intisabdaki bir an yaşamak kadar olamaz. Onun için ehl-i hakikat demişler ki: "Bir ân-ı seyyale vücud-u münevver, milyon sene bir vücud-u ebtere müreccahtır." Yani: "Vücud-u Vâcib'e nisbet ile bir an vücud, nisbetsiz milyon sene bir vücuda müreccahtır." Hem bu sır içindir ki, ehl-i tahkik demişler: "Envâr-ı vücud ise Vâcib-ül Vücud'u tanımakladır." Yani: "O halde kâinat, envâr-ı vücud içinde olarak melaike ve ruhaniyat ve zîşuurlar ile dolu görünür. Eğer onsuz olsa adem zulümatları, firak ve zeval elemleri herbir mevcudu ihata eder. Dünya, o adamın nazarında boş ve hâlî bir vahşetgâh suretinde görünür."

Evet nasılki bir ağaç meyvelerinin herbirisi, ağacın başındaki bütün meyvelere karşı birer nisbeti var ve o nisbetle birer kardeşi, arkadaşı mevcud olduğundan, onların adedince ârızî vücudları vardır. Ne vakit o meyve ağacın başından kesilse, herbir meyveye karşı bir firak ve zeval hasıl olur. Herbir meyve onun için madum hükmündedir. Haricî bir zulmet-i adem ona hasıl oluyor. Öyle de: Kudret-i Ehad-i Samed'e intisab noktasında herşey için bütün eşya var. Eğer intisab olmazsa, her şey için eşya adedince haricî ademler var.

İşte şu remizden, imanın azamet-i envârına bak ve dalaletin dehşetli zulümatını gör. Demek iman, şu remizde beyan edilen hakikat-ı âliye-i nefs-ül emriyenin ünvanıdır ve iman ile ondan istifade edebilir. Eğer iman olmazsa nasılki kör, sağır, dilsiz, akılsız adama herşey madumdur; öyle de imansıza herşey madumdur, zulümatlıdır.

İkinci Nükte: Dünyanın ve eşyanın üç tane yüzü var.

Birinci Yüzü: Esma-i İlahiyeye bakar, onların âyineleridir. Bu yüze zeval ve firak ve adem giremez; belki

tazelenmek ve teceddüd var.

İkinci Yüzü: Âhirete bakar, âlem-i bekaya nazar eder, onun tarlası hükmündedir. Bu yüzde bâki semereler ve meyveler yetiştirmek var; bekaya hizmet eder, fâni şeyleri bâki hükmüne getirir. Bu yüzde dahi mevt ve zeval değil, belki hayat ve beka cilveleri var.

Üçüncü Yüzü: Fânilere, yani bizlere bakar ki; fânilerin ve ehl-i hevesatın maşukası ve ehl-i şuurun ticaretgâhı ve vazifedarların meydan-ı imtihanlarıdır. İşte bu üçüncü yüzündeki fena ve zeval, mevt ve ademin acılarına ve yaralarına merhem için o üçüncü yüzün içyüzündeki beka ve hayat cilveleri var.

Elhasıl: Şu mevcudat-ı seyyale, şu mahlukat-ı seyyare, Vâcib-ül Vücud'un envâr-ı icad ve vücudunu tazelendirmek için müteharrik âyineler ve değişen mazharlardır.

İKİNCİ MAKAM

Bir mukaddime, beş işarettir. Mukaddime iki mebhastır.

Birinci Mebhas: Bu gelecek beş işarette, şuunat-ı rububiyeti rasad etmek için; birer sönük, küçük dûrbîn nev'inden birer temsil yazılacak. Bu temsiller; şuunat-ı rububiyetin hakikatını tutamaz, ihata edemez, mikyas olamaz fakat baktırabilir. O gelecek temsilâtta ve geçen remizlerde, Zât-ı Akdes'in şuunatına münasib olmayan tabirat, temsilin kusuruna aittir.

Meselâ: Lezzet ve sürur ve memnuniyetin bizce malûm manaları, şuunat-ı mukaddeseyi ifade edemiyor; fakat birer ünvan-ı mülahazadır, birer mirsad-ı tefekkürdür. Hem dahi şu temsiller; muhit, azîm bir kanun-u rububiyetin küçük bir misalde ucunu göstermekle, rububiyetin şuunatında o kanunun hakikatını isbat ediyor. Meselâ bir çiçek vücuddan gider, binler vücud bırakarak öyle gider denilmiş. Onunla

azîm bir kanun-u rububiyeti gösteriyor ki; bütün bahar, belki bütün dünyadaki mevcudatta bu kanun-u rububiyet cereyan ediyor.

Evet Hâlık-ı Rahîm, bir kuşun tüylü libasını hangi kanunla değiştiriyor, tazelendiriyor; o Sâni'-i Hakîm aynı kanunla, her sene Küre-i Arz'ın libasını tecdid eder. Hem o aynı kanunla, her asırda dünyanın şeklini tebdil eder. Hem aynı kanunla, kıyamet vaktinde kâinatın suretini tağyir edip değiştirir.

Hem hangi kanunla zerreyi, mevlevî gibi tahrik ederse; aynı kanunla Küre-i Arz'ı meczub ve semaa kalkan mevlevî gibi döndürüyor ve o kanun ile âlemleri böyle çeviriyor ve manzume-i şemsiyeyi gezdiriyor.

Hem hangi kanunla senin bedenindeki hüceyratın zerrelerini tazelendiriyor, tamir ve tahlil ediyorsa, aynı kanunla senin bağını her sene tecdid eder ve her mevsimde çok defa tazelendirir. Aynı kanunla, zemin yüzünü her bahar mevsiminde tecdid eder, taze bir peçe üstüne çeker.

Hem o Sâni'-i Kadîr, hangi kanun-u hikmetle bir sineği ihya eder; aynı kanunla şu önümüzdeki çınar ağacını her baharda ihya eder ve o kanunla Küre-i Arz'ı yine o baharda ihya eder ve aynı kanunla haşirde mahlukatı da ihya eder. Şu sırra işareten مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ Kur'an ferman eder. Ve hâkeza kıyas et. Bunlar gibi çok kavanin-i rububiyet vardır ki, zerreden tâ mecmu'-u âleme kadar cereyan ediyor.

İşte faaliyet-i rububiyetin içindeki şu kanunların azametine bak ve genişliğine dikkat et ve içindeki sırr-ı vahdeti gör; herbir kanun bir bürhan-ı vahdet olduğunu bil. Evet şu çok kesretli ve çok azametli kanunlar, herbiri ilim ve iradenin cilvesi olmakla beraber; hem vâhid, hem muhit olduğu için; Sâni'in vahdaniyetini ve ilim ve iradesini gayet kat'î bir surette isbat ederler. İşte ekser Sözlerde ekser temsilât, böyle kanunların uçlarını birer cüz'î misal ile göstermekle; müddeada, aynı kanunun vücuduna işaret eder. Madem temsil ile kanunun tahakkuku gösteriliyor,

bürhan-ı mantıkî gibi yakînî bir surette müddeayı isbat eder. Demek Sözlerdeki ekser temsiller; birer bürhan-ı yakînî, birer hüccet-i katıa hükmündedir.

İkinci Mebhas: Onuncu Söz'ün Onuncu Hakikatı'nda denildiği gibi, bir ağacın ne kadar meyveleri ve çiçekleri vardır; her bir meyvenin, herbir çiçeğin o kadar gayeleri, hikmetleri vardır. Ve o hikmetler üç kısımdır. Bir kısmı Sâni'a bakar, esmasının nakışlarını gösterir. Bir kısmı zîşuurlara bakar ki, onların nazarlarında kıymetdar mektubat ve manidar kelimattır. Bir kısmı kendi nefsine ve hayatına ve bekasına bakar ve insana faideli ise insanın menfaatine göre hikmetleri vardır. İşte herbir mevcudun böyle kesretli gayeleri bulunduğunu bir vakit düşünürken, hatırıma Arabî tarzda ve gelecek "Beş İşaret"in esasatına nota hükmünde olarak, küllî gayelere işaret eden şu fıkralar gelmiştir.

وَهذِهِ الْمَوْجُودَاتُ الْجَلِيَّةُ مَظَاهِرُ سَيَّالَةٌ وَمَرَايَا جَوَّالَةٌ لِتَجَدُّدِ تَجَلِّيَاتِ اَنْوَارِ اِيجَادِهِ سُبْحَانَهُ
بِتَبَدُّلِ التَّعَيُّنَاتِ الْاِعْتِبَارِيَّةِ
اَوَّلاً : مَعَ اِسْتِحْفَاظِ الْمَعَانِى الْجَمِيلَةِ وَالْهُوِيَّاتِ الْمِثَالِيَّةِ
وَثَانِيًا : مَعَ اِنْتَاجِ الْحَقَائِقِ الْغَيْبِيَّةِ وَالنُّسُوجِ اللَّوْحِيَّةِ
وَثَالِثًا : مَعَ نَشْرِ الثَّمَرَاتِ الْاُخْرَوِيَّةِ وَالْمَنَاظِرِ السَّرْمَدِيَّةِ
وَرَابِعًا : مَعَ اِعْلاَنِ التَّسْبِيحَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ وَ اِظْهَارِ الْمُقْتَضَيَاتِ الْاَسْمَائِيَّةِ
وَخَامِسًا : لِظُهُورِ الشُّؤُنَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ وَالْمَشَاهِدِ الْعِلْمِيَّةِ

İşte bu beş fıkrada, gelecekte bahsedeceğimiz işaratın esasatı var. Evet herbir mevcud (hususan zîhayat olanların) beş tabaka ayrı ayrı hikmetleri ve gayeleri var. Nasılki meyvedar bir ağaç, birbirinin üstündeki dalları semere verir; öyle de: Herbir zîhayatın, beş tabaka muhtelif gayeleri bulunur ve hikmetleri var.

Ey insan-ı fâni! Senin cüz'î bir çekirdek hükmündeki kendi hakikatını, meyvedar bir şecere-i bâkiyeye inkılab etmesini ve beş işarette gösterilen on tabaka meyvelerini ve on nevi gayelerini elde etmesini istersen, hakikî imanı elde et. Yoksa bütün onlardan mahrum kalmakla beraber, o çekirdek içinde sıkışıp çürüyeceksin.

Birinci İşaret: فَاَوَّلاً: بِتَبَدُّلِ التَّعَيُّنَاتِ اْلاِعْتِبَارِيَّةِ مَعَ اِسْتِحْفَاظِ الْمَعَانِى الْجَمِيلَةِ وَالْهُوِيَّاتِ الْمِثَالِيَّةِ fıkrası ifade ediyor ki: Bir mevcud vücuddan gittikten sonra, zahiren kendisi ademe, fenaya gider; fakat ifade ettiği manalar bâki kalır, mahfuz olur. Hüviyet-i misaliyesi ve sureti ve mahiyeti dahi âlem-i misalde ve âlem-i misalin nümuneleri olan elvah-ı mahfuzada ve elvah-ı mahfuzanın nümuneleri olan kuvve-i hâfızalarda kalır. Demek bir vücud-u surî kaybeder, yüzer vücud-u manevî ve ilmî kazanır. Meselâ: Nasılki bir sahifenin tab'ına medar olan matbaa hurufatına bir vaziyet ve bir tertib verilir ve bir sahifenin tab'ına medar olur; ve o sahife ise suretini ve hüviyetini, basılan müteaddid yapraklara verip ve manalarını çok akıllara neşrettikten sonra o matbaa hurufatının vaziyeti ve tertibi de değiştirilir. Çünki daha ona lüzum kalmadı, hem başka sahifelerin tab'ı lâzım geliyor. İşte aynen bunun gibi, şu mevcudat-ı Arziye hususan nebatiye, kalem-i kader-i İlahî onlara bir tertib, bir vaziyet verir; bahar sahifesinde kudret onları icad eder ve güzel manalarını ifade ederek, suretleri ve hüviyetleri âlem-i misal gibi âlem-i gaybın defterine geçtikleri için, hikmet iktiza ediyor ki; o vaziyet değişsin, tâ yeni gelecek diğer bahar sahifesi yazılsın, onlar dahi manalarını ifade etsinler.

İkinci İşaret: وَثَانِيًا : مَعَ اِنْتَاجِ الْحَقَائِقِ الْغَيْبِيَّةِ وَالنُّسُوجِ اللَّوْحِيَّةِ Bu fıkra işaret eder ki: Herbir şey -cüz'î olsun küllî olsun- vücuddan gittikten sonra (hususan zîhayat olsa) çok hakaik-i gaybiye netice vermekle beraber; âlem-i misalin defterlerinde olan levh-i misalî üstünde, etvar-ı hayatı adedince suretleri bırakıp, o suretlerden, manidar olan ve mukadderat-ı hayatiye denilen sergüzeşt-i hayatiyeleri yazılır ve ruhaniyata bir mütalaagâh olur. Nasılki meselâ bir çiçek vücuddan gider, fakat yüzer tohumcuklarını ve tohumcuklarda mahiyetini vücudda bırakmakla beraber; küçük elvah-ı mahfuzada ve elvah-ı mahfuzanın küçük nümuneleri olan hâfızalarda binler suretini bırakıp, zîşuurlara etvar-ı hayatıyla ifade ettiği tesbihat-ı Rabbaniye ve nukuş-u esmaiyeyi okutturur, sonra gider. Öyle de:

Yeryüzünün saksısında güzel masnuatla münakkaş olan bahar mevsimi, bir çiçektir; zahiren zeval bulur, ademe gider, fakat onun tohumları adedince ifade ettikleri hakaik-i gaybiye ve çiçekleri adedince neşrettiği hüviyet-i misaliye ve mevcudatı adedince gösterdikleri hikmet-i Rabbaniyeyi kendine bedel olarak vücudda bırakıp sonra bizden saklanır. Hem o giden baharın arkadaşları olan sair baharlara yer boşaltır, tâ onlar gelip vazife görsünler. Demek o bahar, zahirî bir vücudu çıkarır; manen bin vücud giyer.

Üçüncü İşaret: وَثَالِثًا : مَعَ نَشْرِ الثَّمَرَاتِ اْلاُخْرَوِيَّةِ وَالْمَنَاظِرِ السَّرْمَدِيَّةِ fıkrası ifade ediyor ki: Dünya bir destgâh ve bir mezraadır, âhiret pazarına münasib olan mahsulâtı yetiştirir. Çok Sözlerde isbat etmişiz: Nasılki cinn ve insin amelleri âhiret pazarına gönderiliyor. Öyle de: Dünyanın sair mevcudatı dahi, âhiret hesabına çok vazifeler görüyorlar ve çok mahsulât yetiştiriyorlar. Belki Küre-i Arz, onlar için geziyor; belki denilebilir ki: "Onun içindir." Bu sefine-i Rabbaniye, yirmidört bin senelik bir mesafeyi bir senede geçip, meydan-ı haşrin etrafında dönüyor. Meselâ ehl-i Cennet, elbette arzu ederler ki, dünya maceralarını tahattur etsinler ve birbirine nakletsinler; belki o maceraların levhalarını ve misallerini görmeyi çok merak ederler. Elbette sinema perdelerinde görmek gibi; o levhaları, o vak'aları müşahede etseler çok mütelezziz olurlar. Madem öyledir, herhalde dâr-ı lezzet ve menzil-i saadet olan dâr-ı Cennet'te, عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ işaretiyle; sermedî manzaralarda, dünyevî maceraların muhaveresi ve dünyevî hâdisatın manzaraları Cennet'te bulunacaktır.

İşte bu güzel mevcudatın bir an görünmesiyle kaybolması ve birbiri arkasından gelip geçmesi, menazır-ı sermediyeyi teşkil etmek için, bir fabrika destgâhları hükmünde görünüyor. Meselâ: Nasılki ehl-i medeniyet, fâni vaziyetlere bir nevi beka vermek ve ehl-i istikbale yadigâr bırakmak için; güzel veya garib vaziyetlerin suretlerini alıp, sinema perdeleriyle istikbale hediye ediyor, zaman-ı maziyi

zaman-ı halde ve istikbalde gösteriyor ve dercediyorlar. Aynen öyle de: Şu mevcudat-ı bahariye ve dünyeviyede kısa bir hayat geçirdikten sonra, onların Sâni'-i Hakîm'i âlem-i bekaya ait gayelerini o âleme kaydetmekle beraber âlem-i ebedîde, sermedî manzaralarda onların etvar-ı hayatlarında gördükleri vezaif-i hayatiyeyi ve mu'cizat-ı Sübhaniyeyi, menazır-ı sermediyede kaydetmek, mukteza-yı ism-i Hakîm ve Rahîm ve Vedud'dur.

Dördüncü İşaret: وَرَابِعًا : مَعَ اِعْلاَنِ التَّسْبِيحَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ وَ اِظْهَارِ الْمُقْتَضَيَاتِ اْلاَسْمَائِيَّةِ fıkrası ifade ediyor ki: Mevcudat etvar-ı hayatıyla, müteaddid enva'-ı tesbihat-ı Rabbaniyeyi yapıyor. Hem esma-i İlahiyenin iktiza ve istilzam ettikleri hâlâtı gösteriyor ki, meselâ: Rahîm ismi şefkat etmek ister, Rezzak ismi rızık vermek iktiza eder, Latif ismi lütfetmek istilzam eder ve hâkeza bütün esmanın birer birer muktezası vardır. İşte herbir zîhayat hayatıyla ve vücuduyla o esmanın muktezasını göstermekle beraber, cihazatı adedince Sâni'-i Hakîm'e tesbihat yapıyorlar. Meselâ: Nasılki bir insan güzel meyveler yer, o meyveler midesinde dağılır, erir, zahiren mahvolur; fakat ağzından, midesinden başka bütün hüceyrat-ı bedeniyede faaliyetkârane bir lezzet, bir zevk vermekle beraber, aktar-ı bedendeki vücudu ve hayatı beslemek ve idame-i hayat etmek gibi pek çok hikmetlerin vücuduna medar oluyor. O taam kendisi de vücud-u nebatîden hayat-ı insaniye tabakasına çıkıyor, terakki ediyor.

Aynen öyle de: Şu mevcudat zeval perdesinde saklandıkları vakit; onların yerinde herbirisinin pek çok tesbihatı bâki kalmakla beraber, pek çok esma-i İlahiyenin de nukuşlarını ve mukteziyatını o esmanın ellerine bırakır. Yani bir vücud-u bâkiyeye tevdi ederler, öyle giderler. Acaba fâni ve muvakkat bir vücudun gitmesiyle onun yerine bir nevi bekaya mazhar binler vücud kalsa; denilir mi ki, ona yazık oldu veyahut abes oldu veyahut şu sevimli mahluk neden gitti.. şekva edilebilir mi? Belki onun hakkındaki rahmet, hikmet, muhabbet öyle iktiza ediyorlar ve öyle

olmak gerektir. Yoksa bir tek zarar gelmemek için, binler menfaati terketmek lâzım gelir ki; o halde binler zarar olur. Demek Rahîm, Hakîm ve Vedud isimleri; zevale ve firaka muarız değiller, belki istilzam edip iktiza ediyorlar.

Beşinci İşaret: وَخَامِسًا : لِظُهُورِ الشُّؤُنَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ وَالْمَشَاهِدِ الْعِلْمِيَّةِ fıkrası ifade ediyor ki: "Mevcudat -hususan zîhayat olanlar- vücud-u surîden gittikten sonra bâki çok şeyleri bırakırlar, öyle giderler." İkinci Remiz'de beyan edildiği gibi, Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un kudsiyet ve istiğna-i kemaline muvafık bir tarzda ve ona lâyık bir surette; hadsiz bir muhabbet, nihayetsiz bir şefkat, gayetsiz bir iftihar, -tabiri caiz ise- mukaddes hadsiz bir memnuniyet, bir sevinç, -tabirde hata olmasın- hadsiz bir lezzet-i mukaddese, bir ferah-ı münezzeh şuunat-ı rububiyetinde bulunur ki; onların âsârı bilmüşahede görünüyor. İşte o şuunat, iktiza ettikleri hayretnüma faaliyet içinde, mevcudat tebdil ve tağyir ile, zeval ve fena içinde sür'atle sevkediliyor.. mütemadiyen âlem-i şehadetten âlem-i gayba gönderiliyor. Ve o şuunatın cilveleri altında mahlukat; daimî bir seyr ü seyelan, bir hareket ü cevelan içinde çalkanmakta ve ehl-i gafletin kulaklarına vaveylâ-i firak ve zevali ve ehl-i hidayetin sem'ine velvele-i zikr ü tesbihi dağıtmaktadırlar. Bu sırra binaen herbir mevcud Vâcib-ül Vücud'un bâki şuunatının tezahürüne bâki birer medar olacak manaları, keyfiyetleri, haletleri vücudda bırakıp öyle gidiyorlar. Hem o mevcud, bütün müddet-i hayatında geçirdiği etvar ve ahvali, ilm-i ezelînin ünvanları olan İmam-ı Mübin, Kitab-ı Mübin, Levh-i Mahfuz gibi vücud-u ilmî dairelerinde vücud-u haricîsini temsil eden mufassal bir vücud dahi bırakıp öyle giderler. Demek her fâni; bir vücudu terkeder, binler bâki vücudları kazanır, kazandırır. Meselâ: Nasılki hârikulâde bir fabrika makinesine âdi bazı maddeler atılır; içinde yanarlar, zahiren mahvolur; fakat o fabrikanın inbiklerinde çok kıymetdar kimya maddeleri ve edviyeler teressüb eder. Hem onun kuvvetiyle ve buharıyla o fabrikanın çarkları döner; bir taraftan kumaşları dokumasına, bir kısmı kitab tab'ına, bir

kısmı da şeker gibi başka kıymetdar şeyleri imal etmesine medar oluyor ve hâkeza... Demek o âdi maddelerin yanmasıyla ve zahiren mahvolmasıyla, binler şeyler vücud buluyor. Demek âdi bir vücud gider, âlî çok vücudları irsiyet bırakır. İşte şu halde, o âdi maddeye yazık oldu denilir mi? Fabrika sahibi neden ona acımadı, yandırdı; o sevimli maddeleri mahvetti, şikayet edilir mi?

Aynen öyle de وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ اْلاَعْلَى Hâlık-ı Hakîm ve Rahîm ve Vedud mukteza-yı rahmet ve hikmet ve vedudiyet olarak, kâinat fabrikasına hareket veriyor; herbir vücud-u fâniyi çok bâki vücudlara çekirdek yapar, makasıd-ı Rabbaniyesine medar eder, şuunat-ı Sübhaniyesine mazhar kılar, kalem-i kaderine mürekkeb ittihaz eder ve kudretin dokumasına bir mekik yapar ve daha bilmediğimiz pek çok gayat-ı galiye ve makasıd-ı âliye için, kendi faaliyet-i kudretiyle kâinatı faaliyete getirir. Zerratı cevelana, mevcudatı seyerana, hayvanatı seyelana, seyyaratı deverana getirir, kâinatı konuşturur; âyâtını ona sessiz söylettirir ve ona yazdırır. Ve mahlukat-ı Arzıyeyi rububiyeti noktasında, havayı emir ve iradesine bir nevi arş ve nur unsurunu ilim ve hikmetine diğer bir arş ve suyu ihsan ve rahmetine başka bir arş ve toprağı hıfz ve ihyasına bir çeşit arş yapmış. O arşlardan üçünü, mahlukat-ı Arzıye üstünde gezdiriyor.

Kat'iyyen bil ki: Bu beş Remiz'de ve beş İşaret'te gösterilen parlak hakikat-ı âliye, nur-u Kur'an ile görünür ve imanın kuvvetiyle sahib olunabilir. Yoksa o hakikat-ı bâkiye yerine, gayet müdhiş bir zulümat geçer. Ehl-i dalalet için dünya, firaklar ve zevaller ile dolu ve ademler ile mâlâmâldir. Kâinat, onun için manevî bir Cehennem hükmüne geçer. Herşey onun için âni bir vücud ile, hadsiz bir adem ihata ediyor. Bütün mazi ve müstakbel, zulümat-ı ademle memlûdür; yalnız kısacık bir zaman-ı halde, bir hazîn nur-u vücud bulabilir. Fakat sırr-ı Kur'an ve nur-u iman ile, ezelden ebede kadar bir nur-u vücud görünür; ona alâkadar olur ve onunla saadet-i ebediyesini temin eder.

Elhasıl: Bir Şâir-i Mısrî'nin tarzında deriz:

Derya olunca nefes
Parelenince kafes
Tâ kesilince bu ses
Çağırırım: Yâ Hak! Yâ Mevcud! Yâ Hayy! Yâ Mabud!
Yâ Hakîm! Yâ Maksud! Yâ Rahîm! Yâ Vedud!..
Ve bağırarak derim:

لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِينُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّهِ صَادِقُ الْوَعْدِ اْلاَمِينُ

Ve iman ederek isbat ederim:

اِنَّ الْبَعْثَ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ وَ الْجَنَّةَ حَقٌّ وَ النَّارَ حَقٌّ وَ اِنَّ السَّعَادَةَ اْلاَبَدِيَّةَ حَقٌّ وَ اِنَّ اللّهَ رَحِيمٌ حَكِيمٌ وَدُودٌ وَ اِنَّ الرَّحْمَةَ وَ الْحِكْمَةَ وَ الْمَحَبَّةَ مُحِيطَةٌ بِجَمِيعِ اْلاَشْيَاءِ وَ شُؤُنَاتِهَا

اَلْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِى هَدَينَا لِهذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِىَ لَوْلاَ اَنْ هَدَينَا اللّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ❊ رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا

اَللّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلاَةً تَكُونُ لَكَ رِضَاءً وَ لِحَقِّهِ اَدَاءً وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ سَلِّمْ آمِينَ. وَ الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. سُبْحَانَ مَنْ جَعَلَ حَدِيقَةَ اَرْضِهِ، مَشْهَرَ صَنْعَتِهِ، مَحْشَرَ خِلْقَتِهِ، مَظْهَرَ قُدْرَتِهِ، مَدَارَ حِكْمَتِهِ، مَزْهَرَ رَحْمَتِهِ، مَزْرَعَ جَنَّتِهِ، مَمَرَّ الْمَخْلُوقَاتِ، مَسِيلَ الْمَوْجُودَاتِ، مَكِيلَ الْمَصْنُوعَاتِ، فَمُزَيَّنُ الْحَيْوَانَاتِ، مُنَقَّشُ الطُّيُورَاتِ، مُثَمَّرُ الشَّجَرَاتِ، مُزَهَّرُ النَّبَاتَاتِ، مُعْجِزَاتُ عِلْمِهِ خَوَارِقُ صُنْعِهِ، هَدَايَاءُ جُودِهِ، بَرَاهِينُ لُطْفِهِ، دَلاَئِلُ الْوَحْدَةِ، لَطَائِفُ الْحِكْمَةِ، شَوَاهِدُ الرَّحْمَةِ، تَبَسُّمُ اْلاَزْهَارِ مِنْ زِينَةِ اْلاَثْمَارِ، تَسَجُّعُ اْلاَطْيَارِ فِى نَسْمَةِ اْلاَسْحَارِ، تَهَزُّجُ اْلاَمْطَارِ عَلَى خُدُودِ اْلاَزْهَارِ، تَزَيُّنُ اْلاَزْهَارِ، تَبَرُّجُ اْلاَثْمَارِ فِى هذِهِ الْجِنَانِ، تَرَحُّمُ الْوَالِدَاتِ عَلَى اْلاَطْفَالِ الصِّغَارِ فِى كُلِّ الْحَيْوَانَاتِ وَ اْلاِنْسَانِ ، تَعَرُّفُ وَدُودٍ، تَوَدُّدُ رَحْمَانٍ، تَرَحُّمُ حَنَّانٍ تَحَنُّنُ مَنَّانٍ لِلْجِنِّ وَ اْلاِنْسَانِ وَ الرُّوحِ وَ الْحَيْوَانِ وَ الْمَلَكِ وَ الْجَانِّ.

Yirmidördüncü Mektub'un Birinci Zeyli

بِاسْمِهِ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّى لَوْلاَ دُعَاؤُكُمْ

Yani: “Ey insanlar! Duanız olmazsa ne ehemmiyetiniz var.” mealindeki âyetin beş nüktesini dinle:

BİRİNCİ NÜKTE: Dua bir sırr-ı azîm-i ubudiyettir. Belki ubudiyetin ruhu hükmündedir. Çok yerlerde zikrettiğimiz gibi, dua üç nevidir:

Birinci nevi dua: İstidad lisanıyladır ki; bütün hububat, tohumlar lisan-ı istidad ile Fâtır-ı Hakîm’e dua ederler ki: “Senin nukuş-u esmanı mufassal göstermek için, bize neşv ü nema ver, küçük hakikatımızı sünbülle ve ağacın büyük hakikatına çevir.”

Hem şu istidad lisanıyla dua nev’inden birisi de şudur ki: Esbabın içtimaı, müsebbebin icadına bir duadır. Yani: Esbab bir vaziyet alır ki, o vaziyet bir lisan-ı hal hükmüne geçer ve müsebbebi Kadîr-i Zülcelal’den dua eder, isterler. Meselâ: Su, hararet, toprak, ziya bir çekirdek etrafında bir vaziyet alarak, o vaziyet bir lisan-ı duadır ki: “Bu çekirdeği ağaç yap, yâ Hâlıkımız!” derler. Çünki o mu’cize-i hârika-i kudret olan ağaç; o şuursuz, camid, basit maddelere havale edilmez, havalesi muhaldir. Demek içtima’-ı esbab bir nevi duadır.

İkinci nevi dua: İhtiyac-ı fıtrî lisanıyladır ki; bütün zîhayatların iktidar ve ihtiyarları dâhilinde olmayan hacetlerini ve matlablarını ummadıkları yerden vakt-i münasibde onlara vermek için, Hâlık-ı Rahîm’den bir nevi duadır. Çünki iktidar ve ihtiyarları haricinde, bilmedikleri yerden, vakt-i münasibde onlara bir Hakîm-i Rahîm gönderiyor. Elleri yetişmiyor; demek o ihsan, dua neticesidir.

Elhasıl: Bütün kâinattan dergâh-ı İlahiyeye çıkan bir duadır. Esbab olanlar, müsebbebatı Allah’tan isterler.

Üçüncü nevi dua: İhtiyaç dairesinde zîşuurların duasıdır ki, bu da iki kısımdır:

Eğer ızdırar derecesine gelse veya ihtiyac-ı fıtrîye tam münasebetdar ise veya lisan-ı istidada yakınlaşmış ise veya safi, hâlis kalbin lisanıyla ise, ekseriyet-i mutlaka ile

makbuldür. Terakkiyat-ı beşeriyenin kısm-ı a'zamı ve keşfiyatları, bir nevi dua neticesidir. Havarik-ı medeniyet dedikleri şeyler ve keşfiyatlarına medar-ı iftihar zannettikleri emirler, manevî bir dua neticesidir. Hâlis bir lisan-ı istidad ile istenilmiş, onlara verilmiştir. Lisan-ı istidad ile ve lisan-ı ihtiyac-ı fıtrî ile olan dualar dahi bir mani olmazsa ve şerait dâhilinde ise, daima makbuldürler.

İkinci kısım: Meşhur duadır. O da iki nevidir. Biri fiilî, biri kavlî. Meselâ çift sürmek, fiilî bir duadır. Rızkı topraktan değil; belki toprak, hazine-i rahmetin bir kapısıdır ki, rahmetin kapısı olan toprağı saban ile çalar.

Sair kısımların tafsilâtını tayyedip, yalnız kavlî duanın bir-iki sırlarını gelecek iki-üç nüktede söyleyeceğiz.

İKİNCİ NÜKTE: Duanın tesiri azîmdir. Hususan dua külliyet kesbederek devam etse; netice vermesi galibdir, belki daimîdir. Hattâ denilebilir ki: Sebeb-i hilkat-i âlemin birisi de duadır. Yani, kâinatın hilkatinden sonra, başta nev'-i beşer ve onun başında âlem-i İslâm ve onun başında Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ın muazzam olan duası, bir sebeb-i hilkat-i âlemdir. Yani: Hâlık-ı Âlem istikbalde o zâtı, nev'-i beşer namına belki mevcudat hesabına bir saadet-i ebediye, bir mazhariyet-i esma-i İlahiye isteyecek bilmiş; o gelecek duayı kabul etmiş, kâinatı halketmiş. Madem duanın bu derece azîm ehemmiyeti ve vüs'ati vardır; hiç mümkün müdür ki: Bin üçyüz elli senede, her vakitte, nev'-i beşerden üçyüz milyon, cinn ve ins ve melek ve ruhaniyattan hadd ü hesaba gelmez mübarek zâtlar bil'ittifak Zât-ı Muhammedî Aleyhissalâtü Vesselâm hakkında, rahmet-i uzma-yı İlahiye ve saadet-i ebediye ve husul-ü maksud için duaları nasıl kabul olmasın? Hiçbir cihetle mümkün müdür ki, o duaları reddedilsin?

Madem bu kadar külliyet ve vüs'at ve devam kesbedip lisan-ı istidad ve ihtiyac-ı fıtrî derecesine gelmiş. Elbette o Zât-ı Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, dua neticesi olarak öyle bir makam ve mertebededir ki, bütün

ukûl toplansa bir akıl olsalar, o makamın hakikatını tamamıyla ihata edemezler.

İşte ey müslüman! Senin rûz-i mahşerde böyle bir şefiin var. Bu şefiin şefaatini kendine celbetmek için, sünnetine ittiba' et!

Eğer desen: Madem o Habibullahtır. Bu kadar salavat ve duaya ne ihtiyacı var?

Elcevab: O Zât (A.S.M.) umum ümmetinin saadetiyle alâkadar ve bütün efrad-ı ümmetinin her nevi saadetleriyle hissedardır ve her nevi musibetleriyle endişedardır. İşte kendi hakkında meratib-i saadet ve kemalât hadsiz olmakla beraber; hadsiz efrad-ı ümmetinin, hadsiz bir zamanda, hadsiz enva'-ı saadetlerini hararetle arzu eden ve hadsiz enva'-ı şekavetlerinden müteessir olan bir zât, elbette hadsiz salavat ve dua ve rahmete lâyıktır ve muhtaçtır.

Eğer desen: Bazan kat'î olacak işler için dua edilir. Meselâ: Husuf ve küsuf namazındaki dua gibi. Hem bazan hiç olmayacak şeyler için dua edilir?

Elcevab: Başka Sözler'de izah edildiği gibi, dua bir ibadettir. Abd, kendi aczini ve fakrını dua ile ilân eder. Zahirî maksadlar ise; o duanın ve o ibadet-i duaiyenin vakitleridir, hakikî faideleri değil. İbadetin faidesi, âhirete bakar. Dünyevî maksadlar hasıl olmazsa, "O dua kabul olmadı." denilmez. Belki "Daha duanın vakti bitmedi." denilir.

Hem hiç mümkün müdür ki: Bütün ehl-i imanın, bütün zamanlarda, mütemadiyen kemal-i hulus ve iştiyak ve dua ile istedikleri saadet-i ebediye onlara verilmesin ve bütün kâinatın şehadetiyle hadsiz rahmeti bulunan o Kerim-i Mutlak, o Rahîm-i Mutlak; bütün onların o duasını kabul etmesin ve saadet-i ebediye vücud bulmasın?

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Dua-yı kavlî-i ihtiyarînin makbuliyeti, iki cihetledir. Ya aynı matlubu ile makbul olur veyahud daha evlâsı verilir.

Meselâ: Birisi kendine bir erkek evlâd ister. Cenab-ı Hak, Hazret-i Meryem gibi bir kız evlâdını veriyor. "Duası kabul

olunmadı.” denilmez. “Daha evlâ bir surette kabul edildi.” denilir. Hem bazan kendi dünyasının saadeti için dua eder. Duası âhiret için kabul olunur. “Duası reddedildi.” denilmez, belki “Daha enfa’ bir surette kabul edildi.” denilir. Ve hâkeza... Madem Cenab-ı Hak Hakîm’dir; biz ondan isteriz, o da bize cevab verir. Fakat hikmetine göre bizimle muamele eder. Hasta, tabibin hikmetini ittiham etmemeli. Hasta bal ister; tabib-i hâzık, sıtması için sulfato verir. “Tabib beni dinlemedi.” denilmez. Belki âh u fizarını dinledi, işitti, cevab da verdi; maksudun iyisini yerine getirdi.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: Duanın en güzel, en latif, en leziz, en hazır meyvesi, neticesi şudur ki: Dua eden adam bilir ki, birisi var ki; onun sesini dinler, derdine derman yetiştirir, ona merhamet eder. Onun kudret eli herşey’e yetişir. Bu büyük dünya hanında o yalnız değil; bir Kerim zât var, ona bakar, ünsiyet verir. Hem onun hadsiz ihtiyacatını yerine getirebilir ve onun hadsiz düşmanlarını def’edebilir bir zâtın huzurunda kendini tasavvur ederek, bir ferah, bir inşirah duyup, dünya kadar ağır bir yükü üzerinden atıp اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ der.

BEŞİNCİ NÜKTE: Dua, ubudiyetin ruhudur ve hâlis bir imanın neticesidir. Çünki dua eden adam, duası ile gösteriyor ki: Bütün kâinata hükmeden birisi var ki; en küçük işlerime ıttıla’ı var ve bilir, en uzak maksadlarımı yapabilir, benim her halimi görür, sesimi işitir. Öyle ise; bütün mevcudatın bütün seslerini işitiyor ki, benim sesimi de işitiyor. Bütün o şeyleri o yapıyor ki, en küçük işlerimi de ondan bekliyorum, ondan istiyorum. İşte duanın verdiği hâlis tevhidin genişliğine ve gösterdiği nur-u imanın halâvet ve safîliğine bak, قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّى لَوْلاَ دُعَاؤُكُمْ sırrını anla ve وَ قَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِى اَسْتَجِبْ لَكُمْ fermanını dinle. اگر نه خواهى داد ، نه دادى خواه denildiği gibi: Eğer vermek istemeseydi, istemek vermezdi.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
اَللّٰهُمَّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ مِنَ اْلاَزَلِ اِلَى اْلاَبَدِ عَدَدَ مَا فِى عِلْمِ اللّٰهِ وَ عَلَى آلِهِ
وَ صَحْبِهِ وَ سَلِّمْ سَلِّمْنَا وَ سَلِّمْ دِينَنَا آمِينَ. وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Yirmidördüncü Mektub'un İkinci Zeyli

(Mi'rac-ı Nebevî hakkındadır)

بِاسْمِهِ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً اُخْرَى عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَاْوَى اِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى لَقَدْ رَاَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى

(Mevlid-i Nebevînin Mi'raciye kısmında beş nükteyi beyan edeceğiz.)

BİRİNCİ NÜKTE: Cennet'ten getirilen Burak'a dair, Mevlid yazan Süleyman Efendi hazîn bir aşk macerasını beyan ediyor. O zât ehl-i velayet olduğu ve rivayete bina ettiği için, elbette bir hakikatı o suretle ifade ediyor.

Hakikat şu olmak gerektir ki: Âlem-i bekanın mahlukları, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın nuruyla pek alâkadardırlar. Çünki onun getirdiği nur iledir ki; Cennet ve dâr-ı âhiret, cinn ve ins ile şenlenecek. Eğer o olmasaydı, o saadet-i ebediye olmazdı ve Cennet'in her nevi mahlukatından istifadeye müstaid olan cinn ve ins, Cennet'i şenlendirmeyeceklerdi; bir cihette sahibsiz virane kalacaktı. Yirmidördüncü Söz'ün Dördüncü Dalında beyan edildiği gibi: Nasılki bülbülün güle karşı dasitane-i aşkı; taife-i hayvanatın, taife-i nebatata derece-i aşka baliğ olan ihtiyacat-ı şedide-i aşknümayı, rahmet hazinesinden gelen ve hayvanatın erzaklarını taşıyan kafile-i nebatata karşı ilân etmek için, bir hatib-i Rabbanî olarak, başta bülbül-ü gül ve her nev'den bir nevi bülbül intihab edilmiş ve onların nağamatı dahi, nebatatın en güzellerinin başlarında hoş-âmedî nev'inden tesbihkârane bir hüsn-ü istikbaldir, bir alkışlamadır.

Aynen bunun gibi: Sebeb-i hilkat-i eflâk ve vesile-i saadet-i dâreyn ve Habib-i Rabb-ül Âlemîn olan Zât-ı Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'a karşı, nasılki melaike nev'inden Hazret-i Cebrail Aleyhisselâm kemal-i muhabbetle hizmetkârlık ediyor; melaikelerin Hazret-i Âdem Aleyhisselâm'a inkıyad ve itaatini ve sırr-ı sücudunu gösteriyor; öyle de ehl-i Cennet'in, hattâ Cennet'in hayvanat kısmının dahi, o zâta karşı alâkaları, bindiği Burak'ın hissiyat-ı âşıkanesiyle ifade edilmiştir.

İKİNCİ NÜKTE: Mi'rac-ı Nebeviyedeki maceralardan birisi: Cenab-ı Hakk'ın Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a karşı muhabbet-i münezzehesi, "Sana âşık olmuşum." tabiriyle ifade edilmiş. Şu tabirat, Vâcib-ül Vücud'un kudsiyetine ve istiğna-i zâtîsine, mana-yı örfî ile münasib düşmüyor. Madem Süleyman Efendi'nin mevlidi, rağbet-i âmmeye mazhariyeti delaletiyle; o zât ehl-i velayettir ve ehl-i hakikattır, elbette irae ettiği mana sahihtir. Mana da budur ki:

Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un hadsiz cemal ve kemali vardır. Çünki bütün kâinatın aksamına inkısam etmiş olan cemal ve kemalin bütün enva'ı, onun cemal ve kemalinin emareleri, işaretleri, âyetleridir. İşte her halde cemal ve kemal sahibi, bilbedahe cemal ve kemalini sevmesi gibi, Zât-ı Zülcelal dahi cemalini pekçok sever. Hem kendine lâyık bir muhabbetle sever. Hem cemalinin şuaatı olan esmasını dahi sever. Madem esmasını sever, elbette esmasının cemalini gösteren san'atını sever. Öyle ise, cemal ve kemaline âyine olan masnuatını dahi sever. Madem cemal ve kemalini göstereni sever; elbette cemal ve kemal-i esmasına işaret eden mahlukatının mehasinini sever. Bu beş nevi muhabbete, Kur'an-ı Hakîm âyâtıyla işaret ediyor.

İşte Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, madem masnuat içinde en mükemmel ferddir ve mahlukat içinde en mümtaz şahsiyettir.

Hem san'at-ı İlahiyeyi, bir velvele-i zikr ü tesbih ile teşhir ediyor ve istihsan ediyor.

Hem esma-i İlahiyedeki cemal ve kemal hazinelerini, lisan-ı Kur'an ile açmıştır.

Hem kâinatın âyât-ı tekviniyesinin, Sâni'inin kemaline delaletlerini, parlak ve kat'î bir surette lisan-ı Kur'anla beyan ediyor.

Hem küllî ubudiyetiyle, rububiyet-i İlahiyeye âyinedarlık ediyor.

Hem mahiyetinin câmiiyetiyle bütün esma-i İlahiyeye bir mazhar-ı etemm olmuştur.

Elbette bunun için denilebilir ki: Cemil-i Zülcelal, kendi cemalini sevmesiyle, o cemalin en mükemmel âyine-i zîşuuru olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ı sever.

Hem kendi esmasını sevmesiyle, o esmanın en parlak âyinesi olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ı sever ve Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'a benzeyenleri dahi derecelerine göre sever.

Hem san'atını sevdiği için, elbette onun san'atını en yüksek bir sadâ ile bütün kâinatta neşreden ve semavatın kulağını çınlatan, berr ve bahri cezbeye getiren bir velvele-i zikir ve tesbih ile ilân eden Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ı sever ve ona ittiba' edenleri de sever.

Hem masnuatını sevdiği için, o masnuatın en mükemmeli olan zîhayatı ve zîhayatın en mükemmeli olan zîşuuru ve zîşuurun en efdali olan insanları ve insanların bil'ittifak en mükemmeli olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ı elbette daha ziyade sever.

Hem kendi mahlukatının mehasin-i ahlâkiyelerini sevdiği için, mehasin-i ahlâkiyede bil'ittifak en yüksek mertebede bulunan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ı sever ve derecata göre, ona benzeyenleri dahi sever. Demek Cenab-ı Hakk'ın rahmeti gibi, muhabbeti dahi kâinatı ihata etmiş.

İşte o hadsiz mahbublar içindeki mezkûr beş vechinin herbir vechinde en yüksek makam, Muhammed-i Arabî

Aleyhissalâtü Vesselâm'a mahsustur ki, "Habibullah" lakabı ona verilmiş.

İşte bu en yüksek makam-ı mahbubiyeti, Süleyman Efendi "Ben sana âşık olmuşum." tabiriyle beyan etmiştir. Şu tabir, bir mirsad-ı tefekkürdür, gayet uzaktan uzağa bu hakikata bir işarettir. Bununla beraber madem bu tabir, şe'n-i rububiyete münasib olmayan manayı hayale getiriyor; en iyisi, şu tabir yerine: "Ben senden razı olmuşum." denilmeli.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Mi'raciyedeki maceralar, malûmumuz olan manalarla, o kudsî ve nezih hakikatları ifade edemiyor. Belki o muhavereler; birer ünvan-ı mülahazadır, birer mirsad-ı tefekkürdür ve ulvî ve derin hakaika birer işarettir ve imanın bir kısım hakaikına birer ihtardır ve kabil-i tabir olmayan bazı manalara birer kinayedir. Yoksa, malûmumuz olan manalar ile bir macera değil. Biz, hayalimiz ile o muhaverelerden o hakikatları alamayız; belki kalbimizle heyecanlı bir zevk-i imanî ve nuranî bir neş'e-i ruhanî alabiliriz. Çünki nasıl Cenab Hakk'ın zât ve sıfâtında nazir ve şebih ve misli yoktur; öyle de şuunat-ı rububiyetinde misli yoktur. Sıfâtı nasıl mahlukat sıfâtına benzemiyor, muhabbeti dahi benzemez. Öyle ise şu tabiratı, müteşabihat nev'inden tutup deriz ki: Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un vücub-u vücuduna ve kudsiyetine münasib bir tarzda ve istiğna-i zâtîsine ve kemal-i mutlakına muvafık bir surette, muhabbeti gibi bazı şuunatı var ki, Mi'raciye macerasıyla onu ihtar ediyor. Mi'rac-ı Nebeviyeye dair Otuzbirinci Söz, hakaik-i Mi'raciyeyi usûl-ü imaniye dairesinde izah etmiştir. Ona iktifaen burada ihtisar ediyoruz.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: "Yetmiş bin perde arkasında Cenab-ı Hakk'ı görmüş." tabiri, bu'diyet-i mekânı ifade ediyor. Halbuki Vâcib-ül Vücud mekândan münezzehtir, herşey'e herşeyden daha yakındır. Bu ne demektir?

Elcevab: Otuzbirinci Söz’de mufassalan, bürhanlar ile o hakikat beyan edilmiştir. Burada yalnız şu kadar deriz ki:

Cenab-ı Hak bize gayet karibdir, biz ondan gayet derecede uzağız. Nasılki Güneş, elimizdeki âyine vasıtasıyla bize gayet yakındır ve yerde herbir şeffaf şey, kendine bir nevi arş ve bir çeşit menzil olur. Eğer Güneş’in şuuru olsaydı, bizimle âyinemiz vasıtasıyla muhabere ederdi. Fakat biz ondan dörtbin sene uzağız. Bilâ-teşbih velâ-temsil; Şems-i Ezelî, her şey’e herşeyden daha yakındır. Çünki Vâcib-ül Vücud’dur, mekândan münezzehtir. Hiçbir şey ona perde olamaz. Fakat herşey nihayet derecede ondan uzaktır.

İşte Mi’racın uzun mesafesiyle, وَ نَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ in ifade ettiği mesafesizliğin sırrıyla; hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın gitmesinde, çok mesafeyi tayyederek gitmesi ve ân-ı vâhidde yerine gelmesi sırrı, bundan ileri geliyor. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın Mi’racı, onun seyr ü sülûkudur, onun ünvan-ı velayetidir. Ehl-i velayet nasılki seyr ü sülûk-u ruhanî ile, kırk günden tâ kırk seneye kadar bir terakki ile, derecat-ı imaniyenin hakkalyakîn derecesine çıkıyor.

Öyle de: Bütün evliyanın sultanı olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm; değil yalnız kalbi ve ruhu ile, belki hem cismiyle, hem havâssıyla, hem letaifiyle, kırk seneye mukabil kırk dakikada, velayetinin keramet-i kübrası olan Mi’racı ile bir cadde-i kübra açarak, hakaik-i imaniyenin en yüksek mertebelerine gitmiş, Mi’rac merdiveniyle Arş’a çıkmış, “Kab-ı Kavseyn” makamında, hakaik-i imaniyenin en büyüğü olan İman-ı Billah ve İman-ı Bil’âhireti aynelyakîn gözüyle müşahede etmiş, Cennet’e girmiş, saadet-i ebediyeyi görmüş, o Mi’racın kapısıyla açtığı cadde-i kübrayı açık bırakmış, bütün evliya-yı ümmeti seyr ü sülûk ile, derecelerine göre, ruhanî ve kalbî bir tarzda o Mi’racın gölgesi içinde gidiyorlar.

BEŞİNCİ NÜKTE: Mevlid-i Nebevî ile Mi’raciyenin okunması, gayet nâfi’ ve güzel âdettir ve müstahsen bir

âdet-i İslâmiyedir. Belki hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyenin, gayet latif ve parlak ve tatlı bir medar-ı sohbetidir. Belki hakaik-i imaniyenin ihtarı için, en hoş ve şirin bir derstir. Belki imanın envârını ve muhabbetullah ve aşk-ı Nebevîyi göstermeye ve tahrike en müheyyiç ve müessir bir vasıtadır. Cenab-ı Hak bu âdeti ebede kadar devam ettirsin ve Süleyman Efendi gibi mevlid yazanlara Cenab-ı Hak rahmet etsin, yerlerini Cennet-ül Firdevs yapsın, âmîn…

Hâtime

Madem şu kâinatın Hâlıkı, her nev'de bir ferd-i mümtaz ve mükemmel ve câmi' halkedip, o nev'in medar-ı fahri ve kemali yapar. Elbette esmasındaki ism-i a'zam tecellisiyle, bütün kâinata nisbeten mümtaz ve mükemmel bir ferdi halkedecek. Esmasında bir ism-i a'zam olduğu gibi, masnuatında da bir ferd-i ekmel bulunacak ve kâinata münteşir kemalâtı o ferdde cem'edip, kendine medar-ı nazar edecek. O ferd her halde zîhayattan olacaktır. Çünki enva'-ı kâinatın en mükemmeli zîhayattır. Ve her halde zîhayat içinde o ferd, zîşuurdan olacaktır. Çünki zîhayatın enva'ı içinde en mükemmeli zîşuurdur. Ve her halde o ferd-i ferîd, insandan olacaktır. Çünki zîşuur içinde hadsiz terakkiyata müstaid, insandır. Ve insanlar içinde her halde o ferd Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm olacaktır. Çünki zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar hiçbir tarih, onun gibi bir ferdi gösteremiyor ve gösteremez. Zira o zât Küre-i Arz'ın yarısını ve nev'-i beşerin beşten birisini, saltanat-ı maneviyesi altına alarak, bin üçyüz elli sene kemal-i haşmetle saltanat-ı maneviyesini devam ettirip, bütün ehl-i kemale, bütün enva'-ı hakaikte bir "Üstad-ı Küll" hükmüne geçmiş. Dost ve düşmanın ittifakıyla, ahlâk-ı hasenenin en yüksek derecesine sahib olmuş. Bidayet-i emrinde, tek başıyla bütün dünyaya meydan okumuş. Her dakikada yüz

milyondan ziyade insanların vird-i zebanı olan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ı göstermiş bir zât, elbette o ferd-i mümtazdır, ondan başkası olamaz. Bu âlemin hem çekirdeği, hem meyvesi odur. عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ بِعَدَدِ اَنْوَاعِ الْكَائِنَاتِ وَ مَوْجُودَاتِهَا

İşte böyle bir zâtın mevlid ve mi'racını dinlemek, yani terakkiyatının mebde' ve müntehasını işitmek, yani tarihçe-i hayat-ı maneviyesini bilmek, o zâtı kendine reis ve seyyid ve imam ve şefi' telakki eden mü'minlere; ne kadar zevkli, fahrli, nurlu, neş'eli, hayırlı bir müsamere-i ulviye-i diniye olduğunu anla...

Yâ Rab! Habib-i Ekrem (Aleyhissalâtü Vesselâm) hürmetine ve ism-i a'zam hakkına, şu risaleyi neşredenlerin ve rüfekasının kalblerini, envâr-ı imaniyeye mazhar ve kalemlerini esrar-ı Kur'aniyeye naşir eyle ve onlara sırat-ı müstakimde istikamet ver. Âmîn.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

* * *

Yirmibeşinci Mektub

Te’lif edilmemiştir.

* * *

Yirmialtıncı Mektub

(Şu Yirmialtıncı Mektub, birbiriyle münasebeti az dört mebhastır.)

Birinci Mebhas

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ
وَاِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Hüccet-ül Kur'an Aleşşeytan ve Hizbihî

İblisi ilzam, şeytanı ifham, ehl-i tuğyanı iskât eden Birinci Mebhas; bîtarafane muhakeme içinde şeytanın müdhiş bir desisesini kat'î bir surette reddeden bir vakıadır. O vakıanın mücmel bir kısmını on sene evvel Lemaat'ta yazmıştım. Şöyle ki:

Bu risalenin te'lifinden onbir sene evvel Ramazan-ı Şerifte İstanbul'da Bayezid Câmi-i Şerifinde hâfızları dinliyordum. Birden şahsını görmedim, fakat manevî bir ses işittim gibi bana geldi. Zihnimi kendine çevirdi. Hayalen dinledim, baktım ki bana der:

"Sen Kur'anı pek âlî, çok parlak görüyorsun. Bîtarafane muhakeme et, öyle bak. Yani bir beşer kelâmı farzet bak. Acaba o meziyetleri, o zînetleri görecek misin?"

Hakikaten ben de ona aldandım. Beşer kelâmı farzedip, öyle baktım. Gördüm ki: Nasıl Bayezid'in elektrik düğmesi çevrilip söndürülünce ortalık karanlığa düşer. Öyle de o farz

ile Kur'anın parlak ışıkları gizlenmeğe başladı. O vakit anladım ki, benim ile konuşan şeytandır. Beni vartaya yuvarlandırıyor. Kur'andan istimdad ettim. Birden bir nur kalbime geldi. Müdafaaya kat'î bir kuvvet verdi. O vakit şöylece şeytana karşı münazara başladı.

Dedim: Ey şeytan! Bîtarafane muhakeme, iki taraf ortasında bir vaziyettir. Halbuki hem senin, hem insandaki senin şakirdlerin, dediğiniz bîtarafane muhakeme ise; taraf-ı muhalifi iltizamdır, bîtaraflık değildir. Muvakkaten bir dinsizliktir. Çünki Kur'ana kelâm-ı beşer diye bakmak ve öyle muhakeme etmek, şıkk-ı muhalifi esas tutmaktır. Bâtılı iltizamdır, bîtarafane değildir, belki bâtıla tarafgirliktir.

Şeytan dedi ki: Öyle ise ne Allah'ın kelâmı, ne de beşerin kelâmı deme. Ortada farzet, bak.

Ben dedim: O da olamaz. Çünki münâzaun-fîh bir mal bulunsa, eğer iki müddeî birbirine yakın ise ve kurbiyet-i mekân varsa; o vakit o mal, ikisinden başka birinin elinde veya ikisinin elleri yetişecek bir surette bir yere bırakılacak. Hangisi isbat etse o alır. Eğer o iki müddeî birbirinden gayet uzak, biri maşrıkta, biri mağribde ise; o vakit kaideten sahib-ül yed kim ise onun elinde bırakılacaktır. Çünki ortada bırakmak kabil değildir. İşte Kur'an kıymetdar bir maldır. Beşer kelâmı Cenab-ı Hakk'ın kelâmından ne kadar uzaksa, o iki taraf o kadar, belki hadsiz birbirinden uzaktır. İşte, seradan süreyyaya kadar birbirinden uzak o iki taraf ortasında bırakmak mümkün değildir. Hem ortası yoktur. Çünki vücud ve adem gibi ve nakızeyn gibi iki zıddırlar. Ortası olamaz. Öyle ise, Kur'an için sahib-ül yed, taraf-ı İlahîdir. Öyle ise, onun elinde kabul edilip, öylece delail-i isbata bakılacak. Eğer öteki taraf onun Kelâmullah olduğuna dair bütün bürhanları birer birer çürütse, elini ona uzatabilir. Yoksa uzatamaz. Heyhat! Binler berahin-i kat'iyyenin mıhlarıyla Arş-ı A'zam'a çakılan bu muazzam pırlantayı hangi el bütün o mıhları söküp, o direkleri kesip onu düşürebilir? İşte ey şeytan! Senin rağmına ehl-i hak ve insaf bu suretteki hakikatlı muhakeme ile muhakeme

ederler. Hattâ en küçük bir delilde dahi Kur'ana karşı imanlarını ziyadeleştirirler. Senin ve şakirdlerinin gösterdiği yol ise: Bir kerre beşer kelâmı farzedilse, yani Arş'a bağlanan o muazzam pırlanta yere atılsa; bütün mıhların kuvvetinde ve çok bürhanların metanetinde bir tek bürhan lâzım ki, onu yerden kaldırıp arş-ı manevîye çaksın… Tâ küfrün zulümatından kurtulup, imanın envârına erişsin. Halbuki buna muvaffak olmak pek güçtür. Onun için senin desisen ile şu zamanda, bîtarafane muhakeme sureti altında çokları imanlarını kaybediyorlar.

Şeytan döndü ve dedi: Kur'an beşer kelâmına benziyor. Onların muhaveresi tarzındadır. Demek, beşer kelâmıdır. Eğer Allah'ın kelâmı olsa; ona yakışacak, her cihetçe hârikulâde bir tarzı olacaktı. Onun san'atı nasıl beşer san'atına benzemiyor, kelâmı da benzememeli?

Cevaben dedim:

-Nasılki Peygamberimiz (A.S.M.) mu'cizatından ve hasaisinden başka, ef'al ve ahval ve etvarında beşeriyette kalıp, beşer gibi âdet-i İlahiyeye ve evamir-i tekviniyesine münkad ve muti' olmuş. O da soğuk çeker, elem çeker ve hâkeza… Herbir ahval ve etvarında hârikulâde bir vaziyet verilmemiş. Tâ ki ümmetine ef'aliyle imam olsun, etvarıyla rehber olsun, umum harekâtıyla ders versin. Eğer her etvarında hârikulâde olsa idi, bizzât her cihetçe imam olamazdı. Herkese mürşid-i mutlak olamazdı. Bütün ahvaliyle Rahmeten lil-âlemîn olamazdı. Aynen öyle de: Kur'an-ı Hakîm ehl-i şuura imamdır, cinn ve inse mürşiddir, ehl-i kemale rehberdir, ehl-i hakikata muallimdir. Öyle ise, beşerin muhaveratı ve üslûbu tarzında olmak zarurî ve kat'îdir. Çünki cinn ve ins münacatını ondan alıyor, duasını ondan öğreniyor, mesailini onun lisanıyla zikrediyor, edeb-i muaşereti ondan taallüm ediyor ve hâkeza… Herkes onu merci yapıyor. Öyle ise, eğer Hazret-i Musa Aleyhisselâm'ın Tûr-i Sina'da işittiği Kelâmullah tarzında olsa idi, beşer bunu dinlemekte ve işitmekte tahammül edemezdi ve merci'

edemezdi. Hazret-i Musa Aleyhisselâm gibi bir ulü-l azm, ancak birkaç kelâmı işitmeye tahammül etmiştir. Musa Aleyhisselâm demiş: اَهكَذَا كَلاَمُكَ قَالَ اللّٰهُ لِى قُوَّةُ جَمِيعِ اْلاَلْسِنَةِ

Şeytan yine döndü, dedi ki: **Kur'anın mesaili gibi çok zâtlar o çeşit mesaili din namına söylüyorlar. Onun için, bir beşer, din namına böyle bir şey yapmak mümkün değil mi?**

Cevaben Kur'anın nuruyla dedim ki:

Evvelâ, dindar bir adam din muhabbeti için "Hak böyledir. Hakikat budur. Allah'ın emri böyledir." der. Yoksa, Allah'ı kendi keyfine konuşturmaz. Hadsiz derece haddinden tecavüz edip, Allah'ın taklidini yapıp, onun yerinde konuşmaz. فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللّٰهِ düsturundan titrer.

Ve sâniyen, bir beşer kendi başına böyle yapması ve muvaffak olması hiçbir cihetle mümkün değildir. Belki, yüz derece muhaldir. Çünki birbirine yakın zâtlar birbirini taklid edebilirler. Bir cinsten olanlar, birbirinin suretine girebilirler. Mertebece birbirine yakın olanlar, birbirinin makamlarını taklid edebilirler. Muvakkaten insanları iğfal ederler, fakat daimî iğfal edemezler. Çünki ehl-i dikkat nazarında alâküllihal etvar ve ahvali içindeki tasannuatlar ve tekellüfatlar sahtekârlığını gösterecek, hilesi devam etmeyecek. Eğer sahtekârlıkla taklide çalışan; ötekinden gayet uzaksa, meselâ âdi bir adam, İbn-i Sina gibi bir dâhîyi ilimde taklid etmek istese ve bir çoban bir padişahın vaziyetini takınsa elbette hiç kimseyi aldatamayacak. Belki kendi maskara olacak. Herbir hali bağıracak ki: Bu sahtekârdır.

İşte, hâşâ yüzbin defa hâşâ!.. Kur'an, beşer kelâmı farzedildiği vakit: Nasılki bir yıldız böceği bin sene tekellüfsüz hakikî bir yıldız olarak rasad ehline görünsün.. hem bir sinek bir sene tamamen tavus suretini tasannu'suz, temaşa ehline göstersin.. hem sahtekâr, âmi bir nefer; namdar, âlî bir müşirin tavrını takınsın, makamında otursun, çok zaman öyle kalsın, hilesini ihsas etmesin.. hem müfteri,

yalancı itikadsız bir adam; müddet-i ömründe daima en sadık, en emin, en mu'tekid bir zâtın keyfiyetini ve vaziyetini en müdakkik nazarlara karşı telaşsız göstersin, dâhîlerin nazarında tasannu'u saklansın? Bu ise yüz derece muhaldir, ona hiçbir zîakıl mümkün diyemez ve öyle de farzetmek, bedihî bir muhali vaki' farzetmek gibi bir hezeyandır. Aynen öyle de, Kur'anı kelâm-ı beşer farzetmek; lâzım gelir ki: Âlem-i İslâm'ın semasında bilmüşahede pek parlak ve daima envâr-ı hakaiki neşreden bir yıldız-ı hakikat, belki bir şems-i kemalât telakki edilen Kitab-ı Mübin'in mahiyeti; hâşâ sümme hâşâ bir yıldız böceği hükmünde tasannu'cu bir beşerin hurafatlı bir düzmesi olsun ve en yakınında olanlar ve dikkatle ona bakanlar farkında bulunmasın ve onu daima âlî ve menba-ı hakaik bir yıldız bilsin. Bu ise yüz derece muhal olmakla beraber, sen ey şeytan yüz derece şeytanetinde ileri gitsen buna imkân verdiremezsin, bozulmamış hiçbir aklı kandıramazsın! Yalnız manen pek uzaktan baktırmakla aldatıyorsun! Yıldızı, yıldız böceği gibi küçük gösteriyorsun.

Sâlisen: Hem Kur'anı beşer kelâmı farzetmek, lâzım gelir ki; âsârıyla, tesiratıyla, netaiciyle âlem-i insaniyetin bilmüşahede en ruhlu ve hayat-feşan, en hakikatlı ve saadet-resan, en cem'iyetli ve mu'cizbeyan, âlî meziyetleriyle yaldızlı bir Furkan'ın gizli hakikatı; hâşâ muavenetsiz, ilimsiz bir tek insanın fikrinin tasniatı olsun ve yakınında onu temaşa eden ve merakla dikkat eden büyük zekâlar, ulvî dehâlar onda hiçbir zaman hiçbir cihette sahtekârlık ve tasannu' eserini görmesin.. daima ciddiyeti, samimiyeti, ihlası bulsun! Bu ise yüz derece muhal olmakla beraber, bütün ahvaliyle, akvaliyle, harekâtıyla bütün hayatında emaneti, imanı, emniyeti, ihlası, ciddiyeti, istikameti gösteren ve ders veren ve sıddıkînleri yetiştiren en yüksek, en parlak, en âlî haslet telakki edilen ve kabul edilen bir zâtı; en emniyetsiz, en ihlassız, en itikadsız farzetmekle, muzaaf bir muhali vaki' görmek gibi şeytanı dahi utandıracak bir hezeyan-ı fikrîdir.

Çünki şu mes'elenin ortası yoktur. Zira farz-ı muhal olarak Kur'an Kelâmullah olmazsa, arştan ferşe düşer gibi sukut eder. Ortada kalmaz. Mecma-i hakaik iken, menba-ı hurafat olur ve o hârika fermanı gösteren zât, hâşâ sümme hâşâ eğer Resulullah olmazsa; a'lâ-yı illiyyînden esfel-i safilîne sukut etmek ve menba-ı kemalât derecesinden maden-i desais makamına düşmek lâzım gelir. Ortada kalamaz. Zira Allah namına iftira eden, yalan söyleyen en edna bir dereceye düşer. Bir sineği, daimî bir surette tavus görmek ve tavusun büyük evsafını onda her vakit müşahede etmek ne kadar muhal ise, şu mes'ele de öyle muhaldir. Fıtraten akılsız, sarhoş bir divane lâzım ki, buna ihtimal versin.

Râbian: Hem Kur'anı kelâm-ı beşer farzetmek lâzım gelir ki; benî-Âdemin en büyük ve muhteşem ordusu olan ümmet-i Muhammediyenin (A.S.M.) mukaddes bir kumandanı olan Kur'an, bilmüşahede kuvvetli kanunlarıyla, esaslı düsturlarıyla, nafiz emirleriyle o pek büyük orduyu, iki cihanı fethedecek bir derecede bir intizam verdiği ve bir inzibat altına aldığı ve maddî ve manevî teçhiz ettiği ve umum efradın derecatına göre akıllarını talim ve kalblerini terbiye ve ruhlarını teshir ve vicdanlarını tathir, a'zâ ve cevarihlerini istimal ve istihdam ettiği halde; hâşâ, yüzbin hâşâ kuvvetsiz, kıymetsiz, asılsız bir düzme farzedip yüz derece muhali kabul etmek lâzım gelmekle beraber.. müddet-i hayatında ciddî harekâtıyla Hakk'ın kanunlarını benî-Âdeme ders veren ve samimî ef'aliyle hakikatın düsturlarını beşere talim eden ve hâlis ve makul akvaliyle istikametin ve saadetin usûllerini gösteren ve tesis eden ve bütün tarihçe-i hayatının şehadetiyle Allah'ın azabından çok havf eden ve herkesten ziyade Allah'ı bilen ve bildiren ve nev'-i beşerin beşten birisine ve küre-i arzın yarısına bin üçyüzelli sene kemal-i haşmetle kumandanlık eden ve cihanı velveleye veren şöhretşiar şuunatıyla nev'-i beşerin belki kâinatın elhak medar-ı fahri olan bir zâtı; hâşâ yüzbin defa hâşâ Allah'tan korkmaz ve bilmez ve yalandan çekinmez,

haysiyetini tanımaz farzetmekle, yüz derece muhali birden irtikâb etmek lâzım gelir. Çünki şu mes'elenin ortası yoktur. Zira farz-ı muhal olarak Kur'an Kelâmullah olmazsa; arştan düşse, orta yerde kalamaz. Belki yerde en yalancı birinin malı olduğunu kabul etmek lâzım gelir. Bu ise ey şeytan, yüz derece sen katmerli bir şeytan olsan bozulmamış hiçbir aklı kandıramazsın ve çürümemiş hiçbir kalbi ikna edemezsin.

Şeytan döndü, dedi: **Nasıl kandıramam? Ekser insanlara ve insanın meşhur âkıllerine Kur'anı ve Muhammed'i inkâr ettirdim ve kandırdım.**

Elcevab: Evvelâ, gayet uzak mesafeden bakılsa, en büyük bir şey, en küçük bir şey gibi görünebilir. Bir yıldız, bir mum kadardır denilebilir.

Sâniyen: Hem tebaî ve sathî bir nazarla bakılsa, gayet muhal bir şey, mümkün görünebilir. Bir zaman bir ihtiyar adam Ramazan hilâlini görmek için semaya bakmış. Gözüne bir beyaz kıl inmiş. O kılı Ay zannetmiş. "Ay'ı gördüm." demiş. İşte muhaldir ki; hilâl, o beyaz kıl olsun. Fakat kasden ve bizzât Ay'a baktığı ve o saçı tebaî ve dolayısıyla ve ikinci derecede göründüğü için o muhali mümkün telakki etmiş.

Sâlisen: Hem kabul etmemek başkadır, inkâr etmek başkadır. Adem-i kabul bir lâkaydlıktır, bir göz kapamaktır ve cahilane bir hükümsüzlüktür. Bu surette çok muhal şeyler onun içinde gizlenebilir. Onun aklı onlarla uğraşmaz. Amma inkâr ise; o adem-i kabul değil, belki o kabul-ü ademdir, bir hükümdür. Onun aklı hareket etmeye mecburdur. O halde senin gibi bir şeytan onun aklını elinden alır. Sonra inkârı ona yutturur. Hem ey şeytan! Bâtılı hak ve muhali mümkün gösteren gaflet ve dalalet ve safsata ve inad ve mağlata ve mükâbere ve iğfal ve görenek gibi şeytanî desiselerle, çok muhalâtı intac eden küfür ve inkârı o bedbaht insan suretindeki hayvanlara yutturmuşsun.

Râbian: Hem Kur'anı kelâm-ı beşer farzetmek, lâzım gelir ki: Âlem-i insaniyetin semasında yıldızlar gibi parlayan

asfiyalara, sıddıkînlere, aktablara bilmüşahede rehberlik eden ve bilbedahe mütemadiyen hakk u hakkaniyeti, sıdk u sadakatı, emn ü emaneti umum tabakat-ı ehl-i kemale talim eden ve erkân-ı imaniyenin hakaikiyle ve erkân-ı İslâmiyenin desatiriyle iki cihanın saadetini temin eden ve bu icraatının şehadetiyle bizzarure hâlis hak ve sâfi hakikat ve gayet doğru ve pek ciddî olmak lâzım gelen bir kitabı; kendi evsafının ve tesiratının ve envârının zıddıyla muttasıf tasavvur edip, -hâşâ, hâşâ- tasniat ve iftiraların mecmuası nazarıyla bakmak; Sofestaîleri ve şeytanları dahi utandıracak ve titretecek şenî’ bir hezeyan-ı küfrî olmakla beraber; izhar ettiği din ve şeriat-ı İslâmiyenin şehadetiyle ve müddet-i hayatında gösterdiği bilittifak fevkalâde takvasının ve hâlis ve safi ubudiyetinin delaletiyle ve bilittifak kendinde göründüğü ahlâk-ı hasenesinin iktizasıyla ve yetiştirdiği bütün ehl-i hakikatın ve sahib-i kemalâtın tasdikiyle en mu’tekid, en metin, en emin, en sadık bir zâtı; -hâşâ sümme hâşâ, yüzbin kerre hâşâ- itikadsız, en emniyetsiz, Allah’tan korkmaz, yalandan çekinmez bir vaziyette farzedip, muhalâtın en çirkin ve menfur bir suretini ve dalaletin en zulümlü ve zulümatlı bir tarzını irtikâb etmek lâzım gelir.

Elhasıl: Ondokuzuncu Mektub’un Onsekizinci İşaretinde denildiği gibi; nasıl kulaklı âmi tabakası i’caz-ı Kur’an fehminde demiş: Kur’an, bütün dinlediğim ve dünyada mevcud kitablara kıyas edilse, hiçbirisine benzemiyor ve onların derecesinde değildir. Öyle ise ya Kur’an, umumun altındadır veya umumun fevkinde bir derecesi vardır. Umumun altındaki şıkk ise, muhal olmakla beraber, hiçbir düşman hattâ şeytan dahi diyemez ve kabul etmez. Öyle ise Kur’an, umum kitabların fevkindedir. Öyle ise mu’cizedir. Aynen öyle de, biz de ilm-i usûl ve fenn-i mantıkça sebr ü taksim denilen en kat’î hüccetle deriz:

Ey şeytan ve ey şeytanın şakirdleri! Kur’an, ya arş-ı a’zamdan ve ism-i a’zamdan gelmiş bir kelâmullahtır veyahut -hâşâ sümme hâşâ, yüzbin kerre hâşâ- yerde

Allah'tan korkmaz ve Allah'ı bilmez, itikadsız bir beşerin düzmesidir. Bu ise ey şeytan! Sâbık hüccetlere karşı bunu sen diyemezsin ve diyemezdin ve diyemeyeceksin. Öyle ise bizzarure ve bilâ-şübhe Kur'an, Hâlık-ı Kâinat'ın kelâmıdır. Çünki ortası yoktur ve muhaldir ve olamaz. Nasılki kat'î bir surette isbat ettik, sen de gördün ve dinledin.

Hem Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, ya Resulullahtır ve bütün Resullerin ekmeli ve bütün mahlukatın efdalidir veyahut -hâşâ yüzbin defa hâşâ- Allah'a iftira ettiği ve Allah'ı bilmediği ve azabına inanmadığı için itikadsız, esfel-i safilîne sukut etmiş bir beşer farzetmek [20](Haşiye) lâzım gelir. Bu ise ey İblis! Ne sen ve ne de güvendiğin Avrupa feylesofları ve Asya münafıkları bunu diyemezsiniz ve diyememişsiniz ve diyemeyeceksiniz ve dememişsiniz ve demeyeceksiniz. Çünki bu şıkkı dinleyecek ve kabul edecek dünyada yoktur. Onun içindir ki, güvendiğin o feylesofların en müfsidleri ve o münafıkların en vicdansızları dahi diyorlar ki: "Muhammed-i Arabî (A.S.M.) çok akıllı idi ve çok güzel ahlâklı idi." Madem şu mes'ele iki şıkka münhasırdır ve madem ikinci şıkk muhaldir ve hiçbir kimse buna sahib çıkmıyor ve madem kat'î hüccetlerle isbat ettik ki, ortası yoktur. Elbette ve bizzarure senin ve hizb-üş şeytanın rağmına olarak bilbedahe ve bihakkalyakîn, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm Resulullahtır ve bütün Resullerin ekmelidir ve bütün mahlukatın efdalidir. عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ بِعَدَدِ الْمَلَكِ وَالْاِنْسِ وَالْجَانِّ

Şeytanın İkinci Küçük Bir İtirazı

Sure-i ق وَ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ i okurken مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ اِلاَّ لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ وَ نُفِخَ فِى الصُّورِ ذلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ وَ جَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَ شَهِيدٌ لَقَدْ كُنْتَ فِى غَفْلَةٍ مِنْ هذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ وَ قَالَ قَرِينُهُ هذَا مَا لَدَىَّ عَتِيدٌ اَلْقِيَا فِى جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ

Şu âyetleri okurken şeytan dedi ki: **“Kur’anın en mühim fesahatını, siz onun selasetinde ve vuzuhunda buluyorsunuz. Halbuki şu âyette nereden nereye atlıyor? Sekerattan tâ kıyamete atlıyor. Nefh-i Sur’dan muhasebenin hitamına intikal ediyor ve ondan Cehennem’e idhali zikrediyor. Bu acib atlamaklar içinde hangi selaset kalır? Kur’anın ekser yerlerinde, böyle birbirinden uzak mes’eleleri birleştiriyor. Böyle münasebetsiz vaziyetle selaset, fesahat nerede kalır?”**

Elcevab: Kur’an-ı Mu’ciz-ül Beyan’ın esas-ı i’cazı, en mühimlerinden belâgatından sonra îcazdır. Îcaz, i’caz-ı Kur’anın en metin ve en mühim bir esasıdır. Kur’an-ı Hakîm’de şu mu’cizane îcaz, o kadar çoktur ve o kadar güzeldir ki; ehl-i tedkik, karşısında hayrettedirler. Meselâ:

وَ قِيلَ يَا اَرْضُ ابْلَعِى مَاءَ كِ وَيَا سَمَاءُ اَقْلِعِى وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِىَ اْلاَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِىِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ Kısa birkaç cümle ile, Tufan hâdise-i azîmesini netaiciyle öyle îcazkârane ve mu’cizane beyan ediyor ki; çok ehl-i belâgatı, belâgatına secde ettirmiş.

Hem meselâ:

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَيهَا اِذِ انْبَعَثَ اَشْقَيهَا فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ نَاقَةَ اللّٰهِ وَسُقْيَيهَافَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسَوَّيهَا وَلاَ يَخَافُ عُقْبَيهَا

İşte Kavm-i Semud’un acib ve mühim hâdisatını ve netaicini ve sû’-i akibetlerini, böyle kısa birkaç cümle ile îcaz içinde bir i’caz ile selasetli ve vuzuhlu ve fehmi ihlâl etmez bir tarzda beyan ediyor.

Hem meselâ:

وَذَا النُّونِ اِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ اَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِى الظُّلُمَاتِ اَنْ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

İşte اَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ cümlesinden فَنَادَى فِى الظُّلُمَاتِ cümlesine kadar çok cümleler matvîdir. O mezkûr olmayan cümleler, fehmi ihlâl etmiyor, selasete zarar vermiyor. Hazret-i Yunus Aleyhisselâm’ın kıssasından mühim esasları zikreder. Mütebâkisini akla havale eder.

Hem meselâ: Sure-i Yusuf'ta فَاَرْسِلَونِ kelimesinden يُوسُفُ اَيُّهَا الصِّدِّيقُ ortasında yedi-sekiz cümle îcaz ile tayyedilmiş. Hiç fehmi ihlâl etmiyor, selasetine zarar vermiyor. Bu çeşit mu'cizane îcazlar Kur'anda pek çoktur. Hem pek güzeldir.

Amma Sure-i Kaf'ın âyeti ise, ondaki îcaz pek acib ve mu'cizanedir. Çünki kâfirin pek müdhiş ve çok uzun ve bir günü elli bin sene olan istikbaline ve o istikbalin dehşetli inkılabatında kâfirin başına gelecek elîm ve mühim hâdisata birer birer parmak basıyor. Şimşek gibi fikri, onlar üstünde gezdiriyor. O pek çok uzun zamanı, hazır bir sahife gibi nazara gösterir. Zikredilmeyen hâdisatı hayale havale edip, ulvî bir selasetle beyan eder.

وَاِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَاَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

İşte ey şeytan! Şimdi bir sözün daha varsa söyle...

Şeytan der: Bunlara karşı gelemem, müdafaa edemem. Fakat çok ahmaklar var, beni dinliyorlar ve insan suretinde çok şeytanlar var, bana yardım ediyorlar ve feylesoflardan çok firavunlar var, enaniyetlerini okşayan mes'eleleri benden ders alıyorlar. Senin bu gibi sözlerin neşrine sed çekerler. Bunun için sana teslim-i silâh etmem!

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

İkinci Mebhas

[Şu Mebhas, bana daimî hizmet edenlerin, ahlâkımda gördükleri acib ihtilaftan gelen hayretlerine karşı; hem iki talebemin benim hakkımda haddimden fazla hüsn-ü zanlarını ta'dil etmek için yazılmıştır.]

Ben görüyorum ki: Kur'an-ı Hakîm'in hakaikine ait bazı kemalât, o hakaike dellâllık eden vasıtalara veriliyor. Şu ise yanlıştır. Çünki me'hazın kudsiyeti, çok bürhanlar kuvvetinde tesirat gösteriyor; onun ile, ahkâmı umuma

kabul ettiriyor. Ne vakit dellâl ve vekil gölge etse, yani onlara teveccüh edilse, o me’hazdaki kudsiyetin tesiri kaybolur. Bu sır içindir ki, bana karşı haddimden çok fazla teveccüh gösteren kardeşlerime bir hakikatı beyan edeceğim. Şöyle ki:

Bir insanın müteaddid şahsiyeti olabilir. O şahsiyetler ayrı ayrı ahlâkı gösteriyorlar. Meselâ: Büyük bir memurun, memuriyet makamında bulunduğu vakit bir şahsiyeti var ki; vakar iktiza ediyor, makamın izzetini muhafaza edecek etvar istiyor. Meselâ: Her ziyaretçi için tevazu’ göstermek tezellüldür, makamı tenzildir. Fakat kendi hanesindeki şahsiyeti, makamın aksiyle bazı ahlâkı istiyor ki, ne kadar tevazu’ etse iyidir. Az bir vakar gösterse, tekebbür olur. Ve hâkeza… Demek bir insanın, vazifesi itibariyle bir şahsiyeti bulunur ki, hakikî şahsiyeti ile çok noktalarda muhalif düşer. Eğer o vazife sahibi, o vazifeye hakikî lâyıksa ve tam müstaid ise, o iki şahsiyeti birbirine yakın olur. Eğer müstaid değilse, meselâ bir nefer, bir müşir makamında oturtulsa, o iki şahsiyet birbirinden uzak düşer; o neferin şahsî, âdî, küçük hasletleri; makamın iktiza ettiği âlî, yüksek ahlâk ile kabil-i te’lif olamıyor.

İşte bu bîçare kardeşinizde üç şahsiyet var. Birbirinden çok uzak, hem de pek çok uzaktırlar.

Birincisi: Kur’an-ı Hakîm’in hazine-i âlîsinin dellâlı cihetindeki muvakkat, sırf Kur’ana ait bir şahsiyetim var. O dellâllığın iktiza ettiği pek yüksek ahlâk var ki, o ahlâk benim değil, ben sahib değilim. Belki o makamın ve o vazifenin iktiza ettiği seciyelerdir. Bende bu neviden ne görseniz benim değil, onunla bana bakmayınız, o makamındır.

İkinci şahsiyet: Ubudiyet vaktinde dergâh-ı İlahiyeye müteveccih olduğum vakit, Cenab-ı Hakk’ın ihsanıyla bir şahsiyet veriliyor ki, o şahsiyet bazı âsârı gösteriyor. O âsâr, mana-yı ubudiyetin esası olan: “Kusurunu bilmek, fakr ve aczini anlamak, tezellül ile dergâh-ı İlahiyeye iltica etmek” noktalarından geliyor ki; o şahsiyetle, kendimi herkesten

ziyade bedbaht, âciz, fakir ve kusurlu görüyorum. Bütün dünya beni medh ü sena etse, beni inandıramaz ki ben iyiyim ve sahib-i kemalim.

Üçüncüsü: Hakikî şahsiyetim, yani Eski Said'in bozması bir şahsiyetim var ki; o da Eski Said'den irsiyet kalma bazı damarlardır. Bazan riyaya, hubb-u câha bir arzu bulunuyor. Hem asil bir hanedandan olmadığımdan, hısset derecesinde bir iktisad ile, düşkün ve pest ahlâklar görünüyor.

Ey kardeşler! Sizi bütün bütün kaçırmamak için, bu şahsiyetimin gizli çok fenalıklarını ve sû'-i hallerini söylemeyeceğim.

İşte kardeşlerim, ben müstaid ve makam sahibi olmadığım için, şu şahsiyetim, dellâllık ve ubudiyet vazifelerindeki ahlâktan ve âsârdan çok uzaktır. Hem دَادِ حَقْ رَا قَابِلِيَّتْ شَرْطْ نِيسْتْ kaidesince, Cenab-ı Hak merhametkârane kudretini benim hakkımda böyle göstermiş ki; en edna bir nefer gibi bu şahsiyetimi, en a'lâ bir makam-ı müşiriyet hükmünde olan hizmet-i esrar-ı Kur'aniyede istihdam ediyor. Yüzbinler şükür olsun. Nefis cümleden süflî, vazife cümleden a'lâ. اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

***

Üçüncü Mebhas

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

يَا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَاُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا

Yani: لِتَعَارَفُوا مُنَاسَبَاتِ الْحَيَاةِ اْلاِجْتِمَاعِيَّةِ فَتَعَاوَنُوا عَلَيْهَا لاَ لِتَنَاكَرُوا فَتَخَاصَمُوا

Yani: "Sizi taife taife, millet millet, kabîle kabîle yaratmışım; tâ birbirinizi tanımalısınız ve birbirinizdeki hayat-ı içtimaiyeye ait münasebetlerinizi bilesiniz, birbirinize muavenet edesiniz. Yoksa sizi kabîle kabîle

yaptım ki; yekdiğerinize karşı inkâr ile yabani bakasınız, husumet ve adavet edesiniz değildir!”

Şu mebhas “Yedi Mes’ele”dir.

Birinci Mes’ele: Şu âyet-i kerimenin ifade ettiği hakikat-ı âliye, hayat-ı içtimaiyeye ait olduğu için, hayat-ı içtimaiyeden çekilmek isteyen Yeni Said lisanıyla değil, belki İslâmın hayat-ı içtimaiyesiyle münasebetdar olan Eski Said lisanıyla, Kur’an-ı Azîmüşşan’a bir hizmet maksadıyla ve haksız hücumlara bir siper teşkil etmek fikriyle yazmağa mecbur oldum.

İkinci Mes’ele: Şu âyet-i kerimenin işaret ettiği “tearüf ve teavün düsturu”nun beyanı için deriz ki: Nasılki bir ordu fırkalara, fırkalar alaylara, alaylar taburlara, bölüklere, tâ takımlara kadar tefrik edilir. Tâ ki; her neferin muhtelif ve müteaddid münasebatı ve o münasebata göre vazifeleri tanınsın, bilinsin.. tâ, o ordunun efradları, düstur-u teavün altında, hakikî bir vazife-i umumiye görsün ve hayat-ı içtimaiyeleri, a’danın hücumundan masun kalsın. Yoksa tefrik ve inkısam; bir bölük bir bölüğe karşı rekabet etsin, bir tabur bir tabura karşı muhasamet etsin, bir fırka bir fırkanın aksine hareket etsin değildir. Aynen öyle de: Heyet-i içtimaiye-i İslâmiye büyük bir ordudur, kabail ve tavaife inkısam edilmiş. Fakat binbir bir birler adedince cihet-i vahdetleri var. Hâlıkları bir, Rezzakları bir, Peygamberleri bir, kıbleleri bir, kitabları bir, vatanları bir, bir, bir, bir.. binler kadar bir, bir…

İşte bu kadar bir, birler; uhuvveti, muhabbeti ve vahdeti iktiza ediyorlar. Demek kabail ve tavaife inkısam, şu âyetin ilân ettiği gibi, tearüf içindir, teavün içindir.. tenakür için değil, tahasum için değildir!..

Üçüncü Mes’ele: Fikr-i milliyet, şu asırda çok ileri gitmiş. Hususan dessas Avrupa zalimleri, bunu İslâmlar içinde menfî bir surette uyandırıyorlar; tâ ki, parçalayıp onları yutsunlar.

Hem fikr-i milliyette bir zevk-i nefsanî var; gafletkârane bir lezzet var; şeametli bir kuvvet var. Onun için şu

zamanda hayat-ı içtimaiye ile meşgul olanlara, "Fikr-i milliyeti bırakınız!" denilmez. Fakat fikr-i milliyet iki kısımdır. Bir kısmı menfîdir, şeametlidir, zararlıdır; başkasını yutmakla beslenir, diğerlerine adavetle devam eder, müteyakkız davranır. Şu ise, muhasamet ve keşmekeşe sebebdir. Onun içindir ki, hadîs-i şerifte ferman etmiş: اَلْاِسْلاَمِيَّةُ جَبَّتِ الْعَصَبِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ Ve Kur'an da ferman etmiş: اِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِى قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَاَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا اَحَقَّ بِهَا وَاَهْلَهَا وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

İşte şu hadîs-i şerif ve şu âyet-i kerime; kat'î bir surette menfî bir milliyeti ve fikr-i unsuriyeti kabul etmiyorlar. Çünki müsbet ve mukaddes İslâmiyet milliyeti, ona ihtiyaç bırakmıyor.

Evet acaba hangi unsur var ki, üçyüz elli milyon vardır? Ve o İslâmiyet yerine o unsuriyet fikri, fikir sahibine o kadar kardeşleri, hem ebedî kardeşleri kazandırsın? Evet menfî milliyetin, tarihçe pek çok zararları görülmüş.

Ezcümle: Emevîler bir parça fikr-i milliyeti siyasetlerine karıştırdıkları için, hem âlem-i İslâmı küstürdüler, hem kendileri de çok felâketler çektiler. Hem Avrupa milletleri, şu asırda unsuriyet fikrini çok ileri sürdükleri için, Fransız ve Alman'ın çok şeametli ebedî adavetlerinden başka; Harb-i Umumî'deki hâdisat-ı müdhişe dahi, menfî milliyetin nev'-i beşere ne kadar zararlı olduğunu gösterdi. Hem bizde ibtida-i Hürriyet'te, -Babil kal'asının harabiyeti zamanında "tebelbül-ü akvam" tabir edilen "teşa'ub-u akvam" ve o teşa'ub sebebiyle dağılmaları gibi- menfî milliyet fikriyle, başta Rum ve Ermeni olarak pekçok "kulüpler" namında sebeb-i tefrika-i kulûb, muhtelif milletçiler cem'iyetleri teşekkül etti. Ve onlardan şimdiye kadar, ecnebilerin boğazına gidenlerin ve perişan olanların halleri, menfî milliyetin zararını gösterdi.

Şimdi ise, en ziyade birbirine muhtaç ve birbirinden mazlum ve birbirinden fakir ve ecnebi tahakkümü altında ezilen anasır ve kabail-i İslâmiye içinde, fikr-i milliyetle

birbirine yabani bakmak ve birbirini düşman telakki etmek, öyle bir felâkettir ki, tarif edilmez. Âdeta bir sineğin ısırmaması için, müdhiş yılanlara arka çevirip, sineğin ısırmasına karşı mukabele etmek gibi bir divanelikle; büyük ejderhalar hükmünde olan Avrupa'nın doymak bilmez hırslarını, pençelerini açtıkları bir zamanda, onlara ehemmiyet vermeyip belki manen onlara yardım edip, menfî unsuriyet fikriyle şark vilayetlerindeki vatandaşlara veya cenub tarafındaki dindaşlara adavet besleyip onlara karşı cephe almak, çok zararları ve mehaliki ile beraber; o cenub efradları içinde düşman olarak yoktur ki, onlara karşı cephe alınsın. Cenubdan gelen Kur'an nuru var, İslâmiyet ziyası gelmiş; o içimizde vardır ve her yerde bulunur.

İşte o dindaşlara adavet ise; dolayısıyla İslâmiyete, Kur'ana dokunur. İslâmiyet ve Kur'ana karşı adavet ise, bütün bu vatandaşların hayat-ı dünyeviye ve hayat-ı uhreviyesine bir nevi adavettir. Hamiyet namına hayat-ı içtimaiyeye hizmet edeyim diye, iki hayatın temel taşlarını harab etmek; hamiyet değil, hamakattır!

Dördüncü Mes'ele: Müsbet milliyet, hayat-ı içtimaiyenin ihtiyac-ı dâhilîsinden ileri geliyor; teavüne, tesanüde sebebdir; menfaatli bir kuvvet temin eder; uhuvvet-i İslâmiyeyi daha ziyade teyid edecek bir vasıta olur.

Şu müsbet fikr-i milliyet İslâmiyet'e hâdim olmalı, kal'a olmalı, zırhı olmalı.. yerine geçmemeli. Çünki İslâmiyet'in verdiği uhuvvet içinde bin uhuvvet var; âlem-i bekada ve âlem-i berzahta o uhuvvet bâki kalıyor. Onun için uhuvvet-i milliye ne kadar da kavî olsa, onun bir perdesi hükmüne geçebilir. Yoksa onu onun yerine ikame etmek; aynı kal'anın taşlarını, kal'anın içindeki elmas hazinesinin yerine koyup, o elmasları dışarı atmak nev'inden ahmakane bir cinayettir.

İşte ey ehl-i Kur'an olan şu vatanın evlâdları! Altıyüz sene değil, belki Abbasîler zamanından beri bin senedir Kur'an-ı Hakîm'in bayraktarı olarak, bütün cihana karşı meydan okuyup, Kur'anı ilân etmişsiniz. Milliyetinizi, Kur'ana ve

İslâmiyete kal'a yaptınız. Bütün dünyayı susturdunuz, müdhiş tehacümatı def'ettiniz, tâ يَأْتِى اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ اَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ اَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ âyetine güzel bir mâsadak oldunuz. Şimdi Avrupa'nın ve firenk-meşreb münafıkların desiselerine uyup, şu âyetin evvelindeki hitaba mâsadak olmaktan çekinmelisiniz ve korkmalısınız!

Cây-ı dikkat bir hal: Türk milleti anasır-ı İslâmiye içinde en kesretli olduğu halde, dünyanın her tarafında olan Türkler ise Müslümandır. Sair unsurlar gibi, müslim ve gayr-ı müslim olarak iki kısma inkısam etmemiştir. Nerede Türk taifesi varsa, Müslümandır. Müslümanlıktan çıkan veya Müslüman olmayan Türkler, Türklükten dahi çıkmışlardır (Macarlar gibi). Halbuki küçük unsurlarda dahi, hem müslim ve hem de gayr-ı müslim var.

Ey Türk kardeş! Bilhâssa sen dikkat et! Senin milliyetin İslâmiyetle imtizac etmiş. Ondan kabil-i tefrik değil. Tefrik etsen, mahvsın! Bütün senin mazideki mefahirin, İslâmiyet defterine geçmiş. Bu mefahir, zemin yüzünde hiçbir kuvvetle silinmediği halde, sen şeytanların vesveseleriyle, desiseleriyle o mefahiri kalbinden silme!

Beşinci Mes'ele: Asya'da uyanan akvam, fikr-i milliyete sarılıp, aynen Avrupa'yı her cihetle taklid ederek, hattâ çok mukaddesatları o yolda feda ederek hareket ediyorlar. Halbuki her milletin kamet-i kıymeti başka bir elbise ister. Bir cins kumaş bile olsa; tarzı, ayrı ayrı olmak lâzım gelir. Bir kadına, bir jandarma elbisesi giydirilmez. Bir ihtiyar hocaya, tango bir kadın libası giydirilmediği gibi.. "Körükörüne taklid dahi, çok defa maskaralık olur." Çünki:

Evvelâ: Avrupa bir dükkân, bir kışla ise; Asya bir mezraa, bir câmi hükmündedir. Bir dükkâncı dansa gider, bir çiftçi gidemez. Kışla vaziyeti ile mescid vaziyeti bir olmaz.

Hem ekser enbiyanın Asya'da zuhuru, ağleb-i hükemanın Avrupa'da gelmesi, kader-i ezelînin bir remzi, bir işaretidir ki; Asya akvamını intibaha getirecek, terakki ettirecek,

idare ettirecek; din ve kalbdir. Felsefe ve hikmet ise, din ve kalbe yardım etmeli, yerine geçmemeli.

Sâniyen: Din-i İslâm'ı Hristiyan dinine kıyas edip, Avrupa gibi dine lâkayd olmak, pek büyük bir hatadır. Evvelâ: Avrupa, dinine sahibdir. Başta Wilson, Loid George, Venizelos gibi Avrupa büyükleri, papaz gibi dinlerine mutaassıb olmaları şahiddir ki; Avrupa dinine sahibdir, belki bir cihette mutaassıbdır.

Sâlisen: İslâmiyet'i Hristiyan dinine kıyas etmek, kıyas-ı maalfarıktır, o kıyas yanlıştır. Çünki Avrupa dinine mutaassıb olduğu zaman medenî değildi; taassubu terketti, medenîleşti. Hem din, onların içinde üçyüz sene muharebe-i dâhiliyeyi intac etmiş. Müstebid zalimlerin elinde avamı, fukarayı ve ehl-i fikri ezmeye vasıta olduğundan; onların umumunda muvakkaten dine karşı bir küsmek hasıl olmuştu. İslâmiyette ise, tarihler şahiddir ki, bir defadan başka dâhilî muharebeye sebebiyet vermemiş. Hem ne vakit ehl-i İslâm, dine ciddî sahib olmuşlarsa, o zamana nisbeten yüksek terakki etmişler. Buna şahid, Avrupa'nın en büyük üstadı, Endülüs Devlet-i İslâmiyesidir.

Hem ne vakit, cemaat-ı İslâmiye dine karşı lâkayd vaziyeti almışlar, perişan vaziyete düşerek tedenni etmişler.

Hem İslâmiyet, vücub-u zekat ve hurmet-i riba gibi binler şefkatperverane mesail ile fukarayı ve avamı himaye ettiği; اَفَلاَ يَعْقِلُونَ ❊ اَفَلاَ يَتَفَكَّرُونَ ❊ اَفَلاَ يَتَدَبَّرُونَ gibi kelimatıyla aklı ve ilmi istişhad ve ikaz ettiği ve ehl-i ilmi himaye ettiği cihetle daima İslâmiyet, fukaraların ve ehl-i ilmin kal'ası ve melce'i olmuştur. Onun için, İslâmiyet'e karşı küsmeye hiçbir sebeb yoktur.

İslâmiyet'in Hristiyanlık ve sair dinlere cihet-i farkının sırr-ı hikmeti şudur ki:

İslâmiyet'in esası, mahz-ı tevhiddir; vesait ve esbaba tesir-i hakikî vermiyor, icad ve makam cihetiyle kıymet vermiyor. Hristiyanlık ise "velediyet" fikrini kabul ettiği için, vesait ve esbaba bir kıymet verir, enaniyeti kırmaz. Âdeta rububiyet-i İlahiyenin bir cilvesini azizlerine, büyüklerine

verir. اِتَّخَذُوا اَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ âyetine mâsadak olmuşlar. Onun içindir ki, Hristiyanların dünyaca en yüksek mertebede olanları, gurur ve enaniyetlerini muhafaza etmekle beraber sâbık Amerika Reisi Wilson gibi, mutaassıb bir dindar olur. Mahz-ı tevhid dini olan İslâmiyet içinde, dünyaca yüksek mertebede olanlar, ya enaniyeti ve gururu bırakacak veya dindarlığı bir derece bırakacak. Onun için bir kısmı lâkayd kalıyorlar, belki dinsiz oluyorlar.

Altıncı Mes'ele: Menfî milliyette ve unsuriyet fikrinde ifrat edenlere deriz ki:

Evvelâ: Şu dünya yüzü, hususan şu memleketimiz, eski zamandan beri çok muhaceretlere ve tebeddülâta maruz olmakla beraber; Merkez-i Hükûmet-i İslâmiye bu vatanda teşkil olduktan sonra, akvam-ı saireden pervane gibi çokları içine atılıp, tavattun etmişler. İşte bu halde Levh-i Mahfuz açılsa ancak hakikî unsurlar birbirinden tefrik edilebilir. Öyle ise, hakikî unsuriyet fikrine, hareketi ve hamiyeti bina etmek, manasız ve hem pek zararlıdır. Onun içindir ki: Menfî milliyetçilerin ve unsuriyetperverlerin reislerinden ve dine karşı pek lâkayd birisi, mecbur olmuş, demiş: "Dil, din bir ise; millet birdir." Madem öyledir. Hakikî unsuriyete değil; belki dil, din, vatan münasebatına bakılacak. Eğer üçü bir ise, zâten kuvvetli bir millet; eğer biri noksan olursa, tekrar milliyet dairesine dâhildir.

Sâniyen: İslâmiyet'in mukaddes milliyeti, bu vatan evlâdının hayat-ı içtimaiyesine kazandırdığı yüzer faideden iki faideyi misal olarak beyan edeceğiz:

Birincisi: Şu devlet-i İslâmiye yirmi-otuz milyon iken, bütün Avrupa'nın büyük devletlerine karşı hayatını ve mevcudiyetini muhafaza ettiren, şu devletin ordusundaki nur-u Kur'andan gelen şu fikirdir: "Ben ölsem şehidim, öldürsem gaziyim." Kemal-i şevk ile ve aşk ile ölümün yüzüne gülerek istikbal etmiş. Daima Avrupa'yı titretmiş. Acaba dünyada basit fikirli, safi kalbli olan neferatın ruhunda şöyle ulvî fedakârlığa sebebiyet verecek, hangi şey

gösterilebilir? Hangi hamiyet onun yerine ikame edilebilir? Ve hayatını ve bütün dünyasını severek ona feda ettirebilir?

İkincisi: Avrupa'nın ejderhaları (büyük devletleri) her ne vakit şu devlet-i İslâmiyeye bir tokat vurmuşlarsa; üçyüz elli milyon İslâmı ağlatmış ve inletmiş. Ve o müstemlekât sahibleri, onları inletmemek ve sızlatmamak için elini çekmiş, elini kaldırırken indirmiş. Şu hiçbir cihette istisgar edilmeyecek manevî ve daimî bir kuvvetüzzahr yerine hangi kuvvet ikame edilebilir? Gösterilsin! Evet o azîm manevî kuvvetüzzahrı, menfî milliyet ile ve istiğnakârane hamiyet ile gücendirmemeli!

Yedinci Mes'ele: Menfî milliyette fazla hamiyetperverlik gösterenlere deriz ki: Eğer şu milleti ciddî severseniz, onlara şefkat ederseniz öyle bir hamiyet taşıyınız ki, onların ekserîsine şefkat sayılsın. Yoksa ekserîsine merhametsizcesine bir tarzda, şefkate muhtaç olmayan bir kısm-ı kalilin muvakkat gafletkârane hayat-ı içtimaiyelerine hizmet ise, hamiyet değildir. Çünki menfî unsuriyet fikriyle yapılacak hamiyetkârlığın, milletin sekizden ikisine muvakkat faidesi dokunabilir. Lâyık olmadıkları o hamiyetin şefkatine mazhar olurlar. O sekizden altısı, ya ihtiyardır, ya hastadır, ya musibetzededir, ya çocuktur, ya çok zaîftir, ya pek ciddî olarak âhireti düşünür müttakidirler ki; bunlar hayat-ı dünyeviyeden ziyade müteveccih oldukları hayat-ı berzahiyeye ve uhreviyeye karşı bir nur, bir teselli, bir şefkat isterler ve hamiyetkâr mübarek ellere muhtaçtırlar. Bunların ışıklarını söndürmeye ve tesellilerini kırmağa hangi hamiyet müsaade eder? Heyhat! Nerede millete şefkat, nerede millet yolunda fedakârlık?

Rahmet-i İlahiyeden ümid kesilmez. Çünki Cenab-ı Hak bin seneden beri Kur'anın hizmetinde istihdam ettiği ve ona bayraktar tayin ettiği bu vatandaşların muhteşem ordusunu ve muazzam cemaatini, muvakkat ârızalarla inşâallah perişan etmez. Yine o nuru ışıklandırır ve vazifesini idame ettirir…

* * *

Dördüncü Mebhas

[Tenbih: Yirmialtıncı Mektub'un dört mebhası, birbiri ile münasebetdar olmadığı gibi, bu Dördüncü Mebhas'ın on mesaili dahi birbiriyle münasebetdar değildir. Onun için, münasebeti aramamalı. Nasıl gelmiş, öyle yazılmış. Mühim bir talebesine gönderdiği mektubun bir parçasıdır. O talebenin beş-altı suallerine verilen cevablardır.]

Birincisi

Sâniyen: Mektubunda diyorsun: رَبِّ الْعَالَمِينَ tabir ve tefsirinde "Onsekiz bin âlem" demişler. O adedin hikmetini soruyorsun.

Kardeşim, ben şimdi o adedin hikmetini bilmiyorum; fakat bu kadar derim ki; Kur'an-ı Hakîm'in cümleleri, birer manaya münhasır değil, belki nev'-i beşerin umum tabakatına hitab olduğu için, her tabakaya karşı birer manayı tazammun eden bir küllî hükmündedir. Beyan olunan manalar, o küllî kaidenin cüz'iyatları hükmündedirler. Herbir müfessir, herbir ârif, o küllîden bir cüz'ü zikrediyor. Ya keşfine, ya deliline veyahut meşrebine istinad edip, bir manayı tercih ediyor. İşte bunda dahi bir taife, o adede muvafık bir mana keşfetmiş.

Meselâ: Ehl-i velayetin ehemmiyetle virdlerinde zikr ü tekrar ettikleri مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لاَ يَبْغِيَانِ cümlesinde; daire-i vücub ile daire-i imkândaki bahr-i rububiyet ve bahr-i ubudiyetten tut, tâ dünya ve âhiret bahrlerine, tâ âlem-i gayb ve âlem-i şehadet bahrlerine, tâ şark ve garb, şimal ve cenubdaki bahr-i muhitlerine, tâ Bahr-i Rum ve Fars bahrine, tâ Akdeniz ve Karadeniz ve Boğazına –ki mercan denilen balık ondan çıkıyor– tâ Akdeniz ve Bahr-i Ahmer'e ve Süveyş Kanalı'na, tâ tatlı ve

tuzlu sular denizlerine, tâ toprak tabakası altındaki tatlı ve müteferrik su denizleriyle, üstündeki tuzlu ve muttasıl denizlerine, tâ Nil ve Dicle ve Fırat gibi, büyük ırmaklar denilen küçük tatlı denizler ile onların karıştığı tuzlu büyük denizlerine kadar, manasındaki cüz'iyatları var. Bunlar umumen murad ve maksud olabilir ve onun hakikî ve mecazî manalarıdır. İşte onun gibi, اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ dahi, pek çok hakaiki câmi'dir. Ehl-i keşf ve hakikat, keşiflerine göre ayrı ayrı beyan ederler.

Ben de böyle fehmederim ki: Semavatta binler âlem var. Yıldızların bir kısmı herbiri birer âlem olabilir. Yerde de herbir cins mahlukat, birer âlemdir. Hattâ herbir insan dahi, küçük bir âlemdir. رَبِّ الْعَالَمِينَ tabiri ise, "Doğrudan doğruya her âlem, Cenab-ı Hakk'ın rububiyetiyle idare ve terbiye ve tedbir edilir." demektir.

Sâlisen: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş: اِذَا اَرَادَ اللّٰهُ بِقَوْمٍ خَيْرًا اَبْصَرَهُمْ بِعُيُوبِ اَنْفُسِهِمْ Kur'an-ı Hakîm'de Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm demiş: وَمَا اُبَرِّئُ نَفْسِى اِنَّ النَّفْسَ لاَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ Evet nefsini beğenen ve nefsine itimad eden, bedbahttır. Nefsinin ayıbını gören, bahtiyardır. Öyle ise, sen bahtiyarsın. Fakat bazan olur ki, nefs-i emmare, ya levvameye veya mutmainneye inkılab eder; fakat silâhlarını ve cihazatını a'saba devreder. A'sab ve damarlar ise, o vazifeyi âhir ömre kadar görür. Nefs-i emmare çoktan öldüğü halde, onun âsârı yine görünür. Çok büyük asfiya ve evliya var ki, nüfusları mutmainne iken, nefs-i emmareden şekva etmişler. Kalbleri gayet selim ve münevver iken, emraz-ı kalbden vaveylâ etmişler. İşte bu zâtlardaki, nefs-i emmare değil, belki a'saba devredilen nefs-i emmarenin vazifesidir. Maraz ise kalbî değil, belki maraz-ı hayalîdir. İnşâallah aziz kardeşim, size hücum eden nefsiniz ve emraz-ı kalbiniz değil, belki mücahedenin devamı için beşeriyet itibariyle a'saba intikal eden ve terakkiyat-ı daimîye sebebiyet veren, dediğimiz gibi bir halettir.

* * *

İkinci Mes'ele

Eski hocanın sual ettiği üç mes'elenin izahatı, Risale-i Nur'un eczalarında vardır. Şimdilik icmalî bir işaret edeceğiz:

Birinci Suali: Muhyiddin-i Arabî, Fahreddin-i Râzî'ye mektubunda demiş: "Allah'ı bilmek, varlığını bilmenin gayrıdır." Bu ne demektir, maksad nedir? soruyor.

Evvelâ: Ona okuduğun Yirmiikinci Söz'ün Mukaddemesinde, tevhid-i hakikî ile tevhid-i zahirînin farkındaki misal ve temsil, maksada işaret eder. Otuzikinci Söz'ün İkinci ve Üçüncü Mevkıfları ve Makasıdları, o maksadı izah eder.

Ve sâniyen: Usûl-üd Din imamları ve ülema-i İlm-i Kelâm'ın akaide dair ve vücud-u Vâcib-ül Vücud ve tevhid-i İlahîye dair beyanatları, Muhyiddin-i Arabî'nin nazarında kâfi gelmediği için, İlm-i Kelâm'ın imamlarından Fahreddin-i Râzî'ye öyle demiş.

Evet İlm-i Kelâm vasıtasıyla kazanılan marifet-i İlahiye, marifet-i kâmile ve huzur-u tam vermiyor. Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın tarzında olduğu vakit, hem marifet-i tâmmeyi verir, hem huzur-u etemmi kazandırır ki; inşâallah Risale-i Nur'un bütün eczaları, o Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın cadde-i nuranîsinde birer elektrik lâmbası hizmetini görüyorlar.

Hem Muhyiddin-i Arabî'nin nazarına, Fahreddin-i Râzî'nin İlm-i Kelâm vasıtasıyla aldığı marifetullah ne kadar noksan görülüyor; öyle de; tasavvuf mesleğiyle alınan marifet dahi, Kur'an-ı Hakîm'den doğrudan doğruya veraset-i nübüvvet sırrıyla alınan marifete nisbeten o kadar noksandır. Çünki Muhyiddin-i Arabî mesleği, huzur-u daimîyi kazanmak için لاَ مَوْجُودَ اِلاَّ هُوَ deyip, kâinatın vücudunu inkâr edecek bir tarza kadar gelmiş. Ve sairleri ise, yine huzur-u daimîyi kazanmak için لاَ مَشْهُودَ اِلاَّ هُوَ deyip, kâinatı nisyan-ı mutlak altına almak gibi acib bir tarza girmişler.

Kur’an-ı Hakîm’den alınan marifet ise, huzur-u daimîyi vermekle beraber, ne kâinatı mahkûm-u adem eder, ne de nisyan-ı mutlakta hapseder. Belki başıbozukluktan çıkarıp, Cenab-ı Hak namına istihdam eder. Herşey mir’at-ı marifet olur. Sa’dî-i Şirazî’nin dediği gibi:

دَرْ نَظَرِ هُوشِيَارْ هَرْ وَرَقِى دَفْتَرِيسْتْ اَزْ مَعْرِفَتِ كِرْدِگَارْ

Herşeyde Cenab-ı Hakk’ın marifetine bir pencere açar.

Bazı Sözlerde ülema-i İlm-i Kelâm’ın mesleğiyle, Kur’andan alınan minhac-ı hakikînin farkları hakkında şöyle bir temsil söylemişiz ki; meselâ: Bir su getirmek için, bazıları küngân (su borusu) ile uzak yerden, dağlar altında kazar, su getirir. Bir kısım da, her yerde kuyu kazar, su çıkarır. Birinci kısım çok zahmetlidir; tıkanır, kesilir. Fakat her yerde kuyuları kazıp su çıkarmağa ehil olanlar, zahmetsiz herbir yerde suyu buldukları gibi.. aynen öyle de: Ülema-i İlm-i Kelâm, esbabı nihayet-i âlemde teselsül ve devrin muhaliyeti ile kesip, sonra Vâcib-ül Vücud’un vücudunu onunla isbat ediyorlar. Uzun bir yolda gidiliyor. Amma Kur’an-ı Hakîm’in minhac-ı hakikîsi ise her yerde suyu buluyor, çıkarıyor. Herbir âyeti, birer asâ-yı Musa gibi, nereye vursa âb-ı hayat fışkırtıyor. وَ فِى كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى اَنَّهُ وَاحِدٌ düsturunu, her şey’e okutturuyor.

Hem iman yalnız ilim ile değil, imanda çok letaifin hisseleri var. Nasılki bir yemek mideye girse, o yemek muhtelif a’saba, muhtelif bir surette inkısam edip tevzi olunuyor. İlim ile gelen mesail-i imaniye dahi, akıl midesine girdikten sonra, derecata göre ruh, kalb, sırr, nefis ve hâkeza letaif kendine göre birer hisse alır, masseder. Eğer onların hissesi olmazsa, noksandır. İşte Muhyiddin-i Arabî, Fahreddin-i Râzî’ye bu noktayı ihtar ediyor.

* * *

Üçüncü Mes’ele

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِى آدَمَ âyetinin اِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولاً âyetiyle vech-i tevfiki nedir?

Elcevab: Onbirinci Söz'de ve Yirmiüçüncü Söz'de ve Yirmidördüncü'nün Beşinci Dalı'nın İkinci Meyvesi'nde izahı vardır. Sırr-ı icmalîsi budur ki:

Cenab-ı Hak kemal-i kudretiyle nasıl bir tek şeyden çok şeyleri yapıyor, çok vazifeleri gördürüyor, bir sahifede bin kitabı yazıyor. Öyle de insanı, pek çok enva' yerinde bir nev'-i câmi' halketmiş. Yani, bütün enva'-ı hayvanatın muhtelif derecatı kadar, bir tek nev' olan insan ile, o vezaifi gördürmek irade etmiş ki; insanların kuvalarına ve hissiyatlarına fıtraten bir had bırakmamış; fıtrî bir kayıd koymamış, serbest bırakmış. Sair hayvanatın kuvaları ve hissiyatları mahduddur, fıtrî bir kayıd altındadır. Halbuki insanın her kuvası, hadsiz bir mesafede cevelan eder gibi, gayr-ı mütenahî canibine gider. Çünki insan, Hâlık-ı Kâinat'ın esmasının nihayetsiz tecellilerine bir âyine olduğu için, kuvalarına nihayetsiz bir istidad verilmiş. Meselâ insan hırs ile, bütün dünya ona verilse هَلْ مِنْ مَزِيدٍ diyecek. Hem hodgâmlığıyla, kendi menfaatine binler adamın zararını kabul eder. Ve hâkeza... Ahlâk-ı seyyiede hadsiz derecede inkişafları olduğu ve Nemrudlar ve Firavunlar derecesine kadar gittikleri ve sîga-i mübalağa ile zalûm olduğu gibi, ahlâk-ı hasenede dahi hadsiz bir terakkiyata mazhar olur, enbiya ve sıddıkîn derecesine terakki eder.

Hem insan –hayvanların aksine olarak– hayata lâzım herşey'e karşı cahildir, herşey'i öğrenmeye mecburdur. Hadsiz eşyaya muhtaç olduğu için, sîga-i mübalağa ile cehûldür. Hayvan ise, dünyaya geldiği vakit hem az şeylere muhtaç, hem muhtaç olduğu şeyleri bir-iki ayda belki bir-iki günde, bazan bir-iki saatte bütün şerait-i hayatını öğrenir. Güya bir başka âlemde tekemmül etmiş, öyle gelmiş. İnsan ise, bir-iki senede ancak ayağa kalkar, onbeş senede ancak menfaat ve zararı farkeder. İşte cehûl mübalağası, buna da işaret eder.

* * *

Dördüncü Mes'ele

جَدِّدُوا اِيمَانَكُمْ بِلاَ اِلهَ اِلاَّ اللّٰهُ ın hikmetini soruyorsunuz. Onun hikmeti, çok Sözlerde zikredilmiştir.

Bir sırr-ı hikmeti şudur ki: İnsanın hem şahsı, hem âlemi her zaman teceddüd ettikleri için, her zaman tecdid-i imana muhtaçtır. Zira insanın herbir ferdinin manen çok efradı var. Ömrünün seneleri adedince, belki günleri adedince, belki saatleri adedince birer ferd-i âher sayılır. Çünki zaman altına girdiği için o ferd-i vâhid bir model hükmüne geçer, her gün bir ferd-i âher şeklini giyer.

Hem insanda bu taaddüd ve teceddüd olduğu gibi, tavattun ettiği âlem dahi seyyardır. O gider, başkası yerine gelir, daima tenevvü' ediyor; her gün başka bir âlem kapısını açıyor. İman ise hem o şahıstaki her ferdin nur-u hayatıdır, hem girdiği âlemin ziyasıdır. Lâ ilahe illallah ise, o nuru açar bir anahtardır.

Hem insanda madem nefs, heva ve vehim ve şeytan hükmediyorlar, çok vakit imanını rencide etmek için gafletinden istifade ederek çok hileleri ederler, şübhe ve vesveselerle iman nurunu kaparlar. Hem zahir-i şeriata muhalif düşen ve hattâ bazı imamlar nazarında küfür derecesinde tesir eden kelimat ve harekât eksik olmuyor. Onun için her vakit, her saat, her gün tecdid-i imana bir ihtiyaç vardır.

Sual: Mütekellimîn uleması; âlemi, imkân ve hudûsun ünvan-ı icmalîsi içinde sarıp zihnen üstüne çıkar, sonra vahdaniyeti isbat ederler. Ehl-i tasavvufun bir kısmı, tevhid içinde tam huzuru kazanmak için, "Lâ meşhude illâ hu" deyip kâinatı unutur, nisyan perdesini üstüne çeker, sonra tam huzuru bulur. Ve diğer bir kısmı hakikî tevhidi ve tam huzuru bulmak için "Lâ mevcude illâ hu" diyerek kâinatı hayale sarar, ademe atar, sonra huzur-u tam bulur. Halbuki sen, bu üç meşrebden

hariç bir cadde-i kübrayı Kur'anda gösteriyorsun. Ve onun şiarı olarak "Lâ mabude illâ hu" "Lâ maksude illâ hu" diyorsun. Bu caddenin tevhide dair bir bürhanını ve bir muhtasar yolunu icmalen göster.

Elcevab: Bütün Sözler ve bütün Mektublar, o caddeyi gösterir. Şimdilik istediğiniz gibi azîm bir hüccetine ve geniş ve uzun bir bürhanına muhtasaran işaret ederiz. Şöyle ki:

Âlemde herbir şey, bütün eşyayı kendi Hâlıkına verir. Ve dünyada herbir eser, bütün âsârı kendi müessirinin eserleri olduğunu gösterir. Ve kâinatta herbir fiil-i icadî, bütün ef'al-i icadiyeyi kendi fâilinin fiilleri olduğunu isbat eder. Ve mevcudata tecelli eden herbir isim, bütün esmayı kendi müsemmasının isimleri ve ünvanları olduğuna işaret eder. Demek herbir şey, doğrudan doğruya bir bürhan-ı vahdaniyettir ve marifet-i İlahiyenin bir penceresidir. Evet herbir eser, hususan zîhayat olsa, kâinatın küçük bir misal-i musaggarıdır ve âlemin bir çekirdeğidir ve Küre-i Arz'ın bir meyvesidir. Öyle ise; o misal-i musaggarı, o çekirdeği, o meyveyi icad eden, her halde bütün kâinatı icad eden yine odur. Çünki meyvenin mucidi, ağacının mucidinden başkası olamaz. Öyle ise herbir eser, bütün âsârı müessirine verdiği gibi.. herbir fiil dahi; bütün ef'ali, fâiline isnad eder. Çünki görüyoruz ki, her bir fiil-i icadî, ekser mevcudatı ihata edecek derecede geniş ve zerreden şümusa kadar uzun birer kanun-u Hallakıyetin ucu olarak görünüyor. Demek o cüz'î fiil-i icadî sahibi kim ise, o mevcudatı ihata eden ve zerreden şümusa kadar uzanan kanun-u küllî ile bağlanan bütün ef'alin fâili olmak gerektir. Evet bir sineği ihya eden, bütün hevamı ve küçük hayvanatı icad eden ve Arz'ı ihya eden zât olacaktır. Hem mevlevî gibi zerreyi döndüren kim ise, müteselsilen mevcudatı tahrik edip, tâ Şems'i seyyaratıyla gezdiren aynı zât olmak gerektir. Çünki kanun bir silsiledir, ef'al onun ile bağlıdır.

Demek nasıl herbir eser, bütün âsârı müessirine verir ve herbir fiil-i icadî, bütün ef'ali fâiline mal eder. Aynen öyle de: Kâinattaki tecelli eden herbir isim, bütün isimleri kendi

müsemmasına isnad eder ve onun ünvanları olduğunu isbat eder. Çünki kâinatta tecelli eden isimler, devair-i mütedâhile gibi ve ziyadaki elvan-ı seb'a gibi birbiri içine giriyor, birbirine yardım ediyor, birbirinin eserini tekmil ediyor, tezyin ediyor. Meselâ: Muhyî ismi bir şey'e tecelli ettiği vakit ve hayat verdiği dakikada Hakîm ismi dahi tecelli ediyor, o zîhayatın yuvası olan cesedini hikmetle tanzim ediyor. Aynı halde Kerim ismi dahi tecelli ediyor; yuvasını tezyin eder. Aynı anda Rahîm isminin dahi tecellisi görünüyor; o cesedin şefkatle havaicini ihzar eder. Aynı zamanda Rezzak ismi tecellisi görünüyor; o zîhayatın bekasına lâzım maddî ve manevî rızkını ummadığı tarzda veriyor. Ve hâkeza... Demek Muhyî kimin ismi ise, kâinatta nurlu ve muhit olan Hakîm ismi de onundur ve bütün mahlukatı şefkatle terbiye eden Rahîm ismi de onundur ve bütün zîhayatları keremiyle iaşe eden Rezzak ismi dahi onun ismidir, ünvanıdır. Ve hâkeza...

Demek herbir isim, herbir fiil, herbir eser öyle bir bürhan-ı vahdaniyettir ki; kâinatın sahifelerinde ve asırların satırlarında yazılan ve mevcudat denilen bütün kelimatı, kâtibinin nakş-ı kalemi olduğuna delalet eden birer mühr-ü vahdaniyet, birer hâtem-i ehadiyettir.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مَنْ قَالَ اَفْضَلُ مَا قُلْتُ اَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِى لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَ عَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمْ

* * *

Beşinci Mes'ele

Sâniyen: Mektubunuzda "Mücerred Lâ ilahe illallah kâfi midir? Yani Muhammedürresulullah demezse ehl-i necat olabilir mi?" diye diğer bir maksadı soruyorsunuz. Bunun cevabı uzundur. Yalnız şimdi bu kadar deriz ki:

Kelime-i şehadetin iki kelâmı birbirinden ayrılmaz, birbirini isbat eder, birbirini tazammun eder, biribirisiz olmaz. Madem Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm Hâtem-ül Enbiya'dır, bütün enbiyanın vârisidir; elbette bütün vusul yollarının başındadır. Onun cadde-i kübrasından hariç, hakikat ve necat yolu olamaz. Umum ehl-i marifetin ve tahkikin imamları, Sa'dî-i Şirazî gibi derler:

مُحَالَسْتْ سَعْدِى بَرَاهِ نَجَاتْ ❊ ظَفَرْ بُرْدَنْ جُزْ دَرْ پَىِ مُصْطَفَى

Hem كُلُّ الطُّرُقِ مَسْدُودٌ اِلاَّ الْمِنْهَاجَ الْمُحَمَّدِىَّ demişler.

Fakat bazan oluyor ki: Cadde-i Ahmediyede (A.S.M.) gittikleri halde, bilmiyorlar ki cadde-i Ahmediyedir ve cadde-i Ahmediye dâhilindedir.

Hem bazan oluyor ki: Peygamber'i bilmiyorlar, fakat gittikleri yol, cadde-i Ahmediyenin eczasındandır.

Hem bazan oluyor ki: Bir keyfiyet-i meczubane veya bir halet-i istiğrakkârane veya bir vaziyet-i münzeviyane ve bedeviyane suretinde cadde-i Muhammediyeyi düşünmeyerek, yalnız Lâ ilahe illallah onlara kâfi geliyor.

Fakat bununla beraber, en mühim bir cihet budur ki: "Adem-i kabul" başkadır, "kabul-ü adem" başkadır. Bu çeşit ehl-i cezbe ve ehl-i uzlet veya işitmeyen veya bilmeyen adamlar; Peygamber'i bilmiyorlar veya düşünmüyorlar ki kabul etsinler. O noktada cahil kalıyorlar. Marifet-i İlahiyeye karşı, yalnız Lâ ilahe illallah biliyorlar.

Bunlar ehl-i necat olabilirler. Fakat Peygamber'i işiten ve davasını bilen adamlar onu tasdik etmezse, Cenab-ı Hakk'ı tanımaz. Onun hakkında, yalnız Lâ ilahe illallah kelâmı, sebeb-i necat olan tevhidi ifade edemez. Çünki o hal, bir derece medar-ı özür olan cahilane adem-i kabul değil, belki o kabul-ü ademdir ve o inkârdır. Mu'cizatıyla, âsârıyla kâinatın medar-ı fahri ve nev'-i beşerin medar-ı şerefi olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ı inkâr eden adam, elbette hiçbir cihette hiçbir nura mazhar olamaz ve Allah'ı tanımaz. Her ne ise, şimdilik bu kadar yeter.

* * *

Altıncı Mes'ele

Sâlisen: Şeytanla münazara namındaki Birinci Mebhas'taki şeytanın mesleğine ait bazı tabirat çok galiz düşmüş. "Hâşâ, hâşâ!" kelimesiyle ve farz-ı muhal suretindeki kayıdlarla ta'dil edildiği halde, yine beni titretiyor. Sonra size gönderilen parçada bazı ufak ta'dilât vardı, nüshanızı onunla tashih edebildiniz mi? Fikrinizi tevkil ediyorum; o tabirattan lüzumsuz gördüklerinizi tayyedebilirsiniz.

Aziz kardeşim, o mebhas çok mühimdir. Çünki ehl-i zındıkanın üstadı, şeytandır. Şeytan ilzam edilmezse, onun mukallidleri kanmazlar. Kur'an-ı Hakîm, kâfirlerin galiz tabirlerini reddetmek için zikrettiğinden bana bir cesaret verildi ki; bu şeytanî olan mesleğin bütün bütün çürüklüğünü göstermek için, -farz-ı muhal suretinde- hizb-üş şeytanın efradı, mesleklerinin iktizasıyla kabul etmeye mecbur oldukları ve ister istemez manen meslek diliyle diyecekleri ahmakane tabiratlarını titreyerek istimal ettim. Fakat o istimal ile onları kuyu dibine sıkıştırıp, meydanı baştan başa Kur'an hesabına zabtettik, onların foyalarını meydana çıkardık.

Şu muzafferiyete, şu temsil içinde bak. Meselâ: Semavata başı temas etmiş pek yüksek bir minare ve o minarenin altında Küre-i Arz'ın merkezine kadar bir kuyu kazılmış farzediyoruz. İşte ezanı umum memlekette umum ahaliye işitilen bir zât, minare başından tâ kuyu dibine kadar hangi mevkide bulunduğunu isbat etmek için iki fırka münakaşa ediyorlar. Birinci fırka der ki: "Minare başındadır, kâinata ezan okuyor. Çünki ezanını işitiyoruz; hayatdardır, ulvîdir. Çendan herkes onu o yüksek yerde görmüyor; fakat herkes derecesine göre onu, çıktığı ve indiği vakit bir makamda, bir basamakta görür ve onunla bilir ki: O, yukarı çıkar ve nerede görünürse görünsün o, yüksek makam sahibidir." Diğer şeytanî ve ahmak güruh ise der: "Yok,

makamı minare başı değil; nerede görünürse görünsün, makamı kuyu dibidir.” Halbuki hiç kimse, ne onu kuyu dibinde görmüş ve ne de görebilir. Farazâ eğer taş gibi sakil, ihtiyarsız olsaydı, elbette kuyu dibinde bulunacaktı, birisi görecekti.

Şimdi bu iki muarız fırkanın muharebe meydanı, o minare başından tâ kuyu dibine kadar uzun bir mesafedir. Hizbullah denilen ehl-i nur cemaati, yüksek nazarlı olanlara o müezzin zâtı minare başında gösteriyorlar. Ve nazarları o dereceye çıkmayanlara ve kāsır-ün nazar olanlara, derecelerine göre birer basamakta o müezzin-i a’zamı gösteriyorlar. Küçük bir emare, onlara kâfi gelir ve isbat eder ki: O zât, taş gibi camid bir cisim değil, belki istediği vakit yukarı çıkar, görünür, ezan okur bir insan-ı kâmildir. Diğer hizb-üş şeytan denilen güruh ise, derler: “Ya minare başında herkese gösteriniz veyahud makamı kuyu dibidir.” diye ahmakane hükmederler. Ahmaklıklarından bilmiyorlar ki: Minare başında herkese gösterilmemesi, herkesin nazarı oraya çıkmamasından ileri geliyor. Hem mugalata suretinde, minare başı hariç olarak bütün mesafeyi zabtetmek istiyorlar.

İşte o iki cemaatin münakaşasını halletmek için biri çıkar, o hizb-üş şeytana der ki: Ey menhus güruh! Eğer o müezzin-i a’zamın makamı kuyu dibi olsa; taş gibi camid, hayatsız, kuvvetsiz olmak lâzım gelir. Ve kuyu basamaklarında ve minarenin derecelerinde görünen o olmamak lâzım gelir. Madem öyle görüyorsunuz; elbette o, kuvvetsiz, hakikatsız, camid olmayacak. Minare başı onun makamı olacak. Öyle ise, ya siz onu kuyu dibinde göstereceksiniz –ki hiçbir cihette bunu gösteremezsiniz ve hiçbir kimseye orada bulunmasını dinletemezsiniz– veyahut susunuz! Meydan-ı müdafaanız kuyu dibidir. Sair meydan ve uzun mesafe ise, şu mübarek cemaatin meydanıdır; kuyu dibinden başka, o zâtı nerede gösterseler, davayı kazanırlar.

İşte şu temsil gibi münazara-i şeytanî mebhası, arştan ferşe kadar olan uzun mesafeyi hizb-üş şeytanın elinden

alıyor ve hizb-üş şeytanı mecbur ediyor, sıkıştırıyor. En gayr-ı makul, en muhal, en menfur mevkii onlara bırakıyor. En dar ve kimse giremiyecek bir deliğe onları sokuyor, bütün mesafeyi Kur'an namına zabtediyor.

Eğer onlara denilse: "Kur'an nasıldır?" Derler: "Güzel ve ahlâk dersini veren bir insan kitabıdır." O vakit onlara denilir: Öyle ise Allah'ın kelâmıdır ve böyle kabul etmeye mecbursunuz. Çünki siz mesleğinizce, "Güzel" diyemiyeceksiniz!

Hem eğer onlara denilse: "Peygamber'i nasıl bilirsiniz?" Derler: "Güzel ahlâklı, çok akıllı bir adam." O vakit onlara denilecek: "Öyle ise imana geliniz. Çünki güzel ahlâklı, akıllı olsa, alâküllihal Resulullahtır. Çünki sizin bu "güzel" sözünüz, hududunuz dâhilinde değil; mesleğinizce böyle diyemezsiniz." Ve hâkeza... Temsildeki sair işaretlere, hakikatın sair cihetleri tatbik edilebilir.

İşte bu sırra binaen o şeytan ile münazara edilen Birinci Mebhas, ehl-i imanın imanını muhafaza etmek için mu'cizat-ı Ahmediyeyi bilmeğe ve kat'î bürhanlarını öğrenmeğe muhtaç etmiyor. Edna bir emare, küçük bir delil, onların imanlarını kurtarıyor. Kuyu dibindeki esfel-i safilînde olmadığına, herbir hâl-i Ahmediye (A.S.M.), herbir haslet-i Muhammediye (A.S.M.), herbir tavr-ı Nebevî (A.S.M.) birer mu'cize hükmüne geçer, a'lâ-yı illiyyînde bir makamı bulunduğunu isbat eder.

* * *

Yedinci Mes'ele

Medar-ı ibret bir mes'ele:

[Vehme maruz, fütura düşen bazı dostlarıma kuvve-i maneviyeyi teyid edecek yedi emarenin delaletiyle, sırf hizmet-i Kur'ana ait bir ikram-ı Rabbanîyi ve bir himayet-i

İlahiyeyi beyan etmeye mecburum ki, o zaîf damarlı bir kısım dostlarımı kurtarayım. O yedi emarenin dördü; dost iken, sırf birer maksad-ı dünyevî için şahsıma değil, Kur'ana hâdimliğim cihetinde düşman vaziyeti almalarıyla, o maksadlarının aksiyle tokat yediler. O yedi emarenin üçü ise, ciddî dost idiler ve daima da dostturlar; fakat dostluğun iktiza ettiği merdane vaziyeti muvakkaten göstermediler, tâ ki ehl-i dünyanın teveccühünü kazanıp birer maksad-ı dünyevî kazansınlar ve başlarından emin olsunlar. Halbuki o üç dostum, maatteessüf o maksadlarının aksiyle birer itab gördüler.]

Evvelki dört zahirî dost, sonra düşman vaziyeti gösterenlerin

Birincisi: Bir müdür, kaç vasıta ile yalvardı. Onuncu Söz'den bir nüsha istedi. Ona verdim. O ise, terfi' için dostluğumu bırakıp düşmanlık vaziyeti aldı. Valiye şekva ve ihbar suretinde verdi. Hizmet-i Kur'aniyenin bir eser-i ikramı olarak terfi' değil, azledildi.

İkincisi: Diğer bir müdür, dost iken, âmirlerinin hatırı için ve ehl-i dünyanın teveccühünü kazanmak fikriyle şahsıma değil, hizmetkârlığım cihetinde rakibane ve düşmanane vaziyet aldı, kendi maksadının aksiyle tokat yedi. Ümid edilmediği bir mes'elede, iki buçuk seneye mahkûm edildi. Sonra Kur'anın bir hizmetkârından dua istedi. İnşâallah belki kurtulacak, çünki ona dua edildi.

Üçüncüsü: Bir muallim, dost görünürken ben de ona dost baktım. Sonra Barla'ya nakledip yerleşmek için düşmanane bir vaziyeti ihtiyar etti; o maksadının aksiyle tokat yedi. Muallimlikten askerliğe atıldı. Barla'dan uzaklaştırıldı.

Dördüncüsü: Bir muallim (hâfız, hem mütedeyyin gördüğüm için) Kur'anın hizmetinde bana bir dostluk edecek niyetiyle ona samimane bir dostluk gösterdim. Sonra o, ehl-i dünyanın teveccühünü kazanmak için, bir memurun bir tek kelâmıyla bize karşı çok soğuk ve korkak

vaziyeti aldı. Sonra o maksadının aksiyle tokat yedi. Müfettişinden şiddetli bir tekdir yedi ve azledildi.

İşte bu dört adam düşman vaziyeti almakla böyle tokat yedikleri gibi, üç dostum da ciddî dostluğun iktiza ettiği merdane vaziyeti göstermedikleri için, tokat değil, bir nevi ihtar nev'inde aks-i maksadlarıyla ikaz edildiler:

Birincisi: Gayet mühim ve ciddî ve hakikî bir talebem olan bir zât-ı muhterem, mütemadiyen Sözler'i yazar, neşrederdi. Müşevveş büyük bir memurun gelmesiyle ve bir hâdisenin vukuu ile; yazdığı Sözler'i sakladı, muvakkaten istinsahı da terketti. Tâ ki, ehl-i dünyadan bir zahmet görmesin ve bir sıkıntı çekmesin ve onların şerlerinden emin olsun. Halbuki o hizmet-i Kur'aniyenin muvakkaten ta'tilinden gelen bir eser-i hata olarak, bir sene mütemadiyen bin liraya mahkûmiyet gibi bir bela, gözü önüne konuldu. Ne vakit istinsaha niyet etti ve eski vaziyetine döndü; o davasından tebrie etti, lillahilhamd beraet kazandı. Fakr-ı haliyle beraber bin liradan kurtuldu.

İkincisi: Beş seneden beri merd ve ciddî ve cesur bir dostum, ehl-i dünyanın ve yeni gelen bir âmirin hüsn-ü zannını ve teveccühünü kazanmak için, komşum iken, düşünmeyerek ihtiyarsız birkaç ay benim ile görüşmedi. Hattâ bayramda ve ramazanda uğramadı. Halbuki maksadının aksiyle karye mes'elesi neticelendi, nüfuzu kırıldı.

Üçüncüsü: Haftada bir-iki defa benimle görüşen bir hâfız, imam olmuş. Sarık sarmak için iki ay beni terketti. Hattâ bayramda yanıma gelmedi. Hilaf-ı me'mul olarak, maksadının aksiyle yedi-sekiz ay imamlık ettiği halde hilaf-ı âdet bir surette ona sarık bağlattırılmadı.

İşte bu gibi vukuatlar çok var. Fakat bazılarının hatırlarını kırmamak için zikretmiyorum. Bunlar ne kadar zaîf birer emare ise de, fakat içtimaında bir kuvvet hissedilir. Onunla kanaat gelir ki: Şahsıma karşı değil -çünki nefsimi hiçbir ikrama lâyık görmüyorum- belki hizmet-i Kur'an noktasında sırf o cihette bir ikram-ı İlahî ve bir

himayet-i Rabbaniye altında hizmet ettiğimiz anlaşılıyor. Dostlarım bunu düşünmeli, evhama kapılmamalı. Madem hizmetkârlığıma bir ikram-ı İlahîdir ve madem fahre değil, belki şükre sebebdir ve madem وَ اَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ fermanı var.. bu sırlara binaen, hususî bir surette dostlarıma beyan ediyorum.

* * *

Sekizinci Mes'ele

[Yirmiyedinci Söz'ün içtihada mani esbabın beşinci sebebinin üçüncü noktasının üçüncü misalinin haşiyesidir.]

Mühim bir sual: Bazı ehl-i tahkik derler ki: Elfaz-ı Kur'aniye ve zikriye ve sair tesbihlerin herbiri müteaddid cihetlerle insanın letaif-i maneviyesini tenvir eder, manevî gıda verir. Manaları bilinmezse, yalnız lafız ifade etmiyor, kâfi gelmiyor. Lafız bir libastır; değiştirilse, her taife kendi lisanıyla o manalara elfaz giydirse, daha nâfi' olmaz mı?

Elcevab: Elfaz-ı Kur'aniye ve tesbihat-ı Nebeviyenin lafızları camid libas değil; cesedin hayatdar cildi gibidir, belki mürur-u zamanla cild olmuştur. Libas değiştirilir; fakat cild değişse, vücuda zarardır. Belki namazda ve ezandaki gibi elfaz-ı mübarekeler, mana-yı örfîlerine alem ve nam olmuşlar. Alem ve isim ise, değiştirilmez. Ben kendi nefsimde tecrübe ettiğim bir haleti çok defa tedkik ettim gördüm ki; o halet, hakikattır. O halet şudur ki:

Sure-i İhlas'ı arefe gününde yüzer defa tekrar edip okuyordum. Gördüm ki: Bendeki manevî duyguların bir kısmı birkaç defada gıdasını alır, vazgeçer, durur. Ve kuvve-i müfekkire gibi bir kısım dahi, bir zaman mana tarafına müteveccih olur, hissesini alır, o da durur. Ve kalb gibi bir kısım, manevî bir zevke medar bazı mefhumlar cihetinde

hissesini alır, o da sükût eder. Ve hâkeza... Gitgide o tekrarda yalnız bir kısım letaif kalır ki; pek geç usanıyor, devam eder, daha manaya ve tedkikata hiç ihtiyaç bırakmıyor. Gaflet kuvve-i müfekkireye zarar verdiği gibi, ona zarar vermiyor. Lafız ve lafz-ı müşebbi' olduğu bir meal-i icmalî ile ve isim ve alem bulundukları mana-yı örfî, onlara kâfi geliyor. Eğer manayı o vakit düşünse, zararlı bir usanç verir. Ve o devam eden latifeler, taallüme ve tefehhüme muhtaç değiller; belki tahattura, teveccühe ve teşvike ihtiyaç gösterirler. Ve o cild hükmündeki lafızları onlara kâfi geliyor ve mana vazifesini görüyorlar. Ve bilhâssa o Arabî lafızlar ile, kelâmullah ve tekellüm-ü İlahî olduğunu tahattur etmekle, daimî bir feyze medardır.

İşte kendim tecrübe ettiğim şu halet gösteriyor ki: Ezan gibi ve namazın tesbihatı gibi ve her vakit tekrar edilen Fatiha ve Sure-i İhlas gibi hakaikleri, başka lisan ile ifade etmek çok zararlıdır. Çünki menba'-ı daimî olan elfaz-ı İlahiye ve Nebeviye kaybolduktan sonra, o daimî letaifin daimî hisseleri de kaybolur. Hem her harfin lâakal on sevabı zayi' olması ve huzur-u daimî, bütün namazda herkes için devam etmediğinden; gaflet içinde, tercüme vasıtasıyla insanların tabiratı ruha zulmet vermesi gibi zararlar olur.

Evet nasıl İmam-ı A'zam demiş: "Lâ ilahe illallah, tevhide alem ve isimdir." Biz de deriz: Kelimat-ı tesbihiye ve zikriyenin, hususan ezanda ve namazda olanların ekseriyet-i mutlakası, alem ve isim hükmüne geçmişler. Alem gibi, mana-yı lügavîsinden ziyade, mana-yı örfî-i şer'îsine bakılır. Öyle ise, değişmeleri şer'an mümkün değildir. Her mü'mine bilmesi lâzım olan mücmel manaları, yani muhtasar bir meali ise, en âmî bir adam dahi çabuk öğrenir. Bütün ömrünü İslâmiyetle geçiren ve kafasını binler malayaniyat ile dolduran adamlar, bir-iki haftada hayat-ı ebediyesinin anahtarı olan şu kelimat-ı mübarekenin meal-i icmalîsini öğrenmemesine nasıl mazur olabilirler, nasıl müslüman olurlar, nasıl "akıllı adam" denilirler? Ve öyle heriflerin

tenbelliklerinin hatırı için, o nur menba'larının mahfazalarını bozmak kâr-ı akıl değildir!..

Hem "Sübhanallah" diyen, hangi milletten olursa olsun, Cenab-ı Hakk'ı takdis ettiğini anlar. İşte bu kadar kâfi gelmez mi? Eğer manasına kendi lisanıyla müteveccih olsa, akıl noktasında bir defa taallüm eder. Halbuki günde yüz defa tekrar eder. O yüz defa, aklın hisse-i taallümünden başka, lafızdan ve lafza sirayet eden ve imtizac eden meal-i icmalî, çok nurlara ve feyizlere medardır. Bahusus tekellüm-ü İlahî haysiyetiyle aldığı kudsiyet ve o kudsiyetten gelen feyizler ve nurlar, çok ehemmiyetlidir.

Elhasıl: Zaruriyat-ı diniye mahfazaları olan elfaz-ı kudsiye-i İlahiyenin yerine hiçbir şey ikame edilemez ve yerlerini tutamaz ve vazifelerini göremez. Ve muvakkat ifade etseler de; daimî, ulvî, kudsî ifade edemezler.

Amma nazariyat-ı diniyenin mahfazaları olan elfazlar ise, değiştirilmeye lüzum kalmaz. Çünki nasihat ile ve sair tedris ve talim ve va'z ile o ihtiyaç mündefi' olur.

Elhasıl: Lisan-ı nahvî olan lisan-ı Arabînin câmiiyeti ve elfaz-ı Kur'aniyenin i'cazı öyle bir tarzdadır ki, kabil-i tercüme değildir! Belki "muhaldir" diyebilirim. Kimin şübhesi varsa, i'caza dair Yirmibeşinci Söz'e müracaat etsin. Tercüme dedikleri şeyler ise, gayet muhtasar ve nâkıs bir mealdir. Böyle meal nerede; hayatdar, çok cihetlerle teşa'ub etmiş âyâtın hakikî manaları nerede?

Dokuzuncu Mes'ele

(Mühim ve mahrem bir mes'ele ve bir sırr-ı velayet)

Âlem-i İslâmda Ehl-i Sünnet ve Cemaat denilen ehl-i hak ve istikamet fırka-i azîmesi, hakaik-i Kur'aniyeyi ve imaniyeyi istikamet dairesinde hüve hüvesine Sünnet-i Seniyeye ittiba' ederek muhafaza etmişler. Ehl-i velayetin

ekseriyet-i mutlakası, o daireden neş'et etmişler. Diğer bir kısım ehl-i velayet, Ehl-i Sünnet ve Cemaatin bazı desatirleri haricinde ve usûllerine muhalif bir caddede görünmüş. İşte şu kısım ehl-i velayete bakanlar iki şıkka ayrıldılar:

Bir kısmı ise, Ehl-i Sünnetin usûlüne muhalif oldukları için, velayetlerini inkâr ettiler. Hattâ onlardan bir kısmının tekfirine kadar gittiler.

Diğer kısım ki, onlara ittiba' edenlerdir. Onların velayetlerini kabul ettikleri için derler ki: "Hak yalnız Ehl-i Sünnet ve Cemaatin mesleğine münhasır değil." Ehl-i bid'adan bir fırka teşkil ettiler, hattâ dalalete kadar gittiler. Bilmediler ki: Her hâdî zât, mühdî olamaz. Şeyhleri hatasından mazurdur, çünki meczubdur. Kendileri ise mazur olamazlar.

Mutavassıt bir kısım ise, o velilerin velayetlerini inkâr etmediler, fakat yollarını ve mesleklerini kabul etmediler. Diyorlar ki: "Hilaf-ı usûl olan sözleri, ya hâle mağlub olup hata ettiler veyahut manası bilinmez müteşabihat misillü şatahattır."

Maatteessüf birinci kısım, hususan ülema-i ehl-i zahir, meslek-i Ehl-i Sünneti muhafaza niyetiyle, çok mühim evliyayı inkâr, hattâ tadlil etmeye mecbur olmuşlar. İkinci kısım olan tarafdarları ise, o çeşit şeyhlere ziyade hüsn-ü zan ettikleri için, hak mesleğini bırakıp, bid'ate hattâ dalalete girdikleri olmuş.

İşte şu sırra dair, pek çok zaman zihnimi işgal eden bir halet vardı: Bir zaman ben, bir kısım ehl-i dalalete mühim bir vakitte kahr ile dua ettim. Bedduama karşı müdhiş bir kuvvet-i maneviye çıktı. Hem duamı geri veriyordu, hem beni men'etti.

Sonra gördüm ki: O kısım ehl-i dalalet, hilaf-ı hak icraatında bir kuvve-i maneviyenin teshilatıyla, arkasına aldığı halkı sürükleyip gidiyor. Muvaffak oluyor. Yalnız cebr ile değil, belki velayet kuvvetinden gelen bir arzu ile imtizac ettiği için, ehl-i imanın bir kısmı o arzuya kapılıp hoş görüyorlar, çok fena telakki etmiyorlar.

İşte bu iki sırrı hissettiğim vakit dehşet aldım, Fesübhanallah dedim. “Tarîk-ı haktan başka velayet bulunabilir mi? Hususan müdhiş bir cereyan-ı dalalete ehl-i hakikat tarafdar çıkar mı?” dedim. Sonra bir mübarek arefe gününde müstahsen bir âdet-i İslâmiyeye binaen Sure-i İhlas’ı yüzer defa tekrar ederek okuyup, onun bereketiyle, “Mühim Bir Suale Cevab” namında yazılan mes’ele ile beraber şöyle bir hakikat dahi rahmet-i İlahiye ile kalb-i âcizaneme gelmiş. Hakikat şudur ki:

Sultan Mehmed Fatih’in zamanında hikâye edilen meşhur ve manidar “Cibali Baba kıssası” nev’inden olarak bir kısım ehl-i velayet, zahiren muhakemeli ve âkıl görünürken, meczubdurlar. Ve bir kısmı dahi; bazan sahvede ve daire-i akılda görünür, bazan aklın ve muhakemenin haricinde bir hâle girer. Şu kısımdan bir sınıfı ehl-i iltibastır, tefrik etmiyor. Sekir halinde gördüğü bir mes’eleyi halet-i sahvede tatbik eder, hata eder ve hata ettiğini bilmez. Meczubların bir kısmı ise indallah mahfuzdur, dalalete sülûk etmez. Diğer bir kısmı ise mahfuz değiller, bid’at ve dalalet fırkalarında bulunabilirler. Hattâ kâfirler içinde bulunabileceği ihtimal verilmiş.

İşte muvakkat veya daimî meczub olduklarından, manen “mübarek mecnun” hükmünde oluyorlar. Ve mübarek ve serbest mecnun hükmünde oldukları için, mükellef değiller. Ve mükellef olmadıkları için, muahaze olunmuyorlar. Kendi velayet-i meczubaneleri bâki kalmakla beraber, ehl-i dalalete ve ehl-i bid’aya tarafdar çıkarlar. Mesleklerine bir derece revaç verip, bir kısım ehl-i imanı ve ehl-i hakkı, o mesleğe girmeye meş’umane bir sebebiyet verirler.

* * *

Onuncu Mes’ele

[Ziyaretçilere ait bazı dostlar tarafından ihtar ile, bir düstur izah edilmek istenilmiştir. Onun için yazılmıştır.]

Malûm olsun ki: Bizi ziyaret eden, ya hayat-ı dünyeviye cihetinde gelir; o kapı kapalıdır. Veya hayat-ı uhreviye cihetinde gelir. O cihette iki kapı var: Ya şahsımı mübarek ve makam sahibi zannedip gelir. O kapı dahi kapalıdır. Çünki ben kendimi beğenmiyorum, beni beğenenleri de beğenmiyorum. Cenab-ı Hakk'a çok şükür, beni kendime beğendirmemiş. İkinci cihet, sırf Kur'an-ı Hakîm'in dellâlı olduğum cihetledir. Bu kapıdan girenleri, alerre'si vel'ayn kabul ediyorum. Onlar da üç tarzda olur: Ya dost olur, ya kardeş olur, ya talebe olur.

Dostun hâssası ve şartı budur ki: Kat'iyyen, Sözler'e ve envâr-ı Kur'aniyeye dair olan hizmetimize ciddî tarafdar olsun; ve haksızlığa ve bid'alara ve dalalete kalben tarafdar olmasın, kendine de istifadeye çalışsın.

Kardeşin hâssası ve şartı şudur ki: Hakikî olarak Sözler'in neşrine ciddî çalışmakla beraber, beş farz namazını eda etmek, yedi kebairi işlememektir.

Talebeliğin hâssası ve şartı şudur ki: Sözler'i kendi malı ve te'lifi gibi hissedip sahib çıksın ve en mühim vazife-i hayatiyesini, onun neşir ve hizmeti bilsin.

İşte şu üç tabaka benim üç şahsiyetimle alâkadardır. Dost, benim şahsî ve zâtî şahsiyetimle münasebetdar olur. Kardeş, abdiyetim ve ubudiyet noktasındaki şahsiyetimle alâkadar olur. Talebe ise, Kur'an-ı Hakîm'in dellâlı cihetinde ve hocalık vazifesindeki şahsiyetimle münasebetdardır.

Şu görüşmenin de üç meyvesi var:

Birincisi: Dellâllık itibariyle mücevherat-ı Kur'aniyeyi benden veya Sözler'den ders almak. Velev bir ders de olsa.

İkincisi: İbadet itibariyle uhrevî kazancıma hissedar olur.

Üçüncüsü: Beraber dergâh-ı İlahiyeye müteveccih olup rabt-ı kalb ederek, Kur'an-ı Hakîm'in hizmetinde el-ele verip, tevfik ve hidayet istemek.

Eğer talebe ise; her sabah mütemadiyen ismiyle, bazan hayaliyle dahi yanımda hazır olur, hissedar olur.

Eğer kardeş ise, birkaç defa hususî ismiyle ve suretiyle dua ve kazancımda hazır olup hissedar olur. Sonra umum ihvanlar içinde dâhil olup, rahmet-i İlahiyeye teslim ediyorum ki, dua vaktinde "ihvetî ve ihvanî" dediğim vakit onlar içinde bulunur. Ben bilmezsem, rahmet-i İlahiye onları biliyor ve görüyor.

Eğer dost ise ve feraizi kılar ve kebairi terkederse, umumiyet-i ihvan itibariyle duamda dâhildir. Bu üç tabaka dahi, beni manevî dua ve kazançlarında dâhil etmek şarttır.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مَنْ قَالَ اَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ الْمَرْصُوصِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى هَدَينَا لِهذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِىَ لَوْلاَ اَنْ هَدَينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ

اَللّٰهُمَّ يَا مَنْ اَجَابَ نُوحًا فِى قَوْمِهِ وَ يَا مَنْ نَصَرَ اِبْرَاهِيمَ عَلَى اَعْدَائِهِ وَ يَا مَنْ اَرْجَعَ يُوسُفَ اِلَى يَعْقُوبَ وَ يَا مَنْ كَشَفَ الضُّرَّ عَنْ اَيُّوبَ وَ يَا مَنْ اَجَابَ دَعْوَةَ زَكَرِيَّاءَ وَ يَا مَنْ تَقَبَّلَ يُونُسَ ابْنَ مَتَّى نَسْئَلُكَ بِاَسْرَارِ اَصْحَابِ هذِهِ الدَّعْوَاتِ الْمُسْتَجَابَاتِ اَنْ تَحْفَظَنِى وَ تَحْفَظَ نَاشِرَ هذِهِ الرَّسَائِلِ وَ رُفَقَائِهِمْ مِنْ شَرِّ شَيَاطِينِ الْاِنْسِ وَ الْجِنِّ وَ انْصُرْنَا عَلَى اَعْدَائِنَا وَ لاَ تَكِلْنَا اِلَى اَنْفُسِنَا وَ اكْشِفْ كُرْبَتَنَا وَ كُرْبَتَهُمْ وَاشْفِ اَمْرَاضَ قُلُوبِنَا وَ قُلُوبِهِمْ آمِينَ آمِينَ آمِينَ

Yirmiyedinci Mektub

[Bu mektub, Risale-i Nur Müellifinin talebelerine yazdığı ayn-ı hakikat ve çok letafetli, güzel mektublarıyla; Risale-i Nur talebelerinin, Üstadlarına ve bazan birbirlerine yazdıkları ve Risale-i Nur'un mütalaasından aldıkları parlak feyizlerini ifade eden çok zengin bir mektub olup, bu mecmuanın üç-dört misli kadar büyüdüğü için bu mecmuaya ilhak edilmemiştir. Müstakillen Barla, Kastamonu, Emirdağı Lâhikaları olarak neşredilmiştir.]

* * *

Yirmisekizinci Mektub

Şu Mektub sekiz mes’eledir.

Birinci Risale olan Birinci Mes’ele

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ
اِنْ كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ

Sâniyen: Üç sene evvel benimle görüştükten üç gün sonra tabiri çıkmış, tevili tezahür etmiş eski bir rü’yanızın, şimdi tabirini istiyorsunuz. Şimdilik o güzel, mübarek, müjdeli rü’ya mürur-u zamana uğramış, manasını göstermiş olan o rü’yaya karşı böyle desem hakkım yok mu:

نَه شَبَمْ نَه شَبْ پَرَسْتَمْ مَنْ ❊ غُلاَمِ شَمْسَمْ اَزْ شَمْسْ مِى گُويَمْ خَبَرْ
آنْ خَيَالاَتِى كِه دَامِ اَوْلِيَاسْتْ ❊ عَكْسِ مَهْرُويَانِ بُوسْتَانِ خُدَاسْتْ

Evet kardeşim, senin ile mahz-ı hakikat dersini müzakereye alışmışız. Hayalâtlara karşı kapısı açık olan rü’yaları, tahkikî bir surette mevzubahs etmek, tahkik mesleğine tam uygun gelmediğinden; o cüz’î hâdise-i nevmiye münasebetiyle, mevtin küçük bir kardeşi olan nevme ait ilmî ve düsturî olarak altı nükte-i hakikatı, âyât-ı Kur’aniyenin işaret ettiği vecihte beyan edeceğiz. Yedincisinde, senin rü’yana kısa bir tabir verilecek.

Birincisi: Sure-i Yusuf’un mühim bir esası, rü’ya-yı Yusufiye olduğu gibi; وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا âyeti misillü çok âyetlerle, rü’yada ve nevmde perdeli olarak ehemmiyetli hakikatlar var olduğunu gösterir.

İkincisi: Kur'an ile tefe'üle ve rü'yaya itimada ehl-i hakikat tarafdar değiller. Çünki Kur'an-ı Hakîm, ehl-i küfrü kesretle ve şiddetli bir tarzda vuruyor. Tefe'ülde, kâfire ait şiddeti, tefe'ül eden insana çıktığı vakit, yeis veriyor; kalbi müşevveş ediyor. Hem rü'ya dahi hayr iken, bazı aks-i hakikatla göründüğü için şerr telakki edilir, yeise düşürür, kuvve-i maneviyeyi kırar, sû'-i zan verir. Çok rü'yalar var ki: Sureti dehşetli, zararlı, mülevves iken; tabiri ve manası çok güzel oluyor. Herkes rü'yanın suretiyle manasının hakikatı mabeynindeki münasebeti bulamadığı için; lüzumsuz telaş eder, me'yus olur, keder eder.

İşte yalnız bu cihet içindir ki, ehl-i hakikat gibi ve İmam-ı Rabbanî misillü başta نَه شَبَمْ نَه شَبْ پَرَسْتَمْ dedim.

Üçüncüsü: Hadîs-i sahih ile nübüvvetin kırk cüz'ünden bir cüz'ü nevmde rü'ya-yı sadıka suretinde tezahür etmiş. Demek rü'ya-yı sadıka hem haktır, hem nübüvvetin vezaifine taalluku var. Şu üçüncü mes'ele, gayet mühim ve uzun ve nübüvvetle alâkadar ve derin olduğundan, başka vakte talik ediyoruz; şimdilik o kapıyı açmıyoruz.

Dördüncüsü: Rü'ya üç nevidir: İkisi, tabir-i Kur'anla اَضْغَاثُ اَحْلاَمٍ da dâhildir; tabire değmiyor. Manası varsa da ehemmiyeti yok. Ya mizacın inhirafından kuvve-i hayaliye şahsın hastalığına göre bir terkibat, tasvirat yapıyor; yahut gündüz veya daha evvel, hattâ bir-iki sene evvel aynı vakitte başına gelen müheyyic hâdisatı, hayal tahattur eder; ta'dil ve tasvir eder, başka bir şekil verir. İşte bu iki kısım اَضْغَاثُ اَحْلاَمٍ dır, tabire değmiyor.

Üçüncü kısım ki, rü'ya-yı sadıkadır. O doğrudan doğruya mahiyet-i insaniyedeki latife-i Rabbaniye, âlem-i şehadetle bağlanan ve o âlemde dolaşan duyguların kapanmasıyla ve durmasıyla, âlem-i gayba karşı bir münasebet bulur, bir menfez açar. O menfez ile, vukua gelmeye hazırlanan hâdiselere bakar ve Levh-i Mahfuz'un cilveleri ve mektubat-ı kaderiyenin nümuneleri nev'inden birisine rastgelir, bazı vakıat-ı hakikiyeyi görür. Ve o vakıatta, bazan hayal tasarruf eder, suret libasları giydirir. Bu kısmın çok enva'ı ve

tabakatı var. Bazı aynen gördüğü gibi çıkar, bazan bir ince perde altında çıkıyor, bazan kalınca bir perde ile sarılıyor.

Hadîs-i şerifte gelmiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bidayet-i vahiyde gördüğü rü'yalar; subhun inkişafı gibi zahir, açık, doğru çıkıyordu.

Beşincisi: Rü'ya-yı sadıka, hiss-i kabl-el vukuun fazla inkişafıdır. Hiss-i kabl-el vuku ise, herkeste cüz'î-küllî vardır. Hattâ hayvanlarda dahi vardır. Hattâ bir zaman ben, bu hiss-i kabl-el vukuu, zahirî ve bâtınî meşhur duygulara ilâve olarak, insanda ve hayvanda "saika" ve "şaika" namıyla aynı "sâmia" ve "bâsıra" gibi iki hiss-i âheri ilmen bulmuştum. Ehl-i dalalet ve ehl-i felsefe, o gayr-ı meşhur hislere; -hata ederek- ahmakçasına "sevk-i tabiî" diyorlar. Hâşâ sevk-i tabiî değil, belki bir nevi ilham-ı fıtrî olarak insan ve hayvanı kader-i İlahî sevkediyor. Meselâ: Kedi gibi bazı hayvan; gözü kör olduğu vakit, o sevk-i kaderî ile gider, gözüne ilâç olan bir otu bulur, gözüne sürer, iyi olur.

Hem rûy-i zeminin sıhhiye memurları hükmünde ve bedevi hayvanatın cenazelerini kaldırmakla muvazzaf kartal gibi âkil-ül lahm kuşlara bir günlük mesafeden bir hayvan cenazesinin vücudu, o sevk-i kaderî ile ve o hiss-i kabl-el vuku ilhamıyla ve o saika-i İlahî ile bildirilir ve bulurlar.

Hem yeni dünyaya gelmiş bir arı yavrusu; yaşı bir gün iken, havada bir günlük mesafeye gider, havada izini kaybetmeyerek, o sevk-i kaderî ile ve o saika ilhamıyla döner, yuvasına girer. Hattâ herkesin başında çok defa tekerrür ediyor ki, birisinden bahsediyorken, âni kapı açılarak tahminin fevkınde aynı adam gelir. Hattâ Kürdçe durub-u emsaldendir: نَاڤِ گُرْبِيَه پَالاَنْدَارْ لِى وَرِيَه Yani: "Kurdun bahsini ettiğin zaman topuzu hazırla, vur; çünki kurt geliyor." Demek bir hiss-i kabl-el vuku' ile, latife-i Rabbaniye icmalen o adamın gelmesini hisseder. Fakat aklın şuuru ihata etmediği için; kasden değil, ihtiyarsız olarak bahsetmeye sevkeder. Ehl-i feraset bazan keramet gibi geldiğini beyan eder. Hattâ bir zaman bende şu nevi hassasiyet fazla idi. Bu hali bir düstur içine almak istedim,

fakat yakıştıramadım ve yapamadım. Fakat ehl-i salahatta ve bahusus ehl-i velayette bu hiss-i kabl-el vuku' fazla inkişaf eder, kerametkârane âsârını gösterir.

İşte umum avam için dahi bir nevi velayete mazhariyet var ki, rü'ya-yı sadıkada, evliya gibi, gaybî ve istikbalî olan şeyleri görüyorlar. Evet uyku nasılki avam için rü'ya-yı sadıka cihetinde bir mertebe-i velayet hükmündedir; öyle de umum için, gayet güzel ve muhteşem bir sinema-i Rabbaniyenin seyrangâhıdır. Fakat güzel ahlâklı güzel düşünür. Güzel düşünen, güzel levhaları görür. Fena ahlâklı fena düşündüğünden, fena levhaları görür. Hem herkes için, âlem-i şehadet içinde, âlem-i gayba bakan bir penceredir. Hem mukayyed ve fâni insanlar için, saha-i ıtlak bir meydan ve bir nevi bekaya mazhar ve mazi ve müstakbel, hal hükmünde bir temaşagâhtır. Hem tekâlif-i hayatiye altında ezilen ve meşakkat çeken zîruhların istirahatgâhıdır. İşte bu gibi sırlar içindir ki, Kur'an-ı Hakîm وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا nev'indeki âyetlerle, hakikat-ı nevmiyeyi ehemmiyetle ders veriyor.

Altıncısı ve en mühimmi: Rü'ya-yı sadıka benim için hakkalyakîn derecesine gelmiş ve pek çok tecrübatımla, kader-i İlahînin her şey'e muhit olduğuna bir hüccet-i katı' hükmüne geçmiştir. Evet bu rü'yalar, benim için hususan bu birkaç sene zarfında o dereceye gelmiştir ki; meselâ yarın başıma gelecek en küçük hâdisat ve en ehemmiyetsiz muamelât ve hattâ en âdi muhaverat yazılı olduğunu ve daha gelmeden muayyen olduğunu ve gecede onları görmekle, dilim ile değil, gözüm ile okuduğum bana kat'î olmuştur. Bir değil, yüz değil, belki bin defa; gecede, hiç düşünmediğim halde gördüğüm bazı adamlar veyahut söylediğim mes'eleler, o gecenin gündüzünde az bir tabir ile aynen çıkıyor. Demek en cüz'î hâdisat vukua gelmeden evvel hem mukayyeddir, hem yazılmıştır. Demek tesadüf yok, hâdisat başıboş gelmiyor, intizamsız değillerdir.

Yedincisi: Senin müjdeli, mübarek ve güzel rü'yanın tabiri, Kur'an için ve bizim için çok güzeldir. Hem zaman

tabir etti ve ediyor, tabirimize ihtiyaç bırakmıyor. Hem kısmen tabiri güzel olarak çıkmış. Sen dikkat etsen anlarsın. Yalnız bir-iki noktasına işaret ederiz. Yani bir hakikat beyan ederiz. Senin hakikat-ı rü'ya nev'inden olan vakıalar, o hakikatın temessülâtıdır. Şöyle ki:

O vasi' meydanlık, âlem-i İslâmiyettir. Meydanlığın nihayetindeki mescid, Isparta vilayetidir. Etrafı bulanık çamurlu su, hal ve zamanın sefahet ve atalet ve bid'atlar bataklığıdır. Sen selâmetle, bulaşmadan, sür'atle mescide eriştiğin; herkesten evvel envâr-ı Kur'aniyeye sahib çıkıp, kalbini bozmadan sağlam kaldığına işarettir. Mesciddeki küçük cemaat ise; Hakkı, Hulusi, Sabri, Süleyman, Rüşdü, Bekir, Mustafa, Ali, Zühdü, Lütfü, Hüsrev, Re'fet gibi Sözler'in hameleleridir. Ufak kürsü ise, Barla gibi küçük bir köydür. Yüksek ses ise, Sözler'deki kuvvet ve sür'at-i intişarlarına işarettir. Birinci safta sana tahsis edilen makam ise, Abdurrahman'dan sana münhal kalan yerdir. O cemaat; telsiz âletlerin âhizeleri hükmünde, bütün dünyaya ders işittirmek istemek işareti ve hakikatı ise inşâallah tamamıyla sonra çıkacak. Şimdi efradı birer küçük çekirdek iseler de, ileride tevfik-i İlahî ile birer şecere-i âliye hükmüne geçerler. Ve birer telsiz telgrafın merkezi olurlar. Sarıklı küçük genç bir zât ise; Hulusi'ye omuz omuza verecek belki geçecek birisi, naşirler ve talebeler içine girmeye namzeddir. Bazılarını zannederim, fakat kat'î hükmedemem. O genç, kuvve-i velayetle meydana atılacak bir zâttır. Sair noktaları sen benim bedelime tabir et.

Senin gibi dostlarla uzun konuşmak hem tatlı, hem makbul olduğundan; şu kısa mes'elede uzun konuştum, belki de israf ettim. Fakat nevme ait olan âyât-ı Kur'aniyenin bir nevi tefsirine işaret etmek niyetiyle başladığımdan, inşâallah o israf afvolur veya israf olmaz.

* * *

İkinci Mes'ele olan İkinci Risale

[Hazret-i Musa Aleyhisselâm, Hazret-i Azrail Aleyhisselâm'ın gözüne tokat vurmuş, ilâ âhir mealindeki hadîse dair ehemmiyetli bir münakaşayı kaldırmak ve halletmek için yazılmıştır.]

Eğirdir'de bir münakaşa-i ilmiye işittim. O münakaşa, hususan şu zamanda yanlıştır. Hattâ münakaşayı bilmiyordum. Benden de sual edildi. Mu'teber bir kitabda, Hadîs-i Şeyheyn'in ittifakına alâmet olan ق işaretiyle bir hadîs bana gösterildi. "Hadîs midir, değil midir?" sual edildi. Ben dedim: Böyle mu'teber bir kitabda, Şeyheyn Hadîsinin ittifakına hükmeden bir zâta itimad etmek lâzım; demek hadîstir.

Fakat hadîsin, Kur'an gibi bazı müteşabihatı var. Ancak havas onların manalarını bulabilir. Şu hadîsin zahiri dahi, müşkilât-ı hadîsin müteşabihat kısmından olmak ihtimali var, dedim. Eğer bilseydim medar-ı münakaşa olmuş, öyle kısa değil, belki böyle cevab verecektim:

Evvelâ: Bu çeşit mesaili münakaşa etmenin birinci şartı; insaf ile, hakkı bulmak niyetiyle, inadsız bir surette, ehil olanların mabeyninde, sû'-i telakkiye sebeb olmadan müzakeresi caiz olabilir. O müzakere hak için olduğuna delil şudur ki: Eğer hak, muarızın elinde zahir olsa, müteessir olmasın, belki memnun olsun; çünki bilmediği şey'i öğrendi. Eğer kendi elinde zahir olsa, fazla birşey öğrenmedi, belki gurura düşmek ihtimali var.

Sâniyen: Sebeb-i münakaşa, eğer hadîs ise; hadîsin meratibini ve vahy-i zımnînin derecatını ve tekellümat-ı Nebeviyenin aksamını bilmek lâzım. Avam içinde müşkilât-ı hadîsiyeyi münakaşa etmek, izhar-ı fazl suretinde avukat gibi kendi sözünü doğru göstermek ve enaniyetini, hakka ve insafa tercih etmek suretinde deliller aramak caiz değildir. Madem şu mes'ele açılmış, medar-ı münakaşa edilmiş, bîçare avam-ı nâsın zihninde sû'-i tesir ediyor. Çünki şu gibi

müteşabih hadîsleri aklına sığıştıramadığı için; eğer inkâr etse dehşetli bir kapı açar, yani küçücük aklına sığışmayan kat'î hadîsleri dahi inkâra yol açar. Eğer zahir-i hadîsin manasını tutarak öyle kabul edip neşretse, ehl-i dalaletin itirazatına ve "hurafattır" demelerine yol açar. Madem bu müteşabih hadîse, lüzumsuz ve zararlı bir tarzda nazar-ı dikkat celbedilmiş ve bu çeşit hadîsler çok vârid olmuş, elbette şübheleri izale edecek bir hakikatı beyan etmek lâzım gelir. Şu hadîs kat'î olsun veya olmasın, o hakikatı zikretmek gerektir.

İşte yazdığımız risalelerde, ezcümle Yirmidördüncü Söz'ün Üçüncü Dalında Oniki Asıl ile ve Dördüncü Dalında ve Ondokuzuncu Mektub'un vahyin taksimatına dair mukaddemesindeki bir esasında tafsilâta iktifaen, burada icmalen o hakikata bir işaret ederiz. Şöyle ki:

Melaike, insan gibi bir surete inhisar etmez; müşahhas iken, bir küllî hükmündedir. Hazret-i Azrail Aleyhisselâm, kabz-ı ervaha müekkel olan melaikelerin nâzırıdır.

"Her ölünün ruhunu, Hazret-i Azrail Aleyhisselâm mı bizzât kabzediyor? Yoksa aveneleri mi kabzediyorlar?" Bu hususta üç meslek var:

Birinci Meslek: Azrail Aleyhisselâm, herkesin ruhunu kabzeder. Bir iş bir işe mani olmaz, çünki nuranîdir. Nuranî bir şey, hadsiz âyineler vasıtasıyla hadsiz yerlerde bizzât bulunabilir ve temessül eder. Nuranînin temessülâtı, o nuranî zâtın hâssasına mâliktir; onun aynı sayılır, gayrı değildir. Güneşin âyinelerdeki misalleri, Güneşin ziya ve hararetini gösterdiği gibi; melaike gibi ruhanîlerin dahi, âlem-i misalin ayrı ayrı âyinelerinde misalleri onların aynılarıdır, hâssalarını gösterirler. Fakat âyinelerin kabiliyetine göre temessül ediyorlar. Nasılki Hazret-i Cebrail Aleyhisselâm, bir vakitte Dıhye suretinde sahabeler içinde göründüğü dakikada, binler yerde başka suretlerde ve Arş-ı A'zam önünde, şarktan garba kadar geniş ve muhteşem kanatlarıyla secde ediyordu. Heryerde, o yerin

kabiliyetine göre temessülü varmış; bir anda binler yerde bulunuyormuş.

İşte şu mesleğe göre; kabz-ı ruh vaktinde, insanın âyinesine temessül eden Melek-ül Mevt'in insanî ve cüz'î bir misali, Hazret-i Musa Aleyhisselâm gibi bir ulü-l azm ve celalli ve hiddetli bir zâtın tokadına maruz olmak ve o misalî Melek-ül Mevt'in libası hükmündeki suret-i misaliyesindeki gözünü çıkarmak; ne muhaldir, ne fevkalâdedir, ne de gayr-ı makuldür.

İkinci Meslek odur ki: Hazret-i Cebrail, Mikâil, Azrail gibi melaike-i izam, birer nâzır-ı umumî hükmünde.. kendi nevilerinden ve kendilerine benzer küçük tarzda aveneleri vardır. Ve o muavinler, enva'-ı mahlukata göre ayrı ayrıdırlar. Sulehanın [21](Haşiye-1) ervahını kabzeden başkadır; ehl-i şekavetin ervahını kabzeden yine başkadır. Nasılki وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا âyeti işaret ediyor ki: "Kabz-ı ervah eden, taife taifedir." Bu mesleğe göre; Hazret-i Musa Aleyhisselâm, Hazret-i Azrail Aleyhisselâm'a değil, belki Azrail'in bir avenesinin misalî cesedine, fıtrî celaletine ve hulkî celadetine ve Cenab-ı Hakk'ın yanında nazdar olmasına binaen, ona bir tokat aşketmek gayet makuldür. [22](Haşiye-2)

Üçüncü Meslek: Yirmidokuzuncu Söz'ün Dördüncü Esasında beyan edildiği gibi ve ehadîs-i şerifenin delalet ettiği üzere: "Bazı melaikeler var ki, kırkbin başı var. Her başında, kırkbin dili var -Demek, seksenbin gözü dahi var.- Herbir dilde, kırkbin tesbihat var." Evet madem melaikeler âlem-i şehadetin enva'ına göre müekkeldirler; âlem-i ervahta o enva'ın tesbihatlarını temsil ediyorlar, elbette öyle olmak lâzım gelir. Çünki meselâ Küre-i Arz bir mahluktur, Cenab-ı Hakk'ı tesbih ediyor. Değil kırkbin, belki yüzbinler baş hükmünde enva'ları var. Her nev'in, yüzbinler dil hükmünde efradları var ve hâkeza... Demek Küre-i Arz'a müekkel meleğin kırkbin, belki yüzbinler başı olmalı. Ve her başında da yüzbinler dil olmalı ve hâkeza... İşte bu mesleğe

binaen, Hazret-i Azrail Aleyhisselâm'ın her ferde müteveccih bir yüzü ve bakar bir gözü vardır. Hazret-i Musa Aleyhisselâm'ın, Hazret-i Azrail Aleyhisselâm'a tokat vurması; hâşâ Azrail Aleyhisselâm'ın mahiyet-i asliyesine ve şekl-i hakikîsine değil ve bir tahkir değil ve adem-i kabul değil; belki vazife-i risaletin daha devamını ve bekasını arzu ettiği için, kendi eceline dikkat eden ve hizmetine sed çekmek isteyen bir göze şamar vurmuş ve vurur... اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ ❊ لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّٰهُ ❊ قُلْ اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ

هُوَ الَّذِى اَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ اُمُّ الْكِتَابِ وَاُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَاَمَّا الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَاْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَاْوِيلَهُ اِلاَّ اللّٰهُ وَالرَّاسِخُونَ فِى الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ اِلاَّ اُولُوا اْلاَلْبَابِ

* * *

Üçüncü Mes'ele olan Üçüncü Risale

[Şu mes'ele umum ihvanımın ekseri lisan-ı hal ile ve bir kısmının lisan-ı kal ile ettikleri umumî bir sualin, has ve hususî ve mahremce bir cevabıdır.]

Sual: Senin ziyaretine gelen herkese diyorsun ki: "Benim şahsımdan bir himmet beklemeyiniz ve şahsımı mübarek tanımayınız. Ben makam sahibi değilim. Âdi bir neferin müşir makamının evamirini tebliği gibi, ben de manevî bir müşiriyet makamının evamirini tebliğ ediyorum. Hem müflis bir adamın, gayet kıymetdar ve zengin elmas ve mücevherat dükkânının dellâlı olduğu gibi; ben dahi, mukaddes ve Kur'anî bir dükkânın dellâlıyım." diyorsun. Halbuki "Aklımız ilme muhtaç olduğu gibi, kalbimiz dahi bir feyiz ister, ruhumuz bir nur ister ve hâkeza çok cihetle çok şeyler istiyoruz. Seni hacatımıza yarayacak adam zannedip, senin ziyaretine geliyoruz.

Bize âlimden ziyade bir sahib-i velayet, sahib-i himmet ve sahib-i kemalât lâzım. Eğer hakikat-ı hal dediğin gibi ise, ziyaretinize yanlış geldik.” lisan-ı halleri diyor.

Elcevab: Beş noktayı dinleyiniz, sonra düşününüz. Ziyaretiniz beyhude mi, yoksa faideli midir? O vakit hükmediniz.

Birinci Nokta: Nasılki bir padişahın âdi bir hizmetkârı ve bîçare bir neferi; padişah namına feriklere, paşalara hedaya-yı şahanesini ve nişanlarını veriyor, onları minnetdar ediyor. Eğer ferikler ve müşirler, “Bu âdi nefere neden tenezzül edip, elinden ihsan ve nişanları alıyoruz?” deseler, mağrurane bir divaneliktir. Eğer o nefer dahi; vazifesinin haricinde müşire kıyam etmezse, kendini ondan yüksek görse, eblehçesine bir divaneliktir. Hem eğer o memnun olan feriklerden birisi, müteşekkirane o neferin kulübeciğine tenezzülen misafir gitse; kuru ekmekten başka bulmayan o nefer mahcub kalmamak için, o hali gören ve bilen padişah -elbette o neferini mahcub etmemek için- matbah-ı şahaneden, sadık hizmetkârının muhterem misafirine tabla gönderir; öyle de: Kur’an-ı Hakîm’in sadık bir hizmetkârı, ne kadar âdi olursa olsun Kur’an namına, en büyük insanlara emirlerini çekinmeyerek tebliğ eder ve en zengin ruhlu olanlara Kur’anın âlî elmaslarını yalvararak mütezellilane değil, belki müftehirane ve müstağniyane satar. Onlar ne kadar büyük olursa olsun, o âdi hizmetkâra, vazife başında iken tekebbür edemezler. Ve o hizmetkâr dahi, onların ona müracaatında, kendine medar-ı gurur bulamaz.. ve haddinden tecavüz etmez. Eğer o hazine-i kudsiyenin müşterileri içinde bazıları, o bîçare hizmetkâra velayet nazarıyla baksalar ve büyük tanısalar; elbette hakikat-ı Kur’aniyenin merhamet-i kudsiyesi şanındandır ki, o hizmetkârını mahcub etmemek için, hazine-i hâssa-i İlahiyeden, o hizmetkârın hiç haberi ve medhali olmadan, onlara meded versin ve himmet ederek feyizdar etsin.

İkinci Nokta: İmam-ı Rabbanî ve Müceddid-i Elf-i Sâni Ahmed-i Farukî (R.A.) demiş: "Hakaik-i imaniyeden bir tek mes'elenin inkişafı ve vuzuhu, benim indimde binler ezvak ve keramata müreccahtır. Hem bütün tarîkatların gayesi ve neticesi, hakaik-i imaniyenin inkişafı ve vuzuhudur." Madem şöyle bir tarîkat kahramanı böyle hükmediyor; elbette hakaik-i imaniyeyi kemal-i vuzuh ile beyan eden ve esrar-ı Kur'aniyeden tereşşuh eden Sözler, velayetten matlub olan neticeleri verebilirler.

Üçüncü Nokta: Bundan onbir sene evvel, Eski Said'in gafil kafasına müdhiş tokatlar indi, "El-mevtü hakkun" kaziyesini düşündü. Kendini bataklık çamurunda gördü. Meded istedi, bir yol aradı, bir halaskâr taharri etti. Gördü ki, yollar muhtelif; tereddüdde kaldı. Gavs-ı A'zam olan Şeyh-i Geylanî Radıyallahü Anh'ın "Fütuh-ul Gayb" namındaki kitabıyla tefe'ül etti. Tefe'ülde şu çıktı: اَنْتَ فِى دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يُدَاوِى قَلْبَكَ Acibdir ki; o vakit ben, Dâr-ül Hikmet-il İslâmiye a'zâsı idim. Güya ehl-i İslâmın yaralarını tedaviye çalışan bir hekim idim. Halbuki en ziyade hasta ben idim. Hasta evvelâ kendine bakmalı, sonra hastalara bakabilir.

İşte Hazret-i Şeyh bana der ki: "Sen kendin hastasın, kendine bir tabib ara!" Ben dedim: "Sen tabibim ol!" Tuttum, kendimi ona muhatab addederek, o kitabı bana hitab ediyor gibi okudum. Fakat kitabı çok şiddetli idi. Gururumu dehşetli kırıyordu. Nefsimde şiddetli ameliyat-ı cerrahiye yaptı. Dayanamadım, yarısına kadar kendimi ona muhatab ederek okudum; bitirmeye tahammülüm kalmadı. O kitabı dolaba koydum. Fakat sonra, ameliyat-ı şifakâraneden gelen acılar gitti, lezzet geldi. O birinci üstadımın kitabını tamam okudum ve çok istifade ettim. Ve onun virdini ve münacatını dinledim, çok istifaza ettim.

Sonra İmam-ı Rabbanî'nin Mektubat kitabını gördüm, elime aldım. Hâlis bir tefe'ül ederek açtım. Acaibdendir ki, bütün Mektubatında yalnız iki yerde "Bedîüzzaman" lafzı var. O iki mektub bana birden açıldı. Pederimin ismi Mirza

olduğundan, o mektubların başında “Mirza Bedîüzzaman’a Mektub” diye yazılı olarak gördüm. Fesübhanallah dedim, bu bana hitab ediyor. O zaman Eski Said’in bir lakabı, “Bedîüzzaman”dı. Halbuki hicretin üçyüz senesinde, Bedîüzzaman-ı Hemedanî’den başka o lakabla iştihar etmiş zâtları bilmiyordum. Halbuki İmamın zamanında dahi öyle bir adam vardı ki, ona o iki mektubu yazmış. O zâtın hali, benim halime benziyormuş ki, o iki mektubu kendi derdime deva buldum. Yalnız İmam, o mektublarında tavsiye ettiği gibi çok mektublarında musırrane şunu tavsiye ediyor: “Tevhid-i kıble et.” Yani: Birini üstad tut, arkasından git, başkasıyla meşgul olma. Şu en mühim tavsiyesi, benim istidadıma ve ahval-i ruhiyeme muvafık gelmedi. Ne kadar düşündüm: “Bunun arkasından mı, yoksa ötekinin mi, yoksa daha ötekinin mi arkasından gideyim?” tahayyürde kaldım. Herbirinde ayrı ayrı cazibedar hâsiyetler var. Biriyle iktifa edemiyordum. O tahayyürde iken, Cenab-ı Hakk’ın rahmetiyle kalbime geldi ki: Bu muhtelif turukların başı ve bu cedvellerin menbaı ve şu seyyarelerin güneşi, Kur’an-ı Hakîm’dir. Hakikî tevhid-i kıble bunda olur. Öyle ise, en a’lâ mürşid de ve en mukaddes üstad da odur. Ona yapıştım. Nâkıs ve perişan istidadım elbette lâyıkıyla o Mürşid-i Hakikî’nin âb-ı hayat hükmündeki feyzini massedip alamıyor; fakat ehl-i kalb ve sahib-i halin derecatına göre o feyzi, o âb-ı hayatı yine onun feyziyle gösterebiliriz. Demek Kur’andan gelen o Sözler ve o Nurlar, yalnız aklî mesail-i ilmiye değil; belki kalbî, ruhî, hâlî mesail-i imaniyedir ve pek yüksek ve kıymetdar maarif-i İlahiye hükmündedirler.

Dördüncü Nokta: Sahabelerden ve Tâbiîn ve Tebe-i Tâbiînden en yüksek mertebeli velayet-i kübra sahibi olan zâtlar, nefs-i Kur’andan bütün letaiflerinin hisselerini aldıklarından ve Kur’an onlar için hakikî ve kâfi bir mürşid olduğundan gösteriyor ki: Her vakit Kur’an-ı Hakîm, hakikatları ifade ettiği gibi, velayet-i kübra feyizlerini dahi ehil olanlara ifaza eder.

Evet zahirden hakikata geçmek iki suretledir:

Biri: Tarîkat berzahına girip, seyr ü sülûk ile kat'-ı meratib ederek hakikata geçmektir.

İkinci Suret: Doğrudan doğruya, tarîkat berzahına uğramadan, lütf-u İlahî ile hakikata geçmektir ki, Sahabeye ve Tâbiîne has ve yüksek ve kısa tarîk şudur. Demek hakaik-i Kur'aniyeden tereşşuh eden Nurlar ve o Nurlara tercümanlık eden Sözler, o hâssaya mâlik olabilirler ve mâliktirler.

Beşinci Nokta: Beş cüz'î misal ile göstereceğiz ki; Sözler talim-i hakaik ettikleri gibi, irşad vazifesini de görüyorlar.

Birinci Misal: Ben kendim on değil, yüz değil, binler defa müteaddid tecrübatımla kanaatım gelmiş ki: Sözler ve Kur'andan gelen Nurlar; aklıma ders verdiği gibi, kalbime de iman hali telkin ediyor, ruhuma iman zevki veriyor ve hâkeza… Hattâ dünyevî işlerimde; keramet sahibi bir şeyhin bir müridi, nasıl şeyhinden hacatına dair meded ve himmet bekliyor; ben de Kur'an-ı Hakîm'in kerametli esrarından o hacatımı beklerken, ümid etmediğim ve ummadığım bir tarzda bana çok defa hasıl oluyor. Yalnız cüz'iyattan iki küçük misal:

Biri: Onaltıncı Mektub'da izahı ve tafsili geçen; Süleyman isminde bir misafirime, katran ağacı başında koca bir ekmek hârika bir tarzda gösterilmiş. İki gün ikimiz, o hediye-i gaybîden yedik.

İkinci Misal: Gayet küçük ve latif, bugünlerde vaki' olan mes'eleyi söyleyeceğim. Şöyle ki:

Fecirden evvel hatırıma geldi ki; bir zâtın kalbine vesvese verecek bir tarzda tarafımdan sözler söylenilmişti; keşke dedim onu görseydim, kalbindeki dağdağayı izale etseydim. Aynı dakikada, Nis'e gitmiş bir parça kitabım bana lâzım idi; keşke elime geçseydi dedim. Sabah namazından sonra oturdum; baktım aynı zât, o kitab parçası elinde olduğu halde içeri girdi. Ona dedim: "Senin elindeki nedir?" Dedi: "Bilmiyorum, kapının önünde Nis'ten gelmiş diye birisi bana verdi; ben de size getirdim." Fesübhanallah

dedim; böyle bir vakitte bu adamın evinden çıkıp gelmesi ve şu Söz'ün Nis'den gelmesi, hiç tesadüfe benzemiyor. Ve böyle bir adama şöyle bir parça kitabı aynı dakikada eline verip bana gönderen, elbette Kur'an-ı Hakîm'in himmetidir diyerek, Elhamdülillah dedim; benim en küçük, ehemmiyetsiz, hafî arzu-yu kalbimi bilen birisi, elbette bana merhamet ediyor, beni himaye ediyor; öyle ise dünyanın minnetini beş paraya almam.

İkinci Misal: Biraderzadem merhum Abdurrahman, sekiz seneden beri benden ayrılıp dünyanın gaflet ve evhamlarına bulaştığı halde, şahsıma karşı haddimden çok fazla hüsn-ü zannı varmış. Bende olmayan ve elimden gelmeyen himmeti istiyor ve meded bekliyordu. Kur'an-ı Hakîm'in himmeti imdadına yetişti. Haşre dair olan Onuncu Söz'ü, vefatından üç ay evvel eline yetiştirdi. O Söz onu manevî kirlerinden ve evham ve gafletten temizlemekle beraber; âdeta mertebe-i velayete çıkmış gibi, vefatından evvel yazdığı mektubunda üç zahir keramet izhar etmiş. Yirmiyedinci Mektub'un fıkraları içinde dercedilmiş, müracaat olunsun.

Üçüncü Misal: Burdur'lu Hasan Efendi isminde ehl-i kalb bir âhiret kardeşim ve talebem vardı. Bana karşı haddimden çok fazla hüsn-ü zan ederek, büyük bir veliden himmet beklemek gibi bîçare benden meded bekliyordu. Birdenbire hiç münasebet yokken, Otuzikinci Söz'ü Burdur köylerinde oturan birisine mütalaa etmek üzere verdim. Sonra Hasan Efendi hatırıma geldi, dedim: "Şayet Burdur'a gidersen Hasan Efendi'ye ver, beş-altı gün mütalaa etsin." O adam gitmiş, doğrudan doğruya Hasan Efendi'ye vermiş. Hasan Efendi'nin eceli otuz-kırk gün kalmıştı. Gayet susamış bir adamın, âb-ı kevser gibi tatlı suya rastgelirken yapışması gibi; öyle de Otuzikinci Söz'e yapışmış, mütemadiyen mütalaa yapa yapa ve tefeyyüz ede ede, hususan Üçüncü Mevkıfındaki muhabbetullah bahsinde, tamamıyla derdine deva bulmuş ve bir kutb-u a'zamdan beklediği feyzi onda bulmuş. Sağlam olarak câmiye gitmiş,

namaz kılmış, orada ruhunu Rahman'a teslim eylemiş (Rahmetullahi Aleyh).

Dördüncü Misal: Hulusi Bey'in Yirmiyedinci Mektub'daki fıkralarının şehadetiyle; en mühim ve müessir tarîkat olan Nakşî tarîkatından ziyade himmet ve meded, feyiz ve nuru; esrar-ı Kur'aniyenin tercümanı olan nurlu Sözler'de bulmuştur.

Beşinci Misal: Kardeşim Abdülmecid, biraderzadem Abdurrahman'ın (Rahmetullahi Aleyh) vefatı üzerine ve daha sair elîm ahvalât içinde bir perişaniyet hissetmişti. Hem elimden gelmeyen manevî himmet ve meded bekliyordu. Ben onunla muhabere etmiyordum. Birdenbire mühim birkaç Söz'ü ona gönderdim. O da mütalaa ettikten sonra yazıyor ki: "Elhamdülillah kurtuldum! Çıldıracaktım. Bu Sözler'in herbiri birer mürşid hükmüne geçti. Çendan bir mürşidden ayrıldım, fakat çok mürşidleri birden buldum, kurtuldum." diye yazıyordu. Ben baktım ki, hakikaten Abdülmecid güzel bir mesleğe girip o eski vaziyetlerinden kurtulmuş.

Daha bu beş misal gibi pek çok misaller var. Onlar gösteriyorlar ki: Ulûm-u imaniye, hususan doğrudan doğruya ihtiyaca binaen ve yaralarına devaen Kur'an-ı Hakîm'in esrarından manevî ilâçlar alınsa ve tecrübe edilse; elbette o ulûm-u imaniye ve o edviye-i ruhaniye, ihtiyacını hissedenlere ve ciddî ihlas ile istimal edenlere yeter, kâfi gelir. Onları satan ve gösteren eczacı ve dellâl ne halde bulunursa bulunsun; âdi olsun, müflis olsun, zengin olsun, makam sahibi olsun, hizmetkâr olsun çok fark yoktur.

Evet Güneş varken mumların ışığı altına girmeye ihtiyaç yok. Madem Güneşi gösteriyorum, benden mum ışığı -bahusus bende bulunmazsa- istemek manasızdır, lüzumsuzdur. Belki onların bana dua ile, manevî yardım ile, hattâ himmet ile muavenet etmeleri lâzımdır. Ve ben onlardan istimdad etmem ve meded istemem, benim hakkımdır. Onlar, Nurlardan aldıkları feyze kanaat etmek, onların üstünde haktır.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاّ مَا عَلّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
اَللّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلاَةً تَكُونُ لَكَ رِضَاءً وَ لِحَقِّهِ اَدَاءً وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ سَلِّمْ

* * *

[Yirmisekizinci Mektub'un Üçüncü Mes'elesinin tetimmesi olabilir küçük ve hususî bir mektubdur.]

Âhiret kardeşlerim ve çalışkan talebelerim Hüsrev Efendi ve Re'fet Bey!

Sözler namındaki envâr-ı Kur'aniyede üç keramet-i Kur'aniyeyi hissediyorduk. Sizler dahi, gayret ve şevkinizle bir dördüncüsünü ilâve ettirdiniz. Bildiğimiz üç ise:

Birincisi: Te'lifinde fevkalâde sühulet ve sür'attir. Hattâ beş parça olan Ondokuzuncu Mektub iki-üç günde ve her günde üç-dört saat zarfında -mecmuu oniki saat eder- kitabsız, dağda, bağda te'lif edildi. Otuzuncu Söz hastalıklı bir zamanda, beş-altı saatte te'lif edildi. Yirmisekizinci Söz olan Cennet bahsi bir veya iki saatte, Süleyman'ın dere bahçesinde te'lif edildi. Ben ve Tevfik ile Süleyman, bu sür'ate hayrette kaldık. Ve hâkeza...

Te'lifinde bu keramet-i Kur'aniye olduğu gibi...

İkincisi: Yazmasında dahi fevkalâde bir sühulet, bir iştiyak ve usanmamak var. Şu zamanda ruhlara, akıllara usanç veren çok esbab içinde, bu Sözlerden biri çıkar, birden çok yerlerde kemal-i iştiyakla yazılmaya başlanıyor. Mühim meşgaleler içinde, onlar herşey'e tercih ediliyor. Ve hâkeza...

Üçüncü Keramet-i Kur'aniye: Bunların okunması dahi usanç vermiyor. Hususan ihtiyaç hissedilse, okundukça zevk alınıyor, usanılmıyor.

İşte siz dahi, "Dördüncü bir Keramet-i Kur'aniye"yi isbat ettiniz. Hüsrev gibi, kendine tenbel diyen ve beş senedir Sözler'i işittiği halde yazmaya cidden tenbellik edip

başlamayan bir kardeşimiz, bir ayda ondört kitabı güzel ve dikkatli yazması, şübhesiz dördüncü bir keramet-i esrar-ı Kur'aniyedir. Hususan Otuzüçüncü Mektub olan otuzüç pencerelerin kıymeti tamamen takdir edilmiş ki, gayet dikkatle ve güzel yazılmış. Evet o risale, marifetullah ve İman-ı Billah için en kuvvetli ve en parlak bir risaledir. Yalnız baştaki pencereler gayet icmal ve ihtisar ile gidilmiştir. Fakat gittikçe inkişaf eder, daha ziyade parlar. Zâten sair te'lifata muhalif olarak ekser Sözler'in başları mücmel başlar, gittikçe genişlenir, tenevvür eder.

* * *

Dördüncü Risale olan Dördüncü Mes'ele

بِاسْمِهِ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(İhvanlarıma medar-ı intibah bir hâdise-i cüz'iyeye dair bir suale cevabdır.)

Aziz kardeşlerim!

Sual ediyorsunuz ki: Câmi-i şerifinize, Cum'a gecesinde sebebsiz olarak, mübarek bir misafirin gelmesiyle tecavüz edilmiş. Bu hâdisenin mahiyeti nedir? Neden sana ilişiyorlar?

Elcevab: Dört noktayı, bilmecburiye Eski Said lisanıyla beyan edeceğim. Belki ihvanlarıma medar-ı intibah olur, siz de cevabınızı alırsınız.

Birinci Nokta: O hâdisenin mahiyeti; hilaf-ı kanun ve sırf keyfî ve zındıka hesabına, Cum'a gecesinde kalbimize telaş vermek ve cemaata fütur getirmek ve beni misafirlerle görüştürmemek için, bir desise-i şeytaniye ve münafıkane bir taarruzdur. Garaibdendir ki, o geceden evvel olan perşembe günü tenezzüh için bir tarafa gitmiştim. Avdetimde güya iki yılan birbirine eklenmiş gibi uzunca siyah bir yılan sol tarafımdan geldi, benim ile arkadaşımın

ortasından geçti. Arkadaşıma, o yılandan dehşet alıp korktun mu diye sordum:

-Gördün mü?

O dedi: Neyi?

Dedim:

-Bu dehşetli yılanı!

Dedi: Yok, görmedim ve göremiyorum.

“Fesübhanallah!” dedim. “Bu kadar büyük bir yılan, ikimizin ortasından geçtiği halde nasıl görmedin?”

O vakit hatırıma bir şey gelmedi. Fakat sonra kalbime geldi ki: “Bu sana işarettir, dikkat et!” Düşündüm ki, gecelerde gördüğüm yılanlar nev’indendir. Yani: Gecelerde gördüğüm yılanlar ise; hıyanet niyetiyle her ne vakit bir memur yanıma gelse, onu yılan suretinde görüyordum. Hattâ bir defa müdüre söylemiştim: “Fena niyetle geldiğin vakit seni yılan suretinde görüyorum, dikkat et!” demiştim. Zâten selefini çok vakit öyle görüyordum.

Demek şu zahiren gördüğüm yılan ise işarettir ki, hıyanetleri bu defa yalnız niyette kalmayacak, belki bilfiil bir tecavüz suretini alacak. Bu defaki tecavüz -çendan- zahiren küçük imiş ve küçültülmek isteniliyor; fakat vicdansız bir muallimin teşvikiyle ve iştirakiyle o memurun verdiği emir; câmi’ içinde, namazın tesbihatında iken, “O misafirleri getiriniz!” diye jandarmalara emretmiş. Maksad da beni kızdırmak. Eski Said damarıyla bu fevkalkanun, sırf keyfî muameleye karşı kovmak ile mukabele etmekti. Halbuki o bedbaht bilmedi ki; Said’in lisanında Kur’anın tezgâhından gelen bir elmas kılınç varken, elindeki kırık odun parçasıyla müdafaa etmez; belki o kılıncı böyle istimal edecektir. Fakat jandarmaların akılları başlarında olduğu için, hiçbir devlet, hiçbir hükûmet namazda, câmi’de, vazife-i diniye bitmeden ilişmediği için, namaz ve tesbihatın hitamına kadar beklediler. Memur bundan kızmış; “Jandarmalar beni dinlemiyorlar.” diye kırbekçisini arkasından göndermiş.

Fakat Cenab-ı Hak beni böyle yılanlarla uğraşmaya mecbur etmiyor. İhvanlarıma da tavsiyem budur ki:

Zaruret-i kat’iyye olmadan, bunlarla uğraşmayınız. “Cevab-ül ahmak-is sükût” nev’inden, tenezzül edip onlarla konuşmayınız. Fakat buna dikkat ediniz ki: Canavar bir hayvana karşı kendini zaîf göstermek, onu hücuma teşci’ ettiği gibi; canavar vicdanı taşıyanlara karşı dahi dalkavukluk etmekle za’f göstermek, onları tecavüze sevkeder. Öyle ise dostlar müteyakkız davranmalı, tâ dostların lâkaydlıklarından ve gafletlerinden, zındıka taraftarları istifade etmesinler.

İkinci Nokta: وَلاَ تَرْكَنُوا اِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ âyet-i kerimesi fermanıyla: Zulme değil yalnız âlet olanı ve tarafdar olanı, belki edna bir meyledenleri dahi, dehşetle ve şiddetle tehdid ediyor.

Çünki rıza-yı küfür, küfür olduğu gibi; zulme rıza da zulümdür.

İşte bir ehl-i kemal, kâmilane, şu âyetin çok cevahirinden bir cevherini şöyle tabir etmiştir:

Muin-i zalimîn dünyada erbab-ı denaettir

Köpektir zevk alan, sayyad-ı bîinsafa hizmetten.

Evet; bazıları yılanlık ediyor, bazıları köpeklik ediyor. Böyle mübarek bir gecede, mübarek bir misafirin, mübarek bir duada iken, hafiyelik edip, güya cinayet yapıyormuşuz gibi ihbar eden ve taarruz eden, elbette bu şiirin mealindeki tokada müstehaktır.

Üçüncü Nokta: Sual: Madem Kur’an-ı Hakîm’in feyziyle ve nuruyla en mütemerrid ve müteannid dinsizleri ıslah ve irşad etmeye Kur’anın himmetine güveniyorsun. Hem bilfiil de yapıyorsun. Neden senin yakınında bulunan bu mütecavizleri çağırıp irşad etmiyorsun?

Elcevab: Usûl-ü şeriatın kaide-i mühimmesindendir: اَلرَّاضِى بِالضَّرَرِ لاَ يُنْظَرُ لَهُ Yani: “Bilerek zarara razı olana şefkat edip lehinde bakılmaz.” İşte ben çendan Kur’an-ı Hakîm’in kuvvetine istinaden dava ediyorum ki: “Çok alçak olmamak ve yılan gibi dalalet zehirini serpmekle telezzüz etmemek şartıyla, en mütemerrid bir dinsizi, birkaç saat zarfında ikna etmezsem de, ilzam etmeye hazırım.” Fakat nihayet

derecede alçaklığa düşmüş bir vicdan ki, bilerek dinini dünyaya satar ve bilerek hakikat elmaslarını pis, muzır şişe parçalarına mübadele eder derecede münafıklığa girmiş insan suretindeki yılanlara hakaiki söylemek; hakaike karşı bir hürmetsizliktir. كَتَعْلِيقِ الدُّرَرِ فِى اَعْنَاقِ الْبَقَرِ darb-ı meseli gibi oluyor. Çünki bu işleri yapanlar, kaç defa hakikatı Risale-i Nur'dan işittiler. Ve bilerek, hakikatları zındıka dalaletlerine karşı çürütmek istiyorlar. Böyleler, yılan gibi zehirden lezzet alıyorlar.

Dördüncü Nokta: Bana karşı bu yedi senedeki muameleler, sırf keyfî ve fevkalkanundur. Çünki menfîlerin ve esirlerin ve zindandakilerin kanunları meydandadır. Onlar kanunen akrabasıyla görüşürler, ihtilattan men olunmazlar. Her millet ve devlette ibadet ü taat, tecavüzden masundur. Benim emsallerim, şehirlerde akrabalarıyla ve ahbablarıyla beraber kaldılar. Ne ihtilattan, ne muhabereden ve ne de gezmekten men olunmadılar. Ben men olundum. Ve hattâ câmiime ve

ibadetime tecavüz edildi. Şafiîlerce, tesbihat içinde kelime-i tevhidin tekrarı sünnet iken, bana terkettirilmeye çalışıldı. Hattâ Burdur'da eski muhacirlerden Şebab isminde ümmi bir zât, kayınvâlidesiyle beraber tebdil-i hava için buraya gelmiş. Hemşehrilik itibariyle benim yanıma geldi. Üç müsellah jandarma ile câmiden istenildi. O memur, hilaf-ı kanun yaptığı hatayı setretmeye çalışıp: "Afvedersiniz gücenmeyiniz, vazifedir." demiş. Sonra, "Haydi git." diyerek ruhsat vermiş. Bu vakıaya sair şeyler ve muameleler kıyas edilse anlaşılır ki: Bana karşı sırf keyfî muameledir ki; yılanları, köpekleri bana musallat ediyorlar. Ben de tenezzül etmiyorum ki, onlarla uğraşayım. O muzırların şerlerini def' etmek için, Cenab-ı Hakk'a havale ediyorum.

Zâten sebeb-i tehcir olan hâdiseyi çıkaranlar, şimdi memleketlerindedirler. Ve kuvvetli rüesalar, aşairlerin başındadırlar. Herkes terhis edildi. Başlarını yesin dünyalarıyla alâkam olmadığı halde, beni ve iki zât-ı âheri

müstesna bıraktılar. Buna da peki dedim. Fakat o zâtlardan birisi, bir yere müftü nasbolunmuş; memleketinden başka her tarafı geziyor ve Ankara'ya da gidiyor. Diğeri İstanbul'da kırk binler hemşehrileri içinde ve herkesle görüşebilir bir vaziyette bırakılmış. Halbuki bu iki zât; benim gibi kimsesiz, yalnız değiller.. mâşâallah büyük nüfuzları var. Hem... Hem... Halbuki beni bir köye sokmuşlar, en vicdansız insanlarla beni sıkıştırmışlar. Yirmi dakikalık bir köye altı senede iki defa gidebildiğim gibi, o köye gitmek ve birkaç gün tebdil-i hava için ruhsat verilmediği bir derecede, beni muzaaf bir istibdad altında eziyorlar. Halbuki bir hükûmet ne şekilde olursa olsun, kanunu bir olur. Köyler ve şahıslara göre ayrı ayrı kanun olmaz. Demek hakkımdaki kanun, kanunsuzluktur.

Buradaki memurlar; nüfuz-u hükûmeti, ağraz-ı şahsiyede istimal ediyorlar. Fakat Cenab-ı Erhamürrâhimîn'e yüzbinler şükür ediyorum ve tahdis-i nimet suretinde derim ki: Bütün onların bu tazyikat ve istibdadları; envâr-ı Kur'aniyeyi ışıklandıran gayret ve himmet ateşine, odun parçaları hükmüne geçiyor; iş'al ediyor, parlatıyor. Ve o tazyikleri gören ve gayretin hararetiyle inbisat eden o envâr-ı Kur'aniye; Barla yerine bu vilayeti, belki ekser memleketi bir medrese hükmüne getirdi. Onlar, beni bir köyde mahpus zannediyor. Zındıkların rağmına olarak, bilakis Barla kürsî-i ders olup, Isparta gibi çok yerler medrese hükmüne geçti... اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

* * *

Beşinci Risale olan Beşinci Mes'ele

Şükür Risalesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, tekrar ile اَفَلاَ يَشْكُرُونَ ❊ اَفَلاَ يَشْكُرُونَ ❊ وَسَنَجْزِى الشَّاكِرِينَ ❊ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لاَزِيدَنَّكُمْ ❊ بَلِ اللّٰهَ فَاعْبُدْ وَ كُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ gibi âyetlerle gösteriyor ki: Hâlık-ı Rahman'ın ibadından istediği en mühim iş, şükürdür. Furkan-ı Hakîm'de gayet ehemmiyetle şükre davet eder. Ve şükür etmemekliği, nimetleri tekzib ve inkâr suretinde gösterip فَبِاَىِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ fermanıyla, Sure-i Rahman'da şiddetli ve dehşetli bir surette otuzbir defa şu âyetle tehdid ediyor. Şükürsüzlüğün, bir tekzib ve inkâr olduğunu gösteriyor.

Evet Kur'an-ı Hakîm nasılki şükrü netice-i hilkat gösteriyor; öyle de Kur'an-ı Kebir olan şu kâinat dahi gösteriyor ki: Netice-i hilkat-i âlemin en mühimmi, şükürdür. Çünki kâinata dikkat edilse görünüyor ki: Kâinatın teşkilâtı şükrü intac edecek bir surette herbir şey, bir derece şükre bakıyor ve ona müteveccih oluyor. Güya şu şecere-i hilkatin en mühim meyvesi, şükürdür. Ve şu kâinat fabrikasının çıkardığı mahsulâtın en a'lâsı, şükürdür. Çünki hilkat-i âlemde görüyoruz ki; mevcudat-ı âlem bir daire tarzında teşkil edilip, içinde nokta-i merkeziye olarak hayat halkedilmiş. Bütün mevcudat hayata bakar, hayata hizmet eder, hayatın levazımatını yetiştirir. Demek kâinatı halkeden zât, ondan o hayatı intihab ediyor.

Sonra görüyoruz ki; zîhayat âlemlerini bir daire suretinde icad edip, insanı nokta-i merkeziyede bırakıyor. Âdeta zîhayatlardan maksud olan gayeler onda temerküz ediyor; bütün zîhayatı onun etrafına toplayıp, ona hizmetkâr ve müsahhar ediyor, onu onlara hâkim ediyor. Demek Hâlık-ı Zülcelal, zîhayatlar içinde insanı intihab ediyor, âlemde onu irade ve ihtiyar ediyor.

Sonra görüyoruz ki; âlem-i insaniyet de, belki hayvan âlemi de bir daire hükmünde teşkil olunuyor ve nokta-i merkeziyede rızık vaz'edilmiş. Bütün nev'-i insanı ve hattâ hayvanatı rızka âdeta taaşşuk ettirip, onları umumen rızka hâdim ve müsahhar etmiş. Onlara hükmeden rızıktır. Rızkı da o kadar geniş ve zengin bir hazine yapmış ki, hadsiz nimetleri câmi'dir. Hattâ rızkın çok enva'ından yalnız bir

nev'inin tatlarını tanımak için, lisanda kuvve-i zaika namında bir cihaz ile, mat'umat adedince manevî ince ince mizancıklar konulmuştur. Demek kâinat içinde en acib, en zengin, en garib, en şirin, en câmi', en bedî' hakikat rızıktadır.

Şimdi görüyoruz ki: Herşey nasılki rızkın etrafında toplanmış, ona bakıyor; öyle de rızık dahi bütün enva'ıyla manen ve maddeten, halen ve kālen şükür ile kaimdir, şükür ile oluyor, şükrü yetiştiriyor, şükrü gösteriyor. Çünki rızka iştiha ve iştiyak, bir nevi şükr-ü fıtrîdir. Ve telezzüz ve zevk dahi gayr-ı şuurî bir şükürdür ki, bütün hayvanatta bu şükür vardır. Yalnız insan, dalalet ve küfür ile o fıtrî şükrün mahiyetini değiştiriyor; şükürden, şirke gidiyor.

Hem rızık olan nimetlerde gayet güzel süslü suretler, gayet güzel kokular, gayet güzel tatmaklar; şükrün davetçileridir, zîhayatı şevke davet eder ve şevk ile bir nevi istihsan ve ihtirama sevkeder, bir şükr-ü manevî ettirir. Ve zîşuurun nazarını dikkate celbeder, istihsana tergib eder. Nimetleri ihtirama onu teşvik eder; onun ile kālen ve fiilen şükre irşad eder ve şükür ettirir ve şükür içinde en âlî ve tatlı lezzeti ve zevki ona tattırır. Yani gösterir ki: Şu lezzetli rızık ve nimet, kısa ve muvakkat bir lezzet-i zahiriyesiyle beraber daimî, hakikî, hadsiz bir lezzeti ve zevki taşıyan iltifat-ı Rahmanîyi şükür ile kazandırır. Yani: Rahmet hazinelerinin Mâlik-i Keriminin hadsiz lezzetli olan iltifatını düşündürüp, şu dünyada dahi Cennet'in bâki bir zevkini manen tattırır. İşte rızık, şükür vasıtasıyla o kadar kıymetdar ve zengin bir hazine-i câmia olduğu halde, şükürsüzlük ile nihayet derecede sukut eder.

Altıncı Söz'de beyan edildiği gibi: Lisandaki kuvve-i zaika Cenab-ı Hak hesabına, yani manevî vazife-i şükraniye ile rızka müteveccih olduğu vakit, o dildeki kuvve-i zaika, rahmet-i bînihaye-i İlahiyenin hadsiz matbahlarına şâkir bir müfettiş, hâmid bir nâzır-ı âlîkadr hükmündedir. Eğer nefis hesabına olsa, yani rızkı in'am edenin şükrünü düşünmeyerek müteveccih olsa; o dildeki kuvve-i zaika, bir

nâzır-ı âlîkadr makamından, batn fabrikasının yasakçısı ve mide tavlasının bir kapıcısı derecesine sukut eder. Nasıl rızkın şu hizmetkârı şükürsüzlük ile bu dereceye sukut eder, öyle de rızkın mahiyeti ve sair hademeleri dahi sukut ediyorlar. En yüksek makamdan, en edna makama inerler. Kâinat Hâlıkının hikmetine zıd ve muhalif bir vaziyete düşerler.

Şükrün mikyası; kanaattır ve iktisaddır ve rızadır ve memnuniyettir. Şükürsüzlüğün mizanı; hırstır ve israftır, hürmetsizliktir, haram helâl demeyip rastgeleni yemektir.

Evet hırs; şükürsüzlük olduğu gibi, hem sebeb-i mahrumiyettir, hem vasıta-i zillettir. Hattâ hayat-ı içtimaiyeye sahib olan mübarek karınca dahi, güya hırs vasıtasıyla ayaklar altında kalmış ezilir. Çünki kanaat etmeyip, senede birkaç tane buğday kâfi gelirken, elinden gelse binler taneyi toplar. Güya mübarek arı, kanaatından dolayı başlar üstünde uçar. Kanaat ettiğinden, balı insanlara emr-i İlahî ile ihsan eder, yedirir.

Evet Zât-ı Akdes'in alem-i zâtîsi ve en a'zamî ismi olan Lafzullah'tan sonra en a'zam ismi olan Rahman rızka bakar ve rızıktaki şükür ile ona yetişilir. Hem Rahman'ın en zahir manası Rezzak'tır.

Hem şükrün enva'ı var. O nevilerin en câmii ve fihriste-i umumiyesi, namazdır.

Hem şükür içinde, safi bir iman var, hâlis bir tevhid bulunur. Çünki bir elmayı yiyen ve "Elhamdülillah" diyen adam, o şükür ile ilân eder ki: "O elma doğrudan doğruya dest-i kudretin yadigârı ve doğrudan doğruya hazine-i rahmetin hediyesidir." demesi ile ve itikad etmesi ile, her şey'i -cüz'î olsun, küllî olsun- onun dest-i kudretine teslim ediyor. Ve her şeyde rahmetin cilvesini bilir. Hakikî bir imanı ve hâlis bir tevhidi, şükür ile beyan ediyor.

İnsan-ı gafil, küfran-ı nimet ile ne derece hasarete düştüğünü, çok cihetlerden yalnız bir vechini söyleyeceğiz. Şöyle ki:

Lezzetli bir nimeti insan yese, eğer şükür etse; o yediği nimet o şükür vasıtasıyla bir nur olur, uhrevî bir meyve-i Cennet olur. Verdiği lezzet ile, Cenab-ı Hakk'ın iltifat-ı rahmetinin eseri olduğunu düşünmekle, büyük ve daimî bir lezzet ve zevk veriyor. Bu gibi manevî lübleri ve hülâsaları ve manevî maddeleri ulvî makamlara gönderip, maddî ve süflî (posa) ve kışrî, yani vazifesini bitiren ve lüzumsuz kalan maddeleri füzulât olup aslına, yani anasıra inkılab etmeğe gidiyor. Eğer şükür etmezse; o muvakkat lezzet, zeval ile bir elem ve teessüf bırakır ve kendisi dahi kazurat olur. Elmas mahiyetindeki nimet, kömüre kalbolur. Şükür ile, zâil rızıklar; daimî lezzetler, bâki meyveler verir. Şükürsüz nimet, en güzel bir suretten, çirkin bir surete döner. Çünki o gafile göre rızkın akibeti, muvakkat bir lezzetten sonra füzulâttır.

Evet rızkın aşka lâyık bir sureti var; o da, şükür ile o suret görünür. Yoksa ehl-i gaflet ve dalaletin rızka aşkları bir hayvanlıktır. Daha buna göre kıyas et ki, ehl-i dalalet ve gaflet ne derece hasaret ediyorlar.

Enva'-ı zîhayat içinde en ziyade rızkın enva'ına muhtaç, insandır. Cenab-ı Hak insanı bütün esmasına câmi' bir âyine ve bütün rahmetinin hazinelerinin müddeharatını tartacak, tanıyacak cihazata mâlik bir mu'cize-i kudret ve bütün esmasının cilvelerinin ve san'atlarının inceliklerini mizana çekecek âletleri hâvi bir halife-i Arz suretinde halk etmiştir. Onun için hadsiz bir ihtiyaç verip, maddî ve manevî rızkın hadsiz enva'ına muhtaç etmiştir. İnsanı, bu câmiiyete göre en a'lâ bir mevki olan ahsen-i takvime çıkarmak vasıtası, şükürdür. Şükür olmazsa, esfel-i safilîne düşer; bir zulm-ü azîmi irtikâb eder.

Elhasıl: En a'lâ ve en yüksek tarîk olan tarîk-ı ubudiyet ve mahbubiyetin dört esasından en büyük esası şükürdür ki; o dört esas şöyle tabir edilmiş:

"Der tarîk-ı acz-mendî lâzım âmed çâr çîz:

Acz-i mutlak, fakr-ı mutlak, şevk-i mutlak, şükr-ü mutlak ey aziz..."

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا مِنَ الشَّاكِرِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ
سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الشَّاكِرِينَ وَ الْحَامِدِينَ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ آمِينَ
وَ آخِرُ دَعْوَيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
* * *

Altıncı Risale olan Altıncı Mes'ele

Teksir Mektubat mecmuasında neşredildiğinden buraya dercedilmedi.
* * *

Yedinci Risale olan Yedinci Mes'ele

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ
قُلْ بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

Şu mes'ele "Yedi İşaret"tir.

Evvelâ tahdis-i nimet suretinde birkaç sırr-ı inayeti izhar eden "Yedi Sebeb"i beyan ederiz:

Birinci Sebeb: Eski Harb-i Umumî'den evvel ve evâilinde, bir vakıa-i sadıkada görüyorum ki: Ararat Dağı denilen meşhur Ağrı Dağı'nın altındayım. Birden o dağ, müdhiş infilâk etti. Dağlar gibi parçaları, dünyanın her tarafına dağıttı. O dehşet içinde baktım ki, merhum vâlidem yanımdadır. Dedim: "Ana korkma! Cenab-ı Hakk'ın emridir; o Rahîm'dir ve Hakîm'dir." Birden o halette iken, baktım ki mühim bir zât, bana âmirane diyor ki: "İ'caz-ı Kur'anı beyan et." Uyandım, anladım ki: Bir büyük infilâk olacak. O infilâk ve inkılabdan sonra, Kur'an etrafındaki surlar kırılacak.

Doğrudan doğruya Kur’an kendi kendine müdafaa edecek. Ve Kur’ana hücum edilecek, i’cazı onun çelik bir zırhı olacak. Ve şu i’cazın bir nev’ini şu zamanda izharına, haddimin fevkınde olarak, benim gibi bir adam namzed olacak ve namzed olduğumu anladım.

Madem i’caz-ı Kur’anı bir derece beyan, Sözler’le oldu. Elbette o i’cazın hesabına geçen ve onun reşehatı ve berekâtı nev’inden olan hizmetimizdeki inayatı izhar etmek, i’caza yardımdır ve izhar etmek gerektir.

İkinci Sebeb: Madem Kur’an-ı Hakîm mürşidimizdir, üstadımızdır, imamımızdır, herbir âdâbda rehberimizdir; O, kendi kendini medhediyor. Biz de onun dersine ittibaan, onun tefsirini medhedeceğiz.

Hem madem yazılan Sözler onun bir nevi tefsiridir ve o risalelerdeki hakaik, Kur’anın malıdır ve hakikatlarıdır. Ve madem Kur’an-ı Hakîm ekser surelerde, hususan الر larda حم lerde kendi kendini kemal-i haşmetle gösteriyor, kemalâtını söylüyor, lâyık olduğu medhi kendi kendine ediyor. Elbette Sözler’de in’ikas etmiş Kur’an-ı Hakîm’in lemaat-ı i’caziyesinden ve o hizmetin makbuliyetine alâmet olan inayat-ı Rabbaniyenin izharına mükellefiz. Çünki o üstadımız öyle eder ve öyle ders verir.

Üçüncü Sebeb: Sözler hakkında tevazu suretinde demiyorum; belki bir hakikatı beyan etmek için derim ki: Sözler’deki hakaik ve kemalât, benim değil Kur’anındır ve Kur’andan tereşşuh etmiştir. Hattâ Onuncu Söz, yüzer âyât-ı Kur’aniyeden süzülmüş bazı kataratttır. Sair risaleler dahi umumen öyledir. Madem ben öyle biliyorum ve madem ben fâniyim, gideceğim; elbette bâki olacak birşey ve bir eser, benimle bağlanmamak gerektir ve bağlanmamalı. Ve madem ehl-i dalalet ve tuğyan, işlerine gelmeyen bir eseri, eser sahibini çürütmekle eseri çürütmek âdetleridir; elbette sema-yı Kur’anın yıldızlarıyla bağlanan risaleler, benim gibi çok itirazata ve tenkidata medar olabilen ve sukut edebilen çürük bir direk ile bağlanmamalı. Hem madem örf-i nâsta, bir eserdeki mezaya, o eserin masdarı ve menba’ı

zannettikleri müellifinin etvarında aranılıyor ve bu örfe göre, o hakaik-i âliyeyi ve o cevahir-i galiyeyi kendim gibi bir müflise ve onların binde birini kendinde gösteremeyen şahsiyetime mal etmek, hakikata karşı büyük bir haksızlık olduğu için risaleler kendi malım değil, Kur'anın malı olarak, Kur'anın reşehat-ı meziyatına mazhar olduklarını izhar etmeye mecburum. Evet lezzetli üzüm salkımlarının hâsiyetleri, kuru çubuğunda aranılmaz. İşte ben de öyle bir kuru çubuk hükmündeyim.

Dördüncü Sebeb: Bazan tevazu', küfran-ı nimeti istilzam ediyor; belki küfran-ı nimet olur. Bazan da tahdis-i nimet, iftihar olur. İkisi de zarardır. Bunun çare-i yegânesi ki; ne küfran-ı nimet çıksın, ne de iftihar olsun. Meziyet ve kemalâtları ikrar edip, fakat temellük etmeyerek, Mün'im-i Hakikî'nin eser-i in'amı olarak göstermektir. Meselâ: Nasılki murassa' ve müzeyyen bir elbise-i fahireyi biri sana giydirse ve onunla çok güzelleşsen, halk sana dese: "Mâşâallah çok güzelsin, çok güzelleştin." Eğer sen tevazukârane desen: "Hâşâ!.. Ben neyim, hiç. Bu nedir, nerede güzellik?" O vakit küfran-ı nimet olur ve hulleyi sana giydiren mahir san'atkâra karşı hürmetsizlik olur. Eğer müftehirane desen: "Evet ben çok güzelim, benim gibi güzel nerede var, benim gibi birini gösteriniz." O vakit, mağrurane bir fahrdir.

İşte fahrden, küfrandan kurtulmak için demeli ki: "Evet ben güzelleştim, fakat güzellik libasındır ve dolayısıyla libası bana giydirenindir, benim değildir."

İşte bunun gibi, ben de sesim yetişse, bütün Küre-i Arz'a bağırarak derim ki: Sözler güzeldirler, hakikattırlar; fakat benim değildirler,

Kur'an-ı Kerim'in hakaikinden telemmu' etmiş şualardır.

وَ مَا مَدَحْتُ مُحَمَّدًا بِمَقَالَتِى ❊ وَ لكِنْ مَدَحْتُ مَقَالَتِى بِمُحَمَّدٍ

düsturuyla derim ki:

وَ مَا مَدَحْتُ الْقُرْآنَ بِكَلِمَاتِى ❊ وَ لكِنْ مَدَحْتُ كَلِمَاتِى بِالْقُرْآنِ

yani: "Kur'anın hakaik-i i'cazını ben güzelleştiremedim, güzel gösteremedim; belki Kur'anın güzel hakikatları,

benim tabiratlarımı da güzelleştirdi, ulvîleştirdi." Madem böyledir; hakaik-i Kur'anın güzelliği namına, Sözler namındaki âyinelerinin güzelliklerini ve o âyinedarlığa terettüb eden inayat-ı İlahiyeyi izhar etmek, makbul bir tahdis-i nimettir.

Beşinci Sebeb: Çok zaman evvel bir ehl-i velayetten işittim ki; o zât, eski velilerin gaybî işaretlerinden istihrac etmiş ve kanaatı gelmiş ki: "Şark tarafından bir nur zuhur edecek, bid'alar zulümatını dağıtacak." Ben, böyle bir nurun zuhuruna çok intizar ettim ve ediyorum. Fakat çiçekler baharda gelir. Öyle kudsî çiçeklere zemin hazır etmek lâzım gelir. Ve anladık ki, bu hizmetimizle o nuranî zâtlara zemin ihzar ediyoruz. Madem kendimize ait değil, elbette Sözler namındaki nurlara ait olan inayat-ı İlahiyeyi beyan etmekte medar-ı fahr ve gurur olamaz; belki medar-ı hamd ve şükür ve tahdis-i nimet olur.

Altıncı Sebeb: Sözler'in te'lifi vasıtasıyla Kur'ana hizmetimize bir mükâfat-ı âcile ve bir vasıta-i teşvik olan inayat-ı Rabbaniye, bir muvaffakıyettir. Muvaffakıyet ise, izhar edilir. Muvaffakıyetten geçse; olsa olsa bir ikram-ı İlahî olur. İkram-ı İlahî ise, izharı bir şükr-ü manevîdir. Ondan dahi geçse, olsa olsa hiç ihtiyarımız karışmadan bir keramet-i Kur'aniye olur. Biz mazhar olmuşuz. Bu nevi ihtiyarsız ve habersiz gelen bir kerametin izharı, zararsızdır. Eğer âdi keramatın fevkıne çıksa, o vakit olsa olsa Kur'anın i'caz-ı manevîsinin şu'leleri olur. Madem i'caz izhar edilir, elbette i'caza yardım edenin dahi izharı i'caz hesabına geçer; hiç medar-ı fahr u gurur olamaz, belki medar-ı hamd ü şükrandır.

Yedinci Sebeb: Nev'-i insanın yüzde sekseni ehl-i tahkik değildir ki, hakikata nüfuz etsin ve hakikatı hakikat tanıyıp kabul etsin. Belki surete, hüsn-ü zanna binaen, makbul ve mutemed insanlardan işittikleri mesaili takliden kabul ederler. Hattâ kuvvetli bir hakikatı, zaîf bir adamın elinde zaîf görür ve kıymetsiz bir mes'eleyi, kıymetdar bir adamın elinde görse, kıymetdar telakki eder. İşte ona binaen, benim

gibi zaîf ve kıymetsiz bir bîçarenin elindeki hakaik-i imaniye ve Kur'aniyenin kıymetini, ekser nâsın nokta-i nazarında düşürmemek için, bilmecburiye ilân ediyorum ki: İhtiyarımız ve haberimiz olmadan, birisi bizi istihdam ediyor; biz bilmeyerek, bizi mühim işlerde çalıştırıyor. Delilimiz de şudur ki: Şuurumuz ve ihtiyarımızdan hariç bir kısım inayata ve teshilâta mazhar oluyoruz. Öyle ise, o inayetleri bağırarak ilân etmeye mecburuz.

İşte geçmiş yedi esbaba binaen, küllî birkaç inayet-i Rabbaniyeye işaret edeceğiz.

Birinci İşaret: Yirmisekizinci Mektub'un Sekizinci Mes'elesinin Birinci Nüktesi'nde beyan edilmiştir ki, "tevafukat"tır. Ezcümle: Mu'cizat-ı Ahmediye Mektubatında, Üçüncü İşaretinden tâ Onsekizinci İşaretine kadar altmış sahife; habersiz, bilmeyerek bir müstensihin nüshasında iki sahife müstesna olmak üzere mütebâki bütün sahifelerde -kemal-i müvazenetle- ikiyüzden ziyade "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm" kelimeleri birbirine bakıyorlar. Kim insaf ile iki sahifeye dikkat etse, tesadüf olmadığını tasdik edecek. Halbuki tesadüf, olsa olsa bir sahifede kesretli emsal kelimeleri bulunsa, yarı yarıya tevafuk olur, ancak bir-iki sahifede tamamen tevafuk edebilir. O halde böyle umum sahifelerde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kelimesi; iki olsun üç olsun, dört olsun veya daha ziyade olsun, kemal-i mizan ile birbirinin yüzüne baksa; elbette tesadüf olması mümkün değildir. Hem sekiz ayrı ayrı müstensihin bozamadığı bir tevafukun, kuvvetli bir işaret-i gaybiye, içinde olduğunu gösterir. Nasılki ehl-i belâgatın kitablarında, belâgatın derecatı bulunduğu halde; Kur'an-ı Hakîm'deki belâgat, derece-i i'caza çıkmış. Kimsenin haddi değil ki ona yetişsin. Öyle de; mu'cizat-ı Ahmediyenin bir âyinesi olan Ondokuzuncu Mektub ve mu'cizat-ı Kur'aniyenin bir tercümanı olan Yirmibeşinci Söz ve Kur'anın bir nevi tefsiri olan Risale-i Nur eczalarında tevafukat, umum kitabların fevkınde bir derece-i garabet gösteriyor. Ve ondan anlaşılıyor ki; mu'cizat-ı Kur'aniye ve

mu’cizat-ı Ahmediye’nin bir nevi kerametidir ki, o âyinelerde tecelli ve temessül ediyor.

İkinci İşaret: Hizmet-i Kur’aniyeye ait inayat-ı Rabbaniyenin ikincisi şudur ki: Cenab-ı Hak, benim gibi kalemsiz, yarım ümmi, diyar-ı gurbette, kimsesiz, ihtilattan men’edilmiş bir tarzda; kuvvetli, ciddî, samimî, gayyur, fedakâr ve kalemleri birer elmas kılınç olan kardeşleri bana muavin ihsan etti. Zaîf ve âciz omuzuma çok ağır gelen vazife-i Kur’aniyeyi, o kuvvetli omuzlara bindirdi. Kemal-i kereminden, yükümü hafifleştirdi. O mübarek cemaat ise; -Hulusi’nin tabiriyle- telsiz telgrafın âhizeleri hükmünde ve -Sabri’nin tabiriyle- nur fabrikasının elektriklerini yetiştiren makineler hükmünde ayrı ayrı meziyetleri ve kıymetdar muhtelif hâsiyetleriyle beraber, -yine Sabri’nin tabiriyle- bir tevafukat-ı gaybiye nev’inden olarak, şevk ve sa’y ü gayret ve ciddiyette birbirine benzer bir surette esrar-ı Kur’aniyeyi ve envâr-ı imaniyeyi etrafa neşretmeleri ve her yere eriştirmeleri ve şu zamanda (yani hurufat değişmiş, matbaa yok, herkes envâr-ı imaniyeye muhtaç olduğu bir zamanda) ve fütur verecek ve şevki kıracak çok esbab varken, bunların fütursuz, kemal-i şevk ve gayretle bu hizmetleri, doğrudan doğruya bir keramet-i Kur’aniye ve zahir bir inayet-i İlahiyedir. Evet velayetin kerameti olduğu gibi, niyet-i hâlisenin dahi kerameti vardır. Samimiyetin dahi kerameti vardır. Bahusus Lillah için olan bir uhuvvet dairesindeki kardeşlerin içinde ciddî, samimî tesanüdün çok kerametleri olabilir. Hattâ şöyle bir cemaatin şahs-ı manevîsi bir veliyy-i kâmil hükmüne geçebilir, inayata mazhar olur.

İşte ey kardeşlerim ve ey hizmet-i Kur’anda arkadaşlarım! Bir kal’ayı fetheden bir bölüğün çavuşuna bütün şerefi ve bütün ganîmeti vermek nasıl zulümdür, bir hatadır; öyle de şahs-ı manevînizin kuvvetiyle ve kalemleriniz ile hasıl olan fütuhattaki inayatı benim gibi bir bîçareye veremezsiniz. Elbette böyle mübarek bir cemaatte, tevafukat-ı gaybiyeden daha ziyade kuvvetli bir işaret-i

gaybiye var ve ben görüyorum; fakat herkese ve umuma gösteremiyorum.

Üçüncü İşaret: Risale-i Nur eczaları, bütün mühim hakaik-i imaniye ve Kur'aniyeyi hattâ en muannide karşı dahi parlak bir surette isbatı, çok kuvvetli bir işaret-i gaybiye ve bir inayet-i İlahiyedir. Çünki hakaik-i imaniye ve Kur'aniye içinde öyleleri var ki; en büyük bir dâhî telakki edilen İbn-i Sina, fehminde aczini itiraf etmiş, "Akıl buna yol bulamaz!" demiş. Onuncu Söz Risalesi, o zâtın dehâsıyla yetişemediği hakaiki; avamlara da, çocuklara da bildiriyor.

Hem meselâ: Sırr-ı Kader ve cüz'-i ihtiyarînin halli için, koca Sa'd-ı Taftazanî gibi bir allâme; kırk-elli sahifede, meşhur Mukaddemat-ı İsna Aşer namıyla Telvih nam kitabında ancak hallettiği ve ancak havassa bildirdiği aynı mesaili, kadere dair olan Yirmialtıncı Söz'de, İkinci Mebhasın iki sahifesinde tamamıyla, hem herkese bildirecek bir tarzda beyanı, eser-i inayet olmazsa nedir?

Hem bütün ukûlü hayrette bırakan ve hiçbir felsefenin eliyle keşfedilemeyen ve sırr-ı hilkat-i âlem ve tılsım-ı kâinat denilen ve Kur'an-ı Azîmüşşan'ın i'cazıyla keşfedilen o tılsım-ı müşkilküşa ve o muamma-yı hayretnüma, Yirmidördüncü Mektub ve Yirmidokuzuncu Söz'ün âhirindeki remizli nüktede ve Otuzuncu Söz'ün tahavvülât-ı zerratın altı aded hikmetinde keşfedilmiştir. Kâinattaki faaliyet-i hayretnümanın tılsımını ve hilkat-i kâinatın ve akibetinin muammasını ve tahavvülât-ı zerrattaki harekâtın sırr-ı hikmetini keşf ve beyan etmişlerdir, meydandadır, bakılabilir.

Hem sırr-ı ehadiyet ile, şeriksiz vahdet-i rububiyeti; hem nihayetsiz kurbiyet-i İlahiye ile, nihayetsiz bu'diyetimiz olan hayretengiz hakikatları kemal-i vuzuh ile Onaltıncı Söz ve Otuzikinci Söz beyan ettikleri gibi; kudret-i İlahiyeye nisbeten zerrat ve seyyarat müsavi olduğunu ve haşr-i a'zamda umum zîruhun ihyası, bir nefsin ihyası kadar o kudrete kolay olduğunu ve şirkin hilkat-i kâinatta müdahalesi imtina' derecesinde akıldan uzak olduğunu

kemal-i vuzuh ile gösteren Yirminci Mektub'daki وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ kelimesi beyanında ve üç temsili hâvi onun zeyli, şu azîm sırr-ı vahdeti keşfetmiştir.

Hem hakaik-i imaniye ve Kur'aniyede öyle bir genişlik var ki, en büyük zekâ-i beşerî ihata edemediği halde; benim gibi zihni müşevveş, vaziyeti perişan, müracaat edilecek kitab yokken, sıkıntılı ve sür'atle yazan bir adamda, o hakaikin ekseriyet-i mutlakası dekaikiyle zuhuru; doğrudan doğruya Kur'an-ı Hakîm'in i'caz-ı manevîsinin eseri ve inayet-i Rabbaniyenin bir cilvesi ve kuvvetli bir işaret-i gaybiyedir.

Dördüncü İşaret: Elli-altmış risaleler [23](*) öyle bir tarzda ihsan edilmiş ki; değil benim gibi az düşünen ve zuhurata tebaiyet eden ve tedkike vakit bulamayan bir insanın; belki büyük zekâlardan mürekkeb bir ehl-i tedkikin sa'y ü gayretiyle yapılmayan bir tarzda te'lifleri, doğrudan doğruya bir eser-i inayet olduklarını gösteriyor. Çünki bütün bu risalelerde, bütün derin hakaik, temsilât vasıtasıyla, en âmi ve ümmi olanlara kadar ders veriliyor. Halbuki o hakaikin çoğunu büyük âlimler "tefhim edilmez" deyip, değil avama, belki havassa da bildiremiyorlar.

İşte en uzak hakikatları, en yakın bir tarzda, en âmi bir adama ders verecek derecede; benim gibi Türkçesi az, sözleri muğlak, çoğu anlaşılmaz ve zahir hakikatları dahi müşkilleştiriyor diye eskiden beri iştihar bulmuş ve eski eserleri o sû'-i iştiharı tasdik etmiş bir şahsın elinde bu hârika teshilât ve sühulet-i beyan; elbette bilâ-şübhe bir eser-i inayettir ve onun hüneri olamaz ve Kur'an-ı Kerim'in i'caz-ı manevîsinin bir cilvesidir ve temsilât-ı Kur'aniyenin bir temessülüdür ve in'ikasıdır.

Beşinci İşaret: Risaleler umumiyetle pek çok intişar ettiği halde, en büyük âlimden tut, tâ en âmi adama kadar ve ehl-i kalb büyük bir veliden tut, tâ en muannid dinsiz bir feylesofa kadar olan tabakat-ı nâs ve taifeler o risaleleri gördükleri ve okudukları ve bir kısmı tokatlarını yedikleri

halde tenkid edilmemesi ve her taife derecesine göre istifade etmesi, doğrudan doğruya bir eser-i inayet-i Rabbaniye ve bir keramet-i Kur'aniye olduğu gibi, çok tedkikat ve taharriyatın neticesiyle ancak husul bulan o çeşit risaleler, fevkalâde bir sür'atle, hem idrakimi ve fikrimi müşevveş eden sıkıntılı inkıbaz vakitlerinde yazılması dahi, bir eser-i inayet ve bir ikram-ı Rabbanîdir.

Evet ekser kardeşlerim ve yanımdaki umum arkadaşlarım ve müstensihler biliyorlar ki; Ondokuzuncu Mektub'un beş parçası, birkaç gün zarfında her gün iki-üç saatte ve mecmuu oniki saatte hiçbir kitaba müracaat edilmeden yazılması; hattâ en mühim bir parça ve o parçada lafz-ı Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kelimesinde zahir bir hâtem-i nübüvveti gösteren dördüncü cüz, üç-dört saatte, dağda, yağmur altında ezber yazılmış; ve Otuzuncu Söz gibi mühim ve dakik bir risale, altı saat içinde bir bağda yazılmış; ve Yirmisekizinci Söz, Süleyman'ın bahçesinde bir, nihayet iki saat içinde yazılması gibi, ekser risaleler böyle olması; ve eskiden beri sıkıntılı ve münkabız olduğum zaman, en zahir hakikatları dahi beyan edemediğimi, belki bilemediğimi yakın dostlarım biliyorlar. Hususan o sıkıntıya hastalık da ilâve edilse, daha ziyade beni dersten, te'liften men'etmekle beraber; en mühim Sözler ve risaleler, en sıkıntılı ve hastalıklı zamanımda, en sür'atli bir tarzda yazılması; doğrudan doğruya bir inayet-i İlahiye ve bir ikram-ı Rabbanî ve bir keramet-i Kur'aniye olmazsa nedir?

Hem hangi kitab olursa olsun, böyle hakaik-i İlahiyeden ve imaniyeden bahsetmiş ise, alâküllihal bir kısım mesaili, bir kısım insanlara zarar verir ve zarar verdikleri için, her mes'ele herkese neşredilmemiş. Halbuki şu risaleler ise; şimdiye kadar hiç kimsede, -çoklardan sorduğum halde- sû'-i tesir ve aks-ül amel ve tahdiş-i ezhan gibi bir zarar vermedikleri, doğrudan doğruya bir işaret-i gaybiye ve bir inayet-i Rabbaniye olduğu bizce muhakkaktır.

Altıncı İşaret: Şimdi bence kat'iyyet peyda etmiştir ki; ekser hayatım ihtiyar ve iktidarımın, şuur ve tedbirimin haricinde öyle bir tarzda geçmiş ve öyle garib bir surette ona cereyan verilmiş; tâ Kur'an-ı Hakîm'e hizmet edecek olan bu nevi risaleleri netice versin. Âdeta bütün hayat-ı ilmiyem, mukaddemat-ı ihzariye hükmüne geçmiş. Ve Sözler ile i'caz-ı Kur'anın izharı, onun neticesi olacak bir surette olmuştur.

Hattâ şu yedi sene nefyimde ve gurbetimde ve sebebsiz ve arzumun hilafında tecerrüdüm ve meşrebime muhalif yalnız bir köyde imrar-ı hayat etmekliğim; ve eskiden beri ülfet ettiğim hayat-ı içtimaiyenin çok rabıtalarından ve kaidelerinden nefret edip terketmekliğim; doğrudan doğruya bu hizmet-i Kur'aniyeyi hâlis, sâfi bir surette yaptırmak için bu vaziyet verildiğine şübhem kalmamıştır. Hattâ çok defa bana verilen sıkıntı ve zulmen bana karşı olan tazyikat perdesi altında, bir dest-i inayet tarafından merhametkârane, Kur'anın esrarına hasr-ı fikr ettirmek ve nazarı dağıtmamak için yapılmıştır kanaatindeyim. Hattâ eskiden mütalaaya çok müştak olduğum halde; bütün bütün sair kitabların mütalaasından bir men', bir mücanebet ruhuma verilmişti. Böyle gurbette medar-ı teselli ve ünsiyet olan mütalaayı bana terkettiren, anladım ki, doğrudan doğruya âyât-ı Kur'aniyenin üstad-ı mutlak olmaları içindir.

Hem yazılan eserler, risaleler, -ekseriyet-i mutlakası- hariçten hiçbir sebeb gelmeyerek, ruhumdan tevellüd eden bir hacete binaen, âni ve def'î olarak ihsan edilmiş. Sonra bazı dostlarıma gösterdiğim vakit, demişler: "Şu zamanın yaralarına devadır." İntişar ettikten sonra ekser kardeşlerimden anladım ki, tam şu zamandaki ihtiyaca muvafık ve derde lâyık bir ilâç hükmüne geçiyor.

İşte ihtiyar ve şuurumun dairesi haricinde, mezkûr haletler ve sergüzeşt-i hayatım ve ulûmların enva'larındaki hilaf-ı âdet ihtiyarsız tetebbuatım; böyle bir netice-i kudsiyeye müncer olmak için, kuvvetli bir inayet-i İlahiye ve bir ikram-ı Rabbanî olduğuna bende şübhe bırakmamıştır.

Yedinci İşaret: Bu hizmetimiz zamanında, beş-altı sene zarfında, bilâ-mübalağa yüz eser-i ikram-ı İlahî ve inayet-i Rabbaniye ve keramet-i Kur'aniyeyi gözümüzle gördük. Bir kısmını, Onaltıncı Mektub'da işaret ettik; bir kısmını, Yirmialtıncı Mektub'un Dördüncü Mebhası'nın mesail-i müteferrikasında; bir kısmını, Yirmisekizinci Mektub'un Üçüncü Mes'elesinde beyan ettik. Benim yakın arkadaşlarım bunu biliyorlar. Daimî arkadaşım Süleyman Efendi çoklarını biliyor. Hususan Sözler'in ve risalelerin neşrinde ve tashihatında ve yerlerine yerleştirmekte ve tesvid ve tebyizinde, fevkalme'mul kerametkârane bir teshilâta mazhar oluyoruz. Keramet-i Kur'aniye olduğuna şübhemiz kalmıyor. Bunun misalleri yüzlerdir.

Hem maişet hususunda o kadar şefkatle besleniyoruz ki; en küçük bir arzu-yu kalbimizi, bizi istihdam eden sahib-i inayet tatmin etmek için; fevkalme'mul bir surette ihsan ediyor. Ve hâkeza... İşte bu hal gayet kuvvetli bir işaret-i gaybiyedir ki, biz istihdam olunuyoruz. Hem rıza dairesinde, hem inayet altında bize hizmet-i Kur'aniye yaptırılıyor. اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلاَةً تَكُونُ لَكَ رِضَاءً وَ لِحَقِّهِ اَدَاءً وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ سَلِّمْ تَسْلِيمًا كَثِيرًا آمِينَ

* * *

Mahrem bir suale cevabdır

[Şu sırr-ı inayet eskiden mahremce yazılmış, Ondördüncü Söz'ün âhirine ilhak edilmişti. Her nasılsa ekser müstensihler unutup yazmamışlardı. Demek münasib ve lâyık mevkii burası imiş ki, gizli kalmış.]

Benden sual ediyorsun: "Neden senin Kur'andan yazdığın Sözler'de bir kuvvet, bir tesir var ki, müfessirlerin ve âriflerin sözlerinde nâdiren

bulunur. Bazan bir satırda, bir sahife kadar kuvvet var; bir sahifede, bir kitab kadar tesir bulunuyor?"

Elcevab: -Güzel bir cevabdır- Şeref, i'caz-ı Kur'ana ait olduğundan ve bana ait olmadığından, bilâ-perva derim: Ekseriyet itibariyle öyledir. Çünki: Yazılan Sözler tasavvur değil tasdiktir; teslim değil, imandır; marifet değil, şehadettir, şuhuddur; taklid değil tahkiktir; iltizam değil, iz'andır; tasavvuf değil hakikattır; dava değil, dava içinde bürhandır.

Şu sırrın hikmeti budur ki: Eski zamanda, esasat-ı imaniye mahfuzdu, teslim kavî idi. Teferruatta, âriflerin marifetleri delilsiz de olsa, beyanatları makbul idi, kâfi idi. Fakat şu zamanda dalalet-i fenniye, elini esasata ve erkâna uzatmış olduğundan, her derde lâyık devayı ihsan eden Hakîm-i Rahîm olan Zât-ı Zülcelal, Kur'an-ı Kerim'in en parlak mazhar-ı i'cazından olan temsilâtından bir şu'lesini; acz u za'fıma, fakr u ihtiyacıma merhameten hizmet-i Kur'ana ait yazılarıma ihsan etti. Felillahilhamd sırr-ı temsil dûrbîniyle, en uzak hakikatlar gayet yakın gösterildi. Hem sırr-ı temsil cihet-ül vahdetiyle, en dağınık mes'eleler toplattırıldı. Hem sırr-ı temsil merdiveniyle, en yüksek hakaike kolaylıkla yetiştirildi. Hem sırr-ı temsil penceresiyle; hakaik-i gaybiyeye, esasat-ı İslâmiyeye şuhuda yakın bir yakîn-i imaniye hasıl oldu. Akıl ile beraber vehim ve hayal, hattâ nefs ve heva teslime mecbur olduğu gibi, şeytan dahi teslim-i silâha mecbur oldu.

Elhasıl: Yazılarımda ne kadar güzellik ve tesir bulunsa, ancak temsilât-ı Kur'aniyenin lemaatındandır. Benim hissem; yalnız şiddet-i ihtiyacımla talebdir ve gayet aczimle tazarruumdur. Derd benimdir, deva Kur'anındır.

* * *

Yedinci Mes'elenin Hâtimesidir

[Sekiz inayet-i İlahiye suretinde gelen işarat-ı gaybiyeye dair gelen veya gelmek ihtimali olan evhamı izale etmek ve bir sırr-ı azîm-i inayeti beyan etmeye dairdir.]

Şu Hâtime "Dört Nükte"dir:

Birinci Nükte: Yirmisekizinci Mektub'un Yedinci Mes'elesinde yedi-sekiz küllî ve manevî inayat-ı İlahiyeden hissettiğimiz bir işaret-i gaybiyeyi, "Sekizinci İnayet" namıyla "tevafukat" tabiri altındaki nakışta o işaratın cilvesini gördüğümüzü iddia etmiştik. Ve iddia ediyoruz ki: Bu yedi-sekiz küllî inayatlar, o derece kuvvetli ve kat'îdirler ki, herbirisi tek başıyla o işarat-ı gaybiyeyi isbat eder. Farz-ı muhal olarak bir kısmı zaîf görülse, hattâ inkâr edilse; o işarat-ı gaybiyenin kat'iyyetine halel vermez. O sekiz inayatı inkâr edemeyen, o işaratı inkâr edemez. Fakat tabakat-ı nâs muhtelif olduğu, hem kesretli tabaka olan tabaka-i avam gözüne daha ziyade itimad ettiği için; o sekiz inayatın içinde en kuvvetlisi değil, belki en zahirîsi tevafukat olduğundan; -çendan ötekiler daha kuvvetli, fakat bu daha umumî olduğu için- ona gelen evhamı def'etmek maksadıyla, bir müvazene nev'inden, bir hakikatı beyan etmeye mecbur kaldım. Şöyle ki:

O zahirî inayet hakkında demiştik: Yazdığımız risalelerde, Kur'an kelimesi ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kelimesinde öyle bir derece tevafukat görünüyor.. hiçbir şübhe bırakmıyor ki, bir kasd ile tanzim edilip, müvazi bir vaziyet verilir. Kasd ve irade ise, bizlerin olmadığına delilimiz: Üç-dört sene sonra muttali' olduğumuzdur. Öyle ise bu kasd ve irade, bir inayet eseri olarak gaybîdir. Sırf i'caz-ı Kur'an ve i'caz-ı Ahmediyeyi teyid suretinde o iki kelimede tevafuk suretinde o garib vaziyet verilmiştir. Bu iki kelimenin mübarekiyeti, i'caz-ı Kur'an ve i'caz-ı Ahmediyeye bir hâtem-i tasdik olmakla beraber; sair misil kelimeleri dahi, ekseriyet-i azîme ile tevafuka mazhar etmişler. Fakat onlar, birer sahifeye mahsus. Şu iki kelime, bir-iki risalenin umumunda ve ekser risalelerde görünüyor. Fakat mükerrer demişiz: Bu

tevafukun aslı, sair kitablarda da çok bulunabilir; amma kasd ve irade-i âliyeyi gösterecek bu derece garabette değildir. Şimdi bu davamızı çürütmek kabil olmadığı halde, zahir nazarlarda çürümüş gibi görmekte bir-iki cihet olabilir:

Birisi: "Sizler düşünüp, öyle bir tevafuku rast getirmişsiniz." diyebilirler. "Böyle bir şey yapmak kasd ile olsa, rahat ve kolay bir şeydir." Buna karşı deriz ki: Bir davada iki şahid-i sadık kâfidir. Bu davamızdaki kasd ve irademiz taalluk etmeyerek, üç-dört sene sonra muttali' olduğumuza yüz şahid-i sadık bulunabilir. Bu münasebetle bir nokta söyleyeceğim: Bu keramet-i i'caziye, Kur'an-ı Hakîm belâgat cihetinde derece-i i'cazda olduğu nev'inden değildir. Çünki i'caz-ı Kur'anda, kudret-i beşer o yolda giderek o dereceye yetişemiyor. Şu keramet-i i'caziye ise, kudret-i beşerle olamıyor; kudret, o işe karışamıyor. Karışsa sun'î olur, bozulur. [24](Haşiye)

Üçüncü Nükte: İşaret-i hâssa, işaret-i âmme münasebetiyle bir sırr-ı dakik-i rububiyet ve Rahmaniyete işaret edeceğiz:

Bir kardeşimin güzel bir sözü var. O sözü, bu mes'eleye mevzu edeceğim. Sözü de şudur ki: Bir gün güzel bir tevafukatı ona gösterdim, dedi: "Güzel! Zâten her hakikat güzeldir. Fakat bu Sözler'deki tevafukat ve muvaffakıyet daha güzeldir." Ben de dedim: Evet herşey ya hakikaten güzeldir, ya bizzât güzeldir veya neticeleri itibariyle güzeldir. Ve bu güzellik, rububiyet-i âmmeye ve şümul-ü rahmete ve tecelli-i âmmeye bakar. Dediğin gibi, bu muvaffakıyetteki işaret-i gaybiye daha güzeldir. Çünki bu, rahmet-i hâssaya ve rububiyet-i hâssaya ve tecelli-i hâssaya bakar bir surettedir. Bunu bir temsil ile fehme takrib edeceğiz. Şöyle ki:

Bir padişahın umumî saltanatı ve kanunu ile, merhamet-i şahanesi umum efrad-ı millete teşmil edilebilir. Her ferd, doğrudan doğruya o padişahın lütfuna, saltanatına

mazhardır. O suret-i umumiyede, efradın çok münasebat-ı hususiyesi vardır.

İkinci cihet, padişahın ihsanat-ı hususiyesidir ve evamir-i hâssasıdır ki; umumî kanunun fevkınde, bir ferde ihsan eder, iltifat eder, emir verir.

İşte bu temsil gibi; Zât-ı Vâcib-ül Vücud ve Hâlık-ı Hakîm ve Rahîm'in umumî rububiyet ve şümul-ü rahmeti noktasında herşey hissedardır. Her şey'in hissesine isabet eden cihette, hususî onunla münasebetdardır. Hem kudret ve irade ve ilm-i muhitiyle her şeye tasarrufatı, her şey'in en cüz'î işlerine müdahalesi, rububiyeti vardır. Herşey, her şe'ninde ona muhtaçtır. Onun ilim ve hikmetiyle işleri görülür, tanzim edilir. Ne tabiatın haddi var ki, o daire-i tasarruf-u rububiyetinde saklansın ve tesir sahibi olup müdahale etsin ve ne de tesadüfün hakkı var ki, o hassas mizan-ı hikmet dairesindeki işlerine karışsın. Risalelerde yirmi yerde kat'î hüccetlerle tesadüfü ve tabiatı nefyetmişiz ve Kur'an kılıncıyla i'dam etmişiz, müdahalelerini muhal göstermişiz. Fakat rububiyet-i âmmedeki daire-i esbab-ı zahiriyede, ehl-i gafletin nazarında hikmeti ve sebebi bilinmeyen işlerde, tesadüf namını vermişler. Ve hikmetleri ihata edilmeyen bazı ef'al-i İlahiyenin kanunlarını -tabiat perdesi altında gizlenmiş- görememişler, tabiata müracaat etmişler.

İkincisi, hususî rububiyetidir ve has iltifat ve imdad-ı Rahmanîsidir ki, umumî kanunların tazyikatı altında tahammül edemeyen ferdlerin imdadına Rahman-ür Rahîm isimleri imdada yetişirler. Hususî bir surette muavenet ederler, o tazyikattan kurtarırlar. Onun için her zîhayat, hususan insan, her anda ondan istimdad eder ve meded alabilir.

İşte bu hususî rububiyetindeki ihsanatı, ehl-i gaflete karşı da tesadüf altına gizlenmez ve tabiata havale edilmez.

İşte bu sırra binaendir ki; İ'caz-ı Kur'an ve Mu'cizat-ı Ahmediye'deki işarat-ı gaybiyeyi, hususî bir işaret telakki ve itikad etmişiz. Ve bir imdad-ı hususî ve muannidlere karşı

kendini gösterecek bir inayet-i hâssa olduğunu yakîn ettik. Ve sırf lillah için ilân ettik. Kusur etmişsek Allah afvetsin. Âmîn.

رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَأْنَا

* * *

[Sözler'in tebyizinde kıymetdar hizmeti sebkat eden muallim Ahmed Galib'in fıkrasıdır.]

"Elde Kur'an gibi bürhan-ı hakikat varken
Münkiri ilzam için gönlüme sıklet mi gelir."
Sözün özdür ey can, tekellüf değil
Ledün ilminin zübde-i pâkidir
Bu, sümmettedarik tasannuf değil
Bu bir hikmet-i nur-u irfandır
Ki ehva ve lağv ve tefelsüf değil
Müzekki-i nefs ve musaffi-i ruh
Mürebbi-i dildir, tasavvuf değil
O Sözler bütün marifet şemsidir
Sözüm doğrudur, bir teellüf değil
İçin nurudur, lafza akseylemiş
Bir-iki satırda teradüf değil
Mutabık lafızlar birbirine
Bu aslâ tasannu', tesadüf değil
Dizilmiş nizamla bütün harfleri
Tevafuktur, aslâ tehalüf değil
Bu bir cilve-i sırr-ı i'cazdır
Ki Kur'andandır, tecevvüf değil
Bu hüsn-ü tesadüf güzeldir güzel
Bu babda ne dense tezauf değil
Said-i Bedîüzzaman-ı Nursî
Beyanı bedî'dir, taattuf değil
Teselliye ermemiş elinde kalem
Eder arz-ı dîdar, taharrüf değil
İsabet buna savb-ı Hak'tan gelir
Bu kasdî değildir, tasarruf değil
Bunu görmeyen bed nazarlar için
Telehhüf derim ben, teessüf değil

Ki var manevî hayretim galiben
Beyanım bu yolda tazarruf değil
Tevafuk, sözünde ona çok mudur
Tefevvuk, onun için teşerrüf değil
Çok işde Hak onu muvaffak ede
Tevafuk, makam-ı tevakkuf değil!

Ahmed Galib
(Rahmetullahi Aleyh)

* * *

[Merhum Binbaşı Âsım Bey'in fıkrasıdır.]

Kasem ederim, doğrudur sözü özüyle beraber
Bu hakikatı kabul ve tasdik etmeyen bed-mayeler
Kalır dalalet ve vâdi-i hüsranda nice seneler
Bunları irşad edip kurtarmaktır hüner
Hidayet erişse eğer, o vakit boyun eğer
Cümlenin ıslahını niyaz edip Hâlık'a yalvaralım
Hep envâr-ı Kur'aniye olan Sözler'i okuyup anlatalım
Bu yolda bizler de feyz alıp dilşad olalım
Fenayı bekaya tebdilde rıza-yı Bâri'ye kavuşalım
Sad-hezar tahsine lâyık bîbaha fıkra-i Galib
Bu hakikatları söylemekle olur şübhesiz galib.

Binbaşı Âsım
(Rahmetullahi Aleyh)

* * *

Sekizinci Risale olan Sekizinci Mes'ele

[Şu Mes'ele altı sualin cevabı olup "Sekiz Nükte"dir.]

Birinci Nükte: Bir dest-i inayet altında hizmet-i Kur'aniyede istihdam edildiğimize dair çok enva'-ı işarat-ı gaybiyeyi hissettik ve bazılarını gösterdik. Şimdi o işaratın bir yenisi daha şudur ki: Ekser Sözler'de tevafukat-ı gaybiye var. [25](Haşiye) Ezcümle: Resul-i Ekrem kelimesinde ve

Aleyhissalâtü Vesselâm ibaresinde ve Kur'an lafz-ı mübarekesinde, bir nevi cilve-i i'caz temessül ettiğine bir işaret var. İşarat-ı gaybiye ne kadar gizli ve zaîf de olsa, hizmetin makbuliyetine ve mes'elelerin hakkaniyetine delalet ettiği için bence çok ehemmiyetlidir ve çok kuvvetlidir. Hem gururumu kırar ve sırf bir tercüman olduğumu kat'iyyen bana gösterdi. Hem hiç medar-ı iftihar benim için birşey bırakmıyor, yalnız medar-ı şükran olan şeyleri gösteriyor. Hem madem Kur'ana aittir ve i'caz-ı Kur'an hesabına geçiyor ve kat'iyyen cüz'-i ihtiyarîmiz karışmıyor ve hizmette tenbellik edenleri teşvik ediyor ve risalenin hak olduğuna kanaat veriyor ve bizlere bir nevi' ikram-ı İlahîdir ve izharı tahdis-i nimettir ve aklı gözüne inmiş mütemerridleri iskât ediyor; elbette izharı lâzımdır, inşâallah zararsızdır.

İşte şu işarat-ı gaybiyenin birisi de şudur ki: Cenab-ı Hak kemal-i rahmet ve kereminden, Kur'ana ve imana hizmet ile meşgul olan bizleri teşvik ve kulûbümüzü tatmin için; bir ikram-ı Rabbanî ve bir ihsan-ı İlahî suretinde hizmetimizin makbuliyetine alâmet ve yazdığımız hak olduğuna işaret-i gaybiye nev'inden, bütün risalelerimizde ve bilhâssa Mu'cizat-ı Ahmediye ve İ'caz-ı Kur'an ve Pencereler Risalelerinde, tevafukat-ı gaybiye nev'inden bir letafet ihsan etmiştir. Yani, bir sahifede, misil olarak gelen kelimeleri birbirine baktırıyor. Bunda bir işaret-i gaybiye veriliyor ki: "Bir irade-i gaybî ile tanzim edilir. İhtiyarınıza ve şuurunuza güvenmeyiniz. İhtiyarınızın haberi olmadan ve şuurunuz yetişmeden, hârika nakışlar ve intizamlar yapılıyor." Bahusus Mu'cizat-ı Ahmediye Risalesinde lafz-ı Resul-i Ekrem ve lafz-ı Salavat bir âyine hükmüne geçip, o tevafukat-ı gaybiye işaretini sarih gösteriyor. Yeni, acemî bir müstensihin yazısında, beş sahife müstesna, mütebâki ikiyüzden fazla salavat-ı şerife birbirine müvazi olarak bakıyorlar. Şu tevafukat ise; şuursuz yalnız on adedde bir-iki tevafuka sebeb olabilen tesadüfün işi olmadığı gibi, san'atta meharetsiz, yalnız manaya hasr-ı nazar ederek

gayet sür'atle bir-iki saatte otuz-kırk sahifeyi te'lif eden ve kendi yazmayan ve yazdıran benim gibi bir bîçarenin düşünüşü dahi elbette değildir.

İşte altı sene sonra, yine Kur'anın irşadıyla ve İşarat-ül İ'caz olan tefsirin dokuz إِنَّا nın tevafuk suretiyle gelen irşadıyla sonra muttali' olmuşum. Müstensihler ise benden işittikleri vakit, hayret içinde hayrette kaldılar. Nasılki lafz-ı Resul-i Ekrem ve lafz-ı salavat; Ondokuzuncu Mektub'da, mu'cizat-ı Ahmediye'nin bir nev'inin, bir nevi küçük âyinesi hükmüne geçti. Öyle de: Yirmibeşinci Söz olan i'caz-ı Kur'anda ve Ondokuzuncu Mektub'un Onsekizinci İşaretinde lafz-ı Kur'an dahi; kırk tabakadan, yalnız gözüne itimad eden tabakasına karşı, bir nevi mu'cizat-ı Kur'aniyenin, o nev'in kırk cüz'ünden bir cüz'ü, tevafukat-ı gaybiye suretinde bütün risalelerde tecelli etmekle beraber, o cüz'ün kırk cüz'ünden bir cüz'ü, lafz-ı Kur'an içinde tezahür etmiş. Şöyle ki:

Yirmibeşinci Söz'de ve Ondokuzuncu Mektub'un Onsekizinci İşaretinde; yüz defa Kur'an lafzı tekerrür etmiş; pek nâdir olarak bir-iki kelime hariç kalmış, mütebâkisi bütün birbirine bakıyor. İşte meselâ: İkinci Şua'nın kırküçüncü sahifesinde yedi "Kur'an" lafzı var, birbirine bakıyor. Ve sahife ellialtıda sekizi birbirine bakıyor, yalnız dokuzuncu müstesna kalmış. İşte şu -şimdi gözümüzün önünde- altmışdokuzuncu sahifedeki beş lafz-ı Kur'an, birbirine bakıyor. Ve hâkeza... Bütün sahifelerde gelen mükerrer lafz-ı Kur'an, birbirine bakıyor. Pek nâdir olarak, beş-altı taneden bir tane hariç kalıyor. Sair tevafukat ise, -işte gözümüzün önünde- sahife otuzüçte, onbeş aded أَمْ lafzı var; ondördü birbirine bakıyor. Hem gözümüzün önünde şu sahifede dokuz iman lafzı var, birbirine bakıyor; yalnız birisi, müstensihin fasıla vermesiyle az inhiraf etmiş. Hem şu -gözümüzün önündeki- sahifede iki "mahbub" var, -biri üçüncü satırda, biri onbeşinci satırdadır- kemal-i mizanla birbirine bakıyor. Onların ortasında dört "aşk" dizilmiş, birbirine bakıyorlar. Daha sair tevafukat-ı gaybiye bunlara

kıyas edilsin. Hangi müstensih olursa olsun; satırları, sahifeleri ne şekilde olursa olsun alâküllihal bu tevafukat-ı gaybiye öyle bir derecede var ki; şübhe bırakmıyor ki, ne tesadüfün işi ve ne de müellifin ve müstensihlerin düşünüşüdür. Fakat bazı hatta daha ziyade tevafukat göze çarpıyor. Demek, şu risalelere mahsus bir hatt-ı hakikî vardır. Bazıları, o hatta yakınlaşıyor. Garaibdendir ki, en mahir müstensihlerin değil, belki acemîlerin yazılarında daha ziyade görülür. Bundan anlaşılıyor ki; Kur'anın bir nevi tefsiri olan Sözler'deki hüner ve zarafet ve meziyet kimsenin değil; belki muntazam, güzel hakaik-i Kur'aniyenin mübarek kametlerine yakışacak mevzun, muntazam üslûb libasları, kimsenin ihtiyar ve şuuruyla biçilmez ve kesilmez; belki onların vücududur ki, öyle ister ve bir dest-i gaybîdir ki, o kamete göre keser, biçer, giydirir. Biz ise içinde bir tercüman, bir hizmetkârız.

Dördüncü Nükte: Beş altı suali tazammun eden birinci sualinizde: "Meydan-ı haşre cem' ve keyfiyet nasıl ve üryan mı olacak? Ve dostlarla görüşmek için ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı şefaat için nasıl bulacağız? Hadsiz insanlarla bir tek zât nasıl görüşecek? Ehl-i Cennet ve Cehennem'in libasları nasıl olacak? Ve bize kim yol gösterecek?" diyorsunuz.

Elcevab: Şu sualin cevabı, gayet mükemmel ve vâzıh olarak, kütüb-ü ehadîsiyede vardır. Meşreb ve mesleğimize ait yalnız bir-iki nükteyi söyleyeceğiz. Şöyle ki:

Evvelâ: Bir mektubda; meydan-ı haşir, Küre-i Arz'ın medar-ı senevîsinde olduğunu ve Küre-i Arz şimdiden manevî mahsulâtını o meydanın elvahlarına gönderdiği gibi; senevî hareketiyle, bir daire-i vücudun temessül ve o daire-i vücudun mahsulâtıyla bir meydan-ı haşrin teşekkülüne bir mebde' olduğu ve Küre-i Arz denilen şu sefine-i Rabbaniyenin merkezindeki Cehennem-i Suğra'yı Cehennem-i Kübra'ya boşalttığı gibi, sekenesini de meydan-ı haşre boşaltacağı beyan edilmiştir.

Sâniyen: Onuncu ve Yirmidokuzuncu Sözler başta olarak sair Sözler'de, gayet kat'î bir surette o haşrin meydanı ile beraber vücudu kat'î olarak isbat edilmiştir.

Sâlisen: Görüşmek ise, Onaltıncı Söz'de ve Otuzbir ve Otuziki'de kat'iyyen isbat edilmiştir ki; bir zât nuraniyet sırrıyla, bir dakikada binler yerde bulunup, milyonlar adamlarla görüşebilir.

Râbian: Cenab-ı Hak, insandan başka zîruh mahlukatına fıtrî birer libas giydirdiği gibi; meydan-ı haşirde sun'î libaslardan üryan olarak, fakat fıtrî bir libas giydirmesi, ism-i Hakîm muktezasıdır. Dünyada sun'î libasın hikmeti, yalnız soğuk ve sıcaktan muhafaza ve zînet ve setr-i avrete münhasır değildir; belki mühim bir hikmeti, insanın sair nevilerdeki tasarruf ve münasebetine ve kumandanlığına işaret eden bir fihriste ve bir liste hükmündedir. Yoksa kolay ve ucuz, fıtrî bir libas giydirebilirdi. Çünki bu hikmet olmazsa; muhtelif paçavraları vücuduna sarıp giyen insan, şuurlu hayvanatın nazarında ve onlara nisbeten bir maskara olur, manen onları güldürür. Meydan-ı haşirde, o hikmet ve münasebet yok. O liste de olmaması lâzım gelir.

Hâmisen: Rehber ise, senin gibi Kur'anın nuru altına girenlere, Kur'andır. الم lerin الر ların حم lerin başlarına bak, anla ki; Kur'an ne kadar makbul bir şefaatçı, ne kadar doğru bir rehber, ne kadar kudsî bir nur olduğunu gör!

Sâdisen: Ehl-i Cennet ve Ehl-i Cehennem'in libasları ise, Yirmisekizinci Söz'de hurilerin yetmiş hulle giymesine dair beyan edilen düstur burada da caridir. Şöyle ki:

Ehl-i Cennet olan bir insan, Cennet'in her nev'inden her vakit istifade etmek, elbette arzu eder. Cennet'in gayet muhtelif enva'-ı mehasini var. Her vakit bütün Cennet'in enva'ıyla mübaşeret eder. Öyle ise Cennet'in mehasininin nümunelerini, küçük bir mikyasta kendine ve hurilerine giydirir. Kendisi ve hurileri birer küçük Cennet hükmüne geçer. Nasılki bir insan, bir memlekette münteşir bulunan çiçekler enva'ını, nümunegâh küçük bir bahçesinde cem'eder ve bir dükkâncı, bütün mallarındaki nümuneleri

bir listede cem'eder ve bir insan, tasarruf ettiği ve hükmettiği ve münasebetdar olduğu enva'-ı mahlukatın nümunelerini, kendine bir elbise ve bir levazımat-ı beytiye yapıyor, öyle de: Ehl-i Cennet olan bir insan, hususan bütün duygularıyla ve cihazat-ı maneviyesiyle ubudiyet etmiş ve Cennet'in lezaizine istihkak kesbetmiş ise; herbir duygusunu memnun edecek, herbir cihazatını okşayacak, herbir letaifini zevklendirecek bir tarzda; Cennet'in herbir nev'inden birer mehasini gösterecek bir tarz-ı libası, kendilerine ve hurilerine rahmet-i İlahiye tarafından giydirilecek. Ve o müteaddid hulleler bir cinsten, bir neviden olmadığına delil, şu mealdeki hadîstir ki: "Huriler yetmiş hulle giydikleri halde, bacaklarındaki ilikleri görünür, setretmiyor." Demek en üstündeki hulleden, tâ en alttaki hulleye kadar ayrı ayrı mehasinle, ayrı ayrı tarzda, hissiyatı ve duyguları zevklendirecek, memnun edecek mertebeler var. Ehl-i Cehennem ise; nasılki dünyada gözüyle, kulağıyla, kalbiyle, eliyle, aklıyla ve hâkeza bütün cihazatıyla günahlar işlemiş; elbette Cehennem'de onlara göre elem verecek, azab çektirecek ve küçük bir Cehennem hükmüne gelecek muhtelif-ül cins parçalardan yapılmış elbise giydirilmek, hikmete ve adalete münafî görünmüyor.

Beşinci Nükte: Sual ediyorsunuz ki: Zaman-ı fetrette, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ecdadı bir din ile mütedeyyin mi idiler?

Elcevab: Hazret-i İbrahim Aleyhisselâm'ın, bilâhere gaflet ve manevî zulümat perdeleri altında kalan ve hususî bazı insanlarda cereyan eden bakiyye-i dini ile mütedeyyin olduğuna rivayat vardır. Elbette Hazret-i İbrahim Aleyhisselâm'dan gelen ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı netice veren bir silsile-i nuraniyeyi teşkil eden efrad, elbette din-i hak nurundan lâkayd kalmamışlar ve zulümat-ı küfre mağlub olmamışlar. Fakat zaman-ı fetrette وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً sırrıyla; ehl-i fetret, ehl-i necattırlar. Bil'ittifak, teferruattaki hatiatlarından muahazeleri yoktur. İmam-ı Şafiî ve İmam-ı Eş'arîce; küfre

de girse, usûl-i imanîde bulunmazsa, yine ehl-i necattır. Çünki teklif-i İlahî irsal ile olur ve irsal dahi, ıttıla' ile teklif takarrur eder. Madem gaflet ve mürur-u zaman, enbiya-i salifenin dinlerini setretmiş; o ehl-i fetret zamanına hüccet olamaz. İtaat etse sevab görür, etmezse azab görmez. Çünki mahfî kaldığı için hüccet olamaz.

Altıncı Nükte: Dersiniz ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ecdadlarından nebi gelmiş midir?

Elcevab: Hazret-i İsmail Aleyhisselâm'dan sonra bir nass-ı kat'î yoktur. Ecdadlarından olmayan, yalnız Hâlid İbn-i Sinan ve Hanzele namında iki nebi gelmiştir. Fakat ecdad-ı Nebi'den, Kâ'b İbn-i Lüeyy'in meşhur ve sarih ve tansis tarzındaki bu şiiri ki:

عَلَى غَفْلَةٍ يَاْتِى النَّبِىُّ مُحَمَّدٌ ❊ فَيُخْبِرُ اَخْبَارًا صَدُوقًا خَبِيرُهَا

demesi, mu'cizekârane ve nübüvvetdarane bir söze benzer. İmam-ı Rabbanî hem delile, hem keşfe istinaden demiş ki: Hindistan'da çok nebiler gelmiştir. Fakat bazılarının ya hiç ümmeti olmamış veyahut mahdud birkaç adama münhasır kaldığı için iştihar bulmamışlar veyahut nebi ismi verilmemiş.

İşte İmam'ın bu düsturuna binaen, ecdad-ı Nebi'den bu nevi nebilerin bulunması mümkün.

Yedinci Nükte: Diyorsunuz ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın peder ve vâlideleri ve ceddi Abdülmuttalib'in imanları hakkında akva ve esahh olan haber hangisidir?

Elcevab: Yeni Said on senedir yanında başka kitabları bulundurmuyor, bana Kur'an yeter diyor. Böyle teferruat mesailinde, bütün kütüb-ü ehadîsi tedkik edip, en akvasını yazmağa vaktim müsaade etmiyor. Yalnız bu kadar derim ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın peder ve vâlideleri ehl-i necattır ve ehl-i Cennet'tir ve ehl-i imandır. Cenab-ı Hak, Habib-i Ekrem'inin mübarek kalbini ve o kalbin taşıdığı ferzendane şefkatini, elbette rencide etmez.

Eğer denilse: Madem öyledir; neden onlar Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a imana muvaffak olamadılar? Neden bi'setine yetişemediler?

Elcevab: Cenab-ı Hak, Habib-i Ekrem'inin peder ve vâlidesini, kendi keremiyle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ferzendane hissini memnun etmek için, vâlideynini minnet altında bulundurmuyor. Vâlideynlik mertebesinden, manevî evlâd mertebesine getirmemek için; hâlis kendi minnet-i rububiyeti altına alıp, onları mes'ud etmek ve Habib-i Ekrem'ini de memnun etmekliği rahmeti iktiza etmiş ki, vâlideynini ve ceddini, ona zahirî ümmet etmemiş. Fakat ümmetin meziyetini, faziletini, saadetini onlara ihsan etmiştir. Evet âlî bir müşirin, yüzbaşı rütbesinde olan pederi huzuruna girmesi; birbirine zıd iki hissin taht-ı tesirinde bulunur. Padişah o müşir olan Yaver-i Ekrem'ine merhameten, pederini onun maiyetine vermiyor.

Sekizinci Nükte: Diyorsunuz ki: Amcası Ebu Talib'in imanı hakkında esahh nedir?

Elcevab: Ehl-i Teşeyyu', imanına kail; Ehl-i Sünnet'in ekserîsi, imanına kail değiller. Fakat benim kalbime gelen budur ki: Ebu Talib, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın risaletini değil; şahsını, zâtını gayet ciddî severdi. Onun o gayet ciddî o şahsî şefkati ve muhabbeti, elbette zayie gitmeyecektir. Evet ciddî bir surette Cenab-ı Hakk'ın Habib-i Ekrem'ini sevmiş ve himaye etmiş ve tarafdarlık göstermiş olan Ebu Talib'in; inkâra ve inada değil, belki hicab ve asabiyet-i kavmiye gibi hissiyata binaen, makbul bir iman getirmemesi üzerine Cehennem'e gitse de; yine Cehennem içinde bir nevi hususî Cennet'i, onun hasenatına mükâfaten halkedebilir. Kışta bazı yerde baharı halkettiği ve zindanda -uyku vasıtasıyla- bazı adamlara zindanı saraya çevirdiği gibi, hususî Cehennem'i, hususî bir nevi Cennet'e çevirebilir... وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ ❊ لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّٰهُ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

Yirmidokuzuncu Mektub

[Yirmidokuzuncu Mektub “Dokuz Kısım”dır. Bu kısım, Birinci Kısımdır; “Dokuz Nükte”dir.]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Aziz, sıddık kardeşim ve hizmet-i Kur’aniyede pek ciddî bir arkadaşım!

Bu defaki mektubunda, vaktim ve halim müsaade etmediği mühim bir mes’eleye dair cevab istiyorsun.

Kardeşim, bu sene elhamdülillah risaleleri yazanlar pek çoğalmış. İkinci tashih bana geliyor. Sabahtan akşama kadar sür’atli bir tarzda meşgul oluyorum. Çok mühim işlerim de geri kalıyor ve bu vazifeyi daha azîm görüyorum. Hususan şaban ve ramazanda, akıldan ziyade kalb hissedardır, ruh hareket eder. Şu mes’ele-i azîmeyi başka vakte ta’lik edip, ne vakit Cenab-ı Hakk’ın rahmetinden kalbe sünuhat gelse, tedricen size yazılır. Şimdilik “Üç Nükte”yi [26](Haşiye) beyan edeceğim:

Birinci Nükte: “Kur’an-ı Hakîm’in esrarı bilinmiyor, müfessirler hakikatını anlamamışlar.” diye beyan olunan fikrin iki yüzü var ve onu diyen, iki taifedir.

Birincisi: Ehl-i hak ve ehl-i tedkiktir. Derler ki: “Kur’an, bitmez ve tükenmez bir hazinedir. Her asır nusus ve muhkematını teslim ve kabul ile beraber, tetimmat kabîlinden hakaik-i hafiyesinden dahi hissesini alır; başkasının gizli kalmış hissesine ilişmez.” Evet zaman geçtikçe, Kur’an-ı Hakîm’in daha ziyade hakaiki inkişaf eder demektir. Yoksa hâşâ ve kellâ selef-i sâlihînin beyan ettikleri hakaik-i zahiriye-i Kur’aniyeye şübhe getirmek değil. Çünki onlara iman lâzımdır. Onlar nasstır, kat’îdir, esastırlar,

temeldirler. Kur'an عَرَبِىٌّ مُبِينٌ fermanıyla manası vazıh olduğunu bildirir. Baştan başa hitab-ı İlahî, o manalar üzerine döner, takviye eder, bedahet derecesine getirir. O mensus manaları kabul etmemekten, hâşâ sümme hâşâ, Cenab-ı Hakk'ı tekzib ve Hazret-i Risalet'in fehmini tezyif etmek çıkar. Demek maânî-i mensusa, müteselsilen menba'-ı Risaletten alınmıştır. Hattâ İbn-i Cerir-i Taberî bütün maânî-i Kur'anı muan'an sened ile müteselsilen menba'-ı Risalete îsal etmiş ve o tarzda, mühim ve büyük tefsirini yazmış.

İkinci Taife: Ya akılsız bir dosttur, kaş yapayım derken göz çıkarıyor veya şeytan akıllı bir düşmandır ki, ahkâm-ı İslâmiye ve hakaik-i imaniyeye karşı gelmek istiyor. Kur'an-ı Hakîm'in -senin tabirinle- birer polat kal'ası hükmünde olan surlu sureleri içinde yol bulmak istiyor. Böyleler, hâşâ hakaik-i imaniye ve Kur'aniyeye şübhe îras etmek için bu nevi sözleri işaa ediyorlar.

İkinci Nükte: Cenab-ı Hak, Kur'anda çok şeylere kasem etmiş. Kasemat-ı Kur'aniyede çok büyük nükteler var, çok sırlar var.

Meselâ: وَالشَّمْسِ وَضُحَيهَا da kasem, Onbirinci Söz'deki muhteşem temsilin esasına işaret eder. Kâinatı bir saray ve bir şehir suretinde gösterir.

Hem يس ❊ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ deki kasem ile, i'cazat-ı Kur'aniyenin kudsiyetini ve ona kasem edilecek bir derece-i hürmette olduğunu ihtar eder.

وَ النَّجْمِ اِذَا هَوَى ❊ فَلاَ اُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ وَاِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ deki kasem; yıldızların sukutuyla vahye şübhe îras etmemek için cinn ve şeytanların gaybî haberlerden kesilmelerine alâmet olduğuna işaret etmekle beraber; yıldızları dehşetli azametleriyle ve kemal-i intizam ile yerlerine yerleştirmek ve seyyaratları hayret-engiz bir surette döndürmekteki azamet-i kudret ve kemal-i hikmeti, o kasem ile ihtar ediyor.

وَالذَّارِيَاتِ ❊ وَالْمُرْسَلاَتِ daki kasemde; havanın temevvücatı ve tasrifatı içinde mühim hikmetleri ihtar etmek için, rüzgârlara memur melaikelere kasem ile nazar-ı dikkati

celbediyor ki, tesadüfî zannolunan unsurlar, çok nazik hikmetleri ve ehemmiyetli vazifeleri görüyorlar. Ve hâkeza… Herbir mevkiin, ayrı ayrı nüktesi ve faidesi vardır. Vakit müsaid olmadığı için, yalnız icmalen وَ التِّينِ وَ الزَّيْتُونِ kasemindeki çok nüktelerinden bir nükteye işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Cenab-ı Hak, tîn ve zeytin ile kasem vasıtasıyla, azamet-i kudretini ve kemal-i rahmetini ve büyük nimetlerini ihtar ederek, esfel-i safilîn tarafına giden insanın yüzünü o taraftan çevirip, şükür ve fikir ve iman ve amel-i sâlih ile tâ a'lâ-yı illiyyîne kadar terakkiyat-ı maneviyeye mazhar olabilmesine işaret ediyor. Nimetler içinde tîn ve zeytinin tahsisinin sebebi; o iki meyvenin çok mübarek ve nâfi' olması ve hilkatlerinde de, medar-ı dikkat ve nimet çok şeyler bulunmasıdır. Çünki hayat-ı içtimaiye ve ticariye ve tenviriye ve gıda-yı insaniye için zeytin en büyük bir esas teşkil ettiği gibi; incirin hilkati, zerre gibi bir çekirdekte koca incir ağacının cihazatını saklayıp dercetmek gibi, bir hârika mu'cize-i kudreti gösterdiği gibi; taamında, menfaatinde ve ekser meyvelere muhalif olarak devamında ve daha sair menafi'indeki nimet-i İlahiyeyi kasem ile hatıra getiriyor. Buna mukabil, insanı iman ve amel-i sâlihe çıkarmak ve esfel-i safilîne düşürmemek için bir ders veriyor.

Üçüncü Nükte: Surelerin başlarındaki huruf-u mukattaa İlahî bir şifredir. Has abdine, onlarla bazı işaret-i gaybiye veriyor. O şifrenin miftahı, o abd-i has'tadır, hem onun veresesindedir. Kur'an-ı Hakîm madem her zaman ve her taifeye hitab ediyor; her asrın her tabakasının hissesini câmi' çok mütenevvi' vücuhları, manaları olabilir. Selef-i Sâlihîn ise, en hâlis parça onlarındır ki, beyan etmişler. Ehl-i velayet ve tahkik, seyr ü sülûk-u ruhaniyeye ait çok muamelât-ı gaybiye işaratını onlarda bulmuşlar. İşarat-ül İ'caz Tefsirinde, "El-Bakara" Suresinin başında, i'caz-ı belâgat noktasında bir nebze onlardan bahsetmişiz; müracaat edilsin.

Dördüncü Nükte: Kur’an-ı Hakîm’in hakikî tercümesi kabil olmadığını Yirmibeşinci Söz isbat etmiştir. Hem manevî i’cazındaki ulviyet-i üslûb ise, tercümeye gelmez. Manevî i’cazında olan ulviyet-i üslûb cihetinden gelen zevk ve hakikatı beyan ve ifham etmek pek müşkil. Fakat yolu göstermek için bir-iki cihete işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Kur’an-ı Mu’ciz-ül Beyan وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلاَفُ اَلْسِنَتِكُمْ وَ اَلْوَانِكُمْ❊ وَالسَّموَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ❊ يَخْلُقُكُمْ فِى بُطُونِ اُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِى ظُلُمَاتٍ ثَلاَثٍ ❊ خَلَقَ السَّموَاتِ وَالْاَرْضَ فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ ❊ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ ❊ لاَ يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ ❊ يُولِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِ وَ هُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ gibi âyetlerle, o derece hârika bir ulviyet-i üslûb ve i’cazkârane bir cem’iyet içinde hallakıyetin hakikatını hayale tasvir ediyor, gösteriyor ki: “Sâni’-i Âlem olan şu kâinatın ustası, iş başında olarak Şems ve Kamer’i hangi çekiç ile yerlerine çakıyorsa; aynı çekiç ile, aynı anda zerreleri yerlerine -meselâ zîhayatların gözbebeklerinde- yerleştiriyor. Semavatı hangi ölçü ile, hangi manevî âlet ile tertib edip açıyorsa; aynı anda, aynı tertib ile gözün perdelerini açar, yapar, tanzim eder, yerleştirir. Hem Sâni’-i Zülcelal manevî kudretin hangi manevî çekici ile yıldızları göklere çakıyorsa, aynı o manevî çekiç ile, beşerin sîmasındaki hadsiz alâmet-i farika noktalarını ve zahirî ve bâtınî duygularını yerlerine nakşediyor.” diye ifade eder. Demek o Sâni’-i Zülcelal iş başında... İşlerini hem göze, hem kulağa göstermek için, âyât-ı Kur’aniye ile, bir çekici zerreye vuruyor; aynı âyetin diğer kelimesiyle, o çekici Şems’e vuruyor; merkezine çakar gibi ulvî üslûb ile vahdaniyeti ayn-ı ehadiyet içinde ve nihayet celali nihayet cemal içinde ve nihayet azameti nihayet hafâ içinde ve nihayet vüs’ati nihayet dikkat içinde ve nihayet haşmeti nihayet rahmet içinde ve nihayet bu’diyeti nihayet kurbiyet içinde gösterir. Muhal telakki edilen cem’-i ezdadın en uzak mertebesini, vâcib derecesindeki bir suretini ifade eder, isbat edip gösterir. İşte bu tarz ifadesi ve üslûbudur ki; en hârika edibleri, belâgatına secde ettiriyor.

Hem meselâ وَمِنْ آيَاتِهِ اَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالاَرْضُ بِاَمْرِهِ ثُمَّ اِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الاَرْضِ اِذَا اَنْتُمْ تَخْرُجُونَ âyetiyle, şöyle bir üslûb-u âlî ile saltanat-ı rububiyetindeki haşmeti gösterir. Şöyle ki: "Gökler ve zemin; iki muti' kışla hükmünde ve iki muntazam ordu merkezi suretinde tek bir emirle veya boru gibi bir işaretle, o iki kışlada fena ve adem perdesinde yatan mevcudat, o emre kemal-i sür'atle ve itaatle "Lebbeyk!" deyip, meydan-ı haşir ve imtihana çıkarlar."

İşte haşir ve kıyameti ne kadar mu'cizane bir üslûb-u âlî ile ifade edip ve o davanın içinde bir delil-i iknaîye işaret ediyor ki: Bilmüşahede nasılki zeminin cevfinde saklanmış ve ölmüş hükmündeki tohumlar ve cevv-i semada, ademde ve küre-i havaiyede dağılmış, saklanmış katreler; nasıl kemal-i intizam ve sür'atle haşrolup her baharda meydan-ı tecrübe ve imtihana çıkıyorlar; zeminde hububat, semada katarat her vakit bir mahşer-nümun suretini alırlar; öyle de, haşr-i ekber dahi öyle kolay zuhur eder. Madem bunu görüyorsunuz, onu dahi inkâr edemezsiniz. Ve hâkeza... Şu âyetlere, sair âyâttaki derece-i belâgatı kıyas edebilirsiniz. Acaba, şu tarzdaki âyâtın hakikî tercümesi mümkün müdür? Elbette değildir! Olsa olsa, ya kısa bir meal-i icmalî veya âyetin her cümlesi için beş-altı satır tefsir yazmak lâzım gelir.

Beşinci Nükte: Meselâ "Elhamdülillah" bir cümle-i Kur'aniyedir. Bunun en kısa manası, ilm-i Nahiv ve Beyan kaidelerinin iktiza ettiği şudur:

كُلُّ فَرْدٍ مِنْ اَفْرَادِ الْحَمْدِ مِنْ اَىِّ حَامِدٍ صَدَرَ وَعَلَى اَىِّ مَحْمُودٍ وَقَعَ مِنَ الاَزَلِ اِلَى الاَبَدِ خَاصٌّ وَمُسْتَحِقٌّ لِلذَّاتِ الْوَاجِبِ الْوُجُودِ الْمُسَمَّى بِاللّٰهِ

Yani: "Ne kadar hamd ve medih varsa, kimden gelse, kime karşı da olsa, ezelden ebede kadar hastır ve lâyıktır o Zât-ı Vâcib-ül Vücud'a ki, Allah denilir." İşte "ne kadar hamd varsa", "el-i istiğrak"tan çıkıyor. "Her kimden gelse" kaydı ise, "hamd" masdar olup fâili terk edildiğinden, böyle makamda umumiyeti ifade eder. Hem mef'ulün terkinde, yine makam-ı hitabîde külliyet ve umumiyeti ifade ettiği için, "her kime karşı olsa" kaydını ifade ediyor. "Ezelden ebede

kadar” kaydı ise; fi’lî cümlesinden ismî cümlesine intikal kaidesi, sebat ve devama delalet ettiği için, o manayı ifade ediyor. “Has ve müstehak” manasını “Lillah”taki “lâm-ı cer” ifade ediyor. Çünki o “lâm”, ihtisas ve istihkak içindir. “Zât-ı Vâcib-ül Vücud” kaydı ise; vücub-u vücud, uluhiyetin lâzım-ı zarurîsi ve Zât-ı Zülcelal’e karşı bir ünvan-ı mülahaza olduğundan, “Lafzullah” sair esma ve sıfâta câmiiyeti ve ism-i a’zam olduğu itibariyle, delalet-i iltizamiye ile delalet ettiği gibi; Vâcib-ül Vücud ünvanına dahi, o delalet-i iltizamiye ile delalet ediyor.

İşte, “Elhamdülillah” cümlesinin en kısa ve ülema-yı Arabiyece müttefek-un aleyh bir mana-yı zahirîsi şöyle olursa, başka bir lisana o i’caz ve kuvvetle nasıl tercüme edilebilir?

Hem elsine-i âlem içinde lisan-ı nahvî Arabî’den başka bir tek lisan var; o da hiçbir vakit Arab lisanının câmiiyetine yetişemez. Acaba o câmi’ ve i’cazdarane olan lisan-ı nahvî ile mu’cizekârane bir surette ve her ciheti birden bilir, irade eder bir ilm-i muhit içinde zuhur eden kelimat-ı Kur’aniye; sair elsine-i terkibiye ve tasrifiye vasıtasıyla, zihni cüz’î, şuuru kısa, fikri müşevveş, kalbi karanlıklı bazı insanların kelimat-ı tercümiyesi nasıl o mukaddes kelimat yerini tutabilir? Hattâ diyebilirim ve belki isbat edebilirim ki: Herbir harf-i Kur’an, bir hakaik hazinesi hükmüne geçer; bazan bir tek harf, bir sahife kadar hakikatları ders verir.

Altıncı Nükte: Bu manayı tenvir için, kendi başımdan geçmiş nurlu bir hali ve hakikatlı bir hayali söylüyorum. Şöyle ki:

Bir vakit اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ deki nun-u mütekellim-i maalgayrı düşündüm ve mütekellim-i vahde sîgasından “Na’büdü” sîgasına intikalin sebebini kalbim aradı. Birden, namazdaki cemaatin fazileti ve sırrı, o nun’dan inkişaf etti. Gördüm ki: Namaz kıldığım o Bayezid Câmiindeki cemaatle iştirakimi ve herbiri benim bir nevi şefaatçim hükmüne ve kıraatımda izhar ettiğim hükümlere ve davalara birer şahid ve birer müeyyid gördüm. Nâkıs ubudiyetimi, o cemaatin

büyük ve kesretli ibadatı içinde dergâh-ı İlahiyeye takdime cesaret geldi. Birden bir perde daha inkişaf etti: Yani İstanbul'un bütün mescidleri ittisal peyda etti. O şehir, o Bayezid Câmii hükmüne geçti. Birden, onların dualarına ve tasdiklerine manen bir nevi mazhariyet hissettim. Onda dahi; rûy-i zemin mescidinde, Kâ'be-i Mükerreme etrafında dairevî saflar içinde kendimi gördüm. اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ dedim. Benim bu kadar şefaatçilerim var; benim namazda söylediğim herbir sözü aynen söylüyorlar, tasdik ediyorlar. Madem hayalen bu perde açıldı; Kâ'be-i Mükerreme mihrab hükmüne geçti. Ben bu fırsattan istifade ederek o safları işhad edip, tahiyyatta getirdiğim, اَشْهَدُ اَنْ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَ اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ olan imanın tercümanını mübarek Hacer-ül Esved'e tevdi' edip emanet bırakıyorum derken, birden bir vaziyet daha açıldı. Gördüm ki: Dâhil olduğum cemaat üç daireye ayrıldı:

Birinci Daire: Rûy-i zeminde mü'minler ve muvahhidîndeki cemaat-ı uzma.

İkinci Daire: Baktım, umum mevcudat, bir salât-ı kübrada, bir tesbihat-ı uzmada, her taife kendine mahsus salavat ve tesbihat ile meşgul bir cemaat içindeyim. "Vezaif-i Eşya" tabir edilen hidemat-ı meşhude, onların ubudiyetlerinin ünvanlarıdır. O halde "Allahü Ekber" deyip hayretten başımı eğdim, nefsime baktım:

Üçüncü bir daire içinde, hayret-engiz zahiren ve keyfiyeten küçük, hakikaten ve vazifeten ve kemmiyeten büyük, bir küçük âlemi gördüm ki zerrat-ı vücudiyemden tâ havâss-ı zahiriyeme kadar, taife taife vazife-i ubudiyetle ve şükraniye ile meşgul bir cemaat gördüm. Bu dairede, kalbimdeki latife-i Rabbaniyem, اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ o cemaat namına diyor. Nasıl, evvelki iki cemaatte de lisanım, o iki cemaat-ı uzmayı niyet ederek demişti.

Elhasıl: "Na'büdü" nun'u, şu üç cemaate işaret ediyor.

İşte bu halette iken birden Kur'an-ı Hakîm'in tercümanı ve mübelliği olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın, Medine-i Münevvere denilen manevî minberinde, şahsiyet-i

maneviyesi, haşmetiyle temessül ederek, يَا اَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمْ hitabını, manen herkes gibi ben de işitip; o üç cemaatte herkes benim gibi اِيَّاكَ نَعْبُدُ ile mukabele ediyor tahayyül ettim. اِذَا ثَبَتَ الشَّيْءُ ثَبَتَ بِلَوَازِمِهِ kaidesince, şöyle bir hakikat fikre göründü ki:

Madem bütün âlemlerin Rabbi, insanları muhatab ittihaz edip, umum mevcudatla konuşur ve şu Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o hitab-ı izzeti, nev'-i beşere belki umum zîruha ve zîşuura tebliğ ediyor. İşte bütün mazi ve müstakbel, zaman-ı hazır hükmüne geçti; bütün nev'-i beşer bir mecliste, safları muhtelif bir cemaat şeklinde olarak; o hitab, o suretle onlara ediliyor. O vakit herbir âyât-ı Kur'aniye; gayet haşmetli ve vüs'atli bir makamdan, gayet kesretli ve muhtelif ve ehemmiyetli muhatabından, nihayetsiz azamet ve celal sahibi Mütekellim-i Ezelî'den ve makam-ı mahbubiyet-i uzma sahibi Tercüman-ı Âlîşanından aldığı bir kuvvet, ulviyet, cezalet ve belâgat içinde; parlak, hem pek parlak bir nur-u i'cazı içinde gördüm. O vakit, değil umum Kur'an; ya bir sure, yahut bir âyet, belki herbir kelimesi birer mu'cize hükmüne geçti: "Elhamdülillahi alâ nur-il iman ve-l Kur'an" dedim. O ayn-ı hakikat olan hayalden "Na'büdü" nun'una girdiğim gibi çıktım ve anladım ki: Kur'anın değil âyetleri, kelimeleri, belki Nun-u Na'büdü gibi bazı harfleri dahi mühim hakikatların nurlu anahtarlarıdır.

Kalb ve hayal, o Nun-u Na'büdü'den çıktıktan sonra, akıl karşılarına çıktı, dedi: "Ben de hisse isterim. Sizin gibi uçamam. Ayaklarım delildir, hüccettir. Aynı نَعْبُدُ ve نَسْتَعِينُ de, Mabud ve Müstean olan Hâlık'a giden yolu göstermek lâzımdır ki, sizin ile gelebileyim." O vakit kalbe şöyle geldi ki: De o mütehayyir akla:

Bak kâinattaki bütün mevcudata; zîhayat olsun, camid olsun, kemal-i itaat ve intizam ile vazife suretinde ubudiyetleri var. Bir kısmı şuursuz, hissiz oldukları halde, gayet şuurkârane, intizamperverane ve ubudiyetkârane

vazife görüyorlar. Demek bir Mabud-u Bilhak ve bir Âmir-i Mutlak vardır ki, bunları ibadete sevkedip istihdam ediyor.

Hem bak, bütün mevcudata, hususan zîhayat olanlara.. herbirinin gayet kesretli ve gayet mütenevvi' ihtiyacatı var ve vücud ve bekasına lâzım pek kesretli, muhtelif matlubları var; en küçüğüne elleri ulaşmaz, kudretleri yetişmez. Halbuki o hadsiz matlabları, ummadığı yerden, vakt-i münasibde, muntazaman onların ellerine veriliyor ve bilmüşahede görünüyor.

İşte şu mevcudatın bu hadsiz fakr u ihtiyacatı ve bu fevkalâde ianat-ı gaybiye ve imdadat-ı Rahmaniye bilbedahe gösterir ki: Bir Ganiyy-i Mutlak ve Kerim-i Mutlak ve Kadîr-i Mutlak olan bir hâmi ve râzıkları vardır ki, herşey ve her zîhayat ondan istiane eder, meded bekliyor. Manen اِيَّاكَ نَسْتَعِينُ der. O vakit akıl, "Âmennâ ve saddaknâ" dedi.

Yedinci Nükte: Sonra o halde اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ dediğim vakit, baktım ki: Mazi tarafına göçüp giden kafile-i beşer içinde gayet nuranî, parlak enbiya, sıddıkîn, şüheda, evliya, sâlihîn kafilelerini gördüm ki, istikbal zulümatını dağıtıp, ebede giden yolda bir cadde-i kübra-yı müstakimde gidiyorlar. Bu kelime beni o kafileye iltihak etmek için yol gösteriyor, belki iltihak ettiriyor. Birden, fesübhanallah dedim. Zulümat-ı istikbali tenvir eden ve kemal-i selâmetle giden bu nuranî kafile-i uzmaya iltihak etmemek, ne kadar hasaret ve helâket olduğunu zerre mikdar şuuru olan bilmesi lâzım. Acaba bid'aları icad etmekle o kafile-i uzmadan inhiraf eden; nereden nur bulabilir, hangi yoldan gidebilir?

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, rehberimiz ferman etmiş ki: كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ وَكُلُّ ضَلاَلَةٍ فِى النَّارِ Acaba bu ferman-ı kat'îye karşı ülema-üs sû' tabirine lâyık bazı bedbahtlar hangi maslahatı buluyorlar, hangi fetvayı veriyorlar ki; lüzumsuz, zararlı bir surette şeair-i İslâmiyenin bedihiyatına karşı geliyorlar; tebdili kabil görüyorlar? Olsa olsa, muvakkat bir cilve-i manadan gelen bir intibah-ı muvakkat, o ülema-i sû'u aldatmıştır. Meselâ:

Nasılki bir hayvanın veyahut bir meyvenin derisi soyulsa, muvakkat bir zarafet gösterir; fakat az bir zamanda o zarif et ve o güzel meyve, o yabanî ve paslı ve kesif ve ârızî deri altında siyahlanır, taaffün eder. Öyle de şeair-i İslâmiyedeki tabirat-ı Nebeviye ve İlahiye, hayatdar ve sevabdar bir cild, bir deri hükmündedir. Onların soyulmasıyla, maânîdeki bir nuraniyet, muvakkaten çıplak -bir derece- görünür; fakat cildden cüda olmuş bir meyve gibi, o mübarek manaların ruhları uçar, zulmetli kalb ve kafalarda beşerî postunu bırakıp gider.. nur uçar, dumanı kalır. Her ne ise…

Sekizinci Nükte: Buna dair bir düstur-u hakikatı beyan etmek lâzım. Şöyle ki:

Nasıl "hukuk-u şahsiye" ve bir nevi hukukullah sayılan "hukuk-u umumiye" namıyla iki nevi hukuk var; öyle de: Mesail-i şer'iyede bir kısım mesail, eşhasa taalluk eder; bir kısım, umuma, umumiyet itibariyle taalluk eder ki; onlara "Şeair-i İslâmiye" tabir edilir. Bu şeairin umuma taalluku cihetiyle umum onda hissedardır. Umumun rızası olmazsa onlara ilişmek, umumun hukukuna tecavüzdür. O şeairin en cüz'îsi (sünnet kabîlinden bir mes'elesi) en büyük bir mes'ele hükmünde nazar-ı ehemmiyettedir. Doğrudan doğruya umum âlem-i İslâma taalluk ettiği gibi; Asr-ı Saadetten şimdiye kadar bütün eazım-ı İslâmın bağlandığı o nuranî zincirleri koparmaya, tahrib ve tahrif etmeye çalışanlar ve yardım edenler düşünsünler ki, ne kadar dehşetli bir hataya düşüyorlar. Ve zerre miktar şuurları varsa, titresinler!..

Dokuzuncu Nükte: Mesail-i şeriattan bir kısmına "taabbüdî" denilir; aklın muhakemesine bağlı değildir; emrolduğu için yapılır. İlleti, emirdir.

Bir kısmına "makul-ül mana" tabir edilir. Yani: Bir hikmet ve bir maslahatı var ki, o hükmün teşriine müreccih olmuş; fakat sebeb ve illet değil. Çünki hakikî illet, emir ve nehy-i İlahîdir.

Şeairin taabbüdî kısmı; hikmet ve maslahat onu tağyir edemez, taabbüdîlik ciheti tereccuh ediyor, ona ilişilmez.

Yüzbin maslahat gelse onu tağyir edemez. Öyle de: “Şeairin faidesi, yalnız malûm mesalihtir.” denilmez ve öyle bilmek hatadır. Belki o maslahatlar ise, çok hikmetlerinden bir faidesi olabilir. Meselâ biri dese: “Ezanın hikmeti, müslümanları namaza çağırmaktır; şu halde bir tüfenk atmak kâfidir.” Halbuki o divane bilmez ki, binler maslahat-ı ezaniye içinde o bir maslahattır. Tüfenk sesi, o maslahatı verse; acaba nev’-i beşer namına, yahut o şehir ahalisi namına, hilkat-i kâinatın netice-i uzması ve nev’-i beşerin netice-i hilkati olan ilân-ı tevhid ve rububiyet-i İlahiyeye karşı izhar-ı ubudiyete vasıta olan ezanın yerini nasıl tutacak?

Elhasıl: Cehennem lüzumsuz değil; çok işler var ki, bütün kuvvetiyle “Yaşasın Cehennem!” der. Cennet dahi ucuz değildir, mühim fiat ister. لاَ يَسْتَوِى اَصْحَابُ النَّارِ وَاَصْحَابُ الْجَنَّةِ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ilh...

* * *

İkinci Risale olan İkinci Kısım

Ramazan-ı Şerife dairdir

[Birinci kısmın âhirinde şeair-i İslâmiyeden bir nebze bahsedildiğinden şeairin içinde en parlak ve muhteşem olan Ramazan-ı Şerife dair olan bu ikinci kısımda, bir kısım hikmetleri zikredilecektir. Bu İkinci Kısım, Ramazan-ı Şerifin pek çok hikmetlerinden dokuz hikmeti beyan eden “Dokuz Nükte”dir.]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِى اُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَ بَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَ الْفُرْقَانِ

Birinci Nükte: Ramazan-ı Şerifteki savm, İslâmiyetin erkân-ı hamsesinin birincilerindendir. Hem şeair-i

İslâmiyenin a’zamlarındandır.

İşte Ramazan-ı Şerifteki orucun çok hikmetleri; hem Cenab-ı Hakk’ın rububiyetine, hem insanın hayat-ı içtimaiyesine, hem hayat-ı şahsiyesine, hem nefsin terbiyesine, hem niam-ı İlahiyenin şükrüne bakar hikmetleri var.

Cenab-ı Hakk’ın rububiyeti noktasında orucun çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Cenab-ı Hak zemin yüzünü bir sofra-i nimet suretinde halkettiği ve bütün enva’-ı nimeti o sofrada مِنْ حَيْثُ لاَ يَحْتَسِبُ bir tarzda o sofraya dizdiği cihetle, kemal-i rububiyetini ve rahmaniyet ve rahîmiyetini o vaziyetle ifade ediyor. İnsanlar gaflet perdesi altında ve esbab dairesinde o vaziyetin ifade ettiği hakikatı tam göremiyor, bazan unutuyor. Ramazan-ı Şerifte ise, ehl-i iman birden muntazam bir ordu hükmüne geçer. Sultan-ı Ezelî’nin ziyafetine davet edilmiş bir surette akşama yakın “Buyurunuz!” emrini bekliyorlar gibi bir tavr-ı ubudiyetkârane göstermeleri, o şefkatli ve haşmetli ve külliyetli rahmaniyete karşı, vüs’atli ve azametli ve intizamlı bir ubudiyetle mukabele ediyorlar. Acaba böyle ulvî ubudiyete ve şeref-i keramete iştirak etmeyen insanlar insan ismine lâyık mıdırlar?

İkinci Nükte: Ramazan-ı Mübareğin savmı, Cenab-ı Hakk’ın nimetlerinin şükrüne baktığı cihetle, çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki: Birinci Söz’de denildiği gibi, bir padişahın matbahından bir tablacının getirdiği taamlar bir fiat ister. Tablacıya bahşiş verildiği halde, çok kıymetdar olan o nimetleri kıymetsiz zannedip onu in’am edeni tanımamak nihayet derecede bir belâhet olduğu gibi, Cenab-ı Hak hadsiz enva’-ı nimetini nev’-i beşere zemin yüzünde neşretmiş. Ona mukabil, o nimetlerin fiatı olarak, şükür istiyor. O nimetlerin zahirî esbabı ve ashabı, tablacı hükmündedirler. O tablacılara bir fiat veriyoruz, onlara minnetdar oluyoruz; hattâ müstehak olmadıkları pek çok fazla hürmet ve teşekkürü ediyoruz. Halbuki Mün’im-i Hakikî, o esbabdan hadsiz derecede o nimet vasıtasıyla

şükre lâyıktır. İşte ona teşekkür etmek; o nimetleri doğrudan doğruya ondan bilmek, o nimetlerin kıymetini takdir etmek ve o nimetlere kendi ihtiyacını hissetmekle olur.

İşte Ramazan-ı Şerif'teki oruç, hakikî ve hâlis, azametli ve umumî bir şükrün anahtarıdır. Çünki sair vakitlerde mecburiyet tahtında olmayan insanların çoğu, hakikî açlık hissetmedikleri zaman, çok nimetlerin kıymetini derk edemiyor. Kuru bir parça ekmek, tok olan adamlara, hususan zengin olsa, ondaki derece-i nimet anlaşılmıyor. Halbuki iftar vaktinde o kuru ekmek, bir mü'minin nazarında çok kıymetdar bir nimet-i İlahiye olduğuna kuvve-i zaikası şehadet eder. Padişahtan tâ en fukaraya kadar herkes, Ramazan-ı Şerifte o nimetlerin kıymetlerini anlamakla bir şükr-ü manevîye mazhar olur. Hem gündüzdeki yemekten memnuiyeti cihetiyle; "O nimetler benim mülküm değil. Ben bunların tenavülünde hür değilim; demek başkasının malıdır ve in'amıdır. Onun emrini bekliyorum." diye nimeti nimet bilir; bir şükr-ü manevî eder. İşte bu suretle oruç, çok cihetlerle hakikî vazife-i insaniye olan şükrün anahtarı hükmüne geçer.

Üçüncü Nükte: Oruç, hayat-ı içtimaiye-i insaniyeye baktığı cihetle çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki: İnsanlar, maişet cihetinde muhtelif bir surette halkedilmişler. Cenab-ı Hak o ihtilafa binaen, zenginleri fukaraların muavenetine davet ediyor. Halbuki zenginler, fukaranın acınacak acı hallerini ve açlıklarını, oruçtaki açlıkla tam hissedebilirler. Eğer oruç olmazsa, nefisperest çok zenginler bulunabilir ki, açlık ve fakirlik ne kadar elîm ve onlar şefkate ne kadar muhtaç olduğunu idrak edemez. Bu cihette insaniyetteki hemcinsine şefkat ise, şükr-ü hakikînin bir esasıdır. Hangi ferd olursa olsun, kendinden bir cihette daha fakiri bulabilir. Ona karşı şefkate mükelleftir. Eğer nefsine açlık çektirmek mecburiyeti olmazsa, şefkat vasıtasıyla muavenete mükellef olduğu

ihsanı ve yardımı yapamaz; yapsa da tam olamaz. Çünki hakikî o haleti kendi nefsinde hissetmiyor.

Dördüncü Nükte: Ramazan-ı Şerifteki oruç, nefsin terbiyesine baktığı cihetindeki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki: Nefis, kendini hür ve serbest ister ve öyle telakki eder. Hattâ mevhum bir rububiyet ve keyfemayeşa hareketi, fıtrî olarak arzu eder. Hadsiz nimetlerle terbiye olunduğunu düşünmek istemiyor. Hususan dünyada servet ve iktidarı da varsa, gaflet dahi yardım etmiş ise; bütün bütün gasıbane, hırsızcasına nimet-i İlahiyeyi hayvan gibi yutar.

İşte Ramazan-ı Şerifte en zenginden en fakire kadar herkesin nefsi anlar ki: Kendisi mâlik değil, memluktür; hür değil, abddir. Emir olunmazsa en âdi ve en rahat şeyi de yapamaz, elini suya uzatamaz diye mevhum rububiyeti kırılır, ubudiyeti takınır, hakikî vazifesi olan şükre girer.

Beşinci Nükte: Ramazan-ı Şerifin orucu, nefsin tehzib-i ahlâkına ve serkeşane muamelelerinden vazgeçmesi cihetine baktığı noktasındaki çok hikmetlerinden birisi şudur ki: Nefs-i insaniye gafletle kendini unutuyor. Mahiyetindeki hadsiz aczi, nihayetsiz fakrı, gayet derecedeki kusurunu göremez ve görmek istemez. Hem ne kadar zaîf ve zevale maruz ve musibetlere hedef bulunduğunu ve çabuk bozulur dağılır et ve kemikten ibaret olduğunu düşünmez. Âdeta polattan bir vücudu var gibi, lâyemutane kendini ebedî tahayyül eder gibi dünyaya saldırır. Şedid bir hırs ve tama' ile ve şiddetli alâka ve muhabbet ile dünyaya atılır. Her lezzetli ve menfaatli şeylere bağlanır. Hem kendini kemal-i şefkatle terbiye eden Hâlıkını unutur. Hem netice-i hayatını ve hayat-ı uhreviyesini düşünmez; ahlâk-ı seyyie içinde yuvarlanır.

İşte Ramazan-ı Şerifteki oruç; en gafillere ve mütemerridlere, za'fını ve aczini ve fakrını ihsas ediyor. Açlık vasıtasıyla midesini düşünüyor. Midesindeki ihtiyacını anlar. Zaîf vücudu, ne derece çürük olduğunu hatırlıyor. Ne derece merhamete ve şefkate muhtaç olduğunu derk eder.

Nefsin firavunluğunu bırakıp, kemal-i acz ve fakr ile dergâh-ı İlahiyeye ilticaya bir arzu hisseder ve bir şükr-ü manevî eliyle rahmet kapısını çalmağa hazırlanır. Eğer gaflet kalbini bozmamış ise…

Altıncı Nükte: Ramazan-ı Şerifin sıyamı, Kur'an-ı Hakîm'in nüzulüne baktığı cihetle ve Ramazan-ı Şerif, Kur'an-ı Hakîm'in en mühim zaman-ı nüzulü olduğu cihetindeki çok hikmetlerinden birisi şudur ki: Kur'an-ı Hakîm, madem Şehr-i Ramazan'da nüzul etmiş; o Kur'anın zaman-ı nüzulünü istihzar ile o semavî hitabı hüsn-ü istikbal etmek için Ramazan-ı Şerifte nefsin hacat-ı süfliyesinden ve malayaniyat hâlattan tecerrüd ve ekl ü şürbün terkiyle melekiyet vaziyetine benzemek ve bir surette o Kur'anı yeni nâzil oluyor gibi okumak ve dinlemek ve ondaki hitabat-ı İlahiyeyi güya geldiği ân-ı nüzulünde dinlemek ve o hitabı Resul-i Ekrem (A.S.M.)dan işitiyor gibi dinlemek, belki Hazret-i Cebrail'den, belki Mütekellim-i Ezelî'den dinliyor gibi bir kudsî halete mazhar olur. Ve kendisi tercümanlık edip başkasına dinlettirmek ve Kur'anın hikmet-i nüzulünü bir derece göstermektir.

Evet Ramazan-ı Şerifte güya âlem-i İslâm bir mescid hükmüne geçiyor; öyle bir mescid ki, milyonlarla hâfızlar, o mescid-i ekberin kûşelerinde o Kur'anı, o hitab-ı semavîyi Arzlılara işittiriyorlar. Her Ramazan شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِى اُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ âyetini, nuranî parlak bir tarzda gösteriyor. Ramazan, Kur'an ayı olduğunu isbat ediyor. O cemaat-ı uzmanın sair efradları, bazıları huşu' ile o hâfızları dinlerler. Diğerleri, kendi kendine okurlar. Şöyle bir vaziyetteki bir mescid-i mukaddeste, nefs-i süflînin hevesatına tâbi' olup, yemek içmek ile o vaziyet-i nuranîden çıkmak ne kadar çirkin ise ve o mesciddeki cemaatın manevî nefretine ne kadar hedef ise; öyle de Ramazan-ı Şerifte ehl-i sıyama muhalefet edenler de, o derece umum o âlem-i İslâmın manevî nefretine ve tahkirine hedeftir.

Yedinci Nükte: Ramazanın sıyamı, dünyada âhiret için ziraat ve ticaret etmeğe gelen nev'-i insanın kazancına

baktığı cihetteki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki: Ramazan-ı Şerifte sevab-ı a'mal, bire bindir. Kur'an-ı Hakîm'in nass-ı hadîs ile herbir harfinin on sevabı var; on hasene sayılır, on meyve-i Cennet getirir. Ramazan-ı Şerifte herbir harfin, on değil bin ve Âyet-ül Kürsî gibi âyetlerin herbir harfi binler ve Ramazan-ı Şerifin Cum'alarında daha ziyadedir. Ve Leyle-i Kadir'de otuzbin hasene sayılır. Evet herbir harfi otuzbin bâki meyveler veren Kur'an-ı Hakîm, öyle bir nuranî şecere-i tûbâ hükmüne geçiyor ki; milyonlarla o bâki meyveleri, Ramazan-ı Şerif'te mü'minlere kazandırır. İşte gel, bu kudsî, ebedî, kârlı ticarete bak, seyret ve düşün ki: Bu hurufatın kıymetini takdir etmeyenler ne derece hadsiz bir hasarette olduğunu anla!

İşte Ramazan-ı Şerif âdeta bir âhiret ticareti için gayet kârlı bir meşher, bir pazardır. Ve uhrevî hasılât için, gayet münbit bir zemindir. Ve neşvünema-i a'mal için, bahardaki mâh-i Nisandır. Saltanat-ı rububiyet-i İlahiyeye karşı ubudiyet-i beşeriyenin resm-i geçit yapmasına en parlak, kudsî bir bayram hükmündedir. Ve öyle olduğundan, yemek-içmek gibi nefsin gafletle hayvanî hacatına ve malayani ve hevaperestane müştehiyata girmemek için oruçla mükellef olmuş. Güya muvakkaten hayvaniyetten çıkıp melekiyet vaziyetine veyahut âhiret ticaretine girdiği için, dünyevî hacatını muvakkaten bırakmakla, uhrevî bir adam ve tecessüden tezahür etmiş bir ruh vaziyetine girerek; savmı ile, Samediyete bir nevi âyinedarlık etmektir. Evet Ramazan-ı Şerif; bu fâni dünyada, fâni ömür içinde ve kısa bir hayatta bâki bir ömür ve uzun bir hayat-ı bâkiyeyi tazammun eder, kazandırır.

Evet bir tek Ramazan, seksen sene bir ömür semeratını kazandırabilir. Leyle-i Kadir ise, nass-ı Kur'an ile bin aydan daha hayırlı olduğu bu sırra bir hüccet-i katıadır. Evet nasılki bir padişah, müddet-i saltanatında belki her senede, ya cülûs-u hümayûn namıyla veyahut başka bir şaşaalı cilve-i saltanatına mazhar bazı günleri bayram yapar. Raiyetini, o günde umumî kanunlar dairesinde değil; belki hususî

ihsanatına ve perdesiz huzuruna ve has iltifatına ve fevkalâde icraatına ve doğrudan doğruya lâyık ve sadık milletini, has teveccühüne mazhar eder. Öyle de: Ezel ve Ebed Sultanı olan yirmisekiz bin âlemin Padişah-ı Zülcelal'i; o yirmisekiz bin âleme bakan, teveccüh eden ferman-ı âlîşanı olan Kur'an-ı Hakîm'i Ramazan-ı Şerifte inzal eylemiş. Elbette o Ramazan, mahsus bir bayram-ı İlahî ve bir meşher-i Rabbanî ve bir meclis-i ruhanî hükmüne geçmek, mukteza-yı hikmettir. Madem Ramazan o bayramdır; elbette bir derece, süflî ve hayvanî meşagilden insanları çekmek için oruca emredilecek. Ve o orucun ekmeli ise: Mide gibi bütün duyguları; gözü, kulağı, kalbi, hayali, fikri gibi cihazat-ı insaniyeye dahi bir nevi oruç tutturmaktır. Yani: Muharremattan, malayaniyattan çekmek ve her birisine mahsus ubudiyete sevketmektir. Meselâ: Dilini yalandan, gıybetten ve galiz tabirlerden ayırmakla ona oruç tutturmak. Ve o lisanı, tilavet-i Kur'an ve zikir ve tesbih ve salavat ve istiğfar gibi şeylerle meşgul etmek... Meselâ: Gözünü nâmahreme bakmaktan ve kulağını fena şeyleri işitmekten men'edip, gözünü ibrete ve kulağını hak söz ve Kur'an dinlemeğe sarfetmek gibi sair cihazata da bir nevi oruç tutturmaktır. Zâten mide en büyük bir fabrika olduğu için, oruç ile ona ta'til-i eşgal ettirilse, başka küçük tezgâhlar kolayca ona ittiba ettirilebilir.

Sekizinci Nükte: Ramazan-ı Şerif, insanın hayat-ı şahsiyesine baktığı cihetindeki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

İnsana en mühim bir ilâç nev'inden maddî ve manevî bir perhizdir ve tıbben bir hımyedir ki: İnsanın nefsi, yemek içmek hususunda keyfemayeşa hareket ettikçe, hem şahsın maddî hayatına tıbben zarar verdiği gibi; hem helâl-haram demeyip rast gelen şeye saldırmak, âdeta manevî hayatını da zehirler. Daha kalbe ve ruha itaat etmek, o nefse güç gelir. Serkeşane dizginini eline alır. Daha insan ona binemez, o insana biner. Ramazan-ı Şerifte oruç vasıtasıyla bir nevi perhize alışır; riyazete çalışır ve emir dinlemeyi

öğrenir. Bîçare zaîf mideye de, hazımdan evvel yemek yemek üzerine doldurmak ile hastalıkları celbetmez. Ve emir vasıtasıyla helâli terkettiği cihetle, haramdan çekinmek için akıl ve şeriattan gelen emri dinlemeğe kabiliyet peyda eder. Hayat-ı maneviyeyi bozmamağa çalışır.

Hem insanın ekseriyet-i mutlakası açlığa çok defa mübtela olur. Sabır ve tahammül için bir idman veren açlık, riyazete muhtaçtır. Ramazan-ı Şerifteki oruç onbeş saat, sahursuz ise yirmidört saat devam eden bir müddet-i açlığa sabır ve tahammül ve bir riyazettir ve bir idmandır. Demek, beşerin musibetini ikileştiren sabırsızlığın ve tahammülsüzlüğün bir ilâcı da oruçtur.

Hem o mide fabrikasının çok hademeleri var. Hem onunla alâkadar çok cihazat-ı insaniye var. Nefis, eğer muvakkat bir ayın gündüz zamanında ta'til-i eşgal etmezse; o fabrikanın hademelerinin ve o cihazatın hususî ibadetlerini onlara unutturur, kendiyle meşgul eder, tahakkümü altında bırakır. O sair cihazat-ı insaniyeyi de, o manevî fabrika çarklarının gürültüsü ve dumanlarıyla müşevveş eder. Nazar-ı dikkatlerini daima kendine celbeder. Ulvî vazifelerini muvakkaten unutturur. Ondandır ki; eskiden beri çok ehl-i velayet, tekemmül için riyazete, az yemek ve içmeğe kendilerini alıştırmışlar. Fakat Ramazan-ı Şerif orucuyla o fabrikanın hademeleri anlarlar ki; sırf o fabrika için yaratılmamışlar. Ve sair cihazat, o fabrikanın süflî eğlencelerine bedel, Ramazan-ı Şerifte melekî ve ruhanî eğlencelerde telezzüz ederler, nazarlarını onlara dikerler. Onun içindir ki; Ramazan-ı Şerifte mü'minler, derecatına göre ayrı ayrı nurlara, feyizlere, manevî sürurlara mazhar oluyorlar. Kalb ve ruh, akıl, sır gibi letaifin o mübarek ayda oruç vasıtasıyla çok terakkiyat ve tefeyyüzleri vardır. Midenin ağlamasına rağmen, onlar masumane gülüyorlar.

Dokuzuncu Nükte: Ramazan-ı Şerifin orucu, doğrudan doğruya nefsin mevhum rububiyetini kırmak ve aczini

göstermekle ubudiyetini bildirmek cihetindeki hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Nefis Rabbisini tanımak istemiyor, firavunane kendi rububiyet istiyor. Ne kadar azablar çektirilse, o damar onda kalır. Fakat açlıkla o damarı kırılır. İşte Ramazan-ı Şerifteki oruç doğrudan doğruya nefsin firavunluk cephesine darbe vurur, kırar. Aczini, za'fını, fakrını gösterir. Abd olduğunu bildirir.

Hadîsin rivayetlerinde vardır ki: Cenab-ı Hak nefse demiş ki: "Ben neyim, sen nesin?" Nefis demiş: "Ben benim, sen sensin!" Azab vermiş, Cehennem'e atmış, yine sormuş. Yine demiş: "Ene ene, ente ente." Hangi nevi azabı vermiş, enaniyetten vazgeçmemiş. Sonra açlık ile azab vermiş, yani aç bırakmış. Yine sormuş: "Men ene vema ente?" Nefis demiş: اَنْتَ رَبِّى الرَّحِيمُ وَاَنَا عَبْدُكَ الْعَاجِزُ Yani: "Sen benim Rabb-i Rahîm'imsin, ben senin âciz bir abdinim."

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلاَةً تَكُونُ لَكَ رِضَاءً وَ لِحَقِّهِ اَدَاءً بِعَدَدِ ثَوَابِ قِرَائَةِ حُرُوفِ الْقُرْآنِ فِى شَهْرِ رَمَضَانَ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ سَلِّمْ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلاَمٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ آمِينَ

* * *

İtizar: Şu ikinci kısım, kırk dakikada sür'atle yazılmasından, ben ve müsvedde yazan kâtib ikimiz de hasta olduğumuzdan, elbette içinde müşevveşiyet ve kusur bulunacaktır. Nazar-ı müsamaha ile bakmalarını ihvanlarımızdan bekleriz. Münasib gördüklerini tashih edebilirler.

Üçüncü Risale olan Üçüncü Kısım

[Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın ikiyüz aksam-ı i'caziyesinden nakşî bir kısmını gösterecek bir tarzda, Kur'an-ı

Azîmüşşan'ı, Hâfız Osman hattıyla taayyün eden ve Âyet-i Müdayene mikyas tutulan sahifeleri ve Sure-i İhlas vâhid-i kıyasî tutulan satırları muhafaza etmekle beraber, o nakş-ı i'cazı göstermek tarzında bir Kur'an yazmağa dair mühim bir niyetimi; hizmet-i Kur'andaki kardeşlerimin nazarlarına arzedip meşveret etmek ve onların fikirlerini istimzac etmek ve beni ikaz etmek için şu kısmı yazdım, onlara müracaat ediyorum. Şu üçüncü kısım "Dokuz Mes'ele"dir.]

Birinci Mes'ele: Kur'an-ı Azîmüşşan'ın enva'-ı i'cazı kırka baliğ olduğu, İ'caz-ı Kur'an namındaki Yirmibeşinci Söz'de bürhanlarıyla isbat edilmiş. Bazı enva'ı tafsilen, bir kısmı icmalen muannidlere karşı dahi gösterilmiş.

Hem Kur'anın i'cazı, tabakat-ı insaniyede kırk tabakaya karşı ayrı ayrı i'cazını gösterdiği, Ondokuzuncu Mektub'un Onsekizinci İşaretinde beyan edilmiş ve o tabakatın on kısmının ayrı ayrı hisse-i i'caziyelerini isbat etmiş. Sair otuz tabaka-i âher, ehl-i velayetin muhtelif meşrebler ashabına ve ulûm-u mütenevvianın ayrı ayrı ashablarına ayrı ayrı i'cazını gösterdiğini, onların ilmelyakîn, aynelyakîn, hakkalyakîn derecesinde Kur'an hak Kelâmullah olduğunu, iman-ı tahkikîleri göstermişler. Demek herbiri, ayrı ayrı bir tarzda bir vech-i i'cazını görmüşler. Evet ehl-i marifet bir velinin fehmettiği i'caz ile, ehl-i aşk bir velinin müşahede ettiği cemal-i i'caz bir olmadığı gibi; muhtelif meşaribe göre cemal-i i'cazın cilveleri değişir. Bir İlm-i Usûl-üd Din allâmesinin ve bir imamının gördüğü vech-i i'caz ile füruat-ı şeriattaki bir müçtehidin gördüğü vech-i i'caz bir değil ve hâkeza... Bunların tafsilen ayrı ayrı vücuh-u i'cazını göstermek elimden gelmiyor. Havsalam dardır, ihata edemiyor; nazarım kısadır, göremiyor. Onun için yalnız on tabaka beyan edilmiş, mütebâkisi icmalen işaret edilmiş. Şimdi o tabakalardan iki tabaka, Mu'cizat-ı Ahmediye Risalesinde çok izaha muhtaç iken, o vakit pek noksan kalmıştı.

Birinci Tabaka: "Kulaklı tabaka" tabir ettiğimiz âmî avam; yalnız kulak ile Kur'anı dinler, kulak vasıtasıyla

i’cazını anlar. Yani der: “Bu işittiğim Kur’an, başka kitablara benzemez. Ya bütününün altında olacak veya bütününün fevkınde olacak. Umumun altındaki şık ise kimse diyemez ve dememiş, şeytan dahi diyemez. Öyle ise, umumun fevkındedir.” İşte bu kadar icmal ile Onsekizinci İşaret’te yazılmıştı. Sonra onu izah için Yirmialtıncı Mektub’un “Hüccet-ül Kur’an Alâ Hizb-iş Şeytan” namındaki Birinci Mebhası, o tabakanın i’cazdaki fehmini tasvir ve isbat eder.

İkinci Tabaka: Gözlü tabakasıdır. Yani: Âmi avamdan veyahut aklı gözüne inmiş maddiyyunlar tabakasına karşı, Kur’anın göz ile görünecek bir işaret-i i’caziyesi bulunduğu, Onsekizinci İşaret’te dava edilmiş. Ve o davayı tenvir ve isbat etmek için, çok izaha lüzum vardı. Şimdi anladığımız mühim bir hikmet-i Rabbaniye cihetiyle o izah verilmedi. Pek cüz’î birkaç cüz’iyatına işaret edilmişti. Şimdi o hikmetin sırrı anlaşıldı ve te’hiri daha evlâ olduğuna kat’î kanaatımız geldi. Şimdi o tabakanın fehmini ve zevkini teshil etmek için; kırk vücuh-u i’cazdan göz ile görülen bir vechini, bir Kur’anı yazdırdık ki o yüzü göstersin.

(Bu üçüncü kısmın mütebâki mes’eleleri ile Dördüncü Kısım tevafukata dair olduğu için; tevafukata dair olan fihriste ile iktifa edilerek, burada yazılmamışlardır. Yalnız Dördüncü Kısma ait bir ihtar ile Üçüncü Nükte yazılmıştır.)

İHTAR: Lafz-ı Resuldeki nükte-i azîmenin beyanında yüzaltmış âyet yazıldı. İşbu âyetlerin hâsiyeti pek azîm olmakla beraber; mana cihetiyle birbirini isbat ve tekmil ettiğinden, çok manidar olduğu için, muhtelif âyâtı hıfzetmek veya okumak arzusunda bulunanlara bir hizb-i Kur’anî olduğu gibi; Kur’an kelimesindeki nükte-i azîmenin beyanında, altmışdokuz âyât-ı azîmenin derece-i belâgatı pek fevkalâde ve kuvvet-i cezaleti pek ulvîdir. Bu da ikinci bir hizb-i Kur’anî olarak ihvana tavsiye edilir. Yalnız Kur’an kelimesi, yedi silsile-i Kur’anda mevcud olup, umum o kelimeyi tutmuş, hariç iki kalmış. O iki de kıraat manasında olduğundan; o huruc, nükteye kuvvet vermiştir. Resul lafzı ise o kelime ile en ziyade münasebetdar sureler içinde

Sure-i Muhammed ile Sure-i Fetih olduğundan, o iki sureden çıkan silsilelere hasrettiğimizden, hariç kalan Resul lafzı şimdilik dercedilmemiştir. Vakit müsaade etse, bundaki esrar yazılacaktır inşâallah.

Üçüncü Nükte: "Dört Nükte"dir.

Birinci Nükte: Lafzullah, mecmu'-u Kur'anda ikibin sekizyüz altı defa zikredilmiştir. Bismillah'takilerle beraber Lafz-ı Rahman, yüz ellidokuz defa; Lafz-ı Rahîm, ikiyüz yirmi; Lafz-ı Gafur, altmışbir; Lafz-ı Rab, sekizyüz kırkaltı; Lafz-ı Hakîm, seksenaltı; Lafz-ı Alîm, yüzyirmialtı; Lafz-ı Kadîr, otuzbir; Lâ İlahe İllâ Hu'daki Hu, yirmialtı defa zikredilmiştir. [27](Haşiye) Lafzullah adedinde çok esrar ve nükteler var. Ezcümle: Lafzullah ve Rab'dan sonra en ziyade zikredilen Rahman, Rahîm, Gafur ve Hakîm ile beraber Lafzullah, Kur'an âyetlerinin nısfıdır. Hem Lafzullah ve Allah lafzı yerinde zikredilen Lafz-ı Rab ile beraber, yine nısfıdır. Çendan Rab lafzı sekizyüz kırkaltı defa zikredilmiş, fakat dikkat edilse, beşyüz küsuru Allah lafzı yerinde zikredilmiş, ikiyüz küsuru öyle değildir.

Hem Allah, Rahman, Rahîm, Alîm ve Lâ İlahe İllâ Hu'daki Hu adediyle beraber yine nısfıdır. Fark yalnız dörttür. Ve Hu yerinde Kadîr ile beraber, yine mecmu'-u âyâtın nısfıdır. Fark dokuzdur. Lafz-ı Celal'in mecmuundaki nükteler çoktur. Yalnız şimdilik bu nükte ile iktifa ediyoruz.

İkinci Nükte: Sureler itibariyledir. Onun dahi çok nükteleri var. Bir intizam, bir kasd ve bir iradeyi gösterir bir tarzda tevafukatı vardır.

Sure-i Bakara'da, âyâtın adediyle Lafz-ı Celal'in adedi birdir. Fark dörttür ki, Allah lafzı yerinde dört Hu lafzı var. Meselâ: Lâ İlahe İllâ Hu'daki Hu gibi. Onunla muvafakat tamam olur. Âl-i İmran'da yine âyâtıyla Lafz-ı Celal tevafuktadır, müsavidirler. Yalnız Lafz-ı Celal, ikiyüz dokuzdur, âyet ikiyüzdür. Fark dokuzdur. Böyle meziyat-ı kelâmiyede ve belâgat nüktelerinde küçük farklar zarar vermez, takribî tevafukat kâfidir. Sure-i Nisa, Maide, En'am

üçünün mecmu'-u âyetleri, mecmuundaki Lafz-ı Celal'in adedine tevafuktadır. Âyetlerin adedi dörtyüz altmışdört, Lafz-ı Celal'in adedi dörtyüz altmışbir; Bismillah'taki Lafzullah ile beraber tam tevafuktadır. Hem meselâ: Baştaki beş surenin Lafz-ı Celal adedi; Sure-i A'raf, Enfal, Tevbe, Yunus, Hud'daki Lafz-ı Celal adedinin iki mislidir. Demek bu âhirdeki beş, evvelki beşin nısfıdır. Sonra gelen Sure-i Yusuf, Ra'd, İbrahim, Hicr, Nahl surelerindeki Lafz-ı Celal adedi, o nısfın nısfıdır. Sonra Sure-i İsra, Kehf, Meryem, Tâhâ, Enbiya,

Hacc; [28](Haşiye) o nısfın nısfının nısfıdır. Sonra gelen beşer beşer, takriben o nisbetle gidiyor; yalnız bazı küsuratla fark var. Öyle farklar, böyle makam-ı hitabîde zarar vermez. Meselâ: Bir kısım yüz yirmibir, bir kısmı yüz yirmibeş, bir kısmı yüz ellidört, bir kısmı yüz ellidokuzdur. Sonra Sure-i Zuhruf'tan başlayan beş sure; o nısf-ı nısf-ı nısfın nısfına iniyor. Sure-i Necm'den başlayan beş; o nısf-ı nısf-ı nısf-ı nısfın nısfıdır; fakat takribîdir. Küçük küsuratın farkları, böyle makamat-ı hitabiyede zarar vermez. Sonra gelen küçük beşler içinde, üç beşlerin yalnız üçer aded Lafz-ı Celal'i var. İşte bu vaziyet gösteriyor ki: Lafz-ı Celal'in adedine tesadüf karışmamış, bir hikmet ve intizam ile adedleri tayin edilmiş.

Lafzullah'ın Üçüncü Nüktesi: Sahifeler nisbetine bakar. Şöyle ki:

Bir sahifede olan Lafz-ı Celal adedi, o sahifenin sağ yüzü ve o yüze karşıki sahifeye ve bazan soldaki karşıki sahife ve karşının arka yüzüne bakar. Ben kendi nüsha-i Kur'aniyemde bu tevafuku tedkik ettim. Ekseriyetle gayet güzel bir nisbet-i adediye ile bir tevafuk gördüm. Nüshama da işaretler koydum. Çok defa müsavi olur. Bazan nısıf veyahud sülüs oluyor. Bir hikmet ve intizamı ihsas eden bir vaziyeti vardır.

Dördüncü Nükte: Sahife-i vâhiddeki tevafukattır. Kardeşlerimle üç-dört ayrı ayrı nüshaları mukabele ettik.

Umumunda tevafukat matlub olduğuna kanaatımız geldi. Yalnız, matbaa müstensihleri başka maksadları takib ettiklerinden, bir derece tevafukatta intizamsızlık düşmüş. Tanzim edilse, pek nadir istisna ile, mecmu'-u Kur'anda ikibin sekizyüz altı Lafz-ı Celal'in adedinde tevafukat görünecektir. Ve bunda bir şu'le-i i'caz parlıyor. Çünki fikr-i beşer, bu pek geniş sahifeyi ihata edemez ve karışamaz. Tesadüfün ise, bu manidar ve hikmetdar vaziyete eli ulaşamaz.

Dördüncü Nükte'yi bir derece göstermek için, yeni bir Mushaf yazdırıyoruz ki; en münteşir Mushafların aynı sahife, aynı satırlarını muhafaza etmekle beraber, san'atkârların lâkaydlığı tesiriyle adem-i intizama maruz kalan yerleri tanzim edip, tevafukatın hakikî intizamı inşâallah gösterilecektir.. ve gösterildi.

اَللّٰهُمَّ يَا مُنْزِلَ الْقُرْآنِ بِحَقِّ الْقُرْآنِ فَهِّمْنَا اَسْرَارَ الْقُرْآنِ مَادَارَ الْقَمَرَانِ وَ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى مَنْ اَنْزَلْتَ عَلَيْهِ الْقُرْآنَ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ آمِينَ

Beşinci Risale olan Beşinci Kısım

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُ نُورُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ ... âyet-i pür-envârının çok envâr-ı esrarından bir nurunu, Ramazan-ı Şerif'te bir halet-i ruhaniyede hissettim, hayal-meyal gördüm. Şöyle ki:

Üveys-i Karanî'nin:

اِلهِى اَنْتَ رَبِّى وَ اَنَا الْعَبْدُ ❊ وَ اَنْتَ الْخَالِقُ وَ اَنَا الْمَخْلُوقُ ❊ وَ اَنْتَ الرَّزَّاقُ وَ اَنَا الْمَرْزُوقُ ❊ الخ...

münacat-ı meşhuresi nev'inden, bütün mevcudat-ı zevilhayat, Cenab-ı Hakk'a karşı aynı münacatı ettiklerini ve onsekiz bin âlemin herbirinin ışığı, birer ism-i İlahî olduğunu bana kanaat verecek bir vakıa-i kalbiye-i hayaliyeyi gördüm. Şöyle ki:

Birbirine sarılı çok yapraklı bir gül goncası gibi, şu âlem binler perde perde içinde sarılı, birbiri altında saklı âlemleri bu âlem içinde gördüm. Herbir perde açıldıkça, diğer bir âlemi görüyordum. O âlem ise, âyet-i Nur'un arkasındaki اَوْ كَظُلُمَاتٍ فِى بَحْرٍ لُجِّىٍّ يَغْشَيهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ اِذَا اَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَيهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللّٰهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ âyeti tasvir ettiği gibi; bir zulümat, bir vahşet, bir dehşet karanlığı içinde bana görünüyordu. Birden bir ism-i İlahînin cilvesi, bir nur-u azîm gibi görünüp ışıklandırıyordu. Hangi perde akla karşı açılmışsa, hayale karşı başka bir âlem fakat gafletle karanlıklı bir âlem görünüyorken, güneş gibi bir ism-i İlahî tecelli eder, baştan başa o âlemi tenvir eder ve hâkeza… Bu seyr-i kalbî ve seyahat-ı hayaliye çok devam etti. Ezcümle:

Hayvanat âlemini gördüğüm vakit, hadsiz ihtiyacat ve şiddetli açlıklarıyla beraber za'f ve aczleri, o âlemi bana çok karanlıklı ve hazîn gösterdi. Birden Rahman ismi, Rezzak burcunda (yani manasında) bir şems-i tâban gibi tulû' etti; o âlemi baştan başa rahmet ziyasıyla yaldızladı.

Sonra o âlem-i hayvanat içinde, etfal ve yavruların za'f ve acz ve ihtiyaç içinde çırpındıkları, hazîn ve herkesi rikkate getirecek bir karanlık içinde diğer bir âlemi gördüm. Birden Rahîm ismi şefkat burcunda tulû' etti, o kadar güzel ve şirin bir surette o âlemi ışıklandırdı ki; şekva ve rikkat ve hüzünden gelen yaş damlalarını, ferah ve sürura ve şükrün lezzetinden gelen damlalara çevirdi.

Sonra sinema perdesi gibi bir perde daha açıldı, âlem-i insanî bana göründü. O âlemi o kadar karanlıklı, o kadar zulümatlı, dehşetli gördüm ki; dehşetimden feryad ettim, "Eyvah!" dedim. Çünki gördüm ki: İnsanlardaki ebede uzanıp giden arzuları, emelleri ve kâinatı ihata eden tasavvurat ve efkârları ve ebedî beka ve saadet-i ebediyeyi ve Cennet'i gayet ciddî isteyen himmetleri ve istidadları ve hadsiz makasıda ve metalibe müteveccih fakr u ihtiyacatları ve za'f u acziyle beraber, hücuma maruz kaldıkları hadsiz musibet ve a'dalarıyla beraber; gayet kısa bir ömür, gayet

dağdağalı bir hayat, gayet perişan bir maişet içinde, kalbe en elîm ve en müdhiş halet olan mütemadî zeval ve firak belası içinde, ehl-i gaflet için zulümat-ı ebedî kapısı suretinde görülen kabre ve mezaristana bakıyorlar, birer birer ve taife taife o zulümat kuyusuna atılıyorlar. İşte bu âlemi bu zulümat içinde gördüğüm anda, kalb ve ruh ve aklımla beraber bütün letaif-i insaniyem, belki bütün zerrat-ı vücudum feryad ile ağlamaya hazır iken; birden Cenab-ı Hakk'ın Âdil ismi Hakîm burcunda, Rahman ismi Kerim burcunda, Rahîm ismi Gafur burcunda (yani manasında), Bâis ismi Vâris burcunda, Muhyî ismi Muhsin burcunda, Rab ismi Mâlik burcunda tulû' ettiler. O âlem-i insanî içindeki çok âlemleri tenvir ettiler, ışıklandırdılar ve nuranî âhiret âleminden pencereler açıp, o karanlıklı insan dünyasına nurlar serptiler.

Sonra muazzam bir perde daha açıldı, âlem-i Arz göründü. Felsefenin karanlıklı kavanin-i ilmiyeleri, hayale dehşetli bir âlem gösterdi. Yetmiş defa top güllesinden daha sür'atli bir hareketle, yirmibeşbin sene mesafeyi bir senede devreden ve her vakit dağılmağa ve parçalanmağa müstaid ve içi zelzeleli, ihtiyar ve çok yaşlı Küre-i Arz içinde, âlemin hadsiz fezasında seyahat eden bîçare nev'-i insan vaziyeti, bana vahşetli bir karanlık içinde göründü. Başım döndü, gözüm karardı. Birden Hâlık-ı Arz ve Semavat'ın Kadîr, Alîm, Rab, Allah ve Rabb-üs Semavati Vel-Arz ve Müsahhir-üş Şemsi Vel-Kamer isimleri; rahmet, azamet, rububiyet burcunda tulû' ettiler. O âlemi öyle nurlandırdılar ki; o halette bana Küre-i Arz gayet muntazam, müsahhar, mükemmel, hoş, emniyetli bir seyahat gemisi tenezzüh ve keyf ve ticaret için müheyya edilmiş bir şekilde gördüm.

Elhasıl: Binbir ism-i İlahînin, kâinata müteveccih olan o esmadan herbiri bir âlemi ve o âlem içindeki âlemleri tenvir eden bir güneş hükmünde ve sırr-ı ehadiyet cihetiyle, herbir ismin cilvesi içinde sair isimlerin cilveleri dahi bir derece görünüyordu.

Sonra kalb, her zulümat arkasında ayrı ayrı bir nuru gördüğü için, seyahata iştihası açılıyordu. Hayale binip, semaya çıkmak istedi. O vakit, gayet geniş bir perde daha açıldı. Kalb, semavat âlemine girdi gördü ki: O nuranî tebessüm eden suretinde görülen yıldızlar, Küre-i Arz'dan daha büyük ve ondan daha sür'atli bir surette birbiri içinde geziyorlar, dönüyorlar. Bir dakika birisi yolunu şaşırtsa, başkasıyla müsademe edecek, öyle bir patlak verecek ki, kâinatın ödü patlayıp âlemi dağıtacak. Nur değil, ateş saçarlar; tebessümle değil, vahşetle bana baktılar. Hadsiz büyük, geniş hâlî, boş, dehşet, hayret zulümatı içinde semavatı gördüm. Geldiğime bin pişman oldum. Birden رَبُّ السَّموَاتِ وَ اْلاَرْضِ ❊ رَبُّ الْمَلئِكَةِ وَ الرُّوحِ un esma-i hüsnası, وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ ❊ وَ سَخَّرَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ burcunda cilveleriyle zuhur ettiler. O mana cihetiyle, karanlık üstüne çökmüş olan yıldızlar, o envâr-ı azîmeden birer lem'a alıp, yıldızlar adedince elektrik lâmbaları yakılmış gibi, o âlem-i semavat nurlandı. O boş ve hâlî tevehhüm edilen semavat dahi melaikelerle, ruhanîlerle doldu, şenlendi. Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz ordularından bir ordu hükmünde hareket eden güneşler ve yıldızlar, bir manevra-i ulvî yapıyorlar tarzında, o Sultan-ı Zülcelal'in haşmetini ve şaşaa-i rububiyetini gösteriyorlar gibi gördüm. Bütün kuvvetimle ve mümkün olsaydı bütün zerratımla ve beni dinleselerdi bütün mahlukatın lisanlarıyla diyecektim, hem umum onların namına dedim:

اَللّهُ نُورُ السَّموَاتِ وَاْلاَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ اَلْمِصْبَاحُ فِى زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّىٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لاَ شَرْقِيَّةٍ وَلاَ غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِى اللّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ âyetini okudum; döndüm, indim, ayıldım; "Elhamdülillahi alâ nur-il iman ve-l Kur'an" dedim.

Altıncı Risale olan Altıncı Kısım

[Kur'an-ı Hakîm'in tilmizlerini ve hâdimlerini ikaz etmek ve aldanmamak için yazılmıştır.]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَلاَ تَرْكَنُوا اِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ

Şu Altıncı Kısım, ins ü cinn şeytanlarının altı desiselerini inşâallah akîm bırakır ve hücum yollarının altısını seddeder.

Birinci Desise: Şeytan-ı ins, şeytan-ı cinnîden aldığı derse binaen; hizb-ül Kur'anın fedakâr hâdimlerini hubb-u câh vasıtasıyla aldatmak ve o kudsî hizmetten ve o manevî ulvî cihaddan vazgeçirmek istiyorlar. Şöyle ki:

İnsanda, ekseriyet itibariyle hubb-u câh denilen hırs-ı şöhret ve hodfüruşluk ve şan ü şeref denilen riyakârane halklara görünmek ve nazar-ı âmmede mevki sahibi olmağa, ehl-i dünyanın her ferdinde cüz'î-küllî arzu vardır. Hattâ o arzu için, hayatını feda eder derecesinde şöhretperestlik hissi onu sevkeder. Ehl-i âhiret için bu his gayet tehlikelidir, ehl-i dünya için de gayet dağdağalıdır; çok ahlâk-ı seyyienin de menşeidir ve insanların da en zaîf damarıdır. Yani: Bir insanı yakalamak ve kendine çekmek; onun o hissini okşamakla kendine bağlar, hem onun ile onu mağlub eder. Kardeşlerim hakkında en ziyade korktuğum, bunların bu zaîf damarından ehl-i ilhadın istifade etmek ihtimalidir. Bu hal beni çok düşündürüyor. Hakikî olmayan bazı bîçare dostlarımı o suretle çektiler, manen onları tehlikeye attılar. [29](Haşiye)

Ey kardeşlerim ve ey hizmet-i Kur'anda arkadaşlarım! Bu hubb-u câh cihetinden gelen dessas ehl-i dünyanın hafiyelerine veya ehl-i dalaletin propagandacılarına veya şeytanın şakirdlerine deyiniz ki: "Evvelâ rıza-yı İlahî ve iltifat-ı Rahmanî ve kabul-ü Rabbanî öyle bir makamdır ki; insanların teveccühü ve istihsanı, ona nisbeten bir zerre hükmündedir. Eğer teveccüh-ü rahmet varsa, yeter. İnsanların teveccühü; o teveccüh-ü rahmetin in'ikası ve gölgesi olmak cihetiyle makbuldür, yoksa arzu edilecek bir şey değildir.. çünki kabir kapısında söner, beş para etmez!"

Hubb-u câh hissi eğer susturulmazsa ve izale edilmezse, yüzünü başka cihete çevirmek lâzımdır. Şöyle ki:

Sevab-ı uhrevî için, dualarını kazanmak niyetiyle ve hizmetin hüsn-ü tesiri noktasında gelecek temsildeki sırra binaen, belki o hissin meşru bir ciheti bulunur. Meselâ: Ayasofya Câmii, ehl-i fazl u kemalden mübarek ve muhterem zâtlarla dolu olduğu bir zamanda, tek-tük, sofada ve kapıda haylaz çocuklar ve serseri ahlâksızlar bulunup câmiin pencerelerinin üstünde ve yakınında ecnebilerin eğlenceperest seyircileri bulunsa, bir adam o câmi içine girip ve o cemaat içine dâhil olsa; eğer güzel bir sadâ ile şirin bir tarzda Kur’andan bir aşır okusa, o vakit binler ehl-i hakikatın nazarları ona döner, hüsn-ü teveccühle, manevî bir dua ile, o adama bir sevab kazandırırlar. Yalnız, haylaz çocukların ve serseri mülhidlerin ve tek-tük ecnebilerin hoşuna gitmeyecek. Eğer o mübarek câmiye ve o muazzam cemaat içine o adam girdiği vakit, süfli ve edebsizce fuhşa ait şarkıları bağırıp çağırsa, raksedip zıplasa; o vakit o haylaz çocukları güldürecek, o serseri ahlâksızları fuhşiyata teşvik ettiği için hoşlarına gidecek ve İslâmiyetin kusurunu görmekle mütelezziz olan ecnebilerin istihzakârane tebessümlerini celbedecek. Fakat umum o muazzam ve mübarek cemaatın bütün efradından, bir nazar-ı nefret ve tahkir celbedecektir. Esfel-i safilîne sukut derecesinde nazarlarında alçak görünecektir.

İşte aynen bu misal gibi; âlem-i İslâm ve Asya, muazzam bir câmidir. Ve içinde ehl-i iman ve ehl-i hakikat, o câmideki muhterem cemaattir. O haylaz çocuklar ise, çocuk akıllı dalkavuklardır. O serseri ahlâksızlar; firenkmeşreb, milliyetsiz, dinsiz heriflerdir. Ecnebi seyircileri ise, ecnebilerin naşir-i efkârı olan gazetecilerdir. Herbir müslüman, hususan ehl-i fazl u kemal ise; bu câmide derecesine göre bir mevkii olur, görünür, nazar-ı dikkat ona çevrilir. Eğer İslâmiyetin bir sırr-ı esası olan ihlas ve rıza-yı İlahî cihetinde, Kur’an-ı Hakîm’in ders verdiği ahkâm ve hakaik-i kudsiyeye dair harekât ve a’mal ondan sudûr etse,

lisan-ı hali manen âyât-ı Kur'aniyeyi okusa; o vakit manen âlem-i İslâmın herbir ferdinin vird-i zebanı olan اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ duasında dâhil olup hissedar olur ve umumu ile uhuvvetkârane alâkadar olur. Yalnız hayvanat-ı muzırra nev'inden bazı ehl-i dalaletin ve sakallı çocuklar hükmündeki bazı ahmakların nazarlarında kıymeti görünmez. Eğer o adam, medar-ı şeref tanıdığı bütün ecdadını ve medar-ı iftihar bildiği bütün geçmişlerini ve ruhen nokta-i istinad telakki ettiği selef-i sâlihînin cadde-i nuranîlerini terkedip heveskârane, hevaperestane, riyakârane, şöhretperverane, bid'akârane işlerde ve harekâtta bulunsa; manen bütün ehl-i hakikat ve ehl-i imanın nazarında en alçak mevkie düşer. اِتَّقُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَاِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللّٰهِ sırrına göre; ehl-i iman ne kadar âmi ve cahil de olsa, aklı derketmediği halde, kalbi öyle hodfüruş adamları görse; soğuk görür, manen nefret eder.

İşte hubb-u câha meftun ve şöhretperestliğe mübtela adam -ikinci adam-, hadsiz bir cemaatin nazarında esfel-i safilîne düşer. Ehemmiyetsiz ve müstehzi ve hezeyancı bazı serserilerin nazarında, muvakkat ve menhus bir mevki kazanır. اَلْاَخِلَّاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ اِلاَّ الْمُتَّقِينَ sırrına göre; dünyada zarar, berzahta azab, âhirette düşman bazı yalancı dostları bulur.

Birinci suretteki adam, farazâ hubb-u câhı kalbinden çıkarmazsa, fakat ihlası ve rıza-yı İlahîyi esas tutmak ve hubb-u câhı hedef ittihaz etmemek şartıyla; bir nevi meşru makam-ı manevî, hem muhteşem bir makam kazanır ki, o hubb-u câh damarını kemaliyle tatmin eder. Bu adam az, hem pek az ve ehemmiyetsiz bir şey kaybeder; ona mukabil, çok hem pek çok kıymetdar, zararsız şeyleri bulur. Belki birkaç yılanı kendinden kaçırır; ona bedel, çok mübarek mahlukları arkadaş bulur, onlarla ünsiyet eder. Veya ısırıcı yabani eşek arılarını kaçırıp, mübarek rahmet şerbetçileri olan arıları kendine celbeder. Onların ellerinden bal yer gibi, öyle dostlar bulur ki; daima dualarıyla âb-ı kevser gibi

feyizler, âlem-i İslâmın etrafından onun ruhuna içirilir ve defter-i a’maline geçirilir.

Bir zaman, dünyanın bir büyük makamını işgal eden küçük bir insan, şöhretperestlik yolunda büyük bir kabahat işlemekle, âlem-i İslâmın nazarında maskara olduğu vakit, geçen temsilin mealini ona ders verdim; başına vurdum. İyi sarstı, fakat kendimi hubb-u câhtan kurtaramadığım için, o ikazım dahi onu uyandırmadı.

İkinci Desise: İnsanda en mühim ve esaslı bir his, hiss-i havftır. Dessas zalimler, bu korku damarından çok istifade etmektedirler. Onunla, korkakları gemlendiriyorlar. Ehl-i dünyanın hafiyeleri ve ehl-i dalaletin propagandacıları, avamın ve bilhâssa ülemanın bu damarından çok istifade ediyorlar. Korkutuyorlar, evhamlarını tahrik ediyorlar. Meselâ: Nasılki damda bir adamı tehlikeye atmak için, bir dessas adam, o evhamlının nazarında zararlı görünen bir şey’i gösterip, vehmini tahrik edip, kova kova tâ damın kenarına gelir, baş aşağı düşürür, boynu kırılır. Aynen onun gibi; çok ehemmiyetsiz evham ile, çok ehemmiyetli şeyleri feda ettiriyorlar. Hattâ bir sinek beni ısırmasın diyerek, yılanın ağzına girer.

Bir zaman -Allah rahmet etsin- mühim bir zât kayığa binmekten korkuyordu. Onun ile beraber bir akşam vakti, İstanbul’dan köprüye geldik. Kayığa binmek lâzım geldi. Araba yok. Sultan Eyyüb’e gitmeğe mecburuz. Israr ettim. Dedi: “Korkuyorum, belki batacağız!” Ona dedim: “Bu Haliç’te tahminen kaç kayık var?” Dedi: “Belki bin var.” Dedim: “Senede kaç kayık garkolur.” Dedi: “Bir-iki tane, bazı sene de hiç batmaz.” Dedim: “Sene kaç gündür?” Dedi: “Üçyüzaltmış gündür.” Dedim: “Senin vehmine ilişen ve korkuna dokunan batmak ihtimali, üçyüz altmış bin ihtimalden bir tek ihtimaldir. Böyle bir ihtimalden korkan; insan değil, hayvan da olamaz!” Hem ona dedim: “Acaba kaç sene yaşamayı tahmin ediyorsun?” Dedi: “Ben ihtiyarım, belki on sene daha yaşamam ihtimali vardır.” Dedim: “Ecel gizli olduğundan, herbir günde ölmek ihtimali var; öyle ise

üçbin altıyüz günde her gün vefatın muhtemel. İşte kayık gibi üçyüzbinden bir ihtimal değil, belki üçbinden bir ihtimal ile bugün ölümün muhtemeldir, titre ve ağla, vasiyet et!” dedim. Aklı başına geldi, titreyerek kayığa bindirdim. Kayık içinde ona dedim: “Cenab-ı Hak havf damarını hıfz-ı hayat için vermiş, hayatı tahrib için değil! Ve hayatı ağır ve müşkil ve elîm ve azab yapmak için vermemiştir. Havf iki, üç, dört ihtimalden bir olsa.. hattâ beş-altı ihtimalden bir olsa, ihtiyatkârane bir havf meşru olabilir. Fakat yirmi, otuz, kırk ihtimalden bir ihtimal ile havf etmek evhamdır, hayatı azaba çevirir.”

İşte ey kardeşlerim! Eğer ehl-i ilhadın dalkavukları, sizi korkutmak ile kudsî cihad-ı manevînizden vazgeçirmek için size hücum etseler; onlara deyiniz: “Biz hizb-ül Kur’anız. اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَ اِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ sırrıyla, Kur’anın kal’asındayız. حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ etrafımızda çevrilmiş muhkem bir surdur. Binler ihtimalden bir ihtimal ile, şu kısa hayat-ı fâniyeye küçük bir zarar gelmesi korkusundan, hayat-ı ebediyemize yüzde yüz binler zarar verecek bir yola, bizi ihtiyarımızla sevkedemezsiniz!” Ve deyiniz: “Acaba hizmet-i Kur’aniyede arkadaşımız ve o hizmet-i kudsiyenin tedbirinde üstadımız ve ustabaşımız olan Said Nursî’nin yüzünden, bizim gibi hak yolunda ona dost olan ehl-i haktan kim zarar görmüş? Ve onun has talebelerinden kim bela görmüş ki, biz de göreceğiz ve o görmek ihtimali ile telaş edeceğiz? Bu kardeşimizin binler uhrevî dostları ve kardeşleri var. Yirmi otuz senedir dünya hayat-ı içtimaiyesine tesirli bir surette karıştığı halde, onun yüzünden bir kardeşinin zarar gördüğünü işitmedik. Hususan o zaman elinde siyaset topuzu vardı. Şimdi o topuz yerine nur-u hakikat var. Eskiden 31 Mart hâdisesinde çendan onu da karıştırdılar, bazı dostlarını da ezdiler. Fakat sonra tebeyyün etti ki, mes’ele başkaları tarafından çıkmış. Onun dostları, onun yüzünden değil, onun düşmanları yüzünden bela gördüler. Hem o zaman çok dostlarını da kurtardı. Buna binaen; bin değil, binler ihtimalden bir tek

ihtimal-i tehlike korkusuyla, bir hazine-i ebediyeyi elimizden kaçırmak, sizin gibi şeytanların hatırına gelmemeli!” deyip ehl-i dalaletin dalkavuklarının ağzına vurup tardetmelisiniz. Hem o dalkavuklara deyiniz ki:

“Yüzbinler ihtimalden bir ihtimal değil, yüzden yüz ihtimal ile bir helâket gelse; zerre kadar aklımız varsa, korkup, onu bırakıp kaçmayacağız!” Çünki mükerrer tecrübelerle görülmüş ve görülüyor ki: Büyük kardeşine veyahut üstadına tehlike zamanında ihanet edenlerin, gelen bela en evvel onların başında patlar. Hem merhametsizcesine onlara ceza verilmiş ve alçak nazarıyla bakılmış. Hem cesedi ölmüş, hem ruhu zillet içinde manen ölmüş. Onlara ceza verenler, kalblerinde bir merhamet hissetmezler. Çünki derler: “Bunlar madem kendilerine sadık ve müşfik üstadlarına hain çıktılar; elbette çok alçaktırlar, merhamete değil tahkire lâyıktırlar.”

Madem hakikat budur. Hem madem bir zalim ve vicdansız bir adam, birisini yere atıp ayağıyla onun başını kat’î ezecek bir surette davransa, o yerdeki adam eğer o vahşi zalimin ayağını öpse; o zillet vasıtasıyla kalbi başından evvel ezilir, ruhu cesedinden evvel ölür. Hem başı gider, hem izzet ve haysiyeti mahvolur. Hem o canavar vicdansız zalime karşı za’f göstermekle, kendisini ezdirmeye teşci’ eder. Eğer ayağı altındaki mazlum adam, o zalimin yüzüne tükürse; kalbini ve ruhunu kurtarır, cesedi bir şehid-i mazlum olur. Evet tükürün zalimlerin hayâsız yüzlerine!..

Bir zaman İngiliz Devleti, İstanbul Boğazı’nın toplarını tahrib ve İstanbul’u istila ettiği hengâmda; o devletin en büyük daire-i diniyesi olan Anglikan Kilisesi’nin başpapazı tarafından Meşihat-ı İslâmiyeden dinî altı sual soruldu. Ben de o zaman Dâr-ül Hikmet-il İslâmiye’nin a’zâsı idim. Bana dediler: “Bir cevab ver.” Onlar altı suallerine, altı yüz kelime ile cevab istiyorlar. Ben dedim: “Altıyüz kelime ile değil, altı kelime ile de değil, hattâ bir kelime ile dahi değil; belki bir tükürük ile cevab veriyorum! Çünki o devlet, işte görüyorsunuz; ayağını boğazımıza bastığı dakikada, onun

papazı mağrurane üstümüzde sual sormasına karşı, yüzüne tükürmek lâzım geliyor. Tükürün o ehl-i zulmün o merhametsiz yüzüne!..” demiştim. Şimdi diyorum:

Ey kardeşlerim! İngiliz gibi cebbar bir hükûmetin istila ettiği bir zamanda, bu tarzda matbaa lisanıyla onlara mukabele etmek, tehlike yüzde yüz iken, hıfz-ı Kur’anî bana kâfi geldiği halde; size de, yüzde bir ihtimal ile, ehemmiyetsiz zalimlerin elinden gelen zararlara karşı, elbette yüz derece daha kâfidir.

Hem ey kardeşlerim! Çoğunuz askerlik etmişsiniz. Etmeyenler de elbette işitmişlerdir. İşitmeyenler de benden işitsinler ki: “En ziyade yaralananlar, siperini bırakıp kaçanlardır. En az yara alanlar, siperinde sebat edenlerdir!” قُلْ اِنَّ الْمَوْتَ الَّذِى تَفِرُّونَ مِنْهُ فَاِنَّهُ مُلاَقِيكُمْ mana-yı işarîsiyle gösteriyor ki: “Firar edenler, kaçmalarıyla ölümü daha ziyade karşılıyorlar!”

Üçüncü Desise-i Şeytaniye: Tama’ yüzünden çoklarını avlıyorlar.

Kur’an-ı Hakîm’in âyât u beyyinatından istifaza ettiğimiz kat’î bürhanlarla çok risalelerde isbat etmişiz ki: “Meşru rızk, iktidar ve ihtiyarın derecesine göre değil; belki acz ve iftikarın nisbetinde geliyor.” Bu hakikatı gösteren hadsiz işaretler, emareler, deliller vardır. Ezcümle:

Bir nevi zîhayat ve rızka muhtaç olan eşcar yerinde durup, onların rızıkları onlara koşup geliyor. Hayvanat hırs ile rızıklarının peşinde koştuklarından, ağaçlar gibi mükemmel beslenmiyorlar.

Hem hayvanat nev’inden balıkların en aptal, iktidarsız ve kum içinde bulunduğu halde mükemmel beslenmesi ve umumiyetle semiz olarak görünmesi; maymun ve tilki gibi zeki ve muktedir hayvanat, sû’-i maişetinden alîz ve zaîf olması, gösteriyor ki: Vasıta-i rızk; iktidar değil, iftikardır.

Hem insanî olsun hayvanî olsun bütün yavruların hüsn-ü maişeti ve süt gibi hazine-i rahmetin en latif bir hediyesi, umulmadık bir tarzda onlara za’f u aczlerine şefkaten ihsan edilmesi ve vahşi canavarların dîk-ı maişetleri dahi

gösteriyor ki: Vesile-i rızk-ı helâl; acz ve iftikardır, zekâ ve iktidar değildir.

Hem dünyada, milletler içinde şiddet-i hırs ile meşhur olan Yahudi Milletinden daha ziyade rızk peşinde koşan olmuyor. Halbuki zillet ve sefalet içinde en ziyade sû'-i maişete onlar maruz oluyorlar. Onların zenginleri dahi süflî yaşıyorlar. Zâten riba gibi gayr-ı meşru yollarla kazandıkları mal, rızk-ı helâl değil ki mes'elemizi cerhetsin.

Hem çok ediblerin ve çok ülemanın fakr-ı hali ve çok aptalların servet ve gınası dahi gösteriyor ki: Celb-i rızkın medarı, zekâ ve iktidar değildir; belki acz ve iftikardır, tevekkülvari bir teslimdir ve lisan-ı kal ve lisan-ı hal ve lisan-ı fiil ile bir duadır.

İşte bu hakikatı ilân eden اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ âyeti, bu davamıza o kadar kavî ve metin bir bürhandır ki; bütün nebatat ve hayvanat ve etfal lisanıyla okunuyor. Ve rızk isteyen her taife, şu âyeti lisan-ı hal ile okuyor.

Madem rızk mukadderdir ve ihsan ediliyor ve veren de Cenab-ı Hak'tır; o hem Rahîm, hem Kerim'dir. Onun rahmetini ittiham etmek derecesinde ve keremini istihfaf eder bir surette gayr-ı meşru bir tarzda yüz suyu dökmekle; vicdanını belki bazı mukaddesatını rüşvet verip, menhus, bereketsiz bir mal-i haramı kabul eden düşünsün ki, ne kadar muzaaf bir divaneliktir.

Evet ehl-i dünya, hususan ehl-i dalalet; parasını ucuz vermez, pek pahalı satar. Bir senelik hayat-ı dünyeviyeye bir derece yardım edecek bir mala mukabil, hadsiz bir hayat-ı ebediyeyi tahrib etmeye bazan vesile olur. O pis hırs ile gazab-ı İlahîyi kendine celbeder ve ehl-i dalaletin rızasını celbe çalışır.

Ey kardeşlerim! Eğer ehl-i dünyanın dalkavukları ve ehl-i dalaletin münafıkları, sizi insaniyetin şu zaîf damarı olan tama' yüzünden yakalasalar; geçen hakikatı düşünüp, bu fakir kardeşinizi nümune-i imtisal ediniz. Sizi bütün kuvvetimle temin ederim ki: Kanaat ve iktisad; maaştan ziyade sizin hayatınızı idame ve rızkınızı temin eder.

Bahusus size verilen o gayr-ı meşru para, sizden ona mukabil bin kat fazla fiat isteyecek. Hem her saati size ebedî bir hazineyi açabilir olan hizmet-i Kur'aniyeye sed çekebilir veya fütur verir. Bu öyle bir zarar ve boşluktur ki; her ay binler maaş verilse, yerini dolduramaz.

İHTAR: Ehl-i dalalet, Kur'an-ı Hakîm'den alıp neşrettiğimiz hakaik-i imaniye ve Kur'aniyeye karşı müdafaa ve mukabele elinden gelmediği için, münafıkane ve desisekârane iğfal ve hile dâmını (tuzağını) istimal ediyor. Dostlarımı hubb-u câh, tama' ve havf ile aldatmak ve beni bazı isnadat ile çürütmek istiyorlar. Biz, kudsî hizmetimizde daima müsbet hareket ediyoruz. Fakat maatteessüf herbir emr-i hayırda bulunan manileri def'etmek vazifesi, bizi bazan menfî harekete sevkediyor.

İşte bunun içindir ki, ehl-i nifakın hilekârane propagandasına karşı, kardeşlerimi sâbık üç nokta ile ikaz ediyorum. Onlara gelen hücumu def'e çalışıyorum.

Şimdi en mühim bir hücum benim şahsımadır. Diyorlar ki: "Said Kürddür, neden bu kadar ona hürmet ediyorsunuz, arkasına düşüyorsunuz?"

İşte bilmecburiye böyle herifleri susturmak için, Dördüncü Desise-i Şeytaniyeyi, istemeyerek Eski Said lisanıyla zikredeceğim.

Dördüncü Desise-i Şeytaniye: Şeytanın telkini ile ve ehl-i dalaletin ilkaatıyla, bana karşı propaganda ile hücum eden ve mühim mevkileri işgal eden bazı mülhidler, kardeşlerimi aldatmak ve asabiyet-i milliyelerini tahrik etmek için diyorlar ki: "Siz Türksünüz. Mâşâallah Türklerde her nevi ülema ve ehl-i kemal vardır. Said bir Kürddür. Milliyetinizden olmayan birisiyle teşrik-i mesaî etmek hamiyet-i milliyeye münafîdir?"

Elcevab: Ey bedbaht mülhid! Ben Felillahilhamd müslümanım. Her zamanda, kudsî milletimin üçyüz elli milyon efradı vardır. Böyle ebedî bir uhuvveti tesis eden ve dualarıyla bana yardım eden ve içinde Kürdlerin ekseriyet-i mutlakası bulunan üçyüz elli milyon kardeşi, unsuriyet ve

menfî milliyet fikrine feda etmek ve o mübarek hadsiz kardeşlere bedel, Kürd namını taşıyan ve Kürd unsurundan addedilen mahdud birkaç dinsiz veya mezhebsiz bir mesleğe girenleri kazanmaktan yüzbin defa istiaze ediyorum!.. Ey mülhid! Senin gibi ahmaklar lâzım ki, Macar kâfirleri veyahut dinsiz olmuş ve firenkleşmiş birkaç Türkleri muvakkaten, dünyaca dahi faidesiz uhuvvetini kazanmak için; üçyüz elli milyon hakikî, nuranî menfaatdar bir cemaatin bâki uhuvvetlerini terketsin. Yirmialtıncı Mektub'un Üçüncü Mes'elesinde, delilleriyle menfî milliyetin mahiyetini ve zararlarını gösterdiğimizden ona havale edip, yalnız o Üçüncü Mes'elenin âhirinde icmal edilen bir hakikatı burada bir derece izah edeceğiz. Şöyle ki:

O Türkçülük perdesi altına giren ve hakikaten Türk düşmanı olan hamiyet-füruş mülhidlere derim ki: Din-i İslâmiyet milletiyle ebedî ve hakikî bir uhuvvet ile, Türk denilen bu vatan ehl-i imanıyla şiddetli ve pek hakikî alâkadarım. Ve bin seneye yakın, Kur'anın bayrağını cihanın cihat-ı sittesinin etrafında galibane gezdiren bu vatan evlâdlarına, İslâmiyet hesabına müftehirane ve tarafdarane muhabbetdarım. Sen ise ey hamiyet-füruş sahtekâr! Türk'ün mefahir-i hakikiye-i milliyesini unutturacak bir surette mecazî ve unsurî ve muvakkat ve garazkârane bir uhuvvetin var. Senden soruyorum: Türk Milleti, yalnız yirmi ile kırk yaşı ortasındaki gafil ve heveskâr gençlerden ibaret midir? Hem onların menfaati ve onların hakkında hamiyet-i milliyenin iktiza ettiği hizmet, yalnız onların gafletini ziyadeleştiren ve ahlâksızlıklara alıştıran ve menhiyata teşci eden firenk-meşrebane terbiyede midir? Ve ihtiyarlıkta onları ağlattıracak olan muvakkat bir güldürmekte midir? Eğer hamiyet-i milliye bunlardan ibaret ise ve terakki ve saadet-i hayatiye bu ise; evet sen böyle Türkçü isen ve böyle milliyetperver isen; ben o Türkçülükten kaçıyorum, sen de benden kaçabilirsin! Eğer zerre miktar hamiyet ve şuurun ve insafın varsa, şimdiki taksimata bak, cevab ver. Şöyle ki:

Türk Milleti denilen şu vatan evlâdı altı kısımdır. Birinci kısmı, ehl-i salahat ve takvadır. İkinci kısmı, musibetzede ve hastalar taifesidir. Üçüncü kısmı, ihtiyarlar sınıfıdır. Dördüncü kısmı, çocuklar taifesidir. Beşinci kısmı, fakirler ve zaîfler taifesidir. Altıncı kısmı, gençlerdir. Acaba bütün evvelki beş taife Türk değiller mi? Hamiyet-i milliyeden hisseleri yok mu? Acaba altıncı taifeye sarhoşcasına bir keyf vermek yolunda, o beş taifeyi incitmek, keyfini kaçırmak, tesellilerini kırmak; hamiyet-i milliye midir, yoksa o millete düşmanlık mıdır? “Elhükmü lil’ekser” sırrınca, eksere zarar dokunduran düşmandır; dost değildir!

Senden soruyorum: Birinci kısım olan ehl-i iman ve ehl-i takvanın en büyük menfaati, firenk-meşrebane bir medeniyette midir? Yoksa hakaik-i imaniyenin nurlarıyla saadet-i ebediyeyi düşünüp, müştak ve âşık oldukları tarîk-i hakta sülûk etmek ve hakikî teselli bulmakta mıdır? Senin gibi dalalet-pişe hamiyet-füruşların tuttuğu meslek; müttaki ehl-i imanın manevî nurlarını söndürüyor ve hakikî tesellilerini bozuyor ve ölümü i’dam-ı ebedî ve kabri daimî bir firak-ı lâyezalî kapısı olduğunu gösteriyor.

İkinci kısım olan musibetzede ve hastaların ve hayatından me’yus olanların menfaati; firenk-meşrebane, dinsizcesine medeniyet terbiyesinde midir? Halbuki o bîçareler bir nur isterler, bir teselli isterler. Musibetlerine karşı bir mükâfat isterler. Ve onlara zulmedenlerden intikamlarını almak isterler. Ve yakınlaştıkları kabir kapısındaki dehşeti def’etmek istiyorlar. Sizin gibilerin sahtekâr hamiyetiyle, pek çok şefkate ve okşamaya ve tımar etmeye çok lâyık ve muhtaç o bîçare musibetzedelerin kalblerine iğne sokuyorsunuz, başlarına tokmak vuruyorsunuz! Merhametsizcesine ümidlerini kırıyorsunuz, ye’s-i mutlaka düşürüyorsunuz! Hamiyet-i milliye bu mudur? Böyle mi millete menfaat dokunduruyorsunuz?

Üçüncü taife olan ihtiyarlar, bir sülüs teşkil ediyor. Bunlar kabre yakınlaşıyorlar, ölüme yaklaşıyorlar, dünyadan uzaklaşıyorlar, âhirete yanaşıyorlar. Böylelerin menfaati ve

nuru ve tesellisi, Hülâgu ve Cengiz gibi zalimlerin gaddarane sergüzeştlerini dinlemesinde midir? Ve âhireti unutturacak, dünyaya bağlandıracak, neticesiz, manen sukut, zahiren terakki denilen şimdiki nevi hareketinizde midir? Ve uhrevî nur, sinemada mıdır? Ve hakikî teselli, tiyatroda mıdır? Bu bîçare ihtiyarlar hamiyetten hürmet isterlerken, manevî bıçakla o bîçareleri kesmek hükmünde ve "i'dam-ı ebedîye sevkediliyorsunuz" fikrini vermek ve rahmet kapısı tasavvur ettikleri kabir kapısını ejderha ağzına çevirmek, "sen oraya gideceksin" diye manevî kulağına üflemek; hamiyet-i milliye ise, böyle hamiyetten yüzbin defa el'iyazü billah!..

Dördüncü taife ki, çocuklardır. Bunlar, hamiyet-i milliyeden merhamet isterler, şefkat beklerler. Bunlar da za'f u acz ve iktidarsızlık noktasında; merhametkâr, kudretli bir Hâlıkı bilmekle ruhları inbisat edebilir, istidadları mes'udane inkişaf edebilir. İleride, dünyadaki müdhiş ehval ve ahvale karşı gelebilecek bir tevekkül-ü imanî ve teslim-i İslâmî telkinatıyla o masumlar hayata müştakane bakabilirler. Acaba alâkaları pek az olduğu terakkiyat-ı medeniye dersleri ve onların kuvve-i maneviyesini kıracak ve ruhlarını söndürecek, nursuz sırf maddî felsefî düsturların taliminde midir? Eğer insan bir cesed-i hayvanîden ibaret olsaydı ve kafasında akıl olmasaydı; belki bu masum çocukları muvakkaten eğlendirecek terbiye-i medeniye tabir ettiğiniz ve terbiye-i milliye süsü verdiğiniz bu firengî usûl, onlara çocukçasına bir oyuncak olarak, dünyevî bir menfaatı verebilirdi. Mademki o masumlar hayatın dağdağalarına atılacaklar, mademki insandırlar; elbette küçük kalblerinde çok uzun arzuları olacak ve küçük kafalarında büyük maksadlar tevellüd edecek. Madem hakikat böyledir; onlara şefkatin muktezası, gayet derecede fakr u aczinde, gayet kuvvetli bir nokta-i istinadı ve tükenmez bir nokta-i istimdadı; kalblerinde iman-ı billah ve iman-ı bil-âhiret suretiyle yerleştirmek lâzımdır. Onlara şefkat ve merhamet bununla olur. Yoksa, divane bir

vâlidenin, veledini bıçakla kesmesi gibi, hamiyet-i milliye sarhoşluğuyla, o bîçare masumları manen boğazlamaktır. Cesedini beslemek için, beynini ve kalbini çıkarıp ona yedirmek nev'inden, vahşiyane bir gadirdir, bir zulümdür.

Beşinci taife, fakirler ve zaîfler taifesidir. Acaba, hayatın ağır tekâlifini fakirlik vasıtasıyla elîm bir tarzda çeken fakirlerin ve hayatın müdhiş dağdağalarına karşı çok müteessir olan zaîflerin, hamiyet-i milliyeden hisseleri yok mudur? Bu bîçarelerin ye'sini ve elemini artıran ve sefih bir kısım zenginlerin mel'abe-i hevesatı ve zalim bir kısım kavîlerin vesile-i şöhret ve şekaveti olan firenk-meşrebane ve perde-birunane ve firavunane medeniyetperverlik namı altında yaptığınız harekâtta mıdır? Bu bîçare fukaraların fakirlik yarasına merhem ise; unsuriyet fikrinden değil, belki İslâmiyetin eczahane-i kudsiyesinden çıkabilir. Zaîflerin kuvveti ve mukavemeti, karanlık ve tesadüfe bağlı, şuursuz, tabiî felsefeden alınmaz; belki hamiyet-i İslâmiye ve kudsî İslâmiyet milliyetinden alınır!..

Altıncı taife gençlerdir. Bu gençlerin gençlikleri eğer daimî olsaydı; menfî milliyetle onlara içirdiğiniz şarabın muvakkat bir menfaatı, bir faidesi olurdu. Fakat o gençliğin lezzetli sarhoşluğu; ihtiyarlıkla elemle ayılması ve o tatlı uykunun ihtiyarlık sabahında esefle uyanmasıyla, o şarabın humarı ve sıkıntısı onu çok ağlattıracak ve o lezzetli rü'yanın zevalindeki elem, ona çok hazîn teessüf ettirecek. "Eyvah! Hem gençlik gitti, hem ömür gitti, hem müflis olarak kabre gidiyorum; keşke aklımı başıma alsaydım." dedirecek. Acaba bu taifenin hamiyet-i milliyeden hissesi, az bir zamanda muvakkat bir keyf görmek için, pek uzun bir zamanda teessüfle ağlattırmak mıdır? Yoksa onların saadet-i dünyeviyeleri ve lezzet-i hayatiyeleri; o güzel, şirin gençlik nimetinin şükrünü vermek suretinde, o nimeti sefahet yolunda değil, belki istikamet yolunda sarfetmekle; o fâni gençliği, ibadetle manen ibka etmek ve o gençliğin istikametiyle Dâr-ı Saadette ebedî bir gençlik kazanmakta mıdır? Zerre miktar şuurun varsa söyle!..

Elhasıl: Eğer Türk Milleti, yalnız altıncı taife olan gençlerden ibaret olsa ve gençlikleri daimî kalsa ve dünyadan başka yerleri bulunmasa, sizin Türkçülük perdesi altındaki firenk-meşrebane harekâtınız, hamiyet-i milliyeden sayılabilirdi. Benim gibi hayat-ı dünyeviyeye az ehemmiyet veren ve unsuriyet fikrini firengî illeti gibi bir maraz telakki eden ve gençleri nâmeşru keyf ü hevesattan men'e çalışan ve başka memlekette dünyaya gelen bir adama, "O Kürddür, arkasına düşmeyiniz." diyebilirdiniz ve demeye bir hak kazanabilirdiniz. Fakat mademki Türk namı altında olan şu vatan evlâdı, sâbıkan beyan edildiği gibi altı kısımdır. Beş kısma zarar vermek ve keyflerini kaçırmak, yalnız bir tek kısma muvakkat ve dünyevî ve akibeti meş'um bir keyf vermek, belki sarhoş etmek; elbette o Türk Milletine dostluk değil, düşmanlıktır. Evet ben unsurca Türk sayılmıyorum; fakat Türklerin ehl-i takva taifesine ve musibetzedeler kısmına ve ihtiyarlar sınıfına ve çocuklar taifesine ve zaîfler ve fakirler zümresine bütün kuvvetimle ve kemal-i iştiyakla müşfikane ve uhuvvetkârane çalışmışım ve çalışıyorum. Altıncı taife olan gençleri dahi, hayat-ı dünyeviyesini zehirlettirecek ve hayat-ı uhreviyesini mahvedecek ve bir saat gülmeye bedel, bir sene ağlamayı netice veren harekât-ı nâmeşruadan vazgeçirmek istiyorum. Yalnız bu altı-yedi sene değil, belki yirmi senedir Kur'andan ahzedip Türkçe lisanıyla neşrettiğim âsâr meydandadır. Evet Lillahilhamd, Kur'an-ı Hakîm'in maden-i envârından iktibas edilen âsâr ile, ihtiyar taifesinin en ziyade istedikleri nur gösteriliyor. Musibetzedelerin ve hastaların tiryak gibi en nâfi' ilâçları, eczahane-i kudsiye-i Kur'aniyede gösteriliyor. Ve ihtiyarları en ziyade düşündüren kabir kapısı, rahmet kapısı olduğu ve i'dam kapısı olmadığı, o envâr-ı Kur'aniye ile gösterildi. Ve çocukların nazik kalblerinde hadsiz mesaib ve muzır eşyaya karşı gayet kuvvetli bir nokta-i istinad ve hadsiz âmâl ve arzularına medar bir nokta-i istimdad Kur'an-ı Hakîm'in madeninden çıkarıldı ve gösterildi ve bilfiil istifade ettirildi. Ve fukaralar ve zuafalar kısmını en

ziyade ezen ve müteessir eden hayatın ağır tekâlifi, Kur'an-ı Hakîm'in hakaik-i imaniyesiyle hafifleştirildi.

İşte bu beş taife ki, Türk Milletinin altı kısmından beş kısmıdır; menfaatlerine çalışıyoruz. Altıncı kısım ki, gençlerdir. Onların iyilerine karşı ciddî uhuvvetimiz var. Senin gibi mülhidlere karşı hiçbir cihetle dostluğumuz yok! Çünki ilhada giren ve Türkün hakikî bütün mefahir-i milliyesini taşıyan İslâmiyet milliyetinden çıkmak isteyen adamları Türk bilmiyoruz, Türk perdesi altına girmiş firenk telakki ediyoruz! Çünki yüzbin defa Türkçüyüz deyip dava etseler, ehl-i hakikatı kandıramazlar. Zira fiilleri, harekâtları, onların davalarını tekzib ediyor.

İşte ey firenk-meşrebler ve propagandanızla hakikî kardeşlerimi benden soğutmaya çalışan mülhidler! Bu millete menfaatiniz nedir? Birinci taife olan ehl-i takva ve salahatın nurunu söndürüyorsunuz. Merhamete ve tımar etmeye şâyan ikinci taifesinin yaralarına zehir serpiyorsunuz. Ve hürmete çok lâyık olan üçüncü taifenin tesellisini kırıyorsunuz, ye's-i mutlaka atıyorsunuz. Ve şefkate çok muhtaç olan dördüncü taifenin bütün bütün kuvve-i maneviyesini kırıyorsunuz ve hakikî insaniyetini söndürüyorsunuz. Ve muavenet ve yardıma ve telliye çok muhtaç olan beşinci taifenin ümidlerini, istimdadlarını akîm bırakıp, onların nazarında hayatı, mevtten daha ziyade dehşetli bir surete çeviriyorsunuz. İkaza ve ayılmağa çok muhtaç olan altıncı taifesine, gençlik uykusu içinde öyle bir şarab içiriyorsunuz ki; o şarabın humarı pek elîm, pek dehşetlidir. Acaba bu mudur hamiyet-i milliyeniz ki, o hamiyet-i milliye uğrunda çok mukaddesatı feda ediyorsunuz. O Türkçülük menfaati, Türklere bu suretle midir? Yüz bin defa el'iyazü billah.

Ey efendiler! Bilirim ki, hak noktasında mağlub olduğunuz zaman, kuvvete müracaat edersiniz. Kuvvet hakta olduğu, hak kuvvette olmadığı sırrıyla; dünyayı başıma ateş yapsanız, hakikat-ı Kur'aniyeye feda olan bu baş size eğilmeyecektir. Hem size bunu da haber veriyorum

ki: Değil sizler gibi mahdud, manen millet nazarında menfur bir kısım adamlar, belki binler sizler gibi bana maddî düşmanlık etseler, ehemmiyet vermeyeceğim ve bir kısım muzır hayvanattan fazla kıymet vermeyeceğim. Çünki bana karşı ne yapacaksınız? Yapacağınız iş, ya hayatıma hâtime çekmekle veya hizmetimi bozmak suretiyle olur. Bu iki şeyden başka dünyada alâkam yok. Hayatın başına gelen ecel ise, şuhud derecesinde kat'î iman etmişim ki; tegayyür etmiyor, mukadderdir. Madem böyledir; Hak yolunda şehadet ile ölsem, çekinmek değil, iştiyak ile bekliyorum. Bahusus ben ihtiyar oldum, bir seneden fazla yaşamayı zor düşünüyorum. Zahirî bir sene ömrü, şehadet vasıtasıyla kazanılan hadsiz bir ömr-ü bâkiye tebdil etmek; benim gibilerin en âlî bir maksadı, bir gayesi olur. Amma hizmet ise, felillahilhamd hizmet-i Kur'aniye ve imaniyede Cenab-ı Hak rahmetiyle öyle kardeşleri bana vermiş ki; vefatım ile, o hizmet bir merkezde yapıldığına bedel, çok merkezlerde yapılacak. Benim dilim ölüm ile susturulsa; pek çok kuvvetli diller benim dilime bedel konuşacaklar, o hizmeti idame ederler. Hattâ diyebilirim: Nasılki bir tane tohum toprak altına girip ölmesiyle bir sünbül hayatını netice verir; bir taneye bedel, yüz tane vazife başına geçer. Öyle de; mevtim, hayatımdan fazla o hizmete vasıta olur ümidini besliyorum!..

Beşinci Desise-i Şeytaniye: Ehl-i dalaletin tarafgirleri, enaniyetten istifade edip, kardeşlerimi benden çekmek istiyorlar. Hakikaten insanda en tehlikeli damar, enaniyettir ve en zaîf damarı da odur. Onu okşamakla, çok fena şeyleri yaptırabilirler. Ey kardeşlerim!

Dikkat ediniz; sizi enaniyette vurmasınlar, onunla sizi avlamasınlar. Hem biliniz ki: Şu asırda ehl-i dalalet eneye binmiş, dalalet vâdilerinde koşuyor. Ehl-i hak, bilmecburiye eneyi terketmekle hakka hizmet edebilir. Ene'nin istimalinde haklı dahi olsa; mademki ötekilere benzer ve onlar da onları kendileri gibi nefisperest zannederler, hakkın hizmetine karşı bir haksızlıktır. Bununla beraber etrafına toplandığımız hizmet-i Kur'aniye, ene'yi kabul

etmiyor. “Nahnü” istiyor. “Ben demeyiniz, biz deyiniz.” diyor.

Elbette kanaatınız gelmiş ki, bu fakir kardeşiniz ene ile meydana çıkmamış. Sizi enesine hâdim yapmıyor. Belki, enesiz bir hâdim-i Kur’anî olarak kendini size göstermiş. Ve kendini beğenmemeyi ve enesine tarafdar olmamayı meslek ittihaz etmiş. Bununla beraber, kat’î deliller ile sizlere isbat etmiştir ki: Meydan-ı istifadeye vaz’edilen eserler, mîrî malıdır; yani Kur’an-ı Hakîm’in tereşşuhatıdır. Hiç kimse, enesiyle onlara temellük edemez! Haydi farz-ı muhal olarak ben enemle o eserlere sahib çıkıyorum, benim bir kardeşimin dediği gibi: Madem bu Kur’anî hakikat kapısı açıldı, benim noksaniyetime ve ehemmiyetsizliğime bakılmayarak, ehl-i ilim ve kemal arkamda bulunmaktan çekinmemeli ve istiğna etmemelidirler.

Selef-i sâlihînin ve muhakkikîn-i ülemanın âsârları, çendan her derde kâfi ve vâfi bir hazine-i azîmedir; fakat bazı zaman olur ki, bir anahtar bir hazineden ziyade ehemmiyetli olur. Çünki hazine kapalıdır; fakat bir anahtar, çok hazineleri açabilir. Zannederim ki, o enaniyet-i ilmiyeyi fazla taşıyan zâtlar da anladılar ki: Neşrolunan Sözler, hakaik-i Kur’aniyenin birer anahtarı ve o hakaiki inkâr etmeye çalışanların başlarına inen birer elmas kılınçtır. O ehl-i fazl u kemal ve kuvvetli enaniyet-i ilmiyeyi taşıyan zâtlar bilsinler ki; bana değil, Kur’an-ı Hakîm’e talebe ve şakird oluyorlar. Ben de onların bir ders arkadaşıyım.

Haydi farz-ı muhal olarak ben üstadlık dava etsem, madem şimdi ehl-i imanın tabakatını, avamdan havassa kadar, maruz kaldıkları evham ve şübehattan kurtarmak çaresini bulduk; o ülema ya daha kolay bir çaresini bulsunlar veyahut bu çareyi iltizam edip ders versinler, tarafdar olsunlar. Ülema-üs sû’ hakkında bir tehdid-i azîm var. Bu zamanda ehl-i ilim ziyade dikkat etmeli. Haydi farzetseniz ki, düşmanlarımızın zannı gibi ben, benlik hesabına böyle bir hizmette bulunuyorum. Acaba dünyevî ve millî bir maksad için, çok zâtlar enaniyeti terkedip,

firavun-meşreb bir adamın kemal-i sadakatla etrafına toplanıp, şiddetli bir tesanüdle iş gördükleri halde; acaba bu kardeşiniz, hakikat-ı Kur'aniye ve hakaik-i imaniye etrafında, kendi enaniyetini setretmekle beraber, o dünyevî komitenin onbaşıları gibi, terk-i enaniyetle hakaik-i Kur'aniye etrafında bir tesanüdü sizden istemeye hakkı yok mudur? Sizin en büyük âlimleriniz de, ona "Lebbeyk" dememesinde haksız değil midirler?

Kardeşlerim, enaniyetin işimizde en tehlikeli ciheti, kıskançlıktır. Eğer sırf lillah için olmazsa, kıskançlık müdahale eder, bozar. Nasılki bir insanın bir eli, bir elini kıskanmaz ve gözü, kulağına hased etmez ve kalbi aklına rekabet etmez. Öyle de: Bu heyetimizin şahs-ı manevîsinde herbiriniz bir duygu, bir a'zâ hükmündesiniz. Birbirinize karşı rekabet değil, bilakis birbirinizin meziyetiyle iftihar etmek, mütelezziz olmak bir vazife-i vicdaniyenizdir.

Bir şey daha kaldı, en tehlikesi odur ki: İçinizde ve ahbabınızda, bu fakir kardeşinize karşı bir kıskançlık damarı bulunmak, en tehlikelidir. Sizlerde mühim ehl-i ilim de var. Ehl-i ilmin bir kısmında, bir enaniyet-i ilmiye bulunur. Kendi mütevazi de olsa, o cihette enaniyetlidir. Çabuk enaniyetini bırakmaz. Kalbi, aklı ne kadar yapışsa da; nefsi, o ilmî enaniyeti cihetinde imtiyaz ister, kendini satmak ister, hattâ yazılan risalelere karşı muaraza ister. Kalbi risaleleri sevdiği ve aklı istihsan ettiği ve yüksek bulduğu halde; nefsi ise, enaniyet-i ilmiyeden gelen kıskançlık cihetinde zımnî bir adavet besler gibi, Sözler'in kıymetlerinin tenzilini arzu eder tâ ki kendi mahsulât-ı fikriyesi onlara yetişsin, onlar gibi satılsın. Halbuki bilmecburiye bunu haber veriyorum ki:

"Bu dürûs-u Kur'aniyenin dairesi içinde olanlar, allâme ve müçtehidler de olsalar; vazifeleri -ulûm-u imaniye cihetinde- yalnız yazılan şu Sözler'in şerhleri ve izahlarıdır veya tanzimleridir. Çünki çok emarelerle anlamışız ki: Bu ulûm-u imaniyedeki fetva vazifesiyle tavzif edilmişiz. Eğer biri, dairemiz içinde nefsin enaniyet-i ilmiyeden aldığı bir

his ile, şerh ve izah haricinde birşey yazsa; soğuk bir muaraza veya nâkıs bir taklidcilik hükmüne geçer. Çünki çok delillerle ve emarelerle tahakkuk etmiş ki: Risale-i Nur eczaları, Kur'anın tereşşuhatıdır; bizler, taksim-ül a'mal kaidesiyle, herbirimiz bir vazife deruhde edip, o âb-ı hayat tereşşuhatını muhtaç olanlara yetiştiriyoruz!.."

Altıncı Desise-i Şeytaniye şudur ki: İnsandaki tenbellik ve tenperverlik ve vazifedarlık damarından istifade eder. Evet şeytan-ı ins ve cinnî her cihette hücum ederler. Arkadaşlarımızdan metin kalbli, sadakatı kuvvetli, niyeti ihlaslı, himmeti âlî gördükleri vakit başka noktalardan hücum ederler. Şöyle ki:

İşimize sekte ve hizmetimize fütur vermek için, onların tenbelliklerinden ve tenperverliklerinden ve vazifedarlıklarından istifade ederler. Onlar, öyle desiselerle onları hizmet-i Kur'aniyeden alıkoyuyorlar ki; haberleri olmadan bir kısmına fazla iş buluyorlar, tâ ki hizmet-i Kur'aniyeye vakit bulmasın. Bir kısmına da, dünyanın cazibedar şeylerini gösteriyorlar ki; hevesi uyanıp, hizmete karşı bir gaflet gelsin ve hâkeza...

Bu hücum yolları uzun çeker. Bu uzunlukta kısa keserek, dikkatli fehminize havale ederiz.

Ey kardeşlerim! Dikkat ediniz: Vazifeniz kudsiyedir, hizmetiniz ulvîdir. Herbir saatiniz, bir gün ibadet hükmüne geçebilecek bir kıymettedir. Biliniz ki, elinizden kaçmasın!...

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ❊ وَلاَ تَشْتَرُوا بِآيَاتِى ثَمَنًا قَلِيلاً

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلاَمٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ النَّبِىِّ اْلاُمِّىِّ الْحَبِيبِ الْعَالِى الْقَدْرِ الْعَظِيمِ الْجَاهِ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ سَلِّمْ آمِينَ

* * *

Kudsî Bir Tarihçe

Kur’an-ı Hakîm’in mühim bir sırr-ı i’cazîsinin zuhur ettiği senenin tarihi, yine lafz-ı Kur’andadır. Şöyle ki:

Kur’an kelimesi, ebced hesabıyla üçyüz ellibirdir. İçinde iki elif var; mahfî elif “Elfün” okunsa, bin manasındaki “Elfün”dür. [30](Haşiye) Demek 1351 senesine, Sene-i Kur’aniye tabir edilebilir. Çünki Lafz-ı Kur’andaki tevafukatın sırr-ı acibi, Kur’anın tefsiri olan Risale-i Nur eczalarında o sene göründü. Ve Kur’andaki Lafz-ı Celal’in i’cazkârane sırr-ı tevafuku, aynı senede tezahür etti. Ve bir nakş-ı i’cazîyi gösterecek bir Kur’anın yeni bir tarzda yazılması, aynı senede oluyor. Ve hatt-ı Kur’anın tebdiline karşı, Kur’an şakirdlerinin bütün kuvvetleriyle hatt-ı Kur’anîyi muhafazaya çalışması aynı senededir. Ve Kur’anın mühim ezvak-ı i’caziyesi, aynı senede tezahür ediyor. Hem aynı senede Kur’an ile çok münasebetdar hâdisat olmuş ve olacak gibi...

* * *

Altıncı Risale olan Altıncı Kısmın Zeyli

Es’ile-i Sitte

[İstikbalde gelecek nefret ve tahkirden sakınmak için, şu mahrem zeyil yazılmıştır. Yani “Tuh o asrın gayretsiz adamlarına!” denildiği zaman, yüzümüze tükürükleri gelmemek için veyahud silmek için yazılmıştır.

Avrupa’nın insaniyetperver maskesi altında vahşi reislerinin sağır kulakları çınlasın!.. Ve bu vicdansız gaddarları bize musallat eden o insafsız zalimlerin görmeyen gözlerine sokulsun! Ve bu asırda, yüzbin cihette

“Yaşasın Cehennem” dedirten mimsiz medeniyetperestlerin başlarına vurulmak için yazılmış bir arzuhaldir.]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَا لَنَا اَلاَّ نَتَوَكَّلَ عَلَى اللّٰهِ وَقَدْ هَدٰينَا سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلٰى مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

Bu yakınlarda ehl-i ilhadın perde altında tecavüzleri gayet çirkin bir suret aldığından; çok bîçare ehl-i imana ettikleri zalimane ve dinsizcesine tecavüz nev’inden; bana, hususî ve gayr-ı resmî, kendim tamir ettiğim bir mabedimde, hususî bir-iki kardeşimle hususî ibadetimde, gizli ezan ve kametimize müdahale edildi. “Ne için Arabca kamet ediyorsunuz ve gizli ezan okuyorsunuz?” denildi. Sükûtta sabrım tükendi. Kabil-i hitab olmayan öyle vicdansız alçaklara değil; belki milletin mukadderatıyla, keyfî istibdad ile oynayan firavun-meşreb komitenin başlarına derim ki: Ey ehl-i bid’a ve ilhad!.. Altı sualime cevab isterim.

Birincisi: Dünyada hükûmet süren, hükmeden her kavmin, hattâ insan eti yiyen yamyamların, hattâ vahşi canavar bir çete reisinin bir usûlü var, bir düstur ile hükmeder. Siz hangi usûlle bu acib tecavüzü yapıyorsunuz? Kanununuzu ibraz ediniz! Yoksa bazı alçak memurların keyiflerini, kanun mu kabul ediyorsunuz? Çünki böyle hususî ibadatta kanun yapılmaz ve kanun olamaz!

İkincisi: Nev’-i beşerde, hususan bu asr-ı hürriyette ve bilhâssa medeniyet dairesinde hemen umumiyetle hükümferma “hürriyet-i vicdan” düsturunu kırmak ve istihfaf etmek ve dolayısıyla nev’-i beşeri istihkar etmek ve itirazını hiçe saymak kadar cür’etinizle, hangi kuvvete dayanıyorsunuz? Hangi kuvvetiniz var ki, siz kendinize “lâdinî” ismi vermekle, ne dine ne dinsizliğe ilişmemeyi ilân ettiğiniz halde; dinsizliği mutaassıbane kendine bir din ittihaz etmek tarzında, dine ve ehl-i dine böyle tecavüz, elbette saklı kalmayacak! Sizden sorulacak!.. Ne cevab vereceksiniz? Yirmi hükûmetin en küçüğünün itirazına karşı dayanamadığınız halde, nasıl yirmi hükûmetin birden

itirazını hiçe sayar gibi, hürriyet-i vicdaniyeyi cebrî bir surette bozmağa çalışıyorsunuz.

Üçüncüsü: Mezheb-i Hanefî'nin ulviyetine ve safiyetine münafî bir surette, vicdanını dünyaya satan bir kısım ülema-üs sû'un yanlış fetvalarıyla, benim gibi Şafiiyy-ül Mezheb adamlara, hangi usûl ile teklif ediyorsunuz? Bu meslekte milyonlar etbaı bulunan Şafiî Mezhebini kaldırıp, bütün Şafiîleri Hanefîleştirdikten sonra, bana zulüm suretinde cebren teklif edilse, sizin gibi dinsizlerin bir usûlüdür denilebilir. Yoksa, keyfî bir alçaklıktır! Öylelerin keyfine tâbi' değiliz ve tanımayız!

Dördüncüsü: İslâmiyet ile eskiden beri imtizac ve ittihad eden, ciddî dindar ve dinine samimî hürmetkâr Türklük milliyetine bütün bütün zıd bir surette, firenklik manasında Türkçülük namıyla, tahrifdarane ve bid'akârane bir fetva ile "Türkçe kamet et!" diye benim gibi başka milletten olanlara teklif etmek hangi usûlledir? Evet hakikî Türklere pek hakikî dostane ve uhuvvetkârane münasebetdar olduğum halde, böyle sizin gibi firenk-meşreblerin Türkçülüğü ile hiçbir cihette münasebetim yoktur. Nasıl bana teklif ediyorsunuz? Hangi kanun ile? Eğer milyonlarla efradı bulunan ve binler seneden beri milliyetini ve lisanını unutmayan ve Türklerin hakikî bir vatandaşı ve eskiden beri cihad arkadaşı olan Kürdlerin milliyetini kaldırıp, onların dilini onlara unutturduktan sonra; belki bizim gibi ayrı unsurdan sayılanlara teklifiniz, bir nevi usûl-ü vahşiyane olur. Yoksa sırf keyfîdir. Eşhasın keyfine tebaiyet edilmez ve etmeyiz!

Beşincisi: Bir hükûmet, kendi raiyetine ve raiyet kabul ettiği adamlara herbir kanununu tatbik etse de; raiyet kabul etmediği adamlara, kanununu tatbik edemez. Çünki onlar diyebilirler ki: "Madem biz raiyetiniz değiliz, siz de bizim hükûmetimiz değilsiniz!"

Hem hiçbir hükûmet, iki cezayı birden vermez. Bir kātili, ya hapse atar veyahud i'dam eder. Hem hapisle ceza, hem i'damla ceza bir yerde vermek, hiçbir usûlde yoktur!

İşte madem vatana ve millete hiçbir zararım dokunmadığı halde; beni sekiz senedir, en yabani ve hariç bir milletten câni bir adama dahi yapılmayan bir esaret altına aldınız. Cânileri afvettiğiniz halde, hürriyetimi selbedip, hukuk-u medeniyeden ıskat ederek muamele ettiniz. "Bu da vatan evlâdıdır." demediğiniz halde; hangi usûl ile, hangi kanun ile bîçare milletinize rızaları hilafına olarak tatbik ettiğiniz bu hürriyet-şiken usûlünüzü, benim gibi her cihetle size yabancı bir adama teklif ediyorsunuz? Madem Harb-i Umumî'de ordu kumandanlarının şehadetiyle, vasıta olduğumuz çok fedakârlıkları ve vatan uğrunda cansiperane mücahedeleri cinayet saydınız. Ve bîçare milletin hüsn-ü ahlâkını muhafaza ve saadet-i dünyeviye ve uhreviyelerinin teminine pek ciddî ve tesirli çalışmayı hıyanet saydınız. Ve manen menfaatsiz, zararlı, hatarlı, keyfî, küfrî firenk usûlünü kendinde kabul etmeyen bir adama sekiz sene ceza verdiniz. (Şimdi ceza yirmisekiz sene oldu.) Ceza bir olur. Tatbikini kabul etmedim, cezayı çektirdiniz. İkinci bir cezayı cebren tatbik etmek, hangi usûl iledir?

Altıncısı: Madem sizlerle, itikadınızca ve bana edilen muameleye nazaran, küllî bir muhalefetimiz var. Siz dininizi ve âhiretinizi, dünyanız uğrunda feda ediyorsunuz. Elbette mabeynimizde -tahmininizce- bulunan muhalefet sırrıyla, biz dahi hilafınıza olarak; dünyamızı, dinimiz uğrunda ve âhiretimize her vakit feda etmeye hazırız. Sizin zalimane ve vahşiyane hükmünüz altında bir-iki sene zelilane geçecek hayatımızı, kudsî bir şehadeti kazanmak için feda etmek; bize âb-ı kevser hükmüne geçer. Fakat Kur'an-ı Hakîm'in feyzine ve işaratına istinaden, sizi titretmek için, size kat'î haber veriyorum ki:

Beni öldürdükten sonra yaşayamıyacaksınız! Kahhar bir el ile, cennetiniz ve mahbubunuz olan dünyadan tardedilip ebedî zulümata çabuk atılacaksınız! Arkamdan, pek çabuk sizin Nemrudlaşmış reisleriniz gebertilecek, yanıma gönderilecek. Ben de huzur-u İlahîde yakalarını tutacağım.

Adalet-i İlahiye, onları esfel-i safilîne atmakla intikamımı alacağım!

Ey din ve âhiretini dünyaya satan bedbahtlar! Yaşamanızı isterseniz, bana ilişmeyiniz! İlişseniz, intikamım muzaaf bir surette sizden alınacağını biliniz, titreyiniz! Ben rahmet-i İlahiyeden ümid ederim ki: Mevtim, hayatımdan ziyade dine hizmet edecek ve ölümüm başınızda bomba gibi patlayıp başınızı dağıtacak! Cesaretiniz varsa ilişiniz! Yapacağınız varsa, göreceğiniz de var! Ben bütün tehdidatınıza karşı, bütün kuvvetimle bu âyeti okuyorum: اَلَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ اِيمَانًا وَ قَالُوا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

* * *

Yedinci Kısım

İşarat-ı Seb'a

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

فَآمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِىِّ الْاُمِّىِّ الَّذِى يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۞ يُرِيدُونَ اَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللّٰهِ بِاَفْوَاهِهِمْ وَيَاْبَى اللّٰهُ اِلاَّ اَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

[Üç sualin cevabı olarak "Yedi İşaret"tir. Birinci sual, dört işarettir.]

Birinci İşaret: Şeair-i İslâmiyeyi tağyire teşebbüs edenlerin senedleri ve hüccetleri, yine her fena şeylerde olduğu gibi, ecnebileri körükörüne taklidcilik yüzünden geliyor. Diyorlar ki:

"Londra'da ihtida edenler ve ecnebilerden imana gelenler; memleketlerinde ezan ve kamet gibi çok şeyleri kendi lisanlarına tercüme ediyorlar, yapıyorlar. Âlem-i İslâm onlara karşı sükût ediyor,

itiraz etmiyor. Demek bir cevaz-ı şer'î var ki, sükût ediliyor?"

Elcevab: Bu kıyasın o kadar zahir bir farkı var ki, hiçbir cihette onlara kıyas etmek ve onları taklid etmek zîşuurun kârı değildir. Çünki ecnebi diyarına, lisan-ı şeriatta "Dâr-ı Harb" denilir. Dâr-ı Harbde çok şeylere cevaz olabilir ki, "Diyar-ı İslâm"da mesağ olamaz.

Hem Firengistan diyarı, Hristiyan şevketi dairesidir. Istılahat-ı şer'iyenin maânîsini ve kelimat-ı mukaddesenin mefahimini lisan-ı hal ile telkin edecek ve ihsas edecek bir muhit olmadığından; bilmecburiye kudsî maânî, mukaddes elfaza tercih edilmiş; maânî için elfaz terkedilmiş, ehven-üş şer ihtiyar edilmiş. Diyar-ı İslâmda ise; muhit, o kelimat-ı mukaddesenin meal-i icmalîsini ehl-i İslâma lisan-ı hal ile ders veriyor. An'ane-i İslâmiye ve İslâmî tarih ve umum şeair-i İslâmiye ve umum erkân-ı İslâmiyete ait muhaverat-ı ehl-i İslâm, o kelimat-ı mukaddesenin mücmel meallerini, mütemadiyen ehl-i imana telkin ediyorlar. Hattâ şu memleketin maabid ve medaris-i diniyesinden başka makberistanın mezar taşları dahi, birer telkin edici, birer muallim hükmündedir ki; o maânî-i mukaddeseyi, ehl-i imana ihtar ediyorlar. Acaba kendine müslüman diyen bir adam, dünyanın bir menfaati için, bir günde elli kelime Firengî lügatından taallüm ettiği halde; elli senede ve her günde elli defa tekrar ettiği Sübhanallah ve Elhamdülillah ve Lâ ilahe İllallah ve Allahü Ekber gibi mukaddes kelimeleri öğrenmezse, elli defa hayvandan daha aşağı düşmez mi? Böyle hayvanlar için, bu kelimat-ı mukaddese tercüme ve tahrif edilmez ve tehcir edilmezler! Onları tehcir ve tağyir etmek, bütün mezar taşlarını hakketmektir; bu tahkire karşı titreyen mezaristandaki ehl-i kuburu aleyhlerine döndürmektir.

Ehl-i ilhada kapılan ülema-üs sû', milleti aldatmak için diyorlar ki: İmam-ı A'zam, sair imamlara muhalif olarak demiş ki: "İhtiyaç olsa, diyar-ı baîdede, Arabî hiç bilmeyenlere, ihtiyaç derecesine göre; Fatiha

yerine Farisî tercümesi cevazı var." Öyle ise, biz de muhtacız, Türkçe okuyabiliriz?

Elcevab: İmam-ı A'zam'ın bu fetvasına karşı, başta a'zamî imamların en mühimleri ve sair oniki eimme-i müçtehidîn, o fetvanın aksine fetva veriyorlar. Âlem-i İslâmın cadde-i kübrası, o umum eimmenin caddesidir. Mu'zam-ı Ümmet, cadde-i kübrada gidebilir. Başka hususî ve dar caddeye sevkedenler, idlâl ediyorlar. İmam-ı A'zam'ın fetvası, beş cihette hususîdir:

Birincisi: Merkez-i İslâmiyetten uzak diyar-ı âherde bulunanlara aittir.

İkincisi: İhtiyac-ı hakikîye binaendir.

Üçüncüsü: Bir rivayette, lisan-ı ehl-i Cennet'ten sayılan Farisî lisanıyla tercümeye mahsustur.

Dördüncüsü: Fatiha'ya mahsus olarak cevaz verilmiş, tâ Fatiha'yı bilmeyen namazı terketmesin.

Beşincisi: Kuvvet-i imandan gelen bir hamiyet-i İslâmiye ile, maânî-i mukaddesenin, avamın tefehhümüne medar olmak için cevaz gösterilmiş. Halbuki za'f-ı imandan gelen ve menfî fikr-i milliyetten çıkan ve lisan-ı Arabîye karşı nefret ve za'f-ı imandan tevellüd eden meyl-i tahrib saikasıyla tercüme edip Arabî aslını terketmek, dini terk ettirmektir!

İkinci İşaret: Şeair-i İslâmiyeyi tağyir eden ehl-i bid'a, evvelâ ülema-üs sû'dan fetva istediler. Sâbıkan beş vecihle hususî olduğunu gösterdiğimiz fetvayı gösterdiler. Sâniyen: Ehl-i bid'a, ecnebi inkılabcılarından böyle meş'um bir fikir aldılar ki: Avrupa, Katolik Mezhebini beğenmeyerek başta ihtilalciler, inkılabcılar ve feylesoflar olarak, Katolik Mezhebine göre ehl-i bid'a ve Mu'tezile telakki edilen Protestanlık Mezhebini iltizam edip, Fransızların İhtilal-i Kebirinden istifade ederek, Katolik Mezhebini kısmen tahrib edip, Protestanlığı ilân ettiler.

İşte körükörüne taklidciliğe alışan buradaki hamiyet-füruşlar diyorlar ki: "Madem Hristiyan dininde böyle bir inkılab oldu; bidayette inkılabcılara

mürted denildi, sonra Hristiyan olarak yine kabul edildi. Öyle ise, İslâmiyette de böyle dinî bir inkılab olabilir?”

Elcevab: Bu kıyasın, Birinci İşaret’teki kıyastan daha ziyade farkı zahirdir. Çünki Din-i İsevî’de yalnız esasat-ı diniye Hazret-i İsa Aleyhisselâm’dan alındı. Hayat-ı içtimaiyeye ve füruat-ı şer’iyeye dair ekser ahkâmlar, Havariyyun ve sair rüesa-yı ruhaniye tarafından teşkil edildi. Kısm-ı a’zamı, kütüb-ü sâbıka-i mukaddeseden alındı. Hazret-i İsa Aleyhisselâm, dünyaca hâkim ve sultan olmadığından ve kavanin-i umumiye-i içtimaiyeye merci’ olmadığından; esasat-ı diniyesi, hariçten bir libas giydirilmiş gibi, şeriat-ı Hristiyaniye namına örfî kanunlar, medenî düsturlar alınmış, başka bir suret verilmiş. Bu suret tebdil edilse, o libas değiştirilse, yine Hazret-i İsa Aleyhisselâm’ın esas dini bâki kalabilir. Hazret-i İsa Aleyhisselâm’ı inkâr ve tekzib çıkmaz. Halbuki din ve şeriat-ı İslâmiyenin sahibi olan Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâm iki cihanın sultanı, şark ve garb ve Endülüs ve Hind, birer taht-ı saltanatı olduğundan; Din-i İslâm’ın esasatını bizzât kendisi gösterdiği gibi, o dinin teferruatını ve sair ahkâmını, hattâ en cüz’î âdâbını dahi bizzât o getiriyor, o haber veriyor, o emir veriyor. Demek füruat-ı İslâmiye, değişmeye kabil bir libas hükmünde değil ki; onlar tebdil edilse, esas-ı din bâki kalabilsin. Belki esas-ı dine bir ceseddir, lâakal bir cilddir. Onunla imtizac ve iltiham etmiş; kabil-i tefrik değildir. Onları tebdil etmek, doğrudan doğruya sahib-i şeriatı inkâr ve tekzib etmek çıkar.

Mezahibin ihtilafı ise: Sahib-i şeriatın gösterdiği nazarî düsturların tarz-ı tefehhümünden ileri gelmiştir. “Zaruriyat-ı Diniye” denilen ve kabil-i tevil olmayan ve “Muhkemat” denilen düsturları ise, hiçbir cihette kabil-i tebdil değildir ve medar-ı içtihad olamaz. Onları tebdil eden, başını dinden çıkarıyor; يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الْقَوْسِ kaidesine dâhil oluyor.

Ehl-i bid'a, dinsizliklerine ve ilhadlarına şöyle bir bahane buluyorlar. Diyorlar ki: "Âlem-i insaniyetin müteselsil hâdisatına sebeb olan Fransız İhtilal-i Kebirinde, papazlara ve rüesa-yı ruhaniyeye ve onların mezheb-i hâssı olan Katolik Mezhebine hücum edildi ve tahrib edildi. Sonra çokları tarafından tasvib edildi. Firenkler dahi, ondan sonra daha ziyade terakki ettiler?"

Elcevab: Bu kıyasın dahi, evvelki kıyaslar gibi farkı zahirdir. Çünki Fransızlarda, havas ve hükûmet adamları elinde çok zaman Din-i Hristiyanî, bahusus Katolik Mezhebi; bir vasıta-i tahakküm ve istibdad olmuştu. Havas, o vasıta ile nüfuzlarını avam üzerinde idame ediyorlardı. Ve "serseri" tabir ettikleri avam tabakasında intibaha gelen hamiyetperverlerini ve havas zalimlerin istibdadına karşı hücum eden hürriyetperverlerin mütefekkir kısımlarını ezmeye vasıta olduğundan ve dörtyüz seneye yakın Firengistanda ihtilaller ile istirahat-ı beşeriyeyi bozmağa ve hayat-ı içtimaiyeyi zîr ü zeber etmeye bir sebeb telakki edildiğinden; o mezhebe, dinsizlik namına değil, belki Hristiyanlığın diğer bir mezhebi namına hücum edildi. Ve tabaka-i avamda ve feylesoflarda bir küsmek, bir adavet hasıl olmuştu ki; malûm hâdise-i tarihiye vukua gelmiştir. Halbuki Din-i Muhammedî (A.S.M.) ve şeriat-ı İslâmiyeye karşı; hiçbir mazlumun, hiçbir mütefekkirin hakkı yoktur ki, ondan şekva etsin. Çünki onları küstürmüyor, onları himaye ediyor. Tarih-i İslâm meydandadır. İslâmlar içinde bir-iki vukuattan başka dâhilî muharebe-i diniye olmamış. Katolik Mezhebi ise, dörtyüz sene ihtilalat-ı dâhiliyeye sebeb olmuş.

Hem İslâmiyet, havastan ziyade avamın tahassüngâhı olmuştur. Vücub-u zekat ve hurmet-i riba ile; havassı, avamın üstünde müstebid yapmak değil, bir cihette hâdim yapıyor. سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ ❊ خَيْرُ النَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ diyor.

Hem Kur'an-ı Hakîm lisanıyla اَفَلاَ ❊ اَفَلاَ يَتَدَبَّرُونَ ❊ اَفَلاَ تَعْقِلُونَ يَتَفَكَّرُونَ gibi kudsî havaleler ile, aklı istişhad ediyor ve ikaz ediyor ve akla havale ediyor, tahkike sevkediyor. Onun ile,

ehl-i ilim ve ashab-ı akla din namına makam veriyor, ehemmiyet veriyor. Katolik Mezhebi gibi aklı azletmiyor, ehl-i tefekkürü susturmuyor, körükörüne taklid istemiyor.

Hakikî Hristiyanlık değil, belki şimdiki Hristiyan dininin esasıyla İslâmiyetin esası mühim bir noktadan ayrıldığından; sâbık farklar gibi çok cihetlerle ayrı ayrı gidiyorlar. O mühim nokta şudur:

İslâmiyet, tevhid-i hakikî dinidir ki; vasıtaları, esbabları ıskat ediyor. Enaniyeti kırıyor, ubudiyet-i hâlise tesis ediyor. Nefsin rububiyetinden tut, tâ her nevi rububiyet-i bâtılayı kat'ediyor, reddediyor. Bu sır içindir ki; havastan bir büyük insan tam dindar olsa, enaniyeti terketmeye mecbur olur. Enaniyeti terketmeyen, salabet-i diniyeyi ve kısmen de dinini terkeder.

Şimdiki Hristiyanlık dini ise; "Velediyet Akidesi"ni kabul ettiği için vesait ve esbaba tesir-i hakikî verir. Din namına enaniyeti kırmaz, belki Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın bir mukaddes vekili diye o enaniyete bir kudsiyet verir. Onun için, dünyaca en büyük makam işgal eden Hristiyan havasları, tam dindar olabilirler. Hattâ Amerika'nın esbak Reis-i Cumhuru Wilson ve İngilizlerin esbak Reis-i Vükelası Loid George gibi çoklar var ki, mutaassıb birer papaz hükmünde dindar oldular. Müslümanlarda ise öyle makamlara girenler, nâdiren tam dindar ve salabetli kalırlar. Çünki gururu ve enaniyeti bırakamıyorlar. Takva-yı hakikî ise, gurur ve enaniyetle içtima edemiyor.

Evet nasılki Hristiyan havassının taassubu, müslüman havaslarının adem-i salabeti mühim bir farkı gösteriyor; öyle de: Hristiyandan çıkan feylesoflar, dinlerine karşı lâkayd veya muarız vaziyeti alması ve İslâmdan çıkan hükemaların kısm-ı a'zamı, hikmetlerini esasat-ı İslâmiyeye bina etmesi; yine mühim bir farkı gösteriyor.

Hem ekseriyetle zindanlara ve musibetlere düşen âmi Hristiyanlar, dinden meded beklemiyorlar. Eskiden çoğu dinsiz oluyordular. Hattâ Fransa'nın İhtilal-i Kebirini çıkaran ve "Serseri Dinsiz" tabir edilen tarihçe meşhur

inkılabcılar, o musibetzede avam kısmıdır. İslâmiyette ise, ekseriyet-i mutlaka ile hapse ve musibete düşenler, dinden meded beklerler ve dindar oluyorlar. İşte bu hal dahi mühim bir farkı gösteriyor.

Üçüncü İşaret: Ehl-i bid'a diyorlar ki: "Bu taassub-u dinî, bizi geri bıraktı. Bu asırda yaşamak, taassubu bırakmakla olur. Avrupa, taassubu bıraktıktan sonra terakki etti?"

Elcevab: Yanlışsınız ve aldanmışsınız veya aldatıyorsunuz. Çünki Avrupa, dininde mutaassıbdır. Hattâ bir âdi Bulgar'a veya bir nefer-i İngiliz'e veya bir serseri Fransız'a "Sarık sar. Sarmazsan hapse atılacaksın!" denilse, taassubları muktezasınca diyecek: "Hapse değil, öldürseniz bile, dinime ve milliyetime bu hakareti yapmayacağım!"

Hem tarih şahiddir ki: Ehl-i İslâm ne vakit dinine tam temessük etmiş ise, o zamana nisbeten terakki etmiş. Ne vakit salabeti terketmişse, tedenni etmiş. Hristiyanlık ise, bilakistir. Bu da, mühim bir fark-ı esasîden neş'et etmiş.

Hem İslâmiyet, sair dinlere kıyas edilmez. Bir müslüman İslâmiyetten çıksa ve dinini terketse, daha hiçbir peygamberi kabul edemez; belki Cenab-ı Hakk'ı dahi ikrar edemez ve belki hiçbir mukaddes şey'i tanımaz; belki kendinde kemalâta medar olacak bir vicdan bulunmaz, tefessüh eder. Onun için İslâmiyet nazarında, harbî kâfirin hakk-ı hayatı var. Hariçte olsa musalaha etse, dâhilde olsa cizye verse; İslâmiyetçe hayatı mahfuzdur. Fakat mürtedin hakk-ı hayatı yoktur. Çünki vicdanı tefessüh eder, hayat-ı içtimaiyeye bir zehir hükmüne geçer. Halbuki Hristiyanın bir dinsizi, yine hayat-ı içtimaiyeye nâfi' bir vaziyette kalabilir. Bazı mukaddesatı kabul eder ve bazı peygamberlere inanabilir ve Cenab-ı Hakk'ı bir cihette tasdik edebilir.

Acaba bu ehl-i bid'a ve doğrusu ehl-i ilhad, bu dinsizlikte hangi menfaati buluyorlar? Eğer idare ve asayişi düşünüyorlarsa; Allah'ı bilmeyen dinsiz on serserinin idaresi ve şerlerini def'etmesi, bin ehl-i diyanetin

idaresinden daha müşkildir. Eğer terakkiyi düşünüyorlarsa; öyle dinsizler idare-i hükûmete muzır oldukları gibi, terakkiye dahi manidirler. Terakki ve ticaretin esası olan emniyet ve asayişi kırıyorlar. Doğrusu onlar, meslekçe tahribatçıdırlar. Dünyada en büyük ahmak odur ki, böyle dinsiz serserilerden terakki ve saadet-i hayatiyeyi beklesin. Böyle ahmaklardan mühim bir mevkii işgal eden birisi demiş ki: "Biz, Allah Allah diye diye geri kaldık. Avrupa, top tüfek diye diye ileri gitti."

"Cevab-ül ahmak-is sükût" kaidesince, böylelere karşı cevab sükûttur. Fakat bazı ahmakların arkasında bedbaht gafiller bulunduğundan deriz ki:

Ey bîçareler! Bu dünya bir misafirhanedir. Her günde otuzbin şahid, cenazeleriyle "El-mevtü hak" hükmünü imza ediyorlar ve o davaya şehadet ediyorlar. Ölümü öldürebilir misiniz? Bu şahidleri tekzib edebilir misiniz? Madem edemiyorsunuz; mevt, Allah Allah dedirtir. Sekeratta Allah Allah yerine; hangi topunuz, hangi tüfeğiniz, zulümat-ı ebedîyi o sekerattakinin önünde ışıklandırır, ye's-i mutlakını ümid-i mutlaka çevirebilir? Madem ölüm var, kabre girilecek; bu hayat gidiyor, bâki bir hayat geliyor. Bir defa top tüfek denilse; bin defa Allah Allah demek lâzım gelir. Hem Allah yolunda olsa; tüfek de Allah der, top da Allahü Ekber diye bağırır, Allah ile iftar eder, imsak eder.

Dördüncü İşaret: Tahribatçı ehl-i bid'a iki kısımdır.

Bir kısmı -güya din hesabına, İslâmiyete sadakat namına- güya dini milliyetle takviye etmek için, "Za'fa düşmüş din şecere-i nuraniyesini, milliyet toprağında dikmek, kuvvetleştirmek istiyoruz." diye, dine taraftar vaziyeti gösteriyorlar.

İkinci kısım; millet namına, milliyet hesabına, unsuriyete kuvvet vermek fikrine binaen, "Milliyeti, İslâmiyetle aşılamak istiyoruz." diye, bid'aları icad ediyorlar.

Birinci kısma deriz ki: Ey "sadık ahmak" ıtlakına mâsadak bîçare ülema-üs sû' veya meczub, akılsız, cahil sofiler! Hakikat-ı kâinat içinde kökü yerleşmiş ve hakaik-i

kâinata kökler salmış olan Şecere-i Tûbâ-i İslâmiyet; mevhum, muvakkat, cüz'î, hususî, menfî, belki esassız, garazkâr, zulümkâr, zulmanî unsuriyet toprağına dikilmez! Onu oraya dikmeye çalışmak, ahmakane ve tahribkârane, bid'akârane bir teşebbüstür.

İkinci kısım milliyetçilere deriz ki: Ey sarhoş hamiyetfüruşlar! Bir asır evvel milliyet asrı olabilirdi. Şu asır unsuriyet asrı değil! Bolşevizm, sosyalizm mes'eleleri istila ediyor; unsuriyet fikrini kırıyor, unsuriyet asrı geçiyor. Ebedî ve daimî olan İslâmiyet milliyeti; muvakkat, dağdağalı unsuriyetle bağlanmaz ve aşılanmaz. Ve aşılamak olsa da; İslâm milliyetini ifsad ettiği gibi, unsuriyet milliyetini dahi ıslah edemez, ibka edemez. Evet muvakkat aşılamakta bir zevk ve bir muvakkat kuvvet görünüyor, fakat pek muvakkat ve akibeti hatarlıdır.

Hem Türk unsurunda ebedî kabil-i iltiyam olmamak suretinde bir inşikak çıkacak. O vakit milletin kuvveti, bir şık, bir şıkkın kuvvetini kırdığı için, hiçe inecek. İki dağ birbirine karşı bir mizanın iki gözünde bulunsa; bir batman kuvvet, o iki kuvvet ile oynayabilir; yukarı kaldırır, aşağı indirir.

İkinci Sual, iki işarettir:

Birinci İşaret ki: "Beşinci İşaret"tir. Mühim bir sualin gayet muhtasar bir cevabıdır.

Sual: Âhirzamanda Hazret-i Mehdi geleceğine ve fesada girmiş âlemi ıslah edeceğine dair müteaddid rivayat-ı sahiha var. Halbuki şu zaman, cemaat zamanıdır; şahıs zamanı değil! Şahıs ne kadar dâhî ve hattâ yüz dâhî derecesinde olsa, bir cemaatın mümessili olmazsa, bir cemaatın şahs-ı manevîsini temsil etmezse; muhalif bir cemaatın şahs-ı manevîsine karşı mağlubdur. Şu zamanda -kuvvet-i velayeti ne kadar yüksek olursa olsun- böyle bir cemaat-ı beşeriyenin ifsadat-ı azîmesi içinde nasıl ıslah eder? Eğer Mehdi'nin bütün işleri hârika olsa, şu dünyadaki hikmet-i İlahiyeye ve kavanin-i

âdetullaha muhalif düşer. Bu Mehdi mes'elesinin sırrını anlamak istiyoruz?

Elcevab: Cenab-ı Hak kemal-i rahmetinden, şeriat-ı İslâmiyenin ebediyetine bir eser-i himayet olarak, herbir fesad-ı ümmet zamanında bir muslih veya bir müceddid veya bir halife-i zîşan veya bir kutb-u a'zam veya bir mürşid-i ekmel veyahud bir nevi Mehdi hükmünde mübarek zâtları göndermiş; fesadı izale edip, milleti ıslah etmiş; Din-i Ahmedîyi (A.S.M.) muhafaza etmiş. Madem âdeti öyle cereyan ediyor, âhirzamanın en büyük fesadı zamanında; elbette en büyük bir müçtehid, hem en büyük bir müceddid, hem hâkim, hem mehdi, hem mürşid, hem kutb-u a'zam olarak bir zât-ı nuranîyi gönderecek ve o zât da Ehl-i Beyt-i Nebevîden olacaktır. Cenab-ı Hak bir dakika zarfında beyn-es sema vel-arz âlemini bulutlarla doldurup boşalttığı gibi, bir sâniyede denizin fırtınalarını teskin eder ve bahar içinde bir saatte yaz mevsiminin nümunesini ve yazda bir saatte kış fırtınasını icad eden Kadîr-i Zülcelal; Mehdi ile de âlem-i İslâmın zulümatını dağıtabilir. Ve va'detmiştir, va'dini elbette yapacaktır. Kudret-i İlahiye noktasında bakılsa, gayet kolaydır. Eğer daire-i esbab ve hikmet-i Rabbaniye noktasında düşünülse, yine o kadar makul ve vukua lâyıktır ki; eğer Muhbir-i Sadık'tan rivayet olmazsa dahi, herhalde öyle olmak lâzım gelir ve olacaktır diye ehl-i tefekkür hükmeder. Şöyle ki: Felillahilhamd

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى اِبْرَاهِيمَ وَ عَلَى آلِ اِبْرَاهِيمَ فِى الْعَالَمِينَ اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

duası -umum ümmet, umum namazında, günde beş defa tekrar ettikleri bu dua- bilmüşahede makbul olmuştur ki; Âl-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, Âl-i İbrahim Aleyhisselâm gibi öyle bir vaziyet almış ki; umum mübarek silsilelerin başında, umum aktar ve a'sarın mecma'larında o nuranî zâtlar kumandanlık ediyorlar. [31](Haşiye) Ve öyle bir kesrettedirler ki; o kumandanların mecmu'u, muazzam bir ordu teşkil ediyorlar. Eğer maddî şekle girse ve bir tesanüd

ile bir fırka vaziyetini alsalar, İslâmiyet dinini milliyet-i mukaddese hükmünde rabıta-i ittifak ve intibah yapsalar, hiçbir milletin ordusu onlara karşı dayanamaz! İşte o pek kesretli o muktedir ordu, Âl-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'dır ve Hazret-i Mehdi'nin en has ordusudur.

Evet bugün tarih-i âlemde hiçbir nesil, şecere ile ve senedlerle ve an'ane ile birbirine muttasıl ve en yüksek şeref ve âlî haseb ve asil neseb ile mümtaz hiçbir nesil yoktur ki, Âl-i Beyt'ten gelen seyyidler nesli kadar kuvvetli ve ehemmiyetli bulunsun. Eski zamandan beri bütün ehl-i hakikatın fırkaları başında onlar ve ehl-i kemalin namdar reisleri yine onlardır. Şimdi de, kemmiyeten milyonları geçen bir nesl-i mübarektir. Mütenebbih ve kalbleri imanlı ve muhabbet-i Nebevî ile dolu ve cihandeğer şeref-i intisabıyla serfirazdırlar. Böyle bir cemaat-ı azîme içindeki mukaddes kuvveti tehyic edecek ve uyandıracak hâdisat-ı azîme vücuda geliyor. Elbette o kuvvet-i azîmedeki bir hamiyet-i âliye feveran edecek ve Hazret-i Mehdi başına geçip, tarîk-ı hak ve hakikata sevkedecek. Böyle olmak ve böyle olmasını; bu kıştan sonra baharın gelmesi gibi, âdetullahtan ve rahmet-i İlahiyeden bekleriz ve beklemekte haklıyız.

İkinci İşaret, yani Altıncı İşaret: Hazret-i Mehdi'nin cem'iyet-i nuraniyesi, Süfyan komitesinin tahribatçı rejim-i bid'akâranesini tamir edecek, Sünnet-i Seniyeyi ihya edecek; yani âlem-i İslâmiyette risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) inkâr niyetiyle şeriat-ı Ahmediyeyi (A.S.M.) tahribe çalışan Süfyan komitesi, Hazret-i Mehdi cem'iyetinin mu'cizekâr manevî kılıncıyla öldürülecek ve dağıtılacak.

Hem âlem-i insaniyette inkâr-ı uluhiyet niyetiyle medeniyet ve mukaddesat-ı beşeriyeyi zîr ü zeber eden Deccal komitesini, Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın din-i hakikîsini İslâmiyetin hakikatıyla birleştirmeye çalışan hamiyetkâr ve fedakâr bir İsevî cemaatı namı altında ve "Müslüman İsevîleri" ünvanına lâyık bir cem'iyet, o Deccal komitesini, Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın riyaseti altında

öldürecek ve dağıtacak; beşeri, inkâr-ı uluhiyetten kurtaracak.

Şu mühim sır pek uzundur. Başka yerlerde bir nebze bahsettiğimizden burada bu kısa işaretle iktifa ediyoruz.

Yedinci İşaret yani Üçüncü Sual: Diyorlar ki: Senin eski zamandaki müdafaatın ve İslâmiyet hakkındaki mücahedatın, şimdiki tarzda değil. Hem Avrupa'ya karşı İslâmiyet'i müdafaa eden mütefekkirîn tarzında gitmiyorsun. Neden Eski Said vaziyetini değiştirdin? Neden manevî mücahidîn-i İslâmiye tarzında hareket etmiyorsun?

Elcevab: Eski Said ile mütefekkirîn kısmı, felsefe-i beşeriyenin ve hikmet-i Avrupaiyenin düsturlarını kısmen kabul edip, onların silâhlarıyla onlarla mübareze ediyorlar; bir derece onları kabul ediyorlar. Bir kısım düsturlarını, fünun-u müsbete suretinde lâ-yetezelzel teslim ediyorlar, o suretle İslâmiyetin hakikî kıymetini gösteremiyorlar. Âdeta kökleri çok derin zannettikleri hikmetin dallarıyla İslâmiyeti aşılıyorlar, güya takviye ediyorlar. Bu tarzda galebe az olduğundan ve İslâmiyetin kıymetini bir derece tenzil etmek olduğundan, o mesleği terkettim. Hem bilfiil gösterdim ki: İslâmiyetin esasları o kadar derindir ki; felsefenin en derin esasları onlara yetişmez, belki sathî kalır. Otuzuncu Söz, Yirmidördüncü Mektub, Yirmidokuzuncu Söz bu hakikatı bürhanlarıyla isbat ederek göstermiştir. Eski meslekte, felsefeyi derin zannedip, ahkâm-ı İslâmiyeyi zahirî telakki edip felsefenin dallarıyla bağlamakla durutmak ve muhafaza edilmek zannediliyordu. Halbuki felsefenin düsturlarının ne haddi var ki, onlara yetişsin?

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى هَدَينَا لِهذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِىَ لَوْلاَ اَنْ هَدَينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى سَيِّدِنَا اِبْرَاهِيمَ وَ عَلَى آلِ اِبْرَاهِيمَ فِى الْعَالَمِينَ اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

* * *

Sekizinci Kısım olan Rumuzat-ı Semaniye

"Sekiz Remiz"dir, yani sekiz küçük risaledir. Şu remizlerin esası, İlm-i Cifr'in mühim bir düsturu ve ulûm-u hafiyenin mühim bir anahtarı ve bir kısım esrar-ı gaybiye-i Kur'aniyenin mühim bir miftahı olan tevafuktur.

İleride müstakillen neşredileceğinden buraya dercedilmedi.

* * *

Dokuzuncu Kısım

Telvihat-ı Tis'a

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

اَلاَ اِنَّ اَوْلِيَاءَ اللّٰهِ لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَهُمْ يَحْزَنُونَ

[Şu kısım, turuk-u velayet hakkında olup "Dokuz Telvih"tir.]

BİRİNCİ TELVİH: "Tasavvuf", "tarîkat", "velayet", "seyr ü sülûk" namları altında şirin, nuranî, neş'eli, ruhanî bir hakikat-ı kudsiye vardır ki; o hakikat-ı kudsiyeyi ilân eden, ders veren, tavsif eden binler cild kitab ehl-i zevk ve keşfin muhakkikleri yazmışlar, o hakikatı ümmete ve bize söylemişler. جَزَاهُمُ اللّٰهُ خَيْرًا كَثِيرًا Biz, o muhit denizinden birkaç katre hükmünde birkaç reşhalarını şu zamanın bazı ilcaatına binaen göstereceğiz.

Sual: Tarîkat nedir?

Elcevab: Tarîkatın gaye-i maksadı, marifet ve inkişaf-ı hakaik-i imaniye olarak, Mi'rac-ı Ahmedî'nin (A.S.M.) gölgesinde ve sayesi altında kalb ayağıyla bir seyr ü sülûk-u ruhanî neticesinde, zevkî, halî ve bir derece şuhudî hakaik-i imaniye ve Kur'aniyeye mazhariyet; "tarîkat", "tasavvuf" namıyla ulvî bir sırr-ı insanî ve bir kemal-i beşerîdir.

Evet şu kâinatta insan bir fihriste-i câmia olduğundan, insanın kalbi binler âlemin harita-i maneviyesi hükmündedir. Evet insanın kafasındaki dimağı, hadsiz telsiz telgraf ve telefonların santral denilen merkezi misillü, kâinatın bir nevi merkez-i manevîsi olduğunu gösteren hadsiz fünun ve ulûm-u beşeriye olduğu gibi, insanın mahiyetindeki kalbi dahi, hadsiz hakaik-i kâinatın mazharı, medarı, çekirdeği olduğunu; hadd ü hesaba gelmeyen ehl-i velayetin yazdıkları milyonlarla nuranî kitablar gösteriyorlar.

İşte madem kalb ve dimağ-ı insanî bu merkezdedir; çekirdek haletinde bir şecere-i azîmenin cihazatını tazammun eder ve ebedî, uhrevî, haşmetli bir makinenin âletleri ve çarkları içinde dercedilmiştir. Elbette ve her halde o kalbin Fâtırı, o kalbi işlettirmesini ve bilkuvve tavırdan bilfiil vaziyetine çıkarmasını ve inkişafını ve hareketini irade etmiş ki, öyle yapmış. Madem irade etmiş, elbette o kalb dahi akıl gibi işleyecek. Ve kalbi işlettirmek için en büyük vasıta, velayet meratibinde zikr-i İlahî ile tarîkat yolunda hakaik-i imaniyeye teveccüh etmektir.

İKİNCİ TELVİH: Bu seyr ü sülûk-u kalbînin ve hareket-i ruhaniyenin miftahları ve vesileleri, zikr-i İlahî ve tefekkürdür. Bu zikir ve fikrin mehasini, ta’dad ile bitmez. Hadsiz fevaid-i uhreviyeden ve kemalât-ı insaniyeden kat’-ı nazar, yalnız şu dağdağalı hayat-ı dünyeviyeye ait cüz’î bir faidesi şudur ki: Her insan, hayatın dağdağasından ve ağır tekâlifinden bir derece kurtulmak ve teneffüs etmek için; herhalde bir teselli ister, bir zevki arar ve vahşeti izale edecek bir ünsiyeti taharri eder. Medeniyet-i insaniye neticesindeki içtimaat-ı ünsiyetkârane, on insanda bir ikisine muvakkat olarak, belki gafletkârane ve sarhoşçasına bir ünsiyet ve bir ülfet ve bir teselli verir. Fakat yüzde sekseni ya dağlarda, derelerde münferid yaşıyor, ya derd-i maişet onu hücra köşelere sevkediyor, ya musibetler ve ihtiyarlık gibi âhireti düşündüren vasıtalar cihetiyle

insanların cemaatlerinden gelen ünsiyetten mahrumdurlar. O hal onlara ünsiyet verip teselli etmez.

İşte böylelerin hakikî tesellisi ve ciddî ünsiyeti ve tatlı zevki; zikir ve fikir vasıtasıyla kalbi işletmek, o hücra köşelerde, o vahşetli dağ ve sıkıntılı derelerde kalbine müteveccih olup "Allah!" diyerek kalbi ile ünsiyet edip, o ünsiyet ile, etrafında vahşetle ona bakan eşyayı ünsiyetkârane tebessüm vaziyetinde düşünüp, "Zikrettiğim Hâlıkımın hadsiz ibadı her tarafta bulunduğu gibi, bu vahşetgâhımda da çokturlar. Ben yalnız değilim, tevahhuş manasızdır." diyerek, imanlı bir hayattan ünsiyetli bir zevk alır. Saadet-i hayatiye manasını anlar, Allah'a şükreder.

ÜÇÜNCÜ TELVİH: Velayet, bir hüccet-i risalettir; tarîkat, bir bürhan-ı şeriattır. Çünki risaletin tebliğ ettiği hakaik-i imaniyeyi, velayet bir nevi şuhud-u kalbî ve zevk-i ruhanî ile aynelyakîn derecesinde görür, tasdik eder. Onun tasdiki, risaletin hakkaniyetine kat'î bir hüccettir. Şeriat ders verdiği ahkâmın hakaikini, tarîkat zevkiyle, keşfiyle ve ondan istifadesiyle ve istifazasıyla o ahkâm-ı şeriatın hak olduğuna ve Hak'tan geldiğine bir bürhan-ı bahirdir. Evet nasılki velayet ve tarîkat, risalet ve şeriatın hücceti ve delilidir; öyle de İslâmiyetin bir sırr-ı kemali ve medar-ı envârı ve insaniyetin İslâmiyet sırrıyla bir maden-i terakkiyatı ve bir menba-ı tefeyyüzatıdır.

İşte bu sırr-ı azîmin bu derece ehemmiyetiyle beraber, bazı fırak-ı dâlle onun inkârı tarafına gitmişler. Kendileri mahrum kaldıkları o envârdan, başkalarının mahrumiyetine sebeb olmuşlar. En ziyade medar-ı teessüf şudur ki: Ehl-i Sünnet ve Cemaatin bir kısım zahirî üleması ve Ehl-i Sünnet ve Cemaate mensub bir kısım ehl-i siyaset gafil insanlar; ehl-i tarîkatın içinde gördükleri bazı sû'-i istimalâtı ve bir kısım hatiatı bahane ederek, o hazine-i uzmayı kapatmak, belki tahrib etmek ve bir nevi âb-ı hayatı dağıtan o kevser menba'ını kurutmak için çalışıyorlar. Halbuki eşyada, kusursuz ve her ciheti hayırlı şeyler, meşrebler, meslekler az bulunur. Alâküllihal bazı kusurlar ve sû'-i istimalât

olacak. Çünki ehil olmayanlar bir işe girseler, elbette sû'-i istimal ederler. Fakat Cenab-ı Hak âhirette muhasebe-i a'mal düsturuyla, adalet-i Rabbaniyesini, hasenat ve seyyiatın müvazenesiyle gösteriyor. Yani hasenat racih ve ağır gelse, mükâfatlandırır, kabul eder; seyyiat racih gelse cezalandırır, reddeder. Hasenat ve seyyiatın müvazenesi, kemmiyete bakmaz, keyfiyete bakar. Bazı olur, bir tek hasene bin seyyiata tereccuh eder, afvettirir. Madem adalet-i İlahiye böyle hükmeder ve hakikat dahi bunu hak görür; tarîkat, yani Sünnet-i Seniye dairesinde tarîkatın hasenatı, seyyiatına kat'iyyen müreccah olduğuna delil: Ehl-i tarîkat, ehl-i dalaletin hücumu zamanında imanlarını muhafaza etmesidir. Âdi bir samimî ehl-i tarîkat; surî, zahirî bir mütefenninden daha ziyade kendini muhafaza eder. O zevk-i tarîkat vasıtasıyla ve o muhabbet-i evliya cihetiyle imanını kurtarır. Kebairle fâsık olur, fakat kâfir olmaz; kolaylıkla zındıkaya sokulmaz. Şedid bir muhabbet ve metin bir itikad ile aktab kabul ettiği bir silsile-i meşayihi, onun nazarında hiçbir kuvvet çürütemez. Çürütmediği için, onlardan itimadını kesemez. Onlardan itimadı kesilmezse, zındıkaya giremez. Tarîkatta hissesi olmayan ve kalbi harekete gelmeyen, bir muhakkik âlim zât da olsa, şimdiki zındıkların desiselerine karşı kendini tam muhafaza etmesi müşkilleşmiştir.

Birşey daha var ki: Daire-i takvadan hariç, belki daire-i İslâmiyetten hariç bir suret almış bazı meşreblerin ve tarîkat namını haksız olarak kendine takanların seyyiatıyla, tarîkat mahkûm olamaz. Tarîkatın dinî ve uhrevî ve ruhanî çok mühim ve ulvî neticelerinden sarf-ı nazar, yalnız âlem-i İslâm içindeki kudsî bir rabıta olan uhuvvetin inkişafına ve inbisatına en birinci, tesirli ve hararetli vasıta tarîkatlar olduğu gibi; âlem-i küfrün ve siyaset-i Hristiyaniyenin, nur-u İslâmiyeti söndürmek için müdhiş hücumlarına karşı dahi, üç mühim ve sarsılmaz kal'a-i İslâmiyeden bir kal'asıdır. Merkez-i Hilafet olan İstanbul'u beşyüz elli sene bütün âlem-i Hristiyaniyenin karşısında muhafaza ettiren,

İstanbul’da beşyüz yerde fışkıran envâr-ı tevhid ve o merkez-i İslâmiyedeki ehl-i imanın mühim bir nokta-i istinadı, o büyük câmilerin arkalarındaki tekyelerde “Allah Allah!” diyenlerin kuvvet-i imaniyeleri ve marifet-i İlahiyeden gelen bir muhabbet-i ruhanî ile cûş u huruşlarıdır.

İşte ey akılsız hamiyet-füruşlar ve sahtekâr milliyetperverler! Tarîkatın, hayat-ı içtimaiyenizde bu hasenesini çürütecek hangi seyyiatlarıdır, söyleyiniz?

DÖRDÜNCÜ TELVİH: Meslek-i velayet çok kolay olmakla beraber çok müşkilâtlıdır, çok kısa olmakla beraber çok uzundur, çok kıymetdar olmakla beraber çok hatarlıdır, çok geniş olmakla beraber çok dardır.

İşte bu sırlar içindir ki; o yolda sülûk edenler bazan boğulur, bazan zararlı düşer, bazan döner başkalarını yoldan çıkarır.

Ezcümle: Tarîkatta “seyr-i enfüsî” ve “seyr-i âfâkî” tabirleri altında iki meşreb var.

Birinci meşreb, enfüsî meşrebidir; nefisten başlar, hariçten gözünü çeker, kalbe bakar, enaniyeti deler geçer, kalbinden yol açar, hakikatı bulur. Sonra âfâka girer. O vakit âfâkı nuranî görür. Çabuk o seyri bitirir. Enfüsî dairesinde gördüğü hakikatı, büyük bir mikyasta onda da görür. Turuk-u hafiyenin çoğu bu yol ile gidiyor. Bunun da en mühim esası; enaniyeti kırmak, hevayı terketmek, nefsi öldürmektir.

İkinci meşreb; âfâktan başlar, o daire-i kübranın mezahirinde cilve-i esma ve sıfâtı seyredip, sonra daire-i enfüsiyeye girer. Küçük bir mikyasta, daire-i kalbinde o envârı müşahede edip, onda en yakın yolu açar. Kalb, âyine-i Samed olduğunu görür, aradığı maksada vâsıl olur.

İşte birinci meşrebde sülûk eden insanlar nefs-i emmareyi öldürmeye muvaffak olamazsa, hevayı terkedip enaniyeti kırmazsa; şükür makamından, fahr makamına düşer.. fahrden gurura sukut eder. Eğer muhabbetten gelen bir incizab ve incizabdan gelen bir nevi sekir beraber

bulunsa, “şatahat” namıyla haddinden çok fazla davalar ondan sudûr eder. Hem kendi zarar eder, hem başkasının zararına sebeb olur. Meselâ: Nasılki bir mülazım, kendinde bulunan kumandanlık zevkiyle ve neş’esiyle gururlansa, kendini bir müşir zanneder. Küçücük dairesini, o küllî daire ile iltibas eder. Ve bir küçük âyinede görünen bir güneşi, denizin yüzünde haşmetiyle cilvesi görünen güneşle bir cihet-i müşabehetle iltibasa sebeb olur; öyle de: Çok ehl-i velayet var ki; bir sineğin bir tavus kuşuna nisbeti gibi, kendinden o derece büyük olanlardan kendini büyük görür ve öyle de müşahede ediyor, kendini haklı buluyor. Hattâ ben gördüm ki: Yalnız kalbi intibaha gelmiş, uzaktan uzağa velayetin sırrını kendinde hissetmiş, kendini kutb-u a’zam telakki edip o tavrı takınıyordu. Ben dedim: “Kardeşim! Nasılki kanun-u saltanatın, sadrazam dairesinden tâ nahiye müdürü dairesine kadar bir tarzda cüz’î-küllî cilveleri var; öyle de velayetin ve kutbiyetin dahi, öyle muhtelif daire ve cilveleri var. Herbir makamın çok zılleri ve gölgeleri var. Sen, sadrazam-misal kutbiyetin a’zam cilvesini, bir müdür dairesi hükmünde olan kendi dairende o cilveyi görmüşsün, aldanmışsın. Gördüğün doğrudur, fakat hükmün yanlıştır. Bir sineğe bir kap su, bir küçük denizdir.” O zât şu cevabımdan inşâallah ayıldı ve o vartadan kurtuldu.

Hem ben müteaddid insanları gördüm ki, bir nevi Mehdi kendilerini biliyorlardı ve “Mehdi olacağım.” diyorlardı. Bu zâtlar yalancı ve aldatıcı değiller, belki aldanıyorlar. Gördüklerini, hakikat zannediyorlar. Esma-i İlahînin nasılki tecelliyatı, Arş-ı A’zam dairesinden tâ bir zerreye kadar cilveleri var ve o esmaya mazhariyet de, o nisbette tefavüt eder. Öyle de mazhariyet-i esmadan ibaret olan meratib-i velayet dahi öyle mütefavittir. Şu iltibasın en mühim sebebi şudur:

Makamat-ı evliyadan bazı makamlarda Mehdi vazifesinin hususiyeti bulunduğu ve kutb-u a’zama has bir nisbeti göründüğü ve Hazret-i Hızır’ın bir münasebet-i hâssası olduğu gibi, bazı meşahirle münasebetdar bazı makamat

var. Hattâ o makamlara “Makam-ı Hızır”, “Makam-ı Üveys”, “Makam-ı Mehdiyet” tabir edilir.

İşte bu sırra binaen, o makama ve o makamın cüz’î bir nümunesine veya bir gölgesine girenler, kendilerini o makamla has münasebetdar meşhur zâtlar zannediyorlar. Kendini Hızır telakki eder veya Mehdi itikad eder veya kutb-u a’zam tahayyül eder. Eğer hubb-u câha talib enaniyeti yoksa, o halde mahkûm olmaz. Onun haddinden fazla davaları, şatahat sayılır. Onunla belki mes’ul olmaz. Eğer enaniyeti perde ardında hubb-u câha müteveccih ise; o zât enaniyete mağlub olup, şükrü bırakıp fahre girse, fahrden gitgide gurura sukut eder. Ya divanelik derecesine sukut eder veyahut tarîk-ı haktan sapar. Çünki büyük evliyayı, kendi gibi telakki eder, haklarındaki hüsn-ü zannı kırılır. Zira nefis ne kadar mağrur da olsa, kendisi kendi kusurunu derkeder. O büyükleri de kendine kıyas edip, kusurlu tevehhüm eder. Hattâ enbiyalar hakkında da hürmeti noksanlaşır.

İşte bu hale giriftar olanlar, mizan-ı şeriatı elde tutmak ve Usûl-üd Din ülemasının düsturlarını kendine ölçü ittihaz etmek ve İmam-ı Gazalî ve İmam-ı Rabbanî gibi muhakkikîn-i evliyanın talimatlarını rehber etmek gerektir. Ve daima nefsini ittiham etmektir. Ve kusurdan, acz ve fakrdan başka nefsin eline vermemektir. Bu meşrebdeki şatahat, hubb-u nefisten neş’et ediyor. Çünki muhabbet gözü, kusuru görmez. Nefsine muhabbeti için, o kusurlu ve liyakatsız bir cam parçası gibi nefsini, bir pırlanta, bir elmas zanneder. Bu nevi içindeki en tehlikeli bir hata şudur ki; kalbine ilhamî bir tarzda gelen cüz’î manaları “Kelâmullah” tahayyül edip, âyet tabir etmeleridir. Ve onunla, vahyin mertebe-i ulya-yı akdesine bir hürmetsizlik gelir. Evet bal arısının ve hayvanatın ilhamatından tut, tâ avam-ı nâsın ve havass-ı beşeriyenin ilhamatına kadar ve avam-ı melaikenin ilhamatından, tâ havass-ı kerrûbiyyunun ilhamatına kadar bütün ilhamat, bir nevi kelimat-ı Rabbaniyedir. Fakat mazharların ve makamların kabiliyetine göre kelâm-ı

Rabbanî; yetmiş bin perdede telemmu' eden ayrı ayrı cilve-i hitab-ı Rabbanîdir.

Amma vahiy ve kelâmullahın ism-i hâssı ve onun en bahir misal-i müşahhası olan Kur'anın necimlerine ism-i has olan "âyet" namı öyle ilhamata verilmesi, hata-yı mahzdır. Onikinci ve Yirmibeşinci ve Otuzbirinci Sözlerde beyan ve isbat edildiği gibi, elimizdeki boyalı âyinede görünen küçük ve sönük ve perdeli güneşin misali, semadaki güneşe ne nisbeti varsa; öyle de o müddeilerin kalbindeki ilham dahi, doğrudan doğruya kelâm-ı İlahî olan Kur'an güneşinin âyetlerine nisbeti, o derecededir. Evet herbir âyinede görünen güneşin misalleri, güneşindir ve onunla münasebetdardır denilse, haktır; fakat o güneşçiklerin âyinesine Küre-i Arz takılmaz ve onun cazibesiyle bağlanmaz!

BEŞİNCİ TELVİH: Tarîkatın gayet mühim bir meşrebi olan "Vahdet-ül Vücud" namı altındaki Vahdet-üş Şuhud, yani Vâcib-ül Vücud'un vücuduna hasr-ı nazar edip, sair mevcudatı, o vücud-u Vâcib'e nisbeten o kadar zaîf ve gölge görür ki, vücud ismine lâyık olmadığını hükmedip, hayal perdesine sarıp, terk-i masiva makamında onları hiç saymak, hattâ madum tasavvur etmek, yalnız cilve-i esma-i İlahiyeye hayalî bir âyine vaziyeti vermek kadar ileri gider.

İşte bu meşrebin ehemmiyetli bir hakikatı var ki: Vâcib-ül Vücud'un vücudu, iman kuvvetiyle ve yüksek bir velayetin hakkalyakîn derecesinde inkişafıyla, vücud-u mümkinat o derece aşağıya düşer ki, hayal ve ademden başka onun nazarında makamları kalmaz; âdeta Vâcib-ül Vücud'un hesabına kâinatı inkâr eder.

Fakat bu meşrebin tehlikeleri var. En birincisi şudur ki: Erkân-ı imaniye altıdır. İman-ı billahtan başka, iman-ı bilyevm-il âhir gibi rükünler var. Bu rükünler ise, mümkinatın vücudlarını ister. O muhkem erkân-ı imaniye, hayal üstünde bina edilmez! Onun için, o meşreb sahibi, âlem-i istiğrak ve sekirden âlem-i sahve girdiği vakit, o meşrebi beraber almamak gerektir ve o meşrebin

muktezasıyla amel etmemek lâzımdır. Hem kalbî ve halî ve zevkî olan bu meşrebi, aklî ve kavlî ve ilmî suretine çevirmemektir. Çünki Kitab ve Sünnetten gelen desatir-i akliye ve kavanin-i ilmiye ve usûl-ü kelâmiye o meşrebi kaldıramıyor; kabil-i tatbik olamıyor. Onun için, Hulefa-yı Raşidîn'den ve Eimme-i Müçtehidîn'den ve selef-i sâlihînin büyüklerinden, o meşreb sarihan görünmüyor. Demek, en âlî bir meşreb değil. Belki yüksek, fakat nâkıs. Çok ehemmiyetli, fakat çok hatarlı. Çok ağır, fakat çok zevklidir. O zevk için ona girenler, ondan çıkmak istemiyorlar, hodgâmlık ile en yüksek mertebe zannediyorlar. Bu meşrebin esasını ve mahiyetini, Nokta Risalesi'nde ve bir kısım Sözler'de ve Mektubat'ta bir derece beyan ettiğimizden, onlara iktifaen, şurada o mühim meşrebin ehemmiyetli bir vartasını beyan edeceğiz. Şöyle ki:

O meşreb, daire-i esbabdan geçip, terk-i masiva sırrıyla mümkinattan alâkasını kesen ehass-ı havassın istiğrak-ı mutlak haletinde mazhar olduğu sâlih bir meşrebdir. Şu meşrebi, esbab içinde boğulanların ve dünyaya âşık olanların ve felsefe-i maddiye ile tabiata saplananların nazarına ilmî bir surette telkin etmek, tabiat ve maddede onları boğdurmaktır ve hakikat-ı İslâmiyeden uzaklaştırmaktır. Çünki dünyaya âşık ve daire-i esbaba bağlı bir nazar, bu fâni dünyaya bir nevi beka vermek ister. O dünya mahbubunu elinden kaçırmak istemiyor; vahdet-ül vücud bahanesiyle ona bir bâki vücud tevehhüm eder, o mahbubu olan dünya hesabına ve beka ve ebediyeti ona tam mal etmesine binaen, bir mabudiyet derecesine çıkarır. -Neûzü billah- Allah'ı inkâr etmek vartasına yol açar. Şu asırda maddiyyunluk fikri o derece istila etmiş ki, maddiyatı herşey'e merci' biliyorlar. Böyle bir asırda has ehl-i iman, maddiyatı i'dam eder derecesinde ehemmiyetsiz gördüklerinden; Vahdet-ül Vücud meşrebi ortaya atılsa belki maddiyyunlar sahib çıkacaklar, "Biz de böyle diyoruz." diyecekler. Halbuki dünyada meşarib içinde, maddiyyunların ve tabiatperestlerin mesleğinden en uzak

meşreb, Vahdet-ül Vücud meşrebidir. Çünki ehl-i Vahdet-ül Vücud, o kadar vücud-u İlahîye kuvvet-i iman ile ehemmiyet veriyorlar ki, kâinatı ve mevcudatı inkâr ediyorlar. Maddiyyunlar ise, o kadar mevcudata ehemmiyet veriyorlar ki; kâinat hesabına, Allah'ı inkâr ediyorlar. İşte bunlar nerede? Ötekiler nerede?

ALTINCI TELVİH: "Üç Nokta"dır.

Birinci Nokta: Velayet yolları içinde en güzeli, en müstakimi, en parlağı, en zengini; Sünnet-i Seniyeye ittiba'dır. Yani: A'mal ve harekâtında Sünnet-i Seniyeyi düşünüp ona tâbi' olmak ve taklid etmek ve muamelât ve ef'alinde ahkâm-ı şer'iyeyi düşünüp rehber ittihaz etmektir.

İşte bu ittiba ve iktida vasıtasıyla, âdi ahvali ve örfî muameleleri ve fıtrî hareketleri ibadet şekline girmekle beraber; herbir ameli, sünneti ve şer'i o ittiba' noktasında düşündürmekle, bir tahattur-u hükm-ü şer'î veriyor. O tahattur ise, sahib-i şeriatı düşündürüyor. O düşünmek ise, Cenab-ı Hakk'ı hatıra getiriyor. O hatıra, bir nevi huzur veriyor. O halde mütemadiyen ömür dakikaları, huzur içinde bir ibadet hükmüne getirilebilir. İşte bu cadde-i kübra, velayet-i kübra olan ehl-i veraset-i nübüvvet olan sahabe ve selef-i sâlihînin caddesidir.

İkinci Nokta: Velayet yollarının ve tarîkat şubelerinin en mühim esası, ihlastır. Çünki ihlas ile hafî şirklerden halas olur. İhlası kazanmayan, o yollarda gezemez. Ve o yolların en keskin kuvveti, muhabbettir. Evet muhabbet, mahbubunda bahaneler aramaz ve kusurlarını görmek istemez. Ve kemaline delalet eden zaîf emareleri, kavî hüccetler hükmünde görür. Daima mahbubuna tarafdardır.

İşte bu sırra binaendir ki, muhabbet ayağıyla marifetullaha teveccüh eden zâtlar; şübehata ve itirazata kulak vermezler, ucuz kurtulurlar. Binler şeytan toplansa, onların mahbub-u hakikîsinin kemaline işaret eden bir emareyi, onların nazarında ibtal edemez. Eğer muhabbet olmazsa, o vakit kendi nefsi ve şeytanı ve haricî şeytanların ettikleri itirazat içinde çok çırpınacak. Kahramancasına bir

metanet ve kuvvet-i iman ve dikkat-i nazar lâzımdır ki, kendisini kurtarsın.

İşte bu sırra binaendir ki; umum meratib-i velayette marifetullahtan gelen muhabbet, en mühim maye ve iksirdir. Fakat muhabbetin bir vartası var ki: Ubudiyetin sırrı olan niyazdan, mahviyetten naza ve davaya atlar, mizansız hareket eder. Masiva-yı İlahiyeye teveccühü hengâmında, mana-yı harfîden mana-yı ismîye geçmesiyle; tiryak iken zehir olur. Yani; gayrullahı sevdiği vakit, Cenab-ı Hak hesabına ve onun namına, onun bir âyine-i esması olmak cihetiyle rabt-ı kalb etmek lâzımken; bazan o zâtı, o zât hesabına, kendi kemalât-ı şahsiyesi ve cemal-i zâtîsi namına düşünüp, mana-yı ismiyle sever. Allah'ı ve peygamberi düşünmeden yine onları sevebilir. Bu muhabbet, muhabbetullaha vesile değil, perde oluyor. Mana-yı harfî ile olsa, muhabbetullaha vesile olur, belki cilvesidir denilebilir.

Üçüncü Nokta: Bu dünya, dâr-ül hikmettir, dâr-ül hizmettir; dâr-ül ücret ve mükâfat değil. Buradaki a'mal ve hizmetlerin ücretleri berzahta ve âhirettedir. Buradaki a'mal, berzahta ve âhirette meyve verir. Madem hakikat budur, a'mal-i uhreviyeye ait neticeleri dünyada istememek gerektir. Verilse de memnunane değil, mahzunane kabul etmek lâzımdır. Çünki Cennet'in meyveleri gibi, kopardıkça yerine aynı gelmek sırrıyla, bâki hükmünde olan amel-i uhrevî meyvesini, bu dünyada fâni bir surette yemek, kâr-ı akıl değildir. Bâki bir lâmbayı, bir dakika yaşayacak ve sönecek bir lâmba ile mübadele etmek gibidir.

İşte bu sırra binaen; ehl-i velayet, hizmet ve meşakkat ve musibet ve külfeti hoş görüyorlar, nazlanmıyorlar, şekva etmiyorlar. "Elhamdülillahi alâküllihal" diyorlar. Keşf ü keramet, ezvak u envâr verildiği vakit, bir iltifat-ı İlahî nev'inden kabul edip setrine çalışıyorlar. Fahre değil, belki şükre, ubudiyete daha ziyade giriyorlar. Çokları o ahvalin istitar ve inkıtaını istemişler, tâ ki amellerindeki ihlas zedelenmesin. Evet makbul bir insan hakkında en mühim

bir ihsan-ı İlahî, ihsanını ona ihsas etmemektir; tâ niyazdan naza ve şükürden fahre girmesin.

İşte bu hakikata binaendir ki, velayeti ve tarîkatı isteyenler; eğer velayetin bazı tereşşuhatı olan ezvak ve kerامatı isterlerse ve onlara müteveccih ise ve onlardan hoşlansa; bâki uhrevî meyveleri, fâni dünyada, fâni bir surette yemek kabîlinden olmakla beraber; velayetin mayesi olan ihlası kaybedip, velayetin kaçmasına meydan açar.

YEDİNCİ TELVİH: "Dört Nükte"dir.

Birinci Nükte: Şeriat doğrudan doğruya, gölgesiz, perdesiz, sırr-ı ehadiyet ile rububiyet-i mutlaka noktasında hitab-ı İlahînin neticesidir. Tarîkatın ve hakikatın en yüksek mertebeleri, şeriatın cüzleri hükmüne geçer. Yoksa daima vesile ve mukaddime ve hâdim hükmündedirler. Neticeleri, şeriatın muhkematıdır. Yani: Hakaik-i şeriata yetişmek için, tarîkat ve hakikat meslekleri, vesile ve hâdim ve basamaklar hükmündedir. Gitgide en yüksek mertebede, nefs-i şeriatta bulunan mana-yı hakikat ve sırr-ı tarîkata inkılab ederler. O vakit, şeriat-ı kübranın cüzleri oluyorlar. Yoksa bazı ehl-i tasavvufun zannettikleri gibi, şeriatı zahirî bir kışır, hakikatı onun içi ve neticesi ve gayesi tasavvur etmek doğru değildir. Evet şeriatın, tabakat-ı nâsa göre inkişafatı ayrı ayrıdır. Avam-ı nâsa göre zahir-i şeriatı, hakikat-ı şeriat zannedip, havassa münkeşif olan şeriatın mertebesine "hakikat ve tarîkat" namı vermek yanlıştır. Şeriatın umum tabakata bakacak meratibi var.

İşte bu sırra binaendir ki: Ehl-i tarîkat ve ashab-ı hakikat ileri gittikçe, hakaik-i şeriata karşı incizabları, iştiyakları, ittibaları ziyadeleşiyor. En küçük bir Sünnet-i Seniyeyi, en büyük bir maksad gibi telakki edip, onun ittibaına çalışıyorlar, onu taklid ediyorlar. Çünki vahiy ne kadar ilhamdan yüksek ise; semere-i vahiy olan âdâb-ı şer'iye, o derece semere-i ilham olan âdâb-ı tarîkattan yüksek ve ehemmiyetlidir. Onun için, tarîkatın en mühim esası, Sünnet-i Seniyeye ittiba' etmektir.

İkinci Nükte: Tarîkat ve hakikat, vesilelikten çıkmamak gerektir. Eğer maksud-u bizzât hükmüne geçseler; o vakit şeriatın muhkematı ve ameliyatı ve Sünnet-i Seniyeye ittiba', resmî hükmünde kalır; kalb öteki tarafa müteveccih olur. Yani: Namazdan ziyade halka-i zikri düşünür; feraizden ziyade, evradına müncezib olur; kebairden kaçmaktan ziyade, âdâb-ı tarîkatın muhalefetinden kaçar. Halbuki muhkemat-ı şeriat olan farzların bir tanesine, evrad-ı tarîkat mukabil gelemez; yerini dolduramaz. Âdâb-ı tarîkat ve evrad-ı tasavvuf, o feraizin içindeki hakikî zevke medar-ı teselli olmalı, menşe olmamalı. Yani: Tekyesi, câmideki namazın zevkine ve ta'dil-i erkânına vesile olmalı; yoksa câmideki namazı çabuk resmî kılıp, hakikî zevkini ve kemalini tekyede bulmayı düşünen, hakikattan uzaklaşıyor.

Üçüncü Nükte: "Sünnet-i Seniye ve ahkâm-ı şeriat haricinde tarîkat olabilir mi?" diye sual ediliyor.

Elcevab: Hem var, hem yok. Vardır, çünki bazı evliya-yı kâmilîn, şeriat kılıncıyla i'dam edilmişler. Hem yoktur, çünki muhakkikîn-i evliya, Sa'dî-i Şirazî'nin bu düsturunda ittifak etmişler:

مُحَالَسْتْ سَعْدِى بَرَاهِ صَفَا ❊ ظَفَرْ بُرْدَنْ جُزْ دَرْ پَىِ مُصْطَفَى

Yani: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın caddesinden hariç ve onun arkasından gitmeyen muhaldir ki; hakikî envâr-ı hakikata vâsıl olabilsin. Bu mes'elenin sırrı şudur ki: Madem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Hâtem-ül Enbiya'dır ve umum nev'-i beşer namına muhatab-ı İlahîdir; elbette nev'-i beşer, onun caddesi haricinde gidemez ve bayrağı altında bulunmak zarurîdir. Ve madem ehl-i cezbe ve ehl-i istiğrak, muhalefetlerinden mes'ul olamazlar; ve madem insanda bazı letaif var ki, teklif altına giremez; o latife hâkim olduğu vakit, tekâlif-i şer'iyeye muhalefetiyle mes'ul tutulmaz; ve madem insanda bazı letaif var ki, teklif altına girmediği gibi, ihtiyar altına da girmez; hattâ aklın tedbiri altına da girmez, o latife, kalbi ve aklı dinlemez; elbette o latife bir insanda hâkim olduğu zaman -fakat o zamana mahsus olarak- o zât, şeriata

muhalefette velayet derecesinden sukut etmez, mazur sayılır. Fakat bir şartla ki, hakaik-i şeriata ve kavaid-i imaniyeye karşı bir inkâr, bir tezyif, bir istihfaf olmasın. Ahkâmı yapmasa da, ahkâmı hak bilmek gerektir. Yoksa o hale mağlub olup, neûzü billah, o hakaik-ı muhkemeye karşı inkâr ve tekzibi işmam edecek bir vaziyet, alâmet-i sukuttur!

Elhasıl: Daire-i şeriatın haricinde bulunan ehl-i tarîkat iki kısımdır:

Bir kısmı: -Sâbıkan geçtiği gibi- ya hale, istiğraka, cezbeye ve sekre mağlub olup veya teklifi dinlemeyen veya ihtiyarı işitmeyen latifelerin mahkûmu olup, daire-i şeriatın haricine çıkıyor. Fakat o çıkmak, ahkâm-ı şeriatı beğenmemekten veya istememekten değil; belki mecburiyetle ihtiyarsız terkediyor. Bu kısım ehl-i velayet var. Hem mühim veliler, bunların içinde muvakkaten bulunmuş. Hattâ bu neviden; değil yalnız daire-i şeriattan, belki daire-i İslâmiyet haricinde bulunduğunu bazı muhakkikîn-i evliya hükmetmişler. Fakat bir şartla: Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın getirdiği ahkâmın hiçbirini tekzib etmemektir. Belki, ya düşünmüyor veya müteveccih olamıyor veyahut bilemiyor ve bilmiyor. Bilse, kabul etmese olmaz!

İkinci kısım ise: Tarîkat ve hakikatın parlak ezvaklarına kapılıp, mezâkından çok yüksek olan hakaik-i şeriatın derece-i zevkine yetişemediği için; zevksiz, resmî birşey telakki edip, ona karşı lâkayd kalır. Gitgide, şeriatı zahirî bir kışır zanneder. Bulduğu hakikatı, esas ve maksud telakki eder. "Ben onu buldum, o bana yeter." der, ahkâm-ı şeriata muhalif hareket eder. Bu kısımdan aklı başında olanlar mes'uldürler, sukut ediyorlar, belki kısmen şeytana maskara oluyorlar.

Dördüncü Nükte: Ehl-i dalalet ve bid'at fırkalarından bir kısım zâtlar, ümmet nazarında makbul oluyorlar. Aynen onlar gibi zâtlar var; zahirî hiçbir fark yokken, ümmet reddediyor. Bunda hayret ediyordum. Meselâ: Mu'tezile

mezhebinde Zemahşerî gibi, İtizal'de en mutaassıb bir ferd olduğu halde, muhakkikîn-i Ehl-i Sünnet, onun o şedid itirazatına karşı onu tekfir ve tadlil etmiyorlar, belki bir râh-ı necat onun için arıyorlar. Zemahşerî'nin derece-i şiddetinden çok aşağı Ebu Ali Cübbaî gibi mu'tezile imamlarını, merdud ve matrud sayıyorlar. Çok zaman bu sır benim merakıma dokunuyordu. Sonra lütf-u İlahî ile anladım ki: Zemahşerî'nin Ehl-i Sünnet'e itirazatı, hak zannettiği mesleğindeki muhabbet-i haktan ileri geliyordu. Yani, meselâ: Tenzih-i hakikî; onun nazarında, hayvanlar kendi ef'aline hâlık olmasıyla oluyor. Onun için Cenab-ı Hakk'ı tenzih muhabbetinden, Ehl-i Sünnet'in halk-ı ef'al mes'elesinde düsturunu kabul etmiyor. Merdud olan sair Mu'tezile imamları muhabbet-i haktan ziyade, Ehl-i Sünnet'in yüksek düsturlarına kısa akılları yetişemediğinden ve geniş kavanin-i Ehl-i Sünnet, onların dar fikirlerine yerleşmediğinden, inkâr ettiklerinden merduddurlar. Aynen bu İlm-i Kelâm'daki Ehl-i İtizal'in Ehl-i Sünnet ve Cemaat'a muhalefeti olduğu gibi, Sünnet-i Seniye haricindeki bir kısım ehl-i tarîkatın muhalefeti dahi iki cihetledir:

Biri: Zemahşerî gibi; haline, meşrebine meftuniyet cihetinde daha derece-i zevkine yetişemediği âdâb-ı şeriata karşı bir derece lâkayd kalır.

Diğer kısmı ise: Hâşâ âdâb-ı şeriata, desatir-i tarîkata nisbeten ehemmiyetsiz bakar. Çünki dar havsalası, o geniş ezvakı ihata edemiyor ve kısa makamı, o yüksek âdâba yetişemiyor.

SEKİZİNCİ TELVİH: Sekiz vartayı beyan eder:

Birincisi: Sünnet-i Seniyeye tamam ittibaı riayet etmeyen bir kısım ehl-i sülûk; velayeti, nübüvvete tercih etmekle vartaya düşer. Yirmidördüncü ve Otuzbirinci Sözler'de, nübüvvet ne kadar yüksek olduğu ve velayet ona nisbeten ne kadar sönük olduğu isbat edilmiştir.

İkincisi: Ehl-i tarîkatın bir kısım müfrit evliyasını Sahabeye tercih, hattâ Enbiya derecesinde görmekle

vartaya düşer. Onikinci ve Yirmiyedinci Sözler'de ve Sahabeler hakkındaki zeylinde kat'î isbat edilmiştir ki: Sahabelerde öyle bir hâssa-i sohbet var ki, velayet ile yetişilmez ve Sahabelere tefevvuk edilmez ve Enbiyaya hiçbir vakit evliya yetişmez.

Üçüncüsü: İfrat ile tarîkat taassubu taşıyanların bir kısmı, âdâb ve evrad-ı tarîkatı Sünnet-i Seniyeye tercih etmekle Sünnete muhalefet edip, Sünneti terkeder, fakat virdini bırakmaz. O suretle âdâb-ı şer'iyeye bir lâkaydlık vaziyeti gelir, vartaya düşer.

Çok Sözlerde isbat edildiği gibi ve İmam-ı Gazalî, İmam-ı Rabbanî gibi muhakkikîn-i ehl-i tarîkat derler ki: "Bir tek Sünnet-i Seniyeye ittiba' noktasında hasıl olan makbuliyet, yüz âdâb ve nevafil-i hususiyeden gelemez. Bir farz, bin Sünnete müreccah olduğu gibi; bir Sünnet-i Seniye dahi, bin âdâb-ı tasavvufa müreccahtır." demişler.

Dördüncüsü: Müfrit bir kısım ehl-i tasavvuf; ilhamı, vahiy gibi zanneder ve ilhamı, vahiy nev'inden telakki eder, vartaya düşer. Vahyin derecesi ne kadar yüksek ve küllî ve kudsî olduğu ve ilhamat ona nisbeten ne derece cüz'î ve sönük olduğu, Onikinci Söz'de ve i'caz-ı Kur'ana dair Yirmibeşinci Söz'de ve sair risalelerde gayet kat'î isbat edilmiştir.

Beşincisi: Sırr-ı tarîkatı anlamayan bir kısım mutasavvife, zaîfleri takviye etmek ve gevşekleri teşci' etmek ve şiddet-i hizmetten gelen usanç ve meşakkati tahfif etmek için, istenilmeyerek verilen ezvak ve envâr ve keramatı hoş görüp meftun olur; ibadata, hidemata ve evrada tercih etmekle vartaya düşer. Şu risalenin Altıncı Telvihinin Üçüncü Noktasında icmalen beyan olunduğu ve sair Sözlerde kat'iyyen isbat edilmiştir ki: Bu dâr-ı dünya, dâr-ül hizmettir, dâr-ül ücret değil! Burada ücretini isteyenler; bâki, daimî meyveleri, fâni ve muvakkat bir surete çevirmekle beraber, dünyadaki beka hoşuna geliyor, müştakane berzaha bakamıyor; âdeta bir cihette dünya hayatını sever, çünki içinde bir nevi âhireti bulur.

Altıncısı: Ehl-i hakikat olmayan bir kısım ehl-i sülûk, makamat-ı velayetin gölgelerini ve zıllerini ve cüz'î nümunelerini, makamat-ı asliye-i külliye ile iltibas etmekle vartaya düşer. Yirmidördüncü Söz'ün İkinci Dalı'nda ve sair Sözlerde kat'iyyen isbat edilmiştir ki: Nasıl güneş, âyineler vasıtasıyla taaddüd ediyor; binler misalî güneş, aynı güneş gibi ziya ve hararet sahibi olur. Fakat o misalî güneşler, hakikî güneşe nisbeten çok zaîftirler. Aynen onun gibi: Makamat-ı enbiya ve eazım-ı evliyanın makamatının bazı gölgeleri ve zılleri var. Ehl-i sülûk onlara girer; kendini, o evliya-yı azîmeden daha azîm görür; belki enbiyadan ileri geçtiğini zanneder, vartaya düşer. Fakat bu geçmiş umum vartalardan zarar görmemek için, usûl-ü imaniyeyi ve esasat-ı şeriatı daima rehber ve esas tutmak ve meşhudunu ve zevkini onlara karşı muhalefetinde ittiham etmekledir.

Yedincisi: Bir kısım ehl-i zevk ve şevk, sülûkünde fahrı, nazı, şatahatı, teveccüh-ü nâsı ve merciiyeti; şükre, niyaza, tazarruata ve nâstan istiğnaya tercih etmekle vartaya düşer. Halbuki en yüksek mertebe ise, ubudiyet-i Muhammediyedir ki, "Mahbubiyet" ünvanıyla tabir edilir. Ubudiyetin ise sırr-ı esası; niyaz, şükür, tazarru', huşu', acz, fakr, halktan istiğna cihetiyle o hakikatın kemaline mazhar olur. Bazı evliya-yı azîme, fahr ve naz ve şatahata muvakkaten, ihtiyarsız girmişler; fakat o noktada, ihtiyaren onlara iktida edilmez; hâdîdirler, mühdî değillerdir; arkalarından gidilmez!

Sekizinci Varta: Hodgâm, aceleci bir kısım ehl-i sülûk; âhirette alınacak ve koparılacak velayet meyvelerini, dünyada yemesini ister ve sülûkunda onları istemekle vartaya düşer. Halbuki وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا اِلاَّ مَتَاعُ الْغُرُورِ gibi âyetlerle ilân edildiği gibi, çok Sözlerde kat'iyyen isbat edilmiştir ki: Âlem-i bekada bir tek meyve, fâni dünyanın bin bahçesine müreccahtır. Onun için, o mübarek meyveleri burada yememeli. Eğer istenilmeyerek yedirilse şükredilmeli; mükâfat için değil, belki teşvik için bir ihsan-ı İlahî olarak telakki edilmeli.

DOKUZUNCU TELVİH: Tarîkatın pek çok semeratından ve faidelerinden yalnız burada "Dokuz Adedi"ni icmalen beyan edeceğiz:

Birincisi: İstikametli tarîkat vasıtasıyla, saadet-i ebediyedeki ebedî hazinelerin anahtarları ve menşe'leri ve madenleri olan hakaik-i imaniyenin inkişafı ve vuzuhu ve aynelyakîn derecesinde zuhurlarıdır.

İkincisi: Makine-i insaniyenin merkezi ve zenbereği olan kalbi, tarîkat vasıta olup işletmesiyle ve o işletmekle, sair letaif-i insaniyeyi harekete getirip, netice-i fıtratlarına sevkederek hakikî insan olmaktır.

Üçüncüsü: Âlem-i berzah ve âhiret seferinde, tarîkat silsilelerinden bir silsileye iltihak edip ve o kafile-i nuraniye ile ebed-ül âbâd yolunda arkadaş olmak ve yalnızlık vahşetinden kurtulmak ve onlarla, dünyada ve berzahta manen ünsiyet etmek ve evham ve şübehatın hücumlarına karşı, onların icmaına ve ittifakına istinad edip, herbir üstadını kavî bir sened ve kuvvetli bir bürhan derecesinde görüp, onlarla o hatıra gelen dalalet ve şübehatı def'etmektir.

Dördüncüsü: İmandaki marifetullah ve o marifetteki muhabbetullahın zevkini, safi tarîkat vasıtasıyla anlamak ve o anlamakla dünyanın vahşet-i mutlakasından ve insanın kâinattaki gurbet-i mutlakasından kurtulmaktır. Çok Sözlerde isbat etmişiz ki: Saadet-i dâreyn ve elemsiz lezzet ve vahşetsiz ünsiyet ve hakikî zevk ve ciddî saadet, iman ve İslâmiyetin hakikatındadır. İkinci Söz'de beyan edildiği gibi: İman, şecere-i tûbâ-i Cennet'in bir çekirdeğini taşıyor. İşte tarîkatın terbiyesiyle, o çekirdek neşvünema bulur, inkişaf eder.

Beşincisi: Tekâlif-i şer'iyedeki hakaik-i latifeyi, tarîkattan ve zikr-i İlahîden gelen bir intibah-ı kalbî vasıtasıyla hissetmek, takdir etmek... O vakit taate, suhre gibi değil, belki iştiyakla itaat edip ubudiyeti îfa eder.

Altıncısı: Hakikî zevke ve ciddî teselliye ve kedersiz lezzete ve vahşetsiz ünsiyete, hakikî medar ve vasıta olan

tevekkül makamını ve teslim rütbesini ve rıza derecesini kazanmaktır.

Yedincisi: Sülûk-u tarîkatın en mühim şartı, en ehemmiyetli neticesi olan ihlas vasıtasıyla, şirk-i hafîden ve riya ve tasannu' gibi rezailden halâs olmak ve tarîkatın mahiyet-i ameliyesi olan tezkiye-i nefs vasıtasıyla, nefs-i emmarenin ve enaniyetin tehlikelerinden kurtulmaktır.

Sekizincisi: Tarîkatta, zikr-i kalbî ile ve tefekkür-ü aklî ile kazandığı teveccüh ve huzur ve kuvvetli niyetler vasıtasıyla, âdetlerini ibadet hükmüne çevirmek ve muamelât-ı dünyeviyesini, a'mal-i uhreviye hükmüne getirip sermaye-i ömrünü hüsn-ü istimal etmek cihetiyle, ömrünün dakikalarını hayat-ı ebediyenin sünbüllerini verecek çekirdekler hükmüne getirmektir.

Dokuzuncusu: Seyr-i sülûk-u kalbî ile ve mücahede-i ruhî ile ve terakkiyat-ı maneviye ile, insan-ı kâmil olmak için çalışmak; yani hakikî mü'min ve tam bir müslüman olmak; yani yalnız surî değil, belki hakikat-ı imanı ve hakikat-ı İslâmı kazanmak; yani şu kâinat içinde ve bir cihette kâinat mümessili olarak, doğrudan doğruya kâinatın Hâlık-ı Zülcelal'ine abd olmak ve muhatab olmak ve dost olmak ve halil olmak ve âyine olmak ve ahsen-i takvimde olduğunu göstermekle, benî-Âdemin melaikeye rüchaniyetini isbat etmek ve şeriatın imanî ve amelî cenahlarıyla makamat-ı âliyede uçmak ve bu dünyada saadet-i ebediyeye bakmak, belki de o saadete girmektir.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى الْغَوْثِ الْاَكْبَرِ فِى كُلِّ الْعُصُورِ وَ الْقُطْبِ الْاَعْظَمِ فِى كُلِّ الدُّهُورِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الَّذِى تَظَاهَرَتْ حِشْمَةُ وَلاَيَتِهِ وَ مَقَامُ مَحْبُوبِيَّتِهِ فِى مِعْرَاجِهِ وَ اِنْدَرَجَ كُلُّ الْوَلاَيَاتِ فِى ظِلِّ مِعْرَاجِهِ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ

آمِينَ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

* * *

Zeyl

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

[Bu küçücük zeylin büyük bir ehemmiyeti var. Herkese menfaatlidir.]

Cenab-ı Hakk'a vâsıl olacak tarîkler pek çoktur. Bütün hak tarîkler Kur'andan alınmıştır. Fakat tarîkatların bazısı, bazısından daha kısa, daha selâmetli, daha umumiyetli oluyor. O tarîkler içinde, kāsır fehmimle Kur'andan istifade ettiğim "Acz ve fakr ve şefkat ve tefekkür" tarîkidir. Evet acz dahi, aşk gibi belki daha eslem bir tarîktir ki; ubudiyet tarîkiyle mahbubiyete kadar gider. Fakr dahi, Rahman ismine îsal eder. Hem şefkat dahi aşk gibi, belki daha keskin ve daha geniş bir tarîktir ki, Rahîm ismine îsal eder. Hem tefekkür dahi aşk gibi, belki daha zengin ve daha parlak bir tarîktir ki, Hakîm ismine îsal eder.

Şu tarîk, hafî tarîkler misillü "Letaif-i Aşere" gibi on hatve değil ve tarîk-ı cehriye gibi "Nüfus-u Seb'a" yedi mertebeye atılan adımlar değil, belki "Dört Hatve"den ibarettir. Tarîkattan ziyade hakikattır, şeriattır. Yanlış anlaşılmasın: Acz ve fakr ve kusurunu, Cenab-ı Hakk'a karşı görmek demektir. Yoksa onları yapmak veya halka göstermek demek değildir. Şu kısa tarîkın evradı: İttiba-ı sünnettir, feraizi işlemek, kebairi terketmektir. Ve bilhâssa namazı ta'dil-i erkân ile kılmak, namazın arkasındaki tesbihatı yapmaktır.

Birinci hatveye فَلاَ تُزَكُّوا اَنْفُسَكُمْ âyeti işaret ediyor.

İkinci hatveye وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللّٰهَ فَاَنْسَيهُمْ اَنْفُسَهُمْ âyeti işaret ediyor.

Üçüncü hatveye مَا اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّٰهِ وَمَا اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ âyeti işaret ediyor.

Dördüncü hatveye كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ âyeti işaret ediyor. Şu dört hatvenin kısa bir izahı şudur ki:

Birinci Hatvede: فَلاَ تُزَكُّوا اَنْفُسَكُمْ âyeti işaret ettiği gibi: Tezkiye-i nefs etmemek. Zira insan, cibilliyeti ve fıtratı hasebiyle nefsini sever. Belki, evvelâ ve bizzât yalnız zâtını sever, başka herşey'i nefsine feda eder. Mabud'a lâyık bir tarzda nefsini medheder. Mabud'a lâyık bir tenzih ile nefsini

meayibden tenzih ve tebrie eder. Elden geldiği kadar kusurları kendine lâyık görmez ve kabul etmez. Nefsine perestiş eder tarzında şiddetle müdafaa eder. Hattâ fıtratında tevdi’ edilen ve Mabud-u Hakikî’nin hamd ve tesbihi için ona verilen cihazat ve istidadı, kendi nefsine sarfederek مَنِ اتَّخَذَ اِلهَهُ هَوَيهُ sırrına mazhar olur. Kendini görür, kendine güvenir, kendini beğenir. İşte şu mertebede, şu hatvede tezkiyesi, tathiri: Onu tezkiye etmemek, tebrie etmemektir.

İkinci Hatvede: وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللّهَ فَاَنْسَيهُمْ اَنْفُسَهُمْ dersini verdiği gibi: Kendini unutmuş, kendinden haberi yok. Mevti düşünse, başkasına verir. Fena ve zevali görse, kendine almaz ve külfet ve hizmet makamında nefsini unutmak, fakat ahz-ı ücret ve istifade-i huzuzat makamında nefsini düşünmek, şiddetle iltizam etmek, nefs-i emmarenin muktezasıdır. Şu makamda tezkiyesi, tathiri, terbiyesi; şu halin aksidir. Yani nisyan-ı nefs içinde nisyan etmemek. Yani huzuzat ve ihtirasatta unutmak ve mevtte ve hizmette düşünmek.

Üçüncü Hatvede: مَا اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّهِ وَمَا اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ dersini verdiği gibi; nefsin muktezası, daima iyiliği kendinden bilip fahr ve ucbe girer. Bu hatvede, nefsinde yalnız kusuru ve naksı ve aczi ve fakrı görüp, bütün mehasin ve kemalâtını, Fâtır-ı Zülcelal tarafından ona ihsan edilmiş nimetler olduğunu anlayıp, fahr yerinde şükür ve temeddüh yerinde hamdetmektir. Şu mertebede tezkiyesi, قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكَّيهَا sırrıyla şudur ki: Kemalini kemalsizlikte, kudretini aczde, gınasını fakrda bilmektir.

Dördüncü Hatvede: كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ dersini verdiği gibi: Nefs, kendini serbest ve müstakil ve bizzât mevcud bilir. Ondan bir nevi rububiyet dava eder. Mabuduna karşı adavetkârane bir isyanı taşır. İşte gelecek şu hakikatı derketmekle ondan kurtulur. Hakikat şudur ki: Herşey nefsinde mana-yı ismiyle fânidir, mefkuddur, hâdistir, madumdur. Fakat mana-yı harfiyle ve Sâni’-i Zülcelal’in esmasına âyinedarlık cihetiyle ve vazifedarlık itibariyle

şahiddir, meşhuddur, vâciddir, mevcuddur. Şu makamda tezkiyesi ve tathiri şudur ki: Vücudunda adem, ademinde vücudu vardır. Yani, kendini bilse, vücud verse; kâinat kadar bir zulümat-ı adem içindedir. Yani, vücud-u şahsîsine güvenip Mûcid-i Hakikî'den gaflet etse, yıldız böceği gibi bir şahsî ziya-yı vücudu; nihayetsiz zulümat-ı adem ve firaklar içinde bulunur, boğulur. Fakat enaniyeti bırakıp, bizzât nefsi hiç olduğunu ve Mûcid-i Hakikî'nin bir âyine-i tecellisi bulunduğunu gördüğü vakit, bütün mevcudatı ve nihayetsiz bir vücudu kazanır. Zira bütün mevcudat, esmasının cilvelerine mazhar olan Zât-ı Vâcib-ül Vücud'u bulan bir kalb herşey'i bulur.

Hâtime

Şu acz, fakr, şefkat, tefekkür tarîkındaki dört hatvenin izahatı; hakikatın ilmine, şeriatın hakikatına, Kur'anın hikmetine dair olan yirmialtı aded Sözler'de geçmiştir. Yalnız şurada bir iki noktaya kısa bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Evet şu tarîk daha kısadır. Çünki dört hatvedir. Acz, elini nefisten çekse, doğrudan doğruya Kadîr-i Zülcelal'e verir. Halbuki en keskin tarîk olan aşk, nefsinden elini çeker, fakat maşuk-u mecazîye yapışır. Onun zevalini bulduktan sonra Mahbub-u Hakikî'ye gider. Hem şu tarîk daha eslemdir. Çünki nefsin şatahat ve bâlâ-pervazane davaları bulunmaz. Çünki acz ve fakr ve kusurdan başka nefsinde bulmuyor ki, haddinden fazla geçsin. Hem bu tarîk daha umumî ve cadde-i kübradır.

Çünki kâinatı ehl-i vahdet-ül vücud gibi, huzur-u daimî kazanmak için i'dama mahkûm zannedip "Lâ mevcude illâ Hu" hükmetmeye veyahut ehl-i vahdet-üş şuhud gibi, huzur-u daimî için kâinatı nisyan-ı mutlak hapsinde hapse mahkûm tahayyül edip "Lâ meşhude illâ Hu" demeye mecbur

olmuyor. Belki i’damdan ve hapisten gayet zahir olarak Kur’an afvettiğinden, o da sarf-ı nazar edip ve mevcudatı kendileri hesabına hizmetten azlederek Fâtır-ı Zülcelal hesabına istihdam edip esma-i hüsnasının mazhariyet ve âyinedarlık vazifesinde istimal ederek mana-yı harfî nazarıyla onlara bakıp, mutlak gafletten kurtulup huzur-u daimîye girmektir; herşeyde Cenab-ı Hakk’a bir yol bulmaktır.

Elhasıl: Mevcudatı mevcudat hesabına hizmetten azlederek, mana-yı ismiyle bakmamaktır.

* * *

Otuzuncu Mektub

Matbu', Arabî "İşarat-ül İ'caz Tefsiri"dir.

Otuzbirinci Mektub

Otuzbir "Lem'a"dır.

Otuzikinci Mektub

Kendi kendine manzum tarzını alan matbu' "Lemaat" risalesidir. Aynı zamanda "Otuzikinci Lem'a" olup, "Sözler" mecmuasının âhirinde neşredilmiştir.

Otuzüçüncü Mektub

Marifet-i İlahiyeye pencereler açan "Otuzüç Pencereli Risale" olup, bir cihette "Otuzüçüncü Söz" olduğundan Sözler Mecmuasında neşredilmiş, buraya dercedilmemiştir.

İşarat-ı Gaybiye hakkında bir takriz

[İmam-ı Ali Radıyallahü Anh'ın, Risale-i Nur hakkında ihbar-ı gaybîsinden bir parça olan bu kısım; Sikke-i Tasdik-i Gaybî Mecmuasında dercedilen İşarat-ı Kur'aniye ve üç Keramet-i Aleviye ve Keramet-i Gavsiye risaleleriyle birlikte, ehl-i vukufların takdirkâr raporlarına müsteniden, mahkemelerce sahiblerine geri iade edilmiştir.

İmam-ı Ali'nin (R.A.) Celcelutiye'de, Risale-i Nur hakkındaki üç kerametinden bir kerametinin sekiz remzinden Yedinci ve Sekizinci Remzin bir parçasıdır. Sikke-i Tasdik-i Gaybî Mecmuasının yüz yirmibeşinci sahifesinden, yüz otuzuncu sahifesine kadar olan kısımda münderiçtir.]

Yedinci Remiz: Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, nasılki

وَ بِالْآيَةِ الْكُبْرَى اَمِنِّى مِنَ الْفَجَتْ
وَ بِحَقِّ فَقَجٍ مَعَ مَخْمَةٍ يَا اِلهَنَا
وَ بِاَسْمَائِكَ الْحُسْنَى اَجِرْنِى مِنَ الشَّتَتْ
بِاَسْمَائِكَ الْحُسْنَى اَجِرْنِى مِنَ الشَّتَتْ
حُرُوفٌ لِبَهْرَامٍ عَلَتْ وَ تَشَامَخَتْ

وَ اسْمُ عَصَا مُوسَى بِهِ الظّلْمَةُ انْجَلَتْ

diye birinci fıkrasıyla Yedinci Şua'a işaret etmiş; öyle de: Aynı fıkra ile, âlî bir tefekkürname ve tevhide dair yüksek bir marifetname namında olan Yirmidokuzuncu Arabî Lem'aya dahi işaret eder. İkinci fıkrasıyla İsm-i A'zam ve Sekine denilen Esma-i Sitte-i Meşhurenin hakikatlarını gayet âlî bir tarzda beyan ve isbat eden ve Yirmidokuzuncu Lem'ayı takib eyleyen Otuzuncu Lem'a namında Altı Nükte-i Esma Risalesine بِاَسْمَائِكَ الْحُسْنَى اَجِرْنِى مِنَ الشَّتَتْ cümlesiyle işaret ettiğinden sonra akabinde, Risale-i Esma'yı takib eden Otuzbirinci Lem'anın Birinci Şuaı olarak, otuzüç âyet-i Kur'aniyenin Risale-i Nur'a işaratını kaydedip, hesab-ı cifrî münasebetiyle, baştan başa İlm-i Huruf Risalesi gibi görünen ve bir mu'cize-i Kur'aniye hükmünde bulunan risaleye حُرُوفٌ لِبَهْرَامٍ عَلَتْ وَ تَشَامَخَتْ kelimesiyle işaret edip, der-akab وَ اسْمُ عَصَا مُوسَى بِهِ الظُّلْمَةُ انْجَلَتْ kelâmıyla dahi, Risale-i Hurufiyeyi takib eden ve El-Âyet-ül Kübra'dan ve başka Resail-i Nuriyeden terekküb eden ve Asâ-yı Musa namını alan ve Asâ-yı Musa gibi, dalaletin ve şirkin sihirlerini ibtal eden Risale-i Nur'un şimdilik en son ve âhir risalesine Asâ-yı Musa namını vererek işaretle beraber, manevî karanlıkları dağıtacağını müjde ediyor.

Evet وَ بِالْآيَةِ الْكُبْرَى kelimesiyle Yedinci Şua'a işareti, kuvvetli karineler ile isbat edildiği gibi; aynı kelime, diğer bir mana ile elhak Risale-i Nur'un âyet-i kübrası hükmünde ve ekser risalelerin ruhlarını cem'eden ve Arabî bulunan Yirmidokuzuncu Lem'aya bu kelâm, "müstetbeat-üt terakib" kaidesiyle ona bakıyor, efradına dâhil ediyor. Öyle ise; Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh dahi bu fıkradan ona bakıp işaret eder diyebiliriz.

Hem sair işaratın karinesiyle, hem Mektubat'tan sonra Lem'alara başka bir tarz-ı ibare ile îma ederek; Lem'aların en parlağının te'lifi, dehşetli bir zamanda ve hapis ve i'damdan kurtulmak ve emniyet ve selâmet bulmak için, mana-yı mecazî ve mefhum-u işarî ile, Hazret-i Ali Radıyallahü Anh kendi lisanını, büyük tehlikelerde bulunan

müellifin hesabına istimal ederek; وَ بِالْآيَةِ الْكُبْرَى اَمِنِّى مِنَ الْفَجَتْ yani “Yâ Rab! Beni kurtar. Eman ve emniyet ver.” diye dua etmesiyle, tam tamına Eskişehir hapishanesinde i’dam ve uzun hapis tehlikesi içinde te’lif edilen Yirmidokuzuncu Lem’anın ve sahibinin vaziyetine tevafuk karinesiyle, kelâm zımnî ve işarî delalet ettiğinden diyebiliriz ki; Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh dahi, bundan ona işaret eder.

Hem Otuzuncu Lem’a namında ve altı nükte olan Risale-i Esma’ya bakarak بِاَسْمَائِكَ الْحُسْنَى deyip, sair işaratın karinesiyle, hem Yirmidokuzuncu Lem’aya takib karinesiyle, hem ikisinin isimde ve esma lafzına tevafuk karinesiyle, hem teşettüt-ü hale ve sıkıntılı bir gurbete ve perişaniyete düşen müellifi, onun te’lifi bereketiyle teselli ve tahammül bulmasına ve mana-yı mecazî cihetinde, Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh lisanıyla kendine dua olan وَبِاَسْمَائِكَ الْحُسْنَى اَجِرْنِى مِنَ الشَّتَتْ yani “İsm-i A’zam olan o Esma Risalesinin bereketiyle, beni teşettütten perişaniyetten hıfzeyle yâ Rabbi!” meali; tam tamına o risale ve sahibinin vaziyetine tevafuk karinesiyle kelâm mecazî delalet ve İmam-ı Ali Radıyallahü Anh ise, gaybî işaret eder diyebiliriz.

Hem madem Celcelutiye’nin aslı vahiydir ve esrarlıdır ve gelecek zamana bakıyor ve gaybî umûr-u istikbaliyeden haber veriyor. Ve madem Kur’an itibariyle bu asır dehşetlidir ve Kur’an hesabıyla, Risale-i Nur bu karanlık asırda ehemmiyetli bir hâdisedir. Ve madem sarahat derecesinde çok karine ve emarelerle; Risale-i Nur Celcelutiye’nin içine girmiş, en mühim yerinde yerleşmiş. Ve madem Risale-i Nur ve eczaları bu mevkie lâyıktır ve Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh’ın nazar-ı takdirine ve tahsinine ve onlardan haber vermesine liyakatları ve kıymetleri var. Ve madem Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, Siracünnur’dan zahir bir surette haber verdiğinden sonra ikinci derecede, perdeli bir tarzda Sözler’den, sonra Mektublar’dan, sonra Lem’alar’dan, risalelerdeki aynı tertib, aynı makam aynı numara tahtında, kuvvetli karinelerin sevkiyle kelâm delalet ve Hazret-i İmam-ı Ali

Radıyallahü Anh'ın işaret ettiğini isbat eylemiş. Ve madem başta

بَدَئْتُ بِبِسْمِ اللّٰهِ رُوحِى بِهِ اهْتَدَتْ اِلَى كَشْفِ اَسْرَارٍ بِبَاطِنِهِ انْطَوَتْ

risalelerin başı ve Birinci Söz olan Bismillah Risalesine baktığı gibi; Kasem-i Câmi'-i Muazzama'nın âhirinde, risalelerin kısm-ı âhirleri olan son Lem'alara ve Şualara; hususan bir âyet-i kübra-yı tevhid olan Yirmidokuzuncu Lem'a-i Hârika-i Arabiye ve Risale-i Esma-i Sitte ve Risale-i İşarat-ı Huruf-u Kur'aniye ve bilhâssa şimdilik en âhir Şua ve asâ-yı Musa gibi dalaletlerin bütün manevî sihirlerini ibtal edebilen bir mahiyette bulunan ve bir manada Âyet-ül Kübra namını alan risale-i hârikaya bakıyor gibi bir tarz-ı ifade görünüyor. Ve madem bir tek mes'elede bulunan emareler ve karineler, mes'elenin vahdeti haysiyetiyle birbirine kuvvet verir, zaîf bir münasebetle bir tereşşuh dahi menbaına ilhak edilir. Elbette bu yedi aded esaslara istinaden deriz:

Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, nasılki meşhur Sözlere tertibleri üzerine işaret etmiş ve Mektubat'tan bir kısmına ve Lem'alardan en mühimlerine tertible bakmış; öyle de: بِاَسْمَائِكَ الْحُسْنَى اَجِرْنِى مِنَ الشَّتَتْ cümlesiyle, Otuzuncu Lem'aya, yani müstakil Lem'aların en son olan Esma-i Sitte Risalesi'ne, tahsin ederek bakıyor. Ve حُرُوفٌ لِبَهْرَامٍ عَلَتْ وَ تَشَامَخَتْ kelâmıyla dahi, Otuzuncu Lem'ayı takib eden İşarat-ı Huruf-u Kur'aniye risalesini takdir edip, işaretle tasdik ediyor. وَ اسْمُ عَصَا مُوسَى بِهِ الظُّلْمَةُ انْجَلَتْ kelimesiyle dahi şimdilik en âhir risale ve tevhid ve imanın elinde asâ-yı Musa gibi hârikalı, en kuvvetli bürhan olan mecmua risalesini senakârane remzen gösteriyor gibi bir tarz-ı ifadeden bilâ-perva hükmediyoruz ki: Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh hem Risale-i Nur'dan, hem çok ehemmiyetli risalelerinden mana-yı hakikî ve mecazî ile; işarî ve remzî ve îmaî ve telvihî bir surette haber veriyor. Kimin şübhesi varsa, işaret olunan risalelere bir kerre dikkatle baksın. İnsafı varsa, şübhesi kalmaz zannediyorum.

Buradaki mana-yı işarî ve medlûl-ü mecazîlere, karinelerin en güzeli ve latifi; aynı tertibi muhafaza ile verilen isimlerin münasebetidir. Meselâ: Yirmidokuz ve Otuz ve Otuzbir ve Otuziki mertebe-i ta'dadda, Yirmidokuz ve Otuz ve Otuzbir ve Otuzikinci Sözlere gayet münasib isimler ile; başta, Sözlerin başı olan Birinci Söz'e, aynı Besmele sırrıyla ve âhirde, şimdilik risalelerin âhirine mahiyetini gösterir lâyık birer isim vererek işaret etmesi gerçi gizli ise de, fakat çok güzeldir ve letafetlidir.

Ben itiraf ediyorum ki: Böyle makbul bir eserin mazharı olmak, hiçbir vecihle o makama liyakatım yoktur. Fakat küçük ehemmiyetsiz bir çekirdekten, koca dağ gibi bir ağacı halketmek; kudret-i İlahiyenin şe'nindendir ve âdetidir ve azametine delildir. Ben kasemle temin ederim ki: Risale-i Nur'u senadan maksadım, Kur'anın hakikatlarını ve imanın rükünlerini teyid ve isbat ve neşirdir. Hâlık-ı Rahîm'ime yüzbinler şükrolsun ki; kendimi, kendime beğendirmemiş, nefsimin ayıblarını ve kusurlarını bana göstermiş ve o nefs-i emmareyi, başkalara beğendirmek arzusu kalmamış. Kabir kapısında bekleyen bir adam, arkasındaki fâni dünyaya riyakârane bakması, acınacak bir hamakattır ve dehşetli bir hasarettir.

İşte bu halet-i ruhiye ile, yalnız hakaik-i imaniyenin tercümanı olan Risale-i Nur'un doğru ve hak olduğuna latif bir münasebet söyleyeceğim. Şöyle ki:

Celcelutiye, Süryanice bedî' demektir ve bedî' manasındadır. İbareleri bedî' olan Risale-i Nur, Celcelutiye'de mühim bir mevki tutup ekser yerlerinde tereşşuhatı göründüğünden, kasidenin ismi ona bakıyor gibi verilmiş. Hem şimdi anlıyorum ki, eskiden beri benim liyakatım olmadığı halde bana verilen Bedîüzzaman lakabı, benim değildi; belki Risale-i Nur'un manevî bir ismi idi. Zahir bir tercümanına âriyeten ve emaneten takılmış. Şimdi o emanet isim, hakikî sahibine iade edilmiş. Demek, Süryanice bedî' manasında ve kasidede tekerrürüne binaen kasideye verilen Celcelutiye ismi işarî bir tarzda, bid'at

zamanında çıkan bedîülbeyan ve bedîüzzaman olan Risale-i Nur'un; hem ibare, hem mana, hem isim noktalarıyla bedî'liğine münasebetdarlığı ihsas etmesine ve bu isim bir parça ona da bakmasına ve bu ismin müsemmasında, Risale-i Nur çok yer işgal ettiği için, hak kazanmış olmasına tahmin ediyorum. رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا

Sekizinci Remiz:

Sual: Bütün kıymetdar kitablar içinde Risale-i Nur, Kur'anın işaretine ve iltifatına ve Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh'ın takdir ve tahsinine ve Gavs-ı A'zam'ın (K.S.) teveccüh ve tebşirine vech-i ihtisası nedir? O iki zâtın kerametle Risale-i Nur'a bu kadar kıymet ve ehemmiyet vermesinin hikmeti nedir?

Elcevab: Malûmdur ki bazı vakit olur, bir dakika; bir saat ve belki bir gün, belki seneler kadar ve bir saat; bir sene, belki bir ömür kadar netice verir ve ehemmiyetli olur. Meselâ: Bir dakikada şehid olan bir adam, bir velayet kazanır; ve soğuğun şiddetinden incimad etmek zamanında ve düşmanın dehşet-i hücumunda bir saat nöbet, bir sene ibadet hükmüne geçebilir. İşte aynen öyle de: Risale-i Nur'a verilen ehemmiyet dahi, zamanın ehemmiyetinden, hem bu asrın şeriat-ı Muhammediyeye (A.S.M.) ve şeair-i Ahmediyeye (A.S.M.) ettiği tahribatın dehşetinden, hem bu âhirzamanın fitnesinden eski zamandan beri bütün ümmet istiaze etmesi cihetinden, hem o fitnelerin savletinden mü'minlerin imanlarını kurtarması noktasından Risale-i Nur öyle bir ehemmiyet kesbetmiş ki: Kur'an ona kuvvetli işaretle iltifat etmiş ve Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh üç kerametle ona beşaret vermiş ve Gavs-ı A'zam (K.S.) kerametkârane ondan haber verip, tercümanını teşci' etmiş.

Evet bu asrın dehşetine karşı taklidî olan itikadın istinad kal'aları sarsılmış ve uzaklaşmış ve perdelenmiş olduğundan; her mü'min, tek başıyla dalaletin cemaatle hücumuna mukavemet ettirecek gayet kuvvetli bir iman-ı tahkikî lâzımdır ki dayanabilsin. Risale-i Nur bu vazifeyi; en dehşetli bir zamanda ve en lüzumlu nazik bir vakitte,

herkesin anlayacağı bir tarzda; hakaik-i Kur'aniye ve imaniyenin en derin ve en gizlilerini, gayet kuvvetli bürhanlar ile isbat ederek; o iman-ı tahkikîyi taşıyan hâlis ve sadık şakirdleri dahi, bulundukları kasaba ve karye ve şehirlerde -hizmet-i imaniye itibariyle- âdeta birer gizli kutub gibi, mü'minlerin manevî birer nokta-i istinadı olarak, bilinmedikleri ve görünmedikleri ve görüşülmedikleri halde, kuvve-i maneviye-i itikadları cesur birer zabit gibi; kuvve-i maneviyeyi, ehl-i imanın kalblerine verip, mü'minlere manen mukavemet ve cesaret veriyorlar.

Eğer bir muannid tarafından denilse: "Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, bu umum mecazî manaları irade etmemiş." Biz de deriz ki: Farazâ Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh irade etmezse, fakat kelâmı delalet eder ve karinelerin kuvvetiyle, işarî ve zımnî delaletle manaları içine dâhil eder. Hem madem o mecazî mana ve işarî mefhumlar haktır, doğrudur ve vakıa mutabıktır ve bu iltifata lâyıktır ve karineleri kuvvetlidir; elbette Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh'ın, böyle bütün işarî manaları irade edecek küllî bir teveccühü farazâ bulunmazsa; Celcelutiye vahiy olmak cihetiyle hakikî sahibi, Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh'ın üstadı olan Peygamber-i Zîşan Aleyhissalâtü Vesselâm'ın küllî teveccühü ve üstadının Üstad-ı Zülcelal'inin ihatalı ilmi onlara bakar, irade dairesine alır.

Bu hususta kat'î ve yakîn derecesindeki kanaatımın bir sebebi şudur ki: Müşkilât-ı azîme içinde, El-Âyet-ül Kübra'nın tefsir-i ekberi olan Yedinci Şua'ı yazmakta çok zahmet çektiğimden, bir kudsî teselli ve teşvike cidden çok muhtaç idim. Şimdiye kadar mükerrer tecrübelerle bu gibi haletlerimde, inayet-i İlahiye imdadıma yetişiyordu. Risaleyi bitirdiğim aynı vakitte -hiç hatırıma gelmediği halde- birden bu keramet-i Aleviyenin zuhuru, bende hiçbir şübhe bırakmadı ki; bu dahi benim imdadıma gelen sair inayet-i İlahiye gibi, Rabb-ı Rahîm'in bir inayetidir. İnayet ise aldatmaz, hakikatsız olmaz.

Said Nursî

* * *

Hakikat Çekirdekleri

[Otuzbeş sene evvel tab'edilen "Hakikat Çekirdekleri" namındaki risaleden vecizelerdir.]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ الصَّلاَةُ وَ السَّلاَمُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ

1- Marîz bir asrın, hasta bir unsurun, alîl bir uzvun reçetesi; ittiba'-ı Kur'andır.

2- Azametli bahtsız bir kıt'anın, şanlı tali'siz bir devletin, değerli sahibsiz bir kavmin reçetesi; ittihad-ı İslâmdır.

3- Arzı ve bütün nücum ve şümusu tesbih taneleri gibi kaldıracak ve çevirecek kuvvetli bir ele mâlik olmayan kimse, kâinatta dava-yı halk ve iddia-yı icad edemez. Zira herşey, herşeyle bağlıdır.

4- Haşirde bütün zevi-l ervahın ihyası; mevt-âlûd bir nevm ile kışta uyuşmuş bir sineğin baharda ihya ve inşasından kudrete daha ağır olamaz. Zira kudret-i ezeliye zâtiyedir; tegayyür edemez, acz tahallül edemez, avaik tedahül edemez. Onda meratib olamaz, herşey ona nisbeten birdir.

5- Sivrisineğin gözünü halkeden, Güneş'i dahi o halketmiştir.

6- Pirenin midesini tanzim eden, Manzume-i Şemsiye'yi de o tanzim etmiştir.

7- Kâinatın te'lifinde öyle bir i'caz var ki; bütün esbab-ı tabiiye farz-ı muhal olarak muktedir birer fâil-i muhtar olsalar, yine kemal-i acz ile o i'caza karşı secde ederek سُبْحَانَكَ لاَ قُدْرَةَ لَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ diyeceklerdir.

8- Esbaba tesir-i hakikî verilmemiş, vahdet ve celal öyle ister. Lâkin mülk cihetinde esbab dest-i kudrete perde

olmuştur, izzet ve azamet öyle ister. Tâ nazar-ı zahirde, dest-i kudret mülk cihetindeki umûr-u hasise ile mübaşir görülmesin.

9- Mahall-i taalluk-u kudret olan herşeydeki melekûtiyet ciheti şeffaftır, nezihtir.

10- Âlem-i şehadet, avalim-ül guyub üstünde tenteneli bir perdedir.

11- Bir noktayı tam yerinde icad etmek için, bütün kâinatı icad edecek bir kudret-i gayr-ı mütenahî lâzımdır. Zira şu kitab-ı kebir-i kâinatın herbir harfinin, bahusus zîhayat herbir harfinin, herbir cümlesine müteveccih birer yüzü, nâzır birer gözü vardır.

12- Meşhurdur ki: Hilâl-i îde bakarlardı. Kimse birşey görmedi. İhtiyar bir zât yemin ederek “Hilâli gördüm.” dedi. Halbuki gördüğü hilâl değil, kirpiğinin tekavvüs etmiş beyaz bir kılı idi. O kıl nerede? Kamer nerede? Harekât-ı zerrat nerede? Fâil-i teşkil-i enva’ nerede?

13- Tabiat, misalî bir matbaadır, tâbi’ değil; nakıştır, nakkaş değil; kabildir, fâil değil; mistardır, masdar değil; nizamdır, nâzım değil; kanundur, kudret değil; şeriat-ı iradiyedir, hakikat-ı hariciye değil.

14- Fıtrat-ı zîşuur olan vicdandaki incizab ve cezbe, bir hakikat-ı cazibedarın cezbesiyledir.

15- Fıtrat yalan söylemez. Bir çekirdekteki meyelan-ı nümuvv der: “Ben sünbülleneceğim, meyve vereceğim.” Doğru söyler. Yumurtada bir meyelan-ı hayat var. Der: “Piliç olacağım.” Biiznillah olur. Doğru söyler. Bir avuç su, meyelan-ı incimad ile der: “Fazla yer tutacağım.” Metin demir onu yalan çıkaramaz; sözünün doğruluğu demiri parçalar. Şu meyelanlar, iradeden gelen evamir-i tekviniyenin tecellileridir, cilveleridir.

16- Karıncayı emirsiz, arıyı ya’subsuz bırakmayan kudret-i ezeliye; elbette beşeri nebisiz bırakmaz. Âlem-i şehadetteki insanlara inşikak-ı Kamer, bir mu’cize-i Ahmediye (A.S.M.) olduğu gibi, mi’rac dahi âlem-i melekûttaki melaike ve ruhaniyata karşı bir mu’cize-i

kübra-yı Ahmediyedir ki; nübüvvetinin velayeti bu keramet-i bahire ile isbat edilmiştir ve o parlak zât, berk ve Kamer gibi melekûtta şu'le-feşan olmuştur.

17- Kelime-i şehadetin iki kelâmı birbirine şahiddir. Birincisi ikincisine bürhan-ı limmîdir; ikincisi birincisine bürhan-ı innîdir.

18- Hayat, kesrette bir çeşit tecelli-i vahdettir. Onun için ittihada sevkeder. Hayat, bir şeyi herşeye mâlik eder.

19- Ruh, bir kanun-u zîvücud-u haricîdir, bir namus-u zîşuurdur. Sabit ve daim fıtrî kanunlar gibi, ruh dahi âlem-i emirden, sıfat-ı iradeden gelmiş, kudret ona vücud-u hissî giydirmiştir. Bir seyyale-i latifeyi o cevhere sadef etmiştir. Mevcud ruh, makul kanunun kardeşidir. İkisi hem daimî, hem âlem-i emirden gelmişlerdir. Şayet nevilerdeki kanunlara kudret-i ezeliye bir vücud-u haricî giydirseydi, ruh olurdu. Eğer ruh, vücudu çıkarsa, şuuru başından indirse, yine lâyemut bir kanun olurdu.

20- Ziya ile mevcudat görünür, hayat ile mevcudatın varlığı bilinir. Herbirisi birer keşşaftır.

21- Nasraniyet, ya intıfa veya ıstıfa edip İslâmiyet'e karşı terk-i silâh edecektir. Nasraniyet birkaç defa yırtıldı, protestanlığa geldi. Protestanlık da yırtıldı, tevhide yaklaştı. Tekrar yırtılmağa hazırlanıyor. Ya intıfa bulup sönecek veya hakikî Nasraniyetin esasını câmi' olan hakaik-i İslâmiyeyi karşısında görecek, teslim olacaktır.

İşte bu sırr-ı azîme, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm işaret etmiştir ki: "Hazret-i İsa nâzil olup gelecek, ümmetimden olacak, şeriatımla amel edecektir."

22- Cumhur-u avamı, bürhandan ziyade, me'hazdaki kudsiyet imtisale sevkeder.

23- Şeriatın yüzde doksanı -zaruriyat ve müsellemat-ı diniye- birer elmas sütundur. Mesail-i içtihadiye-i hilafiye, yüzde ondur. Doksan elmas sütun, on altunun himayesine verilmez. Kitablar ve içtihadlar Kur'ana dûrbîn olmalı, âyine olmalı; gölge ve vekil olmamalı!

24- Her müstaid; nefsi için içtihad edebilir, teşri' edemez.

25- Bir fikre davet, cumhur-u ülemanın kabulüne vâbestedir. Yoksa davet bid'attır, reddedilir.

26- İnsan fıtraten mükerrem olduğundan, hakkı arıyor. Bazan bâtıl eline gelir; hak zannederek koynunda saklar. Hakikatı kazarken, ihtiyarsız dalalet başına düşer; hakikat zannederek kafasına giydiriyor.

27- Birbirinden eşeff ve eltaf, kudretin çok âyineleri vardır; sudan havaya, havadan esîre, esîrden âlem-i misale, âlem-i misalden âlem-i ervaha, hattâ zamana, fikre tenevvü' ediyor. Hava âyinesinde bir kelime milyonlar kelimat olur. Kalem-i kudret, şu sırr-ı tenasülü pek acib istinsah ediyor. İn'ikas, ya hüviyeti veya hüviyetle mahiyeti tutar. Kesifin timsalleri birer meyyit-i müteharriktir. Bir ruh-u nuranînin kendi âyinelerinde olan timsalleri, birer hayy-ı murtabıttır; aynı olmasa da, gayrı da değildir.

28- Şems hareket-i mihveriyesiyle silkinse, meyveleri düşmez; silkinmezse, yemişleri olan seyyarat düşüp dağılacaktır.

29- Nur-u fikir, ziya-yı kalb ile ışıklanıp mezcolmazsa, zulmettir, zulüm fışkırır. Gözün muzlim nehar-ı ebyazı, muzii [32](Haşiye) leyle-i süveyda ile mezcolmazsa basarsız olduğu gibi, fikret-i beyzada süveyda-i kalb bulunmazsa, basiretsizdir.

30- İlimde iz'an-ı kalb olmazsa, cehildir. İltizam başka, itikad başkadır.

31- Bâtıl şeyleri iyice tasvir, safi zihinleri idlâldir.

32- Âlim-i mürşid, koyun olmalı; kuş olmamalı. Koyun, kuzusuna süt; kuş, yavrusuna kay verir.

33- Bir şey'in vücudu, bütün eczasının vücuduna vâbestedir. Ademi ise, bir cüz'ünün ademiyle olduğundan; zaîf adam, iktidarını göstermek için tahrib tarafdarı oluyor, müsbet yerine menfîce hareket ediyor.

34- Desatir-i hikmet, nevamis-i hükûmetle; kavanin-i hak, revabıt-ı kuvvetle imtizac etmezse cumhur-u avamda müsmir olamaz.

35- Zulüm, başına adalet külahını geçirmiş; hıyanet, hamiyet libasını giymiş; cihada bagy ismi takılmış, esarete hürriyet namı verilmiş. Ezdad, suretlerini mübadele etmişler.

36- Menfaat üzerine dönen siyaset, canavardır.

37- Aç canavara karşı tahabbüb; merhametini değil, iştihasını açar. Hem de diş ve tırnağının kirasını da ister.

38- Zaman gösterdi ki: Cennet ucuz değil, Cehennem dahi lüzumsuz değil.

39- Dünyaca havas tanınan insanlardaki meziyet, sebeb-i tevazu' ve mahviyet iken; tahakküm ve tekebbüre sebeb olmuştur. Fukaranın aczi, avamın fakrı sebeb-i merhamet ve ihsan iken; esaret ve mahkûmiyetlerine müncer olmuştur.

40- Bir şeyde mehasin ve şeref hasıl oldukça, havassa peşkeş ederler; seyyiat olsa, avama taksim ederler.

41- Gaye-i hayal olmazsa veyahut nisyan veya tenasi edilse; ezhan enelere dönüp etrafında gezerler.

42- Bütün ihtilalat ve fesadın asıl madeni ve bütün ahlâk-ı rezilenin muharrik ve menba'ı tek iki kelimedir:

Birinci Kelime: "Ben tok olsam, başkası açlıktan ölse bana ne!"

İkinci Kelime: "İstirahatim için zahmet çek; sen çalış, ben yiyeyim."

Birinci kelimenin ırkını kesecek tek bir devası var ki, o da vücub-u zekattır.

İkinci kelimenin devası, hurmet-i ribadır. Adalet-i Kur'aniye âlem kapısında durup, ribaya "Yasaktır, girmeye hakkın yoktur." der. Beşer bu emri dinlemedi, büyük bir sille yedi. Daha müdhişini yemeden, dinlemeli!..

43- Devletler, milletler muharebesi; tabakat-ı beşer muharebesine terk-i mevki ediyor. Zira beşer esir olmak istemediği gibi, ecîr olmak da istemez.

44- Tarîk-ı gayr-ı meşru ile bir maksadı takib eden, galiben maksudunun zıddıyla ceza görür. Avrupa muhabbeti gibi gayr-ı meşru muhabbetin akibetinin mükâfatı, mahbubun gaddarane adavetidir.

45- Maziye, mesaibe kader nazarıyla ve müstakbele, maasiye teklif noktasında bakmak lâzımdır. Cebr ve İtizal, burada barışırlar.

46- Çaresi bulunan şeyde acze, çaresi bulunmayan şeyde cez'a iltica etmemek gerektir.

47- Hayatın yarası iltiyam bulur. İzzet-i İslâmiyenin ve namusun ve izzet-i milliyenin yaraları pek derindir.

48- Öyle zaman olur ki; bir kelime bir orduyu batırır, bir gülle otuz milyonun mahvına sebeb olur. [33](Haşiye) Öyle şerait tahtında olur ki; küçük bir hareket, insanı a'lâ-yı illiyyîne çıkarır ve öyle hal olur ki; küçük bir fiil, insanı esfel-i safilîne indirir.

49- Bir tane sıdk, bir harman yalanları yakar. Bir tane hakikat, bir harman hayalata müreccahtır.

لاَ يَلْزَمُ مِنْ لُزُومِ صِدْقِ كُلِّ قَوْلٍ قَوْلُ كُلِّ صِدْقٍ

Her sözün doğru olmalı; fakat her doğruyu söylemek, doğru değil.

50- Güzel gören, güzel düşünür. Güzel düşünen, hayatından lezzet alır.

51- İnsanları canlandıran emeldir; öldüren ye'stir.

52- Eskiden beri i'la-yı kelimetullah ve beka-yı istiklaliyet-i İslâm için farz-ı kifaye-i cihadı deruhde ile kendini, yek-vücud olan âlem-i İslâm'a fedaya vazifedar ve hilafete bayraktar görmüş olan bu devlet-i İslâmiyenin felâketi; âlem-i İslâmın saadet ve hürriyet-i müstakbelesiyle telafi edilecektir. Zira şu musibet, maye-i hayatımız olan uhuvvet-i İslâmiyenin inkişafını hârikulâde ta'cil etti.

53- Hristiyanlığın malı olmayan mehasin-i medeniyeti ona mal etmek ve İslâmiyetin düşmanı olan tedenniyi ona dost göstermek, feleğin ters dönmesine delildir.

54- Paslanmış bîhemta bir elmas, daima mücella cama müreccahtır.

55- Herşeyi maddede arayanların akılları gözlerindedir, göz ise maneviyatta kördür.

56- Mecaz, ilmin elinden cehlin eline düşse, hakikata inkılab eder; hurafata kapı açar.

57- İhsan-ı İlahîden fazla ihsan, ihsan değildir. Her şeyi, olduğu gibi tavsif etmek gerektir.

58- Şöhret, insanın malı olmayanı dahi insana maleder.

59- Hadîs, maden-i hayat ve mülhim-i hakikattır.

60- İhya-yı din, ihya-yı millettir. Hayat-ı din, nur-u hayattır.

61- Nev'-i beşere rahmet olan Kur'an; ancak umumun, lâakal ekseriyetin saadetini tazammun eden bir medeniyeti kabul eder. Medeniyet-i hazıra, beş menfî esas üzerine teessüs etmiştir:

1- Nokta-i istinadı, kuvvettir. O ise, şe'ni tecavüzdür.

2- Hedef-i kasdı menfaattır. O ise, şe'ni tezahümdür.

3- Hayatta düsturu, cidaldir. O ise, şe'ni, tenazu'dur.

4- Kitleler mabeynindeki rabıtası, âheri yutmakla beslenen unsuriyet ve menfî milliyettir. O ise, şe'ni müdhiş tesadümdür.

5- Cazibedar hizmeti, heva ve hevesi teşci' ve arzularını tatmindir. O heva ise, insanın mesh-i manevîsine sebebdir.

Şeriat-ı Ahmediyenin (A.S.M.) tazammun ettiği ve emrettiği medeniyet ise: Nokta-i istinadı, kuvvete bedel haktır ki; şe'ni, adalet ve tevazündür. Hedefi de, menfaat yerine fazilettir ki; şe'ni, muhabbet ve tecazübdür. Cihet-ül vahdet de, unsuriyet ve milliyet yerine, rabıta-i dinî ve vatanî ve sınıfîdir ki; şe'ni samimî uhuvvet ve müsalemet ve haricin tecavüzüne karşı, yalnız tedafü'dür. Hayatta, düstur-u cidal yerine düstur-u teavündür ki; şe'ni, ittihad ve tesanüddür. Heva yerine hüdadır ki; şe'ni, insaniyeten terakki ve ruhen tekâmüldür.

Mevcudiyetimizin hâmisi olan İslâmiyetten elini gevşetme, dört el ile sarıl; yoksa mahvolursun.

62- Musibet-i âmme, ekseriyetin hatasından terettüb eder. Musibet; cinayetin neticesi, mükâfatın mukaddimesidir.

63- Şehid kendini hayy bilir. Feda ettiği hayatı, sekeratı tatmadığından, gayr-ı münkatı’ ve bâki görüyor. Yalnız daha nezih olarak buluyor.

64- Adalet-i mahza-i Kur’aniye; bir masumun hayatını ve kanını, hattâ umum beşer için de olsa, heder etmez. İkisi nazar-ı kudrette bir olduğu gibi, nazar-ı adalette de birdir. Hodgâmlık ile, öyle insan olur ki; ihtirasına mani herşey’i, hattâ elinden gelirse dünyayı harab ve nev’-i beşeri mahvetmek ister.

65- Havf ve za’f, tesirat-ı hariciyeyi teşci’ eder.

66- Muhakkak maslahat, mevhum mazarrata feda edilmez.

67- Şimdilik İstanbul siyaseti, İspanyol hastalığı gibi bir hastalıktır.

68- Deli adama “iyisin, iyisin” denilse iyileşmesi, iyi adama “fenasın, fenasın” denilse fenalaşması nâdir değildir.

69- Düşmanın düşmanı, düşman kaldıkça dosttur; düşmanın dostu, dost kaldıkça düşmandır.

70- İnadın işi: Şeytan birisine yardım etse; “Melektir.” der, rahmet okur; muhalifinde melek görse, “Libasını değiştirmiş şeytandır.” der, lanet eder.

71- Bir derdin dermanı, başka bir derde zehir olabilir. Bir derman, haddinden geçse, dert getirir.

72- اَلْجَمْعِيَّةُ الَّتِى فِيهَا التَّسَانُدُ آلَةٌ خُلِقَتْ لِتَحْرِيكِ السَّكَنَاتِ وَالْجَمَاعَةُ الَّتِى فِيهَا التَّحَاسُدُ آلَةٌ خُلِقَتْ لِتَسْكِينِ الْحَرَكَاتِ

73- Cemaatte vâhid-i sahih olmazsa; cem’ ve zamm, kesir darbı gibi küçültür. [34](Haşiye)

74- Adem-i kabul, kabul-ü ademle iltibas olunur. Adem-i kabul; adem-i delil-i sübut, onun delilidir. Kabul-ü adem, delil-i adem ister. Biri şek, biri inkârdır.

75- İmanî mes’elelerde şübhe, bir delili, hattâ yüz delili atsa da; medlûle îras-ı zarar edemez. Çünki binler delil var.

76- Sevad-ı a’zama ittiba edilmeli. Ekseriyete ve sevad-ı a’zama dayandığı zaman, lâkayd Emevîlik, en nihayet Ehl-i

Sünnet cemaatine girdi. Adedce ekalliyette kalan salabetli Alevîlik, en nihayet az bir kısmı Râfızîliğe dayandı.

77- Hakta ittifak, ehakta ihtilaf olduğundan; bazan hak, ehaktan ehaktır; hasen, ahsenden ahsendir. Herkes kendi mesleğine "Hüve hak" demeli, "Hüve-l hak" dememeli. Veyahut "Hüve hasen" demeli, "Hüve-l hasen" dememeli.

78- Cennet olmazsa, Cehennem tazib etmez.

79- Zaman ihtiyarlandıkça, Kur'an gençleşiyor; rumuzu tavazzuh ediyor. Nur, nâr göründüğü gibi; bazan şiddet-i belâgat dahi, mübalağa görünür.

80- Hararetteki meratib, bürûdetin tahallülü iledir; hüsündeki derecat, kubhun tedahülü iledir. Kudret-i ezeliye zâtiyedir, lâzımedir, zaruriyedir; acz tahallül edemez, meratib olamaz, herşey ona nisbeten müsavidir.

81- Şemsin feyz-i tecellisi olan timsali, denizin sathında ve denizin katresinde aynı hüviyeti gösteriyor.

82- Hayat, cilve-i tevhiddendir, müntehası da vahdet kesbediyor.

83- İnsanlarda veli, Cum'ada dakika-i icabe, Ramazanda Leyle-i Kadir, Esma-i Hüsnada İsm-i A'zam, ömürde ecel meçhul kaldıkça; sair efrad dahi kıymetdar kalır, ehemmiyet verilir. Yirmi sene mübhem bir ömür, nihayeti muayyen bin sene ömre müreccahtır.

84- Dünyada masiyetin akibeti, ikab-ı uhrevîye delildir.

85- Rızk, hayat kadar kudret nazarında ehemmiyetlidir. Kudret çıkarıyor, kader giydiriyor, inayet besliyor. Hayat; muhassal-ı mazbuttur, görünür. Rızk; gayr-ı muhassal, tedricî münteşirdir, düşündürür. Açlıktan ölmek yoktur. Zira bedende şahm ve saire suretinde iddihar olunan gıda bitmeden evvel ölüyor. Demek, terk-i âdetten neş'et eden maraz öldürür; rızıksızlık değil.

86- Âkil-ül lahm vahşilerin helâl rızıkları, hayvanatın hadsiz cenazeleridir; hem rûy-i zemini temizliyorlar, hem rızıklarını buluyorlar.

87- Bir lokma kırk paraya, diğer bir lokma on kuruşa. Ağıza girmeden ve boğazdan geçtikten sonra birdirler.

Yalnız, birkaç sâniye ağızda bir fark var. Müfettiş ve kapıcı olan kuvve-i zaikayı taltif ve memnun etmek için birden ona gitmek, israfın en sefihidir.

88- Lezaiz çağırdıkça, sanki yedim demeli. Sanki yedimi düstur yapan; “Sanki yedim” namındaki bir mescidi yiyebilirdi, yemedi.

89- Eskiden ekser İslâm aç değildi, tereffühe ihtiyar vardı. Şimdi açtır, telezzüze ihtiyar yoktur.

90- Muvakkat lezzetten ziyade, muvakkat eleme tebessüm etmeli; hoş geldin demeli. Geçmiş lezaiz, ah vah dedirtir. “Ah!” müstetir bir elemin tercümanıdır. Geçmiş âlâm, “Oh!” dedirtir. O “Oh” muzmer bir lezzet ve nimetin muhbiridir.

91- Nisyan dahi bir nimettir. Yalnız her günün âlâmını çektirir, müterakimi unutturur.

92- Derece-i hararet gibi, her musibette bir derece-i nimet vardır. Daha büyüğünü düşünüp, küçükteki derece-i nimeti görüp, Allah’a şükretmeli. Yoksa isti’zam ile üflense, şişer; merak edilse, ikileşir; kalbdeki misali, hayali, hakikata inkılab eder.. o da kalbi döver.

93- Her adam için, heyet-i içtimaiyede görmek ve görünmek için mertebe denilen bir penceresi vardır. O pencere kamet-i kıymetinden yüksek ise, tekebbür ile tetavül edecek; eğer kamet-i kıymetinden aşağı ise, tevazu’ ile tekavvüs edecek ve eğilecek.. tâ o seviyede görsün ve görünsün. İnsanda büyüklüğün mikyası; küçüklüktür, yani tevazu’dur. Küçüklüğün mizanı; büyüklüktür, yani tekebbürdür.

94- Zaîfin kavîye karşı izzet-i nefsi, kavîde tekebbür olur; kavînin zaîfe karşı tevazu’u, zaîfte tezellül olur. Bir ulü-l emrin makamındaki ciddiyeti, vakardır; mahviyeti, zillettir.. hanesindeki ciddiyeti, kibirdir; mahviyeti tevazu’dur. Ferd mütekellim-i vahde olsa, müsamahası ve fedakârlığı amel-i sâlihtir; mütekellim-i maalgayr olsa, hıyanettir, amel-i talihtir. Bir şahıs, kendi namına hazm-ı nefs eder, tefahur edemez; millet namına tefahur eder, hazm-ı nefs edemez.

95- Tertib-i mukaddematta “tefviz” tenbelliktir, terettüb-ü neticede tevekküldür. Semere-i sa’yine ve kısmetine rıza; kanaattır, meyl-i sa’yi kuvvetlendirir. Mevcuda iktifa, dûn-himmetliktir.

96- Evamir-i şer’iyeye karşı itaat ve isyan olduğu gibi, evamir-i tekviniyeye karşı da itaat ve isyan vardır. Birincisinde mükâfat ve mücazatın ekseri âhirette; ikincisinde, ağlebi dünyada olur. Meselâ: Sabrın mükâfatı zaferdir, ataletin mücazatı sefalettir, sa’yin sevabı servettir, sebatın mükâfatı galebedir. Müsavatsız adalet, adalet değildir.

97- Temasül tezadın sebebidir, tenasüb tesanüdün esasıdır, sıgar-ı nefs tekebbürün menba’ıdır, za’f gururun madenidir, acz muhalefetin menşeidir, merak ilmin hocasıdır.

98- Kudret-i Fâtıra ihtiyaç ile, hususan açlık ihtiyacıyla; başta insan bütün hayvanatı gemlendirip, nizama sokmuş. Hem âlemi herc ü mercden halas edip, hem ihtiyacı medeniyete üstad ederek, terakkiyatı temin etmiştir.

99- Sıkıntı, sefahetin muallimidir. Ye’s, dalalet-i fikrin; zulmet-i kalb, ruh sıkıntısının menba’ıdır.

100- اِذَا تَاَنَّثَ الرِّجَالُ بِالتَّهَوُّسِ تَرَجَّلَ النِّسَاءِ بِالتَّوَقُّحِ

Bir meclis-i ihvana güzel bir karı girdikçe; riya, rekabet, hased damarı intibah eder. Demek inkişaf-ı nisvandan, medenî beşerde ahlâk-ı seyyie inkişaf eder.

101- Beşerin şimdiki seyyiat-âlûd hırçın ruhunda, mütebessim küçük cenazeler olan suretlerin rolü ehemmiyetlidir.

102- Memnu’ heykel; ya bir zulm-ü mütehaccir, ya bir heves-i mütecessim veya bir riya-yı mütecessiddir.

103- İslâmiyetin müsellematını tamamen imtisal ettiği cihetle bihakkın daire-i dâhiline girmiş zâtta; meyl-üt tevsi’ meyl-üt tekemmüldür. Lâkaydlık ile haricde sayılan zâtta meyl-üt tevsi’, meyl-üt tahribdir. Fırtına ve zelzele zamanında; değil içtihad kapısını açmak, belki pencerelerini

de kapatmak maslahattır. Lâübaliler ruhsatlarla okşanılmaz; azimetlerle, şiddetle ikaz edilir.

104- Bîçare hakikatlar, kıymetsiz ellerde kıymetsiz olur.

105- Küremiz hayvana benziyor, âsâr-ı hayat gösteriyor. Acaba yumurta kadar küçülse, bir nevi hayvan olmayacak mıdır? Veya bir mikrop küremiz kadar büyüse, ona benzemeyecek midir? Hayatı varsa, ruhu da vardır. Âlem, insan kadar küçülse, yıldızları zerrat ve cevahir-i ferdiye hükmüne geçse; o da bir hayvan-ı zîşuur olmayacak mıdır? Allah'ın böyle çok hayvanları var.

106- Şeriat ikidir:

Birincisi: Âlem-i asgar olan insanın ef'al ve ahvalini tanzim eden ve sıfat-ı kelâmdan gelen bildiğimiz şeriattır.

İkincisi: İnsan-ı ekber olan âlemin harekât ve sekenatını tanzim eden, sıfat-ı iradeden gelen şeriat-ı kübra-yı fıtriyedir ki; bazan yanlış olarak tabiat tesmiye edilir. Melaike bir ümmet-i azîmedir ki, sıfat-ı iradeden gelen ve şeriat-ı fıtriye denilen evamir-i tekviniyesinin hamelesi ve mümessili ve mütemessilleridirler.

107- اِذَا وَازَنْتَ بَيْنَ حَوَاسِّ حُوَيْنَةٍ خُرْدَبِينِيَّةٍ وَحَوَاسِّ اْلاِنْسَانِ تَرَى سِرًّا عَجِيبًا اِنَّ اْلاِنْسَانَ كَصُورَةِ يس كُتِبَ فِيهَا سُورَةُ يس

108- Maddiyyunluk manevî taundur ki, beşere şu müdhiş sıtmayı tutturdu, gazab-ı İlahîye çarptırdı. Telkin ve tenkid kabiliyeti tevessü' ettikçe, o taun da tevessü' eder.

109- En bedbaht, en muzdarib, en sıkıntılı; işsiz adamdır. Zira atalet ademin biraderzadesidir; sa'y, vücudun hayatı ve hayatın yakazasıdır.

110- Ribanın kap ve kapıları olan bankaların nef'i; beşerin fenası olan gâvurlara ve onların en zalimlerine ve bunların en sefihlerinedir. Âlem-i İslâma zarar-ı mutlaktır; mutlak beşerin refahı nazara alınmaz. Zira gâvur harbî ve mütecaviz ise, hürmetsiz ve ismetsizdir.

111- Cum'ada hutbe; zaruriyat ve müsellematı tezkirdir, nazariyatı talim değildir. İbare-i Arabiye daha ulvî ihtar eder. Hadîs ile âyet müvazene edilse, görünür ki; beşerin en beligi dahi, âyetin belâgatına yetişemez, ona benzemez.

Said Nursî

[Medine-i Münevvere'de bulunan mühim bir âlimin, Risale-i Nur hakkında yazdığı bir manzumesidir.]

Gönüller Fâtihi Büyük Üstada

Nuruyla bütün gönlümü fetheyleyen üstad
Gönlüm seni, kudsî heyecanlarla eder yâd
İlhamıma can geldi beraet haberinle
Mü'minleri şâdeyleyen ulvî zaferinle
Sıyrıldı ufuklardan o kasvetli bulutlar
Göklerde melekler, bu büyük bayramı kutlar
Milyonların imanını kurtardı cihadın
Par-par yanar imanlı gönüllerdeki yâdın
Coşturmada imanları, binlerle vecizen
Tarihini kudsî heyecanlarla süzerken
İlhamımı mestetti tecellâ-yı cemalin
"Fâtih" gibi rehberleri andırmada halin
Dağlar gibi sarsılmadın, en korkulu günlerde
Her ânı ölümler dolu tazyikin önünde
Dünyalara dehşet salıyor sendeki iman
Sarsılmayan imanına düşman bile hayran
Rehber sana zira "Yüce Peygamberimiz"dir
Ölmez eserin: Gençliğe gösterdiğin izdir
Kur'an-ı Kerim'in ezelî feyzine erdin
İnsanlığa, iman ve kemal dersini verdin
Ey başlara Cennetlerin ufkundan inen tac
Âlem senin irfanına, irşadına muhtaç
Derya gibi nurlar taşıyor her eserinden
"Allah"a giden Nurcuların rehberisin sen
Milyonları derya gibi coşturmada "Sözler"
Cennetteki âlemleri seyretmede gözler

Hikmet dolu her cümlede, Kur'andaki nur var
Her lem'ada, binbir güneşin huzmesi çağlar
"Nur yolcusu" insanlığa örnek olacaktır
Kudsî heyecanlarla, gönüller dolacaktır
Mefkûresi, günden güne erdikçe kemale
Gark olmada iç âlemi, en tatlı visale
Coştukça denizler gibi kalbindeki iman
Bin ders-i hakikat veriyor ruhuna Kur'an
Âzadedir İslâmı saran tehlikelerden
Davası temiz çünki siyasî lekelerden
Her hamlesinin kuvve-i kudsiyesi vardır
Vicdanları mesteyleyen ulvî sesi vardır
Aşkın ezelî sırrına erdikçe gönüller
Yer yer donatır ufkunu sevda dolu renkler
Bir ülkeyi baştan başa fetheyledin ey Nur
Nurun olacaktır, bütün insanlığa düstur
Kur'an seni teyid ediyor mu'cizelerle
Ey şanlı gönül fâtihi hiç durmadan ilerle
Tarih-i hayatın doludur hârikalarla
Hiç sönmeden âlemde güneşler gibi parla
Manzume-i Şemsiyeyi temsil ediyorsun
Heybetli fezalarda hız almış gidiyorsun
İmanlı nesiller seni takibedecektir
Yıllarca, asırlarca peşinden gidecektir
Tarihi aşarken sen o iman dolu hızla
Milyonları aşmış bütün evlâdlarınızla
Birden açılır ruhuma esrarlı bir âlem
Vasfeyleyemez aşkımı, şiirimdeki nâlem!

Ali Ulvî

[Bu mektub, oniki sene evvel yazılmış ve Sikke-i Tasdik-i Gaybî mecmuasında dercedilmiş bir mektubdan bir parçadır.

Risale-i Nur'un bu vatan ve millete kazandırdığı büyük ve çok mukaddes iki neticeyi beyan etmesi, filhakika aynen

bu iki neticenin tezahürü bu memlekette ve âlem-i İslâmda görülmüş olması dolayısıyla bu mektub çok ehemmiyetlidir.]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Risale-i Nur, bu mübarek vatanın manevî bir halaskârı olmak cihetiyle; şimdi iki dehşetli manevî belayı def'etmek için matbuat âlemi ile tezahüre başlamak, ders vermek zamanı geldi veya gelecek gibidir zannederim.

O dehşetli beladan birisi: Hristiyan Dinini mağlub eden ve anarşiliği yetiştiren, şimalde çıkan dehşetli dinsizlik cereyanı bu vatanı manevî istilasına karşı Risale-i Nur bir sedd-i Zülkarneyn gibi bir sedd-i Kur'anî vazifesini görebilir.

İkincisi: Âlem-i İslâm'ın bu mübarek vatanın ahalisine karşı pek şiddetli itiraz ve ittihamlarını izale etmek için matbuat lisanıyla konuşmak lâzım gelmiş diye kalbime ihtar edildi.

Ben dünyanın halini bilmiyorum, fakat Avrupa'da istilakârane hükmeden ve edyan-ı semaviyeye dayanmayan dehşetli cereyanın istilasına karşı Risale-i Nur hakikatları bir kal'a olduğu gibi, âlem-i İslâm'ın ve Asya Kıt'asının hal-i hazırdaki itiraz ve ittihamını izale ve eskideki muhabbet ve uhuvvetini iade etmeğe vesile olan bir mu'cize-i Kur'aniyedir.

Bu memleketin vatanperver siyasîleri çabuk aklını başına alıp Risale-i Nur'u tab'ederek resmen neşretmeleri lâzımdır ki, bu iki belaya karşı siper olsun.

Acaba bu yirmi sene zarfında iman-ı tahkikîyi pek kuvvetli bir surette bu vatanda neşreden Risale-i Nur olmasaydı; bu dehşetli asırda, acib inkılab ve infilâklarda bu mübarek vatan, Kur'anını ve imanını dehşetli sadmelerden tam muhafaza edebilir miydi?

Said Nursî

Fihriste-i Mektubat

BİRİNCİ MEKTUB:

Dört sualin cevabıdır.

BİRİNCİ SUAL: Hazret-i Hızır'ın hayatı hakkında ve o münasebetle hayatın beş mertebesini gayet güzel ve mukni' bir tarzda beyan eder.

İKİNCİ SUAL: اَلَّذِى خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَوةَ âyetindeki mevti, nimet suretinde ve mahluk olduğunun sırrını gayet güzel bir surette isbat eder ki, mevt dahi hayat gibi bir nimet ve hayat gibi mahluktur.

ÜÇÜNCÜ SUAL: "Cehennem nerededir?" cevabında, gayet makul bir surette yerini beyan eder ve gösterir. Cehennem-i Suğra ve Kübra'yı tefrik edip, fennî bir tarzda ve mantıkî bir surette isbat etmekle beraber; âhirinde gayet muhteşem ve parlak bir surette, azamet ve rububiyet-i İlahiyenin bir sırr-ı azîmini ve Cehennem-i Kübra'nın bir hikmet-i hilkatini gösterdiği gibi; Cennet ve Cehennem, şecere-i hilkatin iki meyvesi ve silsile-i kâinatın iki neticesi ve seyl-i şuunatın ve mahsulât-ı maneviye-i Arziyenin iki mahzeni, lütuf ve kahrın iki tecelligâhı olduğunu gösterir.

DÖRDÜNCÜ SUAL'in cevabında; mahbublara olan aşk-ı mecazî aşk-ı hakikîye inkılab ettiği gibi, koca dünyaya karşı insanın aşk-ı mecazîsi dahi, sırr-ı iman ile makbul bir aşk-ı hakikîye inkılab edebildiğini gayet güzel ve mukni' bir surette isbat eder.

İKİNCİ MEKTUB:

Bu zamanda zaruret olmadan, irşad-ı nâsa ve neşr-i dine çalışanların, sadakaları ve hediyeleri kabul etmemeleri lâzım geldiğinin sırrını dört sebeble beyan eder. اِنْ اَجْرِىَ اِلاَّ عَلَى اللّٰهِ âyeti ile اِتَّبِعُوا مَنْ لاَ يَسْئَلُكُمْ اَجْرًا âyeti gibi insanlardan

istiğna hakkındaki âyâtın mühim bir sırrını tefsir eder. Ve ilim ve dini neşre çalışan insanlar, mümkün olduğu kadar istiğna ve kanaatla hareket etmezse; hem ehl-i dalaletin ittihamına hedef olur, hem izzet-i ilmiyeyi muhafaza edemez. Hem salahat ve neşr-i din gibi umûr-u uhreviyeye mukabil hediyeleri almak, âhiret meyvelerini dünyada fâni bir surette yemek demektir.

ÜÇÜNCÜ MEKTUB:

فَلاَ اُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ َالْجَوَارِ الْكُنَّسِ kaseminde ve yeminindeki ulvî bir nur-u i'cazîyi ve وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ âyetinin teşbihindeki parlak bir lem'a-i i'caziyeyi ve هُوَ الَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلاَرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا فِى مَنَاكِبِهَا âyetinde, Küre-i Arz'ı, feza-yı kâinatta yüzen bir sefine-i Rabbaniye olduğunu gösteren parlak bir hakikatı tasvir ederek, Küre-i Arz'dan Cehennem'e göçmek için ehl-i dalaletin seyahatini ve bütün eşya bir tek zâta isnad edilse, vücub derecesinde sühulet ve kolaylık olduğunu; eşyanın icadı müteaddid esbablara isnad edilse, imtina' derecesinde bir suubet ve müşkilât olduğunu gayet güzel ve mukni' ve muhtasar bir surette beyanıyla iki nükte-i mühimme-i i'caziyeyi tefsir eder.

DÖRDÜNCÜ MEKTUB:

وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ اُوتِىَ خَيْرًا كَثِيرًا âyetinin bir sırrı,

Risale-i Nur hakkında tecelli ettiğini beyan eder.

Hem:

"Der Tarîk-ı Nakşibendî lâzım âmed çâr terk:

Terk-i dünya, terk-i ukba, terk-i hestî, terk-i terk"

düsturuna mukabil, acz-mendî tarîkında pek mühim bir düsturu beyan eder.

Hem اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا âyetinin bir sırrını; şiire benzer fakat şiir olmayan, muntazam fakat manzum olmayan, gayet parlak fakat hayal olmayan, yıldızları konuşturan bir yıldızname ile tefsir eder.

BEŞİNCİ MEKTUB:

Şeriatın bir hâdimi ve bir vesilesi olan tarîkata mensub bazı zâtların, tarîkata fazla ehemmiyet verip ona kanaat ederek hakaik-i imaniyenin neşrinde tenbellik ve lâkaydlık

gösterdikleri münasebetiyle yazılmış. Ve velayetin üç kısmını beyan edip, en mühim tarîkat olan velayet-i kübra, sırr-ı verasetle Sünnet-i Seniyeye ittiba’ ve neşr-i hakaik-i imaniyede ihtimam olduğunu isbat eder. Ve tarîkatların en mühim gayesi ve faidesi ve müntehası olan inkişaf-ı hakaik-i imaniye, Risale-i Nur ile dahi olabildiğini ve Risale-i Nur’un eczaları o vazifeyi, tarîkat gibi fakat daha kısa bir zamanda gördüğünü gösteriyor.

ALTINCI MEKTUB:

حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ❊ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِىَ اللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ âyetlerinin bir sırrını, birbiri içinde hissedilmiş beş nevi hazîn gurbetler zulmetinde nur-u iman ve feyz-i Kur’an ve lütf-u Rahman’dan gelen bir nur-u tesellinin beyanıyla o sırrı tefsir ediyor. Bu mektub en katı kalbi de ağlattıracak derecede rikkatlidir. Ve en me’yus ve mükedder kalbi dahi ferahlandıracak derecede nurludur.

YEDİNCİ MEKTUB:

Münafıkların ittihamından beraet-i Nebeviye hakkında gelen مَا كَانَ مُحَمَّدٌ اَبَا اَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلٰكِنْ رَسُولَ اللّٰهِ وَ خَاتَمَ النَّبِيِّينَ ❊ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَىْ لاَ يَكُونُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِى اَزْوَاجِ اَدْعِيَائِهِمْ âyetlerinin mühim bir sırrını tefsir ediyor. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın kesret-i izdivacı nefsanî olmadığını; belki akval ve ef’ali gibi, ahval ve etvarından tezahür eden ahkâm-ı şeriata vasıta olmak için hususî dairesinde ziyade şakirdleri bulunmasıdır. Ve Hazret-i Zeyneb’i tezevvücü, sırf bir emr-i İlahî ve kader-i Rabbanî ile olduğunu beyan ediyor. Eski zaman münafıkları gibi, yeni zaman zındıklarının tenkidlerini kat’î bir surette kırıyor.

SEKİZİNCİ MEKTUB:

فَاللّٰهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ diyen Hazret-i Yakub Aleyhisselâm’ın Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm’a karşı hissiyatı aşk olmadığını, belki ulvî bir mertebe-i şefkat olduğunu ve şefkat aşktan çok yüksek ve keskin bulunduğunu ve ism-i Rahman ve ism-i Rahîm’in vesilesi şefkattir diye beyan ederek بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ in güzel bir sırrını, فَاللّٰهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ in parlak bir nüktesini tefsir ediyor.

DOKUZUNCU MEKTUB:

Keramet ve ikram ve inayet ve istidraca dair mühim bir kaideyi beyan eder. Kerametin izharı zarar olduğu gibi, ikramın izharı şükür olduğunu ve en selâmetli keramet ise, bilmediği halde mazhar olmak olduğunu ve hakikî keramet ise, kendi nefsine değil belki Rabbine itimadını ziyadeleştiren olduğunu, yoksa istidrac olduğunu; hem hayat-ı dünyeviyeyi bahtiyarane geçirmenin çaresi, âhiret için verilen hissiyat-ı şedideyi dünyanın fâni umûruna sarf etmemek olduğunu ve aşkın mecazî ve hakikî iki nev'i olduğu gibi; hırs ve inad ve endişe-i istikbal gibi hissiyat-ı şedidenin dahi, mecazî ve hakikî olarak ikişer kısmı bulunduğunu; mecazîleri gayet zararlı ve sû'-i ahlâka menşe' ve hakikîleri gayet nâfi' ve hüsn-ü ahlâka medar olduğunu isbat eder.

Hem İslâm ve imanın mühim bir farkını beyan eder. Yani: İslâmiyet, hakka tarafgirlik ve iltizamdır; iman ise, hakkı iz'an ve tasdiktir. Yirmi sene evvel dinsiz bir müslüman bulunduğu gibi, şimdi de gayr-ı müslim mü'min dahi bulunur gibi göründüğünü gösterir.

Hem Risale-i Nur eczaları ne derece şiddetli bir surette İslâmiyete tarafgirlik hissini verdiğini ve erkân-ı imaniyeyi ne derece kuvvetli ve kat'î isbat ettiğini beyan eder.

ONUNCU MEKTUB:

İki sualin cevabıdır.

BİRİNCİSİ:

وَلاَ اَصْغَرَ مِنْ ذلِكَ وَلاَ اَكْبَرَ اِلاَّ فِى كِتَابٍ مُبِينٍ ❊ وَ كُلَّ شَيْءٍ اَحْصَيْنَاهُ فِى اِمَامٍ مُبِينٍ âyetlerinin bir sırrını tefsir eder. "İmam-ı Mübin", "Kitab-ı Mübin" neden ibaret olduğunu beyan eder.

İKİNCİ SUAL: "Meydan-ı Haşir nerededir?" cevabında, gayet makul ve mühim ve parlak bir cevab veriyor.

ONBİRİNCİ MEKTUB:

Dört ayrı ayrı mebhastır. Bu dört mes'ele birbirinden uzak olduğundan, bu mektub perişan görünüyor. Bu perişan mektub münasebetiyle kardeşlerime ihtar ediyorum ki:

Bu küçük mektubları hususî bir surette, hususî bazı kardeşlerime yazmıştım. Büyük mektublar meydana çıktıktan sonra, küçükler de umumun nazarına gösterilmesi lâzım geldi. Halbuki tanzimsiz, müşevveş bir surette idiler. Onlar ne hal ile yazılmış ise, öyle kalması lâzım geliyordu. Sonradan tashih ve tanzim etmeye me'zun değiliz! İşte bu Onbirinci Mektub, perişan bir surette, birbirinden çok uzak dört mes'eleden ibarettir. Hem müşevveş, hem perişandır. Fakat şâirlerin ve ehl-i aşkın, zülf-ü perişanı sevdikleri ve istihsan ettikleri nev'inden, bu mektub da -zülf-ü perişan tarzında- soğuk tasannu' karışmadan, hararet ve halâvet-i asliyesini muhafaza etmek niyetiyle kendi halinde bırakılmış.

BU MEKTUBUN BİRİNCİ MEBHASI

اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا âyetinin bir sırrını tefsir ile, vesvese-i şeytana mübtela olan adamlara mühim bir ilâç ve merhemdir.

İKİNCİ MEBHAS

Barla Yaylası, Tepelice, çam, katran, karakavağın bir meyvesi olup, Sözler Mecmuasına yazıldığı için buraya yazılmamıştır.

ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ MES'ELELERİ

İ'caz-ı Kur'ana karşı medeniyetin aczini gösteren yüzer misallerden iki misaldir. Kur'ana muhalif olan hukuk-u medeniyet ne kadar haksız olduğunu isbat eden iki nümunedir.

Birinci Misal: فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ اْلاُنْثَيَيْنِ Mahz-ı adalet olan hükm-ü Kur'anî, kıza nısıf veriyor. Medeniyet, irsiyet hususunda kızın hakkında fazla hak vermekle büyük bir haksızlık etmiş ve merhamete muhtaç kıza zulmetmiş olduğunu kat'î bir surette isbat ediyor.

İkinci Misal: فِلاُمِّهِ السُّدُسُ âyetinin bir sırrına dairdir ki, mimsiz medeniyet nasıl kıza hakkından fazla hak verdiğinden haksızlık etmiş; öyle de, vâlide hakkında hakkını kesmekle daha ziyade haksızlık ettiğini ve en muhterem bir hakikat olan vâlidelik şefkatine karşı dehşetli

bir haksızlık ve vahşetli bir hürmetsizlik ve cinayetli bir hakaret ve arş-ı rahmeti titreten bir küfran-ı nimet ve hayat-ı içtimaiyenin tiryak gibi bir rabıta-i şefkatine bir zehir katmak hükmünde bir hata olduğunu isbat eder.

ONİKİNCİ MEKTUB:

Mütefennin bazı dostların münakaşa ettikleri üç mes'eleye dair üç suallerine muhtasar üç cevabdır.

BİRİNCİ SUAL: "Hazret-i Âdem'in Cennet'ten ihracı ve bir kısım benî-Âdemin Cehennem'e idhali hikmeti nedir?" sualine, gayet kat'î bir cevab veriyor.

İKİNCİ SUAL: "Şeytanların ve şerlerin halk ve icadı, şer değil mi, çirkin değil mi? Cemil-i Mutlak ve Rahîm-i Alelıtlak'ın cemal-i rahmeti nasıl müsaade etmiş?" sualine karşı gayet kat'î bir surette cevab veriyor.

ÜÇÜNCÜ SUAL: "Masum insanlara ve hayvanlara musibet ve belaları musallat etmek, zulüm değil mi? Âdil-i Mutlak'ın adaleti nasıl müsaade ediyor?" diye sualin cevabında gayet mukni' ve kat'î bir tarzda cevab veriyor.

ONÜÇÜNCÜ MEKTUB:

Ehl-i dünya ve ehl-i siyasetin bana ettikleri zulüm ve tazyik karşısındaki sükût ve tahammülümü merak eden çok kardeşlerimin müteaddid suallerine karşı, Eski Said lisanıyla ve Yeni Said'in kalbiyle verilmiş ibretli ve merak-aver bir cevabdır. Esası şudur ki: Hâlık-ı Rahîm'in rahmeti yâr ise, herkes yârdır, her yer yarar; eğer yâr değilse, herşey kalbe bârdır, herkes de düşmandır. Felillahilhamd rahmet-i İlahiye yâr olduğu için; ehl-i dünyanın bana ettikleri enva'-ı zulmü, o rahmet-i İlahiye enva'-ı merhamete çevirmiştir.

Serbestlik vesikası almak ve kanunsuz tazyikattan kurtulmak için adem-i müracaatımın bir-iki mühim sebebini beyan eder. Hülâsası: Zalim insanların mahkûmu değilim; belki ben, âdil kaderin mahkûmuyum, ona müracaat ediyorum. Hem haksızlığı hak zanneden adamlara karşı hak dava etmek, bir nevi haksızlıktır ve hakka karşı bir nevi

hürmetsizliktir. Hem dünya siyasetinden sırr-ı içtinabımın sebebini, mühim bir hakikatla beyan ediyor.

ONDÖRDÜNCÜ MEKTUB:

Te'lif edilmemiştir.

ONBEŞİNCİ MEKTUB:

Altı mühim suale, altı ehemmiyetli cevabdır.

BİRİNCİ SUAL: "Sahabeler, velilerden büyük oldukları halde; Sahabenin içindeki fitneyi çeviren müfsidleri neden nazar-ı velayetle keşfedemediler? Tâ, dört Hulefa-yı Raşidîn'den üçünün şehadetleriyle neticelendi?" İki mühim makamla cevab veriliyor.

İKİNCİ SUAL: "Hazret-i Ali'nin (R.A.) zamanındaki muharebelerin mahiyeti nedir? O harpte ölen ve öldürenlere ne nam verilir?" Gayet mühim ve merak-âver bir cevab verilmiş.

ÜÇÜNCÜ SUAL: "Âl-i Beyt'in başına gelen feci' ve gaddarane muamelenin hikmeti nedir?" Gayet mühim bir cevab veriliyor.

DÖRDÜNCÜ SUAL: "Âhirzamanda Hazret-i İsa'nın (A.S.) nüzulü ve Deccal'ı öldürmesi ve insanlar umumiyetle din-i hakkı kabul etmesi ve kıyamet vaktinde Allah Allah diyenler bulunmaması rivayet ediliyor. Böyle umumiyetle imana geldikten sonra nasıl küfre gidilir?" Suallerine karşı, merak-âver ve hakikî bir mühim cevab veriliyor.

BEŞİNCİ SUAL: "Kıyametin hâdisatından ervah-ı bâkiye müteessir olacaklar mı?" cevabında, mühim bir hakikat beyan ediliyor.

ALTINCI SUAL: كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ âyetinin hükmü; âhirete, Cennet'e ve Cehennem'e ve ehillerine şümulü var mı, yok mu? cevabında, gayet mühim ve merak-âver ve kuvvetli bir cevab verilir. Bu risaledeki sualleri merak edenlere bu risale bir iksir-i a'zamdır.

ONALTINCI MEKTUB:

اَلَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ اِيمَانًا وَ قَالُوا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ âyetinin bir sırrını, başıma gelen bir hâdise münasebetiyle "Beş Nokta" ile tefsir ediyor.

BİRİNCİ NOKTA:

Hak ve hakikat olan hizmet-i Kur'aniye, şimdiki zamanda çoğu yalancılıktan ibaret ve bid'a ve dalalet olan siyasetten beni kat'iyyen men'ettiğine dairdir.

İKİNCİ NOKTA:

Hayat-ı ebediyeye ciddî çalışmak ve zararsız ve müstakim yol ile Kur'ana hizmet etmek, elbette dağdağa-i siyasetten çekilmeyi iktiza ettiğinden, ehl-i dünyanın hata ve harekâtlarını hoş görmek değil, belki kalblerimizi bulandırmamak için bakmamaktayız.

ÜÇÜNCÜ NOKTA:

Başıma gelen ağır tazyikat ve musibetlere karşı tahammülümün mühim bir sebebini iki vakıa ile beyan eder.

DÖRDÜNCÜ NOKTA:

Ehl-i dünyanın evhamlı suallerine karşı cevabdır. O cevabda bilmecburiye hizmet-i Kur'aniyeye ait bir keramet olarak hakkımızda göz ile görülen ve hiçbir cihette inkâr edilemeyen birkaç inayet-i İlahiyeyi beyan ediyor.

BEŞİNCİ NOKTA:

Ehl-i dünyanın katmerli bir zulüm ile bana teklif ettikleri bid'akârane kaidelerine karşı, onları tam susturacak bir cevabdır.

BU ONALTINCI MEKTUBUN ZEYLİ:

Zalim ehl-i dünyanın ve mülhidlerin dünyalarından ve siyasetlerinden bütün bütün çekildiğim halde, kendi hainliklerinden habbeyi kubbe yaparak hakkımda gösterdikleri evham ve telaşa karşı Eski Said lisanıyla, izzet-i ilmiyeyi muhafaza noktasında ağızlarına şiddetli bir tokat vurarak, başlarındaki evhamı uçurur.

ONYEDİNCİ MEKTUB:

Has bir kardeşime yazılmış küçük bir ta'ziyenamedir. Çendan bu mektub sureten küçüktür; fakat faidesi büyük olup, ona karşı ihtiyaç umumîdir. Hadd-i büluğa ermeden çocukları vefat eden peder ve vâlidelere mühim bir müjdedir. Bu ta'ziye ile en me'yus ve mükedder bir kalb, hakikî bir teselli ve ferah bulur. Küçük olarak vefat eden

çocuklar, âlem-i bekada ebedî sevimli çocuk olarak kalıp, peder ve vâlidelerinin kucaklarına verilmesi, وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ sırrıyla, ebedî medar-ı sürurları olduklarını isbat eder.

ONSEKİZİNCİ MEKTUB:

Üç mes'ele-i mühimmedir.

BİRİNCİSİ:

Muhakkikîn-i evliyanın keşf ile hak gördüğü ve büyük mikyasta müşahede ettikleri hâdiseler, âlem-i şehadette bazan hilaf-ı vaki' ve bazan küçük bir mikyasta tezahür etmesinin sırrını, şirin ve güzel bir temsil ile beyan eder.

İKİNCİ MES'ELESİ:

Vahdet-ül Vücud meşrebine dair gayet mühim bir hakikat ve güzel bir izahtır. Vahdet-ül Vücuddan dem vuran ve o mes'eleyi merak eden, bu İkinci Mes'eleyi dikkatle okumalı. Çünki bu Vahdet-ül Vücud mes'elesi, medar-ı iltibas olmuş mühim bir meşrebdir. Ve ehl-i hakikatın medar-ı ihtilafı olmuş bir acib meslektir. Bu İkinci Mes'ele, onun mahiyetini gösterir ve isbat eder ki; o meşreb, ehl-i sahvın meşrebi değil, hem en yüksek değil! Ve ehl-i sahv olan Sahabe ve Sıddıkîn ve veresenin meşrebleri; Vahdet-ül Vücud meşrebinden daha yüksek, daha selâmetli, daha makbul olduğunu isbat eder.

ÜÇÜNCÜ MES'ELESİ:

Tılsım-ı kâinatın üç muamma-yı mühimmesinden birisinin halline muhtasar bir işarettir ki: O muammalardan birisi Yirmidokuzuncu Söz'de, ikincisi Otuzuncu Söz'de, bu üçüncüsü ise Yirmidördüncü Mektub'da Kur'an-ı Hakîm'in sırrıyla tamamıyla keşfedilmiş ve o muamma açılmıştır.

ONDOKUZUNCU MEKTUB:

Mu'cizat-ı Ahmediyeye (A.S.M.) dairdir. Üçyüzden fazla mu'cizatı beyan eder. Bu risale, risalet-i Ahmediyenin (A.S.M.) mu'cizesini beyan ettiği gibi, kendisi de o mu'cizenin bir kerametidir ki, üç-dört nev' ile hârika olmuştur.

Birincisi: Nakil ve rivayet olmakla beraber, yüzelli sahifeden [35](Haşiye) fazla olduğu halde, kitablara müracaat edilmeden ezber olarak dağ ve bağ köşelerinde, üç-dört gün zarfında, her günde iki-üç saat çalışmak şartıyla mecmuu oniki saatte te’lif edilmesi hârika bir vakıadır ki, bu risaledeki mu’cizat-ı Ahmediyenin (A.S.M.) bir şu’le-i kerameti olmuştur.

İkincisi: Şu risale, uzunluğuyla beraber ne yazması usanç verir ve ne de okuması halâvetini kaybeder. Tenbel ehl-i kalemi öyle bir şevk u gayrete getirdi ki; bu sıkıntılı ve usançlı zamanda, bir sene zarfında civarımızda yetmiş adede yakın nüshaları yazıldı. O mu’cize-i risaletin bir kerameti olduğunu, muttali olanlara kanaat verdi.

Üçüncüsü: Acemî ve tevafuktan haberi yok ve bize de daha tevafuk tezahür etmeden evvel yazdıkları nüshalarda, lafz-ı “Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm” kelimesi bütün risalelerde ve lafz-ı “Kur’an”, beşinci parçasında öyle bir tarzda tevafuk [36](Haşiye) etmeleri göründü ki; zerre mikdar insafı olan tesadüfe veremez. Kim görmüş ise, kat’î hükmediyor ki: “Bu bir sırr-ı gaybîdir, mu’cizat-ı Ahmediyenin (A.S.M.) bir kerametidir.”

Şu risalenin başındaki esaslar çok mühimdirler.

Hem şu risaledeki ehadîs hemen umumen eimme-i hadîsçe makbul ve sahih olmakla beraber, en kat’î hâdisat-ı risaleti beyan ediyorlar.

O risalenin bütün mezayasını söylemek lâzım gelse, o risale kadar bir eser yazmak lâzım geldiğinden, müştak olanları onu bir kerre okumasına havale ediyoruz.

ONDOKUZUNCU MEKTUBUN BEŞİNCİ VE ALTINCI NÜKTELERİNİN FİHRİSTESİDİR:

Bu nükteler, umûr-u gaybiyeye dair hadîslerin birkaçını zikretmiştir. Hem Hazret-i Hasan (R.A.) ile Hazret-i Muaviye’nin (R.A.) muharebe ve musalahasını; hem Hazret-i Ali (R.A.) ile Hazret-i Zübeyr’in (R.A.) muharebe edeceğini; hem ezvac-ı tahiratın içinden birisinin mühim bir fitnenin

başına geçeceğini; hem Hazret-i Ali'nin (R.A.) katlini haber vermiş. Hem Hazret-i Hüseyin'in (R.A.) Kerbelâ'da katlini; hem zâtından (A.S.M.) sonra Âl-i Beyti, katl ve nefye maruz kalacaklarını; hem Hazret-i Ali'nin (R.A.) hilafetinin te'hirini; hem hilafet ne için Âl-i Beyt-i Nebevî'de takarrur etmediğini; hem asr-ı saadetin başına gelen o dehşetli fitnenin hikmetini; hem ehl-i İslâm, umum devletlere galebe çalacaklarını; hem Hazret-i Ebu Bekir (R.A.) ve Hazret-i Ömer'in (R.A.) mahiyet-i hilafetlerini; hem müşrik Kureyş reislerinin nerede katlolunacaklarını; hem bir ay uzun mesafede Mûte Harbi'nden aynen haber verdiğini; hem Hazret-i Hasan'ın (R.A.) hilafetini; hem Hazret-i Osman'ın (R.A.) Kur'an okurken şehid olacağını; hem Devlet-i Abbasiyeyi; hem Cengiz ve Hülâgu'yu; hem İran'ın fethini; hem Habeş Meliki'nin cenaze namazını, vefatından haberi olmadan aynı vakitte kıldığını bildirir. Hem Hazret-i Fatıma'nın (R.A.) vefatını; hem Ebu Zerr'in (R.A.) yalnız bir dağda vefat edeceğini; hem Ümm-ü Haram'ın Kıbrıs'ta vefat edeceğini; hem yüzbin adamı öldüren Haccac-ı Zalim'i; hem İstanbul'un fethini; hem İmam-ı Ebu Hanife'yi (R.A.) hem İmam-ı Şafiî'yi (R.A.) hem ümmetinin yetmişüç fırka olacağını; hem Kaderiye Taifesini, hem Râfızîleri; hem Hazret-i Ali'nin (R.A.) yüzünden insanlar iki kısım olacaklarını; hem Fars ve Rum kızlarını; hem Hayber Kal'asının fethini; hem Hazret-i Ali (R.A.) ile Muaviye'nin harbini; hem Hazret-i Ömer (R.A.) sağ kaldıkça fitnelerin zuhur etmeyeceğini; hem Sehl İbn-i Amr'ın (R.A.) mühim bir vazifesini; hem Kisra'nın oğlu babasını öldürdüğünü aynı dakikada haber verdiğini; hem Hâtıb'ın, Kureyş'e gizli mektub yazdığını; hem Ebu Leheb'in oğlu Utbe'yi bir arslanın parçalamasına ettiği bedduasının kabul olup aynen çıktığını; hem Bilâl-i Habeşî'nin (R.A.) ezan okuduğu zaman, Kureyşîlerin gizli tenkid ettiklerini aynen haber verdiğini; hem Hazret-i Abbas (R.A.) iman etmeden evvel onun gizli parasından haber verdiğini; hem Hazret-i Peygamber'e (A.S.M.) bir yahudinin sihir ettiğini; hem Sahabe meclisinde

birinin irtidad edeceğini; hem Hazret-i Peygamber'in (A.S.M.) katlini niyet edenlerin iman ettiklerini; hem müşriklerin Kâ'be duvarındaki yazılarını kurtların yediğini ve yalnız o yazılar içindeki Allah isimlerini yemediklerini; hem Beyt-ül Makdis'in fethinde büyük bir taun çıkacağını; hem Yezid ve Velid gibi şerir reisleri haber verdiğini; hem "Bundan sonra onlar bize değil, biz onlara hücum edeceğiz." diye haber verdiğini ve bunlar gibi çok ihbarat-ı gaybiye bu iki nüktede beyan edilmiştir.

MU'CİZAT-I AHMEDİYENİN BİRİNCİ ZEYLİ:

يس وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ اِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ âyetinin mealinde yüzer âyâtın en mühim hakikatları olan risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) "Ondört Reşha" namıyla ondört kat'î ve parlak ve muhkem bürhanlarla tefsir ve isbat ediyor. Ve en muannid hasmı dahi ilzam eder. Güneş gibi risalet-i Ahmediyeyi izhar ediyor.

ŞAKK-I KAMER MU'CİZESİNE DAİR:

Şu risale, Şakk-ı Kamer mu'cizesine bu zaman feylesoflarının ettikleri itirazlarını "Beş Nokta" ile gayet kat'î bir surette reddedip inşikak-ı Kamer'in vukuuna hiçbir mani bulunmadığını gösterir. Ve âhirinde de beş icma' ile şakk-ı Kamer'in vuku bulduğunu gayet muhtasar bir surette isbat eder ve şakk-ı Kamer mu'cize-i Ahmediyesini (A.S.M.) Güneş gibi gösterir.

MU'CİZAT-I AHMEDİYE ZEYLİNİN BİR PARÇASI:

Risalet-i Ahmediye (A.S.M.) hakkında olup, Mi'rac Risalesinin Üçüncü Esasının nihayetindeki üç mühim müşkilden birinci müşkile ait "Şu mi'rac-ı azîm, niçin Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'a mahsustur?" sualine muhtasar bir fihriste suretinde verilen cevabdır.

ÂYET-ÜL KÜBRA RİSALESİNİN, RİSALET-İ AHMEDİYEDEN BAHSEDEN ONALTINCI MERTEBESİ:

Kâinatın erkânından Hâlıkını soran bir seyyahın müşahedatından bir parça olup, makam münasebetiyle buraya ilhak edilmiştir.

YİRMİNCİ MEKTUB:

فَاعْلَمْ اَنَّهُ لاَ اِلَهَ اِلاّ اللّهُ âyetinin en mühim bir hakikatını bildiren ve

لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِى وَ يُمِيتُ وَ هُوَ حَىٌّ لاَ يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ اِلَيْهِ الْمَصِيرُ

kelâmının onbir kelimesinde onbir beşaret ve onbir bürhan-ı

kat'î bulunduğuna dair bir mektubdur. Elhak meratib-i tevhid-i hakikînin hakkında bu mektub bir kibrit-i ahmerdir ve bir iksir-i a'zamdır. O derece parlak ve o mertebede kuvvetli delilleri ve hüccetleri gösteriyor ki, en mütemerrid zındıkları dahi imana getiriyor. Ondokuzuncu Mektub olan Risale-i Ahmediye (A.S.M.) kelime-i şehadetin ikinci kelâmı olan اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّهِ hükmünü ne derece kat'î ve kuvvetli isbat etmiştir; öyle de bu Yirminci Mektub, kelime-i şehadetin birinci kelâmı olan اَشْهَدُ اَنْ لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللّهُ hükmünü, o kat'iyyet ve kuvvetle isbat ediyor. Hakikî ve kuvvetli imanı kazanmak isteyenler bunu okusunlar. Ve bilhâssa Dokuzuncu Kelime bahsinde, ilim ve irade-i İlahiyenin isbatını çok vâzıh bir surette beyan ettiği gibi; Onuncu Kelime bahsinde de وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ bürhanıyla مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ âyetinin mühim bir sırrını ve en muazzam bir hakikatını "Beş Nükte"de beyan ediyor. Hakaik-i imaniyenin bir tılsım-ı a'zamını o beş nükte ile hallediyor.

YİRMİNCİ MEKTUB'UN ONUNCU KELİMESİNE ZEYL:

اَلاَ بِذِكْرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ âyetiyle ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً رَجُلاً فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلاً سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلاً âyetinin en mühim ve en muazzam bir hakikatını üç temsil ile tefsir ediyor. Ve herşey ve bütün eşya Cenab-ı Hakk'ın kudretiyle olsa, bir tek şey kadar kolay olduğuna ve kudret-i İlahiyeye verilmediği vakit, bir tek şey kâinat kadar müşkilâtlı ve suubetli olduğuna dair en mühim bir sırrını ve en muğlak muammasını, gayet kolay bir tarzda tefsir ederek keşfeder.

YİRMİBİRİNCİ MEKTUB:

Küçük bir mektubdur; fakat gayet büyük bir âyetin büyük bir hakikatını beyan ettiği için, ona ihtiyaç büyüktür. اِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ اَحَدُهُمَا اَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُلْ لَهُمَا اُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلاً كَرِيمًا وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِى صَغِيرًا âyeti, beş ayrı ayrı surette ihtiyar vâlideyne şefkati celbettiğinin sırrını gösteriyor. Hanesinde ihtiyar vâlideyni veya akrabası veya müslüman kardeşleri bulunan zâtlar, bu mektubu okumağa pek çok muhtaçtırlar.

YİRMİİKİNCİ MEKTUB:

"İki Mebhas"tır.

BİRİNCİ MEBHAS

اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ فَاَصْلِحُوا بَيْنَ اَخَوَيْكُمْ ❊ اِدْفَعْ بِالَّتِى هِىَ اَحْسَنُ فَاِذَا الَّذِى بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَاَنَّهُ وَلِىٌّ حَمِيمٌ ❊ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ âyetlerinin sırrıyla; ehl-i imanı, uhuvvet ve muhabbete davet ediyor. Nifak, şikak, kin ve adavetten menedecek mühim esbabı gösteriyor. Kin ve adavet; -ehl-i iman ortasında- hem hakikatça, hem hikmetçe, hem insaniyetçe, hem İslâmiyetçe, hem hayat-ı şahsiyece, hem hayat-ı içtimaiyece, hem hayat-ı maneviyece gayet çirkin ve merdud ve zulüm olduğunu gayet kat'î bir surette isbat edip, mezkûr âyetlerin mühim bir sırrını tefsir eder.

İKİNCİ MEBHAS

اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ❊ وَكَاَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لاَ تَحْمِلُ رِزْقَهَا اَللّٰهُ يَرْزُقُهَا وَاِيَّاكُمْ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ sırrıyla, ehl-i imanı hırstan şiddetli bir surette men'eden esbabı gösterir. Ve hırs dahi, adavet kadar muzır ve çirkin olduğunu kat'î delillerle isbat ederek; şu âyet-i azîmenin mühim bir sırrını tefsir ediyor. Hırsa mübtela adamlar, bu ikinci mebhası çok dikkatle mütalaa etmelidirler. Kin ve adavet marazıyla hasta olanlar, tam şifalarını birinci mebhasta bulurlar.

İkinci Mebhasın hâtimesinde, zekatın ehemmiyetini ve bir rükn-ü İslâmî olduğunun hikmetini güzel bir surette beyan etmekle beraber; hakikatlı bir rü'yada güzel bir hakikat beyan ediliyor.

Şu risalenin Hâtimesinde, اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَاْكُلَ لَحْمَ اَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ âyeti altı derece zemmi zemmetmekle, altı vecihle gıybetten zecrettiğini ve mu'cizane ve hârika bir i'caz ile, gıybeti hem aklen, hem kalben, hem insaniyeten, hem vicdanen, hem fıtraten, hem milliyeten mezmum ve merdud ve çirkin ve muzır olduğunu gayet kat'î bir surette, Kur'anın i'cazına yakışacak bir tarzda beyan ediyor. Ve gıybet, alçakların silâhı olduğu cihetle, izzet-i nefis sahibi bu pis silâha tenezzül edip istimal etmediğine dair denilmiştir:

اُكَبِّرُ نَفْسِى عَنْ جَزَاءٍ بِغِيْبَةٍ ❊ فَكُلُّ اِغْتِيَابٍ جَهْدُ مَنْ لاَ لَهُ جَهْدٌ

YİRMİÜÇÜNCÜ MEKTUB:

Bu mektubun birkaç mebhası var. Öteki mebhaslara bedel latif ve manidar bir tek mebhas aynen yazıldı. Şöyle ki:

Ahsen-ül kasas olan kıssa-i Yusuf'un (A.S.) hâtimesini haber veren تَوَفَّنِى مُسْلِمًا وَ اَلْحِقْنِى بِالصَّالِحِينَ âyetinin ulvî ve latif ve müjdeli ve i'cazkârane bir nüktesi şudur ki: Sair ferahlı, saadetli kıssaların âhirindeki zeval ve firak haberinin acıları ve elemi; kıssadan alınan hayalî lezzeti acılaştırıyor, kırıyor. Bahusus kemal-i ferah ve saadet içinde bulunduğunu ihbar ettiği hengâmda mevtini, firakını haber vermek daha elemlidir. Dinleyenlere "Eyvah" dedirtir. Halbuki şu âyet, kıssa-i Yusufiyenin en parlak kısmı ki: Aziz-i Mısır olması, peder ve vâlidesiyle görüşmesi ve kardeşleriyle sevişip tanışması olan dünyaca en saadetli ve ferahlı bir hengâmda, Hazret-i Yusuf'un (A.S.) mevtini şöyle bir surette haber veriyor ve diyor ki: "Şu ferahlı ve saadetli vaziyetten daha saadetli, daha parlak bir vaziyete mazhar olmak için, Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm, Cenab-ı Hak'tan vefatını istedi ve vefat etti, o saadete mazhar oldu. Demek o dünyevî, lezzetli saadetten daha cazibedar bir saadet ve daha ferahlı bir vaziyet kabrin arkasında vardır ki; Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm gibi hakikat-bîn bir zât, o gayet lezzetli bir vaziyet içinde, gayet acı olan mevti istedi, tâ öteki saadete mazhar olsun." İşte Kur'an-ı Hakîm'in şu belâgatına hayran ol, bak ki, Kıssa-i Yusuf'un (A.S.) hâtimesini ne

suretle haber verdi. O haberi dinleyenlere elem ve esef değil; belki bir müjde, bir sürur ilâve ediyor. Hem irşad ediyor ki: Kabrin arkası için çalışınız! Hakikî saadet ve lezzet ondadır.

Hem Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm'ın âlî sıddıkiyetini gösteriyor ve diyor: "Dünyanın en parlak ve en sürurlu haleti dahi ona gaflet vermiyor, onu meftun etmiyor; yine âhireti istiyor."

YİRMİDÖRDÜNCÜ MEKTUB:

[37](Haşiye) Kâinatın tılsım-ı acibini ve müşkil muammasının en mühim bir sırrını keşf ve halleden bir mektubdur ve en mühim bir sualin cevabıdır. Şöyle ki:

"Esma-i İlahiyenin a'zamlarından olan Rahîm, Kerim, Vedud'un iktiza ettikleri şefkatperverane ve maslahatkârane ve muhabbetdarane taltifleri; ne suretle pek müdhiş ve muvahhiş olan mevt ve adem ile, zeval ve firak ile, musibet ve meşakkat ile tevfik edilir?" diye sualin cevabında, tılsım-ı kâinatın üçüncü muammasını halleden ve kâinattaki daimî faaliyetin muktezasını ve esbab-ı mûcibesini gösteren "Beş Remiz" ile ve gayelerini ve faidelerini isbat eden "Beş İşaret" ile cevab veriyor. Şu mektub "İki Makam"dır. Birinci Makamı "Beş Remiz"dir.

BİRİNCİ REMİZ: İsbat ediyor ki: Sâni'-i Hakîm ne yaparsa haktır. Hiçbir şey ve hiçbir zîhayat, ona karşı hak dava edemediğini ve "Haksız bir iş oldu." diyemediğinin sırrını, kat'î bir tarzda isbat eder.

İKİNCİ REMİZ: Hayretnüma, dehşetengiz, daimî bir suretteki faaliyet-i Rabbaniyenin sırrını ve halk ve tebdil-i eşyadaki hikmet-i azîmesini beyan ediyor ve en mühim bir muamma-yı hilkati hallediyor.

ÜÇÜNCÜ REMİZ: Zevale giden eşya ademe gitmediğini, belki daire-i kudretten daire-i ilme geçtiğini ve eşyadaki hüsn ü cemale ait istihsan ve şeref ve makam, esma-i İlahiyeye ait olduğunu gayet güzel bir surette isbat eder.

DÖRDÜNCÜ REMİZ: Mevcudatın mütemadiyen tebeddül ve tegayyür etmeleri; bir tek sahifede, her dakikada ayrı ayrı ve manidar mektubları yazmak nev'inden, sahife-i kâinatta esma-i İlahiyenin cilveleriyle yazılan cemal ve celal ve kemal-i İlahiyenin hadsiz âyâtını, mahdud sahifelerde de hadsiz bir surette yazıldığını isbat eder.

BEŞİNCİ REMİZ: İki nükte-i mühimmedir.

Birisi: Vâcib-ül Vücud'a intisabını iman ile hisseden adam, hadsiz envâr-ı vücuda mazhar olduğunu ve hissetmeyen, nihayetsiz zulümat-ı ademe ve âlâm-ı firaka maruz bulunduğunu gösterir.

İkinci Nükte: Dünyanın üç yüzü bulunduğunu.. zahir yüzünde, zeval, firak, mevt ve adem var; fakat esma-i İlahiyenin âyinesi ve âhiretin mezraası olan içyüzlerinde, zeval ve firak, mevt ve adem ise, tazelenmek ve teceddüddür ve bekanın cilvelerini gösteren bir tavzif ve terhistir.

BU MEKTUBUN İKİNCİ MAKAMI:

Bir "Mukaddime" ile "Beş İşaret"tir.

MUKADDİME: Hallakıyet ve tasarrufat-ı İlahiyeden gayet azîm bir hakikatı, muazzam ve muhteşem kanunlarla beyan ediyor. Meselâ: Bir kuşun tüylü libasını değiştiren Sâni'-i Hakîm, aynı kanunla kâinatın suretini kıyamet vaktinde ve âlem-i şehadetin libasını haşirde o kanun ile değiştirir.

Hem bir ağacın ne kadar meyveleri ve çiçekleri bulunuyor; herbir çiçeğin o kadar gayeleri, herbir meyvenin o kadar hikmetleri bulunduğunu gösterir.

"Beş İşaret" ise: Eşya, vücuddan gittikten sonra verdikleri ehemmiyetli beş netice itibariyle, bir vecihle madum iken, beş vecihle mevcud kalıyor. Şöyle ki:

Herbir mevcud, vücuddan gittikten sonra, ifade ettiği manalar ve arkasında bâki kalan hüviyet-i misaliyesi, âlem-i misalde mahfuz kalır. Hem hayatının etvarıyla "mukadderat-ı hayatiye" denilen sergüzeşte-i hayatiyesi âlem-i misalin

defterlerinden olan levh-i misalîde yazılır. Ruhanîlere, daimî mevcud bir mütalaagâh olur. Hem cinn ve insin amelleri gibi, âhiret pazarına ve âlem-i âhirete gönderilecek mahsulâtı bâki kalır. Hem etvar-ı hayatiyeleriyle ettikleri enva'-ı tesbihat-ı Rabbaniye bâki kalıyor. Hem şuunat-ı Sübhaniyenin zuhuruna medar çok şeyleri arkasında mevcud bırakır, öyle gider. Bu Beş İşaretteki beş hakikatı, kat'î delil hükmünde beş makul ve makbul temsil ile beyan eder.

YİRMİDÖRDÜNCÜ MEKTUB'UN BİRİNCİ ZEYLİ:

قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّى لَوْلاَ دُعَاؤُكُمْ âyetinin mühim bir sırrını beş nükte ile tefsir ediyor. Ve dua, bir sırr-ı azîm-i ubudiyet olduğunu ve kâinattan daimî bir surette dergâh-ı rububiyete giden en azîm vesile ise dua olduğunu ve duanın azîm tesiri bulunduğunu kat'î isbat etmekle beraber; külliyet ve devam kesbeden bir dua, kat'iyyen makbul olduğuna binaen; umum ümmetin Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a salavat namıyla dualarının neticesinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ne kadar yüksek bir mertebede olduğunu gösterir. Duanın da üç nev'-i mühimmini zikretmekle beraber, beyan eder ki; duanın en güzel ve en latif meyvesi, en leziz ve en hazır neticesi şudur ki: Dua eden adam, bilir ve dua ile bildirir ki; birisi var, onun sesini dinler, derdine derman yetiştirir, ona merhamet eder, onun eli herşeye yetişir. Ve bu boş, hâlî dünyada o yalnız değil; belki bir Kerim zât var; ona bakar, ünsiyet verir. Onun hadsiz ihtiyacatını yerine getirebilir ve hadsiz düşmanlarını def'edebilir bir zâtın huzurunda kendini tasavvur ederek, bir ferah ve sürur duyup, dünya kadar ağır bir yükü üzerinden atıp, "Elhamdülillahi Rabb-il âlemîn" der.

İKİNCİ ZEYLİ:

Mi'rac-ı Nebevî ve Mevlid-i Nebevîye (A.S.M.) dair üç mühim suale, gayet mukni' ve mantıkî ve parlak bir cevabdır. Bu zeyil çendan kısadır, fakat gayet kıymetdardır.

Mevlid-i Nebevîye (A.S.M.) iştiyakı olanlar buna çok müştaktırlar.

Hâtimesinde gayet mühim bir düstur-u mantıkî ile, kâinatta en büyük ferd-i ekmel ve üstad-ı küll ve habib-i a'zam, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm olduğunu isbat eder.

YİRMİBEŞİNCİ MEKTUB:

Sure-i Yâsin'in yirmibeş âyetine dair "Yirmibeş Nükte" olmak üzere rahmet-i İlahiyeden istenilmiş; fakat daha zamanı gelmediğinden yazılmamıştır.

YİRMİALTINCI MEKTUB:

وَاِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ sırrına dair "Hüccet-ül Kur'an Aleşşeytan ve Hizbihî" namıyla, İblis'i ilzam ve ehl-i tuğyanı iskât eden gayet mühim bir mektubdur.

Bu mektubun "Dört Mebhas"ı var.

BİRİNCİ MEBHAS:

Şeytanın en müdhiş hücumunu def'etmekle, şeytanı öyle bir surette ilzam eder ki; içine girerek saklanıp vesvese edecek bir yer bırakmıyor. Ve o kadar kuvvetli delail-i akliye ile ve kat'î bürhanlarla şeytanı ve şeytanın şakirdlerini ilzam eder ki, şeytan olmasa idiler imana gelecektiler. Fakat maatteessüf şeytan-ı cinn ve insin, gayet çirkin davalarını ve desiselerini bütün bütün ibtal ve def'etmek için, farazî bir surette onların çirkin fikirlerini zikredip öyle ibtal ediyor. Meselâ der ki: "Eğer farazâ dediğiniz gibi, Kur'an Kelâmullah olmazsa; en âdi ve sahte bir kitab olurdu. Halbuki meydandaki âsârıyla göstermiş ki, en âlî bir kitabdır." İşte bu gibi farazî tabiratın, titreyerek yazılmasına mecburiyet hasıl olmuştur. Şu mebhasın âhirinde, şeytanın Sure-i ق وَ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ in fesahat ve selasetine dair bir vesvese ve itirazını reddediyor.

İKİNCİ MEBHAS:

Bir insanda, vazife ve ubudiyet ve zât itibariyle üç şahsiyet bulunduğunu ve o şahsiyetlerin ahlâkı ve âsârı bazan birbirine muhalif olduğunu beyan eder.

ÜÇÜNCÜ MEBHAS:

يَا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَاُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا âyetinin, hayat-ı içtimaiye-i beşeriyenin münasebatına dair gayet mühim bir sırrını ve insanlar, millet millet ve kabîle kabîle yaratılmasının mühim bir hikmetini Yedi Mes'ele ile tefsir ediyor. Bu mebhas, milliyetçilere mühim bir tiryaktır. Bu zamanın en müdhiş marazına gayet nâfi' bir ilâçtır. Ve sahtekâr hamiyet-füruşların ve yalancı milliyetperverlerin yüzlerindeki perdeyi açar, sahtekârlıklarını gösterir.

DÖRDÜNCÜ MEBHAS:

Altı sualin cevabında "On Mes'ele"dir.

Birincisi:

"Rabb-ül Âlemîn" kelimesinin tefsirinde onsekiz bin âlem dediklerinin hikmeti münasebetiyle, birkaç nükte-i Kur'aniye beyan edilir.

İkinci Mes'ele:

"Allah'ı bilmek, varlığını bilmenin gayrıdır." Muhyiddin-i Arabî, Fahreddin-i Razî'ye demiş. Ondan murad nedir? Cevabında, gayet mühim bir mes'ele-i marifetullah beyan edilmiştir.

Üçüncü Mes'ele:

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِى آدَمَ âyetiyle اِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولاً âyetinin vech-i tevfiki nedir? diye sualine, gayet güzel ve nurlu mühim bir cevabdır.

Dördüncü Mes'ele:

جَدِّدُوا اِيمَانَكُمْ بِلاَ اِلَهَ اِلاَّ اللّهُ hikmeti nedir? diye suale, gayet güzel ve nurlu bir cevabdır.

Dördüncü Mes'elenin Zeylinde, vahdaniyetin gayet azîm bir hüccetine ve geniş ve uzun bir bürhanına muhtasar bir işarettir.

Beşinci Mes'ele:

"Yalnız "Lâ ilahe illallah" diyen, "Muhammedürresulullah" demeyen ehl-i necat olabilir mi?" sualine karşı mühim bir cevabdır.

Altıncısı:

Birinci Mebhas'taki şeytanla münazaranın çirkin tabiratlarının sebeb-i zikrini bildiriyor. Hem mühim bir temsil ile, hizb-üş şeytanı en dar ve en muhal ve en menfur bir mevkie sıkıştırıyor. Meydanı Hizb-ül Kur'an hesabına zabtederek, herbir hal-i Ahmediye (A.S.M.) herbir haslet-i Muhammediye (A.S.M.) herbir tavr-ı Nebevî (A.S.M.) o kuvvetli temsile göre birer mu'cize hükmüne geçip, nübüvvetini isbat ettiğini gösterir.

Yedincisi:

Vehham ve zarardan sakınmak için bizden uzaklaşan bazı dostların kuvve-i maneviyelerini teyid için ve hizmetimizden bazı maksadlarla çekilen ve maksadlarının aksiyle tokat yiyenleri, çok misallerden yedi küçük misal ile gösterir ki; siperini bırakıp kaçanlar, daha ziyade yaralanırlar.

Sekizincisi:

Diyorlar ki: "Elfaz-ı Kur'aniye ve zikriye ve tesbihatların herbirinden, bütün letaif-i insaniye hisselerini istiyorlar. Manaları bilinmezse, hisse alınmaz; öyle ise tercüme edilse daha iyi değil mi?" diye olan müdhiş ve mugalatalı şu suale karşı, gayet mühim ve ibretli ve zevkli bir cevabdır. Elfaz-ı Kur'aniye ve Nebeviye (A.S.M.) manalara, camid ve ruhsuz libas değiller; belki hayatdar feyiz-aver cildlerdir. Zîhayat bir cesed soyulsa, elbette ölür. Hem lisan-ı nahvî olan elfaz-ı Kur'aniyedeki i'caz ve îcaz, hakikî tercümeye mani olduğunu gösterir.

Dokuzuncusu:

"Ehl-i Sünnet ve Cemaat olan ehl-i hak dairesinin haricinde ehl-i velayet bulunabilir mi?" sualine, mühim ve merak-aver bir cevabdır.

Onuncusu:

Kur'an-ı Hakîm'in hizmetinde bulunan bu bîçare Said ile görüşen ve görüşmek arzu eden dostlara mühim bir düsturdur.

YİRMİYEDİNCİ MEKTUB:

Bu mektub, Risale-i Nur Müellifinin talebelerine yazdığı ayn-ı hakikat ve çok letafetli, güzel mektublarıyla; Risale-i Nur Talebelerinin üstadlarına ve bazan birbirlerine yazdıkları ve Risale-i Nur'un mütalaasından aldıkları parlak feyizlerini ifade eden çok zengin bir mektub olup, bu mecmuanın üç-dört misli kadar büyüdüğü için bu mecmuaya idhal edilmemiştir. Barla, Kastamonu, Emirdağı Lâhikaları olarak müstakillen neşredilmiştir.

YİRMİSEKİZİNCİ MEKTUB:

"Sekiz Mes'ele" namıyla sekiz risaledir.

BİRİNCİ RİSALE OLAN BİRİNCİ MES'ELE

Rü'ya-yı sadıkanın hakikatini ve faidesini, gayet güzel ve hakikatlı "Yedi Nükte" ile beyan ediyor. Bu risale hem kıymetdardır, hem merak-averdir.

İKİNCİ MES'ELE OLAN İKİNCİ RİSALE

"Hazret-i Musa Aleyhisselâm, Hazret-i Azrail Aleyhisselâm'ın gözüne tokat vurmuş." mealindeki bir hadîse dair ehemmiyetli bir münakaşayı kökünden kaldırır ve bu nevi hadîslere mülhidler tarafından gelen itirazata bir sed çeker. Bu risale küçüktür, fakat merak-averdir.

ÜÇÜNCÜ MES'ELE OLAN ÜÇÜNCÜ RİSALE

Bu bîçare müflis Said'in ziyaretine gelenlerin ne niyetle görüşmeleri lâzım geldiğini beyan edip, sırf Kur'an-ı Hakîm'in dellâlı itibariyle görüşmek lâzım geldiğini ve o görüşmenin mühim faidelerini ve Said'in şahsiyetinin hiçliği nazara alınmayacağını, belki dellâlı olduğu mukaddes dükkânın kıymetdar cevherlerini nazara almak lâzım geldiğini "Beş Nokta" ile gayet güzel bir surette isbat etmekle beraber; hizmet-i Kur'aniyenin keramatından ve inayet-i Rabbaniyeden, ben ve bazı kardeşlerim mazhar olduğumuz çok inayetlerden birkaç vaki' ve kat'î misalleri zikrediyor.

Bu risalenin tetimmesinde; risalelerin yazmasında, hususan te'lifinde ve bilhâssa Yirmidokuzuncu Mektub'da tezahür eden hârika bir inayeti beyan ediyor.

DÖRDÜNCÜ RİSALE OLAN DÖRDÜNCÜ MES'ELE

Mescidimize iki defa taarruz edildi, âhirki defa da kapadılar. Ondan iki veya üç sene mukaddem, yine mübarek bir misafirin gelmesiyle, gayet vahşiyane ve zalimane tecavüz edildiği için, her taraftan benden sual edildi. Böyle merak-ı umumîyi tahrik eden bir hâdiseye lâyık cevab vermek için, Eski Said lisanıyla "Dört Nokta" ile mühim bir ibretli cevabdır.

BEŞİNCİ RİSALE OLAN BEŞİNCİ MES'ELE

Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'da tekrar ile اَفَلاَ يَشْكُرُونَ ❊ اَفَلاَ يَشْكُرُونَ ve şükretmeyenleri, otuzbir defa فَبِاَىِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ fermanıyla tehdid ettiğinin sırrını gayet âlî ve tatlı ve makul ve makbul bir surette tefsir ediyor; insan bir şükür fabrikası olduğunu isbat ediyor. Kâinat bir nimet hazinesi olup; şükür ise anahtarı olduğunu; ve rızık, onun neticesi ve şükrün mukaddimesi bulunduğunu gayet güzel ve kat'î bir surette isbat ediyor.

Der tarîk-ı acz-mendî, lâzım âmed çâr çîz:

Acz-i mutlak, fakr-ı mutlak, şevk-i mutlak, şükr-ü mutlak ey aziz!

olan düstur-u hakikattaki dördüncü rükün bulunan şükr-ü mutlakın parlak ve yüksek hakikatını izah ediyor.

ALTINCI RİSALE OLAN ALTINCI MES'ELE

Teksir Mektubat mecmuasında neşredildiğinden buraya dercedilmedi.

YEDİNCİ RİSALE OLAN YEDİNCİ MES'ELE

قُلْ بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ âyetinin, Risale-i Nur ve hâdimleri hakkındaki mühim bir sırrını, "Yedi İşaret" namıyla, yedi inayet-i Rabbaniyeyi beyan ediyor. Ve tahdis-i nimet suretinde bu inayet-i seb'anın izharına, yedi makul sebebini beyan ediyor. Bu inayet-i seb'a-i külliyenin hârikalarına işareten, kendi kendine te'lif vaktinde iki sahifenin bütün satırları başlarında yirmisekiz elif gelerek, Yirmisekizinci Mektub'un mertebesine tevafuk ettiğini, [38](Haşiye) te'liften bir zaman sonra muttali olduk. Bu inayet-i seb'ayı okuyan adam,

Risale-i Nur eczalarının ne kadar ehemmiyetli ve nazar-ı inayet-i İlahiyede bulunduğunu ve himayet-i Rabbaniyede olduğunu bilecek. Bu yedi inayet külliyedir, cüz'iyatları yetmişi geçer.

Âhirinde, bir sırr-ı inayete ait mahrem bir sualin cevabı vardır. Hâtimesinde, inayet-i seb'adan birincisi olan tevafukata gelen veya gelmek ihtimali olan evhamı gayet kat'î bir surette def'ediyor. O hâtimenin âhirinde de, Üçüncü Nükte'de inayet-i hâssa ve inayet-i âmmeye dair mühim bir sırr-ı dakik-i rububiyete ve ehemmiyetli bir sırr-ı Rahmaniyete işaret ediyor.

SEKİZİNCİ RİSALE OLAN SEKİZİNCİ MES'ELE

Altı sualin cevabı olan "Sekiz Nükte"dir.

BİRİNCİ NÜKTE: Tevafuktaki işarat-ı gaybiye, umum Risale-i Nur eczalarında cüz'î-küllî bulunduğuna dairdir.

İKİNCİ NÜKTE: Tevafukatın meziyeti, Lafz-ı Celal'den başka ne için Kur'anda fevkalâde matlub olmadığının sırrını beyan eder.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Bir kardeşimizin fazla ihtiyat ve cesaretsizliği yerinde olmadığını ve bir müftünün Onuncu Söz'e sathî tenkidine karşı güzel bir cevabdır. (Fakat bu mecmuaya idhal edilmemiştir.)

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: "Meydan-ı haşirde insanlar nasıl toplanacaklar, çıplak olarak mı? Herkes ahbablarını görebilir mi? Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı şefaat için nasıl bulacağız? Hadsiz insanlarla bir tek zât olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm nasıl görüşecek? Ehl-i Cennet ve Cehennem'in libasları nasıl olacak? Ve bize kim yol gösterecek?" Altı meraklı sualin mukni' ve makul cevabıdır.

BEŞİNCİ NÜKTE: "Zaman-ı Fetrette, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ecdadı, bir din ile mütedeyyin mi idiler?" cevabında, güzel bir hakikat beyan ediliyor.

ALTINCI NÜKTE: "Hazret-i İsmail Aleyhisselâm'dan sonra, Peygamber'in (A.S.M.) ecdadından peygamber gelmiş midir?" sualine karşı, gayet mühim bir cevabdır.

YEDİNCİ NÜKTE: "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın peder ve vâlidesinin ve ceddi Abdülmuttalib'in imanları hakkında en sahih haber hangisidir?" sualine karşı gayet mühim ve makul bir cevabdır.

SEKİZİNCİ NÜKTE: "Amcası Ebu Talib'in imanı hakkında esahh olan nedir? Cennet'e girebilir mi?" sualine karşı güzel bir cevabdır.

YİRMİDOKUZUNCU MEKTUB

"Dokuz Kısım"dır. Yirmidokuz nükte-i mühimme içinde vardır. O dokuz kısım, küçük büyük onyedi risaledir.

BİRİNCİ RİSALE OLAN BİRİNCİ KISIM

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لاَ الضَّالِّينَ

هُوَ الَّذِى اَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ اُمُّ الْكِتَابِ وَاُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ

âyetlerinin bazı sırlarını, "Dokuz Nükte" ile tefsir eder.

BİRİNCİ NÜKTE: "Kur'ana ait ve Kur'anın esrarı bilinmiyor ve müfessirler hakikatını anlamamışlar." diyenlere karşı mühim bir cevabdır.

İKİNCİ NÜKTE: Kur'an-ı Hakîm'de وَ التِّينِ وَ الزَّيْتُونِ ❊ وَالشَّمْسِ وَضُحَيهَا gibi kasemat-ı Kur'aniyedeki mühim bir hikmeti beyan ediyor.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Surelerin başlarındaki birer şifre-i İlahiye olan huruf-u mukattaaya dairdir.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: Kur'an-ı Hakîm'in hakikî tercümesi kabil olmadığından ve manevî i'cazındaki ulviyet-i üslûb tercümeye gelmediğinden, mühim bir beyanla, üslûb-u Kur'aniyedeki bir lem'a-i i'caziyeyi gösterir.

BEŞİNCİ NÜKTE: "Elhamdülillah" cümlesinin ifade ettiği mananın en kısası, bir satır kadar olduğunu ve hakikî tercümesinin kabil olmadığını gösterir.

ALTINCI NÜKTE: اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ deki nun-u mütekellim-i maalgayre dair mühim bir sırrını, nurlu bir hal ve hakikatlı bir hayal içinde beyan ediyor.

YEDİNCİ NÜKTE: اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ in mühim ve nuranî sırrının beyanı içinde, bid'aların icadı ne kadar çirkin ve zarar olduğunu gösterir.

SEKİZİNCİ NÜKTE: Şeair-i İslâmiye, hukuk-u umumiye hükmünde olduğuna dair mühim bir sırrını beyan ediyor.

DOKUZUNCU NÜKTE: Mesail-i şeriatın "taabbüdî" ve "makul-ül mana" olarak iki kısım olduğunu; ve taabbüdî kısmı hikmet ve maslahatların tebeddülü ile tegayyür edemediğinin sırrını beyan eder. Ve ezanın faidesi, yalnız bir köy ahalisini namaza davet değil, belki kâinat sarayında mevcudata karşı umum mahlukat namına bir ilân-ı Tevhid olduğunu beyan eder.

İKİNCİ RİSALE OLAN İKİNCİ KISIM

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِى اُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَ بَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَ الْفُرْقَانِ âyetinin bir sırrını, sıyam-ı Ramazanın yetmiş hikmetlerinden dokuz hikmetinin beyanıyla o sırr-ı azîmi tefsir ediyor. O dokuz hikmet, o kadar hakikî ve kuvvetli ve cazibedardırlar ki; müslüman olmayan da onları görse, oruç tutmak için büyük bir iştiyak ve bir hevese gelir. Kendine müslüman deyip oruç tutmayanların, bu hikmetlere karşı, hacalet ve hatalarından ezilmeleri lâzım gelir.

ÜÇÜNCÜ RİSALE OLAN ÜÇÜNCÜ KISIM

Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın enva'-ı i'cazından göz ile görünecek kısmının beş-altı vechinden bir vechini, yeni bir Kur'anı yazmakla göstermeye dairdir. Lillahilhamd, öyle bir Kur'an yazıldı. Ümmetçe Hâfız Osman hattıyla makbul Kur'anın aynı sahifelerini ve satırlarını muhafaza etmekle beraber; lafzullah, mecmu' Kur'anda ikibin sekizyüz altı defa tekerrür ettiği halde; nâdir ve nükteli müstesnalar hariç kalıp, mütebâkisi tevafuk ettiğini anladık, sahife ve satırlarını tağyir etmedik. Yalnız biz tanzim ettik. O tanzimden hârika bir tevafuk tezahür etti. Yazdığımız Kur'anın parçalarını bir kısım ehl-i kalb görmüş, Levh-i Mahfuz hattına yakın olduğunu kabul etmişler. Bu risale ise; tevafukat-ı Kur'aniyeye dair olduğu münasebetiyle, sırf bir işaret-i gaybiye olarak, hiçbirimizin haberimiz olmadan,

ibtida te'lif ve birinci tesvidinde onbir "Kur'an" kelimesi; bir tek sahifede, birer satırda, bir sırada hatt-ı müstakim ile tevafukları, tevafuk-u Kur'aniyedeki lem'a-i i'caziyenin bir şuaı şu risalede bu hârika letafeti gösterdiğini, görenlere kanaat geldi.

Bu Üçüncü Kısmın mütebâki mes'eleleri ile Dördüncü Kısım tevafukata dair olduğu için, tevafukata dair olan fihriste ile iktifa edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ KISIM OLAN DÖRDÜNCÜ RİSALE

"Üç Nükte"dir.

BİRİNCİ NÜKTE: Kur'anda, "Kur'an" kelimesinin çok sırlarından bir sırrını, altmışdokuz âyât-ı azîmede latif ve manidar sahifeler arkasında birbirine tevafukla baktıklarını ve o âyât-ı azîmenin manen birbirinin hakikatını teyid ettiklerini göstermek ve tilavet-i Kur'an sevabını ve zikir faziletini ve tefekkür ubudiyetini birden kazanmak isteyenlere, evrad nev'inden gayet güzel bir hizb-i Kur'anî olarak yazılmıştır.

İKİNCİ NÜKTE: Kur'an-ı Hakîm'de "Resul" kelimesinin tekrarındaki esrarın tevafuk cihetiyle birisine işaret için, yüz altmış âyâttaki "Resul" kelimesi birbirine tevafukla manidar bakması gibi; [39](Haşiye) o yüz altmış muazzam âyetler de birbirine bakıyor. Birbirini teyid ve isbat ettiğine işareten ve Kur'andan hem kıraat, hem zikir, hem fikir olmak üzere bir hizb-i mahsustur. Kendine âlî ve tatlı ve çok kıymetli ve çok faziletli bir vird arzu edenlere mühim bir virddir.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Lafzullah'ın ikibin sekizyüz altı defa zikrinin çok nükteleri var. İ'caz-ı Kur'anın çok şualarını gösteriyor. Bu Üçüncü Nükte de, onun dört şua-ı i'cazını gösteriyor.

BEŞİNCİ RİSALE OLAN BEŞİNCİ KISIM

اَللّٰهُ نُورُ السَّموَاتِ وَاْلاَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ اَلْمِصْبَاحُ فِى زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّىٌّ (ilh-âyet...) âyet-i pür-envârının çok envâr-u esrarından güzel bir nuru, Ramazan-ı Şerifte

bir halet-i ruhaniyede, mühim bir seyahat-ı kalbiyede görünmüş ve bir derece bu risalede beyan edilmiştir. Bu risale küçüktür, fakat çok nurlu ve ehemmiyetlidir.

ALTINCI RİSALE OLAN ALTINCI KISIM

وَلاَ تَرْكَنُوا اِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ âyetinin mühim bir sırrını ve azîm bir hakikatını; ins ve cinn şeytanlarının ve müslümanlar içine girmiş mülhidlerin ve münafıkların altı desiseleriyle altı cihetten hücumlarını altı hakikatla sed ve reddetmekle, o sırr-ı azîmi tefsir ediyor.

BİRİNCİ DESİSELERİ: Kur'an hâdimlerini hubb-u câh vasıtasıyla aldatmalarına mukabil, gayet mukni' ve kat'î bir cevabla susturur.

İKİNCİ DESİSELERİ: Korku damarıyla, ehl-i hakkı haktan çevirmelerine karşı, gayet güzel ve kat'î bir cevabla tardedilir.

ÜÇÜNCÜ DESİSELERİ: Tama' ve hırs cihetiyle, ehl-i hidayeti hizmet-i Kur'aniyeden vazgeçirmelerine karşı, gayet parlak ve kat'î bir cevabla reddedilir.

DÖRDÜNCÜ DESİSELERİ: Asabiyet-i milliyeyi tahrik etmek suretinde, hakikî din kardeşlerinin ve hizmet-i Kur'aniyede samimî arkadaşlarının içine yabanilik ve ihtilaf atmak ve üstadlarından soğutmalarına mukabil, gayet mühim ve kat'î öyle bir cevabdır ki; şeytan-ı insîyi tamamıyla susturduğu gibi, sahtekâr milliyetçilerin maskelerini yırtarak, öyleler milletin düşmanları olduklarını ve hakikî milliyetperverler kimler olduğunu gösterir.

BEŞİNCİ DESİSELERİ: İnsanın en zaîf damarı olan enaniyetini tahrik edip, ehl-i hakkı haksızlığa sevketmek ve ehl-i ittihadı ihtilafa düşürmelerine mukabil, kuvvetli ve eneleri susturacak bir cevab verilmiştir.

ALTINCI DESİSELERİ: Tenbellik ve tenperverlik ve vazifedarlık damarından istifade suretiyle, Kur'an şakirdlerinin gayretlerini, sadakatlarını, ihlaslarını zedelemek suretindeki hücumlarına karşı bir cevabdır. Âhirinde, umum cevabların hülâsası olarak şu iki âyet ile, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan mu'cizane cevab veriyor: يَا اَيُّهَا الَّذِينَ

آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللّهَ لَعَلّكُمْ تُفْلِحُونَ ❊ وَلاَ تَشْتَرُوا بِآيَاتِى ثَمَنًا قَلِيلاً

Şu risalenin âhirinde; iki yaprakta yazıldıktan sonra görülmüş, ihtiyarsız kendi kendine gelen latif ve zarif bir tevafuktur ki, sıkıntılı esaretimin tam dokuzuncu senesinde te'lif edilen şu risalenin âhirinde, Yirmidokuzuncu Mektub'un bahsinde yirmidokuz nükte bulunması ve dokuz kısım olması ve bu risale fihristesinde dokuz defa "dokuz" lafzı ile o mektubdan bahsedilmesi ve Birinci Kısım dokuz nükte olması; ve Ramazanın, burada işaret edilen ve İkinci Kısım'da mezkûr hikmetleri dokuz bulunması; ve burada işaret edilen ve Dördüncü Kısım'da mezkûr "Kur'an" kelimesine dair âyetlerin altmışdokuz etmesi; ve Kur'an kelimesi de bu mebhasta yirmidokuz gelmesi ve lafzullah dahi dokuz olması; ve bu risale de yirmidokuz sahifede tamam olması cihetiyle, dokuz defa dokuzlar birbirine tevafuk ederek çok şirin düşmüştür. Bu risalenin dahi, sırr-ı tevafuktan küçük, fakat parlak bir hissesi var olduğunu gösterir. Bu dokuz defa dokuzların sırrının, dokuzuncu sene-i esaretimde zuhuru ise, inşâallah esaretin dokuzuncu senesinde biteceğine işarî bir beşarettir. Dokuzuncu sene-i esaretimde sıkıntıdan o sene dokuz dişim düştüler; o münasebetle Isparta'ya me'zuniyetle gitmek o senede oldu. Hem latif bir tevafuktur; bu parça dahi, bu sahifede [40](Haşiye) dokuz, ondokuz defa gelmiştir. Hem fihristenin Dördüncü Kısmında ve bu İkinci Kısmın bazı nüshalarında, aşağıdaki gösterilen tevafuk vardır.

Umum elif yüz ondokuz, umum risaleler dahi yüz ondokuzdur. Demek elifler de bir nevi fihristeye işarettir.

ALTINCI KISIM OLAN ALTINCI RİSALENİN ZEYLİ:

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

وَمَا لَنَا اَلاَّ نَتَوَكَّلَ عَلَى اللّهِ وَقَدْ هَدَينَا سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَى مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

âyetinin sırrına istinaden, dünyanın hiçbir usûl ve kanununa tatbik edilmeyen, vicdansız insanların bize karşı

tecavüzatına sabır ile ve Hakk’a tevekkül ile beraber; istikbalde gelecek nefret ve tahkirden sakınmak için ve istikbal asırları, bu asrın sîmasına ve gayretsiz adamların yüzlerine “Tuh!” dedikleri zaman, tükürükleri yüzümüze gelmemek için veya silmek için yazılmış bir layihadır. Ve Avrupa’nın insaniyetperver maskesi altında sağır kulaklarını çınlatmak ve bu vicdansız gaddarları bize musallat eden o insafsız zalimlerin görmeyen gözlerine sokmak ve bu asırda, yüzbin cihetten “Yaşasın Cehennem!” dedirten mimsiz medeniyetperestlerin başlarına vurmak için yazılmış bir arzuhal ve ehl-i ilhad ve bid’atçıları ilzam ve iskât edecek “Altı Sual”dir.

YEDİNCİ KISIM: İŞARAT-I SEB’A:

فَآمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ اْلاُمِّىِّ الَّذِى يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ❊ يُرِيدُونَ اَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللّٰهِ بِاَفْوَاهِهِمْ وَيَاْبَى اللّٰهُ اِلاَّ اَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

âyetlerinin bir sırrını ve mühim bir hakikatını “Yedi İşaret” ile ve yedi mühim suale yedi kat’î ve kuvvetli cevabla tefsir ediyor.

BİRİNCİ SUAL: “Ecnebilerden ihtida edenler, kendi dilleriyle şeair-i İslâmiyeyi tercüme ediyorlar. Âlem-i İslâmın onlara karşı sükûtu ve itiraz etmemesi, cevaz-ı şer’î olduğunu göstermez mi?” diyen ehl-i bid’atın sualine karşı, gayet kat’î ve kuvvetli bir cevabdır.

İKİNCİSİ: “Firenklerdeki inkılabcılar ve feylesoflar, Katolik mezhebinde inkılab yapmakla terakki ettiklerinden, acaba İslâmiyette böyle bir inkılab-ı dinî olamaz mı?” diyen ehl-i bid’atın sualine karşı; gayet kat’î, zahir ve bahir ve müskit bir cevabdır.

ÜÇÜNCÜSÜ: “Avrupa, taassubu bıraktıktan sonra terakki ettiğinden, biz de taassubu bıraksak daha iyi olmaz mı?” diyen ehl-i bid’at ve sefahetin sualine karşı, gayet müskit ve mukni’ ve mantıkî bir cevabdır.

DÖRDÜNCÜSÜ: “Za’fa uğrayan İslâmiyeti takviye niyetiyle, kuvvetli olan milliyete mezcetmek ve secaya-yı milliyeti şeair-i İslâmiye ile kuvvetleştirmek bu asırda daha

iyi olmaz mı?” diye dessas ehl-i dünyanın bu müdhiş sualine karşı, gayet metin bir cevabdır.

BEŞİNCİSİ: “Bu kadar heyet-i içtimaiye-i beşeriye fesada girmiş ve hissiyat-ı diniye zaîfleşmiş ve şahsî dehâlar ve harekât, cemaatın şahs-ı manevîsinin icraatına mağlub düşmüş bir zamanda, nasıl rivayet-i sahihada denildiği gibi, birkaç sene zarfında, Mehdi dünyayı ıslah edecek? Halbuki bütün işi hârika olup ve birkaç nebinin mu’cizatı da beraber olsa, yine ıslahı pek müşkil görünüyor.” diye, ehl-i tenkidin sualine karşı, gayet kavî bir cevabdır.

ALTINCISI: Âhirzamanda Hazret-i Mehdi’nin Süfyanî komitesine galebesi, Hazret-i İsa Aleyhisselâm’ın Deccal komitesini dağıtması ve şeriat-ı İslâmiyeye tebaiyetine dairdir.

YEDİNCİSİ: “Mütefekkirîn-i İslâmiye, Avrupa’nın düsturlarını ve fennin kanunlarını bir derece kabul edip, onların usûlüyle onlara karşı İslâmiyeti müdafaa ettikleri halde -sen de eskiden böyle yapıyordun- şimdi neden bütün bütün başka bir çığır açıp, felsefeyi kökünden vuruyorsun? Ve fünun-u müsbete dedikleri usûllerinin, Kur’anın düsturlarına nazaran pek sathî kaldığını gösteriyorsun?” diye çoklar tarafından gelen suale karşı, gayet hak ve hakikatlı bir cevabdır.

SEKİZİNCİ KISIM OLAN RUMUZAT-I SEMANİYE

“Sekiz Remiz”dir, yani sekiz küçük risaledir. Şu remizlerin esası, İlm-i Cifr’in mühim bir düsturu ve ulûm-u hafiyenin mühim bir anahtarı ve bir kısım esrar-ı gaybiye-i Kur’aniyenin mühim bir miftahı olan tevafuktur. İleride müstakillen neşredileceğinden buraya dercedilmedi.

DOKUZUNCU KISIM OLAN DOKUZUNCU RİSALE:

Turuk-u velayet hakkında “Dokuz Telvih”tir ki, Telvihat-ı Tis’a namıyla maruf bir risaledir.

BİRİNCİ TELVİH: Tarîkatın sırrını ve Mi’rac-ı Ahmediyenin (A.S.M.) sayesi altında kalb ayağıyla bir seyr ü sülûk-u ruhanî neticesinde; zevkî ve hâlî ve bir derece şuhudî hakaik-i imaniye ve Kur’aniyeye mazhariyet

olduğunu beyan edip, insanın mahiyet-i câmiasında akıl nasılki hadsiz fününa istidadı ve ıttılaı cihetiyle mahiyeti inkişaf etmiş ve o suretle işlettirilmiş, kalb dahi onun gibi, bu âlemin bir harita-i maneviyesi ve çok kemalâtın bir çekirdeği hükmünde olduğundan; tarîkat cihetiyle onu işlettirmek ve kemalâtına sevketmek olduğunu isbat eder.

İKİNCİ TELVİH: Kalbin işlemesi, zikir ve tefekkürle olduğunu ve işlemesinin mehasininden hayat-ı dünyeviyenin medar-ı saadeti olan birisini beyan eder.

ÜÇÜNCÜ TELVİH: Velayet, bir hüccet-i risalet; ve tarîkat, bir bürhan-ı şeriat olduğunu ve onun kıymetini takdir etmeyen, ne kadar hasarete düştüğünü beyan eder.

DÖRDÜNCÜ TELVİH: Meslek-i velayet çok kolay olmakla beraber çok müşkilâtlı, çok kısa olmakla beraber çok uzun, çok kıymetdar olmakla beraber çok hatarlı, çok geniş olmakla beraber çok dar olduğunu ve âfâkî ve enfüsî iki yol ile sülûk edildiğini beyan eder.

BEŞİNCİ TELVİH: Vahdet-ül Vücud ve Vahdet-üş Şuhud'un mahiyetini beyan ederek, ehl-i sahvın ve ehl-i veraset-i nübüvvetin âlî meşrebinin rüchaniyetini isbat eder.

ALTINCI TELVİH: Velayet yolları içinde en güzeli ve en müstakimi, Sünnet-i Seniyeye ittiba olduğunu ve velayetin esaslarının en mühimmi, ihlas; ve en keskin kuvveti, muhabbet olduğunu beyan ederek; bu dünya dâr-ül hizmet olduğundan ve dâr-ı ücret ve mükâfat olmadığından, tarîkatın lezaizini ve ezvak ve keramatını kasden taleb etmemek lâzım geldiğini beyan eder.

YEDİNCİ TELVİH: Tarîkat ve hakikat, şeriatın hâdimlerinden olduğunu; tarîkat ve hakikatın en yüksek mertebeleri, şeriatın cüz'leri bulunduğunu; tarîkat ve hakikat, vesilelikten çıkmamak ve daima şeriata tebaiyette kalmak lüzumunu beyan edip, "Sünnet-i Seniye ve ahkâm-ı şeriat haricinde evliya bulunabilir mi?" diye suale, merak-aver bir cevab verir.

SEKİZİNCİ TELVİH: Tarîkatın sekiz varta-i mühimmesini beyan eder.

DOKUZUNCU TELVİH: Tarîkatın pek çok semeratından gayet şirin ve güzel dokuz adedini beyan eder.

Bu risale ehl-i tarîk olana ve olmayana bir iksir-i a'zamdır ve bir tiryak-ı enfa'dır.

ZEYL

En kısa ve selim ve en müstakim bir tarîkın esasını "Dört Hatve" namıyla, tezkiye-i nefsin ve tekemmül-ü ruhun medarı olan dört mühim dersi veriyor.

OTUZUNCU MEKTUB

Matbu', Arabî "İşarat-ül İ'caz Tefsiri"dir.

OTUZBİRİNCİ MEKTUB

Otuzbir Lem'adır.

OTUZİKİNCİ MEKTUB

Kendi kendine manzum tarzını alan matbu' "Lemaat" risalesidir. Aynı zamanda "Otuzikinci Lem'a" olup, Sözler Mecmuasının âhirinde neşredilmiştir.

OTUZÜÇÜNCÜ MEKTUB

Marifet-i İlahiyeye pencereler açan "Otuzüç Pencereli Risale" olup, bir cihette "Otuzüçüncü Söz" olduğundan Sözler Mecmuasında neşredilmiş, buraya dercedilmemiştir.

İŞARAT-I GAYBİYE HAKKINDA BİR TAKRİZ:

HAKİKAT ÇEKİRDEKLERİ:

Medine-i Münevvere'de bulunan mühim bir âlimin Risale-i Nur hakkında yazdığı bir manzume:

Oniki sene evvel yazılmış ve Sikke-i Tasdik-i Gaybî Mecmuasında dercedilmiş mühim bir mektubdan bir parçadır:

FİHRİST:

Hakikat Işıkları

Herkes bilmez gökte ne var
Görür onu göz sahibi

Parıldıyor güneş kadar
Hakikatı umman gibi
İster gönül elbet huzur
Âhir demde etmiş zuhur
Âlemlere doğmuş o nur
Gökten inen ferman gibi
Ferdiyeti elhak ayân
Odur gönüllere sultan
Var mı bilmem ulu bürhan
Bu Bedîüzzaman gibi
Lisanından saçılır nur
Cinnî okur, insan okur
Hûr-u Cennet işte bu "Nur"
Gönüllerde canan gibi
Âhirzaman esrarını
İhbar-ı gayb envârını
Attı âlem ekdarını
Doğdu şems-i tâban gibi
Semavattan rahmet indi
Akan göz yaşları dindi
Küfr ü dalal yıldı, sindi
Görünmeyen şeytan gibi
Söndü hâin faaliyet
Yıkıldı o deccaliyet
Halâs buldu İslâmiyet
Tahta çıkan hakan gibi
Ey yâreli şîr-i jiyan
Bu hâb-ı gafletten uyan
Âlemlere devr-i ümran
Asr-ı nüzul-i Furkan gibi
İklimlerde iman yeli
Eser, gönüller neş'eli
Öpsem, o gül kokan eli
O bülbül-ü handan gibi
Âdemoğlu necat arar
Hak daveti Nurlarda var

Ey şehriyâr-ı şehriyâr
Sensin bize sultan gibi
Arşa çıkan feryadımız
Alındı şimdi dâdımız
O sevgili üstadımız
Gönülde Süleyman gibi
Ey ekmel-i âhirzaman
Sensin mahbub-u Müstean
Feda sana bu cism ü can
Hak yolunda kurban gibi
Said'i beklerdi yıllar
Sensin gönülde muntazar
Peygamberim vermiş haber
Olma bize pinhan gibi
Perdelenmişse zuhurun
Gizlenmez haşmetli nurun
Gölgesi olmaz ki nurun
Firdevs'teki canan gibi
Ey hatib-i devr-i zaman
Sürur buldu kevn ü mekân
Seni bekler gizli ayân
Hep hastalar Lokman gibi
Nur yolunun kurbanıyız
Kehkeşan'ın sâmânıyız
O ateşin dumanıyız
Ateş yanan külhan gibi
Rânâ rengin güle benzer
Revh üfürür, kokun eser
Ufkumuzda oldun seher
Tam ağaran bir tan gibi
Ey cilvesi zahir rahmet
Bâri bizlere imdad et
Kulun olmak diler elbet
Bahçenizde fidan gibi
Pes gönlümüz hep daim pes
Ey ağlayan, feryadı kes

Boş geçmesin hiçbir nefes
"Allah bes, gayrı heves."

Mehmed Kayalar

* * *

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

يَا اَللّٰهُ يَا رَحْمنُ يَا رَحِيمُ يَا فَرْدُ يَا حَىُّ يَا قَيُّومُ يَا حَكَمُ يَا عَدْلُ يَا قُدُّوسُ

İsm-i A'zam'ın hakkına ve Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın hürmetine ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın şerefine, bu Mektubat'ı bastıranları ve mübarek yardımcılarını ve Risale-i Nur talebelerini Cennet-ül Firdevs'te saadet-i ebediyeye mazhar eyle. Âmîn... Ve hizmet-i imaniye ve Kur'aniyede daima muvaffak eyle. Âmîn... Ve defter-i hasenatlarına Mektubat Mecmuasının herbir harfine mukabil bin hasene yazdır. Âmîn... Ve Nurların neşrinde sebat ve devam ve ihlas ihsan eyle. Âmîn.

Yâ Erhamerrâhimîn!.. Umum Risale-i Nur şakirdlerini iki cihanda mes'ud eyle. Âmîn... İnsî ve cinnî şeytanların şerlerinden muhafaza eyle. Âmîn... Ve bu âciz ve bîçare Said'in kusuratını affeyle. Âmîn...

Umum Nur Şakirdleri namına
Said Nursî

* * *

Indice

MEKTUBAT

Birinci Mektub

İkinci Mektub

Üçüncü Mektub

Dördüncü Mektub

Beşinci Mektub

Altıncı Mektub

Yedinci Mektub

Sekizinci Mektub

Dokuzuncu Mektub

Onuncu Mektub

Onbirinci Mektub

Onikinci Mektub

Onüçüncü Mektub

Ondördüncü Mektub

Onbeşinci Mektub

Onaltıncı Mektub

Onaltıncı Mektub'un Zeyli

Onyedinci Mektub

Onsekizinci Mektub

Ondokuzuncu Mektub

Mu'cizat-ı Ahmediye (A.S.M.)

BİRİNCİ NÜKTELİ İŞARET:

İKİNCİ NÜKTELİ İŞARET:

ÜÇÜNCÜ NÜKTELİ İŞARET:

DÖRDÜNCÜ NÜKTELİ İŞARET:

BEŞİNCİ NÜKTELİ İŞARET:

ALTINCI NÜKTELİ İŞARET:

YEDİNCİ NÜKTELİ İŞARET:

SEKİZİNCİ İŞARET:

DOKUZUNCU İŞARET :

ONUNCU İŞARET:

ONBİRİNCİ İŞARET:

ONİKİNCİ İŞARET:

ONÜÇÜNCÜ İŞARET:

Bu parça altun ve elmas ile yazılsa liyakatı var

ONDÖRDÜNCÜ İŞARET:

ONBEŞİNCİ İŞARET:

ONALTINCI İŞARET:

ONYEDİNCİ İŞARET:

ONSEKİZİNCİ İŞARET:

ONDOKUZUNCU NÜKTELİ İŞARET:

Bir İkram-ı İlahî ve Bir Eser-i İnayet-i Rabbaniye

Mu'cizat-ı Ahmediye'nin Birinci Zeyli

Şakk-ı Kamer Mu'cizesine Dairdir

Mu'cizat-ı Ahmediye (A.S.M.) Zeylinin Bir Parçasıdır

Âyet-ül Kübra Risalesinin Risalet-i Ahmediyeden bahseden Onaltıncı Mertebesi

Yirminci Mektub

Mukaddime

Birinci Makam

Ġkinci Makam

Yirminci Mektub’un Onuncu Kelimesine Zeyldir

Yirmibirinci Mektub

Yirmiikinci Mektub

Birinci Mebhas

İkinci Mebhas

Hâtime

Yirmiüçüncü Mektub

Yirmidördüncü Mektub

BİRİNCİ MAKAM:

İKİNCİ MAKAM

Yirmidördüncü Mektub’un Birinci Zeyli

Yirmidördüncü Mektub’un İkinci Zeyli

Hâtime

Yirmibeşinci Mektub

Yirmialtıncı Mektub

Birinci Mebhas

Şeytanın İkinci Küçük Bir İtirazı

İkinci Mebhas

Üçüncü Mebhas

Dördüncü Mebhas

Birincisi

İkinci Mes'ele

Üçüncü Mes'ele

Dördüncü Mes'ele

Beşinci Mes'ele

Altıncı Mes'ele

Yedinci Mes'ele

Sekizinci Mes'ele

Dokuzuncu Mes'ele

Onuncu Mes'ele

Yirmiyedinci Mektub

Yirmisekizinci Mektub

Birinci Risale olan Birinci Mes'ele

İkinci Mes'ele olan İkinci Risale

Üçüncü Mes'ele olan Üçüncü Risale

[Yirmisekizinci Mektub'un Üçüncü Mes'elesinin tetimmesi olabilir küçük ve hususî bir mektubdur.]

Dördüncü Risale olan Dördüncü Mes'ele

Beşinci Risale olan Beşinci Mes'ele

Altıncı Risale olan Altıncı Mes'ele

Yedinci Risale olan Yedinci Mes'ele

Mahrem bir suale cevabdır

Yedinci Mes'elenin Hâtimesidir

Sekizinci Risale olan Sekizinci Mes'ele

Yirmidokuzuncu Mektub

İkinci Risale olan İkinci Kısım

Üçüncü Risale olan Üçüncü Kısım

Beşinci Risale olan Beşinci Kısım

Altıncı Risale olan Altıncı Kısım

Kudsî Bir Tarihçe

Altıncı Risale olan Altıncı Kısmın Zeyli

Yedinci Kısım

Sekizinci Kısım olan Rumuzat-ı Semaniye

Dokuzuncu Kısım

Zeyl

Hâtime

Otuzuncu Mektub

Otuzbirinci Mektub

Otuzikinci Mektub

Otuzüçüncü Mektub

İşarat-ı Gaybiye hakkında bir takriz

Hakikat Çekirdekleri

Gönüller Fâtihi Büyük Üstada

Fihriste-i Mektubat

Hakikat Işıkları

---

1) (Haşiye): Yani Cennet çiçeklerinin fidanlık ve mezraacığı olan zeminin yüzünde hadsiz mu'cizat-ı kudret teşhir edildiğinden, semavat âlemindeki melaikeler o mu'cizatı ve o hârikaları temaşa ettikleri gibi; ecram-ı semaviyenin gözleri hükmünde olan yıldızlar dahi, güya melaikeler gibi zemin yüzündeki nazenin masnuatı gördükçe Cennet âlemine bakıyorlar ve o muvakkat hârikaları bâki bir surette Cennet'te dahi temaşa ediyorlar gibi bir zemine, bir Cennet'e bakıyorlar. Yani o iki âleme nezaretleri var demektir. ↵

2)

(Haşiye):

زِ مِصْرَشْ بُوىِ پِيرَاهَنْ شِنِيدِى
چِرَا دَرْ چَاهِ كَنْعَانَشْ نَدِيدِى
بَگُفْتْ اَحْوَالِ مَا بَرْقِ جِهَانَسْتْ
دَمِى پَيْدَا و دِيگَرْ دَمْ نِهَانَسْتْ
گَهِى بَرْ طَارُم اَعْلَى نِشِينَمْ
گَهِى بَرْ پُشْتِ پَاىِ خُودْ نَبِينَمْ ↵

3)
(Haşiye): Bir sene devam etti. ↵

4)

(Haşiye): Bu mademler içindir ki; şahsıma karşı olan zulümlere, sıkıntılara aldırmıyorum ve ehemmiyet vermiyorum. “Meraka değmiyor.” diyorum ve dünyaya karışmıyorum. ↲

5) (Haşiye): Maatteessüf niyet ettiğim gibi yazamadım. İhtiyarsız olarak nasıl kalbe geldi; öyle yazıldı. Şu taksimattaki tertibi tamamıyla müraat edemedim. ↵

6)

(Haşiye): Şu risalede "tevatür" lafzı, Türkçe "şâyia" manasındaki tevatür değil, belki yakîni ifade eden, yalan ihtimali olmayan kuvvetli ihbardır. ↲

7) (Haşiye): Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'a Âişe-i Sıddıka'ya karşı ziyade muhabbet ve şefkatini rencide etmemek için, Vak'a-i Cemel hâdisesinde o bulunacağı kat'î gösterilmediğine delil ise, Ezvac-ı Tahirata ferman etmiş ki: "Keşki bilseydim hanginiz o vak'ada bulunacak?" Fakat sonra, hafif bir surette bildirilmiş ki, Hazret-i Ali'ye (R.A.) ferman etmiş: "Senin ile Âişe beyninde bir hâdise olsa, فَارْفَقْ وَ بَلِّغْهَا مَاْمَنَهَا" ↵

8)

(Haşiye):

اَنَا ابْنُ الَّذِى سَالَتْ عَلَى الْخَدِّ عَيْنُهُ ❊ فَرُدَّتْ بِكَفِّ الْمُصْطَفَى اَحْسَنَ الرَّدِّ

فَعَادَتْ كَمَا كَانَتْ ِلاَوَّلِ اَمْرِهَا ❊ فَيَا حُسْنَ مَا عَيْنٍ وَيَا حُسْنَ مَا رَدٍّ ↵

9) (Haşiye): Evet, o Zât, öyle bir reis ve sultandır ki; binüçyüz elli senede ve ekser asırlardan herbir asırda, lâakal üçyüz elli milyon tebaası ve raiyeti var. Kemal-i teslim ve inkıyadla, evamirine itaat ederler, her gün ona selâm etmekle tecdid-i biat ederler. ↵

10)

(Haşiye): أُمَّتُهُ الْحَمَّادُونَ Seyyah-ı meşhur Evliya Çelebi; Hazret-i Şem'un-u Safa'nın türbesinde, ceylan derisinde yazılı İncil-i Şerif'te, bu gelen âyeti okumuştur. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hakkında nâzil olan âyet:

ايتون Bir oğlan, ازربيون yani: İbrahim neslinden ola, پروفتون Peygamber ola, لوغسلين yalancı olmaya, بنت onun افزولات mevlidi Mekke ola, كه كالوشير sâlihlikle gelmiş ola, تونومنين onun mübarek adı مواميت (Bu "Mevamit" kelimesi "Memed"den ve "Memed" dahi "Muhammed"den tahrif edilmiş.) Ahmed Muhammed ola. اسفدوس Ona uyanlar, تاكرديس bu cihan ıssı olalar. بيست بيث dahi, ol cihan ıssı ola. ↵

11) (Haşiye): Evet Sultan-ı Levlâke Levlâk, öyle bir reistir ki: Bin üçyüz elli senedir saltanatı devam ediyor. Birinci asırdan sonra herbir asırda lâakal üçyüz elli milyon tebaası ve raiyeti vardır. Küre-i Arz'ın yarısını bayrağı altına almış ve tebaası, kemal-i teslimiyetle ona hergün salât ü selâm ile tecdid-i biat ederek emirlerine itaat ederler. ↵

12) (Haşiye-1): Yirmialtıncı Mektub'un ehemmiyetli Birinci Mebhası, şu cümlenin haşiyesi ve izahıdır. ↵

13)

(Haşiye-2): Yalnız gözü bulunan; kulaksız, kalbsiz tabakasına karşı vech-i i'cazı, burada gayet mücmel ve muhtasar ve nâkıs kalmıştır. Fakat bu vech-i i'cazı Yirmidokuzuncu ve Otuzuncu Mektublarda (Otuzuncu Mektub pek parlak tasavvur ve niyet edilmişti; fakat yerini başkasına, İşarat-ül İ'caz'a verdi. Kendisi meydana çıkmadı.) gayet parlak ve nuranî ve zahir ve bahir gösterilmiştir, hattâ körler de görebilir. O vech-i i'cazı gösterecek bir Kur'an yazdırdık. İnşâallah tab' edilecek, herkes de o güzel vechi görecektir. ↲

14)

(Haşiye): Hem ehl-i zikir ve münacata karşı, Kur'anın zînetli ve kafiyeli lafzı ve fesahatlı, san'atlı üslûbu ve nazarı kendine çevirecek belâgatın mezayası çok olmakla beraber; ulvî ciddiyeti ve İlahî huzuru ve cem'iyet-i hatırı veriyor, ihlâl etmiyor. Halbuki o çeşit mezaya-yı fesahat ve san'at-ı lafziye ve nazm ve kafiye; ciddiyeti ihlâl eder, zarafeti işmam ediyor, huzuru bozar, nazarı dağıtır. Hattâ münacatın en latifi ve en ciddîsi ve en ulvî nazımlı ve Mısır'ın kaht u galâsının sebeb-i ref'i olan İmam-ı Şafiî'nin meşhur bir münacatını çok defa okuyordum; gördüm ki: Nazımlı, kafiyeli olduğu için münacatın ulvî ciddiyetini ihlâl eder. Sekiz-dokuz senedir virdimdir. Hakikî ciddiyeti, ondaki kafiye ve nazımla birleştiremedim. Ondan anladım ki: Kur'anın has, fıtrî, mümtaz olan kafiyelerinde, nazm ve mezayasında bir nevi i'cazı var ki; hakikî ciddiyeti ve tam huzuru muhafaza eder, ihlâl etmez. İşte ehl-i münacat ve zikr, bu nevi i'cazı aklen fehmetmezse de kalben hisseder.

(Haşiye-2): Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın manevî bir sırr-ı i'cazı şudur ki: Kur'an, ism-i a'zama mazhar olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın pek büyük ve pek parlak derece-i imanını ifade ediyor.

Hem mukaddes bir harita gibi âlem-i âhiretin ve âlem-i rububiyetin yüksek hakikatlarını beyan eden, gayet büyük ve geniş ve âlî olan hak dinin mertebe-i ulviyesini fıtrî bir tarzda ifade ediyor, ders veriyor.

Hem Hâlık-ı Kâinat'ın umum mevcudatın Rabbi cihetinde, hadsiz izzet ve haşmetiyle hitabını ifade ediyor. Elbette bu suretteki ifade-i Furkan'a ve bu tarzdaki beyan-ı Kur'ana karşı,

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ اْلاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اَنْ يَاْتُوا بِمِثْلِ هذَا الْقُرْآنِ لاَ يَاْتُونَ بِمِثْلِهِ

sırrıyla bütün ukûl-ü beşeriye ittihad etse, bir tek akıl olsa dahi karşısına çıkamaz, muaraza edemez. اَيْنَ الثَّرَا مِنَ الثُّرَيَّا Çünki şu üç esas nokta-i nazarında, kat'iyyen kabil-i taklid değildir ve tanzir edilmez!..

(Haşiye-3): Kur'an-ı Hakîm'in umum sahifeleri âhirinde âyet tamam oluyor. Güzel

bir kafiye ile nihayeti hitam buluyor. Bunun sırrı şudur ki: En büyük âyet olan Müdayene âyeti sahifeler için, Sure-i İhlas ve Kevser satırlar için bir vâhid-i kıyasî ittihaz edildiğinden, Kur'an-ı Hakîm'in bu güzel meziyeti ve i'caz alâmeti görülüyor.

(Haşiye-4): Bu makamın bu mebhasında gayet ehemmiyetli ve haşmetli ve büyük ve Risale-i Nur'un muvaffakıyeti noktasında gayet zînetli ve sevimli ve müşevvik kerametin, pek az ve cüz'î vaziyet ve kısacık nümunelerine ve küçücük emarelerine, acelelik belasıyla iktifa edilmiş. Halbuki o büyük hakikat ve o sevimli keramet ise, tevafuk namıyla beş-altı nevileri ile Risale-i Nur'un bir silsile-i kerametini ve Kur'anın göze görünen bir nevi i'cazının lemaatını ve rumuzat-ı gaybiyenin bir menba-ı işaratını teşkil ediyor. Sonradan, Kur'anda "Lafzullah"ın tevafukundan çıkan bir lem'a-i i'cazı gösteren yaldız ile bir Kur'an yazdırıldı. Hem Rumuzat-ı Semaniye namındaki sekiz küçük risaleler, hurufat-ı Kur'aniyenin tevafukatından çıkan münasebet-i latife ve işarat-ı gaybiyelerinin beyanında te'lif edildi. Hem Risale-i Nur'u tevafuk sırrıyla tasdik ve takdir ve tahsin eden Keramet-i Gavsiye ve üç Keramet-i Aleviye ve İşarat-ı Kur'aniye namındaki beş adet risaleler yazıldı. Demek Mu'cizat-ı Ahmediye'nin te'lifinde o büyük hakikat icmalen hissedilmiş; fakat maatteessüf müellif yalnız bir tırnağını görüp göstermiş, daha arkasına bakmayarak koşup gitmiş. ↲

15) (Haşiye): Hüseyin-i Cisrî "Risale-i Hamîdiye"sinde yüzondört işaratı, o kitablardan çıkarmıştır. Tahriften sonra bu kadar bulunsa, elbette daha evvel çok tasrihat varmış. ↵

---

16) (Haşiye): Yani, altı defa icma’ suretinde, vukuuna dair altı hüccet vardır. Bu makam çok izaha lâyık iken, maatteessüf kısa kalmıştır. ↵

17)

(Haşiye): Hazret-i İbrahim Aleyhisselâm'ın Nemrud'a karşı imate ve ihyada Güneş'in tulû' ve gurubuna intikali, cüz'î imate ve ihyadan küllî imate ve ihyaya intikaldir ve bir terakkidir. O delilin en parlak ve en geniş dairesini göstermektir. Yoksa bir kısım ehl-i tefsirin dedikleri gibi, hafî delili bırakıp, zahir delile çıkmak değildir. ↵

18)
(Haşiye-1): Yani her sene taze verdiği buğday gibi mallardan onda bir. ↵

19) (Haşiye-2): Yani eskiden verdiği kırktan ki; her senede galiben ve lâakal ribh-i ticarî ve nesl-i hayvanî cihetiyle o kırktan taze olarak on aded verir. ↵

20) (Haşiye): Kur'an-ı Hakîm, kâfirlerin küfriyatlarını ve galiz tabiratlarını ibtal etmek için zikrettiğine istinaden, ehl-i dalaletin fikr-i küfrîlerinin bütün bütün muhaliyetini ve bütün bütün çürüklüğünü göstermek için şu tabiratı farz-ı muhal suretinde titreyerek kullanmağa mecbur oldum. ↵

21)

(Haşiye-1): Bizde "Seyda" lakabıyla meşhur bir veliyy-i azîm, sekeratta iken, ervah-ı evliyanın kabzına müekkel Melek-ül Mevt gelmiş. Seyda bağırarak demiş ki: "Ben talebe-i ulûmu çok sevdiğim için, talebe-i ulûmun kabz-ı ervahına müekkel mahsus taife ruhumu kabzetsin!" diye dergâh-ı İlahiyeye rica etmiş. Yanında oturanlar bu vak'aya şahid olmuşlar. ↵

22)

(Haşiye-2): Hattâ memleketimizde gayet cesur bir adam, sekerat vaktinde Melek-ül Mevti görmüş. Demiş: “Beni yatak içinde yakalıyorsun!” Kalkmış atına binmiş, kılıncını eline almış, ona meydan okumuş. Merdane, at üstünde vefat etmiş. ↲

23)
(*): Şimdi 130’dur. ↵

24)

(Haşiye): Ondokuzuncu Mektub'un Onsekizinci İşaretinde; bir nüshada, bir sahifede dokuz Kur'an tevafuk suretinde bulunduğu halde birbirine hat çektik, mecmuunda Muhammed lafzı çıktı. O sahifenin mukabilindeki sahifede sekiz Kur'an tevafukla beraber, mecmuunda Lafzullah çıktı. Tevafukatta böyle bedi' şeyler çok var.

Bu haşiyenin mealini gözümüzle gördük.

Bekir, Tevfik, Süleyman, Galib, Said ↵

25) (Haşiye): Tevafukat ise, ittifaka işarettir; ittifak ise, ittihada emaredir, vahdete alâmettir; vahdet ise, tevhidi gösterir; tevhid ise, Kur’anın dört esasından en büyük esasıdır. ↵

26) (Haşiye): Bilâhere dokuz nükteye tamamlanmıştır. ↵

27)
(Haşiye): Kur'andaki âyâtın mecmu'-u adedi 6666 olması ve şu sahifede mezkûr esma-i hüsnanın adedi, 6 rakamıyla alâkadar bulunması; ehemmiyetli bir sırra işaret ediyor. Şimdilik mühmel kaldı. ↵

28)
(Haşiye): Bu beşer taksimat üzere bir sır inkişaf etmişti. Hiçbirimizin haberi olmadan şurada altı sure kaydolmuş. Şübhemiz kalmadı ki; gaibden, ihtiyarımızın haricinde altıncısı girmiş; tâ bu nısfiyet sırr-ı mühimmi kaybolmasın. ↵

29)
(Haşiye): O bîçareler, “Kalbimiz Üstad ile beraberdir.” fikriyle kendilerini tehlikesiz zannederler. Halbuki ehl-i ilhadın cereyanına kuvvet veren ve propagandalarına kapılan, belki bilmeyerek hafiyelikte istimal edilmek tehlikesi bulunan bir adamın, “Kalbim safidir. Üstadımın mesleğine sadıktır.” demesi, bu misale benzer ki: Birisi namaz kılarken karnındaki yeli tutamıyor, çıkıyor; hades vuku buluyor. Ona “Namazın bozuldu.” denildiği vakit, o diyor: “Neden namazım bozulsun, kalbim safidir.” ↵

30)
(Haşiye): İlm-i Sarf kaidesince; feilün, fe'lün okunur. Ketifün, ketfün okunması gibi. Buna binaen elifün, elfün okunur. O halde, 1351 olur. ↲

31) (Haşiye): Hattâ onlardan bir tanesi olan Seyyid Ahmed-üs Sünusî, milyonlar müride kumandanlık ediyor. Seyyid İdris gibi diğer bir zât, yüzbinden fazla müslümanlara kumandanlık ediyor. Seyyid Yahya gibi bir başka seyyid, yüzbinler adamlara emirlik ediyor ve hâkeza... Bu seyyidler kabîlesinin efradlarında böyle zahirî kahramanlar çok olduğu gibi; Seyyid Abdülkādir-i Geylanî, Seyyid Ebulhasen-i Şazelî, Seyyid Ahmed-i Bedevi gibi manevî kahramanların kahramanları dahi varlarmış. ↵

32)
(Haşiye): Meali: Gözün gündüze benzeyen beyazı, geceye benzeyen siyahlığıyla beraber olmazsa; göz, göz olmaz. ↵

33) (Haşiye): Sırp bir neferin Avusturya Veliahdine attığı bir tek gülle; eski harb-i umumîyi patlattırdı, otuz milyon nüfusun mahvına sebeb oldu. ↵

34)

(Haşiye): Hesabda malûmdur ki; darb ve cem', ziyadeleştirir. Dört kerre dört, onaltı olur. Fakat kesirlerde darb ve cem', bilakis küçültür. Sülüsü sülüs ile darbetmek, tüsü' olur; yani, dokuzda bir olur. Aynen onun gibi, insanlarda sıhhat ve istikamet ile vahdet olmazsa; ziyadeleşmekle küçülür, bozuk olur, kıymetsiz olur. ↵

35)
(Haşiye): Asıl nüshasına göredir. ↵

36)
(Haşiye): Asıl nüshasına göredir. ↵

37) (Haşiye): Bu mektubun mesailini bir derece ihsas etmek arzu edildiğinden; fihristiyet ihtisarı muhafaza edilmedi, uzun oldu. ↵

38)
(Haşiye): Asıl nüshasına göredir. ↵

39) (Haşiye): Bu risalenin, o mukaddes iki kelimenin i’cazî tevafuklarından bahsi ayn-ı hakikat olduğuna delil, o dördüncü risalede bütün o iki kelimenin tevafuk etmesidir. Herbir âyet ayrı ve satır başında yazılmasından, umum o iki mukaddes kelimeler tevafuk etmişlerdir. ↵

40)
(Haşiye): Asıl nüshasına göredir. ↵